

Цифрлы
нұсқа

VII САЙЛАНҒАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ ЕКІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

(2021 жылғы 1 қыркүйек – 2022 жылғы 30 маусым)

2022

**VII САЙЛАНҒАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ ЕКІНШІ
СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ
ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ**
(2021 жылғы 1 қыркүйек – 2022 жылғы 30 маусым)

М А З М Ұ Н Ы

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ Қ.К.ТОҚАЕВТЫҢ «ХАЛЫҚ БІРЛІГІ ЖӘНЕ ЖҮЙЕЛІ РЕФОРМАЛАР – ЕЛ ӨРКЕНДЕУІНІҢ БЕРІК НЕГІЗІ» АТТЫ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНА ЖОЛДАУЫ	3
---	---

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ Қ.К.ТОҚАЕВТЫҢ «ЖАҢА ҚАЗАҚСТАН: ЖАҢАРУ МЕН ЖАҢҒЫРУ ЖОЛЫ» АТТЫ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНА ЖОЛДАУЫ	25
---	----

I БӨЛІМ

ПАРЛАМЕНТ МӘЖІЛІСІНІҢ ЕКІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ЗАҢ ШЫҒАРУ ҚЫЗМЕТІНІҢ НӘТИЖЕЛЕРІ ТУРАЛЫ ЖИНАҚТАП ҚОРЫТЫЛҒАН ДЕРЕКТЕР	48
1.1. VII сайланымның екінші сессиясындағы заң жобаларының өтуі	48
1.2. VII сайланымның екінші сессиясы ішінде Мәжіліс қараған әрі мақұлдаған және Парламент Сенатының қарауына берілген заң жобаларының тақырыптық құрылымы	49
1.3. Өртүрлі тақырыптық ауқымдағы заң жобаларын (VII сайланымның екінші сессия ішінде Мәжіліс қараған әрі мақұлдаған және Парламент Сенатының қарауына берілген) әртүрлі реттеу сипатындағы топтарға бөлу	51
1.4. VII сайланымның екінші сессиясында Парламент Сенаты қайтарған заң жобалары туралы	62
1.5. Сенат қайтарған заң жобалары бойынша келісу рәсімдері	65
1.6. VII сайланымның екінші сессиясы ішінде Парламент қабылдаған және Қазақстан Республикасының Президенті қол қойған заңдардың саны	65
1.7. Мәжіліс VII сайланымның екінші сессиясында қарауға қабылдаған заң жобаларын жауапты комитеттер арасында бөлу	73
1.8. Президент бастамашы болған заң жобалары	74
1.9. Депутаттар бастамашы болған заң жобалары	74

II БӨЛІМ

ПАРЛАМЕНТ МӘЖІЛІСІНІҢ ТҰРАҚТЫ КОМИТЕТТЕРІ ҚЫЗМЕТІНІҢ НӘТИЖЕЛЕРІ ТУРАЛЫ ЖИНАҚТАП ҚОРЫТЫЛҒАН ДЕРЕКТЕР	80
2.1. Аграрлық мәселелер комитеті	80
2.2. Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті	91
2.3. Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитеті	130
2.4. Әлеуметтік-мәдени даму комитеті	141
2.5. Қаржы және бюджет комитеті	167
2.6. Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитеті	198
2.7. Экономикалық реформа және өңірлік даму комитеті	207

III БӨЛІМ

САЯСИ ПАРТИЯЛАР ФРАКЦИЯЛАРЫНЫҢ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ МЕН «ЖАҢА ҚАЗАҚСТАН» ДЕПУТАТТЫҚ ТОПТАРЫНЫҢ ПАРЛАМЕНТ МӘЖІЛІСІНДЕГІ ЖҰМЫСЫ ТУРАЛЫ	230
3.1. «АМАНАТ» партиясының фракциясы	230
3.2. «Қазақстан халық партиясы» фракциясы	250
3.3. «Ақжол» Қазақстан Демократиялық партиясының фракциясы	266
3.4. Қазақстан Халқы Ассамблеясы депутаттық тобы	287
3.5. «Жаңа Қазақстан» депутаттық тобы	302

IV БӨЛІМ

ПАРЛАМЕНТ МӘЖІЛІСІНІҢ ӨКІЛДІК ЕТУ ҚЫЗМЕТІ	304
4.1. «Үкімет сағаттары»	304
4.2. Депутаттық сауалдар	305
4.3. Азаматтардың хаттары мен жолданымдары бойынша жұмыс	311

V БӨЛІМ

ПАРЛАМЕНТ МӘЖІЛІСІНІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҮНТЫМАҚТАСТЫҒЫ	314
--	-----

VI БӨЛІМ

ЖҮРТШЫЛЫҚПЕН ЖӘНЕ БАҚ-пен БАЙЛАНЫС	347
--	-----

VII БӨЛІМ

ҚОРЫТЫНДЫ	349
-----------------	-----

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ Қ.К.ТОҚАЕВТЫҢ «ХАЛЫҚ БІРЛІГІ ЖӘНЕ ЖҮЙЕЛІ РЕФОРМАЛАР – ЕЛ ӨРКЕНДЕУІНІҢ БЕРІК НЕГІЗІ» АТТЫ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНА ЖОЛДАУЫ

**Қымбатты отандастар!
Құрметті Парламент депутаттары мен Үкімет мүшелері!**

Биыл егемен ел болғанымызға 30 жыл толып отыр. Тәуелсіздік – біздің ең қастерлі құндылығымыз.

Қазақстан Тұңғыш Президентіміз – Елбасының дара саясатының арқасында табысты ел ретінде бүкіл әлемге танымал болды.

Ең басты жетістігіміз – біртұтас ел болып, жаңа мемлекет құрдық.

Іргемізді бекітіп, еңсемізді тіктедік. Халықаралық қауымдастықтың белді мүшесіне айналдық. Тұрақты қоғам қалыптастырып, орнықты даму жолына түстік.

Мемлекеттілігімізді нығайту үшін бір ел болып еңбек етіп жатырмыз. Егемендік дегеніміз – жалаң ұран мен жалынды сөз емес. Біз үшін ең маңыздысы – әр азаматтың Тәуелсіздік игілігін сезіне алуы. Оның басты көрінісі – елдегі бейбіт өмір, қоғамдағы тұрақтылық пен тыныштық. Сондай-ақ, халықтың тұрмыс сапасының жақсаруы және жастардың болашаққа нық сеніммен қарауы.

Барлық бастамамыз осыған бағытталуда. Біз тұғыры мығым ел болу жолында кедергілерді еңсеріп, қиындықтарды жеңіп келеміз. Мұның бәріне берекелі бірлік пен еселі еңбек арқылы жеттік.

Еліміз Тәуелсіздік жылнамасының төртінші онжылдығына қадам басқалы тұр. Бұл кезеңнің оңай болмайтыны қазірдің өзінде айқын байқалуда. Сондықтан, кез-келген сын-қатерге дайын болуға тиіспіз. Тынымсыз ізденіп, ұдайы алға ұмтылуымыз қажет.

Менің Қазақстан халқына биылғы Жолдауым мынадай мәселелерге арналады.

I. ПАНДЕМИЯДАН KEЙІНГІ KEZEҢДЕГІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ

Орталық Азиядағы экономикасы ең ауқымды ел саналатын Қазақстан қазір пандемияның зардабын тартуда. Дегенмен, қиындықтарға қарамастан, бағдарымызды берік ұстанып келеміз.

Біз орта мерзімді экономикалық саясатымызды айқындап, мемлекеттік бастамаларды реттеу үшін 2025 жылға дейінгі дамудың Ұлттық жоспарын және Мемлекеттік жоспарлаудың жаңа жүйесін қабылдадық. Ұлттық жобалар бекітілетін болады.

Стратегиялық мақсатымыз – Орталық Азиядағы көшбасшылық рөлімізді күшейту және әлемдік экономикадағы орнымызды нығайту.

Экономикамызға тікелей инвестиция тарту ісін жалғастырудың жаңа тәсілі ретінде Стратегиялық инвестициялық келісім ұғымы енгізілді.

Квазимемлекеттік секторды оңтайландыру үшін нақты шараларды қолға алдық. «Бәйтерек» және «ҚазАгро» холдингтерін біріктірдік. Еншілес компаниялар екі есе азайды, олардың штат санын бір жарым есе қысқарттық. Жаңа, қуатты даму институтын құрдық.

Пандемия кезінде мемлекет азаматтарға және кәсіпкерлерге ауқымды әрі жедел қолдау көрсетті.

«Қарапайым заттар экономикасы» бағдарламасы өзінің тиімділігін дәлелдеді. Оны жүзеге асыру барысында 3,5 мыңнан астам жоба іске қосылды. Сондай-ақ, 70 мың жұмыс орны ашылды. Өндірілген өнім мен көрсетілген қызметтің жалпы құны 3,5 триллион теңге болды.

«Бизнестің жол картасы» бағдарламасының арқасында 66 мың жоба мемлекет тарапынан қолдау тапты. Бұл 150 мыңнан астам жұмыс орнын ашуға және сақтап қалуға септігін тигізді.

Зейнетақы жинақтарын мерзімінен бұрын пайдалану туралы бастама экономикаға айтарлықтай әсер етті. Ең бастысы, оның әлеуметтік ықпалы айрықша болды. Осы шараның арқасында миллионнан астам азаматымыз тұрғын-үй жағдайын жақсартты. Кейбірі ипотекалық қарызын азайтты.

Жалпы экономикалық дамуымызда оң үрдіс бар екені сөзсіз. Алайда, бүгінгі ахуалдың әлі де күрделі екенін ашық айтуымыз керек.

Сондықтан, мен «Қарапайым заттар экономикасы» және «Бизнестің жол картасы» бағдарламаларының мерзімін 2022 жылға ұластыру туралы шешім қабылдадым. Бұл мақсатқа бөлінетін қаржының жалпы көлемі кемінде бір триллион теңге болады.

Қазақстан мемлекеттік қарызы аздығының және едәуір қоры болғанының арқасында індет салдарын біршама тиімді еңсеруде. Бұл – біздің елеулі бәсекелік артықшылығымыз. Одан айырылып қалмауымыз керек.

Алайда, соңғы кезде бюджеттің шығыс бөлігіндегі міндеттемелерді орындау үшін бюджет тапшылығы ұлғайып, Ұлттық қордан алынатын трансферттер көбеюде. Үнемі осылай «ауырдың үстімен, жеңілдің астымен» жүре алмаймыз. Біздегі қаржылық орнықтылықтың қоры соншалықты шексіз емес. Бюджеттің кірісін арттыру үшін шаралар қабылдау қажет екені сөзсіз. Бірінші кезекте, мемлекеттік шығыстардың ауқымын және оның тиімді жұмсалуын бақылауда ұстау керек.

Ұлттық қордың активтерін қалпына келтіру үшін бюджет ережесін енгізуді тездеткен жөн. Бұған қажетті заңнамалық өзгерістер осы жылдың соңына дейін қабылдануға тиіс.

Жалпы, елімізге мемлекет қаржысын, атап айтқанда, мемлекеттік қарызды, бюджет саясатын және Ұлттық қорды басқарудың ережелер жинағы қажет. Үкімет пен Ұлттық банктен жыл соңына дейін Мемлекет қаржысын басқару тұжырымдамасын әзірлеуді сұраймын.

Сонымен бірге, экономиканы әртараптандыру, өндірілетін тауарлардың түрін көбейтіп, экспорт географиясын кеңейту жөніндегі жұмысты жалғастыру керек.

2020 жылдың қорытындысы бойынша, индустриаландыру жүзеге асырылып жатқан 10 жыл ішінде тұңғыш рет өңдеу өнеркәсібінің экономиканы дамытуға қосқан үлесі тау-кен өндірісі саласынан асып түсті. Орта мерзімдегі мақсатымыз – 2025 жылға қарай өңдеу өнеркәсібінің экспортын 1,5 есеге көбейтіп, 24 миллиард долларға жеткізу. Ал, еңбек өнімділігін 30 пайызға арттыру.

Әзірленіп жатқан «Өнеркәсіп саясаты туралы» заң өңдеу өнеркәсібінің алдында тұрған сауалдарға жауап беруге тиіс. Соның бірі – шикізатқа қол жеткізудің қиындығы. Отандық өнеркәсіп үшін шикізат тауарларының бағасы қолжетімді, ал көлемі жеткілікті болуы керек деген қарапайым ережені енгізуіміз қажет. Үкімет жыл соңына дейін осы маңызды міндетті шешудің оңтайлы жолын табуға тиіс.

Бұл ретте, еліміздің ресурстық әлеуеті толық ашылмағанын, геологиялық тұрғыдан зерделену деңгейі төмен екенін қаперден шығармаған жөн.

Сапалы геологиялық ақпараттың инвесторларға қолжетімділігін арттыру қажет. Осыған орай түрлі ведомстволарға бағынатын бытыраңқы мекемелердің негізінде тиімді Ұлттық геология қызметін құру керек. Бұл орган жер қойнауын кімге және қалай беруді шешетін монополистке айналмауға тиіс. Оның міндеті – инвесторларға кешенді қызмет көрсетіп, қолдау білдіру.

Жер қойнауын пайдалану саласына, әсіресе геологиялық барлау және жер қойнауын кешенді зерттеу ісіне тың серпін қажет. Ұлт жоспары аясында басталған реформаларды соңына дейін жеткізген жөн. Атап айтқанда, геологиялық ақпараттың ашық цифрлық мәліметтер базасын құрып, оны инвесторлар үшін қолжетімді ету керек.

Жер қойнауы – ұлттың байлығы. Оны пайдалануға беруді оңаша кабинеттерде «бармақ басты, көз қыстымен» шешу заңсыз деп танылуға тиіс. Тиісті органдар бұл мәселе бойынша бақылау жасауды қамтамасыз етеді.

Келесі мәселе. Мемлекеттің экономикаға тым көбірек араласуы оның өсімін тежейді, сыбайлас жемқорлыққа және заңсыз лобби жасауға әкеп соқтырады. Мемлекеттік кәсіпорындар әлі де болса көптеген салада басымдыққа ие, жеңілдіктерді жеке дара пайдаланады.

Біз бұл проблемаларды шеше бастадық. Мәселен, Мемлекеттік басқару тұжырымдамасында квазимемлекеттік секторды қысқарту және оның тиімділігін арттыру, жұмысының ашықтығы мен есептілігін қамтамасыз ету жөніндегі шаралар қарастырылған. Реформалар жөніндегі жоғары кеңес жекешелендірудің жаңа жоспарын мақұлдады. Енді оны қатаң бақылау қажет.

Бұдан басқа да мәселелер бар. Атап айтқанда, жекелеген ұлттық компаниялар мен мемлекеттік кәсіпорындар шығынға батып жатыр. Сөйте тұра неге олардың бірінші басшылары жауапкершілік арқаламайды? Үкімет бұл мәселені шешуі керек.

Сонымен бірге, біз инфляцияның бақылаусыз өсу проблемасымен бетпе-бет келдік. Үкімет пен Ұлттық банк бәрін әлемдік үрдіске жауып, инфляцияның алдында қауқарсыздық

танытып отыр. Мұндай сылтау ұлттық экономиканың әлсіздігін көрсетеді. Онда «біздің кәсіби экономистеріміздің рөлі қандай?» деген сауал туындайды.

Үкімет пен Ұлттық банктің басты міндеті – инфляцияны 4-6 пайыз деңгейіне қайтару.

Жалпы сомасы 6,3 триллион теңге жұмсалған дағдарысқа қарсы шаралар жүзеге асырылғаннан кейін экономикамызда артық ақша пайда болды. Алайда, бүгінгі таңда бөлінген қаржы әлі бармай жатқан салалар бар. Екінші деңгейдегі банктер шағын жобаларға, әсіресе ауылға арнап ақша салмайды.

Сондықтан, микроқаржы ұйымдарының әлеуетін іске қосу керек. Олар жергілікті жерде жұмыс істейді. Өзінің тұтынушыларын, олардың бизнесі мен мүмкіндіктерін жақсы біледі. Ұлттық банк пен Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі бұл мәселе бойынша шешімдер топтамасын әзірлеуі қажет.

Стресті активтер деңгейін төмендету жұмысы да айрықша маңызға ие.

Біз мемлекет банкирлерге көмектеспеуге тиіс деген шешім қабылдадық. Сонымен бірге, шектеу қойылып, бұғатталған активтерді экономикалық айналымға қайтару керек. Алайда, мұны тек қана нарықтық негізде жүзеге асырған жөн. Бұған заңнамалық негіз болуы қажет. Үкімет Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігімен бірлесіп, жылдың соңына дейін тиісті заң жобасын Парламентке енгізсін.

Енді инфляцияның монетарлық емес тұстарына тоқталайық. Оның ең бастысы – азық-түлік бағасы.

Қазақстанның ауыл шаруашылығының әлеуеті орасан зор екені көп айтылады. Бірақ, агроөнеркәсіп кешені саласында қордаланған проблемалар да аз емес.

Ең алдымен, бұл – азық-түлік тауарларының бағасын белгілеудің және оны бөліп-таратудың тиімсіз жүргізілуі. Мен бұған дейін көтерме-тарату орталықтарының желісін құрудың маңыздылығы туралы айтқан болатынмын. Бұл міндет орындалып жатыр.

Осы орталықтардың шағын ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерге, соның ішінде, жеке қосалқы шаруашылықтарға да қолжетімді болуын қамтамасыз ету маңызды. Бұл нарықтың монополиялануына жол беруге болмайды.

Сонымен бірге, өнім өндірушіден тұтынушыға дейінгі аралықтағы бағаның бәріне бірыңғай бақылау жасау қажет. Қазір осы жұмысқа бірнеше мекеме жауапты. Әр жолы баға шарықтағанда олар байыппен сараптама жасап, тиімді шаралар қабылдаудың орнына бір-біріне сілтей бастайды. Бұл жұмысты ретке келтіретін кез келді. Жауапкершіліктің ара-жігін ажырату керек. Бір мекемені басты орган ретінде айқындап, өзгелерінің өзара іс-қимылын нақты белгілеу қажет. Үкімет осы мәселе бойынша бір айдың ішінде шешім қабылдауға тиіс.

Екіншіден, ауа-райының қолайсыздығы мал шаруашылығында түйткілді мәселелер бар екенін көрсетті. Біз жедел шара қабылдап, жем-шөп тапшылығына байланысты ахуалды реттедік. Дегенмен, бұл салада әлі де жүйелі жұмыс атқару керек.

Жем-шөп дайындауға қажетті жер көлемін кеңейткен жөн. Сондай-ақ, егіс алқабына әр жылы әртүрлі дақыл егу талабын сақтау үшін тиісті бақылауды күшейткен абзал. Ғарыштық мониторинг және қашықтан зондтау мүмкіндігін кеңінен қолдану керек. Жайылымдық жерді тиімді пайдалану да өте маңызды.

Қазір мал жаятын жерге шаруалардың қолы жетпей жүр. Өйткені, мұндай алқаптарды кейбір белгілі адамдар иеленіп алған. Тіпті, оны адам аяғы баспайтындай етіп қоршап тастаған. Әкімдер түрлі себептерді сылтауратып, ықпалды адамдардың ығына жығылып, бұл мәселені шеше алмай отыр.

Үкімет құзырлы органдармен бірлесіп, осы ахуалды өзгертетін батыл шаралар қабылдауға тиіс. Жеке қосалқы шаруашылықтардың малын жайылымдық жермен қамтамасыз ету мәселесіне айрықша назар аудару қажет. Олардың құқықтық мәртебесі және көрсетілетін қолдау тәсілдері «Жеке қосалқы шаруашылықтар туралы» бөлек заңда көрініс табуы керек. Үкімет бұл заң жобасын өте қысқа мерзімде әзірлеуге тиіс.

Ветеринария саласын да жетілдіру қажет. Бұл салада орталық пен өңірлер арасындағы міндеттер мен құзыреттер нақты бөлінуі керек. Мал басының амандығы және өнімділігі жергілікті ветеринарлардың тиімді жұмысына байланысты. Бұл, түптеп келгенде, ауылдағы ағайынның әл-ауқатына тікелей әсер етеді.

Ветеринария қызметі қазіргі заман талабына сай болмаса, ауыл шаруашылығы өнімдерінің экспортын арттыру мүмкін емес. Сондықтан, осы салада жүйелі жұмыс атқарылуға тиіс. Атап айтқанда, үдерістерді цифрландыру, мәлімет жинау және оны автоматтандыру, маман даярлау және олардың жалақысын көбейту шаралары. Үкімет жыл соңына дейін ветеринария жүйесін реформалау жөнінде нақты шаралар қабылдауы керек.

Үшіншіден, біздің аграрлық саясатымызда сабақтастық болмай отыр. Министр ауысса, саланың саясаты да өзгереді. Мұндай жағдайда шаруаларға алдағы жұмысты жоспарлау қиынға түседі. Бірыңғай негізгі бағыт болуы қажет. Соған сәйкес субсидиялау тәсілдерін қайта қарап, тұрақтандыру керек.

Келесі мәселе. Соңғы бес жылдың өзінде субсидиялауға екі триллион теңгеден астам қаржы бөлінді. Өкінішке қарай, агроөнеркәсіп кешеніне қатысты қозғалған қылмыстық істердің жартысынан астамы субсидияны талан-таражға салуға байланысты болып отыр. Бұған жол беруге болмайды.

Нормативтік негізін нығайтып, тиімді жоспарлау және мониторинг жүргізу жүйесін енгізу қажет. Субсидияны рәсімдеу тәртібі түсінікті әрі толығымен ашық болуға тиіс. Шағын және орта шаруашылықтар үшін субсидия толығымен қолжетімді болуы керек.

Ауыл шаруашылығын технологиялық тұрғыдан қайта жабдықтауды қолдау тәсілдерін мұқият қарауымыз қажет. Агроөнеркәсіп кешені қолданатын технологияның шамамен 90 пайызы әбден ескірді. Оны жаңарту керек.

Ауыл шаруашылығын субсидиялау саясатын өнеркәсіп саласындағы мемлекеттік саясатпен ұштастырған жөн. Үкімет пен «Бәйтерек» холдингі осы мәселе бойынша ұсыныстар әзірлеуі қажет.

Жалпы, ауыл шаруашылығы саласының басты міндеті – елімізді негізгі азық-түлік өнімімен толық қамтамасыз ету.

Мен биыл ауыл шаруашылығы жерлерін шетелдіктерге және олардың қатысы бар компанияларға сатуға және жалға беруге біржола тыйым салған заңға қол қойдым.

Жер кодексіне қазақстандық инвесторларды ауыл-аймақтарды дамыту үшін қаржы салуға ынталандыратын түзетулер енгізілді. Бұл өзгерістер ауыл шаруашылығы жерлерін толық экономикалық айналымға түсіруге мүмкіндік береді.

Шын мәнінде, осы шешімдердің барлығы агроөнеркәсіп секторына оң ықпал етеді. Соның арқасында ауыл шаруашылығы ұлттық экономиканың негізгі қозғаушы күшіне айналады деп сенемін.

Келесі мәселе. Қазіргі заманда бәсекеге қабілеттіліктің басты факторының бірі – барынша цифрландыру.

Қазақстан үшін заманауи цифрлық технологиялар трансферті, Индустрия 4.0 элементтерін енгізу айрықша маңызды. Біз шетелдегі стратегиялық серіктестерімізбен белсенді жұмыс істеуге тиіспіз.

Сонымен бірге, отандық IT-секторды дамытып, күшейте түсу де маңызды. Елімізге жас, білімді әрі ынталы мамандар керек. Цифрландыру жөніндегі ұлттық жобаның аясында кемінде 100 мың жоғары білікті IT-маман даярлау қажет.

Цифрлық саладағы қызметтер мен тауарлардың экспорты 2025 жылға қарай кемінде 500 миллион долларға жетуге тиіс.

Осы және басқа да міндеттер мемлекеттік секторды толығымен «цифрлық қайта жүктеуді» талап етеді. Мұндағы бұрыннан келе жатқан басты түйткіл – мемлекеттік органдардың ақпараттық жүйелерінің өзара тиімді кіріктірілмеуі. Бұл мәселе түбегейлі әрі тезірек шешімін табуы керек.

Біріншіден, «Электронды үкіметтің» мүлде жаңа құрылымын жасау керек. Мемлекеттік сектордың барлық IT-бастамасы тек қана қазақстандық мемтехтың жаңа платформасына негізделеді. Бұл платформа қайталауларды, тиімсіз шығыстарды және бюрократияны жояды. Мемлекеттік қызметтер азаматтарға смартфоннан 100 пайыз қолжетімді болады.

Екіншіден, біз мемлекеттік органдардың бизнес-үдерісін түгел қайта қарап, цифрлық форматқа көшіретін Цифрлық трансформация орталығын ашамыз.

Үшіншіден, ұлттық компаниялар IT-қауымдастықпен өзара қарым-қатынас жасайтын платформа құруымыз қажет. Квазимемлекеттік сектордың цифрлық қажеттілігі мен сұранысы барынша отандық компаниялардың күшімен қамтамасыз етілуге тиіс.

Төртіншіден, мәлімет беру желісін халықаралық дәліздермен ұштастыра отырып, оны біртіндеп кеңейту және жаңарту қажет. Көрші елдерге де қызмет көрсете алатын мәлімет өңдеудің заманауи орталықтарын құру керек.

Біз еліміздің орасан зор ақпараттық-телекоммуникациялық әлеуетін іске асыра білуге тиіспіз. Жаңа цифрлық дәуірде ол

геосаяси маңызға ие болады. Қазақстан Еуразия өңірінің басым бөлігі үшін орталық цифрлық хабқа айналуға тиіс.

Осы міндетті орындау үшін кадрлық әлеуетімізді күшейтуіміз керек. Премьер-Министр маған өз ұсыныстарын берсін.

Келесі мәселе. Ауғанстандағы ахуал және жаһандық шиеленістің күшеюі бізге қорғаныс өнеркәсібі кешенін және Әскери доктринамызды толығымен қайта қарауға міндеттейді.

Қорғаныс қабілетімізді нығайтып, қауіп-қатерлерге жедел үн қату мемлекеттік маңызы бар басымдыққа айналуға тиіс. Біз сыртқы қатерге және оқиғаның қалай өрбуіне де дайын болуымыз керек. Сырттан төнетін қауіпті модельдеу айрықша өзектілікке ие болуда. Стрес-тест өткізіп, сценарийлер дайындаған жөн. Соның негізінде мемлекеттік аппараттың іс-қимыл жоспары әзірленіп, түзетіліп отыратын болады.

II. ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ ЖҮЙЕСІНІҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ

Халқымыз «Бірінші байлық – денсаулық» деп бекер айтпаған.

Коронавирус денсаулық сақтау саласы үшін үлкен сынақ болды. Әлемді жайлаған індеттің беті әлі қайтар емес. Күн сайын мыңдаған азаматымыз дертке шалдығып, талай адам өмірден өтуде.

Біз уақыт ұттырмай індетпен күресу шараларын дереу қолға алдық.

Қазақстан – коронавирусқа қарсы вакцина жасап шығарған әлемдегі санаулы мемлекеттің бірі. Біздің вакцинамыздың тиімді әрі қауіпсіз екеніне еш күмән жоқ. Қазір QazVac-қа өзге мемлекеттер де сұраныс білдіруде.

Елімізде вакцина қоры жеткілікті, азаматтарымыздың таңдау мүмкіндігі бар. Көптеген мемлекеттердің бұған қолы жетпей отыр.

Елімізде жаппай екпе салу жүріп жатқанымен, қоғамда оған қарсы адамдар әлі де көп. Олар өздері бас тартып қана қоймай, халықты кері үгіттеуде. Соның кесірінен қаншама жұртты адастыруда.

Мұндай адамдар өзінің ғана емес, өзгенің өмірі үшін де жауап беретінін түсінуге тиіс. Сондықтан, екпе алуға қарсы үгіттеп жүргендердің жетегінде кетпеген жөн.

Адамзат көптеген індетті бастан өткерген. Вакцина пайда болғаннан кейін ғана қауіпті дерттерге тосқауыл қойылғанын ұмытпауымыз керек.

Алдағы уақытта әлемде коронавирустың жаңа штамдары шығуы мүмкін. Сарапшылар басқа да індеттер пайда болатынын айтуда. Біз оның қашан болатынын күтіп, қарап отыра алмаймыз. Осындай жағдайда өмір сүріп, әрі қарай дамуға бейімделуіміз керек.

Қазір «бустерлік вакцинаны» сатып алу өте маңызды. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымында тіркелген вакциналарды тезірек сатып алу қажет.

Сонымен бірге, бүкіл денсаулық сақтау саласын тұрақты екпе алу жүйесіне дайындаған жөн.

Еліміздің биологиялық қауіпсіздігін болжаумен айналысатын Ұлттық жүйе құрылуға тиіс. Бұл шара тиісті заң жобасында қарастырылған. Парламенттен осы заң жобасын қазіргі сессияның соңына дейін қабылдауды сұраймын.

Медициналық сараптама жасайтын көптеген зертханамыз халықаралық стандартқа сай емес. «Дені сау ұлт» жобасы бойынша кемінде 12 зертхананы жоғары технологиялық құралдармен жабдықтау қажет. Соның арқасында зертханаларымыз 90 пайызға дейін халықаралық талапқа сай жұмыс істейтін болады.

Коронавирусқа қатысы жоқ ауруларға байланысты ахуалды нашарлатып алмауымыз керек. Пандемия кезінде жоспарлы скринингтер мен ота жасау кейінге қалып жатыр. Бұрыннан бар стандартты екпелер көптеген балаларға салынбай қалуда. Әрине, бұған жол беруге болмайды.

Медицина саласына қомақты қаржы құю керек. Бұл қаражат инфрақұрылымға, маман даярлауға және халықты дәрі-дәрмекпен қамтамасыз етуге жұмсалуға тиіс.

Фармацевтика өнеркәсібіне ерекше көңіл бөлу қажет. Вируспен күрес кезінде дәл осы сала еліміздің бәсекеге қабілеті мен қауіпсіздігі үшін маңызды екеніне көзіміз жетті. Сондықтан, медицина өнімдерін Зертханалық және техникалық сынақтан өткізетін орталық құруымыз керек.

Жаһандық фармацевтикалық корпорациялармен ынтымақтастықты жандандырған жөн. Инвесторларды тартып, озық технологияны және осы саладағы жаңа зерттеу жұмыстарын игеруді қолға алу керек. Отандық тауар өндірушілермен жасалатын оффтейк келісім шарттарының көлемін арттырып, өнім түрін көбейту қажет. Біздегі дәрі-дәрмек пен медициналық құрал-жабдықтың 17 пайызы ғана – отандық өнім. 2025 жылы оны 50 пайызға жеткізу қажет.

Денсаулық кепілі – дене шынықтыру. Жұрттың және балалардың спортпен шұғылдануына жағдай жасалуы қажет екенін тағы да қайталап айтамын. Облыс әкімдері спорт инфрақұрылымын біртіндеп салуды қамтамасыз етуге тиіс.

Жалпы, Токио олимпиадасының қорытындысына байланысты спорттағы ахуалды бөлек кеңесте қарау қажеттігі туындап отыр.

III. САПАЛЫ БІЛІМ БЕРУ

Биылғы қаңтар айынан бастап педагогика саласы қызметкерлерінің жалақысы 25 пайызға көбейді. Алдағы үш жылда осы мақсатқа тағы 1,2 триллион теңге жұмсаймыз. Қабылданған шаралар жемісін беріп жатыр. Педагогикалық мамандықты қалап, оқуға түскендердің орташа балы күрт өсті.

Біз ұстаздарды қолдау саясатын жалғастыра береміз. Қазіргі жаһандық өзгерістер кезеңінде түлектің білімі еңбек нарығына шыққанға дейін-ақ жеткіліксіз болып қалуы әбден мүмкін. Сондықтан, құзырлы министрліктің алдында оқу бағдарламаларын жаңа жағдайға бейімдеу міндеті тұр. Бұл – кезек күттірмейтін шаруа.

Пандемия кезінде қашықтан оқытудың нәтижесі ұлттық телекоммуникация желілерінің тиімділігі төмен екенін көрсетті. Мұндай ахуал негізгі, қарапайым білімнің өзін меңгере алмаған оқушылардың саны артуына әкеп соқты. Тағы бір проблема, нағыз қиындық осы деуге болады, балалар оқуын тастап кетіп жатыр. Өйткені білім алуды қажет деп санамайтын болды.

Үкіметке бұл мәселемен, атап айтқанда қашықтан білім беруге қажетті ақпараттық жүйенің сапасын жақсартумен мықтап айналысуды тапсырамын. Біздің білім беру жүйеміз қолжетімді әрі инклюзивті болуға тиіс.

Сонымен бірге, жағымды жаңалығымыз да бар. Биыл бірнеше оқушы халықаралық пән олимпиадаларының жеңімпаздары мен жүлдегерлері атанды.

Ондай дарынды балаларға жан-жақты қолдау көрсету қажет. Біз оларға жоғары оқу орнына түсу үшін конкурстан тыс гранттар береміз. Бір реттік ақшалай сыйақы да төлейміз. Балалардың ұстаздарын да моральдық және материалдық тұрғыдан ынталандырған жөн.

Тұрмысы төмен отбасында өсіп жатқан балаларға орта білім берудің жалпыға міндетті стандарты аясында қолдау көрсету айрықша маңызды. Материалдық қолдау көрсету шараларын «Цифрлы ұстаз» білім беру жобасымен толықтырған жөн.

Білім беру жүйесіне жігерлі әрі білікті мамандар қажет. Мұғалімдерді қазіргідей 5 жылда емес, 3 жылда бір рет қайта даярлықтан өткізуіміз керек деп санаймын. Өйткені олар шәкіртінің бойына жаңа білім сіңіре алатындай нағыз ағартушы болуға тиіс. Бұл ретте, ұстаздардың курстан өту үшін өз қалтасынан ақша төлеуіне жол берілмейді.

Орта білім беру жүйесіндегі өткір проблеманың бірі – мектептердегі орын тапшылығы. 225 мың оқушыға орын жетіспейді. Шұғыл шара қабылдасак, 2025 жылға қарай орын тапшылығы 1 миллионға жетеді. Мен 2025 жылға дейін кемінде 800 мектеп салу туралы тапсырма берген болатынымын. Бүгін оның санын бір мыңға жеткізуді міндеттеймін.

Мектептерді бюджет қаржысына салумен қатар, осы өзекті мәселені шешуге жеке секторды да тартқан жөн.

Толық білім беретін ауыл мектептерін оқушы санына қарай қаржыландыруға біртіндеп көше бастауымыз керек.

Балаларды ерте жастан мамандыққа бейімдеу айрықша маңызға ие болуда. Өскелең ұрпақ өзінің болашақ кәсібін саналы түрде таңдай білуге тиіс. Үкімет «Атамекен» ұлттық кәсіпкерлер палатасымен бірлесіп, осы маңызды міндетті шешумен айналысуы керек.

Біз «Тегін техникалық және кәсіби білім беру» жобасын жүзеге асыруды жалғастырамыз.

Бүгінгі таңда NEET санатындағы 237 мың жас оқу да оқымайды, жұмыс та істемейді. Жыл сайын мектеп бітірген 50 мың түлек оқуға ақылы негізде түседі. Олардың 85 пайызы – тұрмысы төмен отбасының балалары. Бұл жағдайды түзету қажет. Сұранысқа ие барлық мамандық бойынша техникалық және кәсіби білім жүз пайыз тегін берілуі керек.

Мамандық алудың тағы бір мүмкіндігі армияда берілуге тиіс. Мерзімді әскери қызметтегі сарбаздардың экономикадағы нақты сектор үшін қажетті жұмысшы мамандығын игеру мәселесін пысықтаған жөн.

Құзырлы министрлік жоғары білім беру сапасын арттыруды қамтамасыз етуге тиіс. Жоғары оқу орындары мамандардың сапалы даярлануына жауап беруге міндетті.

Ғылымды дамыту – біздің аса маңызды басымдығымыз. Бұл саладағы түйткілдердің шешімін табу үшін жылдың соңына дейін заңнамаға өзгерістер енгізу қажет.

Ең алдымен, жетекші ғалымдарымызға тұрақты және өз еңбегіне лайықты жалақы төлеу мәселесін шешу керек. Мұны ғылымға бөлінетін базалық қаражат есебінен қамтамасыз еткен жөн. Мен Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің отырысында іргелі ғылыммен айналысатын ғылыми-зерттеу институттарын тікелей қаржыландыру тәртібін енгізуді тапсырдым. Құзырлы министрлік осындай ғылыми мекемелерді іріктеудің және қаржыландырудың айқын әрі ашық ережесін әзірлеуі керек.

Келесі мәселе. Грант мерзімінің үш жылмен шектелуі іргелі ғылымды дамытуға едәуір кедергі келтіріп отыр. Осындай қысқа жоспарлау мерзімінде қандай да бір нәтижеге қол жеткізудің өзі қиын екені анық. Ғылым саласын гранттық қаржыландыру мерзімін бес жылға дейін ұзарту мәселесін қарастырған жөн.

Ұлттық ғылыми кеңестер шешімдерінің әділдігі туралы мәселе де күн тәртібінен түспей тұр. Осыған орай, апелляция институтын енгізу қажет деп санаймын.

Жалпы, еліміздің білім беру және ғылым саласының алдында кезек күттірмес ауқымды міндет тұр. Бұл – уақыт талабына сай болумен қатар, әрқашан бір адым алда жүріп, тың жаңалықтар ұсына білу деген сөз.

IV. ӨҢІРЛІК САЯСАТТЫ ЖЕТІЛДІРУ

«Халық үніне құлақ асатын мемлекеттің» басты қағидаты – мемлекеттік аппарат азаматтар мүддесі үшін жұмыс істеуге тиіс. Бұл бірінші кезекте жергілікті билікке қарата айтылып отыр.

Тұрғындармен тікелей қарым-қатынас жасап, олардың проблемаларын шұғыл шешумен дәл осы әкімдіктер айналысады. Бірақ, әрдайым осылай болып жатқан жоқ. Жоғары басшылықтың өңірлерде қабылданған шешімдерді түзетуіне, тіпті, кейде солардың орнына шешім қабылдауына тура келеді.

Түрлі деңгейдегі әкімдердің батыл әрі дербес қадам жасауға қабілеті жетпей жатады. Олар орталыққа жалтақтап жұмыс істейді. Бұл, негізінен, әкімдердің халық алдындағы қазіргі жауаптылық деңгейі жеткіліксіздігіне байланысты екенін мойындаған жөн. Олардың қызметіне баға бергенде өңір тұрғындарының пікірі ескеріле бермейді. Сондықтан, барлық деңгейдегі әкімдердің жұмысын бағалау тәсілін оңтайландыру керек.

Осыған орай тәуелсіз әлеуметтік сауалнама жүргізудің маңызы зор. Бұл тәсіл арқылы билік органдары жұмысының сапасына

тұрғындардың көзқарасы туралы шынайы мәлімет алуға болады. Формальды есептерден гөрі сауалнамадан халықтың көңіл-күйі анық аңғарылады. Президент Әкімшілігі осы мәселеге байланысты ұсыныстар топтамасын әзірлеуі керек.

Өңірлік саясатта әлеуметтік-экономикалық дамудағы теңсіздікті азайтуға айрықша мән беру керек. Әр аймаққа тән міндеттерді жалпыұлттық басымдықтармен дұрыс ұштастыра білу қажет.

Ұлттық даму жоспары аясында азаматтардың тұрмыс сапасын арттыру үшін нақты 25 міндет айқындалды. Жұмысымыздың басым бағыттары – осы. Сондықтан, Үкімет пен әкімдер Өңірлерді дамыту жоспарларын бекітілген жалпыұлттық міндеттерге сәйкес жаңартуы қажет.

Әрине, теңсіздікті азайтудың басты тәсілінің бірі – бюджет қаржысын басымдыққа сай жұмсау. Республикалық бюджеттен қаржы бөлу әкімдердің пысықтығына, қандай да бір жеке көзқарасқа және басқа да субъективті факторларға байланысты болмауы керек.

Бюджет үдерісін «қайта жүктеу» үшін жан басына қарай қаржыландыру тетігін неғұрлым кеңірек қолданып, бюджет лимиттерін бөрудің объективті әдістемесін енгізу қажет.

Бюджет үдерістерін жеңілдетіп, бюрократияны барынша азайтқан жөн. Сондай-ақ, бюджетті жоспарлау мен орындау кезінде цифрлық тәсілдерді қолдануды кеңейту керек. Сонымен бірге бюджеттік бағдарламалар әкімшілерінің жауапкершілігін арттыра отырып, бөлшектенген бюджетті енгізу керек. Үкімет бюджет заңнамасы мен заңға тәуелді актілерге енгізілетін тиісті өзгерістер топтамасын әзірлегені абзал.

Жобалардың сметалық құнын үнемі артық көрсету – аса өткір проблема. Бұл балабақша және мектеп сияқты шағын жобаларға да, ірі инфрақұрылымдық жобаларға да қатысты. Қолданыстағы нормативтік база мен тәжірибені өте қысқа мерзім ішінде түбегейлі қайта қарау керек. 1 желтоқсанға дейін Үкімет пен Есеп комитетіне ұсыныстар енгізуді тапсырамын.

Келесі мәселе – өңірлердің қаржылық дербестігін арттыру.

2020 жылдан бастап шағын және орта бизнестен түсетін корпоративті табыс салығы жергілікті бюджетке берілді. Содан бері экономикалық белсенділік төмендегеніне қарамастан, жергілікті бюджеттердің түсімі жоспардағыдан 25 пайызға артық түсе бастады. Бұл әкімдердің жергілікті бизнесті дамытып, инвестициялар мен салықтық базаны көбейтуге қызығушылық артқанын білдіреді.

Осы бағыттағы жұмысты жалғастыру керек. Үкіметтен жыл соңына дейін тиісті ұсыныстар топтамасын әзірлеуді сұраймын.

Қазақстан орнықты урбанизация үрдісімен келе жатыр. Тұрғын саны миллионнан асатын қалалар еліміздің жаһандық бәсекелік қабілетінің тірегі, ал облыс орталықтары өз өңірлері өсімінің өзегі болуға тиіс. Сондықтан, агломерацияны дамыту туралы заң мен қалалардың кешенді құрылысының жаңа стандартын әзірлеу керек.

«Адамдар – инфрақұрылымға» қағидатының сақталуы айрықша маңызды. Болашағы бар ауылдарды дамытуға баса назар аудару керек. Басты мақсат – олардың Өңірлік стандарттар

жүйесіне сай болуын қамтамасыз ету. Бұл ұстанымдар Аумақтық даму жоспарында бекітілуге тиіс.

Қазір өндірістік өнеркәсіптің 40 пайызы 27 моноқаланың еншісінде. Онда 1,4 миллион азаматымыз тұрады. Моноқалалардағы тыныс-тіршілікті одан әрі жандандыруға қатысты жан-жақты ойластырылған шешімдер қажет. Бұл мәселені біз жуық арада бөлек кеңесте талқылайтын боламыз.

Жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту – басым бағыттың бірі. «Халық қатысатын бюджет» орталыққа бағынатын қалалар мен облыс орталықтарына табысты енгізілді. Азаматтардың нақты сұранысына сәйкес ондаған абаттандыру жобасы жүзеге асырылды. Бұл – жақсы тәжірибе. Енді абаттандыру және тұрғын-үй коммуналдық шаруашылығының бюджетіндегі «халық қатысатын» үлесті 10 есе арттыру керек.

Еліміздің ішкі байланысын жақсарту үшін көлік инфрақұрылымына қатысты бұған дейін басталған барлық жобаны аяқтауымыз керек. «Нұрлы жол» мемлекеттік бағдарламасы аясында орталықты өңірлермен жалғайтын біртұтас көлік желісі қалыптасуда. Стратегиялық маңызы зор инфрақұрылымдық және әлеуметтік жобалар жүзеге асырылды. Әкімдер мен Үкімет әрбір өңір үшін дәл осындай Инфрақұрылымдық даму бағдарламасын қолға алуы керек.

Жергілік жерде инфрақұрылымды жаңғыртуға байланысты талайдан бері қордаланған мәселелер бар.

Үкімет «Самұрық-Қазына» қорымен бірлесіп, мынадай ауқымды жобаларды жүзеге асыруға кірісуі қажет. Алматыдағы 2-ші жылу электр орталығының аумағында булы газ қондырғысын салу, 3-ші жылу электр орталығын жаңғырту және 1-ші жылу электр орталығын кеңейту керек. Оңтүстік өңірде 1000 мегаватт энергия өндіретін жаңа қуат көздерін іске қосу қажет. Алматы қаласы мен Алматы облысындағы кабель желілері жаңғыртылуға тиіс. Бұл жобаларға салынатын инвестицияның жалпы көлемі бір триллион теңгеден асады.

Біз стратегиялық инвесторларымызбен бірлесіп, еліміздің түрлі өңірінде шамамен 2400 мегаваттық жаңғыртылатын қуат көзін іске қосамыз.

Еліміздегі экология мәселесі басты назарда болуға тиіс. Әсіресе, ауаның тазалығы айрықша маңызды.

Сондықтан, мейлінше ластанған 10 қаланы орта мерзімді кезеңде газға немесе баламалы қуат көздеріне көшірген жөн.

Биыл батыс өңірлерін газбен қамтамасыз ету ісін жақсарту үшін жалпы сомасы 700 миллиард теңге болатын үш жоба бойынша жұмыс басталады. Бұл – Қашағандағы газ өңдеу зауытының және «Мақат-Солтүстік Кавказ» магистралды газ құбырының құрылысы, сондай-ақ, «Бейнеу-Жаңаөзен» магистралды газ құбырын жаңғырту жұмысы.

Тағы бір маңызды мәселе бар. Біріккен Ұлттар Ұйымы алдағы он жылдың ішінде жаһандық деңгейде су ресурсының тапшылығы болады деп болжам жасап отыр. 2030 жылға қарай су тапшылығының көлемі 40 пайызға жетуі мүмкін. Сондықтан, біз жаңа технологиялар мен цифрландыру арқылы суды үнемдеуге көшуіміз керек. Су тапшылығын жоюдың басқа жолы жоқ. Бұл

– аса маңызды міндет. Үкімет су пайдалануды реттеу және оны үнемдеу технологиясын енгізу жұмысын ынталандыру үшін нақты шешімдер әзірлеуге тиіс.

Су нысандарының экожүйесін сақтап, оны үнемді пайдалану үшін аса маңызды 120 каналды қайта жаңғыртуға кірісеміз. Ақмола, Алматы, Батыс Қазақстан, Жамбыл, Қызылорда, Түркістан облыстарында жаңадан 9 су қоймасы салынады. Бұл – ауқымды жоба. Бірақ, біздің қолымызда қажетті ресурстың бәрі бар.

Атырау және Маңғыстау облыстарының аудандарын ауыз сумен қамтамасыз ету үшін «Астрахан-Маңғыстау» магистралды су құбыры жаңғыртылады және Кендірлі кентінде су тұщытатын жаңа зауыт салынады.

Жалпы, ондаған жылдар бойы қомақты қаржы бөлінгеніне қарамастан, ауыз су мәселесі әлі шешімін тапқан жоқ. Сондықтан, Өңірлерді дамытудың ұлттық жобасы аясында бес жыл ішінде халықтың 100 пайызын таза ауыз сумен қамтамасыз етуді тапсырамын. Бұл – Үкіметтің алдында тұрған басты міндет.

Мен тағы бір маңызды мәселеге арнайы тоқталғым келеді. Дүние жүзі өнеркәсіп пен экономиканы экологиялық тазартуға бет бұрды. Қазір бұл – әншейін сөз емес, салық, баж және техникалық реттеу шаралары сияқты нақты шешімдер. Біз одан тыс қала алмаймыз. Мұндай шешімдер экспорт, инвестиция және технология трансферті арқылы елімізге тікелей әсер етеді. Шын мәнінде, бұл – Қазақстанның орнықты дамуы мәселесі.

Сондықтан мен 2060 жылға қарай көміртегінен арылу міндетін жүктеп отырмын. Бұл бағытта өте байыппен жұмыс істеу керек. Кең-байтақ еліміздің тұрғындар саны да, экономикасы да өсіп келеді. Өсім сапалы болу үшін қуат көздері қажет.

Көмір дәуірі біртіндеп келмекке кетіп бара жатқан заманда жаңғыртылатын энергияға қоса, біз сенімді базалық қуат көздерін ойластыруға тиіспіз. Қазақстанда 2030 жылға қарай электр қуатының тапшылығы пайда болады.

Әлемдік тәжірибеге қарасақ, мұның ең оңтайлы шешімі – бейбіт атом. Бұл – күрделі мәселе. Сондықтан қауесетке сеніп, эмоцияға берілмей, оны барынша тиімді шешуіміз керек. Үкімет пен «Самұрық-Қазына» бір жылдың ішінде Қазақстанда қауіпсіз әрі экологиялық таза атом энергетикасын дамыту мүмкіндігін зерттеуге тиіс.

Бұл мәселеге инженерлік саланы дамыту және атом саласындағы білікті инженер мамандардың жаңа буынын қалыптастыру мүмкіндігі тұрғысынан да қарау қажет.

«Жасыл» сутегі өндірісі, жалпы сутегі энергетикасы – болашағы зор бағыттар. Үкіметке осы мәселе бойынша да ұсыныс әзірлеуді тапсырамын.

V. ЕҢБЕК НАРЫҒЫНДА ТИІМДІ ЭКОЖҮЙЕ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Пандемия еңбек нарығын едәуір өзгертті. Бұл – ең алдымен, қашықтан жұмыс істеу тәсілінің қарқынды дамуы.

Көптеген жаңа кәсіптер пайда болған, үдерістердің көпшілігі автоматтандырылып, цифрландырылып жатқан қазіргі кезде бұл

үрдіс тың серпінге ие болуда. Осындай жағдайда мамандықты жиі өзгерте білу және жаңа кәсіптерді игере алу арқылы ғана әркімнің бәсекеге қабілетті болуын қамтамасыз ете аламыз. Сондықтан, бізге «Кәсіби біліктіліктер туралы» заң қажет. Бұл құжат біліктілікті тану мәселесін реттеп, жұмысшыларды өзінің қарым-қабілетін жетілдіруге ынталандыруы керек.

Жаппай цифрландыру үдерісі интернет-платформалар негізінде жұмыспен қамтудың жаңа үлгісін алып келді. Такси жүргізушілері, курьерлер және басқалар – осының жарқын мысалы. Бұл сала әлеуметтік және медициналық сақтандыру, зейнетақымен қамту және салық салу тұрғысынан мемлекеттің қолғабыс етуіне мұқтаж болып отыр.

Біздің еңбек нарығымызға көші-қон үдерісі де зор ықпал етеді. Қазақстан – еңбек мигранттарын қабылдау жағынан ТМД елдері ішінде екінші орында. Бұл саладағы проблемаларды дұрыс шешуіміз керек. Үкімет Көші-қон саясатының жаңа тұжырымдамасын әзірлеуге тиіс. Онда шетелдерде жұмыс істеп жүрген өз азаматтарымыздың құқықтарын қорғау тәсілдері де көрініс тапқаны жөн.

Ел ішіндегі еңбек күшінің ұтқырлығы мәселесіне қатысты да жаңа ұстанымдар қажет. Үкімет оңтүстіктен солтүстікке көшіп жатқан азаматтарға жәрдемақы бөлудің қолданыстағы тәсілдерін қайта қарауы керек. Атап айтқанда, оны әкімдіктер арқылы ғана емес, оңтүстік өңірлерден адамдарды өз бетімен жалдайтын жұмыс берушілердің шығынын өтеу арқылы да беруге болады.

Өз бетінше бизнеспен айналысқысы келетіндердің де көшуіне жағдай жасаған жөн. Көшіп келген азаматтарға үй салу ғана емес, ауыл шаруашылығымен айналысу үшін де жер телімдерін беру мүмкіндігін пысықтау керек. Сондай-ақ, оларға мемлекеттік қолдау шаралары қолжетімді болуын қамтамасыз ету қажет.

Тағы бір мәселеге арнайы тоқталғым келеді. Қазақстан – әлеуметтік мемлекет. Сондықтан, қиын жағдайға тап болған азаматтарға жан-жақты көмек көрсету – басты міндеттердің бірі. Алайда, қоғамда патерналистік көңіл-күй және әлеуметтік масылдық үрдісі белең алууда.

Ел ішінде әлеуметтік бағдарламаларды әдейі жеке мүддесіне пайдаланатын азаматтар аз емес. Мұндай адамдар кез-келген өркениетті елдегі сияқты заңның және бүкіл қоғамның алдында жауап беруі керек. Осындай жағдайлар «мемлекеттен ала берсем» деген көзқарас қалыптастырды. Ал, көмекке шынымен мұқтаж жандар, өкінішке қарай, әлеуметтік қолдау шараларынан тыс қалып жатыр. Әрине, біздің еліміздің мүмкіндіктері зор, бірақ оның да шегі бар.

Ең бастысы, әлеуметтік жеңілдікке ие болсам деген орынсыз пиғыл адамды өз еңбегімен табыс табу қабілетінен айырады. Мұндай жағымсыз өмір салты ұрпақ тәрбиесіне қазірдің өзінде кері әсер ете бастады. Сондықтан, бізге түбегейлі өзгеріс керек. Заң да, қоғам да, адамдардың сана-сезімі де өзгеруге тиіс. Дайындалып жатқан Әлеуметтік кодексте осындай мәселелерге барынша назар аудару керек.

VI. САЯСИ ЖАҢҒЫРУ ЖӘНЕ АДАМ ҚҰҚЫҒЫН ҚОРҒАУ

Саяси жаңғыруды біртіндеп жүзеге асыру – мемлекетіміздің стратегиялық бағдарының басым міндетінің бірі.

Соңғы екі жылда біз бұл салада бірқатар елеулі өзгеріс жасай алдық. Митинг өткізу үшін алдын-ала ескерту қағидаты жазылған жаңа заң қабылданды, партиялардың Мәжіліске өту шегі 5 пайызға дейін төмендеді, сайлау бюллетеньдеріне «бәріне қарсымын» деген баған қосылды.

Осы және басқа да қадамдар қоғамда белсенді қолдау тапты. Бұл бастамалар орнықты демократиялық даму бағдарымызды нығайтып, саяси жүйемізді сапалық тұрғыдан өзгертеді. Сонымен бірге, азаматтарымызды мемлекет басқару ісіне барынша тартуға оң ықпал етеді.

Бірақ мұнымен шектелуге болмайды. Біздің мақсатымыз – мемлекеттің тиімділігін, саяси үдерістің ашықтығы мен бәсекелестігін одан әрі арттыру. Сондықтан саяси реформалар жалғасады.

Мемлекеттілігімізді нығайта түсу үшін барлық өзгерісті еліміздің өзіне тән ерекшелігін ескере отырып, біртіндеп жүзеге асырамыз. Бұл – мықты, әділ әрі озық мемлекет құрудың бірден-бір дұрыс жолы. Азаматтарымыз бұл ұстанымды қолдап отыр.

Ауыл әкімдерінің тікелей сайлауын енгізу аса маңызды қадам болды. Бұл – менің былтырғы Жолдауымда айтылған саяси реформаның негізгі мәселесі. Осы шешім ауыл халқының, яғни қазақстандықтардың 40 пайыздан астамының мүддесіне тікелей ықпал етеді. Біз дұрыс жолдамыз. 2024 жылы азаматтар пилоттық режимде аудан әкімдерін сайлау мүмкіндігіне ие болады.

Жергілікті өзін-өзі басқару жүйесін одан әрі жаңғыртудың маңызды факторы – азаматтық мәдениетті дамыту.

Президент Әкімшілігі облыс әкімдіктерімен бірлесіп, ауылдық жерлердегі азаматтық бастамаларды қолдаудың тиімді тәсілдерін әзірлеуі керек. Гранттық қаржыландыру жүйесін ауылдағы үкіметтік емес ұйымдардың сұранысына қарай бейімдеп, оны алудың жеңілдетілген режимін енгізу қажет. Бұл ауылдық жердегі әлеуметтік белсенділікке тың серпін береді.

Сайлау тізіміндегі әйелдер мен жастар үшін 30 пайыздық квота туралы норманың енгізілуі партияларды барынша белсенді жұмыс істеуге, жаңа адамдар іздеп, өз қатарын жасартуға жетеледі. Дегенмен, халық қалаулыларының түпкілікті құрамы жасақталғанда бұл квота сақталған жоқ. Сондықтан, оның толыққанды әсері болуы үшін депутат мандатын бөлу кезінде осы квотаны міндетті түрде ескеру туралы норманы заң жүзінде бекіту керек.

Біз инклюзивті қоғам құрып жатырмыз. Ерекше қажеттілігі бар тұлғалар әзірге еліміздің қоғамдық-саяси өмірінде көп емес. Квота бөлінетін азаматтар санатының тізімін кеңейтуді ұсынамын. Онда жастар мен әйелдерден бөлек, ерекше қажеттілігі бар азаматтарға да квота белгілеу керек.

Мен адам құқығын қорғау саласын әрдайым жеке дара бөліп қарайтынымды білесіздер. Біз соңғы екі жылда бұл бағытта едәуір ілгері бастық.

Биыл қаңтар айында мен Өлім жазасының күшін жоюға бағытталған Азаматтық және саяси құқықтар туралы Екінші Факультативтік Хаттаманы ратификациялау туралы заңға қол қойдым. Енді Қылмыстық кодекстің нормаларын Екінші Факультативтік Хаттаманың ережелерімен үйлестіруіміз керек. Тиісті заң жылдың соңына дейін қабылданады деп сенемін.

Осы жаздың басында менің Жарлығыма сәйкес Үкімет Адам құқығын қорғау жөніндегі кешенді жоспарды бекітті. Осы маңызды құжат Қазақстанда адам құқығын қорғау жүйесін одан әрі жетілдіру үшін ұзақ мерзімді институттық негіз қалыптастырады.

Атап айтқанда, кешенді жоспар қабылданғаннан кейін гендерлік теңдікті қамтамасыз ету үшін белсенді жұмыс басталды. Осыған орай әйелдердің қоғамдағы экономикалық және саяси ұстанымын барынша қолдауды қамтамасыз еткен жөн. Бұл жұмысқа Президент Әкімшілігі жауапты.

Отбасылық және гендерлік саясат тұжырымдамасына да өзгерістер енгізген жөн.

Құқық қорғау жүйесінде елеулі өзгерістер басталды. 2021 жылғы 1 шілдеден бастап әкімшілік әділет жүйесі жұмыс істей бастады. Бұл институт мемлекеттік аппарат пен азаматтардың өзара қарым-қатынасын жаңадан қалыптастырады. Сот қызметінің заманауи үлгісі енгізіліп, артық сот үдерістері қысқартылуда. Заңнамадағы барлық қайшылықтар мен көмескіліктер азаматтар мен бизнестің мүддесіне орай түсіндірілетіні заң жүзінде қамтамасыз етілді.

Үш буынды модель енгізілгеннен кейін қылмыстық процеске қатысушыларды қорғау күшейді. Осы жылдың басынан бері екі мыңнан астам азаматты қылмыстық жауапқа негізсіз тартуға жол берілген жоқ.

Прокурорлық қадағалаудың жеделдігі артты. Негізсіз шешімдердің 98 пайызы үш тәуліктің ішінде күшін жойды. Прокурорлардың айыптау актілерін дайындау жөніндегі құзыретін біртіндеп кеңейте беру қажет. Бұл қадам олардың жауапкершілігін арттырып, тергеу нәтижелеріне құқықтық баға беру тетіктерін нығайтады.

Ішкі істер органдары осы салаға тән емес бірқатар функциядан арылды. Учаскелік инспекторлардың мәртебесі артты. Олар құқықбұзушылықтардың алдын-алу саласында қосымша өкілеттікке ие болды.

Бірнеше өңірде полицияның сервистік моделі пилоттық режимде жұмыс істей бастады. Келесі кезең – оның ауқымын кеңейту. Бұл жұмыстың табысты болуы көбіне жергілікті билік органдарының осы үдеріске қатысуына байланысты болады. Олар жаңа өзгерістердің мән-маңызын түсініп, полицияға қолғабыс етуге тиіс.

Сонымен қатар, қылмыспен күресудің практикалық мәселелерін назардан тыс қалдырмау керек. Алаяқтықтың көбеюіне байланысты азаматтардың наразылық білдіруі орынды. Бас прокуратура алаяқтыққа және қаржы пирамидаларына қарсы кешенді шаралар әзірлейтін болады.

Балаларға, соның ішінде ата-ана қамқорлығынсыз қалған балаларға қарсы жыныстық қылмыстардың алдын-алу және оның жолын кесу ерекше бақылауда болуға тиіс.

Өскелең ұрпақтың болашағына қауіп төндіретін тағы бір қатер – есірткі заттарының, соның ішінде синтетикалық есірткінің де таралуы. Құқық қорғау органдарына бұл қатердің азаматтар арасында, әсіресе жастардың ішінде таралуына барынша тосқауыл қоюды тапсырамын.

Сыбайлас жемқорлықпен тиімді күресті жалғастыру қажет. Құзырлы агенттік жыл соңына дейін орта мерзімді кезеңдегі іс-қимылымыздың бағдарламасын айқындайтын стратегиялық құжатты бекітуге ұсынуы керек. Бұл ретте, «тұрмыстық сыбайлас жемқорлықты» жоюға айрықша назар аударған жөн.

Азаматтардың құқығын қорғағанда құқық қорғаушылардың, соның ішінде адвокаттардың құқығы туралы ұмытпаған жөн. Олардың қызметінің қауіпсіздігін қамтамасыз етіп, жұмысына кедергі келтіретін заңсыз әрекеттердің жолын кесу қажет.

Жоғарыда аталған шаралардың бәрі саяси жүйені және адам құқығын қорғау ісін жетілдіруге бағытталған стратегиялық бағдарымыздың құрамдас бөлігі саналады.

VII. ҰЛТТЫҢ ҰЙЫСУЫ – ОДАН ӘРІ ДАМУДЫҢ БАСТЫ ФАКТОРЫ

Қазір Қазақстан мүлде жаңа дәуірге қадам басты. Соған сәйкес қоғамдық өмірдің барлық саласы түбегейлі өзгеруде. Жаһанды тұрақсыздық жайлап, көптеген жаңа сын-қатер пайда болып жатқан кезде біз бағдарымызды бекемдеп, болашаққа көзқарасымызды айқындай түсуіміз қажет.

«Бірлігіміз – әралуандықта» деген басты қағидамыз ешқашан өзгермейді. Сондықтан, этносаралық қатынастардың үйлесімді дамуы Қазақстанның мемлекеттік саясатының басты бағытының бірі болған, әрдайым солай болып қала береді. Бұл – бекерге айтылған сөз емес. Мұндай ұстанымды қазақстандықтардың басым көпшілігі қолдайды. Біздің азаматтарымыз үшін келісім мен толеранттылық – мәдениеттер мен тілдерді өзара тоғыстыратын өмірдің шынайы көрінісі, нақты болмысы.

Біз – Конституцияда айтылғандай, біртұтас халықпыз. Біздің нағыз күшіміз – осында. Біз пікір алуандығын қолдай отырып, радикализмнің кез-келген көрінісінің жолын кесеміз, мемлекеттік егемендігімізге, аумақтық тұтастығымызға қол сұғуға жол бермейміз.

Қоғамдағы бірлік пен келісімді көздің қарашығындай сақтауымыз керек. Этносаралық және конфессияаралық қатынастың қаншалықты маңызды екенін барлық азаматымыз түсінуі қажет.

Біз қашанда алауыздыққа қарсы тұра білген елміз. Адамды тіліне, ұлтына, нәсіліне қарап кемсітуге, біреудің намысына тиюге жол бермейміз, заң бойынша жауапқа тартамыз. Конституцияға қайшы мұндай жауапсыз қадамдар еліміздің негізгі мүдделеріне зиян келтіреді.

Қазақ тілін дамыту мемлекеттік саясаттың басым бағытының бірі болып қала береді. Бұл салада айтарлықтай нәтиже бар.

Қазақ тілі, шын мәнінде, білім мен ғылымның, мәдениет пен іс жүргізудің тіліне айналуға. Жалпы, мемлекеттік тілді қолдану аясы кеңейіп келеді. Бұл – заңды құбылыс, өмірдің басты үрдісі. Сондықтан, қазақ тілінің өрісі тым шектеліп бара жатыр деуге негіз жоқ.

Атазаң бойынша Қазақстанда бір ғана мемлекеттік тіл бар. Бұл – қазақ тілі. Орыс тілі ресми тіл мәртебесіне ие. Біздің заңнамаға сәйкес, оның қолданылуын шектеуге болмайды.

Болашағын Отанымызбен байланыстыратын әрбір азамат қазақ тілін үйренуге ден қоюға тиіс. Бұл отаншылдықтың басты белгісі деуге болады.

Жастарымыз өзге тілдерді, соның ішінде орыс тілін жетік меңгерсе, бұдан еш ұтылмайды.

Қазақстан мен Ресей арасындағы шекара – әлемдегі ең ұзын шекара. Орыс тілі – Біріккен Ұлттар Ұйымындағы ресми алты тілдің бірі. Сондықтан, бұл мәселеге парасаттылықпен қарауымыз қажет.

Еліміз өркениетті диалог пен өзара сыйластық мәдениетін дәріптеуі керек. Қазақстан халқы Ассамблеясының бұл саладағы рөлі айрықша. Біз Отанымыз және барлық азаматымыз үшін жауапкершілікті сезінуіміз қажет.

Қоғамды ұйыстыру, ұлттық бірегейлікті нығайту ісінде еліміздің тарихи мұрасын және мәдени әлеуетін тиімді пайдалануға баса мән беріледі. Бұл орайда Қазақстанның мүмкіндіктері зор, соның ішінде өзін халықаралық аренада тиімді таныта алады.

Дегенмен, бұл мәселеге қатысты саясатымызды қайта қарау қажет. Қазір мемлекет бюджет қаржысын оңды-солды иелене беретін белгілі бір қайраткерлердің ғана жобаларын қаржыландырып отыр. Бұл, әрине, түсініксіз жағдай.

Жас әрі дарынды мүсіншілер, суретшілер, театр қызметкерлері, музыканттар, қаламгерлер жаңа жанр түрлерін игеріп, ұдайы ізденіс үстінде жүреді. Сөйте тұра, олар елеусіз қалып, меценаттардың көмегімен ғана күн көреді. Шын мәнінде, Қазақстан мәдениеті сол жас дарындардың арқасында жаһандық деңгейде танылып жүрген жоқ па?!

Сондықтан Үкімет сарапшылармен бірлесіп, жыл соңына дейін жаңа мәдениетті және оның дарынды өкілдерін дәріптеуге бағытталған нақты шаралар жоспарын ұсынуға тиіс.

Креативті индустрияны қолдау қорын құру мүмкіндігін қарастырған жөн.

Халқымыз үшін зиялы қауымның орны қашанда ерекше. Ұлт тағдыры сынға түскен сәтте көзі ашық азаматтар әрдайым көш

бастаған. Адамдарға жөн сілтеп, жастарға бағыт-бағдар берген. Ел ағалары бір ауыз сөзбен тентегін тыйып, тектісін төрге оздырған. Біз қанымызға сіңген осы қасиеттен айрылмауымыз керек.

Қазір – ғаламтор дәуірі. Ондағы бей-берекет ақпарат тасқыны ұрпақтың санасын улап жатыр. Бір сәттік танымалдықты көксейтін тамырсыз идеялар жаппай белең алуда. Бұл – аса қатерлі үрдіс.

Дәл осы кезеңде ұлт зиялыларының ұстанымы және белсенділігі айрықша маңызды. Зиялылардың еңбегі марапатымен емес, салиқалы сөзімен және нақты ісімен бағаланады.

Басты міндет – жалпы адамзатқа ортақ қастерлі құндылықтарды жастардың бойына сіңіру. Отаншылдық, білімге құштарлық пен еңбекқорлық, бірлік пен жауапкершілік сияқты қасиеттер дәріптелуі керек.

Сондықтан, зиялы қауымды ел болашағына әсер ететін әрбір мәселеден шет қалмауға шақырамын.

Диалог пен азаматтық қатысу дәстүрін дамыту, ынтымақтастығымыз бен бірлігімізге негіз болатын озық құндылықтарды дәріптеу біз үшін маңызды.

Біз бірге болсақ қана, теңдессіз елдік бірегейлігімізді нығайта аламыз. Тұңғыш Президентіміз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев талай рет атап өткендей, этносаралық және конфессияаралық татулық – біздің баға жетпес байлығымыз.

Мемлекетіміздің болашағы үшін біз ішкі тұрақтылық пен жалпыұлттық бірлігімізді сақтап, нығайтуға міндеттіміз.

Құрметті отандастар!

Біздің жақын арадағы негізгі басымдықтарымыз – осындай.

Қазақстанның басты байлығы – Еліміздің азаматтары.

Сіздердің амандықтарыңыз – менің Президент қызметіндегі ең басты мақсатым әрі тілегім. Сондықтан, менің келесі бастамаларым, ең алдымен, халқымыздың әл-ауқатын арттыруға арналады.

БІРІНШІ БАСТАМА

Ең төменгі жалақы деңгейін қайта қарайтын кез келді деп санаймын. Бұл – бір жағынан аса маңызды макроиндикатор болса, екінші жағынан – әркімге түсінікті көрсеткіш.

Бізде ең төменгі жалақы мөлшері 2018 жылдан бері өскен жоқ. Қоронавирусқа байланысты әлемдік дағдарыс тұрғындардың табысына кері әсер етті. Оның үстіне Қазақстан ең төменгі жалақы деңгейі бойынша ТМД-ның бірқатар елдерінен артта қалып қойды. Сондықтан, 2022 жылғы 1 қаңтардан бастап ең төменгі жалақыны қазіргі 42,5 мың теңгеден 60 мың теңгеге дейін көтеру туралы шешім қабылдадым.

Бұл шара бір миллионнан астам адамға тікелей, ал бүкіл еңбеккерлерге жанама әсер етеді. Сонымен бірге, көлемі бүгінде жария етіліп жүрген жалақының 30, тіпті кейде 40 пайызына дейін жететін «көлеңкелі» еңбекақы қорын азайтады.

Ең төменгі жалақы мөлшерін көбейту ішкі тұтынуды өсіріп, экономикаға оң әсер етеді. Сарапшылардың бағалауы бойынша, бұл Ішкі жалпы өнімді 1,5 пайызға арттырады.

Бұдан былай ең төменгі жалақыны салықтық, әлеуметтік және басқа да салаларда есептік көрсеткіш ретінде орынсыз пайдалануды қою керек.

Үкімет пен Парламенттен жыл соңына дейін қажетті өзгерістерді заңнамаға енгізіп, оның келесі жылы қаңтар айында күшіне енуін қамтамасыз етуді сұраймын.

ЕКІНШІ БАСТАМА

Қазақстанда 6,5 миллионнан астам адам жалданып жұмыс істейді. Мұны өздеріңіз жақсы білесіздер. Олардың негізгі табыс көзі – жалақы.

Бұл ретте, еңбекақы төлеу қорының өсімі соңғы 10 жылда кәсіпорын иелері табысының өсімінен 60 пайызға жуық қалып қойды. Осыған байланысты Үкімет бизнесті өз жұмысшыларының жалақысын көбейтуге ынталандыратын «ұтымды» шаралар әзірлейді.

Қызметкерлерінің еңбекақысын көбейткен жұмыс берушілерге реттелмелі сатып алу жүйесі аясында жеңілдіктер беріледі. Сондай-ақ, оларға мемлекет тарапынан белсенді қолдау көрсетілетін болады.

ҮШІНШІ БАСТАМА

Еңбекақы төлеу қорына түсетін салмақтың өзі барынша түсінікті әрі қарапайым болуы қажет. Бұл, әсіресе, микро және шағын кәсіпкерлік саласында қатты сезіледі.

Мұндай бизнес үшін жиынтық салмақты 34 пайыздан 25 пайызға төмендете отырып, еңбекақы төлеу қорынан бірыңғай төлем енгізуді ұсынамын. Бұл шара бизнесті мыңдаған қызметкерін «көлеңкеден шығаруға» ынталандырады. Сонда олар зейнетақы жүйесінің, әлеуметтік және медициналық сақтандыру жүйесінің толық қатысушысына айналады.

Бұл мәселеде науқаншылдыққа жол беруге болмайды. Бизнестің жұмысында іркілістер мен шығындар болмауы үшін тиісті төлем жүйесін даярлау қажет. Жаңа жүйе 2023 жылғы 1 қаңтардан бастап жұмыс істей бастауға тиіс.

ТӨРТІНШІ БАСТАМА

2020 жылдан бастап 600 мыңнан астам педагог пен дәрігердің, әлеуметтік сала қызметкерінің жалақысы өсті.

Бірақ, бюджеттен қаржыланатын өзге сала азаматтары бұдан тыс қалды. Бұлар – мәдениет қызметкерлері, мұрағатшылар, кітапханашылар, техникалық қызметкерлер, қорықшылар, көлік жүргізушілер және басқалар.

Сондықтан 2022 жылдан 2025 жылға дейін мемлекет осы санаттағы азаматтық қызметкерлердің жалақысын жыл сайын орта есеппен 20 пайызға өсіретін болады. Тұтастай алғанда, тағы 600 мың отандасымыз бұл бастаманың игілігін көреді.

БЕСІНШІ БАСТАМА

Тұрғын үй азаматтарымыз үшін – қашанда басты мәселе.

«Баспана хит» және «7-20-25» сияқты тұрғын үй бағдарламаларының мерзімі таяу арада аяқталады. Сонымен қатар, нарықтық ипотека ставкасы әлі де жоғары және жұрттың бәріне бірдей қолжетімді емес. Осыған орай, бірыңғай тұрғын үй бағдарламасы әзірленетін болады. Ұлттық даму институтына айналатын «Отбасы банкі» оның әкімшісі болып белгіленеді. Банк алдында «бір терезе қағидаты» бойынша есеп жүргізіп, азаматтарға тұрғын үй бөлу міндеті тұр.

Мен бұған дейін зейнетақы жинағын мерзімінен бұрын пайдалану туралы бастаманың оң әсері туралы айттым. Сондай-ақ, бұл қадам адамдардың жұмыс берушілерден еңбекақыны ашық төлеуді талап етуіне жол ашты. Осы үрдісті қолдау үшін зейнетақы жинағының жеткілікті мөлшерінің шегінен асатын бөлігін тұрғын-үй сатып алу мақсатында «Отбасы банкіндегі» есепшотқа аударуға рұқсат беру қажет деп санаймын. Сонымен қатар, бұл қадам жұрттың қаражат жинауды және оны сауатты жұмсауды дағдыға айналдыруына мүмкіндік береді.

Құрметті депутаттар!

Жетінші шақырылымдағы Парламент өзінің бірінші сессиясында 63 заң қабылдады.

Қос палата бірлесіп, елімізде жүйелі өзгерістер мен реформалар жасауға қажетті заңнамалық негіз қалыптастырды.

Бүгін Парламенттің кезекті сессиясы басталмақ. Алдымызда көптеген маңызды міндет тұр. Әрбір заң жобасының қыр-сырына терең үңіліп, оны сапалы дайындау керек. Сіздер халықтың мүддесін қорғау үшін әрдайым табандылық танытуға тиіссіздер.

Әрбір шешім елдің сұранысын да, мемлекеттің мүмкіндігін де ескере отырып қабылдануы қажет.

Осы жауапты жұмыста сіздерге сәттілік тілеймін!

Қымбатты отандастар!

Біздің бағытымыз – белгілі, мақсатымыз – айқын.

Ең бастысы, сол мақсатқа жету үшін не істеу қажеттігін жақсы білеміз. Нақты жоспар жасап, соны жүзеге асырып жатырмыз. Біз қолға алған игі бастаманың бәрін соңына дейін жеткіземіз. Кез-келген кедергіні еңсеріп, қиындықты жеңуге дайынбыз.

Мен Мемлекет басшысы ретінде халық үшін барлық күш-жігерімді жұмсай беремін.

Мемлекеттік қызметкерлер және бүкіл қоғам біртұтас ел ретінде алдымызда тұрған міндеттерді орындау үшін жұмылуға тиіс. Әйтпесе, ертең кеш қалуымыз мүмкін. Себебі дүние жүзіндегі ахуал құбылмалы әрі түрлі сын-қатерлерге толы.

Меніңше Мемлекет басшысының бағдарына күмән келтіретіндер, жұмыс істеу қолынан келмейтіндер, ебін тауып орнында отыра беруді қалайтындар, Президенттің тапсырмаларын орындаудан жалтаратындар қызметтен кетуге тиіс.

Қазір біз ел дамуының шешуші кезеңіне қадам бастық. Мемлекеттік аппарат біртұтас құрылым ретінде жұмыс істеуге міндетті. Солай болған жағдайда ғана біз көздеген мақсаттарымызға қол жеткіземіз.

Мықты мемлекет болу үшін ұлттың ұйыса білуі айрықша маңызды. Шын мәнінде, ұйымдасқан ұтады.

«Ынтымақ жүрген жерде ырыс бірге жүреді» деп халқымыз бекер айтпаған.

Біздің күш-қуатымыз – берекелі бірлікте! Ендеше, бірлігімізді бекемдеп, ел үшін еңбек етейік!

Қасиетті Отанымыз мәңгі жасай берсін!

Нұр-Сұлтан қаласы, 2021 жылғы 1 қыркүйек

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ Қ.К.ТОҚАЕВТЫҢ «ЖАҢА ҚАЗАҚСТАН: ЖАҢАРУ МЕН ЖАҢҒЫРУ ЖОЛЫ» АТТЫ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНА ЖОЛДАУЫ

Қымбатты отандастар! Қадірлі қауым!

Бүгінгі Жолдаудың мән-маңызы айрықша. Оның арқалайтын жүгі бір жылмен шектелмейді, ауқымы кең, мазмұны да бөлек.

Біз алдымызға биік мақсаттар қойып отырмыз.

Өздеріңізбен бірге Жаңа Қазақстанды құруға кірістік.

Баршаңызға мәлім, былтыр егемендіктің маңызды белесіне жеттік. Тарихи өлшеммен қарағанда 30 жыл тым көп уақыт емес.

Халқымыз Тұңғыш Президент Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың басшылығымен осы кезеңде ауқымды жұмыс атқарды, көптеген табыстарға қол жеткізді. Алайда, береке-бірлігімізді сақтамасақ, жетістіктеріміздің бәрінен айырылып қалуымыз мүмкін. Қаңтардағы дүрбелең кезінде бұған көзіміз анық жетті.

Бұл оқиғалар бүкіл қоғамды дүр сілкіндірді. Халқымыз бұрын-соңды болмаған қауіп-қатермен бетпе-бет келді. Мемлекетіміздің тұтастығына және егемендігімізге зор қауіп төнді. Осы күндерде жұртымыз Тәуелсіздіктің қадір-қасиетін жан-жүрегімен сезінді. Татулық пен тұрақтылық, тыныштық пен бейбітшілік қаншалықты маңызды екенін жете түсінді.

Біз мызғымас бірліктің арқасында мемлекетімізді қорғап қалдық. Уақтылы және батыл шешім қабылдап, лаңкестерге тойтарыс бердік.

Мен қашанда бәрін ашық айтып жүрмін. Індет кезінде қалыптасқан ахуал жөнінде жұртшылыққа үнемі ақпарат беріп отырдым. Кешегі қатерлі күндерде Мемлекет басшысы ретінде халыққа арнап бірнеше үндеу жасадым. Барлық жағдайды азаматтарымызға жан-жақты түсіндіріп, азаматтарымызға жеткіздім.

Әрбір шешімді еліміздің мүддесіне сай қабылдадым. Бұл – мен үшін бұлжымас ұстаным.

Өкінішке қарай, бүлікшілердің, қарақшылардың, лаңкестердің кесірінен қаншама азаматымыз қаза болды. Мен қара жамылған отбасылардың қайғысына ортақтасып, тағы да көңіл айтамын. Біз мұндай жағдай енді ешқашан қайталанбауы үшін бәрін жасаймыз.

Қазақта «Өткен күннен алыс жоқ, келер күннен жақын жоқ» деген сөз бар. Біздің парызымыз – қанды қылмыс жасалғанын ұмытпай, барлық содырлар мен лаңкестерді жазаға тарту. Халқымыз осы оқиғадан сабақ ала білуі керек.

Елдің тыныштығын бұзып, қауіпсіздігіне нұқсан келтіретін әрекетке ешқашан жол бермеуге тиіспіз.

Ашығын айтсақ, қазір қоғамда түрлі қауесет тарауда. Бұл ахуал жалған түсінік қалыптастырып, елді адастырады. Сондықтан өткен оқиғалар туралы нақты мәліметті жариялап, оған баға беру өте

маңызды. Тіпті, қасиетті парызымыз деуге болады. Жұрт оның астарына үңіліп, себебін терең түсінуі қажет.

Күні кеше ғана Парламент қабырғасында арнайы тыңдау өтті. Онда құқық қорғау органдары тергеу қорытындылары туралы толық есеп берді. Турасын айтқанда, мұндай кең ауқымды талқылау ешқашан болмаған.

Депутаттарға және бұқаралық ақпарат құралдарына бәрі ашық айтылды. Қоғамды мазалаған сұрақтарға жауап берілді. Бұл қаңтар оқиғасына әділ баға беруге, ең алдымен, биліктің мүдделі екенін көрсетеді. Мен мұны толық қолдаймын, біз ақиқатты айтуымыз керек. Бұл – менің жеке қағидатым.

Қазір тергеу жұмыстары жүргізіліп жатыр. Осы мәселемен арнайы мекемеаралық шұғыл тергеу тобы айналысуда. Құқық қорғау органдарына жасалып жатқан жұмыс нәтижесін үнемі жариялап отыруды тапсырамын.

Қасіретті қаңтар оқиғалары мен одан кейінгі төтенше жағдай кезінде түрлі құқық бұзушылықтар жасағаны үшін екі мыңға жуық адам ұсталды. Мен сол кезде Бас прокуратураға олардың қандай кінәсі барын анықтауды және ауыр қылмысы болмаса, жазасын жеңілдетуді тапсырдым. Соның нәтижесінде көптеген азаматтар қамаудан босатылды.

Ал, нағыз қылмыс жасаған адамдар заң алдында толығымен жауап береді. Басқаша әрекет ету, яғни, бедел жинау үшін байбалам салып, қосақ арасында жүргендер мен арандатушыларға жеңілдік жасау – жазықсыз құрбан болған жандардың аруағын сыйламау деген сөз.

Бірнеше жүз адамның үстінен қылмыстық іс қозғалды. Біз құқық қорғау органдарының қызметкерлері ұсталған адамдарды тергеу барысында тыйым салынған тәсілдерді қолданғаны, тіпті оларды азаптағаны туралы фактілер болғанын ашық айттық. Орта ғасырлардан қалған осындай жабайылық кез-келген өркениетті қоғамның қағидаттарына қайшы келеді. Бұл – біз үшін де мүлде жат қылық.

Мұндай сорақы оқиғалар болғаны жайлы айтыла бастаған сәтте-ақ, мен оны мұқият тексеруді тапсырдым.

Сонымен бірге Адам құқықтары жөніндегі уәкіл алғашқы күндерден жұмысқа белсене араласты. Құқық қорғаумен айналысатын азаматтар мен Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің мүшелері оқшаулау орындарына кедергісіз кіріп, қаңтар оқиғасына қатысушылардың қамаудағы жай-күйімен танысты, олардың шағымдарын қарады.

Омбудсмен және беделді заңгерлер жетекшілік ететін тәуелсіз қоғамдық комиссиялар прокуратура органдарымен тығыз жұмыс істеді, пікірлерін ашық айтып, өз ұстанымдарын қорғады. Мұндай жұмыс тәсілі тергеу үдерісінің ашық және демократиялы екенін көрсетті, әрбір өтініш пен арыз-шағымды жеке-жеке қарауға мүмкіндік берді. Соның нәтижесінде заңға қайшы үкім шығару ықтималдығы едәуір азайды.

Азаматтық қоғам мен құзырлы органдар осылай ашық ынтымақтастық орнататын тәжірибе біздің елімізде берік орнығуға тиіс. Осы мүмкіндікті пайдаланып, қоғам белсенділері

мен заңгерлерге азаматтық ұстанымы және біліктілігі үшін ризашылығымды білдіремін.

Қазір алдын-ала қорытындылар дайын. Біз теріс пиғылды адамдардың мемлекеттік төңкеріс жасамақ болғанын нақты білеміз. Осы ретте, бүлікшілер не үшін мұндай қадамға барды деген сұрақ туындайды. Жауабы – айдан анық.

Соңғы жылдары біз Қазақстанды түбегейлі жаңғыртуға, трансформациялауға көштік. Түрлі салада ауқымды өзгерістер басталды. Бұл кейбір ықпалды адамдарға ұнамады. Олар жылдар бойғы заңсыз әрекеттерін одан әрі жалғастыра беруді көздеді. Неғұрлым жоғары билікке ие болуды көкседі.

Сол үшін кәнігі қылмыскерлер, қарулы бандылар мен опасыз шенеуніктер бірігіп, астыртын топ құрды. Ішкі және сыртқы жауларымыз өзара ымыраласып, билікті басып алғысы келді. Олар халықтың наразылық шеруін басқа арнаға бұрып, жұртты қасақана арандатты.

Лаңкестер мемлекеттік органдарға, стратегиялық нысандар мен бизнеске тиесілі ғимараттарға шабуыл жасады. Билікке күйе жағу үшін бейбіт тұрғындарға оқ атты. Осының бәрін шетелдегі радикалды күштер өз мақсатына пайдаланғысы келді. Олар Қазақстанды қақтығыс алаңына айналдырып, елге ойран салмақ болды. Бейбіт өміріміздің тас-талқанын шығаруды жоспарлады. Президентті биліктен кетіргісі келді. Шын мәнінде, бұл мемлекеттілігімізге төнген аса қауіпті сын-қатер болды.

Бірақ, қастандық жасаушылардың арам пиғылы іске аспады.

Мен ең қиын сәтте, қандай жағдай болса да, ақырына дейін халқыммен бірге боламын деп ашық айттым.

Бабаларымыз «Іштен шыққан жау жаман» деп бекер айтпаған. Төңкеріс жасауға ұмтылғандардың арасында белгілі адамдар болды. Жоғары лауазым иелері мемлекетке сатқындық жасады.

Опасыздардың ішінде әскери және арнаулы органдардың басшылары да бар. Олар Күштік құрылымдардың заңға сәйкес қимылдауына кедергі келтірді. Мемлекет басшылығына қалалардағы ахуал туралы жалған ақпарат берді. Тіпті, арнайы үкіметтік және басқа да байланыс арналарын өз бақылауына алды.

Бір сөзбен айтсақ, олар елді ыдырату үшін ойларына келген барлық тәсілді қолданды. Соның салдарынан Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымынан көмек сұрауға мәжбүр болдық.

Бұл қадам ішкі және халықаралық нормаларға сай жүзеге асырылды. Бітімгершілік күштері елімізде бір де бір оқ атқан жоқ. Стратегиялық маңызы бар нысандардың қауіпсіздігін ғана қамтамасыз етті. Бұған алдын-ала жасалған келісімнің нәтижесінде қол жеткіздік.

Жағдай тұрақтанған соң, екі аптадан кейін олар Қазақстаннан толық шығарылды. Бұл – көптарапты қарулы контингент, оның құрамында Қазақстан да бар.

Бітімгершілік миссиясының маңызды рөлін жоққа шығаруға болмайды. Бірақ, түптеп келгенде, біз содырларды өз күшімізбен жеңдік.

Осы орайда, бір мәселеге жеке тоқталғым келеді. Сатқындардың опасыздығы құқық қорғау органдарының беделіне нұқсан келтірмеуге тиіс.

Онда қызмет ететін азаматтар да – өз бауырларымыз. Олар елмен бірге екенін, туған халқы үшін қасық қаны қалғанша күресетінін дәлелдеді. Отан алдындағы антына адал болып, мемлекетімізді жанқиярлықпен қорғады. Мен сын сағатта қатерге қаймықпай қарсы тұрған тәртіп сақшыларына ризашылық білдіремін.

Сондай-ақ, азаматтарымыз ерікті түрде өз ішінен жасақ құрып, қоғамдық тәртіпті сақтауға атсалысты. Жауапты сәтте бірлік пен жанашырлықтың бірегей үлгісін көрсеткен барша азаматтарға алғыс айтамын.

Осы күндерде халқымыз кез-келген қауіп-қатерді жеңе алатын біртұтас ел екенін танытты. Отаншылдық рухының арқасында қасиетті Тәуелсіздігімізді сақтап қалды.

Шын мәнінде, қаңтар оқиғалары мемлекеттілігіміз үшін зор сынақ болды. Біз жардың шетінде тұрдық. Бір қадамды қате жасасақ немесе батыл әрекет етпесек, мемлекетіміз құрдымға кететін еді.

Күштік құрылымдар мен олардың сыбайластарының өзара ымыраласуына қатысты іс бойынша тергеу құпия жағдайда қарқынды жүргізіліп жатыр.

Алдымызда куәгерлерден жауап алу, сараптама жасау және түрлі мәліметтерді зерделеу сияқты қыруар жұмыс бар.

Бір нәрсені нақты айта аламын: қаскөйлер мұқият ойластырылған ауқымды операция ұйымдастырды. Олар халқымыздың және шетел қоғамдастығының алдында мемлекеттің жоғары басшылығының абыройын төгіп, биліктен тайдыруды көкседі.

Кәсіби дайындықтан өткен содырларды өз мақсатына жету үшін еш тартынбастан пайдаланды. Оларға еліміздің ең ірі шаһары – Алматыны күл талқан етуді, жұртты әбден үрейлендіріп, дүниеден біржола түңілдіруді, елдегі ахуалдың быт-шытын шығарып, бей-берекет қылуды тапсырды.

Сондықтан кімнің қандай лауазым иеленіп отырғанына, қоғамдағы орны қандай екеніне қарамастан осы қайғылы оқиғаларға кінәлі адамдар түгелдей лайықты жазасын алады деп уәде беремін.

Сол күндері қатаң әрі шұғыл шара қабылдаудан басқа амал қалған жоқ. Мен ең шешуші сәттерде елім үшін қолымнан келгеннің бәрін жасадым. Бұл – менің президенттік әрі перзенттік борышым.

Құрметті депутаттар!

Қадірлі отандастар!

Халыққа қажетті реформаларды жүзеге асыру – менің Мемлекет басшысы ретіндегі басты міндетім.

Саяси жаңғыру болмаса, елімізді орнықты дамыту, ауқымды әлеуметтік-экономикалық өзгеріс жасау мүмкін емес. Бұл – анық нәрсе.

Біз екі жарым жылдың ішінде осы бағытта нақты нәтижеге қол жеткіздік.

Мен осыған дейін саяси реформалардың төрт топтамасын ұсындым. Соның аясында қоғамды одан әрі демократияландыруға бағытталған бірқатар маңызды бастама жүзеге асты.

Тек саясат саласының өзінде оннан астам заң қабылданғанына қарап, қоғамда болып жатқан оң өзгерістердің ауқымы қандай екенін бағамдауға болады.

Мысалы, бейбіт жиналыстар туралы жаңа, демократиялық заңды алайық.

Бұл құжат белсенді азаматтарға, оның ішінде оппозициялық көзқарастағы қоғам белсенділеріне еш кедергісіз шеру өткізуіне, сол жерде ой-пікірлерін емін-еркін айтуына мүмкіндік берді.

Бұл жаңашылдық елімізде жаңа саяси мәдениеттің тамыр жаюына, қоғамдағы өзара жауапкершілік пен сенімнің артуына жол ашты.

Дегенмен, жұртты арандатқысы келетін кейбір белсенділер демократиялық сипаттағы осы заңның өзіне бағынбау, тіпті оны бұзу керек деп санайды.

Мен бұдан былай ешқандай жұмсақтық көрсетпейтінімізді мәлімдеймін. Басқа да заңдар сияқты бұл заңның талаптары да мүлтіксіз орындалуға тиіс.

Бәзбіреулердің жауапсыздығы мен бейбастақ әрекеттері заңды сыйлайтын азаматтарымыз үшін тым қымбатқа түсті.

Заң бәріне ортақ, оған биліктегі азаматтар да, қоғам белсенділері де бірдей бағынуға тиіс.

Саяси өзгерістер азаматтардың жергілікті өзін-өзі басқару ісінен бастап, жалпыұлттық сипаттағы мәселелерге дейін, яғни барлық деңгейде шешім қабылдауға дайын екенін көрсетті.

Саяси трансформация бүкіл салада тамыр-таныстық пен монополияны түбірімен жойып, адал әрі әділ «ойын ережесін» қалыптастыруды көздейді.

Бірақ, осы ниет пен жұмыс қарқыны жұрттың бәріне бірдей ұнай бермейтіні анық.

Бәрін де бармақ басты, көз қыстымен шешіп үйренген адамдар бұған дейінгі артықшылықтары мен табыс көздерін жоғалтып алудан зәре-құты қалмай қорқуда.

Олар біздің мемлекеттілігіміздің тұғырын шайқалту үшін дереу іске кірісті. Тіпті, өз халқына қарсы шықты деуге болады.

Қасіретті қаңтар күндерінен кейін көптеген адамдар «бәрі кері кетеді, билік жаңғыру қарқынын бәсеңдетеді деп ойлады.

Бірақ, біз алған бетімізден қайтпаймыз. Керісінше, қоғамның барлық саласында жасалып жатқан жүйелі өзгерістердің қарқынын үдете түсеміз.

Мен бүгін ұсынып отырған бастамалар қаңтар оқиғаларынан әлдеқайда бұрын мұқият ойластырылып, пысықталған.

Ашығын айтайын, маған «асықпайық, заман жақсарғанға дейін бұл жоспарды қоя тұрайық» деп ақыл қосқан сарапшылар мен мемлекеттік қызметшілер де болды. Олар қазіргі ахуалды өз мүддемізге пайдалануға мүмкіндік туып тұрса, жүйені өзгертудің не қажеті бар деді.

Енді біреулер геосаяси ахуал қатты шиеленісіп тұрған кезде елді «горбачевтік қайта құрудағы» сияқты берекесіздік жайлап,

көше демократиясы белең алып кете ме деген орынды қауіптерін айтты.

Бірақ, мен елімізге түбегейлі реформалар қажет екеніне бек сенімдімін. Әйтпесе, тоқырауға тап боламыз.

Біз оның салдары мемлекетті қалай күйрететінін тарих қойнауына кеткеніне көп бола қоймаған кеңес тарихынан жақсы білеміз. Кешегі қаңтар оқиғаларына да еліміздегі тоқыраудың салдары белгілі бір деңгейде әсер етті.

Мен соңғы екі айдың ішінде әлеуметтік-экономикалық салада, ұлттық және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету ісінде, ең алдымен, жүзеге асыру қажет болатын міндеттерді айқындап бердім.

Мен бүгін еліміздің саяси жүйесін кешенді жаңғырту бағдарламасын ұсынғалы отырмын. Бұл құжат, ең алдымен, қоғамның қажеттілігіне және сұранысына негізделген.

Парламент депутаттары, Конституциялық кеңес, Орталық сайлау комиссиясы, Жоғарғы Сот және беделді сарапшылардың ұсынымдары назарға алынды.

Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінде осы тақырып бойынша пікірталас өтті.

Құжатты әзірлеу кезінде зерттеушілер мен қоғам қайраткерлерінің, саяси партиялар мен үкіметтік емес ұйымдардың ұсыныстары да мұқият зерделенді.

Жалпы, ұсынылып отырған реформаларды біздің қоғамдағы алуан түрлі көзқарастардың жиынтық көрінісі деуге болады. Осыған дейін қолға алынған өзгерістердің заңды жалғасы іспетті бұл бастамалар екі өзекті міндетті шешеді.

Біріншіден, қоғамды дәйекті түрде демократияландыруға септігін тигізеді.

Екіншіден, мемлекеттің орнықты әрі басқаруға икемді болуын қамтамасыз етеді. Бұл ел ішінде болып жатқан іргелі қоғамдық өзгерістер мен шиеленісе түскен геосаяси тартыс кезінде айрықша маңызды.

Қазіргі халықаралық ахуал қырғи-қабақ соғыстың ең қиын кезеңін еске түсіреді.

Бірақ, шегіне жете буырқанған, мемлекеттер қатаң санкциялармен тірескен, жер жүзіне қандай кесірі тиетіні беймәлім болып тұрған бүгінгі жағдайды адамзат бұрын-соңды көрмеген теңдессіз қиындық деуге әбден болады.

Сондықтан, біз үшін көздеген мақсаттан ауытқымаудың, еліміздің тұтастығын, жалпыұлттық бірлігі мен тілектестігін сақтаудың өмірлік маңызы бар.

* * *

Реформа жасап жатырмыз деген атақ үшін ғана реформа жасаудың ешкімге қажеті жоқ. Мен мұны бірнеше рет айттым. Біз бұл өзгерістерді жұртқа жақсы көріну үшін жасамаймыз. Құлаққа жағымды, бірақ орындалуы екіталай, күмәнді көрсеткіштерге алданбаймыз.

Қағаз бетінде ғана жүзеге асырылған, бірақ шындыққа еш жанаспайтын жалған табыстарға масаттанып отыратын заман

келмеске кетті. Халыққа көпірме сөз, бос уәде емес, көзбен көріп, қолмен ұстауға болатын оң өзгерістер керек.

Біз кез келген мәселені ашық айтып, оны шешудің оңтайлы жолдарын бірге іздеуіміз қажет.

Экономикадағы, саясаттағы жасанды монополияларды түбірімен жоюға тиіспіз. Оның орнына ашық әрі әділ бәсеке орнату өте маңызды.

Себебі нағыз бәсеке болғанда ғана халықтың әл-ауқаты артып, жағдайы жақсарады. Бүкіл құзырет бір қолда болуына негізделген басқару жүйесі қазір өзінің тиімділігін жоғалтты. Бұл жүйе көзқарасы мен ұстанымы әрқилы азаматтық қоғамды ұйыстыра алмайды.

Сондықтан біз Қазақстанды дамытудың саяси моделін өзгерту үшін әр қадамды мұқият ойластыра отырып жасауымыз керек.

Мен бұл жерде, ең алдымен, басқарудың суперпрезиденттік үлгісінен мықты Парламенті бар президенттік республикаға біржола көшу туралы айтып отырмын.

Мұндай жүйе билік институттарының тепе-теңдігі оңтайлы болуын қамтамасыз етіп, елімізді орнықты дамытуға септігін тигізеді.

Алдымызда Парламенттің рөлін күшейту міндеті тұр. Бұл «халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамасын табысты жүзеге асыруға жол ашады.

Біз болашақта қандай ел болатынымызды нақты білеміз. Жаңа Қазақстанды азаматтық қоғамы қалыптасқан тиімді мемлекетке айналдырамыз.

Осыған орай «Күшті Президент – ықпалды Парламент – есеп беретін Үкімет» қағидатын басшылыққа аламыз.

Бүгін мен осы стратегиялық мақсатымызға жетуге мүмкіндік беретін бірқатар бастамаларды ұсынамын.

БІРІНШІ. Президенттің өкілеттігі туралы

Мен бұған дейін айтқанымдай, Қазақстанда суперпрезиденттік басқару үлгісі қалыптасты.

Дамудың бастапқы кезеңінде мемлекетімізге мұндай үлгі қажет болды. Бірақ, біз бір орында тұрған жоқпыз. Қоғам да, еліміз де өзгеруде. Саяси жүйеміз жаңа жағдайларға бейімделуге тиіс.

Қазір бізде барлығы Президентке келіп тіреледі. Бұл – дұрыс емес. Біртіндеп бұдан бас тартуымыз қажет.

Мен үшін мемлекеттің ұзақ мерзімді мүддесі биліктің қосымша мүмкіндіктеріне және уақытша ықпалына қарағанда әлдеқайда маңыздырақ. Сол себепті мен Amanat партиясының қаңтар айындағы съезінде ұйымның төрағалығынан биыл бас тартатынымды мәлімдедім.

Партияның мемлекеттік аппаратқа кірігуіне мүлдем жол бермеген жөн. Саясаттағы монополия түрлі әлеуметтік кеселді туындататыны және мемлекетті дағдарысқа ұшырататыны анық.

Саяси үстемдікке барынша шектеу қою қажет. Президент өзінің өкілеттігін атқару кезеңінде партияға мүшелігін тоқтата тұруға міндетті екенін заң жүзінде ресімдеуді ұсынамын.

Бұл норма саяси бәсекені арттырып, барлық партияның дамуына бірдей жағдай жасайды. Осылайша, біз еліміздің

болашақтағы көшбасшыларын негізгі саяси институттарды өзіне бағындырып алуға құмар болудан сақтаймыз.

Дәл сол сияқты, Орталық сайлау комиссиясының, Есеп комитеті мен Конституциялық кеңестің төрағалары және мүшелері міндетті түрде партиядан шығуы керек деген норманы да заңнамаға енгізген жөн.

Барлық өкілеттікті бір қолға шоғырландырған орталықтағы жағдай аймақтарда да қайталанатынын көріп отырмыз. Сол себепті әкімдер мен олардың орынбасарларына партия филиалдарында да лауазым иеленуге заң жүзінде тыйым салу керек.

Мұндай шешімдер көпполюсті партиялық жүйе қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Саяси және экономикалық қызметтің монополиялануы қаңтар оқиғаларының туындауына басты себеп болғаны бүгінде бүкіл қоғамға мәлім.

Біз қасіретті қаңтардан мынадай маңызды сабақ алдық: мемлекеттегі ең жоғары лауазымды тұлғаның қолында барлық өкілеттіктің шоғырлануы оған жақын тұлғалар мен қаржылық-олигархиялық топтардың ықпалын орынсыз күшейтеді. Сосын олар мемлекетті жеке меншігі сияқты көре бастайды.

Қай елде болса да, тамыр-таныстық кадр іріктеу ісін бұрмалап, сыбайлас жемқорлықтың тамыр жаюына әкеп соқтырады. Тамыр-таныстық пен рушылдық құрдымға бастайтынын нақты ұғыну қажет. Мұндай қарым-қатынас шағын ғана топтың шалқып өмір сүруіне жол ашады. Ал, өзгелерді өмірінің ешқандай болашағы жоқ екеніне біржола мойынсұнып, тек өлместің күнін көру үшін арпалысуға мәжбүрлейді.

Барлық азаматтарға бірдей мүмкіндік берілетініне Мемлекет басшысы мызғымас кепіл болуға тиіс.

Сондықтан Президенттің жақын туыстарына саяси мемлекеттік қызметші болуға және квазимемлекеттік секторда басшылық лауазымдарды иеленуге заң жүзінде тыйым салынады. Мұндай норманы Конституцияға енгізсек те артық болмайды деп санаймын.

Президенттің өкілеттігі неғұрлым көп болса, ол соғұрлым шексіз биліктің иесіне айналады.

Мемлекет басшысы облыс, республикалық маңызы бар қала әкімдері шығарған актілерді жоюға немесе ондай құжаттардың қолданылуын тоқтата тұруға құқылы.

Бұл норма «қолдан басқарудың» орынсыз тәжірибесінің орнығуына әкеп соқтырады және жергілікті атқарушы органдардың дербестігін әлсіретеді.

Оның үстіне қазір Президенттің аудан, тіпті ауыл әкімдерін лауазымынан босатуға құқығы бар.

Мұндай заң нормаларын жою керек.

Президентті тым көп өкілеттігінен айыру еліміздегі саяси жаңғыру үдерісінің тек ілгері басуын қамтамасыз етеді.

Ұсынылып отырған бастамалар «ойын ережесін» түбегейлі өзгертіп, қоғамды одан әрі демократияландыру үшін берік негіз қалыптастырады.

ЕКІНШІ. Өкілді билік тармағын қайта құру

Біз Президенттің өкілеттігін біртіндеп қысқарта отырып, Парламенттің рөлін айтарлықтай арттыруымыз керек. Сол арқылы мемлекетіміздің институционалдық тұғырын нығайтамыз.

Шын мәнінде, елімізде өкілді билік тармағы мықты болуы қажет. Халықтың сенім мандатына ие болған депутаттарға жоғары жауапкершілік жүктеледі. Олар мемлекетімізді өркендету ісіне белсене атсалысуға тиіс.

Ең алдымен, Сенатты жасақтау тәртібін және оның бірқатар функциясын қайта қараған жөн.

Қазіргі таңда жоғарғы палата 49 депутаттан тұрады. Яғни, әр өңірден екі сенатор сайланады және 15 сенаторды Президент тағайындайды.

Мұндай құрылым аймақтардың ерекшелігін ескеруге және заң шығару үдерісіне Мемлекет басшысының тікелей ықпал етуіне мүмкіндік беріп келді.

Өз уақытында бұл барынша озық әрі тиімді тәжірибе болды. Бірақ біз алға қарай қадам басуымыз керек.

Президенттің Сенаттағы квотасын бақылаудың құралы емес, Парламентте өкілдері аз әлеуметтік топтардың үні мен ой-пікірін ескеру тетігі ретінде қарастырған жөн.

Осы орайда мен Президенттің Сенаттағы квотасын 15-тен 10 депутатқа дейін азайту туралы шешім қабылдадым.

Оның бесеуін Қазақстан халқы Ассамблеясы қазіргідей сайламайды, тек ұсынатын болады.

Парламенттің төменгі палатасында еліміздегі түрлі саяси көзқарастар көрініс табуға тиіс. Ешкімге жасанды артықшылық берілмеуі керек.

Осылайша, біз Қазақстан халқы Ассамблеясының Мәжілістегі квотасын жоямыз. Менің ойымша, бұл – саяси жағынан да, заңдық тұрғыдан да дұрыс қадам.

Бұл квота Сенатқа ауысады және 9-дан 5 депутатқа дейін кемиді. Соның нәтижесінде Мәжілістегі депутаттардың жалпы саны азаяды. «Аз болса да, саз болғаны» жақсы.

Мұндай өзгеріс түрлі этностық топтарға мандат беріп, олардың үні жоғарғы палатада естілуіне мүмкіндік жасайды.

Жалпы, Сенаттың жоғарғы палата ретінде жұмыс істеуін дұрыс әрі орынды деп санаймын.

Әлемде құрылымы унитарлы және Қазақстанға қарағанда халқы аз мемлекеттер жеткілікті. Соған қарамастан, бұл елдер қос палаталы парламент жасақтаған. Мысалды алыстан іздеудің қажеті жоқ, Еуропада да осындай тәжірибе бар.

Ал, біздің Сенат әр өңіріміздің мүддесін қорғайтын палатаға айналуға тиіс. Соған сәйкес оның өкілеттігін реформалау қажет.

Конституцияға сәйкес, Сенаттың Мәжіліс мақұлдаған заң жобаларын қабылдауға немесе қабылдамауға құқығы бар. Яғни, Мәжіліс іс жүзінде жоғарғы палатаның қарсылығын еңсере алмайды.

Неғұрлым тепе-тең парламенттік жүйе қалыптастыру үшін бұл тәжірибені қайта қараған жөн.

Осы орайда, Сенатқа Мәжіліс қабылдаған заңдарды тек мақұлдау немесе мақұлдамау құқығын беретін норма енгізген дұрыс деп санаймын.

Соған сәйкес, заң қабылдау құқығы Мәжіліске ғана тиесілі болады.

Ал, Сенаттың өкілеттігін Конституциялық кеңес пен Жоғары сот кеңесінің төрағасы лауазымына ұсынылатын кандидаттарға келісім беру құқығымен толықтырған жөн.

Бұл өзгеріс саяси жүйедегі тепе-теңдік және тежемелік механизмдерін елеулі түрде нығайта түседі, заң шығару үдерісін едәуір жеңілдетеді.

Сонымен қатар, төменгі палатаның құзыретін кеңейту қажет.

Елімізде көптеген ауқымды жобалар, бағдарламалар бар. Бірақ, түрлі себептерге байланысты оларды жүзеге асыру барысы көңіл көншітпейді.

Сондықтан Парламент республикалық бюджеттің сапалы орындалуына бақылауды күшейтуі қажет. Осы орайда Есеп комитетінің орнына Жоғары аудиторлық палата құруды ұсынамын. Оның төрағасы Мәжіліс депутаттары алдында жылына екі рет есеп беруге тиіс. Осылайша, Мәжілістің мәртебесі арта түседі.

Азаматтардың өкілді билікке деген сенімін нығайту үшін мәслихаттарға баса мән берген жөн.

Мықты мәслихаттар өзекті мәселелердің шешімін табуға және аймақтардағы тұрмыс сапасын жақсартуға әсер ете алады.

Олардың рөлін арттырып, дербестігін қамтамасыз ету үшін Мәслихат төрағасы лауазымын енгізген жөн.

Сондай-ақ, мәслихаттардың ықпалын барынша күшейту үшін облыс әкімдерін тағайындау тәртібін өзгерту қажет деп санаймын.

Қазір мәслихат депутаттары Мемлекет басшысы ұсынатын бір ғана кандидатураға келісім береді немесе келісім бермейді.

Осы ретте, заңнамаға Президенттің облыс және республикалық маңызы бар қала әкімі лауазымына кем дегенде екі кандидатураны баламалы негізде ұсыну құқығын реттейтін түзетулер енгізу қажет.

Осылайша, Президент облыс және республикалық маңызы бар қала әкімдерін мәслихаттарда қарау нәтижесін ескеріп тағайындайды.

Бұл – өңір басшылары жанама сайлау арқылы қызметке келеді деген сөз.

Бірақ, Мемлекет басшысының аймақ басшыларын мәслихаттардың келісімінсіз орнынан босату құқығы сақталады.

Өкілді билік тармағын өзгерту жөніндегі бұл жаңашылдықтардың бәрі парламенттік мәдениеті жоғары және ықпалды халық қалаулылары бар Жаңа Қазақстанды құруға бағытталған.

ҮШІНШІ. Сайлау жүйесін жетілдіру

Саяси жаңғырудың басты мақсаты – азаматтардың мемлекетті басқару ісіндегі рөлін арттыру. Бұл жұмысты сайлау үдерісі арқылы да жүзеге асырамыз.

Біз осыдан 15 жыл бұрын конституциялық реформа аясында Мәжіліс депутаттарын пропорционалды тәсілмен сайлауға көштік.

Ал 2018 жылдан бастап мәслихат депутаттарын да осы үлгімен сайлайтын болдық. Бұл қадамдар еліміздегі партиялық жүйені дамытуға тың серпін берді.

Алайда, оның жағымсыз тұстары да байқалды.

Партияда жоқ азаматтар Мәжіліске ғана емес, жергілікті өкілді органдарға да сайлана алмайтын болды. Мұны ашық мойындауымыз керек.

Соның салдарынан халықтың сайлау науқанына қызығушылығы күрт төмендеді. Сайлауды керек қылмайтын адамдардың қатары көбейді. Олар өздерінің дауысы маңызды екеніне, ел өмірін жақсартуға ықпал ете алатынына сенбейтін болды. Ашығын айтсақ, қазір жұрт депутаттарды аса тани бермейді.

Осындай жағымсыз жайттарды ескере отырып, мен аралас сайлау жүйесіне көшуді ұсынамын. Сол кезде барлық азаматтардың құқығы толық ескеріледі.

Пропорционалды-мажоритарлы үлгіде сайлаушылардың мүддесі ұлттық және өңірлік деңгейде толық көрініс табады.

Мәжілістің депутаттық корпусының 70 пайызы пропорционалдық, 30 пайызы мажоритарлық тәсілмен жасақталатын болады. Сонымен бірге аралас сайлау үлгісі облыстар мен республикалық маңызы бар қалалардағы мәслихаттар сайлауына да енгізіледі.

Сайлаудың осы тәсіліне оралу біз үшін өте маңызды. Бұл қадам – партиялардың Мәжіліс пен мәслихатқа өту шегін төмендету үшін осыған дейін қабылданған шешімнің заңды жалғасы.

Бұдан былай мажоритарлық жүйе бойынша әрбір аймақ Парламенттің төменгі палатасына өзінің кемінде бір депутатын сайлай алады. Жаңа үлгі көзқарасы әртүрлі азаматтардың Мәжіліске келуіне мүмкіндік береді.

Сондай-ақ, аудандар мен қалалардағы сайлауды толығымен мажоритарлық жүйеге көшіруді ұсынамын. Бұл жүйе жергілікті жерде бәсекелі саяси орта қалыптастырады. Оған қоса, елдің алдында беделі бар жаңа тұлғалардың саясатқа келуіне жол ашады.

Императивті мандатқа көшу де депутаттардың сайлаушылармен өзара байланысын нығайта түседі. Бір сөзбен айтқанда, енді сайлау алдында берген уәдесін орындамаған депутатты кері қайтаруға болады. Бұл – халық қалаулыларына ықпал етудің тағы бір жолы.

Осы ұстаным демократия дәстүрлерін едәуір нығайтады. Өзара жауапкершілік пен сенімге негізделген жаңа саяси мәдениетті қалыптастырады.

Пропорционалды және мажоритарлы жүйе қатар қолданылса, саяси партиялардың рөлі сақталады. Олар еліміздегі азаматтық қоғамның басты институттарының бірі ретінде қала береді. Сонымен бірге бұл жүйе сайлауды әділ өткізуге және мемлекетті тиімді басқаруға мүмкіндік береді.

Аралас сайлау үлгісі азаматтардың саяси белсенділігін арттырып, елімізді жаңғырту үдерісіне жұмылдыра түседі деп сенемін.

ТӨРТІНШІ. Партиялық жүйені дамыту мүмкіндіктерін кеңейту
Жаңа Қазақстанды құру ісі адал әрі еркін саяси бәсеке болуын қамтамасыз етуден бастау алады.

Осыған байланысты, біз партияларды институционалдық және ұйымдастырушылық жағынан дамытуға барынша қолайлы жағдай жасауымыз керек.

Партияларды тіркеу ресімі едәуір жеңілдейді.

Тіркеу шегін 4 есеге – 20 мыңнан 5 мың адамға азайтқан жөн.

Өңірлердегі өкілдер саны 600-ден 200 адамға төмендетіледі.

Партия құру үшін азаматтардың бастамашыл тобының ең төменгі саны үштен бірге, яғни 1000-нан 700 адамға азаяды.

Сондай-ақ, құрылтай съезін өткізуге және филиалдарды құруға берілетін уақыт көбейеді.

Бұл мәселелерді либералдандыру еліміздегі саяси кеңістікті дамыту үдерісін едәуір жандандырады.

Өз сайлаушыларының қордаланған проблемаларын сауатты жеткізіп, тиімді шешуге қабілетті жаңа партиялар пайда болады.

БЕСІНШІ. Сайлау үдерісін жаңғырту

Халықаралық тәжірибеде сайлауды ұйымдастыру жүйесі ұдайы өзгеріп отыратыны белгілі, яғни әділ және ашық сайлау өткізу үшін тиімді шешім іздеудің маңызы зор.

Соңғы жылдарда бұл үдеріске ақпараттық және технологиялық факторлармен бірге, коронавирус індеті де әсер етуде.

Көптеген елдер дауыс берудің баламалы түрлерін пайдаланып жатыр. Яғни, электронды, мерзімінен бұрын, қашықтан, көпкүндік дауыс беру тәсілдері кеңінен қолданыла бастады.

Сондықтан әлемдегі үздік тәжірибелерді зерттеп, қажет болса, оны біртіндеп енгізген жөн.

Байланыс технологиялары қарқынды дамып жатқан қазіргі заманда кандидаттар мен партиялардың әлеуметтік желідегі белсенділігінің маңызы зор. Бірақ, әлеуметтік желідегі үгіт-насихат қолданыстағы заңнама арқылы реттелмеген. Соған қарамастан сайлау науқаны кезінде онда үгіт-насихат жұмыстары бәрібір жүргізіледі.

Осы олқылықтың орнын толтыру үшін тиісті регламент пен ережені бекіте отырып, әлеуметтік желіде үгіт-насихат жүргізуге заң бойынша рұқсат беруді ұсынамын.

Сондай-ақ, байқаушылардың қызметін заңмен реттеу керек. Бұл институт та ашық сайлау жүйесінің ажырамас бөлігі саналады.

Демократия тарихы дегеніміз – ең алдымен, сайлау рәсімдерін жетілдіру тарихы. Сондай-ақ сайлау заңнамаларының сақталуын бақылау тарихы деуге болады.

Осы орайда, мен байқаушылардың құқықтары мен жауапкершілігі нақты белгіленуге тиіс деп санаймын.

Сайлауды ұйымдастыру және өткізу кезінде аумақтық сайлау комиссиялары да маңызды рөл атқарады. Былтыр ауыл әкімдерін тікелей сайлау жүйесі енгізілгені белгілі. Осыған байланысты сайлау науқаны бүкіл еліміз бойынша үздіксіз үдеріске айналды.

Енді аумақтық сайлау комиссияларының жұмыс тәсілін қайта қараған жөн. Олар бұл іспен кәсіби түрде айналысуы қажет.

Біз бір азаматтың екі рет дауыс беруін болдырмауға тиіспіз. Сондай-ақ азаматтарымыз кез-келген учаскеде дауыс бере алуы керек. Сол үшін сайлаушылардың бірыңғай электронды базасын құру мүмкіндігін қарастыру қажет.

Жекелеген тұлғалардың сайлау барысына ықпал етуіне жол бермеу үшін сайлау қорына салынатын қаржының жоғарғы шегін нақтылау керек.

Конституция және халықаралық құқық бойынша Қазақстандағы кез-келген сайлау – біздің ешкім араласуға қақы жоқ ішкі ісіміз.

Бірақ, бұл норма сайлау нәтижесіне шетелден ықпал етуге әрекет жасау ықтималдығын жоққа шығармайды.

Қазір әлемде түрлі гибридті қауіптер, оның ішінде сайлау технологияларын қолдану арқылы жасалатын қатерлер көбейіп келеді. Осы және басқа да жайттарды ескере отырып, елімізде өтетін сайлауларға шетелдердің араласуына қандай да бір мүмкіндік бермеу үшін заңнамалық деңгейде нақты шаралар қабылдауға тиіспіз.

Сол үшін, ең алдымен, кандидаттардан бастап байқаушылар мен БАҚ-қа дейін, сайлау науқанына қатысушылардың бәрінің қаржылық қызметі барынша ашық болуын қамтамасыз етуіміз керек.

АЛТЫНШЫ. Құқық қорғау институттарын күшейту

Конституцияның ең жоғары заңдық күші бар. Ата заңымыз – еліміздің бүкіл құқықтық жүйесінің тірегі. Алайда, белгілі бір заң актісі немесе шешім оған сай келе ме деген сұраққа нақты жауап беру қиындық тудыратын кездер болады.

Қазақстандағы түрлі құқық нормаларын Конституциялық кеңес түсіндіреді. Бірақ, азаматтар осындай түсініктеме алу үшін бұл органға тікелей жүгіне алмайды.

Көптеген мемлекетте Конституциялық сот институты бар. Оған кез-келген адам өзінің сауалын жолдай алады. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында мұндай орган Қазақстанда болған.

Сарапшылар Ата заң ережелерінің мүлтіксіз сақталуын осы мекеме тиімді қамтамасыз етеді деп санайды.

Соны ескере отырып, мен елімізде Конституциялық сот құруды ұсынамын. Бас прокурор мен Адам құқығы жөніндегі уәкілге де Конституциялық сотқа жүгіну мүмкіндігін берген жөн.

Бұл бастамалар әділ әрі құқықтық мемлекет құру жолындағы маңызды қадам болады деп сенемін. Сондай-ақ, институционалдық тұрғыдан тепе-теңдікті сақтауға ықпал етеді. Оған қоса азаматтарымыздың конституциялық құқығының қорғалуын жақсартуға түседі.

Азаматтардың іргелі құқықтарын қорғау мәселесіне менің айрықша мән беретінімді баршаңыз білесіздер.

Еліміз 2020 жылы өлім жазасына тыйым салуды көздейтін Азаматтық және саяси құқықтар туралы екінші факультативтік хаттамаға қосылды. Ал, бытыр мен бұл саланы ұзақ мерзімде және кешенді түрде дамытуға бағытталған Адам құқықтары саласындағы одан арғы шаралары туралы жарлыққа қол қойдым.

Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің қатысуымен бұдан басқа да бірқатар заманауи бастамалар жүзеге асырылды.

Дегенмен, құқық қорғау мәселелері үнемі жетілдіріп отыруды қажет етеді.

Сондықтан өлім жазасына тыйым салу туралы шешімді біржола бекіту үшін Конституцияға тиісті өзгеріс енгізу қажет деп санаймын.

Азаптауға байланысты қылмыстарды тергеу ісінде жүйелі ұстаным болуы маңызды.

Қазіргі таңда осы мәселеге жауапты нақты бір орган жоқ. Мұндай жағдай белгілі бір тәуекелдер туындатуы мүмкін.

Сондықтан бұл құзыретті Бас прокуратураға беруді ұсынамын.

Осындай ұстаным тергеудің объективті және бейтарап жүргізілуін қамтамасыз етіп, құқық қорғау саласындағы бассыздықты жазасыз қалдырмау қағидатын бекіте түседі.

Сонымен бірге қоғамдағы зорлық-зомбылық деңгейін төмендету үшін жүйелі шаралар қабылдау керек.

Бұл ретте, отбасылық-тұрмыстық қатынастар саласындағы құқық бұзушылықтармен тиімді күресу маңызды рөл атқарады.

Бүгінде азаматтар мен қоғам белсенділері әйелдерге және балаларға зорлық-зомбылық көрсеткендердің жазасын қатайту қажеттігін жиі айтып жүр.

Мен бұған дейін мұндай құқық бұзушылықтарды қылмыс санатына жатқызудың орынды, я орынсыздығын анықтау туралы нұсқау бергенмін.

Бас прокуратураға бұл мәселені жан-жақты зерделеп, біржола шешуді тапсырамын.

Мен Прокуратура және Адам құқығы жөніндегі уәкіл туралы конституциялық заңдар қабылдау қажет деп санаймын. Бұл құжаттар заң тәртібін күшейту және құқық қорғау қызметін ұдайы жетілдіру үшін қажет.

Барлық деңгейдегі соттар, шын мәнінде, тәуелсіз, ашық және кәсіби болмаса, заң үстемдігін қамтамасыз ету мүмкін емес.

Мемлекет осыған орай ауқымды жұмыс жүргізуде.

Кадр іріктеудің жаңа жүйесі енгізіліп, сот үдерісі мен рәсімдерінің ашықтығы біртіндеп арта түсуде.

Бұл ретте, Жоғары сот кеңесі маңызды рөл атқарады. Осы құрылым Президенттің соттарды жасақтау жөніндегі конституциялық өкілеттігін қамтамасыз етеді. Сондай-ақ, судьялардың тәуелсіздігіне және оларға ешкімнің қол сұқпауына кепілдік береді.

Кеңестің қызметі қоғам үшін толық ашық болуы өте маңызды.

Бұған Жоғары сот кеңесінің конкурстық рәсімдерінен онлайн трансляция жасау арқылы қол жеткізуге болады. Сонымен қатар мұндай конкурстардың қорытындыларын нақты дәлелмен түсіндіріп, жариялап отырған жөн.

Алқабилер сот төрелігін жүзеге асыруға қоғам өкілдерінің кеңінен қатысуына жол ашады.

Қазақстанда алқабилер тек аса ауыр қылмыстар бойынша үкім шығара алады. Біз бұл саланы одан әрі дамытып, алқабилердің қарауына берілетін істердің санатын кеңейтеміз.

Бұл жаңашылдық сот жүйесін демократияландыруға және оған қоғамның сенімін арттыруға мүмкіндік береді.

ЖЕТІНШІ. Бұқаралық ақпарат құралдарының бәсекеге қабілетін арттыру және азаматтық қоғам институттарының рөлін нығайту

Бұқаралық ақпарат құралдары бәсекеге қабілетті және еркін болуы керек. Бұл қағидат қазір кез-келген өркениетті ел үшін айрықша маңызды.

Отандық ақпарат құралдарының Қазақстанда, өңірде және әлемде болып жатқан үдерістер туралы өз көзқарасы болуға тиіс. Еліміздің ақпараттық қауіпсіздігі, тіпті идеологиялық дербестігі осыған тікелей байланысты.

Мемлекет ашық ақпараттық кеңістік пен сұранысқа ие әрі пәрменді ақпарат құралдарын құруға айрықша назар аударады.

Бұқаралық ақпарат құралдары билік пен халықтың арасындағы тиімді байланыс арнасы бола отырып, елдегі қордаланған мәселелерді көтере алады және көтеруге міндетті. Бірақ, мұны жоғары азаматтық жауапкершілікпен жасау керек. Біздің қоғамымызды ыдырату үшін сырттан берілетін тапсырыстармен жұмыс істеуге немесе көлеңкелі қаламақы үшін саяси кландардың астыртын тартысына қатысуға болмайды.

Журналистер өз еліне және азаматтарына шынайы жанашыр болуға тиіс. Бұқаралық ақпарат құралдары бекерден бекер «төртінші билік» атанбаса керек. Сол себепті сіздер жұрттың санасы мен сезіміне ықпал ету мәселесіне мұқият қарағандарыңыз жөн. Мен мұны журналистер қауымына арнайы айтып отырмын.

Тәуелсіз әрі жауапкершілігі жоғары бұқаралық ақпарат құралдары болмаса, қоғамды одан әрі демократияландыру мүмкін емес екеніне сенімдімін.

Сондықтан мемлекеттің мүддесін, қоғамның сұранысын және медиасаланың даму үрдісін ескере отырып, БАҚ туралы заңды қайта қарау керек.

Қоғамдық ұйымдардың қызметі елімізді орнықты және жан-жақты дамытудың тағы бір маңызды факторы саналады.

Үкіметтік емес ұйымдар маңызды әлеуметтік мәселелерді ұдайы көтеріп, оларды кешенді түрде шешуге септігін тигізіп келеді.

Қазір Қазақстанның алдында тұрған міндеттер мемлекет пен үкіметтік емес ұйымдардың тығыз ынтымақтастықта жұмыс жүргізуін, азаматтық қоғам институттарын жүйелі түрде жаңғыртуды талап етеді.

Реформаларды әзірлеу және оны жүзеге асыру ісіне қоғамдық ұйымдар мен белсенді азаматтарды барынша тарту қажет. Сол үшін, ең алдымен, ұлттық жобалар мен стратегиялық құжаттардың бәрі ашық талқылануын қамтамасыз ету керек.

Бұл мәселе бойынша жасанды пікірталас өткізіп, көзбояушылық жасауға болмайды.

Біз елімізде азаматтық белсенділікті жандандыруымыз керек. Мемлекет пен қоғамның саналы әрі сындарлы серіктестігіне жол ашуымыз қажет.

Сол себепті орталық және жергілікті органдардың, квазимемлекеттік сектордың жанындағы қоғамдық кеңестерді дамытып жатырмыз.

Мен бірнеше рет олардың қызметіне қатысты сын айтқан болатынмын. Дегенмен, бұл кеңестердің орасан зор институционалдық әлеуеті бар. Соны толығымен жүзеге асыру керек.

Биыл менің бастамам бойынша осы кеңестердің құрамы және жұмыс жоспары түбегейлі жаңаратын болады. «Кеңесіп пішкен тон келте болмас» деген нақыл сөз бар.

Бабаларымыз ел тағдырын айқындайтын тарихи шешімдерді бүкіл халық болып ақылдасып, бірге қабылдаған. Ұлытауда, Ордабасы мен Күлтөбеде өткен ұлы басқосулар – соның айқын дәлелі. Келелі жиында айтылған кесімді сөзге алты Алаштың баласы түгел тоқтаған.

Біз бірліктің бастауы болған осы дала демократиясының дәстүрін жаңғыртуымыз керек.

Ұлттық қоғамдық сенім кеңесі өз міндетін табысты атқарды. Енді оның орнына құрамы жағынан ауқымды Ұлттық құрылтай құруды ұсынамын.

Жаңа құрылым Ұлттық кеңестің қызметін жалпыхалықтық деңгейде жалғастырады.

Құрылтай қоғамдық диалогтың біртұтас институционалдық моделін қалыптастыруға тиіс. Сөйтіп, билік пен халықтың арасындағы дәнекерге айналатын болады.

Қазіргі қоғамдық кеңестердің бәрін өз айналасына топтастырады.

Ұлттық құрылтайдың құрамында еліміздегі барлық аймақтың өкілдері болады. Сондай-ақ, оған Парламенттің бірқатар депутаты, Қазақстан халқы Ассамблеясы мен Азаматтық альянстың, қоғамдық кеңестер мен ұйымдардың мүшелері, беделді қоғам қайраткерлері, өндіріс және ауыл шаруашылығы еңбеккерлері, бизнес өкілдері және тағы басқа азаматтар кіреді.

Осылайша, сан түрлі қоғамдық пікір иелерін түгел қамтитын өкілді құрылым қалыптасады. Ұлттық құрылтай мүшелері маңызды мәселелерді талқылау үшін тұрақты түрде бас қосып отырады.

СЕПЗІНШІ. Еліміздің әкімшілік-аумақтық құрылымын жетілдіру

Сайлау жүйесіне, Парламентті жасақтау тәртібіне өзгеріс енгізген кезде елдің әкімшілік-аумақтық құрылымын ескеру керек.

Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында бірнеше облыс біріктірілді. Оның сол кездегі саяси және экономикалық ахуалдан туындаған өзіндік себептері болды.

Қазір Қазақстан дамудың келесі кезеңіне қадам басты. Әлеуметтік-экономикалық және демографиялық ахуал мүлде басқа. Бүгінгі сын-қатерлер де, міндеттер де бөлек.

Мемлекетіміздің өркендеуі аймақтардың қуатты болуына тікелей байланысты. Мен бұл мәселеге 2019 жылғы Жолдауымда кеңірек тоқталдым. «Қуатты өңірлер – қуатты ел» деген ұстаным әрдайым өзекті.

Осы орайда, еліміздегі әкімшілік-аумақтық құрылымның оңтайлы болуы өте маңызды.

Бұған дейін Шымкент республикалық маңызы бар қалаға айналды. Облыс орталығы Түркістан қаласына көшірілді. Сонымен бірге Оңтүстік Қазақстан облысы Түркістан облысы деп аталды. Бұл қай жағынан алсақ та, дұрыс қадам болды. Оны халық өте жылы қабылдады.

Мен «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» атты мақаламда осы үрдіс жалғасатынын айтқан едім. Содан бері азаматтарымыздан көптеген ұсыныстар келіп түсті.

Менің тапсырмам бойынша оның бәрі мұқият зерделенді. Халықтың қалауын ескеріп, мен бүгін бірқатар бастама көтергелі отырмын.

Ең алдымен, Семей аймағында Абай облысын құруды ұсынамын. Семей қаласы жаңа облыстың орталығы болады.

Осы мәселені аймақ тұрғындары көптен бері айтып жүргенін білемін. Қазір ол жақта шешімін таппаған түйткілдер аз емес. Мысалы, аймақтың ішкі инфрақұрылымы әбден тозған. Кезінде Алаш арыстарының басын қосқан Семей қаласының жағдайы да мәз емес.

Біз тарихи әділдікті орнатып, ұлыларымыз дүниеге келген киелі өлкені қайта жаңғыртуға тиіспіз.

Тағы бір мәселе. Бұрынғы Жезқазған облысының аумағында Ұлытау облысын құру қажет. Жезқазған қаласы қайтадан облыс орталығы болады.

Бұл аймақта дербес облыс құру – экономикалық қана емес, рухани жағынан да маңызды шешім.

Кең байтақ қазақ жерінің дәл жүрегінде орналасқан Ұлытаудың төл тарихымыздағы орны ерекше. Ел тағдыры шешілген ұлы жиындар осында өткен.

Сарыарқаның төрінде орналасқан бұл аймақтың туристік әлеуеті өте зор. Оның өндірістік қуатын, логистикалық мүмкіндігін ұтымды пайдалану керек. Бір сөзбен айтқанда, біз Ұлытау аймағының дамуына жол ашамыз.

Үшінші мәселе. Алматы агломерациясына қатысты түйткілдер көп.

Облыс тұрғындары негізінен қала төңірегіне шоғырланған. Ұзынағаштағы немесе Талғардағы мәселені сонау Талдықорғанда отырып шешу оңай емес. Облыс орталығына бару үшін халықтың алысқа сабылуына тура келеді.

Осы және басқа да жайттарды ескере отырып, Алматы облысын екіге бөлуді ұсынамын. Бұл өңірде Жетісу және Алматы облыстары құрылады. Алматы облысының орталығы Қапшағайда болуы керек. Ал, Жетісу облысының орталығы Талдықорғанда орналасады.

Бұл қадамдар аймақтарды дамыту ісіне тың серпін береді деп санаймын.

Жалпы, жаңа облыстардың құрылуы – көпшіліктің көкейінде жүрген мәселе. Кезінде облыс мәртебесінен айырылған өңірлерде тұрғындар саны азайып, тұрмыс сапасы төмендеп кеткені жасырын емес. Осы олқылықтың орнын толтыратын кез келді.

Әкімшілік-аумақтық өзгерістер мемлекеттік басқару үдерісін жеңілдетеді. Жұрттың облыс орталығына барыс-келісін оңайлатады. Ішкі көші-қон мәселесін реттеуге септігін тигізеді.

Жаңадан құрылатын облыстардың Абай, Ұлытау, Жетісу деп аталуының ерекше мәні бар.

Біз ұлан ғайыр жеріміздің байырғы атауларын, ұлы тұлғаларымыздың есімін ұрпақ санасында жаңғырта береміз.

Мәселен, Қапшағай қаласы халқымыздың біртуар перзенті – Дінмұхамед Қонаевтың есімімен тығыз байланысты. Егер жұртшылық Қапшағайға Қонаевтың есімін беру керек деп ұсыныс айтса, мен бұл пікірге қосыламын.

Мен мұның бәрін азаматтардың ұсыныс, пікірлеріне сүйеніп айтып отырмын. Жергілікті тұрғындар жаппай қолдаса, осы бастамаларды таяу арада жүзеге асыруға болады деп санаймын.

Үкіметке әкімшілік-аумақтық құрылымға қатысты мәселелерді мұқият саралап, оны іске асыру жолдарын ұсынуды тапсырамын. Бұл – оңай шаруа емес. Оның бәрін жан-жақты ойластырып, байыппен жасауымыз керек.

Бұл ұсыныстар облыс және республикалық маңызы бар қалалардың әкімдері аппаратындағы мемлекеттік қызметшілер санын оңтайландыру жөнінде шаралар қабылдауға да мүмкіндік береді. Оларды қысқарту өңір тұрғындарының санына қарай жүзеге асырылады.

Қалай болғанда да, әкімнің орынбасарлары үшеуден аспауы керек. Ерекше жағдайда ғана төртіншісіне рұқсат беріледі.

Президент Әкімшілігі бұл мәселені бақылауына алуға тиіс.

ТОҒЫЗЫНШЫ. Жергілікті өзін-өзі басқаруды орталықсыздандыру.

Билікті орталықсыздандыру үдерісін тереңдете түспесек, саяси жаңғыруды табысты жүргізу және азаматтық қоғамды дамыту мүмкін емес. Біз нақты өкілеттіктерді орталықтан өңірлерге беру ісін жалғастырамыз.

Ең алдымен, мемлекет пен жергілікті өзін-өзі басқару институттарының міндеттерін тиімді ажырату қажет.

Жергілікті өзін-өзі басқарудың мықты жүйесі азаматтардың өзі тұратын жердегі тұрмыс сапасын жақсартуға тікелей қатысуына негіз болатынын түсінуіміз керек.

Өз қаласы, ауданы мен ауылына деген жауапкершілікті мойнына алуға қазақстандықтардың қашанда дайын екені анық. Адамдарды жете бағаламауға болмайды. Оларға қолдарынан келетін өкілеттіктерді беруден қорықпаған жөн.

Саяси жаңғыру аясында мәслихаттар жергілікті өзін-өзі басқарудың негізгі буынына айналуға тиіс.

Бүгінде олар жергілікті мемлекеттік басқару әрі жергілікті өзін-өзі басқару институты ретінде гибридті сипатқа ие болып отыр. Сондықтан мәслихаттардың өкілеттігін нақты белгілеу қажет.

Өңірлерді қаржыландыру жүйесін түбегейлі қайта қараған жөн.

Қазіргі кезде ауылдық округтер жоғары тұрған әкімдерге толығымен тәуелді. Сондықтан мардымсыз қолдауға ие болуда.

Әкімдер сайланатынын ескеріп, халықаралық озық тәжірибеге сәйкес, жергілікті өзін-өзі басқару органдарын тікелей қаржыландыру тәсілін енгізген дұрыс болар еді.

Сондай-ақ олардың меншік базасын едәуір кеңейту қажет. Олар елеулі ресурстар иеленген соң ахуалға ықпал етеді, сонымен қатар жауапкершілік алады. Олай болмаған жағдайда, бұл өзін-өзі басқару емес, жай ғана алдамшы нәрсе болып шығады.

Осыған байланысты қажетті дайындық жұмыстарының бәрін биылғы жылдың ортасына дейін аяқтау керек.

Жергілікті өзін-өзі басқару органдары үшін мемлекеттік сатып алу тәртібін жеңілдету, бюрократия мен формализмді жою маңызды қадам болмақ.

Үкіметке Президент Әкімшілігімен бірлесіп, берілген тапсырмаларды жүзеге асыру тәсілдерін пысықтауды және соның бәрін «Өзін-өзі басқару туралы» заңды әзірлеу кезінде ескеруді тапсырамын.

Сонымен қатар бұл саладағы халықаралық базалық құжат болып саналатын Жергілікті өзін-өзі басқарудың Еуропалық хартиясын Қазақстанның ратификациялауы мәселесін пысықтау қажет.

Бұл шаралардың барлығы өз айналасындағыларды жұртшылықты толғандырған проблемаларды тиімді шешу ісіне жұмылдыра алатын, нағыз беделді, жауапкершілігі мол жергілікті көшбасшылардың шығуына септігін тигізетін болады.

Жергілікті өзін-өзі басқару жүйесінің нығая түсуі өңірлерді дамыту, масылдық көңіл-күйді төмендету және еліміздегі демократиялық өзгерістерді орнықтыру үшін жаңа мүмкіндіктерге жол ашады.

ОНЫНШЫ. Дағдарысқа қарсы кезек күттірмейтін шаралар туралы

Геосаяси ахуалдың қатты ушығып кетуіне байланысты Қазақстан қазіргі тарихымызда болып көрмеген қаржылық-экономикалық қиындықтарға тап келіп отыр.

Қатаң санкциялық тайталас қазірдің өзінде жекелеген елдерді ғана емес, тұтас жаһандық экономиканы елеулі шығынға ұшыратуда.

Ахуал жедел, тіпті сағат сайын өзгеруде. Әлемдік нарықта белгісіздік пен тұрақсыздық өршуде. Өндірістік және сауда жүйелері күйреп жатыр.

Бірақ соған бола байбалам салуға негіз жоқ. Біздің елімізде ауқымды дағдарысты еңсеруге қажетті резервтер мен амал-тәсілдердің бәрі бар.

Үкімет дағдарысқа қарсы кезек күттірмейтін кешенді шаралар топтамасын тез арада жүзеге асыруға міндетті.

Ең алдымен, ұлттық валютаның тұрақтылығын қамтамасыз ету керек. Бұл – біздің экономикалық қауіпсіздігіміздің негізгі факторы.

Соңғы кездегі оқиғалар теңге бағамына орасан зор қысым жасалғанын көрсетті. Мұны өздеріңіз де көріп отырсыздар. Валюта нарығындағы тұрақсыздық жұрттың үрейленуіне, капиталдың

елден шығарылуына, трансшекаралық «жасырын» ақша аударылымдарына байланысты болып отыр.

Сондықтан, қаржы саласында өршіп тұрған жасанды сұранысты, соның ішінде сырттан келген сатып алушылардың белсенділігінен туындаған сұранысты азайту қажет.

Алдыңғы күні мен валютаны шетелге шығаруға шектеу енгізетін жарлыққа қол қойдым.

Ірі институционалдық құрылымдар шетел валюталарын тек өздерінің шарттық міндеттемелерін орындау аясында ғана сатып алып, сұранысты қамтамасыз етуі керек.

Мемлекеттің қатысуымен экспорттық валюта түсімдерін сату көлемін арттыру мәселесін пысықтаған жөн. Жер қойнауын пайдаланушы жеке сектордың да өз валюта түсімдерін сатуын күтемін.

Екінші деңгейдегі банктер өздерінің шарттық міндеттемелерін орындау барысында клиенттерінің валюта алуына бақылау және мониторинг жүргізуге тиіс.

Банктердің осы талаптарды сақтауына қатаң бақылау жасаған жөн.

Нарықтағы алаяқтық әрекеттер ешқашан да қорымыздағы қаржыны орынсыз «жаратуға» түрткі болмауға тиіс.

Үкімет, Ұлттық банк, Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі бұл бағытта шешуші шаралар қабылдауы керек. Жалпы, ұтымды шешімдер қажет.

Аса тұрақсыз халықаралық жағдай қалыптасқан қазіргі кезде еліміздің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етудің маңызы зор.

Украинадағы оқиғалар азық-түлік бағасының күрт өсуіне әкеп соқтырды. Таяу уақытта бұл бағалар шарықтап кетуі де әбден мүмкін.

Осыған орай, егін егу науқанын сапалы өткізуге баса назар аударылады. Бірақ, көптеген шаруалар егіске әлі дайын емес.

Үкімет пен әкімдіктер бұл жұмысты ерекше бақылауға алуға тиіс. Шаруалардың қажетті жанар-жағар майды қолайлы бағамен алуын қамтамасыз ету керек.

Ауыл шаруашылығы техникаларының дайындығын, тұқым мен тыңайтқыш қорларын қайта тексерген жөн.

Бірқатар өңірлердегі жауын-шашынның аздығы егіннің шығымын мандытпай, жемшөптің жетіспеуіне әкеп соқтыруы мүмкін екенін ұмытпайық.

Жалпы, фермерлер қауымдастығымен бірлесіп, агроөнеркәсіп кешенін мемлекеттік қолдау тәсілдерін қайта қарау керек.

Тапшылықтың және азық-түлік бағасының жөнсіз қымбаттауының алдын-алу үшін ауыл шаруашылығы өнімдерін мемлекеттік тұрақты қорларға форвардтық бағалармен сатып алу мәселесін пысықтау қажет.

Алмағайып өзгерістер жағдайында мемлекеттік аппарат ахуалға тез бейімделіп, барынша үйлесімді әрекет етуге тиіс.

Шешімді жайбасарлықпен қабылдауға, шенеуніктік формализмге жол берілмейді.

Қазір толықтай жұмылуымыз қажет. Бизнес өкілдерінің және азаматтардың нақты сұранысы негізінде шешімдер әрі кеткенде үш күн ішінде, тіпті, қажет болса бір тәулікте қабылдануға тиіс.

Үкімет жанынан құрылған Жедел штаб ақпаратқа сол сәтте талдау жасайтын, сондай-ақ нақты шұғыл шаралар әзірлейтін Ахуалдық орталық сияқты жұмыс істеуі керек.

Еліміздің дамуын мейлінше тежейтін шектен тыс бюрократиялануды жүйелі түрде жойып отыру қажет. Оның ауқымы ұлғайғаны соншалық, көптеген мемлекеттік құрылымдар өзін тек сонымен ғана байланыстырады.

Жақын уақытта мен Мемлекеттік аппарат қызметін бюрократиядан арылту туралы жарлыққа қол қоямын. Бұл құжат мемлекеттік органдардағы ішкі рәсімдерді түбегейлі қайта қарап, заң шығару және бюджет үдерістерін оңтайландырудың бастауына айналады.

Сонымен қатар, саяси жаңғыру стратегиясын ескере отырып, экономика мен мемлекеттік басқару ісіндегі жаңа құрылымдық реформалар топтамасын әзірлеуге жедел кіріскен жөн.

Жаңа Қазақстанның іргетасы саяси және экономикалық реформалардың үйлесімді байланысы негізінде қалануға тиіс.

Бұл біздің елімізді дәйекті түрде ілгері дамытуды және азаматтардың тұрмыс деңгейін арттыруды қамтамасыз етеді.

Құрметті отандастар!

Менің бүгінгі бастамаларым өте ауқымды. Бұл бастамалар еліміздің саяси жүйесі мен әкімшілік-аумақтық құрылымын едәуір өзгертеді.

Оны жүзеге асыру үшін Конституцияның 30-дан астам бабына өзгеріс енгізу қажет. Сондай-ақ, жылдың соңына дейін тағы 20-дан астам заң қабылдау керек.

Заң жобасын әзірлеп, оны қабылдау – едәуір уақыт алатын күрделі жұмыс. Сондықтан, оған аса жауапкершілікпен қараған жөн.

Сондай-ақ, ішкі-сыртқы сын-қатерлерді мұқият ескеруіміз керек.

Біз Тәуелсіздік жылдарында небір қиындықтан аман өттік. Сын-қатердің бәрін еңсеріп, осы күнге жеттік.

Енді елімізді түбегейлі жаңғыртуға кірістік. Бұл кезең алмағайып уақытқа тұспа-тұс келіп отыр.

Қазіргі халықаралық ахуал Қазақстанға да әсер ететіні анық.

Бірақ, заман қаншалықты күрделі болса да, біз бағдарымыздан айнымаймыз.

Өткеннен тағылым алып, келешекке сеніммен қадам басамыз.

Осы жолда жұртымызға, ең алдымен, ауызбіршілік керек. Ақыл мен сабыр, парасат пен ұстамдылық қажет.

Біз әр шешімді мұқият саралап, әр істі байыппен жасауға тиіспіз.

Отаншылдық рухы жоғары ел көздеген мақсатына қалайда жетеді.

Біздің мұратымыз – Жаңа Қазақстанды құру.

Бұл нені білдіреді?

Жаңа Қазақстан дегеніміз – егемен еліміздің болашақтағы бейнесі.

Өз елінің ертеңіне сенбеген халық мықты мемлекет құра алмайды. Бұған тарихтан талай мысал келтіруге болады.

Біз келешегіміз кемел боларына және жарқын болашақты өз қолымызбен жасай алатынымызға сенеміз.

Әрбір азаматтың конституциялық құқығы мүлтіксіз сақталуын қамтамасыз етеміз.

Мемлекет пен қоғамның өзара сеніміне және құрметіне негізделген жаңа саяси мәдениетті қалыптастырамыз.

Маңызды шешімдер жұртшылықтың қатысуымен ашық қабылданады. Өйткені, мемлекет әр азаматтың үніне құлақ асады.

Адал еңбек, озық білім және үздік тәжірибе әрдайым жоғары бағаланады.

Мен жаңа Қазақстанның осындай ел болғанын қалаймын.

Мақсатқа жету үшін мемлекеттік аппаратты жаңарту немесе кадрлық ауыс-түйіс жасау жеткіліксіз. Өзгерісті әрқайсымыз өзімізден бастауымыз керек. Әрбір адам және бүкіл қоғам жаңғыруы қажет. Құндылықтарымыз түбегейлі жаңаруға тиіс.

Мұның бәрі – оңай жұмыс емес, біртіндеп қалыптасып, жылдар бойы жалғасатын үдеріс. Бұл жұмыс бізден жоғары жауапкершілікті, елімізге және бір-бірімізге деген жанашырлықты талап етеді.

Бізге ешкім сырттан келіп, ештеңе жасап бермейтіні анық, бәрі өз қолымызда.

Сондықтан, баршаңызды жаңа Қазақстанды құруға бір кісідей жұмылуға шақырамын.

Халықтың қолдауымен мақсатымызға жетеміз деп сенемін.

* * *

Бүгінде жер жүзінде геосаясаттың дүлей дауылы соғып тұр.

Сондықтан мемлекетіміздің егемендігі мен аумақтық тұтастығын және ұлттық мүддемізді қорғауды көздейтін стратегиялық бағдардан айнымауымыз керек. Негізгі міндет – осы!

Біз ең басты құндылығымыз – Тәуелсіздігімізді сақтап, ұлттық бірегейлігіміздің негізін нығайтып, елімізді жаңғырту жолында ұйысуға тиіспіз. Бұл – болашақ ұрпақ алдындағы қасиетті борышымыз.

Қазір саяси баррикадалар орнатып, әр мәселеге бола митинг өткізетін, күмәнді шешімдерге итермелеп, жөнсіз талап қоятын, міндетін орындап жүрген полиция қызметкерлерінің жағасына жармасатын уақыт емес. Осының бәрі халқымыздың әлем қауымдастығы алдындағы абыройын төмендетеді. «Қасіретті қаңтар» оқиғалары еліміздің беделіне елеулі нұқсан келтіргенін мойындауымыз керек.

Бейберекет саяси реформалар мемлекетті әлсіретіп, оның егемендігі мен тұтастығына зор залалын тигізуі мүмкін.

Әлемнің арғы-бергі тарихында өз аумағының ауқымды бөлігінен айырылған, астаң-кестеңі шығып, берекесіздікке ұшыраған елдер туралы мысал жетіп артылады.

Жаңа Қазақстанды құру елді дамыту парадигмаларын өзгертуге бағытталған. Біз әр қадамымызды саралап, таңдаған жолымызбен алға сенімді қадам басамыз.

Біз жаңа Қазақстанда «түрлі көзқарас, бірақ біртұтас ұлт» қағидатын берік ұстануға тиіспіз.

Диалог пен мәміленің жоғары мәдениеті еліміздегі азаматтық ынтымақты арттыратын басты фактордың біріне айналады.

Біз надандық пен ескілікке, радикализм мен масылдыққа, тоғышарлыққа және сыбайлас жемқорлыққа табанды түрде қарсы тұрамыз.

Бір-бірімізді жат көрмей, жақын тартып, қоғамда нақты өзгерістерге деген сенімді орнықтырамыз.

Жұртымыздың күш-жігеріне, дарыны мен еңбекқорлығына сүйенеміз.

Әр азаматтың өз қабілетін іске асыруына барынша қолайлы жағдай жасаймыз.

Біз осылайша ғана халқымыздың жасампаздық әлеуетін арттыра аламыз.

Осылайша ғана өмірдің барлық саласын өзгертіп, реформалар дәуірін өз қолымызбен жасаймыз.

Біз кез-келген сын-қатерді бірге еңсеріп, Қазақстанымыздың қуатын бірге арттырамыз деп сенемін.

* * *

Сөзімнің соңында бір мәселеге ерекше тоқталғым келеді. Мен азаматтарымыздың ертең емес, бүгін бақытты өмір сүргенін қалаймын.

Ең бастысы – еліміздің егемендігі!

Шын мәнінде, біз үшін Қазақстанның Тәуелсіздігі бәрінен қымбат. Осы тұрақсыз, құбылмалы әлемде Қазақстанымыз бізден басқа ешкімге керек емес.

Сондықтан, маған елімнің амандығы мен жерімнің тұтастығынан асқан ешбір құндылық жоқ. Мені ең алдымен, халқымның болашағы қандай болатыны толғандырады.

Қызметіме түрлі адамдардың беретін бағасынан гөрі, мемлекетімізді қорғап қалу – мен үшін аса маңызды міндет.

Осы жолда жауапкершіліктің бәрін мойныма алуға дайынмын!

Бабалар аманатына адал болып, оны ұрпаққа табыстау – мен үшін киелі парыз.

Жаңа Қазақстан – жаңару мен жаңғыру жолы, бүгінгі буынның болашақ ұрпаққа аманаты.

Ендеше, Жаңа Қазақстанды бірге өркендетейік, ағайын!

Қастерлі Отанымыздың тұғыры мығым, абыройы биік болсын!

Нұр-Сұлтан қаласы, 2022 жылғы 16 наурыз.

I БӨЛІМ

ПАРЛАМЕНТ МӘЖІЛІСІНІҢ VII САЙЛАНЫМНЫҢ ЕКІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ЗАҢ ШЫҒАРУ ҚЫЗМЕТІНІҢ НӘТИЖЕЛЕРІ ТУРАЛЫ ЖИНАҚТАП ҚОРЫТЫЛҒАН ДЕРЕКТЕР

VII сайланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің екінші сессиясы **2021 жылғы 1 қыркүйектен** басталды.

2021 жылғы 1 қыркүйек – 2022 жылғы 30 маусым аралығындағы кезеңде Парламент Палаталарының **4 бірлескен отырысы**, Палатаның **42 жалпы отырысы**, **тұрақты комитеттердің 239 отырысы**, оның ішінде **8 көшпелі**, заң жобалары бойынша **жұмыс топтарының 828 отырысы**, **17 «дөңгелек үстел»** өткізілді.

2022 жылғы 17 маусымда Мәжілісте Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру аясында «Қазақстанның су саласын дамыту перспективалары» тақырыбында Парламенттік тыңдау өткізілді.

Парламент Мәжілісі қызметінің қорытындыларын Парламент Мәжілісі Аппаратының Сараптама-талдау бөлімі Парламент Мәжілісі Аппаратының құрылымдық бөлімшелерінің, саяси партиялар фракцияларының, сондай-ақ «Қазақстан халқы Ассамблеясы» және «Жаңа Қазақстан» депутаттық топтарының материалдары негізінде дайындады.

1.1. VII сайланымның екінші сессиясындағы заң жобаларының өтуі

Атауы	Сессия ішінде барлығы	оның ішінде бастамашы болған		
		Прези- дент	Депутат- тар	Үкімет
Мәжіліске енгізілген заң жобаларының саны	96		23	73
Алдыңғы сессиядан өткен заң жобаларының саны	31		4	27
Мәжіліс қабылдамаған және қайтарған				
Бастамашысы Мәжілістен қайтарып алған	2			2
Мәжіліс қаулысымен күші жойылған				
Конституциялық емес деп танылған				
Президент наразылық білдірген заңдар				
Конституциялық Кеңес қараған заңдар				
Мақұлданған және Сенатқа жіберілген	75		19	56

Сенат қайтарған	11+1 (I сессиядан)		3	8+1 (I сессиядан)
Сенат келісу рәсімдерінен кейін қабылдаған заңдар				
Қарауда жатқан	50		8	42
Заң ретінде қол қойылған	62+4 (I сессиядан)		14	48+4 (I сессиядан)

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісіне VII сайланымның екінші сессиясы барысында **96** заң жобасы (оның ішінде: **23** – депутаттар, **73** - Үкімет бастамашы болған) келіп түсті. Бұдан басқа, Палатаның қарауына **31** заң жобасы (оның ішінде: **4** - депутаттар, **27** - Үкімет бастамашы болған) алдыңғы сессиядан өтті.

Палата **75** заң жобасын (оның ішінде: **19**-на депутаттар және **56**-не Үкімет бастамашы болған) немесе жұмыстағы заң жобаларының жалпы санының **59,1%-ы (127)** қарап, мақұлдады және Парламент Сенатына жіберді.

Сенат Парламент Мәжілісіне **12** заң жобасын қайтарды, олардың **1**-ін Палата бірінші сессияда мақұлдады.

Мәжілісте әртүрлі қарау сатысында **50** заң жобасы бар (жұмыстағы заң жобаларының **39,7%-ы**), олардың **8**-не депутаттар бастамашы болған.

Көрсетілген кезеңде Мемлекет басшысы **66** заңға (оның **4**-і бойынша жобалар Сенатқа бірінші сессия ішінде жіберілді) қол қойды немесе олар Палатаның қарауындағы заң жобаларының жалпы санының **51,9%-ы (127)**.

1.2. VII сайланымның екінші сессиясы ішінде Мәжіліс қараған әрі мақұлдаған және Парламент Сенатының қарауына берілген заң жобаларының тақырыптық құрылымы

<i>Атауы</i>	<i>Сессия ішінде барлығы</i>	<i>Сенатқа жіберілген жалпы заң жобалары санындағы % үлесі</i>
Мемлекеттік құрылыс мәселелері жөніндегі заңнама (конституциялық құрылыс негіздері, мемлекеттік басқару, мемлекеттік қызмет, көші-қон және т. б.)	8	10,7 %
Азаматтық заңнама. Азаматтық процестік заңнамасы	2	2,7 %
Еңбек, әлеуметтік сақтандыру және әлеуметтік қамсыздандыру туралы заңнама	2	2,7 %

Қаржы, салық, кредит және кеден ісі туралы заңнама	12	16 %
Шаруашылық қызметті мемлекеттік реттеу туралы заңнама (лицензиялау, статистика, сауда және т. б.)	4	5,3 %
Кәсіпкерлік мәселелері жөніндегі заңнама	3	4 %
Құрылыс, ТКШ және сәулет мәселелері жөніндегі заңнама		
Ауыл шаруашылығы және агроөнеркәсіптік кешен мәселелері жөніндегі заңнама	1	1,3 %
Өнеркәсіп, көлік және байланыс мәселелері жөніндегі заңнама	7	9,3 %
Білім, ғылым, мәдениет мәселелері жөніндегі заңнама. Ақпарат. Денсаулықты қорғау. Туризм	6	8 %
Қоршаған ортаны, жануарлар дүниесін қорғау және табиғи ресурстарды пайдалану туралы заңнама. Жер заңнамасы.	5	6,7%
Қорғаныс және әскери қызметшілерді әлеуметтік қорғау туралы заңнама. Төтенше жағдайлар	8	10,7 %
Ұлттық қауіпсіздік пен қоғамдық тәртіпті қорғау туралы заңнама. Сот. Әділет. Прокуратура..	15	20 %
Сыртқы саясат пен халықаралық қатынастардың жалпы мәселелері жөніндегі заңнама	2	2,7 %
БАРЛЫҒЫ	75	

1.3. Әртүрлі тақырыптық ауқымдағы заң жобаларын (VII сайланымның екінші сессия ішінде Мәжіліс қараған әрі мақұлдаған және Парламент Сенатының қарауына берілген) әртүрлі реттеу сипатындағы топтарға бөлу

Саланың атауы	Бар-лы-ғы	оның ішінде					
		Консти-туцияға өзге-рістер мен толық-тыру-лар енгізу	Консти-туция-лық	Негізгі	Мер-зімдік сипат-тағы	өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізу туралы	халықаралық шарттарды ратификация-лау және денонсациялау туралы
1	2	3	4	5	6	7	8
Мем-лекеттік құрылыс мәселелері жөніндегі заңнама (консти-туциялық құрылыс негіздері, мемле-кеттік басқару, мемле-кеттік қызмет, көші-қон және т. б.)	8		Қазақ-стан Респу-бликасы-ның Кон-сти-туция-лық заң-дарына өзге-рістер мен толықты рулар енгізу туралы «Респу-бликалық рефе-рендум туралы» Қазақ-стан Респу-блика-сының Консти-туция-лық заңына өзгеріс-тер мен толық-тырулар енгізу туралы (депу-таттар баста-машы болған)	Қазақ-стан Респу-блика-сындағы Адам құқық-тары жөнін-дегі уәкіл туралы (депу-таттар баста-машы болған)		Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік басқару деңгейлері арасында өкілеттіктердің аражігін ажырату мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықты рулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған) Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көрнекі ақпарат және діни қызмет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер енгізу туралы	Дербес деректер алмасу саласындағы әкімшілік мәселелер бой-ынша өзара құқықтық көмек туралы келісімді рати-фикациялау туралы

VII САЙЛАНҒАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ
ЕКІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

Азаматтық заңнама. Азаматтық процестік заңнамасы	2				Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне азаматтық процестік заңнаманы жетілдіру және дауларды соттан тыс және сотқа дейін реттеу институттарын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған) Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік және мемлекет кепілдік берген заң көмегін көрсету салаларындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	
Еңбек, әлеуметтік сақтандыру және әлеуметтік қамсыздандыру туралы заңнама	2				Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мүгедектігі бар адамдардың өмір сүру сапасын жақсарту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)	Толық емес жұмыс уақыты жағдайындағы жұмыс туралы конвенцияны (175-Конвенция) ратификациялау туралы
Қаржы, салық, кредит және кеден ісі туралы заңнама	12			Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан 2022 – 2024 жылдарға арналған кепілдендірілген трансферт туралы 2022 – 2024 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы	«Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (Салық кодексі) «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексін қолданысқа енгізу туралы Қазақстан Республикасының Заңы (Салық кодексі)» (депутаттар бастамашы болған)	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Америка Құрама Штаттарының Үкіметі арасындағы халықаралық салық тәртібін жетілдіру туралы келісімді ратификациялау туралы

					<p>«Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша толықтыру енгізу туралы</p> <p>Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік басқару, екінші деңгейдегі банктердің кепілдік саясатын жетілдіру, бағалау қызметін және атқарушылық іс жүргізуді реттеу</p> <p>Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан 2022-2024 жылдарға арналған кепілдендірілген трансферт туралы</p> <p>«2022-2024 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы</p> <p>Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандыру нарығын және бағалы қағаздар нарығын реттеу мен дамыту, банк қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы</p> <p>Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне стресті активтер нарығын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы</p>	<p>1992 жылғы 13 наурыздағы Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің үкіметтері арасындағы салық саясатының келісілген қағидаттары туралы Келісімнің қолданысын тоқтату туралы хаттаманы ратификациялау туралы</p>
--	--	--	--	--	--	---

VII САЙЛАНҒАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ
ЕКІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

						«Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (Салық кодексі) мен «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексін қолданысқа енгізу туралы Қазақстан Республикасының Заңы (Салық кодексі)»	
Шаруашылық қызметті мемлекеттік реттеу туралы заңнама (лицензиялау, статистика, сауда және т. б.)	4					Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сауда қызметі, биржалық сауданы дамыту және дербес деректерді қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ресей Федерациясының Үкіметі арасындағы «Минералдық тыңайтқыштар шығару зауытын салу және пайдалану» жобасын іске асыру туралы келісімді ратификациялау туралы Заттар мен материалдардың құрамы және қасиеттерінің стандартты үлгілерін құру және қолдану жөніндегі ынтымақтастық туралы келісімді ратификациялау туралы Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Армения Республикасының Үкіметі арасындағы Армения Республикасына мұнай өнімдерін жеткізу саласындағы сауда-экономикалық ынтымақтастық туралы келісімді ратификациялау туралы

Кәсіпкерлік мәселелері жөніндегі заңнама	3				Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне кәсіпкерлік қызмет саласында жаңа реттеушілік саясатты ендіру және Қазақстан Республикасы ішкі істер органдарының жекелеген функцияларын қайта бөлу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бәсекелестікті дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	2014 жылғы 12 қарашадағы Еуразиялық экономикалық комиссияның бәсекелестіктің бірыңғай қағидаларының сақталуын бақылау жөніндегі өкілеттіктерді жүзеге асыруы кезінде құпия ақпаратты қорғау тәртібі және оны жария еткені үшін жауаптылық туралы келісімге өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы
Құрылыс, ТКШ және сәулет мәселелері жөніндегі заңнама						
Ауыл шаруашылығы және агроөнеркәсіптік кешен мәселелері жөніндегі заңнама	1				Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне асыл тұқымды мал шаруашылығы және биоотын айналымы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	
Өнеркәсіп, көлік және байланыс мәселелері жөніндегі заңнама	7			Өнеркәсіптік саясат туралы	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өнеркәсіптік саясат мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне электр энергетикасы, энергия үнемдеу және энергия тиімділігін арттыру, жер қойнауын пайдалану, жергілікті мемлекеттік басқару және мемлекеттік шекара мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Американың Құрама Штаттарының Үкіметі арасындағы әуе қатынасы туралы келісімді ратификациялау туралы 2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа (Еуразиялық экономикалық одақтың ортақ электр энергетикалық нарығын қалыптастыру бөлігінде) өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы

VII САЙЛАНҒАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ
ЕКІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

						<p>Еуразиялық экономикалық одақтың кедендік аумағы арқылы қауіпті қалдықтардың трансшекаралық өткізілуі туралы келісімді ратификациялау туралы</p> <p>Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қытай Халық Республикасының Үкіметі арасындағы ядролық материалдардың, радиоактивті материалдардың, радиоактивті қалдықтардың және радиациялық қауіпті заттардың заңсыз орын ауыстыруын болдырмауда өзара іс-қимыл жасау жөніндегі келісімді ратификациялау туралы</p>
Білім, ғылым, мәдениет мәселелері жөніндегі заңнама. Ақпарат. Денсаулықты қорғау. Туризм	6			Қазақстан Республикасының биологиялық қауіпсіздігі туралы	<p>Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне баланың құқықтарын қорғау, білім беру, ақпарат және ақпараттандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)</p> <p>Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне биологиялық қауіпсіздік туралы өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы</p> <p>Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне волонтерлік қызмет, қайырымдылық, мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс, стратегиялық әріптестікті іске асыруға мемлекеттік тапсырыс, үкіметтік емес ұйымдарға арналған гранттар мен сыйлықтар, дәрілік және әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы</p>	<p>Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркі академиясы арасындағы Түркі Академиясын орналастыру шарттары мен тәртібі туралы келісімді ратификациялау туралы</p>

					Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инновацияларды ынталандыру, цифрландыруды, ақпараттық қауіпсіздікті және білім беруді дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	
Қоршаған ортаны, жануарлар дүниесін қорғау және табиғи ресурстарды пайдалану туралы заңнама. Жер заңнамасы.	5			Жануарларға жауапкершілікпен қарау туралы	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жануарларға жауапкершілікпен қарау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	<p>Каспий теңізінің теңіз ортасын қорғау жөніндегі негіздемелік конвенцияға қоршаған ортаға трансшекаралық контексте әсер етуді бағалау жөніндегі хаттаманы ратификациялау туралы</p> <p>Каспий теңізінің теңіз ортасын қорғау жөніндегі негіздемелік конвенцияға биологиялық әртүрлілікті сақтау туралы хаттаманы ратификациялау туралы</p> <p>Каспий теңізінің теңіз ортасын қорғау жөніндегі негіздемелік конвенцияға Каспий теңізін жер үсті көздерінен және құрлықта жүзеге асырылатын қызмет нәтижесінде ластанудан қорғау жөніндегі хаттаманы ратификациялау туралы</p>
Қорғаныс және әскери қызметшілерді әлеуметтік қорғау туралы заңнама. Төтенше жағдайлар	8				Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әскери қызмет және арнаулы мемлекеттік органдар қызметкерлері мен әскери қызметшілердің тұрғын үй қатынастары мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттер қарулы күштерінің бірлескен (біріккен) байланыс жүйесі туралы келісімді ратификациялау туралы

VII САЙЛАНҒАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ
ЕКІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

						<p>Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттер қарулы күштерінің бірлескен гуманитарлық минасыздандыру инженерлік бөлімшесі туралы келісімді ратификациялау туралы</p> <p>Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қырғыз Республикасының Үкіметі арасындағы өтеусіз әскери-техникалық көмек көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы</p> <p>Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Тәжікстан Республикасының Үкіметі арасындағы өтеусіз әскери-техникалық көмек көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы</p> <p>Республикасының Үкіметі мен Тәжікстан Республикасының Үкіметі арасындағы тәжік-ауған шекарасына іргелес аудандарда қауіпсіздікті қамтамасыз етуде әскери-техникалық жәрдем көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы</p> <p>Қазақстан Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясы арасындағы әскери ынтымақтастық туралы шартты ратификациялау туралы</p>
--	--	--	--	--	--	---

							Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қырғыз Республикасының Министрлер Кабинеті арасындағы Орталық Азия өңірінің қауіп-сіздігін қамтамасыз етуде әскери-техникалық жәрдем көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы
Ұлттық қауіпсіздік пен қоғамдық тәртіпті қорғау туралы заңнама. Сот. Әділет. Прокуратура.	15		«Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)	Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің отыз жылдығына байланысты рақымшылық жасау туралы		<p>Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)</p> <p>Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сот жүйесі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)</p> <p>Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне құқық қорғау органдары, прокуратура және сот арасында өкілеттіктердің және жауапкершілік аймақтарының аражігін ажырата отырып, үш буынды модельді енгізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы</p> <p>Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өлім жазасын жою мәселесі бойынша өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы</p>	Біріккен Ұлттар ұйымының медиация нәтижесінде қол жеткізілген халықаралық бітімгершілік келісімдер туралы конвенциясын ратификациялау туралы

VII САЙЛАНҒАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ
ЕКІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

					<p>Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)</p> <p>Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне жануарларға жауапкершілікпен қарау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы</p> <p>Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне құқық қорғау қызметін өткеру тәртібін жетілдіру, құқық қорғау, арнаулы мемлекеттік органдар қызметкерлері мен әскери қызметшілердің құқықтық және әлеуметтік қорғалуы мен жауапкершілігін арттыру, ішкі істер органдарын ведомствоаралық үйлестіру, олардың дербестігі, жекелеген қылмыстық құқық бұзушылықтар үшін жауапкершілікті және қару айнал ымын күшейту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы</p> <p>Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне қаржылық (инвестициялық) пирамидалардың қызметіне қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)</p>	
--	--	--	--	--	---	--

					<p>Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қаржылық (инвестициялық) пирамидалардың қызметіне қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)</p> <p>Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқықбұзушылық туралы кодексіне қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)</p> <p>Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл, сондай-ақ мемлекеттік бағаны реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)</p> <p>Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)</p>	
--	--	--	--	--	---	--

Сыртқы саясат пен халықаралық қатынастардың жалпы мәселелері жөніндегі заңнама. Ғарыш	2					«Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)	2004 жылғы 22 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ресей Федерациясының Үкіметі арасындағы «Байқоңыр» ғарыш айлағында «Бәйтерек» ғарыш зымыран кешенін құру туралы келісімге өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы
	75	-	3	5	2	40	25

Палата 3 Конституциялық заң жобасын, 72 заң жобасын қарап, мақұлдады және Сенат қарауына берді, оның ішінде 25 жоба Қазақстанның басқа мемлекеттермен және халықаралық ұйымдармен халықаралық шарттары мен келісімдерін ратификациялау туралы.

1.4 VII сайланымның екінші сессиясында Парламент Сенаты қайтарған заң жобалары туралы

Комитеттер	Сенат қайтарған заң жобалары	Қабылданған шешім	Түзетулер саны
Экономикалық реформа және өңірлік даму	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік сатып алу, жер қойнауын пайдаланушылар мен табиғи монополиялар субъектілерінің сатып алуы, байланыс, автомобиль көлігі, қорғаныс және ғылымды қаржыландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (Сенатқа 1 сессияға жіберілді) (21.10.2021 Сенаттан қайтарды)	Сенат енгізген өзгерістер мен толықтыруларға келісім білдірілсін 27.10.2021	15

	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бәсекелестікті дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (23.12.2021 Сенаттан қайтарды)	Сенаттың өзгерістері мен толықтыруларына келісім білдірілсін 29.12.2021	1
Қаржы және бюджет	2022 – 2024 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы (19.11.2021 Сенаттан қайтарды)	Сенаттың өзгерістері мен толықтыруларына келісім білдірілсін 24.11.2021	107
	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік басқару, екінші деңгейдегі банктердің кепілдік саясатын, бағалау қызметін реттеуді және атқарушылық іс жүргізуді жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (23.12.2021 Сенаттан қайтарды)	Сенаттың өзгерістері мен толықтыруларына келісім білдірілсін 29.12.2021	24
	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандыру нарығын және бағалы қағаздар нарығын, банк қызметін реттеу мен дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (09.06.2022 Сенаттан қайтарды)	Сенаттың өзгерістері мен толықтыруларына келісім білдірілсін 15.06.2022	7
Әлеуметтік-мәдени даму	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көрнекі ақпарат және діни қызмет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (02.12.2021 Сенаттан қайтарды)	Сенаттың өзгерістері мен толықтыруларына келісім білдірілсін 08.12.2021	4

	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне баланың құқықтарын қорғау, білім беру, ақпарат және ақпараттандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған) (14.04.2022 Сенаттан қайтарды)	Сенаттың өзгерістері мен толықтыруларына келісім білдірілсін 22.04.2022	6
Заңнама және сот-құқықтық реформа	Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы (депутаттар бастамашы болған) (20.12.2021 Сенаттан қайтарды)	Сенаттың өзгерістері мен толықтыруларына келісім білдірілсін 22.12.2021	3
	Қазақстан Республикасының кейбір конституциялық заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (Сенаттан қайтарды 27.01.2022)	Сенаттың өзгерістері мен толықтыруларына келісім білдірілсін 02.02.2022	1
	«Республикалық референдум туралы» Қазақстан Республикасының кейбір конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған) (Сенаттан қайтарды 05.05.2022)	Сенаттың өзгерістері мен толықтыруларына келісім білдірілсін 05.05.2022	1
Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне арнаулы мемлекеттік органдардың қызметкерлері мен әскери қызметшілердің әскери қызмет және тұрғын үй қатынастары мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (Сенаттан қайтарды 03.03.2022)	Сенаттың өзгерістері мен толықтыруларына келісім білдірілсін 11.03.2022	2

Экология мәселелері және табиғат пайдалану	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне электр энергетикасы, энергия үнемдеу және энергия тиімділігін арттыру, жер қойнауын пайдалану, жергілікті мемлекеттік басқару және мемлекеттік шекара өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (Сенаттан қайтарды 16.06.2022)	Сенаттың өзгерістері мен толықтыруларына келісім білдірілсін 22.06.2022	6
--	---	--	---

Сенат VII сайланған Парламент Мәжілісінің қарауына екінші сессияда 12 заң жобасын қайтарды, оның 1-ін Палата бірінші сессия ішінде мақұлдады.

1.5. Сенат қайтарған заң жобалары бойынша келісу рәсімдері

Сессия ішінде құрылған келісім комиссияларының саны	-
---	---

Сенат қайтарған заң жобалары бойынша келісім комиссиялары екінші сессия ішінде құрылмады.

1.6. VII сайланымның екінші сессиясы ішінде Парламент қабылдаған және Қазақстан Республикасының Президенті қол қойған заңдардың саны

БАРЛЫҒЫ, оның ішінде	62+4 (I сессиядан)
Конституцияға өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы заң	
Конституциялық заңдар	3
Негізгі заңдар	5
Мерзімдік сипаттағы заңдар (әр жылы немесе өзге де белгіленген тұрақтылықпен қабылданатын)	2
Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізу туралы заңдар	27+2 (I сессиядан)
Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарын ратификациялау және денонсациялау туралы заңдар	25+2 (I сессиядан)

Президент 62+4 заңға қол қойды:

1	15.09.2021 I сессияда Сенатқа жіберілді	64-VII	2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа Қырғыз Республикасының қосылуына байланысты өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы
2	18.09.2021 I сессияда Сенатқа жіберілді	65-VII	2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа Армения Республикасының қосылуына байланысты өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы
3	04.10.2021	66-VII	Каспий теңізінің теңіз ортасын қорғау жөніндегі негіздемелік конвенцияға қоршаған ортаға трансшекаралық контексте әсер етуді бағалау жөніндегі хаттаманы ратификациялау туралы
4	12.10.2021 I сессияда Сенатқа жіберілді	67-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне азаматтардың жекелеген санаттарын әлеуметтік қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
5	18.10.2021	68-VII	Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттер қарулы күштерінің бірлескен (біріккен) байланыс жүйесі туралы келісімді ратификациялау туралы
6	18.10.2021	69-VII	Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттер қарулы күштерінің бірлескен гуманитарлық минаясыздандыру инженерлік бөлімшесі туралы келісімді ратификациялау турал
7	23.10.2021	70-VII	Каспий теңізінің теңіз ортасын қорғау жөніндегі негіздемелік конвенцияға биологиялық әртүрлілікті сақтау туралы хаттаманы ратификациялау турал
8	01.11.2021	71-VII	Каспий теңізінің теңіз ортасын қорғау жөніндегі негіздемелік конвенцияға Каспий теңізін жер үсті көздерінен және құрлықта жүзеге асырылатын қызмет нәтижесінде ластанудан қорғау жөніндегі хаттаманы ратификациялау туралы
9	15.11.2021 I сессияда Сенатқа жіберілді	72-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік сатып алу, жер қойнауын пайдаланушылар мен табиғи монополиялар субъектілерінің сатып алуы, байланыс, автомобиль көлігі, қорғаныс және ғылымды қаржыландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы

10	18.11.2021	73-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)
11	23.11.2021	74-VII	2004 жылғы 22 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ресей Федерациясының Үкіметі арасындағы «Байқоңыр» ғарыш айлағында «Бәйтерек» ғарыш зымыран кешенін құру туралы келісімге өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы
12	24.11.2021	75-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік басқару деңгейлері арасында өкілеттіктерді қайта бөлу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
13	30.11.2021	76-VII	Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан 2022 – 2024 жылдарға арналған кепілдендірілген трансферт туралы
14	02.12.2021	77-VII	2022 – 2024 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы
15	02.12.2021	78-VII	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қырғыз Республикасының Үкіметі арасындағы өтеусіз әскери-техникалық көмек көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы
16	02.12.2021	79-VII	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Тәжікстан Республикасының Үкіметі арасындағы өтеусіз әскери-техникалық көмек көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы
17	02.12.2021	80-VII	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Тәжікстан Республикасының Үкіметі арасындағы тәжік-ауған шекарасына іргелес аудандарда қауіпсіздікті қамтамасыз етуде әскери-техникалық жәрдем көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы
18	07.12.2021	81-VII	Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің отыз жылдығына байланысты рақымшылық жасау туралы
19	20.12.2021	82-VII	«Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)

20	20.12.2021	83-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сот жүйесі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)
21	20.12.2021	84-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне азаматтық процестік заңнаманы жетілдіру және дауларды соттан тыс және сотқа дейін реттеу институттарын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)
22	20.12.2021	85-VII	Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)
23	27.12.2021	86-VII	Өнеркәсіптік саясат туралы
24	27.12.2021	87-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өнеркәсіптік саясат мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
25	27.12.2021	88-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне құқық қорғау органдары, прокуратура және сот арасында өкілеттіктердің және жауапкершілік аясының аражігін ажырата отырып, үш буынды модельді ендіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
26	29.12.2021	89-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өлім жазасын жою мәселесі бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
27	29.12.2021	90-VII	Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы (депутаттар бастамашы болған)
28	29.12.2021	91-VII	Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)

29	29.12.2021	92-VII	Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің қызметі мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының әкімшілік-құқық бұзушылық кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)
30	29.12.2021	93-VII	Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің қызметі мәселелері бойынша «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне (Салық кодексі) (депутаттар бастамашы болған)
31	29.12.2021	94-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көрнекі ақпарат және діни қызмет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
32	30.12.2021	95-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне кәсіпкерлік қызмет саласында жаңа реттеушілік саясатты енгізу және Қазақстан Республикасы Ішкі істер органдарының жекелеген функцияларын қайта бөлу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
33	30.12.2021	96-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сауда қызметін, биржалық сауданы дамыту және дербес деректерді қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
34	30.12.2021	97-VII	Жануарларға жауапкершілікпен қарау туралы
35	30.12.2021	98-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жануарларға жауапкершілікпен қарау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
36	30.12.2021	99-VII	Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне жануарларға жауапкершілікпен қарау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
37	31.12.2021	100-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік басқару, екінші деңгейдегі банктердің кепілдік саясатын жетілдіру, бағалау қызметін және атқарушылық іс жүргізуді реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы

38	03.01.2022	101-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бәсекелестікті дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
39	21.01.2022	102-VII	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ресей Федерациясының Үкіметі арасындағы «Минералдық тыңайтқыштар шығару зауытын салу және пайдалану» жобасын іске асыру туралы келісімді ратификациялау туралы
40	21.01.2022	103-VII	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Америка Құрама Штаттарының Үкіметі арасындағы әуе қатынасы туралы келісімді ратификациялау туралы
41	31.01.2022	104-VII	Заттар мен материалдардың құрамы мен қасиеттерінің стандартты үлгілерін жасау және қолдану жөніндегі ынтымақтастық туралы келісімді ратификациялау туралы
42	07.02.2022	105-VII	Қазақстан Республикасының кейбір конституциялық заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
43	07.02.2022	106-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер енгізу туралы
44	14.02.2022	107-VII	«Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)
45	10.03.2022	108-VII	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Америка Құрама Штаттарының Үкіметі арасындағы халықаралық салық тәртібін жетілдіру туралы келісімді ратификациялау туралы
46	16.03.2022	109-VII	2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа (Еуразиялық экономикалық одақтың ортақ электр энергетикалық нарығын қалыптастыру бөлігінде) өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы
47	16.03.2022	110-VII	2014 жылғы 12 қарашадағы Еуразиялық экономикалық комиссияның бәсекелестіктің бірыңғай қағидаларының сақталуын бақылау жөніндегі өкілеттіктерді жүзеге асыруы кезінде құпия ақпаратты қорғау тәртібі және оны жария еткені үшін жауаптылық туралы келісімге өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы

48	17.03.2022	111-VII	Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясы арасындағы Әскери ынтымақтастық туралы шартты бекіту туралы
49	29.03.2022	112-VII	Еуразиялық экономикалық одақтың кедендік аумағы арқылы қауіпті қалдықтардың трансшекаралық өткізілуі туралы келісімді ратификациялау туралы
50	01.04.2022	113-VII	Дербес деректер алмасу саласындағы әкімшілік мәселелер бойынша өзара құқықтық көмек туралы келісімді ратификациялау туралы
51	15.04.2022	114-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне арнаулы мемлекеттік органдар қызметкерлері мен әскери қызметшілердің әскери қызмет және тұрғын үй қатынастары мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
52	20.04.2022	115-VII	Толық емес жұмыс уақыты жағдайындағы жұмыс туралы конвенцияны (175-Конвенция) ратификациялау туралы
53	25.04.2022	116-VII	Біріккен Ұлттар ұйымының медиация нәтижесінде қол жеткізілген халықаралық бітімгершілік келісімдер туралы конвенциясын ратификациялау туралы
54	03.05.2022	117-VII	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркі академиясы арасындағы Түркі академиясын орналастыру шарттары мен тәртібі туралы келісімді ратификациялау туралы
55	03.05.2022	118-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне баланың құқықтарын қорғау, білім беру, ақпарат және ақпараттандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)
56	05.05.2022	119-VII	«Республикалық референдум туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңы (депутаттар бастамашы болған)
57	12.05.2022	120-VII	«Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан 2022 – 2024 жылдарға арналған кепілдендірілген трансферт туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгеріс енгізу туралы

58	12.05.2022	121-VII	«2022 – 2024 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
59	21.05.2022	122-VII	Қазақстан Республикасының биологиялық қауіпсіздік туралы
60	21.05.2022	123-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасының биологиялық қауіпсіздік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
61	11.06.2022	124-VII	1992 жылғы 13 наурыздағы Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің үкіметтері арасындағы салық саясатының келісілген қағидаттары туралы Келісімнің қолданысын тоқтату туралы хаттаманы ратификациялау туралы
62	11.06.2022	125-VII	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қытай Халық Республикасының Үкіметі арасындағы ядролық материалдардың, радиоактивті материалдардың, радиоактивті қалдықтардың және радиациялық қауіпті заттардың заңсыз орын ауыстыруын болдырмауда өзара іс-қимыл жасау жөніндегі келісімді ратификациялау туралы
63	11.06.2022	126-VII	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қырғыз Республикасының Министрлер Кабинеті арасындағы Орталық Азия өңірінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуде әскери-техникалық жәрдем көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы
64	11.06.2022	127-VII	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Армения Республикасының Үкіметі арасындағы Армения Республикасына мұнай өнімдерін жеткізу саласындағы сауда-экономикалық ынтымақтастық туралы келісімді ратификациялау туралы
65	20.06.2022	128-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру және мемлекет кепілдік берген заң көмегін көрсету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)
66	26.06.2022	129-VII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мүгедектігі бар адамдардың өмір сүру сапасын жақсарту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

1.7. Мәжіліс VII сайланымының екінші сессиясында қарауға қабылдаған заң жобаларын жауапты комитеттер арасында бөлу

Комитеттер	Қарау- ында болған	Сенат қайтар- ған	Кері қайта- рып алған	Сенат- тың қарауында және Прези- денттің қол қоюында жатыр	Прези- дент қол қойған	Жұ- мыста
Аграрлық мәселелер	8			1	-	7
Заңнама және сот-құқықтық ре- форма	23	3		2	16	5
Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік	23	1		-	10	13
Әлеуметтік- мәдени даму	15	2	1	1	7+1	6
Қаржы және бюджет	20	3		7	10	3
Экология мәселелері және табиғат пайда- лану	18	1+1 (1 сес- сиядан)	1	1	10+1	6
Экономикалық реформа және өңірлік даму	20	1		1	9+2	10
Барлығы	127	11+1	2	12	62+4 (I сесси- ядан)	50

Комитеттердің жұмысында 127 заң жобасы болды.

Заң жобаларының ең көп саны Заңнама және сот-құқықтық реформа, Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік (23-тен (18,1%)), Қаржы және бюджет, Экология мәселелері және табиғат пайдалану (20-дан (15,7%)) және Экономикалық реформа және өңірлік даму комитеттерінде 18 (14,2%), болды.

12 заң жобасы Сенатта қаралуда және Президенттің қол қоюында.

66 Заңға қол қойылды, оның 4-еуі Сенатқа бірінші сессия барысында жіберілді.

Мәжілістің жұмысында қараудың түрлі сатысында 50 заң жобасы бар, олардың ең көбі Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетіне – 13 және Экология және табиғат пайдалану комитетіне – 10 тиесілі.

1.8. Президент бастамашы болған заң жобалары

№ р/с	Заң жобасының атауы	күні	Ескерту

1.9. Депутаттар бастамашы болған заң жобалары

№ р/с	Заң жобасының атауы	бастамашы	Ескерту
Өткен сессиядан өтті -4			
1	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне баланың құқықтарын қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	10.04.2020 кіріс № 6-14-306 И.Аронова, М.Бақтиярұлы, З.Балиева, Н.Жұмаділдаева, С.Имашева, Н.Қылышбаев, Е.Мамытбеков, А.Мұсаханов, Д.Нұржігітова, И.Смирнова А. Сүлеймен	Президент қол қойған ҚРЗ № 118-VII 03.05.22 Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне баланың құқықтарын қорғау, білім беру, ақпарат және ақпараттандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
2	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу	№ 5-5-1334 кіріс 28.09.2020 Г.Бижанова, С.Айтпаева, С.Бычкова, В.Волков	Президент қол қойған ҚРЗ № 128-VII 20.06.2022 Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік және мемлекет кепілдік берген заң көмегін көрсету саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу
3	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сот-сараптама қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 5-13-1783 03.12.2020 С. Бычкова, З. Аманжолова, Б. Кесебаева, С. Макежанов, В. Олейник	1 оқылымда мақұлдау 23.06.2021

4	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне дауларды соттан тыс және сотқа дейінгі реттеу институттарын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 577 19.02.2021 Б. Кесебаева, Д. Сүлеймен, Қ. Сафинов, С. Имашева	Президент қол қойған ҚРЗ № 84-VII 20.12.2021 Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне азаматтық процестік заңнаманы жетілдіру және дауларды соттан тыс және сотқа дейін реттеу институттарын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
Екінші сессиядан келіп түсті - 23			
5	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 4-14-446 01.09.2021 С.Симонов, А.Бойчин, А.Жамалов, А.Лукин, Н.Қылышбаев, О.Перепечина, И.Смирнова	Президент қол қойған ҚРЗ № 73-VII 18.11.2021
6	«Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	15.09.2021 кіріс №5-18-69 Б.Бекжанов, Н.Раззақ, С.Имашева, Д.Сүлеймен, Қ.Сафинов	Президент қол қойған ҚРЗ № 82-VII 20.12.2021
7	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сот жүйесі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	15.09.2021 кіріс №5-18-70 Б.Бекжанов, Н.Раззақ, С.Имашева, Д.Сүлеймен, Қ.Сафинов	Президент қол қойған ҚРЗ № 83-VII 20.12.2021
8	Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы	01.10.2021 кіріс № 4651 А.Шакиров, М.Құл-Мұхаммед, А. Құспан, К.Қожамжаров, И.Унжакова	Президент қол қойған ҚРЗ № 90-VII 29.12.2021

9	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу турал	01.10.2021 кіріс № 4652 А.Шәкиров, М.Құл-Мұхаммед, А.Құспан, К.Қожамжаров, И.Унжакова	Президент қол қойған ҚРЗ № 91-VII 29.12.2021
10	Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	01.10.2021 кіріс № 4653 А.Шәкиров, М.Құл-Мұхаммед, А. Құспан, К. Қожамжаров, И.Унжакова	Президент қол қойған ҚРЗ № 92-VII 29.12.2021
11	«Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне (Салық кодексі) Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша толықтыру енгізу	01.10.2021 кіріс № 4654 А. Шакиров, М.Құл-Мұхаммед, А.Құспан, К.Қожамжаров, И.Унжакова	Президент қол қойған ҚРЗ № 93-VII 29.12.2021
12	Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	21.10.2021 кіріс № 5268 О.Перепечина, Г.Дүйсембаев, С.Симонов, А.Жамалов	Президент қол қойған ҚРЗ №85-VII 20.12.2021
13	Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы	№ 6-7-955 21.10.2021 М.Құл-Мұхаммед, А.Құспан, З.Сүлейменова	Президент қол қойған ҚРЗ 107-VII 14.02.2022

14	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне халықтың көші-қоны саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу	№ 5-13-2416 09.11.2021 Е.Смайлов, Ж.Ахметбеков, Н.Бекназаров, Ф.Каменов, А.Қоңыров, Г.Құлахметов, А.Милютин, В.Набиев, И.Панченко, А.Паяев, С.Решетников, А.Скакова, И.Смирнова, Ж.Телпекбаева	13.04.2022 1 оқылымда мақұлдау
15	Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне байланыс мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	21.12.2021 кіріс № 5-13-2805 Ж.Телпекбаева, Е.Сұлтанов, Д.Колода	Сенатқа 10.06.2022 жіберілді Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне байланыс мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
16	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне атқарушылық іс жүргізуді жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	21.12.2021 кіріс № 5-13-2820 Д.Колода, Қ.Сафинов, Л.Сүлеймен, Н.Раззақ, Н.Дементьева, И.Смирнова	06.04.2022 1 оқылымда мақұлдау
17	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қорғаныс өнеркәсібі және мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	10.02.2022 кіріс № 6-14-69 К.Ержан, М.Ерман, А.Құспан, Н.Нұрсипатов	
18	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мүгедектігі бар адамдардың өмір сүру сапасын жақсарту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	24.02.2022 кіріс № 752 А.Әлназарова, О.Булавкина, Е.Бейсенбаев, Д.Зәкиева, С.Карплюк, Л.Павловец, Л.Рысбекова, Е.Сұлтанов	Президент қол қойған ҚРЗ 129-VII 27.06.2022

19	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне отбасы институтын нығайту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	18.03.2022 кіріс № 7-13-458 Е.Бейсенбаев, Л.Қалтаева, Ж.Нұрманбетова, Л.Рамазанова, А.Сарым	
20	Өнеркәсіптік және органикалық өнім айналымы туралы (депутаттар бастамашы болған)	01.04.2022 кіріс № 1422 А.Бектаев, А.Күрішбаев, Д.Мусин, Ш.Осин, Б.Сартбаев	
21	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өнеркәсіптік және органикалық айналым мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)	01.04.2022 кіріс № 1423 А.Бектаев, А.Күрішбаев, Д.Мусин, Ш.Осин, Б.Сартбаев	
22	Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)	01.04.2022 кіріс № 1424 А.Бектаев, А.Күрішбаев, Д.Мусин, Ш.Осин, Б.Сартбаев	
23	«Республикалық референдум туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	03.05.2022 кіріс № 5-13-1204 Б.Бекжанов, М.Елюбаев, А.Нұркина, Л.Сүлеймен	Президент қол қойған ҚРЗ 119-VII 05.05.2022
24	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын мемлекеттік реттеуді, бақылауды және қадағалауды күшейту және қаржы (инвестициялық) пирамидаларының қызметіне қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	23.05.2022 кіріс № 4-14-371 М.Құсайынов, Д.Әлімбаев, Ю.Ли, А.Лукин	Сенатқа 16.06.2022 жіберілді Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қаржы (инвестициялық) пирамидаларының қызметіне қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы

25	Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне қаржы (инвестициялық) пирамидаларының қызметіне қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша толықтыру енгізу туралы	23.05.2022 Кіріс № 4-14-370 М.Құсайынов, Д. Әлімбаев, Ю.Ли, А.Лукин	Сенатқа 16.06.2022 жіберілді
26	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	24.05.2022 кіріс № 4-14-376 С.Симонов, А.Бойчин, А.Жамалов, А.Лукин, С.Макежанов	Сенатқа 17.06.2022 жіберілді
27	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	24.05.2022 кіріс № 4-14-377 С.Симонов, А.Бойчин, А.Жамалов, А.Лукин, С.Макежанов	Сенатқа 17.06.2022 жіберілді Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл, сондай-ақ мемлекеттік бағаны реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы

Екінші сессияда Парламент депутаттары **23** заң жобасына бастамашы болды.

Бұдан басқа, Палатаның қарауына алдыңғы сайланымнан **4** заң жобасы өтті.

19 заң жобасы мақұлданып, Парламент Сенатына жіберілді.

Мемлекет басшысы **14** заңға қол қойды, олар бойынша жобаларға депутаттар бастамашы болған.

Депутаттар бастамашы болған **8** заң жобасы қараудың түрлі сатыларында жұмыста жатыр.

II БӨЛІМ

ПАРЛАМЕНТ МӘЖІЛІСІНІҢ ТҰРАҚТЫ КОМИТЕТТЕРІ ҚЫЗМЕТІНІҢ НӘТИЖЕЛЕРІ ТУРАЛЫ ЖИНАҚТАП ҚОРЫТЫЛҒАН ДЕРЕКТЕР

2.1. АГРАРЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕР КОМИТЕТІ

2021 жылғы 1 қыркүйек – 2022 жылғы 30 маусым аралығындағы кезеңде Комитет 8 заң жобасы бойынша бас комитет болды, оның 5-іне Қазақстан Республикасының Үкіметі, 3-іне Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаттары бастамашылық жасаған.

Комитеттің 36 отырысы, оның ішінде 1 көшпелі және 6 тақырыптық, 50 жұмыс тобының отырысы өткізілді.

1. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне асыл тұқымды мал шаруашылығы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Үйсінбаев А.С.

Жұмыс тобының мүшелері: Барлыбаев Е.Х., Төлепберген М.М., Ахметбеков Ж.Ә., Бұларов І.Ж., Әшімжанов Ж.С., Әлімбаев Д.К., Дүйсенбинов Б.С. және Ержан Қ.Т.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылға арналған заң жобалау жұмыстарының жоспарына сәйкес әзірленді және қолданыстағы заңнаманы жетілдіруге және асыл тұқымды мал шаруашылығы саласында заманауи нормативтік құқықтық база құруға бағытталған.

Заң жобасында ұсынылған түзетулер асыл тұқымды мал шаруашылығы субъектілерінің қызметін жүзеге асыру тәсілдерін өзгертумен және өсірілетін мал тұқымдарының генетикалық әлеуеті мен өнімділігін арттырумен, мал басының санын ұлғайту мақсатында селекциялық-асыл тұқымдық жұмысты дамытумен байланысты.

2020 жылғы 4 ақпанда мүдделі мемлекеттік органдар, ведомстволық бағынысты, үкіметтік емес ұйымдар өкілдерінің, сарапшылар мен ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің қатысуымен осы заң жобасының таныстырылымы өтті.

Заң жобасы бойынша жұмыс тобының 28 отырысы өткізілді, салыстырма кесте 106 түзетуден тұрады.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар заң жобасын енгізу мақсаттарын одан әрі дамытуға, оның мазмұнын нақтылау мен жақсартуға бағытталған түзетулер енгізді.

Атап айтқанда, жұмыс тобы асыл тұқымды мал шаруашылығы саласындағы субъектілердің: асыл тұқымдық орталықтың, асыл тұқымды малдың ұрығы мен эмбриондарын өткізу жөніндегі дистрибьютерлік орталықтың, сондай-ақ бонитердің, ұрықтандырушы техниктің және эмбриондарды трансплантациялау (ауыстырып салу) бойынша маманның өз қызметінің басталғаны туралы хабарлама жасау тәртібін сақтау туралы шешім қабылдады.

Сонымен қатар, бонитирлеу, индекстік бағалау, тұқым сапасы бойынша бағалау, өз өнімділігі бойынша бағалау (сынау) сияқты асыл тұқымды малдарды бағалаудың негізгі түрлеріне қатысты заңнамалық ережелер нақтыланды.

Бұған қоса, «Асыл тұқымды мал шаруашылығы туралы» Заң әлемдік практикада кең таралған жануарларды геномдық бағалауды жүзеге асыру жөніндегі нормалармен толықтырылды. Бұл әдіс ерте кезеңде табынды одан әрі көбейту және қажетті селекциялық параметрлері бар төл алу үшін перспективалы мал басын іріктеуге мүмкіндік береді.

Заң жобасында асыл тұқымды мал шаруашылығын дамытуда ауыл шаруашылығы бейініндегі ғылыми ұйымдардың қызметін жандандыру мақсатында асыл тұқымды мал шаруашылығы саласындағы нормативтік құқықтық актілерді уәкілетті органмен бірлесіп әзірлеу көзделеді.

Сонымен қатар, заң жобасында асыл тұқымды мал шаруашылығы саласындағы бұзушылықтардың уақтылы жолын кесу және оларға жол бермеу мақсатында уәкілетті орган ведомствосының бақылау субъектісіне (объектісіне) бармай профилактикалық бақылауды жүзеге асыруы көзделген. Республикалық палаталар да асыл тұқымдық және дистрибьютерлік орталықтармен, бюджеттік субсидиялар алған жеке және заңды тұлғалармен қатар профилактикалық бақылау субъектілері (объектілері) болып табылады.

Тұрмыстық химия өнімдерін өндіру үшін биоэтанолды пайдалану мақсатында заң жобасында «Биоотын өндірісін және айналымын мемлекеттік реттеу туралы» Заңға тиісті өзгерістер мен толықтырулар енгізіледі, осыған байланысты заң жобасының тақырыбы өзгертілді.

Заң жобасын Парламент Мәжілісі екі оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатының қаралуына жіберілді.

2. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жылжымайтын мүліктің бірыңғай мемлекеттік кадастры шеңберінде мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді цифрландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Қоңыров А.О.

Жұмыс тобының мүшелері: Үйсімбаев А.С.,
Рамазанова Л.К., Өмірғали Е.Қ., Бойчин А.В., Ташқараев Ғ.Ә.,
Елюбаев М.С., Ержан Қ.Т.

Заң жобасы «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарының 32-тармағына сәйкес әзірленді.

Заң жобасын қабылдаудың негізгі мақсаты жер қатынастары саласында мемлекеттік қызмет көрсетуді автоматтандыру болып табылады. Атап айтқанда, жер учаскелерін беру тәртібі екі тәсілмен: тікелей электрондық форматта беру және сауда-саттық өткізу арқылы электрондық түрде беру арқылы регламенттелетін болады деп болжануда.

Нәтижесінде, жер учаскелеріне құқық беру кезінде бірыңғай тәсіл әзірлеу және тиісті мемлекеттік қызметтер көрсету кезінде азаматтардың мүдделі мемлекеттік органдардың лауазымды адамдарымен өзара іс-қимыл жасауын едәуір қысқарту көзделеді.

Заң жобасын 2023 жылғы 1 қаңтардан бастап жылжымайтын мүліктің бірыңғай кадастры жүйесі толық енгізілгенге және тестіленгенге дейін, мемлекеттік органдардың, оның ішінде

жергілікті органдардың барлық ақпараттық жүйелері жер қатынастары саласында мемлекеттік қызметтер көрсету бойынша бірыңғай цифрлық форматта жұмыс істеуге дайын болғанға дейін кейінге қалдыра отырып, қолданысқа енгізу көзделеді.

2021 жылғы 24 ақпанда осы заң жобасының таныстырылымы өтті.

Заң жобасы бойынша жұмыс тобының 15 отырысы өткізілді, салыстырма кесте 128 позициядан тұрады.

Заң жобасын қарау барысында депутаттар заң жобасының мазмұны мен бағытына әсер еткен бірқатар тұжырымдамалық түзетулер енгізді.

Атап айтқанда, жер учаскелеріне құқық берудің электрондық форматын тек республикалық маңызы бар қалалардың, астананың, облыстық және аудандық маңызы бар қалалардың жерлері үшін ғана көздеу ұсынылады. Бұл ретте, ұсынудың осы тәртібі жария кадастрлық карта арқылы «электрондық үкімет» веб-порталымен жүзеге асырылатын болады.

Процестердің автоматтандырылуына байланысты жоғарыда көрсетілген аумақтарда жер комиссиясы институтын алып тастау және жер-кадастрлық жоспар әзірлеу көзделеді, бұл жер учаскесіне құқық беру мерзімдерін едәуір қысқартады.

Сонымен бір мезгілде мемлекеттік жер кадастры жүйесімен қатар жылжымайтын мүліктің бірыңғай мемлекеттік кадастры жүйесінің жұмыс істеу тәртібін регламенттейтін нормалар пысықталды.

Жер учаскесіне (жерге акт) және жылжымайтын мүлік объектісіне (техпаспорт) сәйкестендіру құжаттарының санын оларды жылжымайтын мүлік объектісінің кадастрлық паспорты түріндегі бір құжатқа біріктіру арқылы қысқарту туралы шешім қабылданды.

Сонымен бірге, заң жобасынан ауыл шаруашылығы мақсаттары үшін жер учаскелерін беруге қатысты және басқа санаттағы жерлерге қатысты нормалар алып тасталды, өйткені ұсынылған жылжымайтын мүліктің бірыңғай кадастры жүйесі ел аумағын интернетпен толық қамтылмағандықтан, техникалық мүмкіндіктерге байланысты жердің осындай санаттары үшін қолданылмайды.

Сонымен қатар, заң жобасына басқа да түзетулер енгізілді:

- жер үшін төлемақының базалық мөлшерлемелері және жер учаскесінің кадастрлық құны, түзету коэффициенттері туралы ақпаратты жария кадастрлық картаға орналастыру жөніндегі нормалар алып тасталады;

- жер учаскесіне құқық берудің тиісті қағидаларын әзірлеу және бекіту арқылы жер учаскесіне құқық берудің жаңа тәртібін регламенттейтін нормалар алып тасталады;

- елді мекендерден тыс жерлерде құрылыс салу мақсатында жер учаскесіне құқық беру мәселесін реттеуге бағытталған түзетулер енгізіледі;

- уәкілетті органдарға жария кадастрлық картаны жүргізу тәртібін әзірлеу және бекіту жөніндегі, жер учаскесін бөлу схемасын келісу үшін мемлекеттік органдар мен ұйымдардың тізбесін қалыптастыру және бекіту жөніндегі жаңа функциялар беріледі, сәулет органдарына республикалық маңызы бар қалаларда, астанада, облыстық және аудандық маңызы бар қалаларда жер учаскелерін беруге арналған өтініштерді қарау жөніндегі өкілеттіктер беріледі.

Қазіргі уақытта заң жобасының негізгі мақсаттарын қозғайтын жоғарыда аталған тұжырымдамалық сипаттағы түзетулер Қазақстан Республикасының Үкіметіне қорытындыға жіберілді.

Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

3-4. «Жеке қосалқы шаруашылық туралы».

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жеке қосалқы шаруашылықтардың қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Абасов Қ.Б.

Жұмыс тобының мүшелері: Қаратаев Ф.Ә., Ожаев Н.Ж., Осин Ш.А., Тәжмағамбетова М.М., Мусабаев С.Б., Құлшар М.И., Бұларов І.Ж., Бижанова Г.Қ., Дүйсенбинов Б.С., Набиев В.Г., Ержан Қ.Т.

Заң жобалары Мемлекет басшысының 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі жалпыұлттық іс-шаралар жоспарын іске асыру мақсатында әзірленді.

Заң жобаларын қабылдаудың мақсаты жеке қосалқы шаруашылықтардың қызметін мемлекеттік реттеу саласындағы заңнаманы жетілдіру болып табылады. Заң жобаларында ауыл шаруашылығы кооперативтерін құрған шаруашылықтарға мемлекеттік қолдау шараларын ұсынуды қоса алғанда, ауыл шаруашылығы кооперациясын дамыту арқылы жеке қосалқы шаруашылықтардың әлеуетін іске қосу жоспарланып отыр.

Заң жобаларында ұсынылған жеке қосалқы шаруашылықтардың әлеуетін іске асыру тәсілін депутаттар қолдамады.

Осылайша, 2022 жылғы 7 ақпанда заң жобаларының таныстырылымын өткізу барысында депутаттар мен шақырылғандар бірқатар сын-ескертпелер айтты.

Атап айтқанда, жеке қосалқы шаруашылық жүргізетін азаматтарды мемлекеттік қолдау (субсидиялар және т.б.) бойынша тікелей шаралардың болмауы, ауыл тұрғындарын жайылымдармен қамтамасыз етудің жаңа тетіктерінің ұсынылмағаны атап өтілді.

Бұдан басқа, заң жобаларында сақтау міндеті көзделген ауыл шаруашылығы жануарларын күтіп-бағу жөніндегі ветеринариялық нормативтер бір ауладағы жануарлардың санын айтарлықтай шектеуі мүмкін.

Сонымен қатар, заң жобалары ережелерінің басым бөлігінің құқықтық жүктемесі жоқ және басқа заңнамалық актілердің құқықтық нормаларын қайталайды.

Заң жобаларының ережелері азаматтық қоғам өкілдері тарапынан да қатты сынға ұшырады, олар Мәжіліске 10 мыңнан астам фермер қол қойған осы заң жобаларын қарауды тоқтата тұру туралы петиция енгізді.

Жоғарыда аталған ескертулердің тұжырымдамалық сипатқа ие болуына байланысты, қазіргі уақытта заң жобаларымен одан әрі жұмыс істеу мәселесі шешілуде.

5-6-7. «Органикалық өнім өндіру және айналымы туралы».

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне органикалық өнім өндіру және оның айналымы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

«Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Бектаев Ә.Ә., Күрішбаев А.Қ., Мусин Д.М., Осин Ш.А., Сартбаев Б.М.

Жұмыс тобының жетекшісі: Сартбаев Б.М.

Жұмыс тобының мүшелері: Осин Ш.А., Қамасова З.А., Павловец Л.П., Авершин К.В., Абаканов Е.Н., Паяев А.М., Бижанова Г.Қ. және Мусабаев С.Б.

Заң жобалары органикалық өнім өндіру және айналымы саласындағы заңнаманы жетілдіру мақсатында әзірленді және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалануды қамтамасыз етуге, органикалық өнімнің ішкі нарығын қалыптастыру мен дамытуға жәрдемдесуге, отандық өндірушілердің органикалық өнімінің сыртқы нарықтардағы бәсекеге қабілеттілігін арттыруға бағытталған.

Негізгі заң жобасында органикалық өнім өндіруге көшу шарттары, импорттық органикалық өнім айналымына және оны таңбалауға қойылатын талаптар, бірлескен кепілдіктер жүйесі бағдарламасын қалыптастыру және оның жұмыс істеу қағидалары, органикалық өндіріс үшін жарамды тұқымдар мен отырғызу материалдарының қорын қалыптастыру көзделді, органикалық өнімді есепке алу мен бақылау жүйесі және басқалары енгізіледі.

Бұл ережелер органикалық өндірісті таңдалған органикалық өндіріс стандартының талаптарына сәйкес келетін нарықтың сұраныстары мен қалауына байланысты сертификаттауға мүмкіндік береді. Бұл ұлттық, мемлекетаралық (өңірлік), халықаралық стандарт, шет мемлекеттердің стандарты немесе шетелдік бірлестіктердің жеке стандарты болуы мүмкін.

Бұл ретте сертификаттау объектілерінен түпкілікті өнім – органикалық өнімді алып тастау ұсынылады.

Сонымен қатар, органикалық өндірушілердің кооперациясына және нәтижесінде сертификаттау шығындарын азайтуға ықпал ететін топтық сертификаттау жүйесінің мәселелері регламенттелді.

Қазіргі уақытта заң жобалары жұмысқа қабылданды, жұмыс тобының құрамы қалыптастырылды, келіп түскен ұсыныстарды өңдеу және талдау жүзеге асырылуда.

Заң жобалары бойынша 2 отырыс жұмыс тобымен өткізілді. Заң жобаларымен жұмыс жалғасуда.

8. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне жерлердің пайдаланылуы мен қорғалуын мемлекеттік бақылау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Бердалин А.Б.

Заң жобасы «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жер қатынастарын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2021 жылғы 30 маусымдағы Қазақстан Республикасы Заңының ережелерін іске асыру үшін әзірленді, онда жер қатынастары саласындағы бақылау функцияларын жергілікті атқарушы органдардан орталық уәкілетті органның ведомствосына (Жер ресурстарын басқару комитеті және оның аумақтық бөлімшелері) қайтару көзделген.

Осыған байланысты, жерді пайдалану мен қорғауға мемлекеттік бақылауды жүзеге асыратын органдарға әкімшілік істерді қарау

және тиісті жаза қолдану жөнінде өкілеттіктер беру заң жобасын қабылдаудың мақсаты болып табылады.

Қазіргі уақытта заң жобасы бойынша жұмыс тобының құрамы қалыптастырылды, тұрақты комитеттерден қорытындылар мен депутаттардың ұсыныстарын жинау жұмыстары жүргізілуде.

Жоба бойынша 2 отырыс жұмыс тобымен өткізілді. Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

9. «Астық туралы» модельдік заңды Аграрлық мәселелер комитетінің мүшелері Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығында модельдік заң шығарудың 2016-2020 жылдарға арналған перспективалық жоспарына сәйкес әзірледі және ол ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің астыққа ішкі қажеттіліктерін қамтамасыз ету үшін астық нарығын қалыптастырудың құқықтық, экономикалық және ұйымдастырушылық жағдайларын жасауға бағытталған.

Заң жобасында «астық», «астық қолхаты», «астық қолхатын ұстаушы», «тіркеуші», «ақпараттық жүйе», «бұйрық», «астық нарығының мониторингі» сияқты негізгі ұғымдар және басқа да анықтамалар көзделген.

Модельдік заң жобасындағы «астық қолхаты» ұғымы негізгі болып табылады және оны ұстаушыға астық қабылдау кәсіпорнынан оны шығару кезінде айқындалған көлемде және сапада астық алуға құқық береді.

Бұл ретте, астық қолхаты, оны ұстаушы, астықтың түрі, оның сандық және сапалық сипаттамалары, астықты сақтау жөніндегі көрсетілетін қызметтерге ақы төлеу туралы ақпаратты бірыңғай ақпараттық жүйеге енгізу ұсынылады.

Мұндай жүйе астықпен жасалатын операцияларды есепке алуды, астық қозғалысының ашықтығын, сақтау шарттары бойынша міндеттемелердің тиісінше орындалуын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Заң жобасындағы келесі маңызды ереже «астық қабылдайтын кәсіпорын» анықтамасы болып табылады, ол астықты сақтауды жүзеге асырады және уәкілетті орган берген рұқсат негізінде астық қолхаттарын шығара отырып, қойма қызметі бойынша қызметтер көрсетеді.

Сондай-ақ, заң жобасында астық қолхаттарын ұстаушылардың құқықтары мен мүліктік мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету мақсатында астық қабылдау кәсіпорындарының қызметін мемлекеттік бақылау нысандары, сондай-ақ оларды сақтандыру мүмкіндігі көзделген.

Бұдан басқа, заң жобасында астық нарығына қатысушылардың қызметін мемлекеттік ынталандырудың, реттеудің және қолдаудың заңнамалық негіздері қаланды.

«Астық туралы» модельдік заң жобасы 2021 жылғы 26 қарашада ТМД ПАА аграрлық саясат, табиғи ресурстар және экология жөніндегі тұрақты комиссиясының жалпы отырысында қабылданды.

КОМИТЕТТІҢ ӨЗГЕ ДЕ ІС-ШАРАЛАРЫ:

Көшпелі отырыстар

2021 жылғы 7-8 қазанда Қарағанды облысында Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Аграрлық мәселелер

комитеті Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Жолдауын іске асыру аясында «Көтерме-тарату орталықтары желісін құрудың және дамытудың өзекті мәселелері» тақырыбында Комитеттің көшпелі отырысын өткізді.

Іс-шараға Қарағанды облысының әкімі Ж.М. Қасымбек, Ауыл шаруашылығы вице-министрі Ж.А. Өсербай, Сауда және интеграция вице-министрі Е.Қ. Қазанбаев, сондай-ақ министрліктер мен Қарағанды облысы әкімдігінің жауапты қызметкерлері, ауыл шаруашылығы тауарларын өндірушілер қатысты.

Көшпелі отырыс барысында депутаттар «Global City» көтерме-тарату орталығында, «Астра-Агро LTD» ЖШС-да, «Шанс» шаруа қожалығында болып, олардың АӨК саласындағы озық қызметімен танысты. Комитет отырысында көтерме-тарату орталықтарын құру және дамыту, сауда-логистикалық инфрақұрылымның артықшылықтары және агрозық-түлік нарығының барлық қатысушыларының оның әлеуетін пайдалану мүмкіндігі мәселелері талқыланды.

Жалпы, отырысқа қатысушылар фермерлердің көтерме-тарату орталықтарымен өзара іс-қимыл жасау тетігі ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіру көлемін ұлғайту үшін жағдай жасайтынын, делдалдық тізбек буынын азайтатынын, отандық ауыл шаруашылығы өнімдерін экспорттау үшін перспектива беретінін, жаңа жұмыс орындарын ашуға ықпал ететінін және азық-түлік тауарларына бағаны тұрақтандыруға байланысты мәселелерді шешуге мүмкіндік беретінін атап өтті.

Іс-шараның қорытындысы бойынша отырысқа қатысушылар уәкілетті органдарға көтерме-тарату орталықтарының желісін одан әрі құру және дамыту мәселелері бойынша тиісті тапсырмалар берді.

Комитеттің 2022 жылғы сәуірге жоспарланған көшпелі отырысын өткізу жетінші сайланымның үшінші сессиясының басына ауыстырылды.

Кеңейтілген тақырыптық отырыстар

2021 жылғы 2 қарашада агроөнеркәсіптік кешен субъектілері үшін қаржыландырудың қолжетімділігіне байланысты проблемалық мәселелерді талқылауға арналған тақырыптық отырыс өтті. Іс-шараға «Бәйтерек» холдингінің еншілес ұйымдарының бірінші басшылары - «Аграрлық несие корпорациясы» акционерлік қоғамының Басқарма төрағасы А.Ж.Әбенев, «Аграрлық несие корпорациясы» акционерлік қоғамы Басқарма төрағасының орынбасары А.Б.Джувашев, «ҚазАгроҚаржы» акционерлік қоғамының Басқарма төрағасы А.Г.Прашев және «Ауыл шаруашылығын қаржылай қолдау қоры» акционерлік қоғамы Басқарма төрағасының міндетін атқарушы М.Қ.Ысқақов қатысты.

АӨК қаржылық даму институттарының өкілдері депутаттық корпусты өз қызметінің негізгі бағыттарымен, қаржылық көрсеткіштерімен, қаржыландыру бағдарламаларымен және ұсынылатын кредиттік өнімдер желісімен таныстырды. Іс-шараны

өткізу барысында қаржыландырылатын бағыттар бойынша пайыздық мөлшерлемелерді субсидиялау, оның ішінде өсімдік шаруашылығы мен мал шаруашылығындағы сақтандыру, ауылдық жерлерде жұмыс істегісі келетін мамандарға қарыз беру мәселелері талқыланды.

Бұдан басқа, депутаттар қаржыландыру көлемін ұлғайту, ауыл шаруашылығы техникасының кредиттері мен лизингі бойынша қарыздарды кейінге қалдыру және қайта құрылымдау мүмкіндігін қарастыруды ұсынды.

Нәтижесінде ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерді қаржыландыру жүйесіндегі өзекті мәселелер жан-жақты және сындарлы талқыланды.

2022 жылғы 8 ақпанда Аграрлық мәселелер комитеті АӨК субсидиялау тетіктерін жетілдіру мәселелері бойынша тақырыптық отырыс өткізді. Іс-шараға Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрі Ербол Шырақпайұлы Қарашөкеев және Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің Превенция қызметінің басшысы Мұрат Ахтанұлы Төлеубаев, сондай-ақ осы мемлекеттік органдардың басқа да жауапты қызметкерлері қатысты. Отырыс барысында Ауыл шаруашылығы министрлігі АӨК мемлекеттік қолдау шараларын жетілдіру бойынша негізгі тәсілдерді таныстырды. Осылайша, субсидиялаудың жаңартылған жүйесі шаруашылық жүргізудің мөлшері мен нысанына қарамастан, барлық ауыл шаруашылығы құрылымдарына барынша қарапайым және қолжетімді болады деп болжануда. Бұл ретте, субсидиялар түпкілікті нәтижеге бағдарланатын болады, субсидия алушылардың қарсы міндеттемелері пайда болады, есепке алу басқа да мемлекеттік дерекқорлармен интеграциялауды көздейтін субсидиялаудың бірыңғай мемлекеттік ақпараттық жүйесінде жүзеге асырылатын болады. Сонымен қатар, сыбайлас жемқорлық пен бюрократия деңгейін төмендету, бюджет қаражатын пайдалануды бақылауды қамтамасыз ету, субсидияларды тиімсіз және мақсатсыз пайдаланғаны үшін лауазымды тұлғалардың дербес жауапкершілігін бекіту мәселелері талқыланды.

Отырысқа қатысушылар ауыл шаруашылығын субсидиялаудың жаңа тәсілдерін АӨК дамытудың 2025 жылға дейінгі ұлттық жобасының ережелерімен және АӨК дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасымен үйлестіру қажеттілігі туралы пікір білдірді. Өз кезегінде депутаттар бұл мәселелерді сайлаушылармен талқылап, өңірлерден оралғаннан кейін мемлекеттік органдар ұсынған өзгерістерді қарастыруды ұсынды. Нәтижесінде ауыл шаруашылығы саласын субсидиялаудың қазіргі проблемалары жан-жақты және сындарлы талқыланды.

2022 жылғы 15 ақпанда Аграрлық мәселелер комитеті ауыл шаруашылығы техникасын кәдеге жаратуға қатысты проблемалық мәселелер бойынша тақырыптық отырыс өткізді. Іс-шараға Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы вице-министрі Рүстем Жомартұлы Құрманов қатысып, депутаттарды ауыл шаруашылығы техникасына утилизациялық алымды жетілдіру бойынша ұсынылған тәсілдемелермен таныстырды.

Депутаттар, өз кезегінде, қолданыстағы утилизациялық алым ауыл шаруашылығы техникасының құнын едәуір арттыратынын

және оны қарапайым фермерлер үшін қолжетімді етпейтінін атап өтті. Сонымен қатар, бұл машина-трактор паркін жаңарту қарқынына теріс әсер етеді, оның тозуы бүгінде шамамен 80 пайызды құрайды. Сайып келгенде, мұның бәрі азық-түлік тауарларының қымбаттауына алып келеді. Отырысқа қатысушылар импорттық ауыл шаруашылығы техникасына утилизациялық алымның мөлшерлемесін 200 АҚШ долларына баламалы теңгеге дейін айтарлықтай төмендету, жеңіл автокөлік құралдарын сатып алуға бұрын қолданыста болған жеңілдікті кредит беру бағдарламасына ұқсас ауыл шаруашылығы техникасын сатып алуға жеңілдікпен кредит беру бағдарламасын әзірлеу қажеттігі туралы пікір білдірді. Сондай-ақ қосалқы бөлшектердің, шығыс материалдарының және шағын ауыл шаруашылығы жабдықтарының отандық өндірісін дамыту мәселелері талқыланды.

Нәтижесінде, мемлекеттік органдар ұсынып отырған ауыл шаруашылығы техникасына утилизациялық алымды алу және пайдалану саясатындағы өзгерістерді өңірлерге барып, осы мәселелерді агроқұрылымдармен талқылап келгеннен кейін егжей-тегжейлі қарастыру туралы шешім қабылданды.

2022 жылғы 12 сәуірде Аграрлық мәселелер комитеті Қазақстанның астық нарығындағы қазіргі жағдай мәселелеріне арналған отырыс өткізді. Іс-шараға Ауыл шаруашылығы және Сауда және интеграция министрліктерінің, сондай-ақ «Азық-түлік келісім-шарт корпорациясы» ұлттық компаниясының, Астық өңдеушілер одағының және Астық одағының өкілдері қатысты.

Отырыста астыққа деген ішкі қажеттілікті қамтамасыз етудің, оның ішінде ішкі нарықты қорғаудың, отандық өндірушілер мен қайта өңдеушілерді (ұн тартушыларды) қолдаудың, сондай-ақ қосылған құны бар өнім экспортын дамытудың өзекті мәселелері талқыланды. Ауыл шаруашылығы министрлігі бүгінгі күні жаңа өнім алынғанға дейін елдегі ішкі қажеттіліктерді қамтамасыз ету үшін астық жеткілікті деп сендірді және уәкілетті органдар астық пен ұн экспортына квота енгізуді қоса алғанда, бағаның өсуін тежеу үшін барлық қажетті шараларды қабылдауда. Сонымен қатар, Азық-түлік корпорациясы ішкі нарықты шикізатпен қамтамасыз етуге өз үлесін қосып, астықты белгіленген арзандатылған бағамен сатады.

Алайда, депутаттар уәкілетті органның бұл сеніміне күмәнмен қарады және бірінші кезекте елде астықтың бар-жоғы туралы бастапқы деректерді, сондай-ақ ішкі тұтыну бойынша мәліметтерді жаңартып отыру қажет екенін атап өтті. Жалпы, депутаттар астық нарығын, әсіресе, қайта өңделген өнімге тыйым салулар мен квоталар енгізбестен, тек қана нарықтық әдістермен реттеудің орындылығы туралы пікірді ұстанады. ҚҚС қайтару, көлік шығыстарын, энергия құнын субсидиялау сияқты және т.б. шараларды қоса алғанда, отандық қайта өңдеушілерді қолдау жөнінде жүйелі шаралар әзірлеу қажет. Осы орайда, кедендік баждарды неғұрлым терең қайта өңделетін өнімдердің экспортын ынталандыру үшін шикізатқа (астыққа, майлы дақылдардың тұқымдарына және т.б.) енгізу қажет, ал осындай төлемдерден алынатын қаражатты тікелей отандық тауар өндірушілерді қолдауға бағыттау қажет.

Нәтижесінде, уәкілетті органдарға отандық астық нарығын дамыту бойынша нарықтың барлық қатысушыларымен келісілген жүйелі шаралар әзірлеу тапсырылды. Аталған мәселелер депутаттардың тұрақты бақылауында болады.

2022 жылғы 19 сәуірде Аграрлық мәселелер комитеті ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілеріне кредит беру және ағымдағы көктемгі егіс жұмыстарын қаржыландыру мәселелері бойынша отырыс өткізді. Іс-шараға Ауыл шаруашылығы вице-министрі Р.Ж. Құрманов, «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ Басқарма төрағасының бірінші орынбасары Н.С. Айдапкелов, «Аграрлық несиелік корпорациясы» АҚ Басқарма төрағасы А.Б. Әшірбеков, «ҚазАгроҚаржы» АҚ Басқарма төрағасы А.Г. Прашев, Азық-түлік келісім-шарт корпорациясы» ҰК» АҚ Басқарма төрағасының орынбасары Қ.С. Қарауылов қатысты.

Іс-шараны өткізуге барысында депутаттарға фермерлердің көктемгі егіс және егін жинау жұмыстарын жүргізуін қаржыландыру, сондай-ақ ауыл шаруашылығы өнімдерін форвардтық сатып алу арқылы жүзеге асырылатын ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерге жеңілдікпен кредит беру (шарттары, мерзімдері, қатысушылары) туралы баяндалды. «ҚазАгроҚаржы» АҚ өкілі көктемгі егіс және егін жинау жұмыстарын қоса алғанда, ауыл шаруашылығы техникасының лизингі бойынша деректерді ұсынды. Сондай-ақ, өсімдік шаруашылығын, мал шаруашылығын, ауыл шаруашылығы өнімдерін өңдеуді және қаржы құралдарын қамтитын ағымдағы қаржы жылында АӨК субъектілерін субсидиялау көлемі мен бағыттарына қатысты ақпарат ұсынылды. Жалпы, уәкілетті органның өкілі көктемгі дала жұмыстарын жүргізу мәселелері Министрліктің тұрақты бақылауында екенін айтты.

Өз кезегінде депутаттар фермерлердің 1 гектарға жұмсалатын шығындарының нормативтерін ұлғайту, АӨК субъектілерін несиелендіру рәсімдері мен шарттарын оңтайландыру, несиелендіру үшін ұсынылатын құжаттар санын қысқарту, көктемгі егіс және егін жинау жұмыстарын жүргізуге бюджеттік несиелік беру сомасы мен мерзімін ұлғайту жағына қарай қайта қарау қажеттілігіне қатысты ұсыныстар айтты. Сонымен қатар, ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерді тікелей несиелендіруге көшу мәселесін қарастыру ұсынылды, бұл қарыздың түпкілікті пайыздық мөлшерлемесін едәуір төмендетуге, сонымен қатар елімізде жасалған, сондай-ақ импорттық ауыл шаруашылығы техникасын сатып алу шарттарын бірыңғай етуге мүмкіндік береді. 200 АҚШ долларына баламалы сомадан аспайтын импорттық ауыл шаруашылығы техникасы үшін утилизациялық алымның мөлшерлемесін белгілеу қажеттігі туралы ұсыныс тағы да айтылды. Нәтижесінде, Ауыл шаруашылығы министрлігіне және қаржы институттарына келіп түскен барлық ұсыныстарды зерделеп, депутаттарға қойылған сұрақтарға қосымша жауаптар беру тапсырылды.

2022 жылғы 3 мамырда Комитет тақырыптық отырыс өткізді, онда шаруа (фермер) қожалығын және ауыл шаруашылығы өндірісін жүргізу үшін уақытша жер пайдалану құқығымен берілетін ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер учаскелерінің шекті (ең жоғары) мөлшері қаралды, оларды Үкімет ағымдағы жылдың күзінде бекітуді жоспарлап отыр.

Іс-шараға Ауыл шаруашылығы вице-министрі Ә.Ғ. Тамабек, барлық облыстар әкімдерінің жер мәселелеріне жетекшілік ететін орынбасарлары және «Қазақстан фермерлері қауымдастығы» Басқарма төрағасының орынбасары Е.Е. Әбуов қатысты.

Депутаттарға жоғарыда көрсетілген шекті мөлшерді бекіту бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстың барысы туралы баяндалды: аталған мәселе бойынша мәслихаттармен бірлескен шешімдер қабылдау бойынша облыс әкімдіктерінің жұмысына қатысты ақпарат ұсынылды (14 облыстың ішінен 5 өңір бойынша тиісті шешім әлі қабылданған жоқ). Уәкілетті органның өкілі 9 әкімдікте ұсынылып отырған шекті өлшемдер оңтайлы және фермерлерге осындай алаңдардан табыс алуға мүмкіндік береді деп сендірді.

Алайда, депутаттар жалдау мерзімінің аяқталуына байланысты үлкен жер учаскелерінің аудандарын бөлуге тура келген кезде күтілетін салдарға күмән келтірді. Бұл ретте, ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілер үлкен шығындарға ұшырайды, өйткені бұл жерлерге инвестициялар салынды, инфрақұрылым ретке келтірілді, ауыл шаруашылығы объектілері тұрғызылды. Сонымен қатар, әлеуметтік-экономикалық компонент зардап шегеді, өйткені жұмыс орындары жабылады, бюджетке салық түспейді.

Осыған байланысты депутаттар Ауыл шаруашылығы министрлігіне шекті мөлшерді қайта қарауды, сондай-ақ шекті мөлшерден асып кеткен жағдайда, олардың белгіленген шекті мөлшерлерін ескермей мұндай жерлерді жалға алу мерзімін ұзарту мәселесін қарауды ұсынды.

Сонымен қатар, ағымдағы жылдың мамыр айында депутаттар Қ.Б. Абасов, А.Б. Бердалин, Ш.А. Осин, Б.М. Сартбаев және А.С. Үйсімбаев азаматтарды қоғамдық жайылымдармен қамтамасыз етумен байланысты проблемаларды қарастырып, зерделеу үшін Ақмола, Қарағанды және Түркістан облыстарына барды.

Сапар барысында аталған өңірлердің тұрғындарымен, жергілікті билік өкілдерімен кездесулер өткізіліп, олардың шеңберінде елді мекендердің маңында жеке ауладағы мал жаю үшін жайылымдардың жетіспеушілігі мәселелері талқыланды.

Осындай кездесулерді өткізу нәтижелері бойынша депутаттар әкімдіктердің бәрі бірдей жайылымдық жерлерді беру мен пайдалануға қатысты мәселелер бойынша соңғы мәліметтерді біле бермейтінін атап өтті. Сондай-ақ жергілікті мемлекеттік органдардың лауазымды тұлғалары да, ауыл тұрғындарының өздері де жер заңнамасының және «Жайылымдар туралы» Заңның ережелерін, осы заңнамалық актілерде берілетін құзыреттер мен мүмкіндіктерден бейхабар.

Осыған байланысты жайылымдар туралы қолданыстағы заңнаманы қолдану бойынша ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын күшейту, пайдаланылмайтын жерлерді қайтару және шалғайдағы мал шаруашылығын дамыту жөніндегі қызметті жандандыру қажет.

«Дөңгелек үстел»

2022 жылғы 10 наурызда Аграрлық мәселелер комитеті «Қазақстан Республикасындағы ветеринария жүйесінің жай-күйі туралы» тақырыбына «дөңгелек үстел» отырысын өткізді.

Іс-шараға Ауыл шаруашылығы, Ұлттық экономика, Қаржы, Білім және ғылым, Цифрлық даму, Инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрліктерінің, ғылыми-зерттеу, қоғамдық және өзге де мамандандырылған ұйымдардың өкілдері, сондай-ақ ғалымдар мен практиктер қатысты. Ауыл шаруашылығы министрлігі ветеринария жүйесін реформалау бойынша негізгі тәсілдерді таныстырды. Сонымен қатар, еліміздің ветеринариялық-санитариялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша ағымдағы жағдай туралы баяндалды. Сондай-ақ, Орталық Азия бойынша ғылыми, ғылыми-зерттеу ұйымдары, Дүниежүзілік жануарлар денсаулығы ұйымы, отандық ветеринариялық препараттар мен вакциналарды өндіруші өкілдерінің баяндамалары тыңдалды, олар проблемалық мәселелер және оларды шешу жолдары туралы өз ойларын білдірді.

Отырысқа қатысушылар ветеринария қызметінің жұмысын ұйымдастыруды, ветеринариялық іс-шаралардың уақтылы жүзеге асырылмайтынын сынға алды, бұл жануарлардың жұқпалы ауруларының, оның ішінде аса қауіпті, әлеуметтік және экономикалық залал келтірген жекелеген аурулардың өршуіне алып келетінін айтты. Бұдан басқа, орталық пен өңірлер арасындағы өзара іс-қимылдың нақты тетігінің жоқ екені атап өтілді. Осыған байланысты ветеринарлық қызметті реформалау кезінде оның нақты құрылымын құру қажет.

Бұдан басқа, ветеринариялық мамандарды даярлау, оларды жұмысқа орналастыру, ауылдық жерлерге жұмысқа тартуды ынталандыру тәсілдерін өзгерту қажет. Мамандардың өмірі мен жұмыс істеуі үшін жалақыны көтеру, олардың қызметін жүзеге асыру жағдайларын жақсарту, оның ішінде ауылдық округтердегі ветеринариялық зертханалардың материалдық-техникалық базасын жаңғырту, сондай-ақ кепілдендірілген әлеуметтік қолдау көрсету сияқты тиісті жағдайлар жасау керек екені айтылды.

Нәтижесінде, уәкілетті органдарға ветеринария саласын реформалау мәселелерін шешу кезінде өзара іс-қимыл мен үйлестіруді күшейту, сондай-ақ «дөңгелек үстелге» қатысушылардың айтылған ұсыныстары мен ұсынымдарын қосымша зерделеу тапсырылды.

2.2. ЗАҢНАМА ЖӘНЕ СОТ-ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕФОРМА КОМИТЕТІ

2021 жылғы 1 қыркүйек - 2022 жылғы 30 маусым аралығындағы кезеңде Комитет **23** заң жобасы бойынша бас комитет болды, оның ішінде **13**-іне Парламент депутаттары бастама жасаған, **10**-ын Үкімет енгізген.

Барлық **23** заң жобасының ішінде: 2-уі Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді, 16-сына Мемлекет басшысы қол қойды және 5-уі Комитеттің қарауында жатыр.

318 отырыс өткізілді, оның ішінде Комитет отырыстары – 41, «үкімет сағаты» – 2, жұмыс топтарының отырыстары – 242, «дөңгелек үстелдер» – 7, сараптамалық кездесулер – 19, таныстырылым – 3, көшпелі отырыс – 4.

Есепті кезеңде Комитет депутаттары 3066 азаматты жеке қабылдады, жеке және заңды тұлғалардың 2766 өтініші қаралды, 318 депутаттық сауал дайындалды, оның ішінде 278-і бірлескен авторлықта.

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Регламентіне сәйкес Комитетте 5 заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда:

1. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сот-сараптама қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Бычкова С.Ф., Аманжолова З.Ж., Кесебаева Б.Т., Макежанов С.А., Олейник В.И.

Жұмыс тобының жетекшісі: Имашева С.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Әбілдаев А.Р., Адамбеков Т.С., Ертаев С.М., Елеуов Ғ.А., Ли Ю.В., Павловец Л.П.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сот-сараптама қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 24 тамыздағы № 858 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасын, сондай-ақ Сот төрелігі секторын институционалдық нығайту жобасын (Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Халықаралық Қайта Құру және Даму Банкі мен Халықаралық Қаржы Корпорациясы және Инвестицияларға Кепілдік беру жөніндегі Көпжақты Агенттік арасындағы Қазақстан Республикасының орнықты дамуы мен өсуіне жәрдемдесу мақсатында ынтымақтастықты күшейту жөніндегі әріптестік туралы негіздемелік келісім) іске асыру мақсатында әзірленді.

Заң жобасы кәсіби сот-сараптама қызметтерінің бәсекелестік нарығын дамыту үшін жағдай жасауға бағытталған, ол жаңа технологиялық құралдар мен зерттеу әдістерін дамытуды және қолдануды ынталандыратын, сот ісін жүргізуде сот сараптамасының мүмкіндіктерін пайдаланудың жарыспалық сипатын қамтамасыз ететін болады.

Осы мақсатта заң жобасында:

1. Жаңа ұйымдық нысан – «мемлекеттік емес сот-сараптама ұйымын» енгізу көзделеді, бұл жеке сот сарапшыларының сот-сараптама қызметі үшін материалдық-техникалық, зертханалық және ғылыми база құру жөніндегі күш-жігерін шоғырландыруға мүмкіндік береді.

2. Аттестаттау рәсімін сот сарапшыларын сертификаттау рәсімімен ауыстыру көзделеді, бұл олардың кәсіби, оның ішінде халықаралық стандарттарға және сот-сараптамалық зерттеулерді жүргізу сапасының заманауи деңгейіне сәйкестігін неғұрлым тиімді бақылауға мүмкіндік береді. Сот-сараптама қызметін стандарттау рәсімін енгізу Қазақстан Республикасында сот сараптамаларын жүргізуді жүзеге асыруға бірыңғай ғылыми-әдістемелік тәсілді қалыптастыруға және жүргізілетін сараптамалық зерттеулер қорытындыларының объективтілігін, нәтижелілігін және негізділігін арттыруға негіз болады.

3. Қазақстан Республикасының сот сарапшылары палатасы мен оның өңірлік бөлімшелері арқылы сапа стандарттарына сәйкес келетін сот-сараптамасы қызметтерін берушілердің реттелетін қолжетімділігін ескере отырып, сот-сараптамасы қызметінің жаңа моделін кезең-кезеңімен енгізу үшін жағдайлар жасау көзделді.

Осылайша, заң жобасы сот-сараптама қызметтері нарығында бәсекелестікті қалыптастыру міндеті мен жеке сот сараптамасының жаңа моделін енгізу кезінде мемлекеттік бақылау арасындағы теңгерімді қамтамасыз етуді көздейді, бұл сот-сараптама қызметтерінің реттелмейтін нарығын құру және сот-сараптама қызметін бақылаусыз коммерцияландыру тәуекелдерінен аулақ болуға мүмкіндік береді.

Ол процестік негіздерді жетілдіруге және сот ісін жүргізуде сот сараптамасын тағайындау, ұйымдастыру және жүргізу мәселелеріндегі құқықтық олқылықтарды жоюға, сондай-ақ Қазақстан Республикасының процестік заңдарында сот сараптамасы институтын құқықтық реттеуді біріздендіруге бағытталған бірқатар нормаларды да қамтиды.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 25 отырыс.

2021 жылғы 23 маусымда Заң жобасы бірінші оқылымда мақұлданды.

Заң жобасы бойынша жұмыс Мәжіліс Регламентіне сәйкес жұмыс тобы шеңберінде жалғасуда.

2. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Елюбаев М.С.

Жұмыс тобының мүшелері: Ахметов М.А., Бижанова Г.Қ., Иса Қ.Ж., Колода Д.В., Ожаев Н.Ж., Өмірғали Е.Қ., Нұр Қ.І., Саиров Е.Б., Тайжанов Е.С., Торғаев Б.Н.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2020 жылғы 29 желтоқсандағы № 910 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Үкіметінің заң жобалау жұмыстарының 2021 жылға арналған жоспарының 11-тармағына сәйкес әзірленді.

Заң жобасының негізгі мақсаты сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы заңнаманы одан әрі жетілдіру болып табылады.

Заң жобасын қабылдаудың құқықтық салдары ретінде құқықтық реттеудің жаңа құралдарын енгізу жолымен сыбайлас жемқорлық көріністерінің жүйелі алдын алуды қамтамасыз етуді, құқық қолдану практикасында туындаған құқықтық олқылықтар мен коллизияларды жоюды, сондай-ақ сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті мемлекеттік органның басқа да мемлекеттік органдармен өзара іс-қимылы бөлігіндегі мәселені реттеуді бөліп көрсету қажет.

Әлеуметтік-экономикалық салдар тұрғысынан заң жобасын қабылдаудан күтілетін нәтижелер:

- әлеуметтік-экономикалық даму факторы ретінде сыбайлас жемқорлықты төмендету;

- қоғамда сыбайлас жемқорлыққа төзбеушілік ахуалын қалыптастыру;

- сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру.

Заң жобасында мемлекеттік қызметшілер, оларға теңестірілген

адамдар, олардың жұбайлары шығыстарының аталған адамдардың табыстарына сәйкестігін бақылау енгізіледі және фискалдық және мансаптық санкциялар белгіленеді. Мұндай санкциялар айтарлықтай айырмашылықтар болған кезде ғана қолданылады. Мәселен, егер шығыстар мен кірістер алшақтығының сомасы ең төменгі есептік көрсеткіштің мың еселенген мөлшерінен асып кетсе, мемлекеттік қызметшіге алшақтық сомасының 90 пайызы мөлшерінде әкімшілік айыппұл салынады. Егер шығыстар мен кірістер алшақтығының сомасы мемлекеттік қызметшінің жылдық табысынан асып кетсе, онда ол теріс себептер бойынша мемлекеттік қызметтен шығарылуға жатады.

Бұл ретте, әрбір жағдайда адамға шығыстардың заңдылығын негіздеу мүмкіндігі беріледі.

Бұл жаңашылдықтарды жалпыға бірдей декларациялаумен халықты толық ауқымды қамтуды ескере отырып, 2027 жылдан бастап қолданысқа енгізу жоспарланып отыр, өйткені 2025 жылы өз кірістерінің мөлшері туралы республиканың барлық азаматтары есеп беретін болады, ал 2026 жылдан бастап олардың шығыстарын кірістерімен салыстыру процесі басталады.

Түзетулердің екінші блогы сыбайлас жемқорлық фактілері туралы хабарлаған адамдарды қорғау жүйесін қалыптастыруға бағытталған. Осы мақсатта:

1) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға жәрдем көрсеткен адамды келісу комиссиясының ұсынымынсыз тәртіптік жауаптылыққа тартуға немесе лауазымынан босатуға немесе басқа лауазымға ауыстыруға болмайды деп бекіту;

2) адамның сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға жәрдем көрсетуі туралы ақпаратты жария еткені үшін қылмыстық жауаптылық енгізе отырып, оны құпия ақпаратқа жатқызу;

3) құқықтық олқылықтарды жою және қылмыстық процеске қатысатын адамдарды қорғаудың қолданыстағы тетіктерін жетілдіру мақсатында қолданыстағы нормалардың кемшіліктерін болғызбайтын түзетулер кешенін енгізу ұсынылады.

Түзетулердің үшінші блогы құқық қолдану практикасында туындаған құқықтық олқылықтар мен қайшылықтарды жоюға бағытталған. Атап айтқанда, мемлекеттік органдар мен ұйымдардың, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің өкімдік құжаттарға жатпайтын құжаттары сыртқы талдауға жатады.

Бұдан басқа, Қылмыстық кодекстің 189-бабының төртінші бөлігінде және 190-бабының төртінші бөлігінде көзделген, мемлекеттік қызметші немесе оған теңестірілген өзге де адам жасаған іс-әрекеттерді сыбайлас жемқорлық сипатындағы қылмыстар тізбесіне енгізу ұсынылады.

Бүгінгі күні мұндай іс-әрекеттердің түрлері сыбайлас жемқорлық сипатындағы қылмыстарға жатқызылмаған және олар бойынша сыбайлас жемқорлық сипатындағы қылмыстар (мемлекеттік қызметте және квазимемлекеттік секторда лауазымдарды атқару құқығынан өмір бойына айыру және шартты түрде мерзімінен бұрын босатуды қолдануға тыйым салу) бойынша қылмыстық-құқықтық салдарлар туындамайды.

Жалпы алғанда, заң жобасын қабылдау оң құқықтық және әлеуметтік-экономикалық салдарға алып келеді және сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың алдын алу, анықтау, жолын кесу, ашу және тергеп-тексеру саласындағы қоғамдық қатынастарды жетілдіру жөніндегі міндеттерді шешуге алып келуі тиіс.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 15 отырыс.

2022 жылғы 16 ақпанда Заң жобасы бірінші оқылымда мақұлданды.

Заң жобасы бойынша жұмыс Мәжіліс Регламентіне сәйкес жұмыс тобы шеңберінде жалғасуда.

3. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне халықтың көші-қоны саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Смайлов Е.В., Ахметбеков Ж.А., Бекназаров Н.Қ., Қаменов Ф.Қ., Коңыров А.О., Кұлахметов Ғ.З., Милютин А.А., Набиев В.Г., Панченко И.И., Паяев А.М., Решетников С.Н., Сқақова А.А., Смирнова И.В., Телпекбаева Ж.Т.

Жұмыс тобының жетекшісі: Смайлов Е.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Жұмабаева А.Қ., Иса Қ.Ж., Қаменов Ф.Қ., Колода Д.В., Магеррамов М.М., Набиев В.Г., Нұркина А.Қ., Ожаев Н.Ж., Платонов А.С., Сқақова А.А., Хамедов А.М.

Заң жобасы «Халықтың көші-қоны туралы» Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасын және Қазақстан Республикасының өзге де заңнамалық актілерін жетілдіру мақсатында әзірленді.

«Шетелдіктердің құқықтық жағдайы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 3-бабын Конституцияның нормасына сәйкес келтіру.

«Шетелдіктердің құқықтық жағдайы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 3-бабында шетелдіктердің Қазақстан Республикасындағы құқықтық жағдайы принциптерінде «сенім» ұғымы жоқ. Бұл елеулі құқықтық олқылық болып табылады, өйткені Қазақстан Республикасы Конституциясының 12-бабында «заң мен сот алдында бәрі тең. Тегіне, әлеуметтік, лауазымдық және мүлдіктік жағдайына, жынысына, нәсіліне, ұлтына, тіліне, дінге көзқарасына, нанымына, тұрғылықты жеріне байланысты немесе кез келген өзге жағдаяттар бойынша ешкімді ешқандай кемсітуге болмайды.».

Қазақстан Республикасы Қылмыстық-процестік кодексінің 35-бабының 4-бөлігінде қорғалуға құқығы бар куәға анықтама беріледі, ол өтініш беруші қылмыстық құқық бұзушылық жасаған адам ретінде тікелей көрсететін адам болып табылады. Осыған байланысты «Шетелдіктердің құқықтық жағдайы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 4-бабы 3-бөлігіне түзету енгізу және оны «қорғалуға құқығы бар куә» ұғымымен толықтыру, сондай-ақ баптың осы бөлігіне «осы баптың бірінші бөлігінде көрсетілгендерден басқа» деген ескертпе қосу ұсынылады, өйткені қаралып отырған баптың үшінші бөлігінің қолданыстағы редакциясына сәйкес, тіпті, Қазақстан Республикасында тұрақты тұратын, қандай да бір себеп-

термен қылмыстық іс жүргізу орбитасына түскен шетелдіктер немесе азаматтығы жоқ адамдар уақытша тұратындар санатына ауысады.

«Шетелдіктердің құқықтық жағдайы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 22-бабының 7-тармағына нақтылау сипатындағы түзетулер енгізу ұсынылады, өйткені қылмыстық құқық бұзушылық жасаған адамға әкімшілік іс жүргізу сияқты жаза емес, қылмыстық жаза тағайындалады.

«Төтенше жағдай туралы» Қазақстан Республикасының Заңын «Төтенше жағдай қолданылатын кезеңде жеке басты куәландыратын құжаттардың, лицензиялардың, рұқсаттардың және мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдар беретін өзге де құжаттардың қолданылуы» деген жаңа 18-1-баппен толықтыру ұсынылады.

Төтенше жағдайды енгізу белгілі бір мемлекеттік ұйымдардың қызмет етуі толық не елеулі түрде мүмкін болмайтындай жағдай туғызады. Сөйтіп, азаматтар жаңа құжаттарды, лицензияларды немесе рұқсаттарды ұзарта немесе ала алмайтын жағдайға тап болады. Ұсынылып отырған норма төтенше жағдай кезінде азаматтардың құқықтарына кепілдікті қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

«Халықтыңкөші-қоны туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 1-бабының 8) тармақшасына сәйкес Қазақстан Республикасына уақытша немесе тұрақты тұру үшін келген шетелдіктер немесе азаматтығы жоқ адамдар көшіп келушілер болып табылатындығын ескере отырып, азаматтығы жоқ адам куәлігінің қолданылу мерзімінің аяқталуына байланысты азаматтығы жоқ адаммен еңбек шарты тоқтатылуға жататын жағдайды көздеу қажет.

2020 жылдан бастап он алты жасқа дейінгі балалардың фотосуреттерін Қазақстан Республикасының шегінен тыс жерлерге шыққан кезде ата-анасының паспорттарына жазуға және жапсыруға болмайды, осыған байланысты шетелге шыққан кезде балаларға жеке паспорт ресімдеу талап етіледі, бұл олардың отбасыларына қаржылық жүктеменің өсуіне алып келеді.

Балаларға арналған «киндер» деп аталатын паспорттарды беру жөніндегі халықаралық тәжірибені және балалардың сыртқы келбетінің тез өзгеретінін ескере отырып, 12 жасқа дейінгі балаларға арналған паспорттың қолданылу мерзімін - 5 жылға дейін қысқарту, 12 жастан асқан - 16 жасқа дейінгі балаларға (осы кезеңде баланың сыртқы келбеті барынша қалыптасқанын ескере отырып) паспорттың қолданылу мерзімін бұрынғыша -10 жылға қалдыру ұсынылады.

Осыған байланысты, кәмелетке толмаған балаларға берілетін паспорттар үшін мемлекеттік баж салығын 8 АЕК-тен 4 АЕК-ке дейін төмендету ұсынылады, бұл халық тарапынан оң қабылданады.

Паспорттың барлық беттерін визалар мен шекара белгілері үшін пайдалануға байланысты паспортты қолданылу мерзімі ішінде бірнеше рет қайта ресімдеуге тура келетін, шетелге жиі шығатын іскерлік топтардың неғұрлым белсенді азаматтарының, ғылыми және мәдени жұртшылық өкілдерінің санатын ескере отырып, 36 беттен тұратын паспорттың қолданыстағы үлгісімен қатар, шет

мемлекеттерге жиі баратын азаматтарға ыңғайлы болу үшін 48 бетке дейін парақтары көп паспортты енгізу ұсынылады.

«Босқындар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына осы Заңның 8 және 9-баптарына сәйкес келтіру мақсатында өзгерістер енгізіледі (пана іздеген адамдар мен босқындар Қазақстан Республикасының аумағындағы тұрғылықты жері өзгерген кезде есептен шығуға және уәкілетті органда тіркелуге және тиісінше есепке тұруға және жаңа тұрғылықты жеріне келген күннен бастап бес жұмыс күні ішінде тіркелуге міндетті).

Бұл ретте, «Жеке басты куәландыратын құжаттар туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 25-бабына сәйкес жеке басты куәландыратын құжаттардың үлгілерін және оларды қорғауға қойылатын талаптарды бекіту Қазақстан Республикасы Үкіметінің құзыретіне жатады.

Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігіне пана іздеген адамдарды Қазақстан Республикасының аумағындағы тұрғылықты жері бойынша тіркеудің тиісті тәртібін бекіту жөнінде құзырет беру қажет деп ұйғарылады.

«Халықтың көші-қоны туралы» Қазақстан Республикасының Заңына Қазақстан Республикасы Кәсіпкерлік Кодексінің 140-бабы 3-тармағының 22) тармақшасына, сондай-ақ 4-тармағына сәйкес келтіру мақсатында «Халықтың көші-қоны саласындағы мемлекеттік бақылау» деген жаңа тарау енгізіледі, оған сәйкес тексерулер жүргізу тәртібі заңдармен реттеледі.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 13 отырыс.

2022 жылғы 13 сәуірде Заң жобасы бірінші оқылымда мақұлданды.

Заң жобасы бойынша жұмыс Мәжіліс Регламентіне сәйкес жұмыс тобы шеңберінде жалғасуда.

4. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне атқарушылық іс жүргізуді жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылары: Колода Д.В., Сафинов Қ.Б., Сүлеймен Л.Ж., Раззақ Н.Р., Дементьева Н.Г., Смирнова И.В.

Жұмыс тобының жетекшісі: Раззақ Н. Р.

Жұмыс тобының мүшелері: Павловец Л.П., Ожаев Н.Ж., Торғаев Б.Н., Смышляева Е.В., Елюбаев М.С., Нұркина А.Қ., Колода Д.В., Раманқұлов М.Б., Симонов С.А., Сүлейменова З.Б., Хамзин Ғ.Б.

Заң жобасында атқарушылық іс жүргізу мәселелері жөніндегі заңнамалық актілердегі олқылықтарды, коллизиялар мен қайшылықтарды, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық көріністеріне ықпал ететін нормаларды жою көзделеді.

Заң жобасын қабылдау мына мәселелерді шешуге мүмкіндік береді:

- жеке сот орындаушыларының атқарушылық іс жүргізу аяқталған кезде алдыңғы жеке сот орындаушылары шығарған мәжбүрлеу шаралары туралы барлық қаулылардың күшін жою міндетін белгілеу;

- сыбайлас жемқорлық сипатындағы құқық бұзушылықтың алдын алу мақсатында борышкерді шақыру негіздерін қысқарту;

- жеке сот орындаушыларының атқарушылық іс жүргізуді қозғау туралы қаулының көшірмесін жіберу және мәжбүрлеп орындату шаралары туралы хабарлама жіберу міндетін белгілеу.

Заң жобасы қабылданған жағдайда мынадай оң құқықтық және әлеуметтік-экономикалық салдарлар көзделеді:

- атқарушылық іс жүргізуге қатысатын азаматтар мен ұйымдардың құқықтарын барынша қамтамасыз ету;

- атқарушылық іс жүргізу мәселелері бойынша шағымдар мен өтініштер санын азайту.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 9 отырыс.

2022 жылғы 6 сәуірде Заң жобасы Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында бірінші оқылымда мақұлданды.

Заң жобасы бойынша жұмыс Мәжіліс Регламентіне сәйкес жұмыс тобы шеңберінде жалғасуда.

5. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне азаматтық заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Магеррамов М.М.

Жұмыс тобының мүшелері: Имашева С.В., Авершин К.В., Элтай А.Д., Колода Д.В., Ли Ю.В., Ожаев Н.Ж., Сапарова Ә.С., Сқакова А.А.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 Жарлығымен бекітілген, «Сыбайлас жемқорлықсыз құқықтық мемлекет» атты 4-реформаны көздейтін Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарын, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 31 желтоқсандағы № 991 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Үкіметінің заң жобалау жұмыстарының 2022 жылға арналған жоспарын іске асыру мақсатында әзірленді.

Заң жобасының мақсаты азаматтық айналым субъектілеріне көбірек еркіндік беру, көпшілік және жеке мүдделердің теңгерімін қамтамасыз ету, қоғам үшін де, бизнес үшін де оңтайлы әрі тиімді орта қалыптастыру болып табылады.

Жалпы алғанда, заң жобасы азаматтық заңнаманы жетілдіруге, ұлттық құқықтық жүйенің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға және:

азаматтық заңнамадағы олқылықтардың орнын толтыру, халықаралық және отандық практикада талап етілетін және пайдаланылатын шарттық құқықтың жаңа өзекті құралдарын енгізу және оларды құқықтық реттеу;

диспозитивтілік қағидатын кеңейту және шарт бостандығы қағидатын күшейту;

шарттық тәртіпті арттыру және адалдық қағидатын күшейту;

жеке құқықтың перспективалық дамуы үшін іргелі негіздер құру арқылы бизнесті жүзеге асыру үшін неғұрлым қолайлы жағдайлар жасау

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 5 отырыс.

Заң жобасы бойынша жұмыс Мәжіліс Регламентіне сәйкес жұмыс тобы шеңберінде жалғасуда.

2 заң Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді:

6. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне құқық қорғау қызметін өткеру тәртібін жетілдіру

мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Бижанова Г.Қ.

Жұмыс тобының мүшелері: Абақанов Е.Н., Амирханян А.Р., Әлімбаев Д.К., Зәкиева Д.Б., Колода Д.В., Решетников С.Н., Сапарова Ә.С.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылға арналған заң жобалау жұмыстары жоспарының 14-тармағына сәйкес әзірленді және құқық қорғау қызметі туралы заңнаманы одан әрі жетілдіруге, тікелей іс-қимыл нормаларын қолдануды кеңейтуге, ведомстволық бағынысты реттеуді қысқартуға, құқық қолдану практикасында туындаған құқықтық олқылықтар мен коллизияларды жоюға, сондай-ақ құқық қорғау қызметіне кіруге, оны өткеруге және тоқтатуға, құқық қорғау органдары қызметкерлерінің материалдық қамтамасыз етілуі мен әлеуметтік қорғалуына байланысты мәселелерді реттеуге бағытталған.

Заң жобасында мынадай өзгерістер мен толықтырулар ұсынылады.

Конкурстық тәртіпке бірыңғай кезеңдер мен шарттар енгізіледі. Арнайы тексеру конкурс кезеңдерінен шығарылады, арнайы тексеру ол аяқталған соң жүргізіледі деп ұсынылады. Нәтижелер алынғанға дейін кандидат еңбек шарты бойынша қызметкердің міндеттерін орындайтын болады (әкімшілік мемлекеттік қызметке ұқсас).

Қызметке конкурстан тыс қабылдау жөніндегі шешімді тек бірінші басшы ғана қабылдайды, бұл ретте бір мезгілде мұндай құқық облыстардың прокурорларынан, облыстық полиция органдарының бастықтарынан, Қаржы мониторингі агенттігінен, Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінен және Төтенше жағдайлар министрлігінен алып тасталады.

Жұмыс істеп жүрген арнайы мемлекеттік органдардың қызметкерлері мен әскери қызметшілердің құқық қорғау органдарына кіру тәртібі оңайлатылады. Атап айтқанда, медициналық зерттеп-қараусыз, арнайы тексерусіз, полиграфсыз ауысу енгізіледі. Бұл рәсімдерді олар әскери қызметке және арнаулы мемлекеттік органдарға кірген кезде өткен болатын.

Барлық құқық қорғау органдары үшін Мемлекет басшысы бекітетін анттың бірыңғай мәтінін белгілеу ұсынылады. Қазіргі уақытта әр органның ант мәтіні әртүрлі.

Мерзімінен бұрын (кезектен тыс) атақ беру жиілігін қызметтің бүкіл кезеңінде 2 ретке дейін қысқарту ұсынылады. Кезектен тыс атақтар беру тәртібін әрбір орган өзінің ведомстволық актісімен дербес реттейді.

Бағалау институты күшейтіліп, ол үшін қанағаттанарлықсыз баға алған қызметкерлерді қайта аттестаттау енгізіледі.

Мемлекеттік әкімшілік қызметке ұқсас етіп қызметтік тәртіпті өрескел бұзғаны және беделін түсіргені үшін жаза қолдану мерзімдері ұлғаяды. Қазіргі уақытта заңда «қызметтік тәртіпті өрескел бұзу» ұғымы анықталмайтындықтан, заң жобасында бұл ұғым ашылады. Мұндай бұзушылықтар болып: - азаматтардың өмірі мен денсаулығына зиян келтіруге әкеп соққан қызметтік міндеттерді тиісінше орындамау, егер бұл әрекеттер (әрекетсіздік)

қылмыстық жауаптылыққа әкеп соқпайтын болса; - қызметтік қару мен оның патрондарын жоғалтуға алып келген ұқыпсыз сақтау, егер бұл қылмыстық жауаптылыққа әкеп соқпайтын болса; - ереуілдерді қоса алғанда, мемлекеттік органдардың қалыпты жұмыс істеуіне және қызметтік міндеттерді орындауға кедергі келтіретін әрекеттерге қатысу есептеледі.

Құқық қорғау органының бірінші басшысына еңбек шарты бойынша азаматтық тұлғаларды профессор-оқытушылар және ғылыми құрам лауазымдарына (жедел лауазымдарға) тағайындау құқығын беру ұсынылады. Бұл шара жоғары оқу орындарымызға мол тәжірибесі мен ғылыми бағыты бар мамандарды тартуға, ғалымдармен кадрлық құрамды нығайтуға мүмкіндік береді.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 34 отырыс.

2022 жылғы 9 ақпанда Заң жобасы бірінші оқылымда мақұлданды.

2022 жылғы 8 маусымда Заң жобасы екінші оқылымда мақұлданды және Парламент Сенатының қарауына жіберілді

Салыстырмалы кесте 217 позициядан тұрады.

2022 жылғы 23 маусымда Заңды Парламент Сенаты қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

7. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне байланыс мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылары: Телпекбаева Ж.Т., Сұлтанов Е.Х., Колода Д.В.

Жұмыс тобының жетекшісі: Раззақ Н.Р.

Жұмыс тобының мүшелері: Павловец А.П., Ожаев Н.Ж., Торғаев Б.Н., Смышляева Е.В., Елюбаев М.С., Нұркина А.Қ., Колода Д.В., Раманқұлов М.Б., Симонов С.А., Сүлейменова З.Б., Хамзин Ғ.Б.

Заң жобасының негізгі мақсаты байланыс саласындағы заңнаманы одан әрі жетілдіру болып табылады.

Байланыс қызметтерін көрсету ережелерін бұзғаны үшін әкімшілік жауапкершілікті белгілеу, сондай-ақ интернет сапасының белгіленген талаптарына сәйкес келмегені үшін айыппұлдар сомасын ұлғайту арқылы реттеушінің рөлін күшейту ұсынылады. Ұялы және тіркелген байланыс қызметтерін көрсету сапасын арттыру мақсатында айыппұлдар сомасын ұлғайту қажет және байланыс операторларын сапалы байланыс қызметтерін ұсынуға ынталандыруы тиіс.

Әлеуметтік-экономикалық салдар тұрғысынан заң жобасын қабылдаудан күтілетін нәтижелер:

- операторлардың сапасыз байланыс және интернет қызметтерін ұсынуына қоғамдағы әлеуметтік шиеленісті төмендету;

- пандемия кезеңінде халықтың онлайн жұмыс және оқу режиміне көшуіне байланысты тиісті шаралар қабылдағаны үшін қоғамда «халық үніне құлақ асатын» мемлекетке сенім қалыптастыру.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында:

1) мемлекеттік сыртқы қарыз қаражатының қарыз шартында белгіленген мерзімде игерілмегені үшін бюджеттік бағдарламалардың бірінші басшысының әкімшілік жауапкершілігін көздейтін түзетулер енгізілді. Түзетулер бюджет заңнамасының жауапкершілігін күшейтуге, сондай-ақ республикалық бюджет қаражатын тиімді пайдалануға бағытталған.

2) білім беру ұйымы лицензиядан айырылған немесе таратылған жағдайда және білім беру саласындағы уәкілетті органға лицензиядан айыру жөніндегі әкімшілік істерді қарау бойынша функцияларды беруді көздейтін түзетулер енгізілген жағдайда құрылтайшының білім алушыларды оқуын жалғастыру үшін басқа білім беру ұйымдарына ауыстыру жөнінде шаралар қабылдамағаны үшін әкімшілік жауапкершілікті көздейтін түзетулер енгізілді.

Сонымен бірге, депутаттар «Этил спирті мен алкоголь өнімінің өндірілуін және айналымын мемлекеттік реттеу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының материалдық нормаларына сәйкес Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің (бұдан әрі – ӘҚБтК) 282, 283-баптарына түзетулер енгізді. Атап айтқанда, алкоголь өнімінің кейбір терминдері өзгертілді және темекі өнімдерін сәйкестендіру құралдарымен таңбалауға байланысты түзетулер енгізілді.

Бұған қоса, құқық қорғау органдары қызметкерлеріне бағынбағаны үшін жауапкершілікті қатаңдату бойынша түзетулер енгізілді. Құқық қорғау құрылымдары қызметкерлерінің заңды талабына бағынбағаны үшін ескерту түріндегі жаза түрін алып тастау, көзделген айыппұл мөлшерін және әкімшілік қамауға алу мерзімін ұлғайту ұсынылады.

Сондай-ақ, ӘҚБтК-нің 590-бабына жалған мемлекеттік нөмірлері бар көлік құралын басқару үшін жауапкершілікті күшейту бойынша түзетулер енгізілді. Осыған байланысты ӘҚБтК-нің 590-бабының 4-бөлігі бойынша бес тәулікке дейін әкімшілік қамаққа алу және бір жыл мерзімге көлік құралдарын жүргізу құқығынан айыру ұсынылады. Бұдан басқа, автомобильді мемлекеттік тіркеу нөмірлерінсіз немесе оны пайдалануға тыйым салынғаннан кейін немесе белгіленген тәртіппен тіркелмесе, егер мұндай әрекет жаза қолданылғаннан кейін бір жыл ішінде толығымен қайта жасалған болса, автомобильді қайта басқару үшін жауапкершілік белгіленеді.

2022 жылғы 9 наурызда Заң жобасы Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында бірінші оқылымда мақұлданды.

2022 жылғы 8 маусымда Заң жобасы екінші оқылымда мақұлданды және Парламент Сенатының қарауына жіберілді.

Салыстырмалы кесте 57 позициядан тұрады.

2022 жылғы 23 маусымда Заңды Парламент Сенаты қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

Мемлекет басшысы 16 заңға қол қойды:

8. «Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің отыз жылдығына байланысты рақымшылық жасау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Қожахметов А.Т.

Жұмыс тобының мүшелері: Абдрахманов С.А., Адамбаев С.Ж., Әбілдаев А.Р., Бұларов І.Ж., Колода Д.В., Құлшар М.И., Набиев В.Г., Нұркина А.Қ., Панченко И.И., Раззақ Н.Р., Саиров Е.Б., Сапарова Ә.С., Сарым А.Ә., Смағұл Б.

Заң жобасы Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2020 жылғы 29 қазанда Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі алқасының «Ішкі істер органдарының 2020 жылғы 9 айдағы жедел-қызметтік жұмысының қорытындылары туралы» кеңейтілген отырысында берген тапсырмасын орындау мақсатында әзірленді.

Заң жобасының мақсаты Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің отыз жылдығына байланысты ізгілік қағидаты негізінде қылмыстық саясатты ізгілендіру, жазадан және қылмыстық жауаптылықтан босату, жеке анықталмаған адамдар тобына қатысты жазаның өтелмеген бөлігін қысқарту, сондай-ақ қылмыстық-атқару жүйесі мекемелерінде ұсталатын және пробация қызметінің есебінде тұрған адамдар санын азайту болып табылады.

Заң жобасының нормалары азаматтар мен мемлекеттің, оның ішінде азаматтардың әлеуметтік осал санаттарының қауіпсіздігіне елеулі қатер төндірмейтін қылмыстар жасағаны үшін сотталғандарды босатуға мүмкіндік береді.

Атап айтқанда, заң жобасында теріс қылықтар мен онша ауыр емес және ауырлығы орташа қылмыстар үшін жазаны өтеуден босату, сондай-ақ ауыр және аса ауыр қылмыстар үшін жазаның өтелмеген мерзімін қысқарту көзделген.

Заң жобасында азаматтардың әлеуметтік осал топтарына, кәмелетке толмағандарға (қылмыстық құқық бұзушылық жасаған кезде), әйелдер мен егде жастағы еркектерге, 1 және 2-топтағы мүгедектерге және қоғамға аса қауіп төндірмейтін басқа да адамдарға ерекше назар аударылды. Азаматтардың осы санаттарының барлығына рақымшылық жасалады.

Тұтастай алғанда, заң жобасының нормалары азаматтар мен мемлекеттің қауіпсіздігіне елеулі қатер төндірмейтін қылмыстар жасағаны үшін сотталғандарды босату есебінен қылмыстық-атқару жүйесі мекемелерінде ұсталатын адамдардың санын азайтуға; осы Заң жобасы қолданысқа енгізілгенге дейін онша ауыр емес және ауырлығы орташа қылмыстары үшін қылмыстық жауаптылыққа тартылатын адамдар жасаған қылмыстар туралы соттарда қаралмаған қылмыстық істерді тоқтатуға мүмкіндік береді.

Салыстырма кесте 15 позициядан тұрады.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 9 отырыс.

Заң жобасын 2021 жылғы 3 қарашада Парламент Мәжілісі мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

2021 жылғы 2 желтоқсанда Заңды Сенат қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2021 жылғы 7 желтоқсанда Заңға Мемлекет басшысы қол қойды.

9. «Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Бекжанов Б.А., Имашева С.В., Раззақ Н.Р., Сафинов Қ.Б., Сүлеймен Л.Ж.

Жұмыс тобының жетекшісі: Раззақ Н.Р.

Жұмыс тобының мүшелері: Имашева С.В., Адамбаев С.Ж., Бекжанов Б.А., Елюбаев М.С., Ли Ю.В., Нұркина А.Қ., Ожаев Н.Ж., Омарбекова Ж.Ә., Раманқұлов М.Б., Сапарова Ә.С., Тайжанов Е.С.

Заң жобасын Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаттары Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы Сот және құқық қорғау жүйелерін реформалау жөніндегі комиссия әзірлеген сот жүйесін жетілдіру жөніндегі тәсілдерді іске асыру мақсатында әзірледі.

Қазақстан Республикасы судьяларының 2020 жылғы 23 қазандағы VIII съезінде сөйлеген сөзінде Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаев бірқатар басымдықтарды атап өтті. Мемлекет басшысы бірінші міндет ретінде адам құқықтары мен заңның үстемдігін қамтамасыз етуді атады. Екінші маңызды басымдық – сот жүйесінің тәуелсіздігі.

Осылайша, заң жобасында судьялар корпусының кәсібилігін арттыруға, сондай-ақ судьялардың жауапкершілігі мен тәуелсіздігін арттыруға бағытталған түзетулердің екі блогы көзделіп отыр

Атап айтқанда, заң жобасында судья кадрларды іріктеу және судьялардың кәсіби қызметін бағалау тетіктерін жетілдіруге, судьяларды жауапқа тартудың ескірген мерзімдерін ұлғайтуға, сондай-ақ соттарды қаржыландырудың жаңа моделін белгілеуге бағытталған өзгерістер мен толықтырулар енгізу көзделуде.

Соттарды қаржыландырудың жаңа моделін белгілеу, сондай-ақ судьялардың өзін-өзі басқару органдарының қаражатты бөлуі сот жүйесінің тәуелсіздігін қамтамасыз етеді, сондай-ақ сот төрелігін толық әрі тәуелсіз жүзеге асыру мүмкіндігін жеткілікті дәрежеде қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Республика Конституциясында соттарды қаржыландыру, судьяларды тұрғын үймен қамтамасыз ету республикалық бюджет қаражаты есебінен жүргізіледі және ол сот төрелігін толық әрі тәуелсіз жүзеге асыру мүмкіндігін қамтамасыз етуге тиіс деп белгіленген.

Салыстырма кесте 7 позициядан тұрады.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 11 отырыс.

Заң жобасын Мәжіліс бірінші оқылымда 2021 жылғы 3 қарашада, екінші оқылымда 2021 жылғы 17 қарашада мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

2021 жылғы 9 желтоқсанда Сенат қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2021 жылғы 20 желтоқсанда Заңға Мемлекет басшысы қол қойды.

10. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сот жүйесінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Бекжанов Б.А., Имашева С.В., Раззақ Н.Р., Сафинов Қ.Б., Сүлеймен Л.Ж.

Жұмыс тобының жетекшісі: Раззақ Н.Р.

Жұмыс тобының мүшелері: Имашева С.В., Адамбаев С.Ж., Бекжанов Б.А., Елюбаев М.С., Ли Ю.В., Нұркина А.Қ., Ожаев Н.Ж., Омарбекова Ж.Ә., Раманқұлов М.Б., Сапарова Ә.С., Тайжанов Е.С.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы Сот және құқық қорғау жүйелерін реформалау жөніндегі комиссия әзірлеген сот жүйесін жетілдіру жөніндегі тәсілдерді іске асыру мақсатында Қазақстан Республикасы Парламенті депутаттарының заң шығару бастамасы ретінде әзірленді.

Заң жобасының негізгі мақсаты Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасын «Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Конституциялық заңының жобасына сәйкес келтіру болып табылады.

Заң жобасында Қазақстан Республикасының Бюджет кодексіне, Қылмыстық-процестік кодексіне, Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексіне, сондай-ақ «Қазақстан Республикасының Жоғары Сот Кеңесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына түзетулер көзделіп отыр.

Заңнамалық өзгерістер әкімшілік заңнаманы жетілдіруді, судья кадрларды іріктеу мәселелерін, сондай-ақ сот жүйесін қаржыландырудың жаңа тәртібін енгізуді көздейді.

Жұмыс тобы шеңберінде заң жобасын талқылау кезінде соттың іс жүргізу құжаттарының жобаларын автоматтандырылған ақпараттық жүйемен дайындауға қатысты Қылмыстық-процестік кодекске түзетулер алып тасталды.

Бұдан басқа, «Қазақстан Республикасының Жоғары Сот Кеңесі туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 4-бабына ұсынылған түзетулер Қазақстан Республикасы Бюджет кодексінің нормаларына сәйкес келтірілді.

Салыстырма кесте 16 позициядан тұрады.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 11 отырыс.

Заң жобасын Мәжіліс бірінші оқылымда 2021 жылғы 3 қарашада, екінші оқылымда 2021 жылғы 17 қарашада мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

2021 жылғы 9 желтоқсанда Заңды Сенат қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2021 жылғы 20 желтоқсанда Заңға Мемлекет басшысы қол қойды.

11. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне дауларды соттан тыс және сотқа дейінгі реттеу институттарын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Кесебаева Б.Т., Сафинов Қ.Б., Сүлеймен Л.Ж., Имашева С.В.

Жұмыс тобының жетекшісі: Бекжанов Б.А.

Жұмыс тобының мүшелері: Қожахметов А.Т., Оспанов Б.С., Зәкиева Д.Б., Ли Ю.В., Набиев В.Г., Саиров Е. Б., Сапарова Ә.С.

Заң жобасы дауды (жанжалды) шешудің соттан тыс тәртібін дамыту мақсатында, оның ішінде татуластыру рәсімдерін пайдалана отырып, дауларды реттеу кезінде медиация және азаматтарға білікті заң көмегін көрсету институтын дамытуға бағытталған.

Заң жобасының міндеттері татуластыру рәсімдерін қолдану саласын кеңейту, азаматтардың сот шығыстарын барынша азайту, сондай-ақ халықтың дауды (жанжалды) соттан тыс реттеуге мүдделілігін анықтау болып табылады.

Заң жобасында медиацияның қолданылу аясы кеңейтіледі, сондай-ақ бұрын болған ұғымдар нақтыланып, «медиация саласындағы уәкілетті орган», «медиация рәсіміне шақыру», «медиатормен ақпараттық кездесу» деген жаңа ұғымдар енгізіледі, даулардың белгілі бір санаттары бойынша медиатормен ақпараттық кездесу өткізу міндеттілігі белгіленеді. Медиаторлар ұйымының негізгі функцияларын және уәкілетті органның құзыретін айқындау ұсынылады.

Медиацияны қолдану мүмкіндігін кеңейту мақсатында онлайн-медиацияны дамытуға бағытталған түзетулер ұсынылады.

Салыстырма кесте 99 позициядан тұрады.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 31 отырыс.

2021 жылғы 3 қарашада заң жобасы Мәжілістің жалпы отырысында бірінші оқылымда мақұлданды.

2021 жылғы 10 қарашада заң жобасы Мәжілістің жалпы отырысында екінші оқылымда мақұлданып, Парламент Сенатының қарауына жіберілді.

2021 жылғы 9 желтоқсанда Заңды Сенат қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2021 жылғы 20 желтоқсанда Заңға Мемлекет басшысы қол қойды.

12. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне құқық қорғау органдары, прокуратура және сот арасында өкілеттіктердің және жауапкершілік аясының аражігін ажырата отырып, үш буынды модельді ендіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Раззақ Н.Р.

Жұмыс тобының мүшелері: Жаңбыршин Е.Т., Бердалин А.Б., Зәкиева Д.Б., Ли Ю.В., Бижанова Г.Қ., Елюбаев М.С., Раманқұлов М.Б., Тайжанов Е.С., Саиров Е.Б., Сапарова Ә.С.

Заң жобасы қылмыстарды тез ашу, оларды жасаған адамдарды қылмыстық жауаптылыққа тарту және әділ сот талқылауын жүргізу мақсатында қылмыстық-процестік заңнаманы тиімді қолдануды көздейтін құқықтық тетіктерді оңтайландыруға бағытталған.

Заң жобасының негізгі ережесі тергеушінің іс бойынша негізгі процестік шешімдерді прокурормен міндетті түрде келісуі болып табылады. Ол – адамды күдікті деп тану, оның іс-әрекетін саралау, тергеу мерзімдерін үзу және істі тоқтату туралы қаулылар.

Енгізілген заң жобасымен жаңа модельдің екінші кезеңі – прокурордың айыптау актісін бекітуден оны өз бетінше жасауына көшу іске асырылады. Сол арқылы біз қылмыстық процеске қатысушылар құқықтарының сақталуын қамтамасыз етуде прокурорлардың жауаптылығын арттырамыз.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар прокурордың өкілеттіктерін нақтылауға, қылмыстық іс айыптау актісін жасау үшін прокурорда қаралып жатқан кезеңде күдіктіні қамауда ұстау мәселесін реттеудегі олқылықтарды жоюға, сондай-ақ сот ісін жүргізуді оңайлатуға және реттеуге бағытталған бірқатар түзетулерге қатысты түзетулер енгізді.

Тұтастай алғанда, жобаны қабылдау адамның құқықтары мен бостандықтарының, қоғам мен мемлекет мүдделерінің қоғамға қауіпті қол сұғушылықтардан қорғалу дәрежесінің сапалы жаңа деңгейін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді және теріс әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарларға алып келмейді.

Салыстырма кестеде 49 позиция бар.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 9 отырыс.

2021 жылғы 10 қарашада заң жобасы бірінші оқылымда Мәжілістің жалпы отырысында мақұлданды.

2021 жылғы 17 қарашада Мәжілістің жалпы отырысында екінші оқылымда мақұлданып, Парламент Сенатының қарауына жіберілді.

2021 жылғы 20 желтоқсанда Сенат қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

13. «Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы».

Бастамашылар: Шәкіров А.О., Құл-Мұхаммед М.А., Құспан А.С., Қожамжаров Қ.П., Унжакова И.С.

Жұмыс тобының жетекшісі: Колода Д.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Әміреев Ғ.М., Ахметов М.А., Бекжанов Б.А. Имашева С.В., Нұр Қ.І., Сарым А.Ә., Смағұл Б., Смышляева Е.В., Төлепберген М.М., Унжакова И.С.

Заң жобасы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл (бұдан әрі – Уәкіл) мен оның өңірдегі өкілінің мәртебесін, лауазымға сайлау және лауазымнан босату тәртібін, қызметтің қағидаттары мен кепілдіктерін, сондай-ақ оның өкілеттіктерін реттейтін негізгі ережелерді айқындау арқылы адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қорғау саласындағы заңнаманы жетілдіру мақсатында әзірленді.

Мемлекет басшысының 2002 жылғы 19 қыркүйектегі № 947 Жарлығымен Адам құқықтары жөніндегі уәкіл лауазымы құрылды, оның құзыретіне өтініш берушінің өз құқықтары мен бостандықтарын қорғау үшін пайдалана алатын тәсілдері мен құралдарын түсіндіру, сондай-ақ өтінішті тиісті органдарға беру кіреді. 2017 жылы конституциялық реформа нәтижесінде Адам құқықтары жөніндегі уәкіл институты еліміздің Негізгі заңында өз көрінісін тапты. Атап айтқанда, Қазақстан Республикасы Конституциясының 55-бабына сәйкес омбудсменді бес жыл мерзімге лауазымға сайлау және лауазымынан босату ел Парламенті Сенатының құзырына айналды.

Бүгінгі таңда Омбудсмен институтын оның құқықтық мәртебесін, қызметінің қағидаттары мен кепілдіктерін, сондай-ақ адамның және азаматтың бұзылған құқықтарын қалпына келтіру жөніндегі құзыретті заңнамалық деңгейде нақты айқындау арқылы одан әрі дамыту қажеттігі пісіп-жетілді.

Адам құқықтарын көтермелеумен және қорғаумен айналысатын ұлттық мекемелердің мәртебесіне қатысты қағидаттарға (Париж қағидаттары), сондай-ақ Омбудсмен институтын қорғау және нығайту қағидаттарына («Венециялық қағидаттар») сәйкес Уәкіл лауазымы бес жыл мерзімге сайланатын (сайланбалы) негізде құрылады. Мүдделер қақтығысын болғызбау мақсатында ол қызмет ету кезеңінде саяси қызметпен айналыса алмайды, мемлекеттік қызметте бола алмайды, оқытушылық, ғылыми немесе өзге де шығармашылық қызметтерді қоспағанда, басқа да ақы төленетін қызметпен айналыса алмайды.

Адамның және азаматтың бұзылған құқықтарын қалпына келтіру бөлігінде Уәкілдің өкілеттіктерін едәуір кеңейту ұсынылады. Мәселен, шағымды қарау нәтижелері бойынша, қабылданған шешімге байланысты, Уәкіл:

1) әрекеттерімен (әрекетсіздігімен) өтініш берушінің құқықтары мен бостандықтары бұзылған мемлекеттік органдарға, жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару органдарына, лауазымды адамдарға, мемлекеттік қызметшілерге бұзылған құқықтарды қалпына келтіру үшін қабылдануға тиіс шараларға қатысты ұсынымдар жібере алады;

2) адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын бұзған адамға қатысты тәртіптік немесе әкімшілік іс жүргізуді не қылмыстық іс қозғау туралы өтінішхатпен уәкілетті мемлекеттік органдарға немесе лауазымды адамдарға жүгіне алады;

3) мемлекеттік органның, жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару органдарының, лауазымды адамдардың, мемлекеттік қызметшілердің шешімдерімен немесе әрекеттерімен (әрекетсіздігімен) шектелмеген адамдар тобының бұзылған құқықтары мен бостандықтарын қорғау үшін талап арызбен (талап қоюмен) сотқа жүгіне алады, сондай-ақ заңмен белгіленген нысандарда процеске қатыса алады.

Бұл ретте Уәкіл жіберетін талап арыз (талап қою) Қазақстан Республикасының салық заңнамасына сәйкес мемлекеттік баждан босатылады.

Уәкіл өтініш берушіден шағымды қарауға қабылдап қана қоймай, егер бұқаралық ақпарат құралдарынан адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын бұзу фактілері туралы өзіне белгілі болған жағдайда, заң жобасында көзделген шараларды қамтамасыз ете отырып, осы бұзушылықтар туралы шағымды қарауға бастамашы болуға құқылы екендігі айтылады.

Мазмұндық тұрғыдан Уәкілге адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарының бұзылғаны туралы ақпаратты зерделеу және талдау, шағымдарды қарау қорытындыларын жинақтап қорыту функциялары жүктеледі, бұл, біздің ойымызша, оның қызметіне жүйелі сипат береді.

Осындай қызметтің қорытындылары бойынша Уәкілдің адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз ету, әкімшілік рәсімдерді жетілдіру бойынша жалпы сипаттағы ескертулер мен ұсыныстар жіберуі күтіледі. Ол Қазақстан Республикасының заңнамасына түзетулер енгізу туралы ұсыныстармен заң шығару бастамасы құқығы субъектілеріне өтініш білдіре алады, ал қоғамдық маңызы зор не адамның және азаматтың Қазақстан Республикасының Конституциясында кепілдік берілген құқықтары мен бостандықтары өрескел немесе жаппай бұзылған жағдайларда өтінішті тікелей Қазақстан Республикасының Президентіне, Парламенті Палаталарына немесе Үкіметіне жібере алады. Оның үстіне, Уәкіл осындай құқығы бар адамдардың Конституциялық кеңеске өтініш жіберуі туралы өтінішхат беруге құқылы болады.

Заң жобасында өңірдегі Уәкіл өкілінің мәртебесі мен қызметі, Адам құқықтары жөніндегі ұлттық орталықтың негізгі функциялары бекітіліп, қаржыландыру көздері айқындалады.

Салыстырма кестеде 23 позиция бар.

Жұмыс тобы өткізген отырыстардың саны: 12 отырыс.

Мәжіліс 2021 жылғы 27 қазанда Заң жобасын бірінші оқылымда, 2021 жылғы 10 қарашада екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

2021 жылғы 20.12-да Сенат заң жобасын түзетулерімен қоса Мәжіліске қайтарды.

Сенаттың салыстырма кестесінде 3 түзету бар.

2021 жылғы 22.12-да Парламент қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2021 жылғы 29.12-да Мемлекет басшысы Заңға қол қойды.

14. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Шәкіров А.О., Құл-Мұхаммед М.А., Құспан А.С., Қожамжаров Қ.П., Унжакова И.С.

Жұмыс тобының жетекшісі: Колода Д.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Әміреев Ғ.М., Ахметов М.А., Бекжанов Б.А. Имашева С.В., Нұр Қ.І., Сарым А.Ә., Смағұл Б., Смышляева Е.В., Төлепберген М.М., Унжакова И.С.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің нормаларын «Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы» Қазақстан Республикасы Заңы жобасының нормаларына сәйкес келтіру мақсатында әзірленді.

Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің қызметі тәуелсіздік қағидаттарына негізделеді. Осы қағидатты іске асыру үшін Уәкілге тиіспеушіліктің кепілдіктері көзделген және оны сот тәртібімен қолданылатын әкімшілік жауаптылыққа тарту тәртібі белгіленген.

Осы мақсаттарда Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл өзінің өкілеттік мерзімі ішінде күштеп әкелуге, әкімшілік жазалау шараларына тартылмайтынын белгілейтін түзетулер көзделген, сондай-ақ судьяның Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілге қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау шарттары айқындалған.

Осы Заң жобасы Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілге иммунитетті қамтамасыз етуге мүмкіндік береді, бұл оның адам құқықтарын қорғау жөніндегі өз өкілеттіктерін сапалы әрі тиімді орындауына ықпал ететін болады.

Заң жобасын қабылдау адамның және азаматтың Конституциямен кепілдік берілген негізгі құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз етуге бағытталған демократиялық процестерді дамытуды күшейтуге, сондай-ақ Адам құқықтары жөніндегі уәкіл институтының тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Салыстырма кестеде 2 позиция бар.

Жұмыс тобы өткізген отырыстардың саны: 12 отырыс.

Мәжіліс 2021 жылғы 27 қазанда Заң жобасын бірінші оқылымда, 2021 жылғы 10 қарашада екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

2021 жылғы 20 желтоқсанда Сенат қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2021 жылғы 29 желтоқсанда Мемлекет басшысы Заңға қол қойды.

15. «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары

жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша толықтыру енгізу туралы».

Бастамашылар: Шәкіров А.О., Құл-Мұхаммед М.А., Құспан А.С., Қожамжаров Қ.П., Унжакова И.С.

Жұмыс тобының жетекшісі: депутат Колода Д.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Әміреев Ғ.М., Ахметов М.А., Бекжанов Б.А. Имашева С.В., Нұр Қ.І., Сарым А.Ә., Смағұл Б., Смышляева Е.В., Төлепберген М.М., Унжакова И.С.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы Салық кодексінің нормаларын «Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасына сәйкес келтіру мақсатында әзірленді.

«Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасында Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің мемлекеттік органның, жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару органдарының, лауазымды адамдардың, мемлекеттік қызметшілердің шешімдерімен немесе әрекеттерімен (әрекетсіздігімен) шектелмеген адамдар тобының бұзылған құқықтары мен бостандықтарын қорғау үшін талап арызбен (талап қоюмен) сотқа жүгіну мүмкіндігі бөлігінде оның өкілеттіктері кеңейтіледі.

Осыған байланысты, заң жобасымен Салық кодексінің 616-бабына Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл жіберетін талап арызды (талап қоюды) мемлекеттік баждан босату бөлігінде толықтыру енгізіледі.

Салыстырма кестеде 1 позиция бар.

Жұмыс тобы өткізген отырыстардың саны: 12 отырыс.

Мәжіліс 2021 жылғы 27 қазанда Заң жобасын бірінші оқылымда, 2021 жылғы 10 қарашада екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

2021 жылғы 20 желтоқсанда Сенат қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2021 жылғы 29 желтоқсанда Мемлекет басшысы Заңға қол қойды.

16. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Шәкіров А.О., Құл-Мұхаммед М.А., Құспан А.С., Қожамжаров Қ.П., Унжакова И.С.

Жұмыс тобының жетекшісі: Колода Д.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Әміреев Ғ.М., Ахметов М.А., Бекжанов Б.А. Имашева С.В., Нұр Қ.І., Сарым А.Ә., Смағұл Б., Смышляева Е.В., Төлепберген М.М., Унжакова И.С.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының жекелеген заңдарын әзірленіп жатқан «Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы» заң жобасына сәйкес келтіру мақсатында әзірленді.

Заң жобасы шеңберінде Қазақстан Республикасының Бюджет, Қылмыстық-процестік, Азаматтық процестік, Әкімшілік

рәсімдік-процестік кодекстеріне, Қазақстан Республикасының «Шетелдіктердің құқықтық жағдайы туралы» және «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» заңдарына түзетулер енгізу көзделеді.

Бұл түзетулер Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің мемлекеттік органның, жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару органдарының, лауазымды адамдардың, мемлекеттік қызметшілердің шешімдерімен немесе әрекеттерімен (әрекетсіздігімен) шектелмеген адамдар тобының бұзылған құқықтары мен бостандықтарын қорғау үшін талап арызбен (талап қоюмен) сотқа жүгіну мүмкіндігі бөлігінде оның өкілеттіктерін кеңейтуде байланысты.

Бұл ретте Уәкіл жіберетін талап арызды (талап қоюды) «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне (Салық кодексі) жекелеген заң жобасымен түзетулер енгізе отырып, мемлекеттік баждан босату ұсынылады.

Адам құқықтары мен бостандықтарының мүдделеріндегі тәуелсіздік, жауаптылық және бейтараптық қағидаттары Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің негізі болып табылады. Осы мақсаттарда оған тиіспеушілік кепілдігін қамтамасыз етуге, оның ішінде сот тәртібімен қолданылатын қылмыстық жауаптылыққа тартуға қатысты бағытталған түзетулер көзделеді.

Заң жобасының новелласы Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің өңірдегі өкілін тағайындау және мәслихаттың келісім беру тәртібі болуға тиіс. Осыған байланысты аталған түзетулер «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» Қазақстан Республикасының Заңына енгізіледі.

Заң жобасын іске асыру облыста, республикалық маңызы бар қалада және астанада Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің өкілі лауазымын құру, сондай-ақ оның өңірдегі қызметін қамтамасыз ету бөлігінде республикалық бюджет шығыстарын ұлғайтуды талап етеді және теріс әлеуметтік-экономикалық немесе құқықтық салдарларға алып келмейді.

Салыстырма кестеде 9 позиция бар.

Жұмыс тобы өткізген отырыстардың саны: 12 отырыс.

Мәжіліс 2021 жылғы 27 қазанда Заң жобасын бірінші оқылымда, 2021 жылғы 10 қарашада екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

2021 жылғы 20 желтоқсанда Сенат қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2021 жылғы 29 желтоқсанда Мемлекет басшысы Заңға қол қойды.

17. «Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексіне өлім жазасы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Қожахметов А.Т.

Жұмыс тобының мүшелері: Әбілдаев А.Р., Бұларов І.Ж., Өмірғали Е.Қ., Колода Д.В., Құлшар М.И., Раззақ Н.Р., Саиров Е.Б., Смағұл Б., Тәжмағамбетова М.М.

Біріккен Ұлттар Ұйымы атынан халықаралық қоғамдастық өлім жазасының күшін жоюды адамның өмір сүру құқығын қамтамасыз етудегі прогресс ретінде қарастырады.

Қазақстан тәуелсіздік алған кезден бастап кезең-кезеңімен өлім жазасының күшін жою бағытын ұстануда.

2021 жылғы 2 қаңтардағы Өлім жазасының күшін жоюға бағытталған Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактіге Екінші Факультативтік хаттаманы ратификациялау өлім жазасының күшін толық жою жолындағы еліміздің кезекті қадамы болды.

Қазақстан Республикасының Президенті 2021 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауында қылмыстық заңның нормаларын Екінші Факультативтік хаттаманың ережелерімен үйлестіру жөнінде тапсырма бере отырып, өлім жазасының күшін толық жоюдағы елдің саяси бағытын тағы да растады.

Өздеріңіз білетіндей, 2021 жылғы 16 қарашада Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің отырысында Қазақстан Президенті Қазақстанда өлім жазасы қандай да бір ескертпесіз жойылуға тиіс деп мәлімдеді.

Осыған байланысты Комитет Қылмыстық, Қылмыстық-процестік, Қылмыстық-атқару кодекстеріне, сондай-ақ өлім жазасы туралы ережелерді қамтитын екі заңға қылмыстық заңнамадағы өлім жазасының күшін жою туралы тиісті түзетулер дайындады. Заң жобасының атауы өзгертілді.

Бұдан басқа, ратификацияланған Өлім жазасының күшін жоюға бағытталған Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактіге Екінші Факультативтік хаттаманың редакциясы нақтыланды.

Осылайша, Қазақстан өлім жазасы ретінде жазаның осы түрінің толығымен күшін жойған елдерге қосылып отыр. Бүгінде әлемде мұндай елдер саны – 106 (2015 жылғы жағдай бойынша).

Қазақстан Республикасында өлім жазасының күшін толық жою елдің ізгілік идеяларына бейілділігінің айғағы, адам құқықтарын қамтамасыз етудегі елеулі прогрессивтік қадам және жоғары конституциялық құндылық – өмір сүру құқығына кепілдік болып табылады.

Салыстырма кестеде 42 позиция бар.

Жұмыс тобы өткізген отырыстардың саны: 7 отырыс.

Мәжіліс 2021 жылғы 13 қазанда Заң жобасын бірінші оқылымда, 2021 жылғы 8 желтоқсанда екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

2021 жылғы 23 желтоқсанда Заңды Сенат қабылдап, ол Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2021 жылғы 29 желтоқсанда Мемлекет басшысы Заңға қол қойды.

18. «Қазақстан Республикасындағы сайлау туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Имашева С.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Құспан А.С., Нақпаев С.Ж., Ақышев С.С., Әбдіғалиұлы Б., Бекжанов Б.А., Дүйсенбинов Б.С., Қоңыров А.О., Құлшар М.И., Нұркина А.Қ., Ожаев Н.Ж., Омарбекова Ж.Ә., Перуашев А.Т., Сапарова Ә.С., Сарым А.Ә., Смайлов Е.В.

Заң жобасы Мемлекет басшысының 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру үшін әзірленді.

Заң жобасын қабылдаудың мақсаты әйелдердің және жастардың, сондай-ақ мүгедек адамдардың биліктің өкілді тармағына қатысуын қамтамасыз ету және пікірін ескеру, оларды мемлекеттің тыныс-тіршілігіндегі белсенді жұмысқа тарту болып табылады.

Бұл тәсіл қоғамдағы әлеуметтік теңгерімсіздікті жоюға бағытталған және қазіргі заманғы сұраныстарға сай келеді. Мұндай жағдайларда биліктің өкілді органдарын қалыптастырудың құқықтық тетіктерін жетілдіру неғұрлым өзекті әлеуметтік проблемаларды шешуде азаматтардың неғұрлым кең санатының пікірін ескеруге мүмкіндік береді.

Заң жобасының нормалары өмірдің барлық саласында жыныстардың теңдігін қамтамасыз ету мақсатында қоғамның құқықтық және саяси мәдениетінің деңгейін арттыруды, сондай-ақ әртүрлі кандидаттар ұсыну арқылы сайлау бағдарламаларын әртараптандыруды (әртүрлілікті арттыру мақсатында өзгертуді), әйелдердің, жастардың және мүгедек адамдардың азаматтық ұстанымын көрсету үшін оларды белсенді түрде тартуды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Биліктің өкілді тармағында депутаттық мандаттарды бөлуге, сондай-ақ квоталанатын адамдардың тізбесіне байланысты қоғамдық қатынастар заң жобасының ережелерін реттеу нысанасы болып табылады, өйткені әйелдер мен жастардан басқа мүгедек адамдар үшін де міндетті квота белгілеу ұсынылып отыр.

Салыстырма кестеде 2 позиция бар.

Жұмыс тобы өткізген отырыстардың саны: 4 отырыс.

2022 жылғы 19.01-да Конституциялық заң жобасын Мәжіліс мақұлдап, Сенатқа жіберді.

2022 жылғы 27.01-да Сенат Заңды Мәжіліске қайтарды.

Сенаттың салыстырма кестесінде 1 түзету бар.

2022 жылғы 02.02-да Заңды Мәжіліс қабылдап, ол Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2022 жылғы 07.02-да Конституциялық Заңға Мемлекет басшысы қол қойды.

19. «Саяси партиялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгеріс пен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Имашева С.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Құспан А.С., Нақпаев С.Ж., Ақышев С.С., Әбдіғалиұлы Б., Бекжанов Б.А., Дүйсенбинов Б.С., Қоңыров А.О., Құлшар М.И., Нұркина А.Қ., Ожаев Н.Ж., Омарбекова Ж.Ә., Перуашев А.Т., Сапарова Ә.С., Сарым А.Ә., Смайлов Е.В.

Заң жобасы Мемлекет басшысының 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру үшін әзірленді.

Заң жобасын қабылдаудың мақсаты мүгедек адамдарды қоса отырып, квоталанатын санаттарды кеңейту болып табылады.

Әйелдерді, жастарды және мүгедек адамдарды елдегі саяси мәселелерге белсенді түрде тарту нормашығармашылық процеске қатысу арқылы елдің неғұрлым осал әрі проблемалық мәселелерін шешуде осы санаттардың пікірін ескеруге мүмкіндік береді.

Бұдан басқа, депутаттық мандаттарды бөлу кезінде әйелдерді, жастарды және мүгедек адамдарды міндетті түрде қосудың әлеуметтік артықшылықтары бар. Мәселен, саяси лауазымның осы санаттарымен айналысу әлеуметтік-саяси, құқықтық проблемаларды шешуде олардың пікірлерін ескеруге мүмкіндік береді. Өмірдің барлық саласында белсенділікті және қоғамның одан әрі әлеуметтік-экономикалық дамуын арттырады.

Салыстырма кестеде 7 позиция бар.

Жұмыс тобы өткізген отырыстардың саны: 4 отырыс.

2022 жылғы 19.01-да Заң жобасын Мәжіліс мақұлдап, ол Сенатқа жіберілді.

2022 жылғы 27.01-да Сенат қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2022 жылғы 07.02-да Мемлекет басшысы Заңға қол қойды.

20. «Дербес деректер алмасу саласындағы әкімшілік мәселелер бойынша өзара құқықтық көмек туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Телпекбаева Ж.Т.

Жұмыс тобының мүшелері: Бұларов І.Ж., Сүлейменова Ж.Д., Ли Ю.В., Платонов А.С., Ертаев С.М., Қоңыров А.О.

Келісім жобасының мақсаты Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы шеңберінде дербес деректермен алмасу саласындағы әкімшілік мәселелер бойынша өзара құқықтық көмек көрсету: азаматтығының болуы (болмауы), көші-қон есебіне қою, визалар беру, жеке басты куәландыратын құжаттар туралы ынтымақтастықтың құқықтық негіздерін жасау болып табылады.

Келісім жобасы ТМД елдерінің құқық қорғау органдарының жеке тұлғалардың дербес деректері туралы ақпарат беру мәселелері жөніндегі сұрау салуларын қарау және шешу процесінде туындайтын қоғамдық қатынастарды реттеуге бағытталған.

Жұмыс тобы өткізген отырыстардың саны: 2 отырыс.

2022 жылғы 2 наурызда Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында мақұлданып, Қазақстан Республикасы Парламентінің Сенатына қарауға жіберілді.

17 наурызда Сенат қабылдап, Президентке қол қоюға жіберілді.

2022 жылғы 1 сәуірде Мемлекет басшысы қол қойды.

21. «Біріккен Ұлттар Ұйымының медиация нәтижесінде қол жеткізілген халықаралық татуласу келісімдері туралы конвенциясын ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Раззақ Н.Р.

Жұмыс тобының мүшелері: Оспанов Б.С., Ли Ю.В., Нұрманбетова Ж.Н., Саиров Е.Б., Сапарова Ә.С., Шиповских Г.Г.

Аталған заң жобасы «Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» 2005 жылғы 30 мамырдағы Қазақстан Республикасы Заңының 11, 13 және 14-баптарына сәйкес әзірленді.

2019 жылғы 7 тамызда Қазақстан Республикасы Президентінің 2019 жылғы 2 тамыздағы Жарлығына сәйкес Қазақстан Республикасы Біріккен Ұлттар Ұйымының медиация нәтижесінде қол жеткізілген халықаралық татуласу келісімдері туралы конвенциясына (бұдан әрі – Конвенция) қол қойды.

Конвенция 2020 жылғы 12 қыркүйекте күшіне енді. Конвенцияға 55 ел, оның ішінде Қытай, АҚШ, Корея, Үндістан және басқа да елдер қол қойды.

Оның ішінде Конвенцияны 7 ел (Сингапур, Эквадор, Фиджи, Гондурас, Катар, Сауд Арабиясы, Түркия) ратификациялады және 1 ел (Беларусь) бекітті.

Конвенция коммерциялық дауларды медиация арқылы реттеу туралы келісімдерді орындау үшін халықаралық режимді енгізуге бағытталған.

Конвенцияны ратификациялау халықаралық коммерциялық қатынастар контекстінде туындайтын халықаралық дауларды медиация арқылы реттеу жөніндегі шарттық-құқықтық базаны нығайтуға, сондай-ақ мемлекеттің халықаралық сауда құқығы саласындағы ұстанымын нығайтуға мүмкіндік береді және оны іскер топтар мен шетелдік инвесторлар құптайтын болады.

Осы жобаны қабылдау теріс экономикалық, әлеуметтік, құқықтық, экологиялық салдарларға алып келмейді, сондай-ақ республикалық бюджеттен қосымша қаржылық шығындарды талап етпейді.

Жұмыс тобы өткізген отырыстардың саны: 1 отырыс.

2022 жылғы 9 наурызда Мәжіліс мақұлдап, Сенатқа жіберілді.

2022 жылғы 7 сәуірде Сенат қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2022 жылғы 25 сәуірде Мемлекет басшысы Заңға қол қойды.

22. «Республикалық референдум туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы».

Бастамашылар: Бекжанов Б.А., Елюбаев М.С., Нұркина А.Қ., Сүлеймен Л.Ж.

Жұмыс тобының жетекшісі: Раззақ Н.Р.

Жұмыс тобының мүшелері: Адамбаев С.Ж., Ержан Қ.Т., Ли Ю.В., Осин Ш.А., Павловец Л.П., Сапарова Ә.С.

Заң жобасын Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаттары республикалық референдум өткізу кезінде пайдаланылатын бюллетеньнің нысанын сайлауда қолданылатын сайлау бюллетеньдерімен біріздендіру мақсатында әзірледі.

Заң жобасында республикалық референдум өткізу кезінде бюллетеньдерге қойылатын талаптарды регламенттейтін ережелер бар, ол дауыс беру рәсімін жүзеге асыру процесінде азаматтар үшін қолайлы жағдайлар туғызады.

Мәжілістің салыстырма кестесі жоқ.

Қазақстан Республикасы Парламентінің Сенаты енгізген толықтыру «Республикалық референдум туралы» Қазақстан Республикасы Конституциялық заңының 3-бабының 2) тармақшасына қатысты, ол жаңа редакцияда жазыла-

ды. Республикалық референдумның нысанасы бола алмайтын мәселелерді нақтылау мақсатында.

Жұмыс тобы өткізген отырыстардың саны: 1 отырыс.

2022 жылғы 04.05-да Конституциялық заң жобасын Мәжіліс мақұлдап, ол Сенаттың қарауына жіберілді.

2022 жылғы 05.05-да Сенаттан қайтарылды, Мәжіліс Сенаттың түзетуімен келісті.

Сенаттың салыстырма кестесінде 1 түзету бар.

2022 жылғы 05.05-да Конституциялық Заңға Мемлекет басшысы қол қойды.

23. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Бижанова Г.Қ., Айтпаева С.М., Бычкова С.Ф., Волков В.В.

Жұмыс тобының жетекшісі: Бижанова Г.Қ.

Жұмыс тобының мүшелері: Ақышев С.С., Елюбаев М.С., Жулин Ю.В., Нұр Қ.І., Осин Ш.А., Платонов А.С., Сембинов А.Т.

ҚР Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының Стратегиялық даму жоспарына сәйкес бірқатар реформалар көзделген, солардың бірі «Технологиялық жаңарту және цифрландыру» болып табылады. 2.10 «Жаңа технологияларды дамыту үшін заңнамалық жағдайларды қамтамасыз ету» бастамасы шеңберінде заңнамалық, оның ішінде неғұрлым көп қолданылатын технологияларды пайдалануды стандарттауға және зияткерлік меншік құқықтарын қорғауды қамтамасыз етуге бағытталған өзгерістер қабылдау көзделген.

2018 жылғы 20 маусымда Қазақстан Республикасының зияткерлік меншік саласындағы заңнамасына тіркеу рәсімдерін оңтайландыруға және зияткерлік меншік объектілерін қорғау жүйесін жетілдіруге бағытталған бірқатар түзетулер мен өзгерістер енгізілді.

Қазіргі уақытта зияткерлік меншік құқықтарын қорғау жүйесін күшейту және 2018 жылғы кейбір заңнамалық түзетулерді реформалау бойынша одан әрі қадамдар жасау қажеттігі пісіп-жетілді.

«Авторлық құқық және сабақтас құқықтар туралы» Қазақстан Республикасы Заңының (бұдан әрі – «Авторлық құқық туралы» Заң) 43-бабына сәйкес ғылым, әдебиет және өнер туындыларының авторлары, орындаушылар, фонограмма шығарушылар немесе өзге де авторлық және сабақтас құқықтар иелері өздерінің мүліктік құқықтарын іс жүзінде жүзеге асыру мақсатында мүліктік құқықтарды ұжымдық негізде басқаратын ұйымдар (бұдан әрі - ҚҰБҰ) құруға құқылы.

ҚҰБҰ қызметінің негізгі мақсаты авторлар мен құқық иеленушілердің құқықтарын олардың мүдделеріне орай басқару және олардың құқықтарын пайдаланғаны үшін сыйақы төлеуді қамтамасыз ету болып табылады.

Олардың қызметінің ашықтығын қамтамасыз ету, сондай-ақ тиесілі сыйақы алуға авторлар мен құқық иеленушілердің құқықтарын қамтамасыз ету бөлігінде ҚҰБҰ міндеттерін

толықтыру және нақтылау ұсынылады. Бұдан басқа, барлық құқық иеленушілерге ҚҰБҰ қызметіне қатысты ақпаратқа автоматтандырылған қол жеткізуді қамтамасыз етуге ҚҰБҰ міндеттерін енгізу ұсынылады. Мәселен, автор, өзге құқық иеленуші ҚҰБҰ интернет-ресурсында «жеке кабинет» ашу арқылы ұстап қалынған ҚҰБҰ сомаларын қоса алғанда, сыйақының бөлінген сомалары жөніндегі ақпаратқа, авторлық және сабақтас құқықтар объектілерін пайдалану жөніндегі ақпаратқа қол жеткізеді.

«Авторлық құқық туралы» Заңның ережелеріне сәйкес ҚҰБҰ қызметінің қағидаттық мәселелері ҚҰБҰ мүшелерінің жалпы жиналысында шешіледі. Авторлар мен құқық иеленушілердің құқықтарын қамтамасыз ету мақсатында өткізу күні туралы хабарлама жіберу арқылы уәкілетті орган өкілінің жалпы жиналысқа қатысуын қамтамасыз етуге ҚҰБҰ-ны міндеттеу ұсынылады.

Сондай-ақ, пайдаланушылармен жасалатын шарттар туралы ақпаратты ҚҰБҰ интернет-ресурсына орналастыру жөніндегі міндеттерді нақтылау, мүдделердің өзара өкілдігі туралы шарттар жасасу жөніндегі ҚҰБҰ-ның міндетімен толықтыру ұсынылады.

Қосымша ақпараттық технологиялардың дамуына және оқу процесін жүргізу үшін цифрландырылған оқу материалдарымен қамтамасыз ету қажеттілігіне байланысты туындыларды еркін пайдалану жағдайларын толықтыру, сондай-ақ мәліметтерді Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізіліміне енгізу кезінде ұсынылатын құжаттарды нақтылау ұсынылады.

Патенттік сенім білдірілген өкілдердің (уәкілетті органда аттестаттаудан өткен және өнеркәсіптік меншік объектілері иелерінің мүдделерін білдіретін адамдар) қызметі зияткерлік меншік нарығының жұмыс істеуімен тығыз байланысты.

Бұл ретте, қазақстандық білім беру жүйесінде зияткерлік меншік саласында тиісті мамандықтар немесе кәсіптік қайта даярлау бағдарламалары жоқ. Патенттік сенім білдірілген өкілдердің қызметін реттейтін қолданыстағы жүйе аттестаттау кезіндегі біржолғы тестілеумен және аталған мамандардың зияткерлік меншікті сақтау және қорғау мәселелері бойынша уәкілетті органдармен оқшау, бытыраңқы өзара іс-қимыл жасауымен шектелген.

Қазақстанда жұмыс істеп тұрған патенттік сенім білдірілген өкілдер институтын жетілдіру мақсатында ерікті мүшелігі бар патенттік сенім білдірілген өкілдер үшін өзін-өзі реттейтін ұйымды (патенттік сенім білдірілген өкілдер палатасы) және «патенттік сенім білдірілген өкілдің кәсіптік әдеп кодексі» ұғымын енгізу, сондай-ақ осы қызметпен айналысуға үміткер адамдарды аттестаттау рәсімін күшейту ұсынылады.

Дараландыру құралдарына, тауар белгілеріне және тауарларды өндіру орындарына нұсқауларға құқықтарды қорғауды күшейту үшін «оппозициялық» тіркеу жүйесін енгізу бөлігіндегі түзетулер мен толықтырулар оң өзгерістер болмақ, онда үшінші тұлғаларға берілген өтінімге қатысты өз ұстанымын білдіруге, сондай-ақ «тауар шығарылған жердің атауынан» бөлек зияткерлік меншік объектісі ретінде «географиялық көрсетуді» енгізу бөлігінде мүмкіндік берілетін болады.

Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік сатып алу туралы» Заңының 39-бабының қолданыстағы редакциясы өзгертуді талап етеді, өйткені қолданыстағы норма шарттың зияткерлік меншік құқығын сатып алуға емес, патентпен немесе куәлікпен қорғалған тауарға немесе көрсетілетін қызметке жасалатынын тікелей түсіндіруге мүмкіндік бермейді.

Сонымен қатар, зияткерлік меншік объектілеріне құқықтармен байланысты дауларды болғызбау мақсатында мемлекеттік сатып алу туралы шарт жасалғаннан және іске асырылғаннан кейін бір көзден алу тәсілімен сатып алуға рұқсат етілетін зияткерлік меншік объектілерінің тізбесін шектеу ұсынылады.

Сонымен бірге, қолданыстағы заңнаманың кейбір нормалары Қазақстан Республикасы қатысушысы болып табылатын халықаралық келісімдерге сәйкес келтіруді талап етеді.

Авторлық және сабақтас құқықтарды ұжымдық негізде басқару тәртібі туралы келісімге (2019 жылғы 7 мамырдағы Қазақстан Республикасының Заңымен ратификацияланған) сәйкес келтіру үшін ҚҰБҰ-ның интернет-ресурсында орналастыру арқылы 5 жыл ішінде аудиторлық қорытындыға қол жеткізуді қамтамасыз ету жөніндегі ҚҰБҰ-ның міндеттемесімен толықтыру бойынша түзету ұсынылады.

Ұлттық заңнаманы 2015 жылғы 21 желтоқсандағы Еуропалық одақпен кеңейтілген әріптестік және ынтымақтастық туралы келісіммен (2016 жылғы 25 наурызда ратификацияланған) үйлестіру мақсатында тіркелмеген өнеркәсіптік үлгілерге қатысты қысқа мерзімді қорғауды (Қазақстан Республикасының аумағында айналымға енгізілген күннен бастап 3 жылдан аспайды) енгізу ұсынылады.

Аталған Заң жобасы зияткерлік меншік құқықтарын қорғауды күшейтуге және зияткерлік меншік саласындағы дауларды объективті түрде шешу үшін жағдай жасауға бағытталған.

2021 жылғы 23 маусымда Заң жобасы бірінші оқылымда мақұлданды.

2022 13 сәуірде Заң жобасы екінші оқылымда мақұлданып, Парламент Сенатының қарауына жіберілді.

Салыстырма кестеде 104 позиция бар.

Жұмыс тобы өткізген отырыстардың саны: 27 отырыс.

2022 жылғы 2 маусымда Заңды Сенат қабылдап, ол Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2022 жылғы 20 маусымда Мемлекет басшысы Заңға қол қойды.

Комитет өткізген іс-шаралар

1. Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті жетінші сайланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің екінші сессиясына арналған негізгі іс-шаралар жоспарына сәйкес 2021 жылғы 7 қазанда «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын талқылау» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді.

Дөңгелек үстелдің модераторлары: Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы А.Т. Қожахметов және жұмыс тобының жетекшісі Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты М.С. Елюбаев.

Дөңгелек үстелді талқылауға «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобасы негіз болды.

ҚР Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі төрағасының бірінші орынбасары О.А. Бектенов баяндама жасады. Парламентарийлер мен дөңгелек үстелге қатысушылар алдында сөз сөйлей отырып, ол заң жобасын Агенттік Үкіметтің ағымдағы жылға арналған заң жобалау жұмыстарының жоспарына сәйкес әзірлегенін атап өтті.

Белгіленген қағидаларға сәйкес ол көпшілік талқылау кезеңінен өтіп, ғылыми сараптамалардың оң қорытындылары, «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасының оң қорытындысы алынды. Заң жобасын агенттіктің Қоғамдық кеңесі мақұлдады, ол мүдделі мемлекеттік органдармен келісілді, Үкімет пен Президент Әкімшілігі қолдады. Заң жобасы 11 заңнамалық актіге, оның ішінде 3 кодекс пен 8 заңға түзетулерді қамтиды.

Қатысушылар шенеуніктердің шығыстары өздерінің кірістеріне сәйкес келмегенін үшін жауаптылық енгізу мәселелерін талқылады.

Сондай-ақ, жалпыға бірдей декларациялауға кіру кезінде азаматтар ұсынатын барлық салық салынатын базаны бекіту мәселелері талқыланды. Бастапқы декларациялар мүліктің шығу тегінің заңдылығы тұрғысынан тексеруге жатпайды. Жаңа тәртіптің кері күші болмайды, бұл мемлекеттік қызметшілер мен оларға теңестірілген адамдарға «таза парақтан» бастай отырып, өздерінің нақты активтерін санкциялық салдарларсыз ашып көрсетуге мүмкіндік береді.

Депутаттар заң жобасының мемлекеттік қызметшілер мен оларға теңестірілген адамдарға негізсіз байығаны үшін жауаптылық белгілей отырып, олардың шығыстарының өз кірістеріне сәйкестігін бақылауды енгізу, сыбайлас жемқорлық фактілері туралы хабарлаған адамдарды қорғау жүйесін қалыптастыру сияқты новеллаларын талқылады. Жалпыға бірдей декларациялауды енгізуден болатын профилактикалық сыбайлас жемқорлыққа қарсы әсерді күшейту мақсатында заң жобасында «мемлекеттік қызметшілер, оларға теңестірілген адамдар, олардың жұбайлары шығыстарының аталған адамдардың кірістеріне сәйкестігін бақылау» деген ұғым енгізу және қосымша санкциялар: фискалдық – алшақтық сомасының 90% мөлшерінде әкімшілік айыппұл салу арқылы және мансаптық – мемлекеттік қызметтен үш жыл ішінде жұмысқа тұру құқығынсыз теріс себептер бойынша босату арқылы санкциялар белгілеу ұсынылады.

2. Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті 2021 жылғы 13 қазанда мынадай: «Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан

Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексine Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша толықтыру енгізу туралы» заң жобаларының таныстырылымын өткізді.

Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінде Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл Ә. Әзімованың, мемлекеттік және құқық қорғау органдарының, саяси партиялардың, оның ішінде Парламентке кірмеген саяси партиялардың, ҰЕҰ өкілдерінің, ғалымдардың, қазақстандық және халықаралық сарапшылардың қатысуымен осы және ілеспе заң жобаларының таныстырылымы өтті.

Парламентарийлердің өздері әзірлеген заң жобаларының мақсаты Қазақстандағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл институтын нығайту, Уәкілдің еліміздегі адам және азамат құқықтарын қорғау жөніндегі өзіне жүктелген міндеттерді тиімді орындауы үшін жағдай жасау болып табылады.

Мәжілістің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы А.Т. Қожахметовтың айтуынша, Адам құқықтары жөніндегі уәкіл институты Қазақстанда 19 жыл бұрын Президенттің Жарлығымен енгізілген және еліміздің құқықтық жүйесінде тиісті орын алып отыр. Жаңа заң жобаларын қабылдаудың маңыздылығы туралы айта келе, депутат Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың арнайы заң қабылдау және Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің аппаратын оның өңірлік өкілдіктерін құруға дейін нығайту туралы тиісті тапсырмасын еске салды.

Жаңа заң жобасын таныстыра отырып, депутат И.С. Унжакова Париж қағидаттарының талаптарына сәйкес келетін Адам құқықтары жөніндегі уәкіл мәртебесі айқындалатынын атап өтті. Сонымен қатар, заң жобасында Адам құқықтары жөніндегі уәкіл лауазымында болуға байланысты шектеулер регламенттелген: ол саяси қызметке қатыспауға, партия мүшесі болмауға тиіс.

Заң жобасында уәкілдің мемлекеттік қызметте болмауы керектігі жазылған. Сонымен қатар, венециялық қағидаттарға сәйкес мемлекет жеткілікті бюджеттік қаржыландыруды қамтамасыз етуге тиіс деп көзделгені туралы Ирина Унжакова қосымша атап өтті. Адам құқықтары жөніндегі уәкіл лауазымына бес жылда бір рет сайлау тәртібі бекітіледі, сондай-ақ екінші мерзімге сайлану құқығы бекітіледі, оның тәуелсіздігі мен оған тиіспеушілікке кепілдік беру қағидаттары белгіленеді.

Заң жобасында тиіспеушілікке ие болу сияқты новелланың болуы өте маңызды. Яғни, Уәкілді ұстауға, қамауға алуға, күштеп әкелуге, қылмыстық немесе әкімшілік жауаптылыққа тартуға, тінтуге немесе жеке басын тексеруге болмайды. Сонымен бірге Адам құқықтары

жөніндегі уәкілдің қызметінде анықталған бұзушылықтар орын алған жағдайда, ол әкімшілік немесе өзге де жауаптылыққа тартылуы мүмкін, бірақ ерекше тәртіп бойынша тартылатынын атап өту қажет.

Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің қызметіне араласқаны үшін әкімшілік жаза көзделеді. Адам құқықтары жөніндегі уәкілге ғылыми және шығармашылық қызметті қоспағанда, басқа ақы төленетін қызметпен айналысуға болмайды. Отырыстың басқа да қатысушылары заң жобасы бойынша өз ұстанымдарын білдірді.

Олардың арасында БҰҰДБ-ның Қазақстандағы Тұрақты өкілінің орынбасары Виталий Времиш, Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл Эльвира Әзімова бар. Халықаралық ұйымдардың ұсынымдарын Нұр-Сұлтандағы ЕҚЫҰ Бағдарламалар офисінің басшысы Фробарт Фолькер және PHILLIP WARDLE құқық қорғау мекемелерінің Азия-Тынық мұхиты форумының құқықтық мәселелер жөніндегі менеджері Филлип Вардле жариялады.

Адам құқықтары жөніндегі уәкіл институтының тиімділігін қамтамасыз ету мәселелеріндегі жұмыс тәжірибесімен Қазақстандағы ЕО Өкілдігінің басшысы Кестутис Янкаускас, Өзбекстанның Адам құқықтары жөніндегі Олий Мажлисінің уәкілі (Омбудсман) Феруза Эшматова, Ресейдегі Адам құқықтары жөніндегі уәкіл аппараты басшысының бірінші орынбасары Илья Чечельницкий бөлісті.

Пікір алмасудан кейін Комитет төрағасы А.Т. Қожахметов заң жобаларын қабылдау оң құқықтық және әлеуметтік-экономикалық салдарларға алып келетінін, адамның және азаматтың Конституциямен кепілдендірілген негізгі құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз етуге бағытталған Қазақстандағы демократиялық процестердің дамуын күшейтуге, сондай-ақ Адам құқықтары жөніндегі уәкіл институтының тиімділігін арттыруға мүмкіндік беретінін атап өтті.

3. Парламент Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті «Nur Otan» партиясының сайлауалды бағдарламасына сәйкес, 2021 жылғы 22 қазанда «Мемлекет кепілдік берген заң көмегін көрсету субъектілерін және мемлекеттік заң көмегін алушылардың тізбесін кеңейту туралы» деген тақырыпқа дөңгелек үстел өткізді.

Сайлауалды бағдарламада партияның халыққа көрсетілетін кепілді мемлекеттік заң көмегін екі есе ұлғайту, сондай-ақ осы заң көмегін алатын тұлғалар тобын кеңейту және тиісінше осы көмекті көрсететін субъектілердің санын ұлғайту міндеттемесі көзделген.

Кездесу тақырыбы Азаматтық процестік кодекстегі (АПК) новеллаларға арналған. Іс-шараға Мәжіліс депутаттары, уәкілетті мемлекеттік органдардың қызметкерлері, үкіметтік емес сектордың өкілдері, адвокаттар, Заң консультанттары палатасының мүшелері қатысты.

Баяндамашы ретінде депутат С.В. Имашева сөз сөйледі.

Парламентарийлер мен дөңгелек үстелге қатысушылар алдында сөз сөйлеген депутат соңғы жылдары заң көмегін көрсету саласындағы маңызды бағыттар адвокаттарды мемлекет кепілдік берген заң көмегі (бұдан әрі – МКЗК) шеңберінде көмек көрсетуге

тартуды ынталандыру және азаматтар үшін олар көрсететін қызметтерге қол жеткізуді оңайлату болғанын атап өтті.

Бұл ретте Конституцияда бекітілген кепілдіктерді тиісінше іске асыру үшін МКЗК шеңберінде қызмет көрсете алатын адамдардың жеткілікті санын қамтамасыз ету қажет.

«Адвокаттық қызмет және заң көмегі туралы» Заңның нормаларына сәйкес қазіргі уақытта заң консультанттары МКЗК көрсете алатын адамдарға жатқызылмаған.

Әділет министрлігі ұсынған ақпаратқа сәйкес, МКЗК-ға қатысатын адвокаттар саны олардың жалпы санының 61,4 пайызын құрайды, ал олардың жартысы ғана іс жүзінде көмек көрсетеді.

Сонымен бірге, адвокаттар жұмысының ерекшеліктерінен олар негізінен қылмыстық істер аясында тартылатынын көріп отырмыз. Біз МКЗК-ға бөлінетін қаражаттың 85 пайызы қылмыстық істер аясында жүзеге асырылады деген статистика алдық.

Осылайша, адвокаттар тарапынан әкімшілік және азаматтық істер бойынша көрсетілген заң көмегінің мөлшері мардымсыз, шамамен 4-9 пайыз.

Осыған байланысты, біз заңгерлік консультациялардың басқа санаттары бойынша МКЗК көрсету субъектілерінің қатарына заң консультанттарын қосу қажет деп санаймыз, өйткені олардың қызметі заңға сәйкес адвокаттарға ұқсас реттеледі.

4. Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті 2021 жылғы 29 қазанда «Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің құқықтық мәртебесі және тәуелсіздігінің кепілдіктері» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді.

Дөңгелек үстелде талқылауға негіз болған «Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша толықтыру енгізу туралы» заң жобалары.

Сенат пен Мәжіліс депутаттары, Қазақстандағы адам құқықтары жөніндегі уәкіл, мемлекеттік және құқық қорғау органдарының, құқық қорғау ұйымдарының, үкіметтік емес сектордың өкілдері, Парламентке кірмеген «Adal», «Ауыл» және «ЖСДП» саяси партияларының мүшелері, сондай-ақ қазақстандық және халықаралық ғалымдар, сарапшылар заң жобасының жекелеген ережелерін талқылады.

Мәжіліс Төрағасының орынбасары Б. Кесебаева талқыланып отырған заңнамалық нормалардың маңыздылығы туралы айта келіп, Адам құқықтары жөніндегі уәкіл институтын одан әрі дамыту қажеттігіне назар аударды. Мәжіліс вице-спикерінің айтуынша,

адамның және азаматтың бұзылған құқықтарын қалпына келтіру. Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің құқықтық мәртебесін, қағидаттары мен кепілдіктерін заңнамалық деңгейде нақты айқындауға байланысты. Ал БҰҰ қағидаттары мен ұсынымдарына сәйкес келетін арнайы заңның қабылдануы Омбудсменге құқық қорғау рәсімдеріне толыққанды қатысуға мүмкіндік береді.

Қазақстан қоғамын одан әрі демократияландыру процестеріне Сенат Төрағасының орынбасары Асқар Шәкіров пен сенатор Қайрат Қожамжаров назар аударды. Өз кезегінде Адам құқықтары жөніндегі уәкіл Эльвира Әзімова Мемлекет басшысының бастамалары адам құқықтарын сақтау жүргізіліп жатқан заңнамалық реформалар топтамасындағы басты мәселе екенін айғақтайтынын айтты.

Осыған байланысты Уәкіл институтын өз құқықтарын қорғауда адам үшін балама құрал ретінде нығайту маңызды болып табылады. Бұл ретте Омбудсменнің айтуынша, республикада құқықтық мәдениет пен ағартушылықтың, тегін кепілдендірілген құқықтық көмек көрсетудің деңгейі әлі тиісті деңгейде емес. Осыған байланысты Эльвира Әзімова Уәкіл институтының ұтымдылығына, оңтайлылығына және тиімділігіне назар аудара отырып, оны қалыптастыру қажеттігін атап өтті.

Дөңгелек үстелді Комитет төрағасы А.Т. Қожахметов қорытындылай келе, бүгінде Уәкілдің мәртебесін, өкілеттігі мен иммунитетінің кепілдігін заң деңгейінде бекіте отырып, Қазақстан Адам құқықтары жөніндегі омбудсмен институтын нығайту бойынша маңызды қадамдар жасап жатқанын атап өтті. Қатысушылар айтқан ұсыныстар мен пікірлер назарға алынып, Мәжілістің жұмыс тобында егжей-тегжейлі қаралатын болады.

5. 2021 жылғы 30 қазанда Қарағанды қаласында Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдарын реформалау мәселелері бойынша көшпелі отырысы (Ішкі істер министрлігі мен Қарағанды қаласының әкімдігі өкілдерінің қатысуымен) өткізілді.

Іс-шараға Парламент Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің мүшелері қатысты.

Іс-шараны Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрлігі мен Қарағанды қаласының әкімдігі бірлесіп ұйымдастырды.

Көшпелі отырыс «Ішкі істер органдарын реформалау туралы» тақырыбындағы Үкімет сағатына дайындық, сондай-ақ Мәжіліс депутаттарын - Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің мүшелерін қаланың Орталық ауданында жергілікті полиция қызметінің жұмысында сервистік модельді енгізу бойынша пилоттық жобаның нәтижелерімен таныстыру мақсатында өткізілді.

Қарағанды қаласында полиция жұмысының сервистік-бағдарланған моделін енгізу бойынша пилоттық жоба 2019 жылдың соңында басталды. Қарағанды облысының әкімдігі жанынан құрылған, құрамына жергілікті жұртшылық, әкімдік, білім беру, денсаулық сақтау органдарының аумақтық бөлімшелері, прокуратура, полиция және басқа да мемлекеттік органдардың өкілдері кіретін Қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі ведомствоаралық топ осы уақыт ішінде нақты тәжірибе жинақтады.

Сапар барысында депутаттар Михайлов полиция бөлімінің учаскелік полиция пунктiнiң, Қарағанды қаласының орталық саябағында орналасқан модульдік полиция бекетінің жұмысымен танысты.

ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы Қарағанды академиясының қызметімен Академия бастығы, полиция генерал-майоры А.Д. Дәрменов депутаттарды таныстырды, атап айтқанда, депутаттар курсанттардың риторика және болашақ полицейлердің азаматтармен сыпайы әрі мағыналы түрде сөйлесе білуі бойынша сабақтарына қатысты. Депутаттарға учаскелік инспекторлар жұмысының тиімділігін және олардың халықпен өзара іс-қимылын талдауға мүмкіндік беретін бағдарламаның жұмысы көрсетілді.

Шара соңында Қарағанды облысы әкімдігінің ғимаратында жұмыс кеңесі өтті, онда Қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі ведомствоаралық топтың жетекшісі Л.А. Багирова қауіпсіздікті қамтамасыз етуде сервистік тәсілдерді енгізу бойынша топтың атқарған жұмысы, құқық бұзушылықтарды жасауға ықпал ететін себептермен жағдайларды жоюға қатысты мемлекеттік органдардың, ұйымдар мен мекемелердің жұмысын жақсарту бойынша әзірленген ұсынымдар туралы айтып берді. Бұл ұсынымдар азаматтардың жеке және мүлктік қауіпсіздігі, оның ішінде қоғамдық орындардағы қауіпсіздігі, тәуекел топтарындағы адамдарды (бұл өмірлік қиын жағдайға тап болған азаматтар, бұрын сотталғандар, табысы аз адамдар және жастар) қолдау, оларды әлеуметтендіру және қайта әлеуметтендіру сияқты аспектілерді қамтиды.

Сондай-ақ кеңесте Қарағанды облысы әкімінің бірінші орынбасары А.Н. Нүкенов, Қарағанды облысы полиция департаменті бастығының бірінші орынбасары Қ.Ж. Ысмағұлов сөз сөйледі, ол Қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі ведомствоаралық топтың ұсынымдарын іске асыру туралы хабарлады.

Ішкі істер министрінің бірінші орынбасары М.Ш. Қожаев және Қарағанды облысы полиция департаментінің бастығы Е.Ж. Файзуллин депутаттармен бірге жүрді.

Сөз сөйлеушілер депутаттардың пилоттық жоба туралы сұрақтарына жауап берді. Кеңес соңында ҚР Парламенті Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы А.Т. Қожахметов азаматтарымыздың қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін қазақстандық полиция жұмысының сервистік моделіне көшудің маңыздылығын, сондай-ақ Мәжіліс депутаттарының ішкі істер органдарын реформалау бағытын заңнамалық тұрғыдан қолдауға дайын екенін атап өтті.

6. Жетінші сайланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің екінші сессиясына арналған іс-шаралар жоспарына сәйкес Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті 2021 жылғы 8 қарашада «Қазақстан Республикасының ішкі істер органдарын реформалау туралы» тақырыбында Үкімет сағатын өткізді, онда Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрі Е.З. Тұрғымбаевтың баяндамасы тыңдалып, талқыланды.

Қосымша баяндамашы ретінде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы А.Т. Қожахметов сөз сөйледі.

Парламентарийлер алдында сөйлеген сөзінде Ішкі істер министрі Е.З. Тұрғымбаев азаматтардың қауіпсіздігі мен халық сенімінің деңгейі негізгі өлшемшарт ретінде айқындалатынын атап өтті.

Бірінші кезеңде Ішкі істер министрлігінің құрылымы оңтайландырылды. 106 басқару буыны және 1,5 мыңға жуық басшылық лауазым таратылды.

Штат 11 пайызға қысқарды (бұл 10,5 мың). Нәтижесінде қазір 100 мың тұрғынға шаққандағы полиция қызметкерлерінің саны 372 бірлікті құрайды. Бұл - Бельгия, Чехия және Франция маңындағы орташа еуропалық көрсеткіш. Мысалы, Чехияда – 383, Францияда – 340.

Ішкі істер органдарының артық есептілігі 2,5 есеге қысқартылды. Полиция қызметін бағалаудың жаңа жүйесі енгізілді. Негізгі өлшемшарт азаматтардың қауіпсіздігі мен халықтың сенім деңгейі болып айқындалды. Ол үшін тәуелсіз институттар жыл сайын әлеуметтанушылық зерттеулер жүргізеді. Биылғы жылдың бірінші жартыжылдығының нәтижелері полицияға 38,7 азамат, ішінара 38,1 адам толық сенетінін көрсетті.

Бұл деректер Қазақстан 2021 жылы қауіпсіздіктің жеткілікті сенімді деңгейі бар елдер тізіміне енген Жаһандық бейбітшілік индексімен (Global Peace Index) сәйкес келеді. Әлемнің 163 мемлекетінің ішінен Қазақстан 67-ші орынды иеленді.

Әкімшілік шығыстар оңтайландырылды. 13 мың шаршы алаң босатылды. Орталық және облыстық аппараттардан төмен тұрған бөлімшелерге 630 бірлік автокөлік берілді.

Сондай-ақ өзіне тән емес функцияларды алып тастау бойынша шаралар қабылдануда. Бұл жұмысты Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Құқық қорғау және сот жүйелерін реформалау жөніндегі комиссия үйлестіреді.

2020 жылдың қыркүйегінде азаматтық қорғау саласындағы барлық функциялар жаңадан құрылған Төтенше жағдайлар министрлігіне берілді. Сондай-ақ, 22 700 бірлік штат саны берілді. Мемлекеттік органдар мен заңды тұлғалардың 653 күзетілетін объектісі бәсекелес ортаға берілді. Нәтижесінде ішкі істер органдарының штат саны тағы 3 мың бірлікке қысқартылды.

Мемлекет басшысының Қазақстан халқына Жолдауын (2020 ж. 01.09-тегі) іске асыру үшін Ішкі істер министрлігі:

- көші-қон саласындағы жекелеген функцияларды Еңбек министрлігіне (ведомствоаралық үйлестіру, көші-қон процестерінің мониторингі, еңбекші көшіп келушілерге рұқсаттар беру, босқындармен жұмыс істеу);

- барлық пенитенциарлық мекемелерде сотталғандарды медициналық қамтамасыз етуді денсаулық сақтау органдарының қарамағына;

- есепте тұрған пробация қызметіне әлеуметтік-құқықтық көмек алуға жәрдем көрсетуді жергілікті атқарушы органға беруді көздейтін заңнамалық түзетулер әзірледі.

Министрдің айтуынша, қазіргі уақытта Министрлік ІІМ қызметіне функционалдық талдау жүргізуді жалғастыруда.

Азаматтар үшін қолайлы жағдай жасау мақсатында учаскелік пункттердің орналасуы және оларға қызмет көрсету шекаралары қайта қаралады.

Әкімдіктермен бірлесіп ауылдық жерлерде учаскелік пункттер, оның ішінде ауылдық жерлерде тұрғын үймен біріктірілген пункттер салу, сондай-ақ қалаларда жаңа тұрғын үй кешендерінен үй-жайлар бөлу бойынша шаралар қабылдануда.

Қазіргі уақытта ІІМ халықаралық сарапшылармен өзара іс-қимыл жасай отырып, Қарағандыда, Алматыда, астанада және бірқатар өңірлерде (*Ақтөбе, Павлодар, БҚО, Маңғыстау және Атырау облыстарында*) пилоттық жобаларды іске асыруда.

Президенттің тапсырмасы бойынша жыл соңына дейін мұндай жобалар кезең-кезеңімен еліміздің барлық өңірінде кеңінен енгізілетін болады.

Қорытынды кезеңде – 2022 жылы Қазақстандық полицияны сервистік модельге көшіру тұжырымдамасы әзірленетін болады.

Басты басымдықтар – бұл сындарлы қоғамдық диалог, қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелеріне бірлесіп қатысу.

Отырысқа Бас прокуратураның, министрліктердің, ведомстволар мен жергілікті атқарушы органдардың, халықаралық және үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері қатысты.

Үкімет сағатының қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасының Үкіметіне, мүдделі мемлекеттік органдар мен ведомстволарға ішкі істер органдарын реформалау саласында бірқатар нақты ұсыныстарды қамтитын ұсынымдар әзірленді.

7. 2021 жылғы 10 қарашада Нұр-Сұлтан қаласы бойынша ҚАЖ департаментінің ЕЦ-166/1 мекемесінде ҚР Парламенті Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің көшпелі отырысы өтті.

Сапар барысында депутаттар мекеме қызметкерлерінің жұмысымен, қызметкерлердің жұмысында пайдаланылатын техникалық құралдармен, сондай-ақ мекеме аумағына кіретін барлық адамдарды тексеруді жүзеге асыратын тексеру тобының қызметтік міндеттерімен танысты.

Жете тексеру тобының үй-жайы барлық қажетті жабдықтармен, оның ішінде аркалы және қол металл детектор-ларымен, сондай-ақ рентген-телевизиялық интроскопиялық жабдықпен жарақталған. Сондай-ақ, үй-жайда әйел жынысты келушілер мен қызметкерлерді тексеруге арналған жеке ширма бар.

Депутаттарға мекеменің кезекші бөлімінің жұмысы көрсетілді, онда қызметкерлер техникалық құралдардың көмегімен арнайы контингентті қадағалауды жүзеге асырады. Кезекші бөлімнің мониторларында 145 бейнебақылау камерасынан бейнелер көрініп тұрады. Мекеменің периметрі бойынша Нұр-Сұлтан қаласы полиция департаментінің жедел басқару орталығының 3 бейнебақылау камерасы бар, олардың көмегімен мекеменің айналасындағы жағдай бақыланады.

Депутаттар сондай-ақ мекеменің бірқатар үй-жайларында болды: режимдік корпус, медициналық-санитариялық бөлім, қорғаушылар мен адвокаттардың өз клиентімен кездесуіне

арналған үй-жай, бейне-конференц-байланыс құралдарымен жабдықталған онлайн режимде сот процестерін жүргізуге арналған кабинеттер. Бұл күдіктілер мен айыпталушыларға сот процестеріне қатысуға, сондай-ақ кездесуге балама ретінде қорғаушылар мен туыстарына бейнеқоңырау шалуға мүмкіндік береді.

2019 жылы Нұр-Сұлтан қаласы әкімдігі мен Полиция департаментінің қолдауымен ашылған мекеменің фронт-офисі ерекше назар аударды. Фронт-офис мекемеге келушілерге қызмет көрсетудің барлық функцияларын біріктірді. Осы фронт-офисте мекемеде ұсталатын адам туралы қажетті ақпарат алуға, тамақ өнімдері мен бірінші кезекте қажетті тауарларды беруді жүзеге асыруға, сондай-ақ тергеу кабинеттеріне өтуге болады.

Шаруашылық қызмет көрсету жасағында жұмыс істейтін сотталғандардың құқықтарын іске асыру шеңберінде мекемеде олардың құқықтардың бұзылуы туралы шағымдар мен өтініштер, сондай-ақ мекеме әкімшілігінің араласуынсыз оларға ізгілік актілерін қолдану туралы өтініштер беру үшін терминал орнатылған.

Депутаттар тергеу-қамаудағылар мен сотталғандарды ұстау жағдайларымен танысты, олардың құқықтарының бұзылғаны жөнінде шағымдардың және ұсыныстардың бар екенін сұрады, ел Тәуелсіздігінің 30 жылдығына орай алдағы рақымшылық жасау жөніндегі сұрақтарға жауап берді.

ҚАЖК мекемесінің қызметкерлерімен қызметтің проблемалық мәселелері және оларды шешу жолдары талқыланды.

8. 2021 жылғы 25 қарашада жетінші сайланған Парламент Мәжілісінің екінші сессиясына арналған негізгі іс-шаралар жоспарына сәйкес Парламент Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті Жоғарғы Сотпен, Ішкі істер министрлігімен, Бас прокуратурамен және Парламентаризм институтымен бірлесіп **«Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар - ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру шеңберінде қылмыстық процесте тараптардың жарыспалылығы мен тең құқықтылығын арттыру, сондай-ақ, қылмыстық процеске қатысушылардың құқықтарын қорғау кепілдігін күшейту туралы» тақырыбында дөңгелек үстел** ұйымдастырып, өткізді.

Отырыс жұмысына Парламент Мәжілісінің депутаттары, орталық мемлекеттік органдардың өкілдері, ғалым-заңгерлер қатысты.

Парламентаризм институты әзірлеген «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық процесте тараптардың жарыспалылығы мен тең құқықтылығын қамтамасыз ету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобасының тұжырымдамасында айыптау және қорғау тараптарының жарыспалылығы мен тең құқылығы қағидатының нақты сақталуын белгілеу айқындалады, ол істерді әділ шешуге, шағымдар санын азайтуға және соттар істерді қараған кезде айыптау көлбеуін болғызбауға ықпал етеді.

Атап айтқанда, мыналар ұсынылады:

ҚПК-де адвокаттың қатысуын және ҚПК-нің 65-бабында көзделген құқықтарды пайдалану мүмкіндігін қамтамасыз ете отырып, басты сот талқылауы басталған кезден бастап айып тағу сатысын белгілеу;

жиналған және зерделенген дәлелдемелер негізінде адамның қылмыс жасаудағы кінәсін тек сот анықтауға құқылы екенін, демек, сотқа дейінгі тергеу органдары мен қорғаушы тарап сотқа дейінгі тергеу шеңберінде дәлелдемелерді емес, сотқа ұсынылатын нақты деректерді жинайтынын айқындау;

жиналған деректерді қорғау актісімен тікелей сотқа беру құқығын белгілей отырып, нақты деректерді жинау ғана емес, сонымен бірге бағалау құқығын адвокатқа беру;

тергеу органы сотқа дейінгі тергеп-тексеру аяқталғаннан кейін жиналған нақты деректер жеткілікті болған кезде күдік актісін жасайды, ал прокурор күдік негізділігінің актісін бекітеді деп белгілеу.

Заң жобасының аталған тұжырымдамасында ұсынылған новеллаларды іске асыру нақты деректерді жинауда, бағалауда және сотқа беруде қорғау тарапы мен қылмыстық қудалау органдарын деңгейлестіруге және айыптау тарапының жиналған нақты деректерінің басымдығын алып тастауға мүмкіндік береді, бұл тараптардың жарыспалылығы мен тең құқылығы қағидатын толық көлемде іске асырады.

Жоғарғы Сот жанындағы Соттардың қызметін қамтамасыз ету департаменті басшысының орынбасары А.С. Мусралинов Жоғарғы Соттың қылмыстық процесті жетілдіру мәселелері бойынша нақты жарыспалылықты дамыту және айыптау үкімін төмендету бойынша жүргізіп жатқан жұмысы мен пайымы туралы баяндама жасады.

Парламентаризм Институтының директоры М.М. Махамбетов қылмыстық процесте тараптардың жарыспалылығы мен тең құқықтылығын заңнамалық қамтамасыз етудің тұжырымдамалық тәсілдері туралы сөз сөйледі.

Отырыс барысында отырыстың басқа да қатысушыларының, оның ішінде Республикалық адвокаттар алқасы өкілдерінің, Құқықтық кеңес мүшелерінің, ғалымдардың, сарапшылардың пікірлері тыңдалды. Отырыс қорытындысы бойынша ұсынымдар қабылданды.

9. 2022 жылғы 10 ақпанда Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің іс-шаралар жоспарына сәйкес «Қазақстан Республикасында қылмыстық қудалау және жазаны орындау саласындағы адам құқықтары туралы» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді.

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы А.Т. Қожахметов 2021 жылғы 15 қаңтарда Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев жетінші сайланған Парламенттің бірінші сессиясының ашылуында сөйлеген сөзінде мемлекеттік саясаттың маңызды басымдығы адам құқықтарын қорғау болып табылатынын еске салғаны жөнінде атап өтті.

Бүгінде Қазақстан адам құқықтары саласындағы 70-тен астам көпжақты әмбебап халықаралық шарттардың, оның ішінде Адам

құқықтарының жалпыға ортақ декларациясы мен Біріккен Ұлттар Ұйымының 8 құқық қорғау конвенциясының қатысушысы болып табылады.

БҰҰ-мен тығыз ынтымақтастық шеңберінде Қазақстан жүргізілген реформалар мен қол жеткізілген нәтижелер туралы Ұлттық баяндамаларды БҰҰ-ның тиісті органдарына жүйелі түрде кезең-кезеңімен жіберіп отырады.

Қазақстан адам құқықтары саласында бірнеше іс-қимыл жоспарларын, даму бағдарламаларын қабылдады, олардың көмегімен заңнаманы реформалау, институционалдық дамыту және құқық қолдану практикасын жақсарту халықаралық стандарттарға жақындауға бағытталған.

Жаңа модельді іске асыру бойынша әзірленген тәсілдер барлық тергеу және анықтау органдары бойынша азаматтардың құқықтарын бұзу санын 17 пайызға қысқартуға мүмкіндік берді. Биылдан бастап біз екінші кезеңге өттік. Айыптау актілерін енді прокурорлардың өздері жасайды. Осы жылдың басынан бастап біз аса ауыр қылмыстар бойынша айыптау актілерін жасаймыз. Келесі жылдан бастап сыбайлас жемқорлық қылмыстар бойынша айыптау актілерін, ал 2024 жылдан бастап қалғандары бойынша актілер жасайтын боламыз. Бұл тергеу перспективаларының шешімдері мен анықтамаларын келісу кезінде прокурорлардың істерді мұқият зерделеуін қамтамасыз етеді.

Тергеу органдарының жұмысын жаңғыртумен қатар қылмыстық процестегі адвокаттардың рөлін күшейтуге де ерекше назар аударылды. Өткен жылдың маусым айынан бастап адвокаттар қорғауындағы адамға қатысты барлық іс жүргізу құжаттарымен таныса алады, сондай-ақ іс бойынша сот сараптамасын жүргізуге бастама жасай алады.

Отырысқа мемлекеттік органдардың өкілдері, ғалымдар, адвокаттар, ҰЕҰ өкілдері қатысты.

10. 2022 жылғы 28 наурызда Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті **«Атқарушылық іс жүргізуде тараптардың құқықтарын қорғауды жетілдіру. Проблемалар және оларды шешу жолдары» тақырыбында Үкімет сағатын** өткізді, онда Қазақстан Республикасының Әділет министрі Қ.С. Мусиннің баяндамасы тыңдалып, талқыланды.

Қосымша баяндамашы ретінде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы А.Т. Қожахметов сөз сөйледі.

Парламентарийлер алдында сөз сөйлеген Әділет министрі Қ.С. Мусин 2021 жылы сот орындаушыларының іс жүргізуінде 9,3 трлн теңге сомасына 6,7 млн құжат болғанын атап өтті.

Нақты өндіріп алу 300 млрд теңге сомасына 2,3 млн атқарушы құжат бойынша жүзеге асырылды.

Іс жүргізу санының өсуі байқалады, жыл сайын 1 млн құжаттан түседі.

Өсудің негізгі себебі сот орындаушыларына тек сот актілері ғана емес, сонымен қатар салық бұйрықтары, нотариустардың жазбалары,

атқарушы құжат мәртебесі берілген еңбек инспекторларының нұсқамалары да келеді.

Атқарушылық құжаттардың барлық санаты бойынша мәжбүрлеп орындату шараларын қабылдау кезінде бірыңғай тәсіл қолданылады.

Экономикалық белсенді халықтың басым бөлігі мәжбүрлі түрде орындау орбитасына тікелей немесе жанама түрде тартылған.

Әділет министрлігі орындау процестерін оңтайландыруды қоса алғанда, ұйымдастыру шараларын тұрақты негізде қабылдайды, реформаларды заңнамалық сүйемелдеу пысықталуда.

Практика көрсеткендей, пәрменді шаралардың бірі борышкерлерді жауаптылыққа тарту болып табылады.

Өткен жылдың өзінде 6 мыңнан астам борышкер әкімшілік жауаптылыққа тартылды.

Алименттерді төлемегені үшін Қылмыстық кодекстің 139-бабы бойынша 316 борышкер жауапқа тартылды, оның ішінде 159-ы сотталды.

Үкімет сағаты барысында депутаттар борышкерлердің деректерін жүйелеуге, ақпараттандыруға ықпал ететін және көптеген бюрократтық мәселелерді шешетін, сондай-ақ борышкерлер тарапынан төлемдерді орындау бойынша жедел шешім қабылдауға алып келетін мобильді қосымшаға қатысты мәселелерді талқылады.

Отырысқа Бас прокуратураның, Жоғарғы Соттың, министрліктердің, ведомстволар мен жергілікті атқарушы органдардың, халықаралық және үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері қатысты.

Үкімет сағатының қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасының Үкіметіне, мүдделі мемлекеттік органдар мен ведомстволарға атқарушылық іс жүргізуді қамтамасыз ету саласында бірқатар нақты ұсыныстарды қамтитын ұсынымдар әзірленді.

11. 2022 жылғы 9-10 маусымда жетінші сайланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің өкілеттіктерін іске асыру жөніндегі екінші сессияға арналған негізгі іс-шаралар жоспарына сәйкес «Сотталған адамдарға қатысты құқықтарды сақтау және азаптауларға жол бермеу мәселелері» тақырыбында Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің Қарағанды облысында (облыстар бойынша қылмыстық-атқару жүйесі департаменттері өкілдерінің қатысуымен) көшпелі отырысы өткізілді.

Іс-шараға Парламент Мәжілісінің депутаттары – Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің мүшелері, сондай-ақ қылмыстық-атқару жүйесі, прокуратура, ішкі істер органдарының, сыбайлас жемқорлыққа қарсы ведомствоның, Қарағанды облысы әкімдігінің, соттың қызметкерлері және құқық қорғаушылар қатысты.

Көшпелі отырыс сотталған адамдарға қатысты азаптаудың проблемалық мәселесін анықтау мақсатында өткізілді.

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы Арман Қожахметов осы отырысты аша отырып, кіріспе сөз сөйледі.

Қарағанды облысы әкімінің орынбасары Ермек Алпысов құттықтау сөз сөйледі.

Көшпелі отырыс барысында бас бостандығынан айыру орындарында ұсталатын адамдардың санына қатысты, қызметкерлерге қатысты сотқа дейінгі тергеулер санын азайту туралы, пенитенциарлық жүйені жетілдіруге арналған форумдар өткізу туралы; БҰҰ ЕҚБ-мен бірлесіп жүзеге асырылып жатқан, оның шеңберінде ұстау жағдайларын жақсарту, әлеуметтік оңалту мен қоғамға ықпалдастықтың жаңа тәсілдерін әзірлеу бойынша жұмыстар жүргізіліп жатқан бағдарлама туралы; Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің бастамасы бойынша және Орталық Азиядағы Халықаралық түрме реформасы (PRI) өкілдігінің қолдауымен ұлттық құқықтық актілерді осы стандарттарға сәйкес келтіру бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстар туралы, қылмыстық-атқару заңнамасын жетілдіру жөніндегі шаралар туралы және басқалары туралы мәселелер талқыланды.

Отырысқа мүдделі мемлекеттік органдардың – Жоғарғы Соттың, Бас прокуратураның, Ішкі істер министрлігінің өкілдері, облыстар бойынша қылмыстық-атқару жүйесі департаменттерінің өкілдері, сондай-ақ Республикалық адвокаттар алқасының өкілдері, өзге де үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері қатысты.

Өңірге бару және мәселелерді талқылау қорытындысы бойынша көшпелі отырысқа қатысушылар сотталған адамдарға қатысты азаптаудың проблемалық мәселелері саласында бірқатар нақты ұсыныстарды қамтитын ұсынымдар әзірледі.

Сапар барысында Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің депутаттары Қарағанды облысының қылмыстық-атқару жүйесі мекемелерінде болды.

2.3. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ІСТЕР, ҚОРҒАНЫС ЖӘНЕ ҚАУІПСІЗДІК КОМИТЕТІ

2021 жылғы 1 қыркүйектен бастап 2022 жылғы 30 маусым кезеңінде Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитеті (бұдан әрі – Комитет) 22 заң жобасы бойынша бас заң жобасы болып табылды/болып табылады (**1 – екінші сессиядан өтті; 2 – VI сайланымның алтыншы сессиясынан өтті; 3 – VII сайланымның бірінші сессиясынан өтті**); 21 – Қазақстан Республикасының Үкіметі енгізген, 1 – Парламент депутаттары бастамашылық еткен.

Барлық заң жобаларының ішінде: **9** заң жобасына Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды, **1** заң жобасын Мәжіліс мақұлдап, Сенаттың қарауына жіберді, **12 заң жобасымен** жұмыс жалғасуда.

160 отырыс өткізілді, оның ішінде Комитеттің отырыстары – 54, оның ішінде көшпелі – 3, тақырыптық – 5; Дөңгелек үстел – 2; заң жобалары бойынша жұмыс топтарының отырыстары – 106.

Мақсаты, міндеттері, негізгі жаңалықтары, өзекті мәселелері, заң жобасының бастамашысы, жұмыс тобының басшысы мен мүшелері, жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны және т. б. көрсетіле отырып, Комитет бас болған және/немесе

болып табылатын заң жобалары туралы (әрбір заң жобасы бойынша)

1. «Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттер қарулы күштерінің бірлескен (біріккен) байланыс жүйесі туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Т.С. Адамбеков.

Жұмыс тобының мүшелері: Б.С. Оспанов, Ж.Д. Сүлейменова, Д.В. Колода, Қ.І. Нұр, Ғ.А. Елеуов, Е.В. Смышляева.

Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттер қарулы күштерінің бірлескен (біріккен) байланыс жүйесі туралы келісім (бұдан әрі – Келісім) 2020 жылғы 29 мамырда жасалған.

Келісімге сәйкес Тараптар Келісімге қатысушы мемлекеттердің қарулы күштері арасындағы өзара іс-қимылды дамыту мақсатында ТМД-ға қатысушы мемлекеттер қарулы күштерінің бірлескен (біріккен) байланыс жүйесін құрады.

Бірлескен (біріккен) байланыс жүйесіне Келісімге қатысушы мемлекеттер қарулы күштерінің күштері мен байланыс құралдары кіреді.

Ұйымдық-техникалық құрылымды қалыптастыру, Бірлескен байланыс жүйесін құру және оның жұмыс істеу қағидаттары Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы Үкімет басшыларының кеңесі бекітетін Ережеде айқындалады.

Жұмыс тобының 1 отырысы өтті.

Заң жобасына ҚР Президенті қол қойды.

2. «Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттер қарулы күштерінің бірлескен гуманитарлық минасыздандыру инженерлік бөлімшесі туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат А.С. Платонов.

Жұмыс тобының мүшелері: М.М. Төлепберген, Б. Әбдіғалиұлы, Д.В. Колода, А.Қ. Жұмабаева, М.А. Ахметов, Ж.Ә. Ахметбеков.

Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттер қарулы күштерінің бірлескен гуманитарлық минасыздандыру инженерлік бөлімшесі туралы келісім (бұдан әрі – Келісім) 2020 жылғы 18 желтоқсанда жасалған.

Келісім Достастыққа қатысушы мемлекеттер қарулы күштерінің гуманитарлық минасыздандырудың бірлескен инженерлік бөлімшесін қалыптастыру, қолдану және оның қызметін аяқтау тәртібін, қабылдаушы/транзиттік Тараптың аумағындағы оның мәртебесін, сондай-ақ гуманитарлық минасыздандыруды жүргізу кезеңіндегі әскери қызметшілер мәртебесін айқындайды.

Келісімде ТМД-ға қатысушы мемлекеттер болып табылмайтын мемлекеттердің аумақтарында гуманитарлық минасыздандыру міндеттерін орындауға Бірлескен бөлімшені тарту мүмкіндігі көзделген.

Қазақстан Республикасы мұндай бағыт тек БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің мандатына сәйкес мүмкін болады деп есептейді.

Осыған байланысты Келісімге ескертпемен қол қойылды.

Жұмыс тобының 1 отырысы өткізілді.

Заң жобасына ҚР Президенті қол қойды.

3. «Ерекше тауарларды бақылау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Қ.Т. Ержан.

Жұмыс тобының мүшелері: Б.М. Сартбаев, Б.С. Дүйсенбинов, Е.С. Бейсенбаев, Д.М. Еспаева, Ғ.А. Елеуов, С.М. Ертаев.

Заң жобасы ерекше тауарларды бақылаудың ұлттық жүйесін жетілдіруге бағытталған. Ерекше тауарларды бақылаудың мақсаты мемлекеттің ұлттық қауіпсіздігіне қатер төндіретін олармен байланысты тәуекелдерді жою, осы тауарлардың террористік ұйымдарға берілуіне жол бермеу, сондай-ақ Қазақстан Республикасы қабылдаған халықаралық міндеттемелерді сақтау болып табылады.

Халықаралық тәжірибе көрсетіп отырғандай, озық халықаралық стандарттарға сәйкес келетін ұлттық бақылау жүйелері елдерге озық технологияларды сатып алуды жеңілдетуге, тікелей шетелдік инвестицияларды тартуға көмектеседі, экспортқа және өнеркәсіптің дамуына жәрдемдеседі.

Заң жобасын қабылдау қазақстандық ерекше тауарларды бақылау жүйесіне озық халықаралық стандарттарға сәйкес келуге мүмкіндік береді және Қазақстан Республикасының кандидатурасын экспорттық бақылаудың халықаралық режимдеріне (Аустралиялық топ, Вассенаарлық уағдаластықтар, Зымырандық технологияларды бақылау режимі) ілгерілетуге ықпал ететін болады.

Жұмыс тобының 20 отырысы өткізілді.

Заң жобасын Комитет жүргізуде (I оқылымда қарады).

4. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ерекше тауарларды бақылау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Қ.Т. Ержан.

Жұмыс тобының мүшелері: Б.М. Сартбаев, Б.С. Дүйсенбинов, Е.С. Бейсенбаев, Д.М. Еспаева, Ғ.А. Елеуов, С.М. Ертаев.

Заң жобасы «Ерекше тауарларды бақылау туралы» негізгі Заң жобасында көзделген, мемлекеттік органдардың құзыретін, мемлекеттік органдар мен ұйымдар арасындағы ақпараттық өзара іс-қимыл тәртібін, сондай-ақ ерекше тауарларды бақылау саласындағы құқықтық реттеуді белгілейтін нормаларды іске асыруға бағытталған. Осы саладағы субъектілердің мемлекеттік функциялары мен қарым-қатынастары әртүрлі заңнамалық актілермен бекітілген.

Жұмыс тобының 20 отырысы өткізілді.

Заң жобасын Комитет жүргізуде (I оқылымда қаралды).

5. «2004 жылғы 22 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ресей Федерациясының Үкіметі арасындағы «Байқоңыр» ғарыш айлағында «Бәйтерек» ғарыш зымыран кешенін құру туралы келісімге өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Н.Г. Дементьева.

Жұмыс тобының мүшелері: Б.С. Оспанов, Б.Қ. Тілеухан, М.С. Елюбаев, А.М. Жамалов, Г.Г. Шиповских, Ғ.З. Құлахметов.

2004 жылғы 22 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ресей Федерациясының Үкіметі арасындағы «Байқоңыр» ғарыш айлағында «Бәйтерек» ғарыш зымыран кешенін құру туралы

келісімге өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы хаттама (бұдан әрі – Хаттама) 2020 жылғы 31 қазанда Мәскеуде жасалған.

Хаттамаға сәйкес «Бәйтерек» Қазақстан-Ресей бірлескен кәсіпорны» акционерлік қоғамы бюджеттік кредитті оның жарғылық капиталына айырбастау арқылы кредиттік міндеттемелерден босатылады және өз қызметін одан әрі жүзеге асыруға мүмкіндік алады.

Бұдан басқа, «Бәйтерек» ғарыш зымыран кешенін (оны құру рәсімі аяқталғаннан кейін) «Союз-5» тасымалдағыш зымыранын ұшырумен жүктеу кепілдіктері қамтамасыз етіледі, бұл оның ұзақ уақыт бойы жұмыс істеуін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Хаттаманың қабылдануы «Байқоңыр» ғарыш айлағында «Бәйтерек» ғарыш зымыран кешенінің ғылыми-техникалық және өндірістік әлеуетін сақтау мен тиімді пайдалануда Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясының мүдделері ескеріле отырып, екі ел арасындағы ғарыш қызметі саласындағы ынтымақтастықты дамытуға қызмет етеді.

Жұмыс тобының 1 отырысы өткізілді.

Заң жобасына ҚР Президенті қол қойды.

6. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қырғыз Республикасының Үкіметі арасындағы өтеусіз әскери-техникалық көмек көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат С.Н. Решетников.

Жұмыс тобының мүшелері: А.Р. Әбілдаев, В.А. Ким, А.Қ. Нұркина, А.М. Паяев, Г.Г. Шиповских, Ғ.З. Құлахметов.

Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қырғыз Республикасының Үкіметі арасындағы өтеусіз әскери-техникалық көмек көрсету туралы келісім (бұдан әрі – Келісім) 2021 жылғы 2 наурызда Нұр-Сұлтанда жасалған.

Келісімнің қабылдануы Орталық Азия өңіріндегі қауіпсіздікті нығайту қажеттігіне негізделген және Қырғыз Республикасының Қарулы күштерін дамытуға жәрдем көрсетуге бағытталған.

Келісімге сәйкес Қазақстан тарапы Қырғыз тарапына қосымшада көрсетілген әскери мүлікті беру түрінде өтеусіз әскери-техникалық көмек көрсетеді.

Келісімнің 3-бабына сәйкес Қазақстан тарапы әскери мүлікті өз аумағынан Қырғыз Республикасының Қой-Таш елді мекеніне дейін автомобиль көлігімен жеткізуді қамтамасыз етеді.

Жұмыс тобының 1 отырысы өткізілді.

Заң жобасына ҚР Президенті қол қойды.

7. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Тәжікстан Республикасының Үкіметі арасындағы өтеусіз әскери-техникалық көмек көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Е.Б. Саиров.

Жұмыс тобының мүшелері: Б.С. Оспанов, Ф.Қ. Қаменов, В.Г. Набиев, А.М. Паяев, Г.Г. Шиповских, Ғ.З. Құлахметов.

Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Тәжікстан Республикасының Үкіметі арасындағы өтеусіз әскери-техникалық

көмек көрсету туралы келісім (бұдан әрі – Келісім) 2021 жылғы 17 сәуірде Нұр-Сұлтанда жасалған.

Келісімге сәйкес Қазақстан тарапы Тәжік тарапына әскери мүлікті беру түрінде өтеусіз әскери-техникалық көмек көрсетеді.

Тәжік-Ауған шекарасына іргелес аудандарындағы қауіпсіздік саласындағы күрделі жағдайда, сондай-ақ өңірлік қауіпсіздікке төнетін сын-тегеуріндер мен қатерлердің өсуіне байланысты Келісімді ратификациялау Тәжікстан Республикасы Қарулы Күштерінің осы қатерлерге тойтарыс беру және бүкіл Орталық Азия өңірінің қауіпсіздігін нығайту жөніндегі мүмкіндіктерін күшейтуге ықпал етеді.

Жұмыс тобының 1 отырысы өткізілді.

Заң жобасына ҚР Президенті қол қойды.

8. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Тәжікстан Республикасының Үкіметі арасындағы тәжік-ауған шекарасына іргелес аудандарда қауіпсіздікті қамтамасыз етуде әскери-техникалық жәрдем көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Ю.В. Кучинская.

Жұмыс тобының мүшелері: Б.С. Оспанов, Л.П. Павловец, В.Г. Набиев, А.М. Паяев, С.Ж. Нақпаев, Ә.М. Рахымжанов.

Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Тәжікстан Республикасының Үкіметі арасындағы тәжік-ауған шекарасына іргелес аудандарда қауіпсіздікті қамтамасыз етуде өтеусіз әскери-техникалық жәрдем көрсету туралы келісім (бұдан әрі – Келісім) 2021 жылғы 12 шілдеде Нұр-Сұлтанда жасалған.

Келісімге сәйкес Қазақстан тарапы Тәжікстан тарапына әскери мүлікті өтеусіз беру түрінде әскери-техникалық жәрдем көрсетеді.

Әскери мүліктің атауы мен көлемін Тараптардың уәкілетті органдары дипломатиялық арналар арқылы келіседі.

Жұмыс тобының 1 отырысы өткізілді.

Заң жобасына ҚР Президенті қол қойды.

9. «Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясы арасындағы әскери ынтымақтастық туралы шартты ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат А.С. Құспан.

Жұмыс тобының мүшелері: Б.С. Оспанов, Л.П. Павловец, Д.В. Колода, Д.К. Әлімбаев, І.Ж. Бұларов, Ғ.З. Құлахметов.

Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясы арасындағы әскери ынтымақтастық туралы шарт 2020 жылғы 16 қазанда Нұр-Сұлтанда жасалған.

Шартта мемлекеттердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету және өңірлік қауіпсіздіктің сын-тегеуріндері мен қатерлеріне қарсы іс-қимыл жасау мүдделерінде әскерлерді қолдануды бірлесіп жоспарлауда әскери ынтымақтастықты жүзеге асыру, сондай-ақ Тараптардың әскери ынтымақтастығының басқа да бағыттары бойынша өзара іс-қимыл жасау көзделеді.

Жұмыс тобының 1 отырысы өткізілді.

Заң жобасына ҚР Президенті қол қойды.

10. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық

актілеріне арнаулы мемлекеттік органдар қызметкерлері мен әскери қызметшілердің әскери қызмет және тұрғын үй қатынастары мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Е.С. Тайжанов.

Жұмыс тобының мүшелері: Рахымжанов Ә.М., Қаратаев Ф.Ә., Қаманев Ф.Қ., Колода Д.В., Решетников С.Н., Әлімбаев Д.К., Қожахметов А.Т., Ерубайев С.С.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1033 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Үкіметінің заң жобалау жұмыстарының 2020 жылға арналған жоспарының 14-1-тармағына сәйкес әзірленді.

Заң жобасы Мемлекет басшысының 2019 жылғы 2 қыркүйектегі «Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыруға бағытталған: – Президент әскери қызметтің беделін арттыру, сондай-ақ Қарулы Күштерді дамыту мәселелері жөніндегі кеңес барысында берілген әскери қызметшілер мен олардың отбасы мүшелерінің әлеуметтік топтамасын, оның ішінде тұрғын үймен қамтамасыз ету саласын жақсарту жөніндегі шаралар кешенін әзірлеу қажеттігі туралы тапсырмаларды орындау қажеттігін атап өтті.

Заң жобасында:

мынадай үш заңға 114 түзету енгізу көзделген, олар:

- «Тұрғын үй қатынастары туралы»;
- «Әскери қызмет және әскери қызметшілердің мәртебесі туралы»;
- «Қазақстан Республикасының арнаулы мемлекеттік органдары туралы».

Жұмыс топтарының 11 отырысы өткізілді.

Заң жобасына ҚР Президенті қол қойды.

11. «Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы».

Бастамашылар: Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаттары.

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Адамбеков Т.С.

Жұмыс тобының мүшелері: Үйсінбаев А.С., Сүлейменова Ж.Д., Набиев В.Г., Жамалов А.М., Хамзин Ғ.Б., Ахметбеков Ж.Ә.

Жоба 1969 жылғы 23 мамырдағы Халықаралық шарттар құқығы туралы Вена конвенциясына сәйкес келтіруге, сондай-ақ олқылықтар мен қайшылықтарды жоюға бағытталған.

Атап айтқанда, «парафирлеу», «қол қою», «өкілеттіктер», «халықаралық шарт жасасу» ұғымдарының анықтамалары қайта қаралады.

Жұмыс тобының 3 отырысы өткізілді.

Заң жобасына ҚР Президенті қол қойды.

12. «Геодезия, картография және кеңістіктік деректер туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Ержан Қ.Т.

Жұмыс тобының мүшелері: Торғаев Б.Н., Телпекбаева Ж.Т., Омарбекова Ж.Ә., Құлшар М.И., Хамзин Ғ.Б., Өмірғали Е.Қ.

Заң жобасы «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарының 56-тармағын іске асыру мақсатында әзірленді.

Заң жобасын қабылдаудың мақсаты геодезия, картография және кеңістіктік деректер саласындағы заңнаманы жетілдіру, геодезиялық және картографиялық қызмет субъектілері қызметінің жаңа және жетілдірілген тетіктерін енгізу, мемлекеттік саясатты үйлестіруді күшейту және геодезиялық, картографиялық қызметті реттеудің жалпыға танылған халықаралық қағидаттары мен тәсілдерін енгізу, геодезия, картография және кеңістіктік деректер саласындағы мемлекеттік бақылауды жетілдіру болып табылады.

Заң жобасын іске асыру үшін құны 17827424 мың теңгені құрайтын Ұлттық кеңістіктік деректер инфрақұрылымын құру бөлігінде мемлекеттік бюджеттен қаржы қаражаты талап етіледі, оның ішінде 2021 жылға республикалық бюджет комиссиясы 2352109 мың теңгені қолдады. (РБК 2021 жылғы 20 сәуірдегі № 9 шешімі).

Заң жобасын таныстыру және жұмыс тобының 9 отырысы өткізілді.

Заң жобасы Комитеттің жұмысында (I оқылымда қаралды).

13. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне геодезия, картография және кеңістіктік деректер мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Ержан Қ.Т.

Жұмыс тобының мүшелері: Торғаев Б.Н., Телпекбаева Ж.Т., Омарбекова Ж.Ә., Құлшар М.И., Хамзин Ғ.Б., Өмірғали Е.Қ.

Заң жобасын таныстыру және жұмыс тобының 9 отырысы өткізілді.

Заң жобасы қазіргі заманғы халықаралық практикаға негізделген геодезиялық және картографиялық қызметтің тиімді жұмыс істеуінің заңнамалық нормаларын ендіру, кеңістіктік деректерді дамыту, геоақпараттық ортаның бытыраңқы болуына жол бермеу және адал бәсекелестікке жағдай жасау арқылы белсенділікті арттыру, сондай-ақ оны қабылдау кезінде туындайтын құқықтық олқылықтар мен коллизияларды жою мақсатында әзірленді.

Заң жобасында:

1) Қазақстан Республикасының Жер кодексіне;

2) «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік шекарасы туралы»

Қазақстан Республикасының Заңына;

3) «Рұқсаттар және хабарламалар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына;

4) «Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу көзделеді.

Заң жобасы Комитеттің жұмысында (I оқылымда қаралды).

14. «Әскери полиция органдары туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Кучинская Ю.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Бердалин А.Б., Иса К.Ж., Нұрымова Г.А., Дүйсенбинов Б.С., Раманқұлов М.Б., Әлімбаев Д.К., Ташқараев Ғ.Ә., Ахметбеков Ж.Ә.

Заң жобасын қабылдаудың мақсаты: әскери полиция органдары 1997 жылы құрылған сәттен бастап әскери тәртіпті арттыру, Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде құқықтық тәртіпті қамтамасыз ету және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі міндеттерді табысты орындайды.

Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында құқықтық тәртіпті қамтамасыз ету негіздерін құқықтық бекіту мақсатында 2005 жылғы 21 ақпанда «Әскери полиция органдары туралы» Қазақстан Республикасының Заңы қабылданды.

Алайда, Қазақстан Республикасының «Әскери полиция органдары туралы» Заңының қабылданғанына 15 жыл болды. Осы кезеңде Қарулы Күштерді, басқа да әскерлер мен әскери құралымдарды одан әрі салу параметрлері едәуір дәрежеде қайта қаралды, олардың ұйымдық-штаттық құрылымында өзгерістер болды, әскери полиция органдары орындайтын міндеттер кеңейтілді.

Осыған байланысты жаңа редакциядағы «Әскери полиция органдары туралы» заң жобасы әзірленді, ол әскери полиция органдарының өкілеттіктерін кеңейтуге және құқықтық нормалардың мазмұнындағы қайшылықтарды жоюға, ескірген нормаларды алып тастауға және қоғамдық дамудың пісіп-жетілген қажеттіліктеріне сәйкес келетін жаңа құқық нормаларын жасауға бағытталған.

Заң жобасын таныстыру және жұмыс тобының 6 отырысы өткізілді.

Заң жобасы Комитет жұмысында.

15. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әскери полиция органдары мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Кучинская Ю.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Бердалин А.Б., Иса Қ.Ж., Нұрымова Г.А., Дүйсенбинов Б.С., Раманқұлов М.Б., Әлімбаев Д.К., Ташқараев Ә.Ә., Ахметбеков Ж.Ә.

Заң жобасын қабылдаудың мақсаты Қазақстан Республикасының жекелеген заңнамалық актілерінің Қазақстан Республикасы әскери полициясы органдарының қызметі саласындағы қоғамдық қатынастарды реттейтін нормаларын негізгі заң жобасының ережелеріне сәйкес келтіру болып табылады.

Сондай-ақ, Қазақстан Республикасының Президентіне Қорғаныс министрлігі әзірлейтін Әскери жоспарлау жүйесін бекіту бойынша өкілеттік беруге қатысты түзетулер көзделген.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының мына заңнамалық актілеріне түзетулер енгізуді көздейді:

2014 жылғы 3 шілдедегі Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі;

«Әскери қызмет және әскери қызметшілердің мәртебесі туралы» 2012 жылғы 16 ақпандағы Қазақстан Республикасының Заңы;

«Қазақстан Республикасының қорғанысы және Қарулы Күштері туралы» Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 7 қаңтардағы Заңы;

Өткізілді: заң жобасының таныстырылымы және жұмыс тобының 5 отырысы.

Заң жобасы Комитет жұмысында.

16. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ресей Федерациясының Үкіметі арасындағы «Байқоңыр» ғарыш айлағынан ұшыру кезінде тасымалдағыш зымырандардан бөлінетін бөліктердің құлау ауданы ретінде Қазақстан Республикасының аумағындағы жер учаскесін беру және пайдалану шарттары туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Дементьева Н.Г.

Жұмыс тобының мүшелері: Адамбаев С.Ж., Сарым А.Ә., Елюбаев М.С., Нұр Қ.І., Абақанов Е.Н., Ертаев С.М.

Келісімге сәйкес Қазақстан Республикасы Ресей Федерациясына «Байқоңыр» ғарыш айлағынан «Союз» үлгісіндегі тасымалдағыш зымырандарды ұшыру кезінде олардан бөлінетін бөліктердің құлау ауданы ретінде пайдалану үшін ауданы 63,2 мың га жер учаскесін береді.

Қазақстан Республикасының екі облысы – Ақтөбе (22,52 мың га) және Қостанай (40,68 мың га) шекараларында орналасқан жер беріледі.

Құлау ауданын пайдаланғаны үшін төлем «Союз» үлгісіндегі тасымалдағыш зымырандарды ұшыру санына қарамастан жылына 460 (төрт жүз алпыс) мың АҚШ доллары мөлшерінде белгіленеді және тиісінше Қазақстан Республикасының Ақтөбе және Қостанай облыстарының әкімдіктері арасында 103 мың АҚШ доллары және 357 мың АҚШ доллары мөлшерінде бөлінуге жатады.

Жұмыс тобының отырыстары өткізілген жоқ.

Заң жобасы Комитет жұмысында.

17. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қорғаныс өнеркәсібі және мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Қ. Ержан, М. Ерман, А. Құспан, Н. Нұрсипатов.

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Линник А.Г.

Жұмыс тобының мүшелері: Абасов Қ.Б., Бекжанов Б.А., Панченко И.И., Унжакова И.С., Мыңбай Д.Қ., Әлімбаев Д.К., Шиповских Г.Г., Әміреев Г. М.

Жобада «Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін пайдалану және авиация қызметі туралы» және «Қорғаныс өнеркәсібі және мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына түзетулер көзделеді.

Жобада мемлекеттік авиациядағы ұшу жұмысының бірыңғай тәртібін белгілеу, Қазақстан Республикасының әлеуетті құрылымдарының ерекшелігін (ерекшеліктерін) және мақсатын ескере отырып, Қазақстан Республикасының мемлекеттік авиациясы саласындағы әртүрлі нормативтік құқықтық актілердің талаптарын үйлестіру ұсынылады.

Практикада іске асырылмауына байланысты жобада мемлекеттік қорғаныс тапсырысы шеңберінде сатып алынатын әскери мақсаттағы тауарларды (өнімдерді), қосарланған мақсаттағы тауарларды (өнімдерді), әскери мақсаттағы жұмыстарды және әскери мақсаттағы көрсетілетін қызметтерді мемлекеттік мекемелерге бөлу және беру тәртібін белгілейтін норма алып тасталады.

Жобада әскери мақсаттағы тауарлардағы (өнімдердегі), қосарланған мақсаттағы (қолданыстағы) тауарлардағы (өнімдердегі), әскери мақсаттағы жұмыстардағы және әскери мақсаттағы көрсетілетін қызметтердегі ақау себептерін анықтау жөніндегі комиссияның құрамынан уәкілетті органды алып тастау және қосалқы бөлшектерді сатып алу рәсімдерін оңайлатуға бағытталған нормалар ұсынылады.

Жұмыс тобының 4 отырысы және дөңгелек үстел өткізілді.

Заң жобасы Комитет жұмысында.

18. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қырғыз Республикасының Министрлер Кабинеті арасындағы Орталық Азия өңірінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуде әскери-техникалық жәрдем көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Платонов А. С.

Жұмыс тобының мүшелері: Ф.А. Қаратаев, Г.К. Нұғманова, М.Б. Раманқұлов, Д.М. Еспаева, Г.Г. Шиповских, А.П. Рау.

Заң жобасын қабылдаудың мақсаты: Орталық Азия өңірінің іргелес аудандарындағы қауіпсіздік саласындағы күрделі жағдайда, сондай-ақ өңірлік қауіпсіздікке төнетін сын-тегеуріндер мен қатерлердің өсуіне байланысты әскери-техникалық көмек көрсету Қырғызстанның Қарулы Күштерінің осы қатерлерге тойтарыс беру және бүкіл Орталық Азия өңірінің қауіпсіздігін нығайту жөніндегі мүмкіндіктерін күшейтуге мүмкіндік береді.

Жұмыс тобының 1 отырысы өткізілді.

Заң жобасы Сенаттың қарауында жатыр.

19. «Қазақстан Республикасы мен Түрікменстан арасындағы Қазақстан-Түрікменстан мемлекеттік шекарасын делимитациялау және Каспий теңізіндегі балық аулау аймақтарының аралас учаскелерін межеллеу туралы шартты бекіту туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Линник А.Г.

Жұмыс тобының мүшелері: Ожаев Н.Ж., Тәжмағамбетова М.М., Телпекбаева Ж.Т., Жұмабаева А.Қ., Абақанов Е.Н., Мұсабаев С.Б.

Заң жобасын қабылдаудың мақсаты: Қазақстан мен Түрікменстан арасындағы Каспий теңізіндегі Мемлекеттік шекара сызықтарының өтуін және балық аулау аймақтарының аражігін ажыратуды айқындау.

Жұмыс тобының отырысы өткізілмеді.

Заң жобасы Комитет жұмысында.

20. «Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымына мүше мемлекеттердің аумақтарында Ұжымдық қауіпсіздік жүйесінің күштері мен құралдары құралымдарының уақытша болуына

байланысты істер бойынша юрисдикция және құқықтық көмек көрсету мәселелері жөніндегі келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Құспан А.С.

Жұмыс тобы құрылмаған.

Келісім Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымына мүше мемлекеттердің аумақтарында Ұжымдық қауіпсіздік жүйесінің күштері мен құралдары құралымдарының уақытша болуына байланысты істер бойынша құқықтық көмек көрсету және юрисдикция мәселелері бойынша ынтымақтастық тетігін құруға бағытталған.

Жұмыс тобының отырысы өткізілмеді.

Заң жобасы Комитет жұмысында.

21. «Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымының әскерлерін (Ұжымдық күштерін) бірлесіп материалдық-техникалық және медициналық қамтамасыз ету туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Саиров Е.Б.

Жұмыс тобы құрылмаған.

Келісім Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымының әскерлер (Ұжымдық күштер) топтарын бірлескен материалдық-техникалық және медициналық қамтамасыз етуді ұйымдастыру кезіндегі Тараптардың өзара іс-қимыл мәселелерін реттейді.

Жұмыс тобының отырысы өткізілмеді.

Заң жобасы Комитет жұмысында.

22. «2007 жылғы 6 қазандағы Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт Ұйымының бітімгершілік қызметі туралы келісімге өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі – депутат Құспан А.С.

Жұмыс тобы құрылмаған.

Хаттамада жоғарыда аталған Келісімге ұйымдық мәселелерді және Біріккен Ұлттар Ұйымының бейбітшілікті қолдау жөніндегі операциясында ҰҚШҰ ұжымдық бітімгершілік күштерін қолдануды жан-жақты қамтамасыз ету мәселелерін шешу үшін ҰҚШҰ Ұжымдық қауіпсіздік кеңесі айқындайтын Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымына (бұдан әрі – ҰҚШҰ) мүше мемлекеттердің бірін білдіретін «үйлестіруші мемлекет» терминін енгізу, сондай-ақ жаңа терминге байланысты 8-бапты түзету көзделеді.

Жұмыс тобының отырысы өткізілмеді.

Заң жобасы Комитет жұмысында.

Өткізілген парламенттік тыңдаулар, көшпелі отырыстар, дөңгелек үстелдер, конференциялар және т. б. іс-шаралар (тақырыптары, өткізілетін күндері және т. б.) туралы

1) 2021 жылғы 28 қазанда Комитеттің «Шекара маңындағы өңірлердегі қауіпсіздіктің қазіргі жай-күйі мен мәселелері туралы» тақырыбындағы **кеңейтілген тақырыптық отырысы;**

2) 2021 жылғы 11-12 қарашада Жамбыл облысында «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік шекарасы туралы» Қазақстан Республикасының Заңын іске асыру барысы және шекаралық инфрақұрылымның жай-күйі туралы» тақырыбында Комитеттің **көшпелі отырысы өтті;**

3) 2021 жылғы 22 қарашада Комитет Мәжіліс Аппаратының Халықаралық байланыстар және Протокол бөлімімен бірлесіп, Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті күніне арналған «Елбасы. Тәуелсіздік. Парламент.» тақырыбына **Халықаралық парламенттік конференция** өткізді;

4) 2021 жылғы 28 желтоқсанда «Қазақстанның киберқалқаны» тұжырымдамасын іске асырудың өзекті мәселелері» тақырыбында Комитеттің **кеңейтілген тақырыптық отырысы** өтті;

5) 2022 жылғы 15 ақпанда «Әскери қызметшілерді медициналық қамтамасыз ету және әскери-медициналық мекемелердің проблемалары» тақырыбында Комитеттің **тақырыптық отырысы** өткізілді;

6) 2022 жылғы 10 наурызда Нұр-Сұлтан қаласында Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі Ұлттық Ұланның Бас қолбасшылығы базасында «Қазақстан Республикасының Ұлттық ұланы туралы» Қазақстан Республикасының Заңын іске асыру барысы туралы» Комитеттің **көшпелі отырысы** өтті;

7) 2022 жылғы 15 наурызда «Азаматтарды әскери қызметке шақыруды ұйымдастыру мен өткізуді жетілдіру жөніндегі шаралар туралы» тақырыбында «**Дөңгелек үстел**» өткізілді;

8) 2022 жылғы 24 мамырда «Әскерилерді азық-түлікпен қамтамасыз ету мәселелері, яғни «жалпы әскери азық үлестің» бағалық және сапалық параметрлері, азық-түлік тауарларына бағалардың өсуін ескере отырып, оның құнын өзектендіру және басқа да осыған байланысты мәселелер туралы» ақпаратты тыңдау жөніндегі комитеттің **тақырыптық отырысы** өтті;

9) 2022 жылғы 24 мамырда Комитеттің **тақырыптық отырысы** өтті, онда депутаттар әскери ортадағы зорлық-зомбылық сипатындағы, сондай-ақ әскери қызметшілердің ар-намысы мен қадір-қасиетін қорлауға байланысты құқық бұзушылықтар тақырыбын талқылады;

10) 2022 жылғы 21 маусымда «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қорғаныс өнеркәсібі және мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобасы шеңберінде Нұр-Сұлтан қаласының қорғаныс-өнеркәсіп кешені кәсіпорындарына комитеттің **көшпелі отырысы** өтті;

11) 2022 жылғы 28 маусымда «ҚР Денсаулық сақтау министрлігі, «СК-Фармация» ЖШС және «Қазақстан халқына» қоры арасындағы Өзара түсіністік туралы меморандумды іске асыру мәселелері» тақырыбында **Дөңгелек үстел** өткізілді.

2.4. ӘЛЕУМЕТТІК-МӘДЕНИ ДАМУ КОМИТЕТІ

2021 жылдың 1 қыркүйегінен бастап 2022 жылдың 30 маусым аралығындағы есептік кезеңде Комитет 16 заң жобасы бойынша бас комитет болды, оның ішінде:

- 3-еуі депутаттардың бастамасы;
- 13-ін Үкімет енгізді.

81 заң жобасы бойынша қорытындылар дайындалып, Парламент Мәжілісінің комитеттеріне берілді.

Есепті кезеңде Комитет қараған бас заң жобаларының ішінде: **8-іне** Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды, **1-еуі** Сенатта, **6-уы** Комитеттің қарауында, **1-еуін** бастамашы кері қайтарып алды.

158 отырыс өткізілді, оның ішінде: Комитет отырыстары – **47**, жұмыс топтарының отырыстары – **111**.

I. Комитет бас комитет болған немесе болып табылатын заң жобалары туралы ақпарат

Мемлекет басшысы қол қойған заңдар:

1. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне азаматтардың жекелеген санаттарын әлеуметтік қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Омарбекова Ж.Ә.

Жұмыс тобының мүшелері: Бейсенбаев Е.С., Камасова З.А., Ким В.А., Павловец Л.П., Сарым А.Ә., Амирханян А.Р. Нұркина, А.Қ., Телпекбаева Ж.Т., Абдрахманов С.А., Әлімбаев Д.К., Ташқараев Ғ.Ә., Құлахметов Ғ.З.

Заң жобасы Мүгедектердің құқықтары туралы конвенцияның нормаларын қолданыстағы заңнамаға имплементациялау және Қазақстан Республикасында мүгедек адамдардың құқықтарын қамтамасыз ету және тұрмыс сапасын жақсарту жөніндегі 2025 жылға дейінгі ұлттық жоспарды іске асыру мақсатында әзірленді.

Заң жобасында:

- тыныс-тіршілік пен денсаулықтың қызмет етуінің, шектелуінің халықаралық сыныптамасының талаптарына сәйкес 7 жастан 16 жасқа дейінгі мүгедек балалар үшін мүгедектік тобын белгілеу;

-1, 2 және 3-топтағы мүгедек балалар үшін тиісінше 1,92, 1,59 және 1,4 ең төмен күнкөріс деңгейі (бұдан әрі – ең төмен күнкөріс деңгейі) мөлшерінде мүгедектігі бойынша мемлекеттік әлеуметтік жәрдемақылар енгізу (*жәрдемақы мөлшерінің ұлғаюы мүгедек балалар үшін қолданыстағы жәрдемақымен салыстырғанда 6,5-тен 17,8 мың теңгеге дейін болады*);

- 1-ші топтағы мүгедектерге күтім жасайтын адамдарға 1,4 ең төмен күнкөріс деңгейі мөлшерінде жәрдемақы енгізу;

- мүгедек балаларға мүгедектігі бойынша және асыраушысынан айырылу жағдайы бойынша жәрдемақыларды бір мезгілде алу құқығын беру көзделеді, бұл мүгедек балалары бар және асыраушысынан айырылған отбасылардың кірісін арттыруға мүмкіндік береді (*норма 2 мыңнан астам адамға әсер етеді*);

- мүгедек баланы тәрбиелеп отырған отбасыларға мемлекеттік тұрғын үй қорынан тұрғын үй алу кезектілігін бала 18 жасқа толған жағдайда да сақтау;

- Әлеуметтік көрсетілетін қызметтер порталының жұмыс істеу тетігін, табысы аз отбасыларға портал арқылы кепілдік берілген әлеуметтік топтама беру шарттарын нақтылау;

- жұмыс берушілер міндетті зейнетақы жарналары мен әлеуметтік төлемдерді төлеуден босатылған төтенше жағдай кезеңінде алынған, еңбек қызметінен (кәсіпкерлік қызметтен)

түсетін кірісті адамның зейнетақы жүйесі мен міндетті әлеуметтік сақтандыру жүйесіне қатысу өтіліне есепке алу жөніндегі нормалар;

- жұмыс берушіні банкрот деп тану туралы шешім заңды күшіне енген жағдайларда, жұмыс берушінің кінәсінен жұмыста мертігу немесе кәсіптік ауруға шалдығу салдарынан мүгедек болған адамдарды санаторий-курорттық емдеумен мемлекет есебінен қамтамасыз ету бөлігінде заңнамадағы олқылықтарды жою көзделеді.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар:

- қаралып отырған заң жобасы күшіне енген күннен бастап мүгедектік тобы белгіленген мүгедек балалар үшін жоғарылатылған жәрдемақылар тағайындау мерзімдерін айқындауға;

- бала кезінен 1-топтағы мүгедектің күтіміне байланысты ұқсас жәрдемақы алатын адамдарға мүгедектің күтіміне байланысты жәрдемақы тағайындау тәртібін оңайлатуға бағытталған. Осы мақсатта депутаттар нормалар қабылдады, бұл нормаларға сәйкес мұндай адамдарға 1-топтағы мүгедектің күтіміне байланысты жәрдемақы мемлекеттік органдардың және (немесе) ұйымдардың тиісті ақпараттық жүйелеріндегі мәліметтер негізінде қайта тағайындалатын болады;

- мүгедектерді портал арқылы көмекші (орнын толтырушы) құралдармен, арнаулы жүріп-тұру құралдарымен, көрсетілетін қызметтермен қамтамасыз ету, сондай-ақ табысы аз отбасыларға кепілдік берілген әлеуметтік топтама ұсыну процестерін жетілдіруге бағытталған түзетулер енгізді

Сонымен қатар, мүгедектің мұқтаждарын айқындаудың жеке-дара тәсілін қамтамасыз ету үшін заңнамалық негіз қалыптастыру мақсатында депутаттар толықтырулар енгізеді, онда:

- мүгедектің техникалық көмекші (орнын толтырушы) құралдарға, арнаулы жүріп-тұру құралдарына, көрсетілетін қызметтерге қажеттілігін бағалауға сәйкес мүгедекті оңалтудың жеке бағдарламасын жасау;

- Қазақстан Республикасының Үкіметіне мүгедектерге көрсетілетін техникалық оңалту құралдары мен қызметтер сыныптауышына сәйкес мүгедектің қажеттіліктерін бағалау тәртібін бекіту бойынша қосымша құзырет беру көзделеді.

Мүгедектерді Портал арқылы техникалық құралдармен және көрсетілетін қызметтермен қамтамасыз ету процестерін жетілдіруді қамтамасыз ету мақсатында депутаттар бірқатар толықтырулар енгізді, онда:

- халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті органға Порталды пайдалану, тауарларды және (немесе) көрсетілетін қызметтерді берушілерді Порталға жіберу, оларды Порталда тіркеу немесе тіркеуден шығару қағидаларын, мүгедектер Портал арқылы сатып алатын тауарлардың және (немесе) көрсетілетін қызметтердің құнын өтеу ретінде ұсынылатын кепілдік берілген соманы айқындау әдістемесін әзірлеу және бекіту бойынша қосымша құзыреттер беру;

- мүгедектің мемлекеттік сатып алу әдісімен немесе Портал арқылы қажетті техникалық оңалту құралдарымен және (немесе)

көрсетілетін қызметтермен қамтамасыз ету тәсілін таңдау құқығын белгілеу көзделеді. Осыған байланысты, депутаттар мүгедектің Порталды пайдаланудан бас тарту туралы тиісті өтініші болған, мүгедек тұратын елді мекенде интернет болмаған, Порталда мүгедекке қажетті техникалық оңалту құралдары немесе көрсетілетін қызметтерді ұсынатын өнім беруші болмаған жағдайларда, мүгедекті тиісті техникалық оңалту құралдарымен және көрсетілетін қызметтермен қамтамасыз ету мемлекеттік сатып алу әдісімен жүзеге асырылатыны қарастырылатын түзетулер енгізді.

16 жұмыс тобы, таныстырылым және Комитеттің 2 кеңейтілген отырысы өткізілді.

2021 жылғы 25 ақпанда аталған заң жобасын талқылау бойынша «дөңгелек үстел» өтті.

Мәжіліс заң жобасын 2021 жылғы 26 мамырда бірінші оқылымда, 2021 жылғы 9 маусымда екінші оқылымда мақұлдады. Сенат 2021 жылғы 16 қыркүйекте бірінші оқылымда, 2021 жылғы 23 қыркүйекте екінші оқылымда қарады.

Заңға Мемлекет басшысы 2021 жылғы 12 қазанда қол қойды.

2. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көрнекі ақпарат мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Б.Әбдіғалиұлы.

Жұмыс тобының мүшелері: Әшімжанов Ж.С., Жулин Ю.В., Иса Қ.Ж., Камасова З.А., Қоңыров А.О., Набиев В.Г., Еспаева Д.М., Адамбеков Т.С., Бұларов І.Ж., Сембинов А.Т., Құлахметов Ғ.З.

Бұл заң жобасы орфография нормаларын сақтау және мәтіндердің теңтүпнұсқалы аудармасы бойынша талаптарды белгілеу арқылы деректемелер мен көрнекі ақпаратты орналастыру мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының заңнамасын одан әрі жетілдіру мақсатында әзірленді.

Заң жобасы көрнекі ақпарат саласындағы тиімді құқықтық реттеуді арттыруға, сондай-ақ көрнекі ақпаратты ресімдеу мәселелерін реттейтін Қазақстан Республикасының жекелеген заңнамалық актілерін сәйкес келтіруге бағытталған және «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне, «Қазақстан Республикасындағы көлік туралы», «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы», «Теміржол көлігі туралы», «Жарнама туралы», «Сауда қызметін реттеу туралы», «Тамақ өнімдерінің қауіпсіздігі туралы», «Машиналар мен жабдықтардың қауіпсіздігі туралы», «Ойыншықтардың қауіпсіздігі туралы», «Тұтынушылардың құқықтарын қорғау туралы», «Пошта туралы», «Кинематография туралы» заңдарға өзгерістер мен толықтырулар енгізуді көздейді.

Сондай-ақ, дін саласындағы заңнаманы жетілдіруге бағытталған түзетулер қарастырылған. Атап айтқанда, ғибадат үйлерінен тыс жерлерде діни іс-шаралар өткізу туралы хабар беру рәсімін хабардар ету тәртібіне ауыстыру ұсынылды, өңірлік діни бірлестіктерді тіркеу кезіндегі талаптар өзгерді.

Осыған байланысты, заң жобасының тақырыбы «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көрнекі ақпарат және діни қызмет бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» болып өзгертілді.

13 жұмыс тобы өткізілді.

Заң жобасын Мәжіліс 2021 жылғы 24 ақпанда бірінші оқылымда, 2021 жылғы 6 қазанда екінші оқылымда мақұлдады және ҚР Парламенті Сенатына жіберді.

2021 жылғы 2 желтоқсанда Қазақстан Республикасы Парламентінің Сенаты осы заң жобасын қарап, оған ар-ождан бостандығы құқығын жүзеге асырудың негізгі қағидаттарын жазу, ғибадат үйлерінен (ғимараттарынан) тыс жерлерде діни іс-шараларды өткізуге енгізілетін хабардар ету тәртібінің рәсімін нақтылау бөлігінде өзгерістер енгізді.

2021 жылғы 8 желтоқсанда Парламент Мәжілісі Парламент Сенатының түзетулерімен келісті.

Заңға Мемлекет басшысы 2021 жылғы 29 желтоқсанда қол қойды.

3. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне баланың құқықтарын қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары: Аронова И.П., Балиева З.Я., Жұмаділдаева Н.В., Имашева С.В., Смирнова, И.В., Парламент Сенатының депутаттары Бақтиярұлы М., Қылышбаев Н.Н., Сүлеймен Л.Ж., Мамытбеков Е.Қ., Мұсаханов А.Т., Нұржігітова Д.Ө.

Жұмыс тобының жетекшісі: Закиева Д.Б.

Жұмыс тобының мүшелері: Әбсеметова Ә.М., Бейсенбаев Е.С., Иса Қ.Ж., Нұрымова Г.А., Тілеухан Б.Қ., Қаратаев Ф.Ә., Раззақ Н.Р., Смирнова И.В., Сүлейменова З.Б., Смышляева Е.В., Құлахметов Ғ.З., Шиповских Г.Г.

Заң жобасының мақсаты баланың құқықтарын қорғау саласындағы қоғамдық қатынастарды кешенді реттеудің тиімді құқықтық негізін қалыптастыру болып табылады.

Заң жобасында балалардың қадағалаусыз және панасыз қалуының алдын алу, балалардың тұрғын үйге құқықтарын қамтамасыз ету, баланың білім беру, денсаулық сақтау, отбасылық және қоғамдық қатынастар салаларындағы мүдделерін қорғау бөлігінде қолданыстағы заңнамаға өзгерістер енгізу ұсынылады.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар бағытталған түзетулер енгізілді:

- ерекше қажеттіліктері бар балалардың медициналық оңалту қызметтерін алуға қолжетімділігін кеңейту;

- жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларды тұрғын үй алу үшін есепке қою мерзімін қысқарту;

- білім беру саласындағы уәкілетті органға мемлекеттік білім беру ұйымдары педагогтерінің оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендерді таңдау қағидаларын, сондай-ақ орта білім беру ұйымдарындағы психологиялық қызметтің жұмыс істеу қағидаларын әзірлеу және бекіту бойынша жаңа құзыреттер беру;

- орта білім беру ұйымдары үшін «Қазақстан тарихы» және «Дүниежүзі тарихы» сияқты жекелеген пәндер бойынша базалық оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендерді айқындау және бекіту жөніндегі білім беру саласындағы уәкілетті органның функцияларын бекіту;

- денсаулық сақтау және білім беру саласындағы уәкілетті органдармен келісу бойынша халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті орган бекітетін арнаулы әлеуметтік қызметтер көрсету жөніндегі жеке жұмыс жоспарларын жасау және кәсіби мінез-құлық этикасын сақтау бөлігінде әлеуметтік қызметкерлердің міндеттерін кеңейтуге бағытталған.

- қудалаудың алдын алу (буллинг/кибербуллинг), оның ішінде «қудалау (буллинг)», «онлайн-платформа», «жедел хабарламалармен алмасу сервисі» ұғымдарын және білім беру және ақпараттық салаларда профилактикалық іс-шараларды іске асыру тетіктерін заңнамалық бекіту арқылы.

Бұдан басқа, Мемлекет басшысының заң жобасы шеңберінде Жалпыұлттық іс-шаралар жоспарының 38, 41 және 48-тармақтарында көзделген тапсырмаларын іске асыру үшін:

- колледждердің білім беру бағдарламаларын, оның ішінде олардың академиялық дербестігін кеңейту жолымен жаңарту (ЖҰЖ 38-т.);

- конкурсқа қатыспай жоғары оқу орындарына түсу үшін халықаралық олимпиадалардың жеңімпаздары мен жүлдегерлеріне білім беру гранттарын беру тәртібін анықтау (ЖҰЖ 41-Т.);

- заңнамалық актілерге өзгерістер мен толықтырулар енгізу арқылы білім беру сапасы үшін жоғары оқу орындарының жауапкершілігін күшейту (ЖҰЖ-ның 48-т.);

жоғары оқу орындары үшін жаңадан ашылатын жоғары оқу орындары үшін лицензиялардың қолданылу мерзімін 5 жылға енгізу;

ЖОО лицензиясы қайтарып алынған жағдайда білім алушыларды ауыстыру бойынша құрылтайшының міндетте-мелерін бекіту;

лицензияны немесе оған қосымшаны қайта ресімдеу тәртібін регламенттеу.

Комитет мүдделі мемлекеттік органдар, қоғамдық ұйымдар өкілдерінің және ғылыми қайраткерлердің қатысуымен жұмыс тобының 26 отырысын, сондай-ақ Комитеттің кеңейтілген отырыстарын өткізді. Бұл ретте бірінші жұмыс тобы шеңберінде 2020 жылғы 20 мамырда заң жобасының таныстырылымы өтті.

Заң жобасымен жұмыс барысында оның нормаларын, сондай-ақ бала құқықтарын қорғау саласындағы өзекті мәселелерді жан-жақты талқылау мақсатында дөңгелек үстелдер, уәкілетті мемлекеттік органдардың, қоғамдық бірлестіктердің өкілдерімен және азаматтық белсенділермен жұмыс кездесулері ұйымдастырылды.

Жұмыс тобы 350-ге жуық түзетуді қарады, жұмыс тобы отырыстарының қорытындысы бойынша 71 позиция қабылданды.

Заң жобасымен жұмыс барысында заң жобасы шеңберінде қаралатын мәселелер саласының кеңеюін ескере отырып, депутаттар заң жобасының тақырыбын «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне баланың құқықтарын қорғау, білім беру,

ақпарат және ақпараттандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» деп өзгерту жөнінде ұсыныс енгізді.

Заң жобасын Мәжіліс 2021 жылғы 15 қыркүйекте бірінші оқылымда, 2022 жылғы 9 наурызда екінші оқылымда мақұлдап, ҚР Парламенті Сенатына жіберді.

2022 жылғы 14 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламентінің Сенаты осы заң жобасын қарады және оған:

балаға зиян келтіретін Қазақстан Республикасының аумағында таратуға тыйым салынған немесе өзгеше түрде шектелген ақпаратты орналастыруға жол берген мемлекеттік органдардың интернет-ресурстармен өзара іс-қимыл тетігін өзгерту;

бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы уәкілетті органға балаға қатысты кибербуллинг фактілері бойынша сараптама жүргізу тәртібін айқындау, сондай-ақ интернет-ресурстарға қол жеткізуді тоқтата тұру үшін негіздерге қатысты кибербуллинг фактілерін заңнамалық айқындау бойынша құзырет беру;

тыйым салынған ақпаратқа қол жеткізуді шектеу тәртібін айқындау бойынша бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы уәкілетті органның құзыретін алып тастау.

2022 жылғы 20 сәуірде Парламент Мәжілісі Парламент Сенатының түзетулерімен келісті.

Заңға Қазақстан Республикасының Президенті 2022 жылғы 3 мамырда қол қойды.

4. «Қазақстан Республикасының биологиялық қауіпсіздігі туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Мыңбай Д.Қ.

Жұмыс тобының мүшелері: Иса Қ.Ж., Камасова З.А., Нұрымова Г.А., Л.П. Павловец, Сүлейменова Ж.Д., Ожаев Н.Ж., Смайлов Е.В., Сүлейменова З.Б., Смирнова И.В., Елеуов Ғ.А., Рахымжанов Ә.М.

Заң жобасы биологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласын құқықтық реттеу үшін және Қазақстан Республикасы Президентінің 2020 жылғы 27 мамырдағы Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінде және 2020 жылғы 16 қарашадағы коронавирус инфекциясының таралуына қарсы іс-қимыл шаралары жөніндегі кеңесте берген тапсырмаларын іске асыру мақсатында алғаш рет әзірленді.

Заң жобасының мақсаты биологиялық қатерлерді ерте анықтау және алдын алу болып табылады. Атап айтқанда:

- уәкілетті органды айқындау, биологиялық қауіпсіздік саласындағы мемлекеттік органдарды үйлестіру және ведомствоаралық өзара іс-қимылы, олардың құзыреттерін, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметінің құзыреттерін айқындау;

- Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес төтенше жағдайлар кезінде, соғыс жағдайы режимі жағдайында және әскери қауіпсіздік пен қорғаныс шеңберінде, терроризмге және экстремизмге қарсы іс-қимыл жасау, күзетілетін адамдар мен объектілердің биологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында биологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге тартылған мүдделі мемлекеттік органдардың үйлестіруші рөлін ахуалдық айқындау;

- биологиялық қауіпсіздік саласындағы орталықтандырылған есепке алу және мониторинг, үйлестірілген ден қою шараларын әзірлеу және Қазақстан Республикасының аумағында биологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін мемлекеттік органдар арасында ақпарат алмасу мақсатында биологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласында Бірыңғай мемлекеттік ақпараттық жүйе құру. Мұндай жүйені құрудың нәтижесі болжау, биологиялық қауіптерді басқару жүйелерін қалыптастыру болады;

- патогенді биологиялық агенттермен жұмыс істейтін субъектілердің қызметін реттеу, оның ішінде осындай қызметті жүзеге асыруға рұқсат беру және одан айыру (қолданысын тоқтата тұру) мәселелерін реттеу.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар бағытталған түзетулер енгізді:

- биологиялық қауіпсіздік саласындағы қызметті жүзеге асыратын мемлекеттік органдардың тізбесін, сондай-ақ олардың құзыреті мен өкілеттіктерін нақтылау;

- бюджет қаражаты есебінен патогенді және өнеркәсіптік микроорганизмдердің ұлттық коллекцияларын қалыптастыру, жүргізу және күтіп ұстау бойынша орталық мемлекеттік органдардың өкілеттіктерін бекіту;

- биологиялық қауіпсіздік саласындағы талаптардың сақталуын мемлекеттік бақылау және қадағалау тетіктерін нақтылау. Осыған байланысты депутаттар жедел ден қою шараларын қолдану тәртібін реттейтін жаңа бап ұсынды;

- патогендік және өнеркәсіптік микроорганизмдердің ұлттық коллекцияларын қалыптастыру, жүргізу және ұстау механизмін нақтылау;

- биологиялық қауіпсіздік саласында Бірыңғай мемлекеттік ақпараттық жүйені құру мақсаттарын нақтылау;

- патогенді биологиялық агенттермен жұмыс істеу жөніндегі қызметті жүзеге асыратын мамандардың біліктілігін арттыруды қамтамасыз ету;

- ақпарат алмасу бөлігінде биологиялық қауіпсіздік саласындағы халықаралық ынтымақтастықтың басымдықтары мен бағыттарын, оларды оқшаулау мен жоюға қатысу жүзеге асырылатын төтенше жағдайлардың түрлерін нақтылау;

- жеке және заңды тұлғалардың қолжетімділігі шектеулі ақпаратқа қатысты заңнама талаптарын сақтауы бөлігінде олардың құқықтары мен міндеттерін нақтылау, жеке тұлғалардың қауіпті биологиялық факторлардың әсерінен қорғалуға құқықтарын белгілеу;

- патогенді биологиялық агенттермен жұмыс істеуге рұқсат беру тетігін нақтылау;

- биологиялық қауіпсіздік саласындағы заңнаманың күші қолданылатын аса қауіпті инфекциялық ауруларды тудыратын патогенді биологиялық агенттермен жұмыс істеді жүзеге асыратын субъектілердің ұйымдық-құқықтық нысандарын кеңейту;

- Қазақстан Республикасы 2007 жылғы 7 мамырда ратификациялаған бактериологиялық (биологиялық) және уытты

қаруларды әзірлеуге, өндіруге және олардың қорларын жинақтауға тыйым салу және оларды жою туралы Конвенция шеңберіндегі Қазақстан Республикасының міндеттемелерін бекіту.

Заң жобасының таныстырылымы (2021 жылғы 16 қыркүйек), қоғам өкілдері мен сарапшылардың кең ауқымының қатысуымен дөңгелек үстел (2021 жылғы 18 қараша), жұмыс топтарының 20 отырысы және Комитеттің 2 кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасын Мәжіліс бірінші оқылымда – 2021 жылғы 8 желтоқсанда, екінші оқылымда – 2022 жылғы 30 наурызда мақұлдады. Сенат 2022 жылғы 28 сәуірде қарады.

Заңға Мемлекет басшысы 2022 жылғы 21 мамырда қол қойды.

5. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне биологиялық қауіпсіздік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Мыңбай Д.Қ.

Жұмыс тобының мүшелері: Иса Қ.Ж., Камасова З.А., Нұрымова Г.А., Павловец Л.П., Сүлейменова Ж.Д., Ожаев Н.Ж., Смайлов Е.В., Сүлейменова З.Б., Смирнова И.В., Елеуов Ғ.А., Рахымжанов Ә.М.

Заң жобасы заңнама нормаларын «Қазақстан Республикасының биологиялық қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасында көзделген ережелерге сәйкес келтіру мақсатында әзірленді.

Заң жобасында патогенді биологиялық агенттермен жұмыс істеу саласындағы құқық бұзушылықтар үшін жауапкершілікті күшейту көзделді. Атап айтқанда:

- тиісті рұқсатсыз аса қауіпті инфекциялық аурулар тудыратын патогенді биологиялық агенттермен заңсыз жұмыс істегені үшін мүлкі тәркіленіп немесе онсыз, 2 жылдан 6 жылға дейінгі мерзімге бас бостандығынан айыру түріндегі жауаптылық шараларын белгілейтін;

- аса қауіпті инфекциялық аурулар тудыратын патогенді биологиялық агенттерді жымқырғаны не қорқытып алғаны үшін 5 000 айлық есептік көрсеткішке дейінгі мөлшерде айыппұл салу түріндегі жауаптылық шарасын не сол мөлшерде түзеу жұмыстарын не 5 жылға дейінгі мерзімге бас бостандығын шектеуді не сол мерзімге бас бостандығынан айыруды белгілейтін;

- аса қауіпті инфекциялық ауруларды тудыратын патогенді биологиялық агенттермен жұмыс істеу қағидаларын бұзғаны үшін белгілі бір лауазымдарды атқару немесе белгілі бір қызметпен айналысу құқығынан 3 жылға дейінгі мерзімге айыратын немесе онсыз 7 жылға дейінгі мерзімге бас бостандығынан айыру түріндегі жауаптылық шараларын белгілейтін қылмыстық жауаптылық көзделген.

15 заңнамалық актіге, оның ішінде 3 кодекске (Қазақстан Республикасының Азаматтық, Қылмыстық кодекстері және «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының Кодексі) өзгерістер мен толықтырулар енгізіледі.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар мыналарға бағытталған түзетулер енгізді:

- халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы уәкілетті органға патогенді биологиялық агенттермен жұмыс істеу жөніндегі қызметке қойылатын біліктілік талаптарын әзірлеу және бекіту бойынша құзырет беру;

- тиісті рұқсаттарды беру (олардан айыру) кезінде патогенді биологиялық агенттермен жұмыс істеуді жүзеге асыратын субъект қызметінің осы қызметке қойылатын біліктілік талаптарына сәйкестік (сәйкес келмеу) фактісін есепке алу;

- халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы уәкілетті органға денсаулық сақтау саласындағы дезинфекциялау, дезинсекциялау, дератизациялау бойынша қызметтер көрсетуге лицензияланатын қызмет түріне қойылатын біліктілік талаптарын әзірлеу және бекіту бойынша құзырет беру.

Заң жобасының таныстырылымы (2021 жылғы 16 қыркүйек), қоғам өкілдері мен сарапшылардың кең ауқымының қатысуымен дөңгелек үстел (2021 жылғы 18 қараша), жұмыс топтарының 20 отырысы және Комитеттің 2 кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасын Мәжіліс бірінші оқылымда – 2021 жылғы 8 желтоқсанда, екінші оқылымда – 2022 жылғы 30 наурызда мақұлдады. Сенат 2022 жылғы 28 сәуірде қарады.

Заңға Мемлекет басшысы 2022 жылғы 21 мамырда қол қойды.

6. «Толық емес жұмыс уақыты жағдайындағы жұмыс туралы конвенцияны (175-Конвенция) ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ю.В. Жулин.

Жұмыс тобының мүшелері: Әбдіғалиұлы Б., Омарбекова Ж.Ә., Сарым А.А., Смағұл Б., Амирханян А.Р., Нұркина А.Қ., Смирнова И.В., Ахметов М.А., Смышляева Е.В.

Заң жобасының мақсаты 1994 жылғы 24 маусымда Халықаралық еңбек ұйымының (бұдан әрі – ХЕҰ) Бас конференциясында қабылданған Толық емес жұмыс уақыты жағдайындағы жұмыс туралы конвенцияны (175-Конвенция) ратификациялау болып табылады.

Конвенция толық емес жұмыс уақытында жұмыс істейтін еңбекшілерге толық жұмыс уақытында жұмыс істейтін еңбекшілер үшін шарттарға балама шарттарды қамтамасыз етеді.

Ратификацияланатын Конвенция толық емес жұмыс күні жұмыс істейтін еңбекшілерді қорғауды қамтамасыз ету үшін шаралар кешенін қабылдауды көздейді.

Олардың ішінде:

- ұжымдық келіссөздер жүргізу құқығы және еңбекшілердің өкілдері ретінде қызмет ету құқығы;

- қауіпсіздік және еңбек гигиенасы;

- еңбек және жұмыс саласында кемсітушілікке жол бермеу;

- ананы қорғау;

- еңбек қатынастарын тоқтату құқығы;

- жыл сайынғы ақылы демалыс немесе ақылы мереке күндері;

- сырқаттануына байланысты демалыс.

Конвенцияны ратификациялау еңбек қатынастары саласындағы халықаралық стандарттарды одан әрі енгізуді қамтамасыз етеді.

Комитет жұмыс тобының 1 отырысын және Комитеттің кеңейтілген отырысын өткізді.

Заң жобасын Мәжіліс 2022 жылғы 2 наурызда мақұлдады. Сенат 2022 жылғы 31 наурызда қарады.

Заңға Мемлекет басшысы 2022 жылғы 20 сәуірде қол қойды.

7. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркі академиясы арасындағы Түркі академиясын орналастыру шарттары мен тәртібі туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Тәжмағамбетова М.М.

Жұмыс тобының мүшелері: Иса Қ.Ж., Сүлейменова Ж.Д., Оспанов Б.С., Елубаев М.С., Телпекбаева Ж.Т., Паяев А.М., Решетников С.Н., Хамзин Ғ.Б., Хамедов А.М.

Түркі академиясын құру туралы келісімге 2012 жылы 23 тамызда Бішкек қаласында Түркітілдес мемлекеттер ынтымақтастығы кеңесінің 2-ші саммиті барысында қол қойылды. Қазақстан Республикасы Түркі Академиясын құру туралы келісімді 2014 жылғы 15 қазанда ратификациялады.

Заң жобасының мақсаты 2020 жылғы 16 қарашада жасалған Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркі академиясы арасындағы Түркі академиясын орналастыру шарттары мен тәртібі туралы келісімді (бұдан әрі – Келісім) ратификациялау болып табылады.

Келісім Қазақстан Республикасындағы қызметі кезеңінде Түркі академиясының мәртебесін, артықшылықтары мен иммунитетін, оның мүлкі мен штатын айқындауды көздейді.

2 жұмыс тобы өткізілді.

Заң жобасын Мәжіліс 2022 жылғы 30 наурызда мақұлдады. 2022 жылғы 21 сәуірде Сенат қарады.

Заңға Мемлекет басшысы 2022 жылғы 3 мамырда қол қойды.

8. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мүгедектігі бар адамдардың өмір сүру сапасын жақсарту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаттары (Сенат депутаттары – Әлназарова А.Ш., Булавкина О.А., Карплюк С.А., Рысбекова Л.Т., Сұлтанов Е.Х., Мәжіліс депутаттары – Бейсенбаев Е.С., Закиева Д.Б., Павловец Л.П.).

Жұмыс тобының жетекшісі: Л.П. Павловец.

Жұмыс тобының мүшелері: Нұрманбетова Ж.Н., Зәкиева Д.Б., Камасова З.А., Омарбекова Ж.Ә., Сүлейменова Ж.Д., Тәжмағамбетова М.М., Сартбаев Б.М., Төлепберген М.М., Нұркина А.Қ., Смайлов Е.В., Смирнова И.В., Смышляева Е.В., Ташқараев Ғ.Ә.

Заң жобасы мүгедек адамдардың өмір сүру сапасын жақсартуға бағытталған және Қазақстан Республикасының заңнамасына бірқатар өзгерістер мен толықтыруларды, оның ішінде:

- министрлердің, аудандар, қалалар, облыстық маңызы бар қалалар, облыстар, республикалық маңызы бар қалалар, астана әкімдерінің мүгедектік мәселелері жөніндегі штаттан тыс кеңесшілерін тағайындау тәртібін әзірлеу және бекіту бөлігінде

халықты әлеуметтік қорғау, денсаулық сақтау саласындағы уәкілетті органдардың, сондай-ақ жергілікті атқарушы органдардың құзыретін кеңейтуді;

- мүгедектігі бар адамдардың денсаулық сақтау ұйымдарында бірінші кезекте қызмет көрсетілу құқығын айқындауды;

- мүгедектігі бар баланы санаторийлік-курорттық емдеуге алып жүретін заңды өкілдердің біріне санаторийлік-курорттық ұйымда болу құнын халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті орган айқындайтын санаторийлік-курорттық емдеу құнын өтеу ретінде ұсынылатын кепілдік берілген соманың 70%-ы мөлшерінде өтеуді;

- психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялар ашу жөніндегі нормативтерді 60 мың баладан 50 мың балаға дейін төмендетуді;

- «мүгедек» деген ұғымды «мүгедектігі бар адамға» және «мүгедек бала» деген ұғымды «мүгедектігі бар балаға» өзгертуді;

- «абилитация» ұғымын енгізуді (мүгедектігі бар адамдардың тұрмыстық, қоғамдық және кәсіби қызметке деген болмаған қабілеттерін қалыптастыруға және дамытуға бағытталған шаралар кешені);

- үшінші топтағы мүгедектігі бар адамдарды құқықтық және техникалық сипаттағы нотариаттық әрекеттерді жасаған кезде жекеше нотариустың көрсетілетін қызметтеріне ақы төлеуден босатылған адамдар санатына қосуды;

- мүгедектігі бар адамдардың мүдделерін сақтай отырып, интернет-ресурстарды жасау және ақпаратты «электрондық үкімет» веб-порталының құрамдастарына орналастыруды;

- Қазақстан Республикасының аумағында адам саудасының құрбандары ретінде анықталған және сәйкестендірілген шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдарға арнаулы әлеуметтік қызметтерді және тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемін ұсынуды;

- жер қойнауын пайдаланушылар өңірдің әлеуметтік-экономикалық дамуына бөлетін 1% шеңберінде Әлеуметтік кәсіпкерлік субъектілерінің және мүгедектігі бар адамдарды жұмысқа орналастыратындардың тізіліміне енгізілген әлеуметтік кәсіпкерлерді қолдауды;

- такси тасымалдаушыларында әдеттегі 10 автомобильге мүгедектігі бар адамдарды тасымалдау жөніндегі бір мамандандырылған автокөліктің болуын анықтауды;

- тасымалдаушылардың мүгедектігі бар адамдарды тасымалдауға бейімделген автобустарды басымдықпен сатып алуын көздейді.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар:

- мүгедектікті, еңбекке қабілеттіліктен айырылу дәрежесін белгілеу жөніндегі медициналық-әлеуметтік сараптамадан сырттай өту мүмкіндігін беруге;

- дәріханалары жоқ ауылдық елді мекендердің тұрғындары үшін дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды денсаулық сақтау ұйымдары арқылы өткізуге бағытталған түзетулер енгізді.

Сондай-ақ нормативтік құқықтық актілерді және іске асыру тетіктерін пысықтау үшін қосымша уақыт беру мақсатында заң жобасында көзделген:

- өңірдің әлеуметтік-экономикалық дамуына және оның инфрақұрылымын дамытуға жер қойнауын пайдаланушылардың жергілікті бюджетке аударылатын шығыстары есебінен әлеуметтік кәсіпкерлік субъектілерін қолдау;

- такси тасымалдаушыларында әдеттегі 10 автомобильге мүгедектігі бар адамдарды тасымалдау жөніндегі бір мамандандырылған автокөліктің болуы;

- қалалық автокөлікпен жолаушыларды тасымалдаушылардың мүгедектігі бар адамдар мен халықтың жүріп-тұруы шектеулі басқа да топтарын тасымалдауға бейімделген автобустарды басымдықпен сатып алуы жөніндегі нормаларды 2023 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізу бойынша түзетулер енгізілді.

Заң жобасын іске асыруға 2022 – 2024 жылдарға арналған республикалық бюджетте көзделген қаражат шегінде 5,9 млрд. теңге көзделіп отыр.

Жұмыс тобының 8 отырысы, 1 жұмыс кеңесі және Комитеттің 2 кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасын Мәжіліс бірінші оқылымда – 2022 жылғы 27 сәуірде, екінші оқылымда – 2022 жылғы 11 мамырда мақұлдады.

2022 жылғы 18 мамырда Парламент Сенатына қарауға берілді.

Сенат 2022 жылғы 9 маусымда қарады және 2022 жылғы 9 маусымда Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

ҚР Парламенті Сенатының қарауына жіберілді

Заңға Мемлекет басшысы 2022 жылғы 22 маусымда қол қойды.

9. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне волонтерлік қызмет, қайырымдылық, мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс және үкіметтік емес ұйымдарға арналған гранттар мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: В.А. Ким.

Жұмыс тобының мүшелері: А.М. Әбсеметова, М.А. Ахметов, Е.С. Бейсенбаев, Қ.Ж. Иса, Ю.В. Кучинская, В.Г. Нәбиев, А.Қ. Нұркина, Ж.Ә. Омарбекова, Е.В. Смайлов, И.В. Смирнова, Е.В. Смышляева, Б.Н. Торғаев, И.С. Унжакова.

Заң жобасы волонтерлік қызмет, қайырымдылық, үкіметтік емес ұйымдарды мемлекеттік қаржыландыру саласындағы заңнаманы жетілдіру мақсатында әзірленді.

Ол қолданыстағы заңнаманы жетілдіруге бағытталған бірқатар нормаларды қарастырады, олардың қабылдануы азаматтық қоғамның дамуына да, әлеуметтік саланың дамуына да оң әсер етеді.

Атап айтқанда, коммерциялық емес ұйымдар үшін гранттық қаржыландыру тәртібі өзгертілді, гранттардың түрлері енгізілді (қысқа мерзімді (3 айдан 1 жылға дейін, 500-ден 3000 АЕК-ке дейінгі сомада), орта мерзімді (1 жылдан 2 жылға дейін, 3000-нан 10000 АЕК-ке дейінгі сомада), ұзақ мерзімді (2 жылдан 3 жылға дейін, оның ішінде кемінде 10000 АЕК)).

Мұндай тәсіл гранттық қаржыландыру рәсімдерін жеңілдетуге, сондай-ақ ауылдық жерлерде жұмыс істейтін ҰЕҰ-ны жұмысқа тартуға мүмкіндік береді.

Сондай-ақ, гранттар тақырыптарын халықтың мұқтаждары мен қажеттіліктеріне байланысты ҰЕҰ ұсынады деп көзделуде.

Азаматтық қоғам өкілдерін міндетті түрде тарта отырып, мемлекеттік гранттардың тиімділігін бағалау енгізіледі. Бұл көрсетілетін қызметтердің сапасын және ҰЕҰ жауапкершілігін, бюджет қаражатын пайдаланудың тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

2023 жылғы 1 қаңтардан бастап стратегиялық әріптестіктің жаңа тетігін енгізу ұсынылады. Стратегиялық әріптестік тақырыбы Мемлекет басшысы айқындаған жалпыұлттық басымдықтар негізге алына отырып айқындалатын болады. Стратегиялық әріптестік Министрлік пен ҰЕҰ арасындағы шарт негізінде іске асырылатын болады.

ҰЕҰ үшін мемлекеттік әлеуметтік тапсырысты орналастыру саласы кеңейтілді: жануарларға жауапты қарауды қалыптастыру, оның ішінде жануарларға арналған панажайларды қолдау.

Жасалған азаматтық-құқықтық шарт негізінде қайырымдылық ұйымының немесе мұқтаж жеке тұлғаның пайдасына қаражат жинауды жүзеге асыратын қайырымдылық волонтерлерінің қызметі ретке келтірілді.

Азаматтарды мемлекеттік мүлікті волонтерлік және қайырымдылық ұйымдарына сенімгерлік басқаруға беру түрінде волонтерлік қызметке және қайырымдылыққа қатысуға ынталандыру; қайырымдылық субъектілері мен волонтерлерге құрметті атақтар, мемлекеттік наградалар беру; азаматтық қызметке кіру кезінде волонтерлік қызметті есепке алу шаралары енгізіледі.

Сондай-ақ, заң жобасына Үкіметтің бастамасы бойынша депутаттар мынадай бөліктерде бірқатар түзетулер енгізді:

1) дәрі-дәрмекпен қамтамасыз ету:

Денсаулық сақтау министрлігінің құзыреті жеңілдетілген тәртіппен сатып алынатын стратегиялық маңызды дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың тізбесін бекітуге енгізіледі;

мемлекеттік тіркеу рәсімдерінен балк-өнімдерді (*түпкілікті қапталмаған дайын дәрілік препарат*) алып тастау ұсынылады. Бұл ретте дәрі-дәрмектерді өндіруге арналған көтерме сауданы қоспағанда, балк өнімдерді көтерме және бөлшек сатуға заңнамалық тұрғыдан тыйым салынды.

2) азаматтардың жекелеген санаттарын әлеуметтік қамсыздандыру:

1) өзін-өзі жұмыспен қамтығандардың міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесінде медициналық көмек алу құқығын алу үшін өз қалауы бойынша Медициналық сақтандыру қорына жарналар төлеудің баламалы тетігі енгізіледі (*көмек сұрағанға дейін немесе одан кейін 12 ай ішінде*);

2) бала тууына байланысты әлеуметтік төлемдер тағайындау мақсатында БАҚ қызметкерлеріне БАҚ-тың салық және өзге де міндетті төлемдерді төлеуден босатылған 2020 жылғы сәуірден қазанға дейінгі кезеңді заңнамалық түрде бекіту ұсынылады. Осы норманы қабылдау 2020 жылдың сәуірінен бастап бала туған БАҚ қызметкерлеріне жүктілігіне және босануына, бала тууына, 1 жасқа

дейінгі бала күтіміне байланысты әлеуметтік төлемдерді толық көлемде алуға мүмкіндік береді;

3) Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті – Елбасының Мемлекеттік стипендиясын тағайындауды Мәдениет саласындағы мемлекеттік стипендияға өзгерту.

«Құқықтық актілер туралы» Заңның нормаларын басшылыққа ала отырып, заң жобасының тақырыбы «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне волонтерлік қызмет, қайырымдылық, мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс, стратегиялық әріптестікті іске асыруға арналған мемлекеттік тапсырыс, үкіметтік емес ұйымдарға арналған гранттар мен сыйлықақылар, дәрілік қамтамасыз ету және әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» болып өзгертілді.

Бірінші жұмыс тобы шеңберінде 2021 жылғы 3 қарашада заң жобасының таныстырылымы өтті.

Жұмыс тобының 22 отырысы және Комитеттің 2 кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасын Мәжіліс бірінші оқылымда – 2022 жылғы 16 ақпанда, екінші оқылымда 2022 жылғы 8 маусымда мақұлдады.

2022 жылғы 8 маусымда Парламент Сенатына қарауға берілді.

2022 жылғы 23 маусымда оны Парламент Сенатының жалпы отырысында қарау жоспарлануда.

Жұмыстағы заң жобалары:

10. «Қоғамдық бақылау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Сарым А.Ә. (2022 жылғы 24 мамырға дейін), Ж.Д. Сүлейменова.

Жұмыс тобының мүшелері: Әбдіғалиұлы Б., Әбсеметова Ә.М., Жулин Ю.В., Камасова З.А., Төлепберген М.М., Имашева С.В., Елюбаев М.С., Нұркина А.Қ., Құлшар М.И., Құспан А.С., Саиров Е.Б., Сарым А.Ә., Абақанов Е.Н., Мусабаев С.Б.

Заң жобасының негізгі мақсаты қоғамдық бақылауды жүзеге асыру арқылы азаматтардың мемлекет істерін басқаруға қатысуын қамтамасыз ету болып табылады.

Заң жобасында «қоғамдық бақылау», «қоғамдық бақылау субъектілері» және «қоғамдық бақылау объектілері» деген анықтамалар енгізіледі.

Мәселен, қоғамдық бақылау субъектілеріне Қазақстан Республикасының кәмелетке толған азаматтары, коммерциялық емес ұйымдар (корпоративтік қорларды, діни ұйымдарды қоспағанда), қоғамдық бақылауды жүзеге асыруға құқық немесе өкілеттік берілген өзге де субъектілер жатады.

Қоғамдық бақылау объектілеріне мемлекеттік атқарушы билік пен жергілікті мемлекеттік басқарудың органдары мен мекемелері; мемлекеттік органдар болып табымайтын мемлекеттік мекемелер; мемлекеттік кәсіпорындар, құрылтайшысы, қатысушысы немесе акционері мемлекет болып табылатын жауапкершілігі шектеулі серіктестіктер, акционерлік қоғамдар, ұлттық басқарушы холдингтер, ұлттық холдингтер, ұлттық компаниялар, орталық және (немесе) жергілікті атқарушы органдардың функцияларын орындаушылар жатады. Бұл ретте Қазақстан Республикасының ерекше режимдік, режимдік объектілері санатына жатқызылған

мемлекеттік органдар мен ұйымдар қоғамдық бақылау объектілеріне жатпайды.

«Қоғамдық бақылау» деп қоғамдық бақылау субъектілерінің қоғамдық бақылау объектілерінің актілері мен шешімдерін талдауға және қоғамдық бағалауға, сондай-ақ ұсынымдар әзірлеуге бағытталған қызметі түсініледі.

Заң жобасында қоғамдық бақылау субъектілері мен объектілерінің құқықтары мен міндеттері белгіленеді, қоғамдық бақылау нысандары мен оларды жүргізу тәртібі айқындалған.

Заң жобасын әзірлеу Мемлекет басшысының «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты 2020 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауында көзделген.

12 жұмыс тобы өткізілді. Бірінші жұмыс тобының шеңберінде 2021 жылғы 21 желтоқсанда заң жобаларының таныстырылымы болып өтті.

Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

11. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қоғамдық бақылау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: А.Ә. Сарым (2022 жылғы 24 мамырға дейін), Ж.Д. Сүлейменова.

Жұмыс тобының мүшелері: Б.Әбдіғалиұлы, Ә.М. Әбсеметова, Ю.В. Жулин, З.А. Камасова, М.М. Төлепберген, С.В. Имашева, М.С. Елюбаев, А.Қ. Нұркина, М.И. Құлшар, А.С. Құспан, Е.Б. Саиров, А.Ә. Сарым, Е.Н. Абақанов, С.Б. Мусабаев.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының қоғамдық бақылау жүргізу тәртібін реттейтін жекелеген заңнамалық актілерінің нормаларын негізгі заң жобасының ережелеріне сәйкес келтіруге бағытталған.

Сонымен қатар, азаматтардың қажеттіліктеріне ден қоюдың ашықтығы мен жеделдігін арттыру, азаматтық қоғамның мемлекетті басқаруға қатысуы мақсатында онлайн-петиция институты енгізіледі.

Заң жобасын әзірлеу Мемлекет басшысының «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты 2020 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауында көзделген.

12 жұмыс тобы өткізілді. Бірінші жұмыс тобының шеңберінде 2021 жылғы 21 желтоқсанда заң жобаларының таныстырылымы болып өтті.

Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

12. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне кинематография және мәдениет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ж.С. Әшімжанов.

Жұмыс тобының мүшелері: З.А. Камасова, Д.Қ. Мыңбай, Қ.Ж. Иса, М.М. Тәжмағамбетова, Ф.Ә. Қаратаев, Ж.Т. Телпекбаева, А.Қ. Жұмабаева, Б. Смағұл, С.Ж. Нақпаев, Ғ.Б. Хамзин, А.М. Хамедов.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылға арналған заң жобалау жұмыстарының жоспарына сәйкес әзірленді.

Заң жобасы қолданыстағы заңнаманы жетілдіруге және ұлттық кинокомиссияеф құру, шетелдік инвесторларды тарту, халықаралық кинонарықтарда, кинобизнес алаңдарында және басқа да іс-шараларда Қазақстанның киноиндустриясын ұсыну арқылы Қазақстан Республикасында кинематографияны дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасауға бағытталған.

Заң жобасы Қазақстан Республикасында және шетелде әлеуметтік маңызы бар және мәдени іс-шараларды ұйымдастыру мен өткізуді регламенттеуді де көздейді.

Заң жобасында «киносериал», «киноспектакль», «кинофестиваль», «продюсер», «фильмдерді шығаруға арналған сахналық-қойылымдық құралдар» деген жаңа ұғымдарды енгізу; кинематография саласында мемлекеттік қаржылық қолдауды алу үшін кинематографиялық қызмет субъектілерінің тобын кеңейту; балаларға арналған әкелінетін шетелдік анимациялық фильмдер мен отбасымен көруге арналған фильмдерді қазақ тіліне дубляждауды мемлекеттік қолдау; ұлттық фильмдерді шығаруға бөлінетін қаражатты: тарихи, патриоттық және имидждік фильмдерге 70%; жекеменшік киножобаларды, оның ішінде дебюттік фильмдерді қоса қаржыландыруға 30% етіп бөлудің жаңа тәсілдері; ұлттық фильмдерді шығару кезінде қалыптастырылатын сахналық-қойылымдық құралдарды сақтау және пайдалану мәселесін регламенттеу көзделген, оларды сақтау бойынша заңды тұлға айқындалған; Қазақстан Республикасының аумағын фильмдер үшін түсірілім алаңы ретінде пайдалану кезінде кинематография саласындағы субсидияларды алуға үміткер халықаралық кинематографиялық ұйымдар үшін талаптарды оңайлату көзделген.

Заң жобасы бойынша 8 жұмыс тобы және 3 кеңес өткізілді.

Бірінші жұмыс тобының шеңберінде 2022 жылғы 2 ақпанда заң жобаларының таныстырылымы болып өтті.

Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

13. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік жастар саясаты мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Е.С. Бейсенбаев.

Жұмыс тобының мүшелері: Ю.В. Жулин, В.А. Ким, Г.А. Нұрымова, Л.К. Рамазанова, Ж.Д. Сүлейменова, А.Р. Әбілдаев, М.С. Елюбаев, В.Г. Набиев, Ж.Т. Телпекбаева, И.В. Смирнова, Ю.В. Кучинская, М.А. Ахметов, Ғ.Б. Хамзин, С.М. Ертаев.

Заң жобасы мемлекеттік жастар саясаты саласындағы заңнаманы жетілдіру мақсатында әзірленді және жастардың, оның ішінде жұмыспен қамту және білім беру саласынан тыс қалып отырған НЕЕТ санатындағы жастардың құқықтарын қамтамасыз етуге және мүдделерін қорғауға бағытталған.

Заң жобасының мақсаты мемлекеттік жастар саясаты саласындағы қоғамдық қатынастарды кешенді реттеудің тиімді құқықтық негізін қалыптастыру болып табылады.

Заң жобасында қолданыстағы заңнамаға жастарды қолдау және дамыту тетіктерін іске асыру, жастарды дамытудың ұлттық және өңірлік деңгейін бағалау, сондай-ақ жастар саясаты саласында

мемлекеттік органдар қабылдайтын шешімдердің сапасын арттыру үшін тиісті ұсынымдар тұжырымдау бөлігінде өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылады.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында жекелеген нормалар, оның ішінде жастарды әлеуметтік көрсетілетін қызметтермен қамтамасыз етуге, сондай-ақ мемлекеттік жастар саясаты саласындағы уәкілетті органдардың құзыреттерін нақтылауға бағытталған нормалар пысықталды.

Заң жобасында бірқатар ұғымдарды (анықтамаларды) айқындауға, оларды іске асыру тетіктерін бекітуге, сондай-ақ заңнаманың жекелеген нормаларын жетілдіруге бағытталған түзетулер көзделген.

Жұмыс тобының 10 отырысы өткізілді.

Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

14. «Мүгедектердің құқықтары туралы конвенцияға Факультативтік хаттаманы ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Е.С. Бейсенбаев.

Жұмыс тобының мүшелері: Д.Б. Зәкиева, В.А. Ким, Ж.Ә. Омарбекова, А.Р. Амирханян, А.Қ. Нұркина, И.В. Смирнова, Н.Г. Дементьева, А.А. Сқақова, С.М. Ертаев.

Заң жобасы Мүгедектердің құқықтары туралы конвенцияға Факультативтік хаттаманы ратификациялауға бағытталған. Факультативтік хаттама азаматтардың Конвенцияда бекітілген құқықтары бұзылған жағдайларда жеке өтініштерді қарау тетігін белгілейді.

Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

15. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне отбасы институтын нығайту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Е.С. Бейсенбаев, Ж.Н. Нұрманбетова, Л.К. Рамазанова, А.Ә. Сарым, Л.М. Қалтаева.

Жұмыс тобының жетекшісі: Л.К. Рамазанова.

Жұмыс тобының мүшелері: Ә.М. Әбсеметова, І.Ж. Бұларов, Д.Б. Зәкиева, Д.Қ. Мыңбай, И.И. Панченко, Н.Р. Раззақ, Л.К. Рамазанова, А.Ә. Сарым, И.В. Смирнова, Е.В. Смышляева, Ж.Д. Сүлейменова, Б.Н. Торғаев, И.С. Унжакова, Г.Г. Шиповских.

Заң жобасы отбасы институтын және отбасылық құндылықтарды нығайтуға бағытталған құқықтық нормаларды жетілдіру мақсатында әзірленді.

Заң жобасында заңнамаға мемлекеттік отбасы саясатын қалыптастыру, мемлекеттік органдардың, ұйымдардың өкілеттіктерін регламенттеу, олардың өзара және мемлекеттік отбасы саясаты саласындағы өзге де субъектілермен өзара іс-қимыл жасау тәртібі бөлігінде өзгерістер мен толықтырулар көзделеді.

Отбасыларға қызметтерді көрсету және тұрмыстық зорлық-зомбылықтың профилактикасы жөніндегі шараларды іске асыру үшін жұмыс істеп тұрған жастар ресурстық орталықтарының базасында оларды ұйымдастыру мүмкіндігімен тиісті отбасын қолдау орталықтарын құру көзделген.

Сонымен қатар, заң жобасы отбасы мүшелерінің қауіпсіздігін, құқықтары мен өзге де заңды мүдделерін қамтамасыз ету қажеттілігін ескере отырып әзірленді. Осыған байланысты, тұрмыстық зорлық-зомбылықтың жалпы және жеке профилактикасының қосымша шаралары көзделген.

Бұл ретте тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасының жалпы шараларында тәуекел факторларын анықтау, елдің бүкіл халқы деңгейінде олардың алдын алу, сондай-ақ тұрмыстық зорлық-зомбылықтан зардап шеккен азаматтарға әлеуметтік, құқықтық, медициналық, білім беру және өзге де сипаттағы консультациялар беру көзделеді.

Қазіргі уақытта өмірлік қиын жағдайда жүр деп танылған, тұрмыстық зорлық-зомбылықтан зардап шеккен адамдарға арнаулы әлеуметтік көрсетілетін қызметтерді ұсыну, оның ішінде дағдарыстық орталықтарда болу көзделеді.

Тұрмыстық зорлық-зомбылықтан зардап шеккен адамдарды қорғауды қамтамасыз ету мақсатында агрессор тарапынан құқыққа қарсы қайталанатын әрекеттерді болғызбау үшін олардың тұрмыстық зорлық-зомбылықтан зардап шеккендерге қызмет көрсететін ұйымдарда болу кезеңінде күнтізбелік 30 күннен аспайтын мерзімге олардың жұмыс орындарын сақтау мүмкіндігі көзделеді.

Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

Бастамашылар кері қайтарып алған заң жобалары:

16. «Тәжікстан Республикасы, Қырғыз Республикасы, Қазақстан Республикасы мен Исмаилиттер имаматы арасындағы Орталық Азия университетін құру жөніндегі шартқа хаттаманы ратификациялау туралы».

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 3 шілдедегі № 462 қаулысымен кері қайтарып алынды.

II. Комитет ұйымдастырған іс-шаралар

VII сайланымның 2 сессиясында Комитет 1 «үкімет сағатын», 3 тақырыптық комитетті, 4 «дөңгелек үстелді» өткізді.

1) «Үкімет сағаты» шеңберінде Қазақстан Республикасы орталық мемлекеттік органдары басшыларының сөз сөйлеуі

2021 жылғы 11 қазанда «Қазақстан Республикасындағы санитариялық-эпидемиологиялық жағдай туралы» тақырыбында «үкімет сағаты» болып өтті.

Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау министрі А.В. Цой баяндама жасады.

Қосымша баяндамамен Комитет төрайымы Ж.Н. Нұрманбетова сөз сөйледі.

Отырысқа орталық мемлекеттік органдардың жауапты қызметкерлері қатысты.

«Үкімет сағаты» барысында ағымдағы санитариялық-эпидемиологиялық жағдай және оны тұрақтандыру үшін қабылданып жатқан шаралар, санэпидқызметтің негізгі проблемалары және оларды шешу жолдары талқыланды. Атап айтқанда, СЭҚ материалдық-техникалық базасын жаңғырту, жоғары технологиялық және инновациялық зертханалық жабдықтармен жарақтандыру, білікті кадрлар үшін саланың тартымдылығын арттыру, бейінді пәндерді оқыту көлемін міндетті түрде ұлғайта

отырып, кадрлар даярлау жөніндегі білім беру бағдарламаларын қайта қарау, эпидемиологиялық қадағалаудың бірыңғай электрондық жүйесін енгізу, COVID-19-дан, оның ішінде QazVac вакцинасымен вакцинациялау, Санитариялық-эпидемиологиялық қызметті жаңғыртудың жол картасын әзірлеу қажеттілігінің мәселелері талқыланды.

«Үкімет сағатының» қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсынымдар жолданды.

Іс-шараны дайындау үшін Мәжіліс депутаттары Л.П. Павловец, Г.А. Нұрымова, З.А. Камасова жауапты болды.

2) Комитеттің көшпелі, кеңейтілген тақырыптық отырыстары

2021 жылғы 7 желтоқсанда «Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру шеңберінде «Білім беру және денсаулық сақтау ұйымдарында корпоративтік басқару институтын дамыту туралы» тақырыбында Комитеттің кеңейтілген тақырыптық отырысы өткізілді.

Отырысқа Білім және ғылым вице-министрі, Денсаулық сақтау министрлігінің Аппарат басшысы, Ұлттық экономика, Индустрия және инфрақұрылымдық даму, Ауыл шаруашылығы министрліктерінің, Қаржы министрлігі Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитетінің, Мәдениет және спорт министрлігі Туризм индустриясы комитетінің лауазымды адамдары, корпоративтік басқару енгізілген жоғары оқу орындары мен медициналық ұйымдардың басшылары мен корпоративтік хатшылары, НАСГ Ұлттық корпоративтік басқару академиясының Академиялық кеңесінің төрағасы, «Атамекен» Қазақстан Республикасы Ұлттық кәсіпкерлер палатасының Төралқасы жанындағы Корпоративтік басқару мәселелері жөніндегі Ұлттық Кеңестің төрайымы, «Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті» КЕАҚ Директорлар кеңесінің төрағасы қатысты.

Іс-шараның мақсаты – білім беру және денсаулық сақтау ұйымдарында корпоративтік басқару институтын дамыту бойынша өзекті мәселелерді талқылау.

Отырыста Білім және ғылым вице-министрі К.А. Ерғалиев; Денсаулық сақтау министрлігінің Аппарат басшысы Б.С. Әбділдин; «Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті» КЕАҚ Директорлар кеңесінің төрағасы Ж.А. Досқалиев; «Satbayev University» КЕАҚ Басқарма төрағасы – ректоры М.М. Бегентаев; «Назарбаев Университеті» ДББҰ жоғары білім беру мектебінің деканы А.К. Сағынтаева; «Назарбаев Университеті» ДББҰ Медицина жөніндегі вице-президенті, Медицина мектебінің деканы Массимо Пиньятелли, «Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті» КЕАҚ Корпоративтік хатшысы А.С. Қыздарбекова; «Атамекен» Қазақстан Республикасы Ұлттық кәсіпкерлер палатасының Төралқасы жанындағы Корпоративтік басқару мәселелері жөніндегі Ұлттық Кеңестің төрайымы Е.С. Никитинская; АНД кәсіби

директорлар қауымдастығының (Ресей) тәуелсіз директоры А.А. Ярвиц; НАСГ ұлттық корпоративтік басқару академиясының Академиялық кеңесінің төрағасы Б.Ж. Әбдірайым сөз сөйледі.

Тақырыптық отырысты Комитет төрайымы Ж.Н. Нұрманбетова жүргізді.

Отырыстың қорытындысы бойынша мүдделі мемлекеттік органдар мен өзге де ұйымдарға ұсынымдар жолданды.

Іс-шараны дайындау үшін Мәжіліс депутаттары Л.П. Павловец, Ж.Н. Нұрманбетова, Ю.В. Жулин жауапты болды.

2022 жылғы 29 наурызда «Инклюзивті қоғамды құру мәселелері туралы» тақырыбында Комитеттің кеңейтілген тақырыптық отырысы өтті.

Отырысқа Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау, Білім және ғылым, Денсаулық сақтау, Индустрия және инфрақұрылымдық даму вице-министрлері қатысты. Бейнеконференцбайланыс арқылы 150-ге жуық адам, оның ішінде Бала құқықтары жөніндегі уәкіл, Ақпарат және қоғамдық даму, Мәдениет және спорт, Ұлттық экономика, Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі вице-министрлері, Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің, «Қазпошта» АҚ-ның, облыс әкімдіктерінің өкілдері, халықаралық және үкіметтік емес ұйымдардың, санаторийлік-курорттық мекемелердің өкілдері қатысты.

Іс-шараның мақсаты – инклюзивті қоғам құру бойынша өзекті мәселелерді талқылау.

Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаев өзінің «Сындарлы қоғамдық диалог - Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауында (2019 жылғы 2 қыркүйек) мемлекеттің ерекше қажеттіліктері бар адамдар үшін тең мүмкіндіктер жасау міндетін атап өтті.

Қазіргі уақытта Қазақстан БҰҰ Мүгедектердің құқықтары туралы конвенциясын ратификациялады. Мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы заң қолданылады.

Комитет төрайымы Ж.Н. Нұрманбетова өз сөзінде өткен жылы Инклюзивті білім беру мәселелері бойынша заңның қабылданғанын атап өтті. Ол ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар адамдар үшін білім беру саласында мемлекеттік кепілдіктер белгілеуге, олардың өзін-өзі жетілдіруі және барлық деңгейлерде оқуын жалғастыруы үшін жағдайлар жасауға бағытталған. Әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту бойынша, сондай-ақ мүгедектігі бар адамдардың Парламентте өкілдік етуі үшін оларға алғаш рет квота белгіленетін заңдар қабылданды.

Аталған мәселе бойынша Мәжіліс депутаты, Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің мүшесі Ж.Ә. Омарбекова қосымша баяндама жасады.

Депутаттар мен жұртшылық өкілдері өзекті мәселелерді көтеріп, инклюзивті қоғам құру бойынша ұсыныстар айтты.

Тақырыптық отырысты Комитет төрайымы Ж.Н. Нұрманбетова жүргізді.

Отырыстың қорытындысы бойынша орталық мемлекеттік органдар мен жергілікті атқарушы органдарға ұсынымдар жолданды.

Іс-шараны дайындау үшін Мәжіліс депутаттары Ж.Ә. Омарбекова, Е.С. Бейсенбаев, Ф.Қ. Қаменов, В.А. Ким жауапты болды.

2022 жылғы 19 сәуірде «Тарихи-мәдени ескерткіштерді қорғаудың және елдің мәдени әлеуетін дамытудың кейбір мәселелері туралы» тақырыбында кеңейтілген тақырыптық отырыс өтті.

Отырысқа Мәдениет және спорт, Ақпарат және қоғамдық даму, Білім және ғылым вице-министрлері, облыс пен қала әкімдіктерінің басшылары, осы саладағы мамандар мен тәуелсіз сарапшылар қатысты.

Мемлекет басшысы «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты 2021 жылғы 1 қыркүйектегі Жолдауында еліміздің тарихи мұрасы мен мәдени әлеуетін тиімді пайдаланудың маңыздылығын айқындап берді.

Комитет төрайымы Ж.Н. Нұрманбетова өз сөзінде цифрлық технологиялар ғасырында тарихи-мәдени мұраны сақтау және жаңғырту ерекше өзектілікке ие болып отырғанын атап өтті.

Мәдениет және спорт вице-министрі Н.М. Дәуешов дүниежүзілік және республикалық маңызы бар тарихи-мәдени мұра объектілерін қорғау және пайдалану мақсатында еліміздің әртүрлі өңірлерінде республикалық мемлекеттік қазыналық кәсіпорын нысанында 12 музей-қорықтың құрылғанын хабарлады.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Ә.Х. Марғұлан атындағы Археология институтының директоры Ақан Оңғарұлы археологиялық ескерткіштерді қорғау саласындағы мемлекеттік басқару жүйесінде қойылған міндеттерді шешу жолдарын қарауды ұсынды, олардың арасында Қазақстан Республикасы тарихи-мәдени объектілерінің мемлекеттік электрондық тізілімін жасау, жүргізу, тарихи-мәдени объектілерді қорғау, сақтау және пайдалану жөніндегі мемлекеттік бақылауды күшейту, Тарихи-мәдени сараптаманың жаңа қағидаларын бекіту және т.б. мәселелер бар.

Депутаттар мен жұртшылық өкілдері өзекті мәселелерді қарап, еліміздің мәдени әлеуетін одан әрі дамыту жөнінде сындарлы ұсыныстар айтты.

Өткізілген іс-шара барысында айтылған ұсыныстар мен ескертпелер бейінді министрлік пен Комитеттің еліміздің тарихи-мәдени мұрасын қорғау жөніндегі одан әрі жұмысында негіз ретінде қабылданатын болады.

Іс-шараны дайындау үшін Мәжіліс депутаттары А.Ә. Сарым, Б. Әбдіғалиұлы, Ж.С. Әшімжанов, Қ.Ж. Иса, Б.Қ. Тілеухан жауапты болды.

Жетінші сайланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің өкілеттіктерін іске асырудың екінші сессияға арналған негізгі іс-шаралар жоспарында Комитеттің Алматы және Түркістан облыстарына 2 көшпелі отырысын өткізу көзделген. Заң шығару қызметінің негізгі бағыттары бойынша Комитеттің үлкен жүктемесіне байланысты, Палата басшылығымен келісу бойынша іс-шараның форматы Алматы облысына өзгертілді. Осылайша, 2022 жылғы 19 сәуірде Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың «Халық

бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты 2021 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру шеңберінде «Тарихи-мәдени ескерткіштерді қорғаудың және елдің мәдени әлеуетін дамытудың кейбір мәселелері туралы» тақырыбында кеңейтілген тақырыптық отырыс өткізілді.

Мәжіліс депутаттарының өңірлерге шығуына, сондай-ақ сессияның соңына дейін олардың жұмысбастылығына байланысты, Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты 2021 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру шеңберінде «XXI ғасыр: Қазақстан мектебінің моделі» тақырыбында Комитеттің Түркістан облысына 2022 жылғы мамырға жоспарланған көшпелі отырысы Палата басшылығымен келісу бойынша анағұрлым кешірек мерзімге ауыстырылды.

3) «Дөңгелек үстелдер»

2021 жылғы 4 қарашада бейнеконференцбайланыс форматында **«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне баланың құқықтарын қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»** Қазақстан Республикасы Заңы жобасының жекелеген нормаларын талқылау бойынша «дөңгелек үстел» өткізілді.

Талқылауға Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасары Б.Т. Кесебаева, Мәжіліс депутаттары, Білім және ғылым, Денсаулық сақтау, Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау вице-министрлері, Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл, Қазақстан Республикасындағы Бала құқықтары жөніндегі уәкіл, ЮНИСЕФ өкілі, ғылыми қайраткерлер, педагогикалық, психологиялық және медициналық ғылымдардың докторлары, сондай-ақ жұртшылық өкілдері мен сарапшылар қатысты.

«Дөңгелек үстелдің» отырысын Парламент Мәжілісі Төрағасының орынбасары Б.Т. Кесебаева жүргізді.

«Дөңгелек үстелде» Ұлттық балаларды оңалту орталығының директоры, медицина ғылымдарының докторы, «Астана» халықаралық университеті КЕАҚ оңалту кафедрасының профессоры Ш.А. Бөлекбаева; медицина ғылымдарының докторы, Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ клиникалық мамандықтар кафедрасының профессоры, дәрігер, балалар психологі К.З. Сәдуақасова; «Ана үйі» қорының жетекшісі А.А. Рахымбаева; Республикалық психикалық денсаулық ғылыми-практикалық орталығының ғылыми менеджмент және білім беру бөлімінің басшысы, медицина ғылымдарының кандидаты, психиатр А.А. Әбетова; психология ғылымдарының докторы, мектепке дейінгі психология маманы, ЖЕНПИ профессоры Х.Т. Шерьязданова; Нұр-Сұлтан қаласындағы «Балалар үйі» КММ директоры С.К. Кенжебаева; Павлодар облысы білім беру басқармасының «Кенжекөл ауылының отбасы үлгісіндегі балалар ауылы» КММ директоры А.Д. Шамғалиева; педагогика ғылымдарының докторы, профессор, САТР орталығының директоры Р.А. Сүлейменова; Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл

Ә.А. Әзімова; Қазақстан Республикасындағы Бала құқықтары жөніндегі уәкіл А. Саин сөз сөйледі.

Отырыс шеңберінде баланың құқықтарын қорғау саласындағы өзекті мәселелер, оның ішінде жетім балалардың, ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалардың денсаулық сақтау ұйымдарында болу жасын үш жастан алты жасқа дейін ұлғайтуға бағытталған ұсыныстар талқыланды.

Іс-шараны дайындау үшін Мәжіліс депутаты Д.Б. Зәкиева жауапты болды.

2021 жылғы 18 қарашада бейнеконференцбайланыс форматында **«Қазақстан Республикасының биологиялық қауіпсіздігі туралы»** Заң жобасын талқылау бойынша «дөңгелек үстел» өткізілді.

«Дөңгелек үстелдің» жұмысына Парламент Мәжілісінің депутаттары, Денсаулық сақтау вице-министрі, Қазақстан Республикасының Бас мемлекеттік санитариялық дәрігері Е.А. Қиясов, Ауыл шаруашылығы вице-министрі Р.Ж. Құрманов, Білім және ғылым вице-министрі К.А. Ерғалиев, жұмыс тобының мүшелері қатысты, бейнеконференцбайланыс құралдары арқылы биологиялық, медициналық технологиялар, биологиялық қауіпсіздік, экология, ғылыми зерттеулер саласындағы қызметті жүзеге асыратын ұлттық орталықтар мен институттардың басшылары, мүдделі министрліктер мен ведомстволардың өкілдері, сондай-ақ Қазақстан медициналық зертханалар қауымдастығының, Еуразиялық медициналық қауымдастықтың, Қазақстан дезинфекциялаушылар одағының, «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасының өкілдері және басқа да сарапшылар қатысты.

Іс-шараның мақсаты – «Қазақстан Республикасының биологиялық қауіпсіздігі туралы» заң жобасының нормаларын талқылау, құрылатын Ұлттық биоқауіпсіздікті болжау жүйесі шеңберінде мониторингті жүзеге асыру, әртүрлі биологиялық қатерлер мен ден қою шараларының профилактикасы, кадрларды даярлау және қайта даярлау мәселелері және биологиялық қауіпсіздік саласындағы басқа да өзекті мәселелер.

«Дөңгелек үстелдің» отырысын Комитет хатшысы Д.Қ. Мыңбай жүргізді.

«Дөңгелек үстелде» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің «М. Айқымбаев атындағы аса қауіпті инфекциялар ұлттық ғылыми орталығы» ШЖҚ РМК Бас директоры Т.К. Ерубәев («Аса қауіпті инфекциялардың табиғи ошақтарының белсенділігіне мониторингті қамтамасыз ету мәселелері (аумақтарды зерттеп-қарау, өңірлерде мамандардың еңбек қызметін ынталандыру)»); Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Ғылым комитетінің «Биологиялық қауіпсіздік проблемаларының ғылыми-зерттеу институты» ШЖҚ РМК Бас директоры К.Д. Закарья («Биологиялық қауіпсіздік саласындағы проблемалық мәселелер»); Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Ғылым комитетінің «Микроорганизмдердің республикалық коллекциясы» РМК Бас директоры З.С. Сармурзина («Өнеркәсіптік микроорганизмдердің ұлттық коллекцияларын қауіпсіз сақтаудың өзекті мәселелері»); Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы

министрлігі Ветеринариялық бақылау және қадағалау комитетінің «Ветеринария бойынша ұлттық референттік орталық» ШЖҚ РМК Бас директоры М.А. Бердіқұлов («Ветеринария саласындағы биологиялық қауіпсіздік мәселелері») сөз сөйледі.

Кадрларды жүйелі даярлаудың болмауы, аса қажетті дәрілік препараттар мен вакциналардың мемлекеттік материалдық резервін құру қажеттілігі, елдегі және шекара маңындағы аумақтардағы эпизоотиялық және эпидемиологиялық ахуалды жүйелі орта мерзімді және ұзақ мерзімді болжауды жүзеге асыру мәселелері, ақпараттандыру және басқа да өткір мәселелер талқыланды.

Депутаттар жануарлардың аса қауіпті ауруларының диагностикасын жүргізу бойынша жекеменшік аудандық ветеринариялық зертханалардың техникалық қамтамасыз етілуіне және жекеменшік зертханаларды бақылауға, Үкімет жанындағы биологиялық қауіпсіздік жөніндегі ғылыми кеңес пен оның құрамына, инфекциялық аурулардың әкелінуі мен таралуын болғызбау жөніндегі шараларға қатысты сұрақтар қойды. Денсаулық сақтау және Ауыл шаруашылығы вице-министрлері сұрақтарға толық жауап берді.

Талқылау қорытындысы бойынша ұсыныстардың бір бөлігі «Қазақстан Республикасының биологиялық қауіпсіздігі туралы» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне биологиялық қауіпсіздік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобалары бойынша жұмыста ескерілді.

Іс-шараны дайындау үшін Мәжіліс депутаттары Д.Қ. Мыңбай, Л.П. Павловец, Г.А. Нұрымова жауапты болды.

2022 жылғы 3 ақпанда «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне баланың құқықтарын қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңы жобасының жекелеген нормаларын талқылау бойынша «дөңгелек үстел» өткізілді.

Талқылауға Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасары Б.Т. Кесебаева, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары, Білім және ғылым, Денсаулық сақтау, Әділет, Мәдениет және спорт, Ауыл шаруашылығы вице-министрлері, мемлекеттік органдардың өкілдері, республикадағы 115 жоғары оқу орнының ректорлары, ғылыми қайраткерлер, сондай-ақ сарапшылар қатысты.

Отырыс шеңберінде білім беру саласының өзекті мәселелері, оның ішінде жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беруді ұсыну жөніндегі білім беру қызметін лицензиялау мәселелері талқыланды.

Отырыс барысында іс-шараға қатысушылардың аталған мәселе бойынша баяндамалары, сондай-ақ ғылыми зиялы қауым өкілдерінің сараптамалық пікірлері тыңдалды.

«Дөңгелек үстел» барысында тыңдалған баяндамалар заң жобасына енген құқықтық нормаларды әзірлеу кезінде негізге алынды.

2022 жылғы 22 маусымда «Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыруды жүзеге асыру барысы туралы. Мәселелер мен перспективалар» тақырыбында көшпелі «дөңгелек үстел» өткізілді.

«Дөңгелек үстелдің» жұмысына Парламент Мәжілісінің депутаттары, Денсаулық сақтау министрі А. Ғиният, Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау, Қаржы, Ұлттық экономика министрліктерінің өкілдері, облыс, республикалық маңызы бар қала және астана әкімдерінің орынбасарлары, өңірлік денсаулық сақтау басқармаларының және «Әлеуметтік медициналық сақтандыру қоры» КЕАҚ бөлімшелерінің басшылары, үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері (96 адам) қатысты.

Дөңгелек үстелді Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрайымы Ж.Н. Нұрманбетова ашып, Комитет дөңгелек үстелде талқылау үшін ұсынатын міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру (бұдан әрі – МӘМС) жүйесінің бірқатар проблемалары мен өзекті мәселелерін атап өтті. Олардың қатарында медициналық көрсетілетін қызметтер мен дәрі-дәрмекпен қамтамасыз ету сапасы, қаржы ағындарының айқын еместігі, жоспарлау мен тариф белгілеудің жетілмегендігі, МӘМС жүйесіне тартылмаған 3 миллионнан астам азаматтың болу мәселелері және МӘМС шеңберінде халыққа медициналық қызметтер көрсетудің басқа да проблемалық мәселелері бар.

Денсаулық сақтау министрі А. Ғиният алғы сөзін сөйлеп, соңғы бір жарым жылдағы МӘМС дамуының негізгі проблемалары мен перспективаларын атап өтті. Негізгі баяндаманы «Әлеуметтік медициналық сақтандыру қоры» КЕАҚ Басқарма төрағасы А.Ж. Ашуев жасады.

Дөңгелек үстелге қатысушылар МӘМС жүйесінің өзекті мәселелерін талқылады, талқылауға үкіметтік емес ұйымдар мен өңірлердің өкілдері белсенді қатысты.

Талқылау қорытындысы бойынша Комитет дөңгелек үстелге қатысушылардың ұсыныстарын ескеретін ұсынымдар әзірледі және оларды іске асыру үшін тиісті мемлекеттік органдарға жіберді.

«Дөңгелек үстелдің» отырысын Комитет төрайымы Ж.Н. Нұрманбетова жүргізді.

Іс-шараны дайындау үшін Мәжіліс депутаттары З.А. Камасова, Г.А. Нұрымова жауапты болды.

Жетінші сайланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің өкілеттіктерін іске асырудың екінші сессияға арналған негізгі іс-шаралар жоспарында 2022 жылғы наурызда «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне отбасы институтын нығайту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң жобасын талқылау бойынша «дөңгелек үстелді» өткізу көзделген.

Заң жобасының Мәжіліске кеш келіп түсуіне байланысты «дөңгелек үстелді» өткізу анағұрлым кешірек мерзімге ауыстырылды.

2.5. ҚАРЖЫ ЖӘНЕ БЮДЖЕТ КОМИТЕТІ

2021 жылғы 1 қыркүйек – 2022 жылғы 30 маусым аралығындағы есепті кезеңде Комитет 20 заң жобасы бойынша бас комитет болды.

Есепті кезеңде Комитет қараған бас заң жобаларының ішінен **10-ына** – Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды, **4-еуі** – Парламент Сенатына жіберілді, **3-еуі** – Қазақстан Республикасының Президентіне қол қоюға жіберілді, қазіргі уақытта Комитеттің қарауында 3 заң жобасы жатыр.

Парламент Палаталарының бірлескен отырысында Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің 2021 жылғы республикалық бюджеттің атқарылуы туралы жыл сайынғы Есептері бекітілді.

148 отырыс өткізілді, оның ішінде: Комитет отырыстары – 42, жұмыс топтарының отырыстары – 106.

Аталған кезеңде Комитетте мынадай заң жобалары қаралды:

1. «2022 – 2024 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: А.В. Бойчин.

Жұмыс тобының мүшелері: А.Б. Бердалин, Ю.В. Жулин, Д.М. Еспаева, Е.В. Смайлов, Ю.И. Кучинская, С.Ж. Нақпаев, Е.В. Смышляева.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының Бюджет кодексіне сәйкес Қазақстан Республикасының 2022 – 2026 жылдарға арналған әлеуметтік-экономикалық даму болжамы мен бюджеттік параметрлері, Қазақстан Республикасы Президентінің, Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті – Елбасының тапсырмалары және «Nur Otan» партиясының «Өзгерістер жолы: Әр азаматқа лайықты өмір!» атты сайлауалды бағдарламасы негізінде әзірленді.

Елдің 2022 – 2026 жылдарға арналған макроэкономикалық көрсеткіштерінің болжамы 2020 жылғы ЖІӨ бойынша есептік деректер және 2021 жылдың нақтыланған бағалануы, әлемдік экономиканың өсуі бойынша халықаралық ұйымдардың болжамдары және тауар нарықтарындағы әлемдік бағалардың өзгеру үрдістері ескеріле отырып қалыптастырылды.

2022 – 2024 жылдарға арналған республикалық бюджет жобасын дайындау кезінде базалық сценарий негізге алынды.

ЖІӨ-нің нақты өсуі 2022 жылы 3,9% деңгейінде болжанып отыр, одан әрі 2026 жылы 5,2%-ға дейін өседі. Алдағы орта мерзімді кезеңге ЖІӨ-нің орташа жылдық өсу қарқыны 4,8%-ды құрайды.

Номиналды ЖІӨ 2022 жылы 87,1 трлн. теңгеден 2026 жылы 119,9 трлн. теңгеге дейін өседі.

Жан басына шаққандағы ЖІӨ 2022 жылы 10,7 мың АҚШ долларын құрайды, ол 2026 жылы 14,2 мың АҚШ долларына дейін ұлғаяды.

МҚҰ-ның 2022 – 2023 жылдарға арналған мұнай бағасының консенсус-болжамы бір баррель үшін тиісінше 64,5 және 58,0 АҚШ долларын құрайды. Орта мерзімді кезеңге болжамда бір баррель

үшін неғұрлым консервативтік баға 60 АҚШ доллары алынған болатын.

Ұлттық банк жылдық инфляцияның нысаналы дәлізін 2022 жылы 4,0-6,0%, 2023 – 2024 жылдары 4,0-5,0% шегінде айқындап отыр, ол кейіннен 2025 – 2026 жылдары 3,0-4,0%-ға дейін төмендетіледі.

Кірістер

2022 жылға арналған республикалық бюджет кірістерінің болжамы (трансферттер түсімін есепке алмағанда) 9 207 439 309 мың теңге сомасында айқындалды немесе 1 515 856 222 мың теңгеге асып түсе отырып, ағымдағы жылғы бағалауға қатысты 119,7 %-ды құрайды.

2022 жылға арналған республикалық бюджет кірістері 2021 жыл бағалауына қарсы 1 518 927 299 мың теңгеге ұлғаяды.

2023 жылға арналған республикалық бюджет кірістерінің болжамы (трансферттер түсімін есепке алмағанда) 2022 жылғы болжамға қарағанда 478 420 207 мың теңгеге немесе 5,2%-ға өсе отырып, 9 685 859 516 мың теңге сомасында, 2023 жылға қарағанда 738 500 329 мың теңгеге немесе 7,6%-ға өсумен, 2024 жылға 10 424 359 845 мың теңге сомасында айқындалды.

2022 жылғы республикалық бюджеттің кірістерінде ең үлкен үлес салмаққа (96,9 %) салықтық түсімдер ие болып отыр.

2022 жылғы салықтық түсімдерде қомақты үлес қосылған құн салығының (43,9%), корпоративтік табыс салығының (28,7%) түсімдеріне тиесілі.

Салықтық емес түсімдер бойынша 2022 жылға арналған болжам 2021 жылғы бағалауға қарағанда 959 543 мың теңгеге азая отырып, 286 053 324 мың теңге сомасында айқындалды.

Трансферттердің түсімдері 2022 жылы 3 640 436 982 мың теңге, 2023 жылы – 3 090 670 924 мың теңге, 2024 жылы 2 890 670 924 мың теңге сомасында болжануда.

Төмен тұрған мемлекеттік басқару органдарынан түсетін трансферттер 2022 жылға 200 000 000 мың теңге көлемінде болжануда.

«Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан 2022 – 2024 жылдарға арналған кепілдендірілген трансферт туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасына сәйкес кепілдендірілген трансферттің көлемі мынадай көлемдерде айқындалған:

2022 жылға – 2 400 000 000 мың теңге;

2023 жылға – 2 200 000 000 мың теңге;

2024 жылға – 2 000 000 000 мың теңге.

Мемлекет басшысының тапсырмасына сәйкес 2022 жылы Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан 550 000 000 мың теңге, 2023 – 2024 жылдары жыл сайын 400 000 000 мың теңгеден нысаналы трансферт тарту көзделген.

Шығыстар

Республикалық бюджет шығыстарының жалпы көлемі 2022 жылы – 15 911 187 727 мың теңге, 2023 жылы – 15 623 261 858 мың теңге, 2024 жылы 16 027 581 647 мың теңге сомасында жоспарлануда.

Республикалық бюджет тапшылығы

Республикалық бюджет тапшылығы 2022 жылы ЖІӨ-ге қатысты 3,3%, 2023 жылы ЖІӨ-ге қатысты 2,8% және 2024 жылы ЖІӨ-ге қатысты 2,5% деңгейінде айқындалды.

Республикалық бюджеттің талдамалық мақсаттарда пайдаланылатын ЖІӨ-ге қатысты мұнайға қатысты емес тапшылығы 2022 жылы 8,1%-ды, 2023 жылы – 6,9%-ды, 2024 жылы 6,3 %-ды құрайды.

2022 жылға арналған республикалық бюджет тапшылығы 2 905 909 517 мың теңгені, 2023 жылға – 2 669 648 898 мың теңгені, 2024 жылға 2 606 574 667 мың теңгені құрайды.

Қазақстан Республикасының Ұлттық қорына түсетін түсімдер

Мұнай секторы ұйымдарынан Ұлттық қорға түсетін түсімдердің 2022 жылға арналған болжамы мұнайдың әлемдік бағасы бір баррель үшін 60 АҚШ доллары болған кездегі 87,9 млн. тонна мұнай өндіру көлемін және теңгенің АҚШ долларына қатысты 425 теңге мөлшеріндегі бағамын негізге ала отырып есептеліп, 2 549 892 064 теңгені құрады немесе 2021 жылғы бағалаудан 828 855 317 мың теңгеге артық.

Жұмыс тобының 11 отырысы, депутаттардың, мүдделі мемлекеттік органдар мен үкіметтік емес ұйымдар өкілдерінің қатысуымен Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасын Парламент Мәжілісінде қарау барысында Мемлекет басшысының «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты 2021 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауына сәйкес 143,4 млрд. теңге Қазақстан Республикасы Президентінің бастамаларына арналған резервтен азаматтық қызметшілердің жекелеген санаттарына жалақыны орта есеппен 20%-ға көтеру үшін қайта бөлінді. Сонымен қатар, «Nur Otan» партиясының «Өзгерістер жолы: Әр азаматқа лайықты өмір!» атты сайлауалды бағдарламасын іске асыру жөніндегі Жол картасының іс-шараларын орындау мақсатында «Ауыл – Ел бесігі» жобасы аясында әлеуметтік инфрақұрылымды салу, реконструкциялау және жөндеу жобаларына, ауылдық елді мекендерді сумен жабдықтауға, оңалту орталықтарын салуға арналған шығыстар ұлғайтылды.

2021 жылғы 20 қазанда Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі заң жобасын мақұлдап, Сенаттың қарауына жіберді. 2021 жылғы 18 қарашада Сенат заң жобасын қарап, өзгерістер мен толықтырулармен Мәжіліске жіберді. 2021 жылғы 24 қарашада Парламент Мәжілісі Сенаттың өзгерістерімен және толықтыруларымен келісіп, Қазақстан Республикасының Президентіне қол қоюға жіберді.

2021 жылғы 2 желтоқсанда Қазақстан Республикасының Президенті заңға қол қойды.

2. «Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан 2022 – 2024 жылдарға арналған кепілдендірілген трансферт туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: А.В. Бойчин.

Жұмыс тобының мүшелері: А.Б. Бердалин, Ю.В. Жулин, Д.М. Еспаева, Е.В. Смайлов, Ю.И. Кучинская, С.Ж. Нақпаев, Е.В. Смышляева.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы Бюджет кодексінің 24-бабының 2-тармағына сәйкес әзірленді.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан 2022 жылға арналған республикалық бюджетке кепілдендірілген трансферт мөлшерін 2022 жылға – 2 400 млрд. теңге, 2023 жылға – 2 200 млрд. теңге, 2024 жылға 2 000 млрд. теңге көлемінде бекітуді көздейді.

Депутаттардың, мүдделі мемлекеттік органдар мен үкіметтік емес ұйымдар өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының 11 отырысы, Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

2021 жылғы 20 қазанда Мәжіліс заң жобасын мақұлдап, Сенаттың қарауына жіберді. 2021 жылғы 18 қарашада Сенат заң жобасын қарап, Қазақстан Республикасының Президентіне қол қоюға жіберді.

2021 жылғы 2 желтоқсанда Қазақстан Республикасының Президенті заңға қол қойды.

3. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бюджет заңнамасын жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Д.К. Әлімбаев.

Жұмыс тобының мүшелері: М.И. Құлшар, Е.В. Смайлов, Ж.Н. Нұрманбетова, А.Г. Линник, А.Т. Сембинов, Б.Н. Торғаев, С.Б. Мусабаев.

Бюджет саясатының және бюджет қаражатын жоспарлау мен пайдалану процесінің тиімділігін арттыру мақсатында заң жобасында бюджет шығыстарының қайтарымдылығын арттыруға бағытталған бюджет процесін жетілдіру көзделеді.

Осыған байланысты, заң жобасы бюджет заңнамасына енгізілетін өзгерістер мен толықтыруларды қамтиды, соның ішінде бюджеттік бағдарламалар әкімшілерінің лимиттерін айқындау тәсілдерін өзгерту, мемлекеттік органдардың бюджеттік өтінім құрамында бюджеттік субсидиялар мен бюджеттік инвестицияларға мәлімделген шығыстардың экономикалық қайтарымдылығына бағалау жүргізуі, бюджеттің атқарылуын жетілдіру жөніндегі нормаларды қарастыратын бюджеттік бағдарламаларды іске асыру жөніндегі талдамалық есептің құрылымын өзгерту және басқалары көзделеді.

Жұмыс тобына 200-ден астам ұсыныс келіп түсті, олар жұмыс тобының 20 отырысында және Қаржы және бюджет комитетінің кеңейтілген отырыстарында қаралды. Заң жобасының тұжырымдамалық ережелерін егжей-тегжейлі талқылау мақсатында 21 мамырда Комитет барлық мүдделі мемлекеттік органдар мен үкіметтік емес ұйымдар өкілдерінің қатысуымен «дөңгелек үстел» өткізді.

Заң жобасын жұмыс тобының отырыстарында қарастыру барысында жекелеген нормаларды жетілдіру мақсатында:

облыстық бюджетке 50 пайыздан аспайтын және аудандық (облыстық маңызы бар қалалық) бюджетке 50 пайыздан кем емес мөлшерде корпоративтік табыс салығынан түсетін түсімдерді бөлу нормативін белгілеу бойынша;

облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың жергілікті атқарушы органдарының жергілікті

бюджеттерге түсетін түсімдерді болжау тәртібін айқындауы бойынша;

республикалық бюджет жобасымен бірге Парламентке енгізілетін материалдардың құрамына есепті екі қаржы жылында республикалық бюджеттен бөлінген нысаналы даму трансферттерінің пайдаланылуы туралы ақпаратты қосу бойынша;

Президенттің тапсырмаларын іске асыру қажет болған жағдайларда республикалық және жергілікті бюджеттерді нақтылау бойынша;

Қазақстан Республикасы Президентінің бастамаларына арналған резервті игерілмеген бюджет қаражаты құрамынан алып тастау бойынша;

қарыз шартында белгіленген мерзімде қарыз қаражатының игерілмеуіне жауапты лауазымды адамның (бірінші басшының) атауын нақтылау бойынша;

бюджеттік кредиттер беруге бағытталған бюджеттік бағдарламаларды ауыл шаруашылығы өнімін сатып алу арқылы азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуге арналған шығыстармен толықтыру бойынша;

азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуге қатысатын агроөнеркәсіптік кешен саласындағы ұлттық компанияны міндеттемелерді орындауды қамтамасыз етпей бюджеттік кредиттер алушылардың тізбесіне қосу бойынша;

ішкі нарыққа реттеушілік ықпал ету үшін агроөнеркәсіптік кешен саласындағы ұлттық компанияның азық-түлік астығын өткізу кезінде шеккен шығыстарын өтеуді субсидиялау қағидаларын әзірлеу және бекіту жөніндегі уәкілетті органның құзыретін нақтылау бойынша;

«Астана» халықаралық қаржы орталығының инвестициялық резиденті болып табылатын шетелдіктің немесе азаматтығы жоқ адамның резиденттігін растайтын құжатты бергені үшін алымды республикалық бюджеттің салық түсімдерінің құрамына қосу бойынша;

Салық кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізуге байланысты;

жаңа Мемлекеттік жоспарлау жүйесінің элементтерін бюджет процесіне интеграциялауға бағытталған;

Ұлттық қордан кепілдік берілген трансферт мөлшерін жоспарлаудың контрциклдық бюджеттік қағидаларын қолданысқа енгізу мерзімін (2023 жылдан 2022 жылға) нақтылау бойынша түзетулер ұсынылды.

«Кеңейтілген бюджетті» ендіру мақсатында бюджеттен тыс қорлардың, оның ішінде Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қорының, Әлеуметтік медициналық сақтандыру қорының қызметін қамти отырып, шоғырландырылған бюджет ұғымы кеңейтіледі.

Мемлекет басшысының екінші деңгейдегі банктердің кепілдік саясатын жетілдіру, бағалау қызметін және атқарушылық іс жүргізуді реттеу бойынша заңнамалық түзетулер әзірлеу туралы тапсырмасын орындау мақсатында осы заң жобасы шеңберінде азаматтардың құқықтарын қорғауға бағытталған түзетулер енгізілді және онда:

- жеке тұлғаның тұрғынжайымен қамтамасыз етілген ипотекалық қарыздар бойынша мерзімі өткен міндеттемені кепілге салынған мүліктің болмашы және мөлшерлес емес құнына жатқызу үшін орындалмаған міндеттеме сомасын 10%-дан 15%-ға дейін және мерзімді өткізіп алу кезеңін 3 айдан 6 айға дейін арттыру көзделеді, бұл мүлікке өндіріп алуды қолданудан бас тарту үшін негіз болады;

- кепіл берушінің кепілге салынған мүлікті соттан тыс, сондай-ақ сот арқылы өткізу кезінде өз бетінше өткізу рәсімінің міндеттілігін белгілеу;

- егер сауда-саттықтың екінші қатысушысы кредитордың қызметкері немесе үлестес тұлғасы болып табылса, егер сауда-саттыққа қатысушылар жұбайлары, жақын туыстары болып табылса, кредитордың, оның қызметкерлерінің және үлестес тұлғаларының, заңды тұлғаның сауда-саттыққа қатысуына тыйым салуды енгізу;

- тараптардың келісімі бойынша ипотеканы соттан тыс тәртіппен өткізу кезінде сенім білдірілген адамды айқындау (қазіргі уақытта кепіл ұстаушы айқындайды);

- ипотекалық тұрғын үй қарызы шарты бойынша кепілге берілген жылжымайтын мүлік сот тәртібімен сатылған жағдайда, борышкер-жеке тұлғада ең төмен жалақының 2 еселенген мөлшерінен (қазіргі уақытта – 1 ЕТЖ) асатын өндіріп алу қолданылуы мүмкін өзге мүлік немесе кірістер болмаған кезде ипотеканы тоқтату көзделеді. Бұл норманы 2016 жылғы 1 қаңтарға дейін жасалған қарыз шарттарына да қолдану;

- нотариустың борышкердің тұрғылықты жері бойынша нотариаттық жазба жасауы;

- сауда-саттықта сату бағасын төмендету шегін бастапқы бағалау құнының 75 пайызынан төмен емес мөлшерде белгілеу;

- жосықсыз бағалаушылар тізілімін ендіру және олардың біліктілігіне қойылатын талаптарды күшейту көзделеді.

2021 жылғы 21 сәуірде заң жобасы Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында бірінші оқылымда мақұлданды. 2021 жылғы 24 қарашада Парламент Мәжілісі заң жобасын екінші оқылымда мақұлдап, Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының қарауына жіберді.

2021 жылғы 23 желтоқсанда Сенат түзетулермен заң жобасын Мәжіліске қайтарды.

2021 жылғы 29 желтоқсанда Мәжіліс Сенаттың түзетулерімен келісті. 2021 жылғы 31 желтоқсанда Қазақстан Республикасының Президенті заңға қол қойды.

4. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: С.А. Симонов.

Жұмыс тобының мүшелері: Ф.Ә. Қаратаев, Ф.Қ. Каменов, И.И. Панченко, Г.Қ. Бижанова, Е.Б. Саиров, І.Ж. Бұларов, Ж.Ә. Ахметбеков.

Заң жобасы кірістерді жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимылдың ұлттық жүйесін (бұдан әрі – КЖ/ТҚҚ) жақсарту, сондай-ақ ақшаны жылыстатуға қарсы күрестің қаржылық шараларын әзірлеу тобының халықаралық стандарттарын іске асыру мақсатында әзірленді (ФАТФ).

Заң жобасымен «Сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізілімдері туралы», «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы», «Рұқсаттар және хабарламалар туралы», «Ақпараттандыру туралы» Қазақстан Республикасының Заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізіледі.

Заң жобасының негізгі бағыттары:

1. Қазақстан Республикасының жария лауазымды адамдары жүзеге асыратын ақшамен және өзге мүлікпен операциялар бойынша тиісті бақылауды заңнамалық деңгейде белгілеу болып табылады.

Бұл норма қаржылық ашықтыққа қол жеткізуге және саяси маңызы бар лауазымды адамдардың сеніп тапсырылған өкілеттіктерін пайдалануына байланысты құқық бұзушылықтардың ықтимал жолын кесуге бағытталған.

2. Цифрлық активтерді шығаруды, олардың сауда-саттығын ұйымдастыруды, сондай-ақ цифрлық активтерді ақшаға, құндылықтарға және өзге де мүлікке айырбастау бойынша қызметтер көрсетуді жүзеге асыратын адамдарды қаржы мониторингі субъектілеріне жатқызу.

Жоғарыда аталған адамдарға қаржы мониторингі субъектілері мәртебесін беру көбінесе цифрлық манипуляциялар арқылы жасалатын заңсыз ақшалай қаражатты жылыстатудың оңтайландыруға және цифрлық қызметтер саласында туындайтын қатерлерге және Қазақстан Республикасы аумағының шегінде осындай виртуалды платформаларды заңсыз пайдалануға КЖ/ТҚҚ жүйесін дайындауға мүмкіндік береді.

3. Мекеменің заңды иесі туралы мәліметтердің ашықтығын (тікелей немесе жанама) белгілеу мақсатында Қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті органға бизнес-сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізілімінің деректеріне қол жеткізуді ұсыну.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар:

- «жария лауазымды адам» және «жария лауазымды адамның отбасы мүшелері» ұғымдарын нақтылауға;

- жария лауазымды тұлға қаржы мониторингі субъектілерінің тиісті тексеру объектісі болуын тоқтататын мерзімді айқындауға;

- ақшамен және (немесе) қаржы мониторингіне жататын өзге мүлікпен жасалатын кейбір операциялар бойынша шекті мәндерді төмендетуге;

- қолма-қол ақшасыз нысанда жасалған қаржы лизингі шарты бойынша мүлікті ала отырып немесе бере отырып, бағалы металдар мен асыл тастарды, олардың зергерлік бұйымдарын сатып алуға-сатуға байланысты операциялардың тиісті қаржы мониторингін қамтамасыз етуге;

- басқа да нақтылаушы сипаттағы, оның ішінде қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және

терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мақсатында қаржы мониторингі уәкілетті органының басқа мемлекеттік органдармен және қаржы мониторингі субъектілерімен өзара іс-қимылын жақсартуға бағытталған түзетулерге қатысты түзетулер енгізді.

Заң жобасы бойынша мүдделі мемлекеттік органдардың, «Атамекен» Қазақстан Республикасы Ұлттық кәсіпкерлер палатасының және салалық қауымдастықтардың қатысуымен жұмыс тобының 5 отырысы мен Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

2021 жылғы 30 қыркүйекте Парламент Мәжілісі заң жобасын мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

2021 жылғы 18 қарашада Қазақстан Республикасының Президенті заңға қол қойды.

5. «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: С.А. Симонов.

Жұмыс тобының мүшелері: Ш.А. Осин, Л.К. Рамазанова, Е.В. Смайлов, Адамбеков Т.С., Е.Т. Жаңбыршин, А.М. Хамедов.

Заң жобасы Мемлекет басшысының жекелеген тапсырмаларын, бизнес пен азаматтарды қолдау жөніндегі бастамаларды, салықтық әкімшілендіруді жақсарту жөніндегі шараларды, оның ішінде көлеңкелі экономикаға қарсы іс-қимылға бағытталған шараларды іске асыру мақсатында әзірленді.

Заң жобасының нормалары мынадай міндеттерді шешуге бағытталған.

1. Қазақстан Республикасы Президентінің 2020 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауында берілген ішкі нарықта валюталық түсімді сатуға экспорттаушыларды ынталандыру жөніндегі тапсырмасын орындау мақсатында заң жобасында шикізат экспортынан түскен валюталық түсімнің кемінде 50%-ын шетелдік валютаны теңгеге айырбастауды жүзеге асырған бизнес субъектілерінің тауарларды экспорттауы кезінде 80%-ға дейінгі мөлшерде ҚҚС-ты қайтарудың оңайлатылған тәртібін ұсыну жөніндегі нормалар ұсынылады.

Қазақстан Республикасы Президентінің 2021 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауында берілген тапсырмасын орындау мақсатында заң жобасында ең төмен жалақыны ең төмен есептік көрсеткішке ауыстыру арқылы оны есептік көрсеткіш ретінде пайдалануды алып тастау көзделген.

2. Бизнес пен азаматтарды қолдау мақсатында Заң жобасында:

- салық төлеуші жеке тұлғаларды алдағы төлемдер мен салықтық берешек туралы, оның ішінде банктердің мобильдік қосымшалары және «Азаматтарға арналған үкімет» КЕАҚ арқылы хабардар ету;

- 2021 жылғы 1 қаңтардан бастап жүк көтергіштігіне қарай жүк автомобильдері үшін белгіленген мөлшерлемелер бойынша

«В» санатындағы жекелеген көлік құралдарына салықты есептеу құқығын беру;

- салықтарды төлеу бойынша бір жылдан астам мерзімге тек жылжымайтын мүлік кепілімен немесе банк кепілдігімен бөліп төлеу ұсынылады. Жеке тұлғаның жалғыз тұрғын үйін кепіл ретінде қабылдауға шектеуді енгізу;

- микроқаржылық қызметті жүзеге асыратын ұйымдарға ұқсас кредиттік серіктестіктерге провизиялар (резервтер) құру бойынша шығыстар сомасын шегеруге құқық беру;

- таратудың салықтық тексеруінсіз камералдық бақылау арқылы қаржы-шаруашылық қызметті жүзеге асырмаған ҚҚС төлеушілердің қызметін тоқтатуды оңайлату;

- есепке алу-бақылау маркасын және банк кепілдігін немесе мүлік кепілін нысаналы пайдалану туралы міндеттемені ұсынған кезде алкоголь өнімі тиесп-жөнелтілген күні алкоголь өнімі бойынша акциз төлеудің екінші тәсілін беру ұсынылады.

3. Салықтық әкімшілендіруді, оның ішінде көлеңкелі экономикаға қарсы іс-қимылға бағытталған салықтық әкімшілендіруді жетілдіру мақсатында Заң жобасында:

- Еуразиялық экономикалық одақтың кедендік аумағына әкелінген тауарлардың қадағалану тетігі туралы келісімнің нормаларын ұлттық салық заңнамасына имплементациялау;

- мобильдік төлемдерді реттеу;

- екінші деңгейдегі банктер мен төлем ұйымдарының мемлекеттік кіріс органдарына шетелдік интернет-компаниялардың пайдасына жеке тұлғалар жүзеге асырған төлемдер мен аударымдардың сомалары туралы ақпарат беру жөніндегі міндетін көздеу ұсынылады. Бұл норма шетелдік интернет-компаниялардың қосылған құн салығын («Google»-ге салынатын салықты) толық және уақтылы төлеуін қамтамасыз ету мақсатында қажет;

- кәсіпкерлік субъектісінің штрих-кодтағы ақпараттық картасын білдіретін салық төлеушінің паспортын енгізу ұсынылады.

Бұл жаңалық тұтынушылардың құқықтарын қорғау және жұртшылық тарапынан бақылауды күшейту мақсатында енгізіледі;

- 2023 жылдан бастап арнаулы салық режимдерін және бірыңғай жиынтық төлемді қолдануға рұқсат етілген қызмет түрлерін қайта қарау ұсынылады.

Сонымен қатар, Заң жобасында:

- «Семей ядролық қауіпсіздік аймағы туралы» заң жобасына сәйкес келтіруге байланысты жеңілдікті нормаларды енгізу;

- Салық кодексінен ҚҚС-тың асып кетуін қайтару кезінде қолданылатын ҚҚС бақылау шоты бойынша нормаларды алып тастау;

- 2023 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан Республикасының аумағы арқылы халықаралық қатынаста жолаушылар мен жүктерді тасымалдауды жүзеге асыратын шетелдік автокөлік құралдарының жол жүруі үшін шетелдік тасымалдаушыларға арналған алымның мөлшерлемесін 20-дан 30 АЕК-ке дейін жоғарылату;

- заңға тәуелді акт деңгейінде тәуекелдерді басқару жүйесінің өлшемшарттарын айқындау;

- темекі өнімі бөлігінде «акциздік маркалар» терминін «сәйкестендіру құралдары» терминіне ауыстыру ұсынылады.

Депутаттар заң жобасымен жұмыс істеу шеңберінде:

- камералдық бақылау нәтижелері бойынша салықтық дауларды реттеудің міндетті сотқа дейінгі тәртібін енгізуге байланысты нормаларды Заң жобасынан алып тастауға;

- «тұрғынжай» деген ұғымды салықтарды төлеу бойынша бөліп төлеуді ұсыну кезінде қаралатын «жеке тұлғаның, дара кәсіпкердің, жеке практикамен айналысатын адамның жалғыз тұрғынжайы» деп нақтылауға;

- Салық кодексінің 427 және 428-баптарының қолданылу мерзімдерін 2025 жылғы 1 қаңтарға дейін ұзартуға және олардың редакцияларын нақтылауға;

- Қазақстан Республикасы Салық кодексінің 3-бабына және «Құқықтық актілер туралы» Қазақстан Республикасы Заңының талаптарына сәйкес заң жобасының кейбір нормаларын қолданысқа енгізу мерзімдерін нақтылауға;

- Қазақстан Республикасының халықаралық міндеттемелерін сақтау мақсатында IT-технологиялар саласындағы кірістер бойынша «Астана Хаб» халықаралық технологиялық паркі мен арнайы экономикалық аймақтарға қатысушылардың КТС бойынша салықтық жеңілдіктерді қолдану ерекшеліктеріне қатысты түзетулер енгізді.

Заң жобасы бойынша мүдделі мемлекеттік органдардың, «Атамекен» Қазақстан ұлттық кәсіпкерлер палатасының және салалық қауымдастықтардың қатысуымен Жұмыс тобының 7 отырысы және Қаржы және бюджет комитетінің кеңейтілген отырыстары өткізілді.

2021 жылғы 10 қарашада заң жобасы Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында бірінші оқылымда мақұлданды. 2021 жылғы 17 қарашада Парламент Мәжілісі заң жобасын мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

2021 жылғы 25 қарашада Сенат Заңды қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберді.

2021 жылғы 20 желтоқсанда Қазақстан Республикасының Президенті Заңға қол қойды.

6. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандыру нарығын және бағалы қағаздар нарығын реттеу мен дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Д.М. Еспаева.

Жұмыс тобының мүшелері: Н.Г. Дементьева, С.Ж. Нақпаев, Б.М. Сартбаев, Л.К. Рамазанова, Н.Р. Раззақ, А.М. Хамедов.

Заң жобасы өмірді сақтандырудың жаңа, әлеуметтік маңызы бар өнімдерін енгізу арқылы сақтандыру нарығы мен бағалы қағаздар нарығын одан әрі дамыту, сақтандыру қызметтерін тұтынушылардың және қор нарығындағы инвесторлардың құқықтарын қорғау шараларын күшейту, сақтандырудың кепілдік берілетін сыныптарының тізбесін кеңейту, сақтандыру нарығы мен бағалы қағаздар нарығының көрсетілетін қызметтерін цифрландыру мақсатында әзірленді.

Сақтандыру нарығы бөлігінде мыналар: бірлескен зейнетақы аннуитеттерін енгізу, өмірді сақтандыру жөніндегі компаниялардың Мемлекеттік білім беру жинақтаушы жүйесіне (МБЖЖ) қатысу мүмкіндігі және кепілдік беру жүйесін сақтандырудың барлық міндетті түріне және МБЖЖ шеңберінде жүзеге асырылатын зейнетақы аннуитеті және өмірді сақтандыру ретінде сақтандырудың әлеуметтік маңызы бар өнімдеріне қолдану, міндетті автосақтандыру бойынша икемді тарифтеуге көшу көзделеді.

Қор нарығында инвесторлардың құқықтарын қорғау жөніндегі шараларды күшейту шеңберінде брокер біліктілігі жоқ инвестор – жеке тұлғаларға олардың біліктілік деңгейіне сәйкес қызметтер көрсетеді деп белгілеу ұсынылады. Брокерлердің нақты клиентке оның тәуекел-бейіні мен біліктілік деңгейін ескере отырып, инвестициялық ұсынымдар беруі түпкілікті нәтиже болады.

Жұмыс тобына 300-ден астам ұсыныс келіп түсті, олар мүдделі министрліктер мен ведомстволар, сондай-ақ бірқатар үкіметтік емес ұйымдар өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының жиырма тоғыз отырысында және Қаржы және бюджет комитетінің кеңейтілген отырыстарында қаралды. Заң жобасын жұмыс тобының отырыстарында қарау барысында заң жобасының жекелеген нормаларын жетілдіру мақсатында мынадай түзетулер қабылданды: сақтандыру нарығы бойынша:

- жол-көлік оқиғалары (ЖКО) бойынша сақтандыру төлемдерін жедел алуды қамтамасыз ету үшін полицияның қатысуынсыз және сотқа жүгінбей мобильді қосымшаның көмегімен іске асырылатын автосақтандыру (Еурохаттама) бойынша сақтандыру жағдайын реттеудің оңайлатылған тәртібін енгізу. Еурохаттама ЖКО қатысушыларының өмірі мен денсаулығына зиян келмеген жағдайда және нұқсан мөлшері болмашы болған кезде қолданылады;

- апаттылық көрсеткіші төмен жүргізушілер үшін сақтандыру полисін сатып алу кезінде жеңілдік беру үшін пайдаланылатын «бонус-малус» коэффициенттерін қайта қарау арқылы міндетті автосақтандырудың баға белгілеу жүйесін жетілдіру;

- меншікті активтер мен кепілдік беру резервтері қаражатының нысаналы пайдаланылуын бақылауды қамтамасыз ету және олардың бөлек есебін жүргізу үшін ішкі аудит қызметін қалыптастыру арқылы Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қорында (СТКҚ) ішкі бақылаудың толыққанды жүйесін құру;

- сақтандыру брокерлерінің лицензияны ерікті түрде қайтарғанға дейін клиенттер алдындағы барлық міндеттемелерін орындауын қамтамасыз ету, ыңғайлылықты қамтамасыз ету мақсатында сақтандыру омбудсманының өз интернет-ресурсында өзекті әрі анық ақпаратты орналастыруы;

- сақтандыру статистикасы бойынша толыққанды орталықтандырылған базаны құру үшін сақтандыру компанияларының сақтандыру және қайта сақтандыру шарттары бойынша ақпаратты Мемлекеттік кредиттік бюроға беру жөніндегі міндеттерін белгілеу, сақтандыру құпиясын қамтитын ақпаратты алу кезінде Бірыңғай сақтандыру дерекқорына қол жеткізу мәселелерін реттейтін заңнама нормаларын жетілдіру;

- заң талаптары бойынша сақтандыру шартын жасасуға міндетті және осындай талаптарды орындамағаны үшін әкімшілік жауаптылықта болатын азаматтарды сақтандыру шартының қолданылу мерзімінің өткені туралы сақтандыру компанияларының алдын ала хабардар етуі;

бағалы қағаздар нарығы бойынша:

- инвестициялаудың ұжымдық нысандарының активтерін (зейнетақы активтері, инвестициялық пай қорларының активтері) сақтауды қоспағанда, брокерлік ұйымдар мен инвестициялық портфельді басқарушылар үшін үлестес кастодиандарда клиенттік активтерді есепке алуға және сақтауға тыйым салуды алып тастау;

- Акционерлік қоғамдар туралы Заңда белгіленген шектеуді алып тастау арқылы квазимемлекеттік акционерлік қоғамдардың акцияларын сатып алу тетігін жетілдіру;

- «Астана» халықаралық қаржы орталығының актілеріне сәйкес шығарылған бағалы қағаздармен Қазақстанның қор нарығында мәмілелер жүргізу мүмкіндігін белгілеу;

банктік сектор және микроқаржыландыру секторы бойынша:

- қаржылық технологияларды дамыту мақсатында банктердің, банк холдингілерінің және олардың еншілес ұйымдарының қаржылық емес ұйымдардың, оның ішінде финтех-компаниялардың капиталына қатысу мүмкіндіктерін кеңейту, бұл қаржылық инклюзияны арттыруға, халықтың қаржылық көрсетілетін қызметтерге қол жеткізуін кеңейтуге және қаржы нарығындағы бәсекелестік деңгейін арттыруға ықпал ететін болады;

- микроқаржы ұйымдары үшін банктік лицензияны алғанға дейін микроқаржылық қызметті үзбей, айналдыру тетігі арқылы екінші деңгейдегі банк болып қайта құрылу мүмкіндігін беру;

қаржы нарығы бойынша:

- интернет-алаяқтыққа байланысты тәуекелдерді төмендету және қарыз алушылардың борыштық жүктемесінің деңгейін бақылау мақсатында кредиттік бюроларға ақпаратты ұсыну мерзімдерін қарызға байланысты базалық мәліметтер бойынша 15 жұмыс күнінен 1 жұмыс күніне дейін және егжей-тегжейлі мәліметтер бойынша 15 жұмыс күнінен 10 жұмыс күніне дейін қысқарту көзделді.

2021 жылғы 15 желтоқсанда Заң жобасы Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында бірінші оқылымда мақұлданды. 2022 жылғы 27 қарашада Парламент Мәжілісі заң жобасын мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

2022 жылғы 9 маусымда Сенат заң жобасын Мәжіліске 7 түзетумен қайтарды.

2022 жылғы 15 маусымда Мәжіліс Сенаттың түзетулерімен келісті. Заң жобасы Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

7. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Америка Құрама Штаттарының Үкіметі арасындағы халықаралық салық тәртібін жетілдіру туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: А.М. Паяев.

Жұмыс тобының мүшелері: С.С. Ерубасев, А.О. Қоңыров, Ж.Н. Нұрманбетова, А.С. Платонов, М.Б. Раманқұлов, А.М. Хамедов.

Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Америка Құрама Штаттарының Үкіметі арасындағы халықаралық салық тәртібін жетілдіру туралы келісімге 2017 жылғы 11 қыркүйекте Астана қаласында қол қойылды.

2010 жылы АҚШ-та «Шетелдік шоттарға салық салу туралы» Заң (Foreign Account Tax Compliance Act – FATCA) қабылданды, оған сәйкес АҚШ-тың қаржы ұйымдарымен халықаралық іскерлік операциялары бар барлық шетелдік қаржы ұйымдары АҚШ салық төлеушілері болып табылатын тұлғалардың шоттарына қатысты ақпаратты ұсынуға міндетті.

FATCA ережелеріне сәйкес Қазақстанның FATCA ережелерінің талаптарына қосылуының 2 моделі бар:

1) орталықсыздандырылған – Қазақстанның қаржы ұйымдары американдық салық төлеушілер туралы ақпаратты АҚШ-тың салық қызметіне дербес жібереді;

2) орталықтандырылған – қаржы ұйымдарынан ақпарат жинау және кейіннен беру уәкілетті мемлекеттік орган арқылы жүзеге асырылады.

Қазақстан ақпаратты орталықтандырылған жинауды көздейтін модельді неғұрлым оңтайлы деп таңдады, себебі, осы модельді іске асыру:

- қаржы жүйесін бақылауды сақтап қалуға;
- Қазақстан азаматтары мен резиденттері туралы ұқсас ақпаратты АҚШ-тан алуға;
- Қазақстан Республикасы қаржы институттарының әкімшілік шығындарын қысқартуға;
- FATCA талаптарына байланысты қаржы секторы үшін тәуекелдерді азайтуға мүмкіндік береді.

Осыған байланысты, екі ел резиденттерінің қаржылық шоттары туралы өзара ақпарат алмасуды көздейтін Келісім әзірленіп, оған қол қойылды, бұл, өз кезегінде, Қазақстан үшін салықтарды жинау және әкімшілендіру бойынша қосымша құрал болып табылады.

Заң жобасы бойынша мүдделі мемлекеттік органдар мен «Атамекен» Қазақстан Ұлттық кәсіпкерлер палатасы өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының 2 отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

2022 жылғы 12 маусымда Парламент Мәжілісі заң жобасын мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

2022 жылғы 10 наурызда Қазақстан Республикасының Президенті Заңға қол қойды.

8. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне стрестік активтер нарығын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: А.В. Бойчин.

Жұмыс тобының мүшелері: Д.М. Еспаева, С.С. Ерубаев, Ю.В. Ли, А.Г. Линник, Л.К. Рамазанова, Б.М. Сартбаев, Е.В. Смайлов, А.М. Хамедов.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне стрестік активтер нарығын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының

жобасын (бұдан әрі – заң жобасы) әзірлеу Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспарын, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Президентінің 2021 жылғы 13 қыркүйектегі № 659 Жарлығымен бекітілген Мемлекет басшысының «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты 2021 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі жалпыұлттық іс-шаралар жоспарының 14-тармағын іске асыру қажеттілігіне негізделеді.

Заң жобасының мақсаттары стрестік активтердің өтімді нарығын дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасау және стрестік активтерді экономикалық айналымға тарту болып табылады, оларға қол жеткізу үшін стрестік активтер нарығына активтерді қалпына келтіруге және оларды экономикалық айналымға тартуға мүдделі инвесторлардың ауқымды тобының кедергісіз қол жеткізуін қамтамасыз ету қажет.

Аталған мақсаттарды іске асыру үшін заң жобасы «Қазақстан Республикасындағы банктер және банк қызметі туралы», «Қазақстан Республикасындағы кредиттік бюролар және кредиттік тарихты қалыптастыру туралы», «Микроқаржылық қызмет туралы» және «Коллекторлық қызмет туралы» Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қолданыстағы құқықтық кедергілерді алып тастауға, сондай-ақ:

- банктер мен микроқаржы ұйымдары кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыруға байланысты жеке тұлғаның банктік қарыз шарттары және микрокредит беру туралы шарттар бойынша және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес құнсыздану белгілері анықталған заңды тұлғаның банктік қарыз шарттары және микрокредит беру туралы шарттар бойынша құқықтарды (талаптарды) беруге (басқаға беруге) құқылы болатын уәкілетті сатып алушылардың тізімін, оның ішінде уәкілетті сатып алушылар тізіміне енгізілген тұлғалар осындай құқықтарды (талаптарды) «сервистік компанияға» сенімгерлік басқаруға берген жағдайда, банктік қарыз шарттары және (немесе) микрокредит беру туралы шарттар бойынша құқықты (талапты) сатып алу немесе оның туындауы (жасалуы) кезіне кеңейтуге;

- бас банктердің күмәнді және үмітсіз активтерін сатып алатын банктердің еншілес ұйымдарына, коллекторлық агенттіктерге кредиторлар (инвесторлар) сатып алған активтерді сенімгерлік басқаруды жүзеге асыратын «сервистік компаниялардың» функцияларын беруге және қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу, бақылау және қадағалау жөніндегі уәкілетті органның банктік қарыз шарттары және микрокредит беру туралы шарттар бойынша құқықтар (талаптар) сенімгерлік басқаруына берілуі мүмкін, бас банктердің күмәнді және үмітсіз активтерін сатып алатын банктердің еншілес ұйымдары мен коллекторлық агенттіктерге қойылатын талаптарды белгілеуіне;

- өндіріп алынған мүліктің банктердің, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың және микроқаржы ұйымдарының меншігінде болуының шекті мерзімдерін, сондай-ақ құқықтарды (талаптарды) беру алдындағы

соңғы алты ай ішінде тәуелсіз бағалаушы жүргізген, көрсетілген қарыздар (микрокредиттер) бойынша кепіл болып табылатын мүлік құнын бағалаудың болуы туралы талапты белгілеуге бағытталған өзгерістер мен толықтырулар енгізуді көздейді.

Қарыз алушы жеке тұлғалардың құқықтарын қорғау мақсатында стрестік активтерді сатып алуға құқығы бар тұлғалардың тізімін жоспарланып отырған кеңейту заңды тұлғаларға берілген банктік қарыздарға және кәсіпкерлік қызметке байланысты жеке тұлғалардың банктік қарыздарына ғана қатысты болады. Бұдан басқа, банктік қарыз шарттары және микрокредит беру туралы шарттар бойынша құқықтар (талаптар) берілген жағдайларда Қазақстан Республикасының заңнамасында кредитордың қарыз алушылармен банктік қарыз шарттары және микрокредит беру туралы шарттар шеңберіндегі өзара қарым-қатынастарына қойылатын талаптар мен шектеулерді қарыз алушының «сервистік компаниямен» құқықтық қатынастарына қолдану және «сервистік компанияның» Қазақстан Республикасының заңнамасында кредитордың қарыз алушымен банктік қарыз шарттары және микрокредит беру туралы шарттар шеңберіндегі өзара қарым-қатынастарына қойылатын талаптар мен шектеулерді бұзғаны үшін Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген жауаптылық туралы ережелерді бекіту ұсынылады.

Бұл ретте бас банктердің күмәнді және үмітсіз активтерін сатып алатын банктердің еншілес ұйымдарына және коллекторлық агенттіктерге кредиторлар (инвесторлар) сатып алған активтерді сенімгерлік басқаруды жүзеге асыру құқығын беру қарыз алушыларды қорғаудың қосымша тетігі болып табылады, өйткені, аталған тұлғалар Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің реттеу аясына кіреді.

Мүдделі мемлекеттік органдар, сондай-ақ үкіметтік емес ұйымдар өкілдерінің қатысуымен Заң жобасы бойынша таныстырылым мен жұмыс тобының 4 отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

2022 жылғы 11 мамырда Парламент Мәжілісі заң жобасын мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

9. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қытай Халық Республикасының Үкіметі арасындағы Ядролық материалдарды, радиоактивті материалдарды, радиоактивті қалдықтарды және радиациялық қауіпті заттарды заңсыз өткізуді болғызбаудағы өзара іс-қимыл жөніндегі келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Жумабаева А. Қ.

Жұмыс тобының мүшелері: Қаратаев Ф. Ә., Сүлейменова Ж. Д., Унжакова И. С., Сүлейменова З. Б., Ахметов М. А., Құлахметов Ғ. З-Ғ.

«Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қытай Халық Республикасының Үкіметі арасындағы Ядролық материалдарды, радиоактивті материалдарды, радиоактивті қалдықтарды және радиациялық қауіпті заттарды заңсыз өткізуді болғызбаудағы өзара іс-қимыл жөніндегі келісімді ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы (бұдан әрі - Заң жобасы) Қазақстан

Республикасы Парламентінің Мәжілісіне Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 29 желтоқсандағы № 946 қаулысымен енгізілді.

Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қытай Халық Республикасының Үкіметі арасындағы ядролық материалдарды, радиоактивті материалдарды, радиоактивті қалдықтарды және радиациялық қауіпті заттарды өткізуді болғызбаудағы өзара іс-қимыл жөніндегі келісімге (бұдан әрі - Келісім) 2018 жылғы 7 маусымда Бейжіңде Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті – Елбасының сапары шеңберінде қол қойылды.

Келісімді ратификациялау ядролық, радиоактивті материалдарды, радиоактивті қалдықтарды радиациялық қауіпті заттарды Тараптар мемлекеттерінің аумағына әкелуге жол бермеуді қамтамасыз ету мақсатында жүргізіледі.

Осы Келісім екі Тараптың кеден қызметтеріне шекарада әкелінетін материалдар мен тауарлардың радиациялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету саласында неғұрлым тиімді ынтымақтасуға қосымша мүмкіндік береді. Келісім ядролық, радиоактивті материалдарды, радиоактивті қалдықтарды және радиациялық қауіпті заттарды Қазақстан-Қытай кедендік шекарасы арқылы заңсыз өткізуге қарсы күресте ынтымақтастықты үйлестіру және тиімділігін арттыру мақсатында ақпарат алмасуды, бірлескен оқу-жаттығулар мен оқыту семинарларын өткізуді көздейді. Бұдан басқа, Тараптар Келісімнің негізгі мақсатын қамтамасыз етуге байланысты мәселелерді шешу, оның ішінде Тараптардың заңнамасында белгіленген нормалардан асатын радиациялық фоны бар тауарлар мен көлік құралдарын қайтару тәртібін айқындау үшін бірлескен жұмыс тобын құра алады.

Заң жобасы бойынша мүдделі мемлекеттік органдар мен «Атамекен» Қазақстан Ұлттық Кәсіпкерлер палатасы өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының 2 отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасы 2022 жылғы 27 сәуірде Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында мақұлданып, Парламент Сенатының қарауына жіберілді. Қазақстан Республикасының Президенті Заңға 2022 жылғы 11 маусымда қол қойды.

10. «1992 жылғы 13 наурыздағы салық саясатының келісілген принциптері туралы Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің үкіметтері арасындағы келісімнің қолданысын тоқтату туралы хаттаманы ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Құлшар М.И.

Жұмыс тобының мүшелері: Оспанов Б. С., Нұғманова Г. К., Раманқұлов М. Б., Авершин К. В., Ерубаев С. С., Ертаев С. М.

«1992 жылғы 13 наурыздағы салық саясатының келісілген принциптері туралы Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің үкіметтері арасындағы келісімнің қолданысын тоқтату туралы хаттаманы ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы (бұдан әрі – Заң жобасы) Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісіне Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 28 наурыздағы № 167 қаулысымен енгізілді.

Қаралып отырған Хаттама «ТМД шеңберінде жасалған көпжақты шарттардың қолданысын тоқтату туралы құжаттардың жобалары туралы» Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы Сыртқы істер министрлері кеңесінің 2018 жылғы 27 қыркүйектегі шешімімен мақұлданды және 1992 жылғы 13 наурыздағы салық саясатының келісілген принциптері туралы Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің үкіметтері арасындағы келісімнің қолданысын тоқтатуға бағытталған.

Заң жобасы бойынша мүдделі мемлекеттік органдардың қатысуымен жұмыс тобының бір отырысы және Қаржы және бюджет комитетінің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасы 2022 жылғы 4 мамырда Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында мақұлданып, Парламент Сенатының қарауына жіберілді.

Қазақстан Республикасының Президенті Заңға 2022 жылғы 11 маусымда қол қойды.

11. «Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан 2022-2024 жылдарға арналған кепілдендірілген трансферт туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгеріс енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Бойчин А.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Сартбаев Б. М., Бердалин А. Б., Нұрымова Г. А., Имашева С. В., Смайлов Е. В., Кучинская Ю. В., Саиров Е. Б., Линник А. Г., Накпаев С. Ж., Әміреев Ғ. М.

Республикалық бюджеттің теңгерімділігін қамтамасыз ету мақсатында Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан кепілдендірілген трансферттің мөлшері 2022 жылы 4 030 млрд. теңгеге дейін ұлғайтылды.

Мүдделі министрліктер өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының 2 отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасын 2022 жылғы 20 сәуірде Парламент Мәжілісі мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

Сенат Заңды 2022 жылғы 5 мамырда қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберді.

Қазақстан Республикасының Президенті Заңға 2022 жылғы 12 мамырда қол қойды.

12. «2022-2024 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Бойчин А.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Сартбаев Б. М., Бердалин А. Б., Нұрымова Г. А., Имашева С. В., Смайлов Е. В., Кучинская Ю. В., Саиров Е. Б., Линник А. Г., Накпаев С. Ж., Әміреев Ғ. М.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының 2022-2026 жылдарға арналған әлеуметтік-экономикалық даму болжамы шеңберінде макроэкономикалық көрсеткіштер болжамын нақтылауға байланысты әзірленді және:

1. Қазақстан Республикасы Президентінің тапсырмаларын іске асыруға – 1 793 730 млн. теңге, оның ішінде:

- қаңтар оқиғаларының салдарын жоюға – 37 232 млн. теңге;

- күш құрылымдары мен төтенше жағдайлар органдарының жауынгерлік әзірлігін және жарақтандырылуын арттыруға - 441 260 млн. теңге;

- халықтың табысын арттыру бойынша іс-шараларға - 197 106 млн. теңге;

- өңірлерді дамытуға арналған шығыстарға - 475 776 млн. теңге;

- азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету жоспары шеңберіндегі іс-шараларға - 238 014 млн. теңге;

- Қазақстан Республикасы Үкіметінің іс-қимыл бағдарламасы шеңберіндегі іс-шараларға - 475 947 млн. теңге;

- Президент бастамаларына арналған резервті азайтуға - 71 604 млн.теңге бағытталған.

2. Бағдарламалық құжаттардың (сайлауалды бағдарламаның және ұлттық жобалардың) іс – шараларын іске асыруға - 98 572 млн. теңге бағытталған.

Қосымша шығыстар жергілікті және республикалық жолдарды, сондай-ақ су ресурстары саласындағы іс-шараларды дамытуға бағытталатын болады.

3. Әлеуметтік төлемдерді индекстеуге – 117 026 млн.теңге.

4. Доллар бағамының теңгеге қатысты өзгеруіне байланысты шығыстарға – 56 207 млн.теңге.

5. Бұрын қабылданған кезек күттірмейтін міндеттемелерді іске асыруға – 377 669 млн.теңге.

Номиналды ЖІӨ 2022 жылы 91 543,9 млрд.теңге көлемінде болжануда, бұл мақұлданған болжамнан 4 468,3 млрд. теңгеге артық.

Жан басына шаққандағы ЖІӨ 10 332,4 АҚШ долларын құрайды.

2022 жылға арналған республикалық бюджет тапшылығы 2 978 262 832 мың теңге немесе ЖІӨ-ні бағалауға 3,3% мөлшерінде айқындалған.

2022 жылға арналған республикалық бюджет кірістерінің нақтыланған болжамы (трансферттер түсімсіз) бекітілген жоспарға қарағанда 954 816 610 мың теңгеге ұлғаюмен 10 162 255 919 мың теңге сомасында айқындалды.

Бекітілген жоспарға қарағанда республикалық бюджет кірістерінің ұлғаюы 1 420 666 087 мың теңгеге;

Кірістердің төмендеуі 465 849 477 мың теңгеге болжанып отыр.

Республикалық бюджет кірістерінде ең үлкен үлес салмағын (96,6%) салық түсімдері алады.

Салық түсімдері бойынша болжам тұтастай алғанда 9 816 780 519 мың теңге немесе бекітілген жоспарға қарағанда 897 645 534 мың теңге ұлғаюы болжануда.

Салықтық емес түсімдер бойынша болжам 343 224 400 мың теңге сомасында нақтыланды, бекітілген жоспарға қарағанда 57 171 076 мың теңгеге артады.

Трансферттер түсімі 2022 жылы түзетілген бюджетке қатысты 1 791 844 129 мың теңгеге қарағанда 5 502 725 340 мың теңгеге ұлғаюы болжанып отыр.

Ұлттық қордан 2022 жылға кепілдендірілген трансферт 1 630 000 000 мың теңгеге ұлғайтылып, ол 4 030 000 000 мың теңгені құрайды.

Республикалық бюджеттің нақтыланған шығыстары 2 741 074 932 мың теңгеге ұлғаюмен 18 795 060 203 мың теңге көлемінде болжанып отыр.

Мүдделі министрліктер өкілдерінің қатысуымен жұмыстобының 2 отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

2022 жылғы 20 сәуірде Заң жобасын Парламент Мәжілісі мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

Сенат Заңды 2022 жылғы 5 мамырда қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберді.

Қазақстан Республикасының Президенті Заңға 2022 жылғы 12 мамырда қол қойды.

13. «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Жамалов А.М.

Жұмыс тобының мүшелері: Еспаева Д.М., Бойчин А.В., Қожахметов А.Т., Амирханян А. Р., Осин Ш.А., Павловец Л. П., Нұрбек С., Адамбаев С.Ж., Ерубаев С.С., Перуашев А.Т., Ақышев С.С.

«Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісіне Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 6 мамырдағы № 291 қаулысымен енгізілді.

Заң жобасы Мемлекет басшысының 2022 жылғы 11 қаңтарда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің отырысында, 2022 жылғы 12 қаңтарда отандық бизнес өкілдерімен кездесуде, сондай-ақ 2022 жылғы 21 қаңтарда отандық ірі бизнес өкілдерімен кездесуде айтылған жекелеген тапсырмаларын іске асыру мақсатында әзірленді.

Жалпы алғанда, заң жобасы мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық міндеттерін іске асыруды қамтамасыз ету үшін бюджетке қосымша қаражат тартуға, капиталды шетелге шығару тәуекелін азайтуға, өндірісті дамытуға қаражатты қайта инвестициялауға, жаңа кен орындарын игеру үшін ынталандыру шараларын қолдануға, сондай-ақ салықтық әкімшілендіруді жетілдіруге бағытталған.

Оның ішінде, аталған заң жобасы аясында:

- салық салудың сараланған тәсілін қолдана отырып, пайдалы қазбаларды өндіруге арналған салықтың мөлшерлемелерін ұлғайту, рентабельділік деңгейіне байланыстыра отырып, жаңа кен орындары үшін осындай салықты төлеуден босату;

- дивидендтер бойынша жеңілдіктердің күшін жою және оларға салық салу, бейрезидент-үлестес тұлғалар көрсеткен материалдық емес қызметтер бойынша шегерімдерді қолдануды шектеу;

- цифрлық майнингке салық салу мөлшерлемелерін арттыру;

- төтенше жағдайдың қолданылуы кезеңінде келтірілген залалды өтеу кезінде салықтық жеңілдіктер беру мәселелерін реттеуге мүмкіндік беретін нормаларды енгізу;

- темекі өнімдеріне акциз ставкаларын, оның ішінде Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің темекі өнімдеріне акциздер саласындағы салық саясатын жүргізу қағидаттары туралы келісімнің нормаларын іске асыру мақсатында белгілеу ұсынылады.

Заң жобасымен жұмыс жасау шеңберінде депутаттар мынадай мазмұндағы түзетулерді ұсынады.

1. Отандық қор нарығын және отандық инвесторларды дамыту мақсатында:

- қор биржаларының (KASE, АХҚО) ресми тізіміндегі компаниялардың акциялары бойынша, осы бағалы қағаздармен сауда-саттық жүргізілген жағдайда, төленетін дивидендтер бойынша қолданыстағы жеңілдіктерді сақтау;

- резиденттерге 30 мың АЕК-тен астам сомаға төленетін дивидендтерге салық салу.

2. Тау-кен секторына салықтық жүктеменің ұлғаюына байланысты Мемлекет басшысының тапсырмасына сәйкес, игерілуі 2022 жылғы 31 желтоқсаннан кейін басталатын жаңа кен орындары үшін рентабельділік деңгейі 15%-ға жеткенге дейін пайдалы қазбаларды өндіруге арналған салықтан босату көзделген.

Сонымен қатар, жаңа жобаларды ғана емес, барлау басталған (жүзеге асырылған) рентабельділігі төмен жобаларды да қолдау мақсатында, жеңілдіктің қолданылу мерзімін 5 жылға дейін шектей отырып және рентабельділік деңгейі (IRR) 15%-ға жеткенге дейін 2022 жылғы 31 желтоқсаннан кейін өнеркәсіптік өндіру басталатын кен орындарына жеңілдіктер беру ұсынылады.

3. Әлемдік практиканы ескере отырып, 2023 жылдан бастап сигареттерге арналған акциздер мөлшерлемелерінің 70%-ы деңгейінде мөлшерлемелерді белгілей отырып, қыздырылатын темекісі бар бұйымдарға акциздер мөлшерлемелерін кезең-кезеңімен ұлғайту, сондай-ақ өлшем бірлігін килограмнан данаға өзгерту ұсынылады.

4. Залалды өтеудің салалық тетігінің жоқ екенін, сондай-ақ Үкімет қабылдаған шараларды ескере отырып, ірі бизнес субъектілеріне залалды өтеу бойынша Салық кодексінің 241 және 243-баптарына ұсынылған түзетулер заң жобасынан алып тасталады.

5. Ауыл шаруашылығы саласын қолдау мақсатында, сондай-ақ Республикалық бюджет комиссиясының шешімін ескере отырып, ірі қара малды, пестицидтерді, асыл тұқымды малдардың барлық түрлерін, қолдан ұрықтандыруға арналған жабдықтарды импорттау кезінде есепке жатқызу әдісімен импортқа қосылған құн салығын төлеу жөніндегі норманы 3 жылға қалпына келтіру ұсынылады.

Бұдан басқа, депутаттар заң жобасының кейбір нормаларының редакциясын жақсарту және нақтылау бойынша түзетулер енгізді.

Заң жобасы бойынша мүдделі мемлекеттік органдардың, «Атамекен» Қазақстан Республикасы Ұлттық кәсіпкерлер палатасының және салалық қауымдастықтардың қатысуымен Жұмыс тобының 4 отырысы мен Қаржы және бюджет комитетінің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасы 2022 жылғы 25 мамырда Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында бірінші оқылымда мақұлданды.

Заң жобасы 2022 жылғы 8 маусымда Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында екінші оқылымда мақұлданып, Парламент Сенатының қарауына жіберілді.

Сенат Заңды 2022 жылғы 23 маусымда қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберді.

14. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Симонов С. А.

Жұмыс тобының мүшелері: Әбілдаев С.А., Рамазанова Л.К., Бижанова Г.Қ., Тайжанов Е.С., Ташкараев Ғ.Ә., Құлахметов Ғ.З-Ғ.

Заң жобасы кірістерді жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимылдың (бұдан әрі – КЖ/ТҚҚІ) ұлттық жүйесін жақсарту, сондай-ақ Ақшаны жылыстатуға қарсы күрестің қаржылық шараларын әзірлеу тобының (ФАТФ) халықаралық стандарттарын іске асыру мақсаттарында әзірленді.

Заң жобасы:

- заңды тұлғалардың өздерінің бенефициарлық меншік иелерін ашу міндетін белгілеуге;

- КЖ/ТҚҚІ туралы заңнаманы шет мемлекеттің заңнамасына сәйкес құрылған трасттарға немесе басқа да корпоративтік құрылымдарға қолдануға;

- терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен байланысты ұйымдар мен тұлғалардың тізбесіне, сондай-ақ жаппай қырып-жою қаруын таратуды қаржыландырумен байланысты ұйымдар мен тұлғалардың тізбесіне енгізілген субъектілердің тікелей немесе жанама бақылауындағы қаражат пен өзге де активтерді тоқтатуға;

- КЖ/ТҚҚІ туралы заңда шарттарды айқындауға бағытталған, оларға сәйкес бір топқа кіретін қаржы мониторингі субъектілері клиенттерді тиісінше тексерудің нәтижелері мен құжаттарына сенім артуға, сондай-ақ өзара ақпарат алмасуға құқылы болады;

- қылмыстық құралдарды заңдастырғаны үшін қылмыстық жауапкершілікті күшейтуге және ФАТФ ұсынымдарында айқындалған бірқатар қылмыстық құқық бұзушылықтар үшін «мүлікті тәркілеу» түріндегі қылмыстық жазаны белгілеуге;

- қаржы мониторингі субъектілерінің (бұдан әрі – ҚМС) КЖ/ТҚҚІ туралы заңнаманы сақтауын бақылауды жүзеге асыратын мемлекеттік органдарға ҚМС бақылауында болатындар үшін әдістемелік ұсынымдар әзірлеу, қылмыстық кірістерді заңдастыру (жылыстату) және терроризмді қаржыландыру тәуекелдерін анықтау тұрғысынан ҚМС бақылауында болатындардың қызметіне талдау және мониторинг жүргізу, сондай-ақ практиканы жинақтап

қорыту және КЖ/ТҚҚІ туралы заңнаманы жетілдіру жөнінде ұсыныстар енгізу бойынша құзыреттер беруге;

- «террористік әрекет» ұғымын кеңейту мақсатында «Терроризмге қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының ережесін Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің ережелеріне сәйкес келтіруге бағытталған.

Мемлекеттік органдармен және басқа да мүдделі тараптармен қосымша пысықтау қажеттілігіне байланысты заң жобасынан:

- Қазақстан Республикасының Азаматтық Кодексіне ұсынушыға бағалы қағаздар шығаруға тыйым салуды белгілеу бөлігінде;

- «Қазақстан Республикасындағы көлік туралы» Қазақстан Республикасының Заңына ресімделген және (немесе) брондалған билеттер туралы мәліметтерді нақты уақыт режимінде Қаржы мониторингі агенттігіне беру бөлігінде;

- Қазақстан Республикасының «Заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеу және филиалдар мен өкілдіктерді есептік тіркеу туралы» және «Әділет органдары туралы» заңдарына Әділет министрлігі мен оның органдарына қылмыстық кірістерді заңдастыру (жылыстату) және терроризмді қаржыландыру тәуекелдерін анықтау тұрғысынан заңды тұлғалардың қызметіне талдау және мониторинг жүргізу, сондай-ақ практиканы қорыту, КЖ/ТҚҚІ туралы заңнаманы жетілдіру жөнінде ұсыныстар әзірлеу және енгізу бойынша құзыреттер беру бөлігінде;

- «Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасы Заңына қаржылық мониторинг жөніндегі уәкілетті органның өкілеттіктерін айқындау бөлігінде;

- «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңына қаржы мониторингінің кейбір субъектілеріне жекелеген жағдайларда клиенттердің операциялары туралы мәліметтер мен ақпаратты бермеуге құқық беретін норманы алып тастаумен, қаржы мониторингі субъектілерінің қажет болған кезде қылмыстық іс бойынша дәлелдеме болуы үшін ақшамен және (немесе) мүлікпен жасалатын операциялар туралы құжаттар мен мәліметтердің жеткілікті болуын қамтамасыз етуімен, терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен байланысты ұйымдар мен тұлғалар тізбесіне тұлғаларды енгізу үшін негіздерді кеңейтумен байланысты енгізілген түзетулер алып тасталды.

Қаржы мониторингі субъектілерінің тізбесінен қызметінде қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру (жылыстату) тәуекелі дәрежесінің төмен болуына байланысты банкноттарды, монеталарды және құндылықтарды инкассациялау айрықша қызметі болып табылатын заңды тұлғаларды алып тастау мақсатында Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы» және «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» заңдарына түзетулер енгізілді.

«Қазақстан Республикасының банктері және банк қызметі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына банк операцияларының

жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымның басқару органының мүшелеріне және атқарушы органының мүшелеріне мінсіз іскерлік беделдің болуы туралы талапты қолдану бөлігінде түзету енгізілді.

Санкцияларында заң жобасымен мүлікті тәркілеуді көздеу ұсынылған Қазақстан Республикасының Қылмыстық Кодексі құрамдарының тізбесі қайта қаралды.

Сонымен қатар, осы Заң жобасы шеңберінде Қазақстан Республикасы Кәсіпкерлік кодексінің 119-бабына өзгеріс енгізіледі, оған сәйкес уақытша мемлекеттік баға реттеуді қолданудың жалпы мерзімін шектеу алып тасталады. Осыған байланысты, Заң жобасының тақырыбы өзгертілді.

Бұдан басқа, депутаттар заң жобасының кейбір нормаларының редакциясын жақсартуға және нақтылауға бағытталған түзетулер енгізді.

Заң жобасы бойынша мүдделі мемлекеттік органдар, салалық бірлестіктер мен қаржы мониторингі субъектілері қауымдастықтары өкілдерінің, оның ішінде нотариустар, адвокаттар және заң консультанттары Палаталарының қатысуымен жұмыс тобының 5 отырысы және қаржы және бюджет комитетінің кеңейтілген отырыстары өткізілді.

Заң жобасы 2022 жылғы 8 маусымда Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында бірінші оқылымда мақұлданды.

Заң жобасы 2022 жылғы 15 маусымда Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында екінші оқылымда мақұлданып, Парламент Сенатының қарауына жіберілді.

2022 жылғы 23 маусымда заңды Сенат қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

15. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Симонов С.А.

Жұмыс тобының мүшелері: Әбілдаев С.А., Рамазанова Л.К., Бижанова Г.Қ., Тайжанов Е.С., Ташкараев Ғ.Ә., Құлахметов Ғ.З-Ғ.

Заң жобасы кірістерді жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимылдың (бұдан әрі – КЖ/ТҚҚІ) ұлттық жүйесін жақсарту, сондай-ақ Ақшаны жылыстатуға қарсы күрестің қаржылық шараларын әзірлеу тобының (ФАТФ) халықаралық стандарттарын іске асыру мақсаттарында әзірленді.

Заң жобасында қылмыстық жолмен алынған қаражатты жылыстатқаны үшін заңды тұлғаларға әкімшілік жауапкершілік белгілеу, сондай-ақ қаржы мониторингі органдарының лауазымды адамдарына тиісті әкімшілік құқық бұзушылықтардың хаттамаларын жасауға, ал соттарға әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға және олар бойынша шешімдер қабылдауға өкілеттік беру ұсынылады.

Заң жобасымен жұмыс істеу шеңберінде депутаттар Кодекстің жаңа 214-1-бабына заңды тұлға тиісті әкімшілік құқық бұзушылық

туралы өз еркімен хабарласа, оны әкімшілік жауаптылықтан босату мүмкіндігін анықтау бөлігінде толықтыру енгізді.

Бұдан басқа, Кодекстің қолданыстағы 214-бабы қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті органның сұрау салуы бойынша заңды тұлғалардың өздерінің бенефициарлық меншік иелері туралы ақпаратты, мәліметтер мен құжаттарды ұсынбауы, уақтылы ұсынбауы үшін әкімшілік жауапкершілікті көздейтін 3-1-бөлікпен толықтырылады.

Қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті органға өз кезегінде көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарау құзыреті беріледі.

Заң жобасы бойынша мүдделі мемлекеттік органдар, мүдделі қаржы мониторингі субъектілерінің салалық бірлестіктері мен қауымдастықтары өкілдерінің қатысуымен Жұмыс тобының 5 отырысы және Қаржы және бюджет комитетінің кеңейтілген отырыстары өткізілді.

Заң жобасы 2022 жылғы 8 маусымда Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында бірінші оқылымда мақұлданды.

Заң жобасы 2022 жылғы 15 маусымда Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында екінші оқылымда мақұлданып, Парламент Сенатының қарауына жіберілді.

Сенат Заңды 2022 жылғы 23 маусымда қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберді.

16. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын мемлекеттік реттеуді, бақылау мен қадағалауды күшейту және қаржылық (инвестициялық) пирамидалардың қызметіне қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: М.Құсайынов, Д. Әлімбаев, Ю. Ли және А. Лукин.

Жұмыс тобының жетекшісі: Ли Ю. В.

Жұмыс тобының мүшелері: Ахметов М. А., Әлімбаев Д.К., Қаратаев Ф.Ә., Линник А.Г., Магеррамов М.М., Омарбекова Ж. А., Раззақ Н.Р., Смышляева Е. В.

Заң жобасы Мемлекет басшысының қаржылық пирамидаларға қарсы іс-қимыл жасау жөніндегі тапсырмаларын іске асыру, қолданыстағы заңнамада бар құқықтық олқылықтарды жою, сондай-ақ қаржылық (инвестициялық) пирамидаларды жарнамалағаны үшін қылмыстық жауаптылық енгізу мақсатында әзірленді.

Заң жобасында Қазақстан Республикасының бірқатар заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу көзделген, олар:

- қаржылық (инвестициялық) пирамидалар құрғаны үшін жазаны қатаңдатуға;
- қаржылық (инвестициялық) пирамидаларды жарнамалау үшін қылмыстық жауапкершілікті белгілеуге;
- қаржылық (инвестициялық) пирамидаларды жарнамалау үшін сотқа дейінгі тергеп-тексеруді бастаған Ішкі істер органдарына немесе экономикалық тергеу қызметіне тергеулігін белгілеуге;

- әкімшілік құқық бұзушылықтардан қылмыстық әрекеттердің аражігін ажыратуға бағытталған.

Заң жобасын жұмыс тобының отырыстарында қарау барысында жекелеген нормаларды жетілдіру мақсатында бірқатар түзетулер қабылданды, оның ішінде:

Заң жобасын жұмыс тобының отырыстарында қарау барысында жекелеген нормаларды жетілдіру мақсатында бірқатар түзетулер, оның ішінде:

- 217-баптың бірінші бөлігі диспозициясының қолданыстағы редакциясын сақтау, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің осы бабы бойынша қылмыстық жауаптылық болған кезде санкцияларды қатаңдату;

- заң жобасының жаңа 217-1-бабының ережелерін пысықтау;

- Қазақстан Республикасының «Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын мемлекеттік реттеу, бақылау және қадағалау туралы» және «Жарнама туралы» заңдарына ұсынылатын өзгерістер мен толықтыруларды алып тастау;

- «Құқықтық актілер туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 23-бабы 9-тармағының төртінші бөлігіне сәйкес заң жобасының тақырыбын өзгерту, сондай-ақ басқа да түзетулер бөлігінде түзетулер қабылданды.

Сондай-ақ, жұмыс тобы заң жобасын заң техникасының қағидаларына сәйкес келтіру мақсатында енгізілген өзгерістер мен толықтыруларды қабылдады.

Мүдделі мемлекеттік органдардың, «Атамекен» Қазақстан Республикасы Ұлттық кәсіпкерлер палатасының, Қазақстан қаржыгерлер қауымдастығының, Парламентаризм институты өкілдерінің, сондай-ақ бірқатар құқықтанушы сарапшылардың қатысуымен жұмыс тобының 7 отырысы мен Қаржы және бюджет комитетінің 2 кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасы 2022 жылғы 8 маусымда Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында бірінші оқылымда мақұлданды. 2022 жылғы 15 маусымда заң жобасын Парламент Мәжілісі екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

17. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне қаржылық (инвестициялық) пирамидалардың қызметіне қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша толықтыру енгізу туралы».

Бастамашылар: М.Құсайынов, Д. Әлімбаев, Ю. Ли және А. Лукин.

Жұмыс тобының жетекшісі: Ли Ю. В.

Жұмыс тобының мүшелері: Ахметов М.А., Әлімбаев Д.К., Қаратаев Ф.Ә., Линник А. Г., Магеррамов М.М., Омарбекова Ж.А., Раззақ Н.Р., Смышляева Е.В.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаттары М. Құсайынов, Д. Әлімбаев, Ю. Ли және А. Лукиннің бастамасы бойынша 2022 жылғы 23 мамырда Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісіне енгізілді.

Заң жобасы Мемлекет басшысының қаржылық пирамидаларға қарсы іс-қимыл жасау жөніндегі тапсырмаларын іске асыру мақсатында әзірленді.

Заң жобасында Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне әкімшілік теріс қылық пен қылмыстық жазаланатын іс-әрекеттің аражігін ажырату үшін түзетулер енгізіліп отыр.

Заң жобасын жұмыс тобының отырыстарында қарау барысында заң жобасын заң техникасының қағидаларына сәйкес келтіру мақсатында бірқатар түзетулер қабылданды.

Мүдделі мемлекеттік органдардың, «Атамекен» Қазақстан Республикасы Ұлттық кәсіпкерлер палатасының, Қазақстан қаржыгерлер қауымдастығының, **Парламентаризм институты өкілдерінің, сондай-ақ бірқатар құқықтанушы сарапшылардың** қатысуымен жұмыс тобының 7 отырысы мен Қаржы және бюджет комитетінің 2 кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасы 2022 жылғы 8 маусымда Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында бірінші оқылымда мақұлданды. 2022 жылғы 15 маусымда заң жобасын Парламент Мәжілісі екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатының қарауына жіберді.

Қазақстан Республикасының Үкіметінің және Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің 2021 жылғы республикалық бюджеттің атқарылуы туралы есептері.

Жұмыс тобының жетекшісі: Симонов С.А.

Жұмыс тобының мүшелері: Сартбаев Б.М., Нұркина А.К., Смайлов Е.В., Еспаева Д.М., Кучинская Ю.В., Камасова З.А., Абақанов Е.Н., Смышляева Е.В.

Алдын ала бағалау бойынша 2021 жылы ЖІӨ өсімі 4,0%-ды құрады, бұл мақұлданған болжамды мәннен 0,9 п.т.-қа жоғары.

2021 жылдың қорытындысы бойынша нысаналы дәліз 4-6%-дан аса отырып, инфляция деңгейі 8,4%-ды құрады. Азық-түлік тауарларының бағалары – 9,9 %-ға, азық-түлік емес тауарлар – 8,5%-ға, ақылы көрсетілетін қызметтер 6,5%-ға өсті.

Негізгі капиталға инвестициялар көлемі 3,5%-ға ұлғайды.

Елдің халықаралық резервтері 2022 жылғы 1 қаңтарға 89,7 млрд. АҚШ долларын құрады және 2020 жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда 5,0%-ға қысқарды.

2021 жылы халықтың нақты табысы 2,9%-ға өсті. Орташа айлық жалақы 2021 жылы (бағалау) 248,8 мың теңгені құрап, номиналды мәнінде 17,0%-ға, нақты мәнінде 8,3%-ға ұлғайды.

Желтоқсан айында жұмыссыздық деңгейі 4,9%-ды құрады.

Республикалық бюджет түсімдерінің атқарылуы – 12 680 906 872,3 мың теңге немесе жылдық жоспар 100,8%-ға орындалды.

Республикалық бюджет кірістерінің атқарылуы – 12 504 629 078,6 мың теңге немесе 100,8%-ға орындалды.

Оның ішінде кірістер (*трансферттерді есепке алмағанда*) 102,2%-ға атқарылды, 7 359 966 108,7 мың теңге түсті немесе асыра орындау 155 673 966,7 мың теңгені құрады.

«Салықтық түсімдер» санаты бойынша атқарылу – 7 057 943 929,1 мың теңге немесе 102,1%. Жоспар 144 137 403,1 мың теңгеге асыра орындалды.

«Салықтық емес түсімдер» санаты бойынша атқарылу – 295 440 396,4 мың теңге немесе 103,0 %. Жоспар 8 540 434,4 мың теңгеге асыра орындалды.

«Негізгі капиталды сатудан түсетін түсімдер» санаты бойынша атқарылу – 183,6% немесе 6 581 783,1 мың теңге.

«Трансферттердің түсімдері» санаты бойынша атқарылу – 5 144 662 969,9 мың теңге немесе жылдық жоспар 98,9%-ға орындалды, атқарылмау сомасы – 56 762 334,1 мың теңге.

Маңғыстау (3 831 928,0 мың теңге) және Түркістан (18 982 929,0 мың теңге) облыстары бойынша кері трансферттердің толық түспеуіне байланысты жоспар 22 814 857,0 мың теңгеге орындалмады.

«Бюджеттік кредиттерді өтеу» санаты бойынша атқарылу 176 277 793,7 мың теңгені немесе 104,6%-ды құрады.

Шығыстар бойынша республикалық бюджеттің атқарылуы – 15 207 178 089,5 мың теңге немесе жылдық жоспар 99,2%-ға орындалды.

Атқарылмау 126 802 954,5 мың теңгені құрады, оның ішінде Қазақстан Республикасы Үкіметі резервінің бөлінбеген сомасы 2 090 052,9 мың теңгені, бюджет қаражатын үнемдеу сомасы – 55 938 132,5 мың теңгені, республикалық бюджеттік бағдарламалар бойынша игерілмеу сомасы 68 774 769,1 мың теңгені құрады.

«Республикалық бюджет тапшылығы (профициті)» бөлімі бойынша атқарылу

2021 жылдың қорытындысы бойынша республикалық бюджет тапшылығы жоспардағы 2 759 665 200 мың теңгеге қарағанда 2 526 271 217,2 мың теңге сомасында немесе ЖІӨ-ге қатысты 3,1% болып қалыптасты.

2021 жылғы республикалық бюджеттің атқарылуына жүргізілген аудит және камералдық бақылау қорытындылары

2021 жылы Ішкі мемлекеттік аудит комитеті 612 аудиторлық іс-шара өткізді. Анықталған қаржылық бұзушылықтардың жалпы сомасы – 32 943 594,9 мың теңге, оның негізгі үлесі мыналарға тиесілі:

- қаражатты пайдалану кезіндегі заңнама бұзушылықтар – 13 731 941,1 мың теңге;

- мемлекет пен квазимемлекеттік сектор субъектілерінің активтерін басқару және пайдалану кезіндегі заңнама бұзушылықтар – 12 664 416 мың теңге;

- бухгалтерлік, бюджеттік есепке алуды жүргізу және қаржылық, бюджеттік есептілікті жасау кезіндегі заңнама бұзушылықтар – 6 257 581,9 мың теңге;

- мемлекеттік сатып алу туралы заңнаманы бұзушылықтар – 264 052,6 мың теңге;

- салалық заңнаманы және өзге нормативтік құқықтық актілерді басқа да бұзушылықтар – 25 599,5 мың теңге;

- бюджетке қаражат түскен кездегі заңнама бұзушылықтар – 3,8 мың теңге.

Қаржылық бұзушылықтардың ең көп көлемі республикалық бюджеттен қаржыландырылатын мемлекеттік мекемелерде

анықталды – 14 961 335,5 мың теңге (45,4%), одан әрі республикалық бағыныстағы квазимемлекеттік сектор субъектілерінде – 9 283 436,2 мың теңге (28,2 %) және ең аз үлесі жергілікті атқарушы органдардың республикалық бюджеттен бөлінген нысаналы трансферттерді пайдалануы кезіндегі бұзушылықтарға тиесілі – 8 698 823,2 мың теңге немесе 26,4 %.

Анықталған бұзушылықтардың негізгі үлесі мына министрліктерге тиесілі: Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі – 26,1 % (8 586 813,4 мың теңге сомасына), Денсаулық сақтау – 24,3 % (8 004 916,8 мың теңге сомасына), Білім және ғылым – 21,8 % (7 176 917,3 мың теңге сомасына), сондай-ақ Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі – 10,9% (3 603 304,0 мың теңге сомасына).

Есеп комитетінің аудиторлық іс-шараларының нәтижелері туралы:

Есеп комитеті 147 объектіде 19 аудиторлық іс-шара өткізді. Аудитпен қамтылған қаражат көлемі 3 533 млрд. теңгені құрады.

Анықталған бұзушылықтардың жалпы сомасы 349,3 млрд. теңгені құрады, оның ішінде қаржылық бұзушылықтар – 42,6 млрд. теңге, тиімсіз пайдаланылған бюджет қаражаты, мемлекет активтері – 118,5 млрд. теңге, тиімсіз жоспарлау – 221,9 млрд. теңге.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің және Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің 2021 жылғы республикалық бюджеттің атқарылуы туралы есептерін қарау нәтижелері бойынша Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің барлық комитеттері оң қорытындыларын берді.

Сонымен қатар, Әлеуметтік-мәдени даму комитеті Үкіметке:

- нысаналы индикаторлардың бюджеттік бағдарламалар бағыттарымен нақты өзара байланысын қамтамасыз етуді;

- Ұлттық қордың қаражатын атқару кезінде одан тек қажетті көлемді алу мақсатында шығыстардың сапалы жоспарлануын қамтамасыз етуді;

- Ұлттық жобалардың көрсеткіштерін жиі түзетуге жол бермей, олардың тиімділігі мен нәтижелілігін арттыру бойынша шаралар қабылдауды;

- есепті қалыптастыру кезінде Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің мемлекеттік және бюджеттік бағдарламалар бойынша талдамалық ақпарат жасауда бірыңғай тәсілдер мен форматтарды қолдануын ұсынады.

Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитеті мыналарды ұсынады:

- индикаторлар мен көрсеткіштерге жүйелі талдау жүргізу;

- жергілікті атқарушы органдардың жеткізілген трансферттер көлемін орындауы бойынша мемлекеттік органдар бақылауының күшеюі;

- мемлекеттік бағдарламалардың іске асырылуына мониторинг және бағалау жүргізу;

- лауазымды адамдардың бюджеттің атқарылу сапасы үшін жауаптылығын күшейту.

2022 жылғы 8 маусымда есептер Мәжілістің жалпы отырысында талқыланып, Қазақстан Республикасы Парламентінің Сенатына жіберілді.

Мынадай заң жобалары бойынша жұмыс жалғасуда:

1. «Қазақстан Республикасы азаматтарының төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттығы туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ли Ю.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Еспаева Д.М., Елюбаев М.С., Колода Д.В., Телпекбаева Ж.Т., Хамедов А.М., Ким В.А., Линник А.Г., Ерубаев С.С., Қоңыров А.О.

Заң жобасы Мемлекет басшысының 2022 жылғы 5 қаңтардағы тапсырмаларын орындау үшін әзірленді.

Заң жобасының негізгі мақсаты Қазақстан Республикасы азаматтарының төлем қабілетсіздігіне байланысты мәселелерді шешуге бағытталған қазіргі заманғы төлем қабілеттілігін қалпына келтіру институтын құру болып табылады. Заң жобасында борышкерге өзінің төлем қабілеттілігін түрлі құралдар арқылы, оның ішінде соттан тыс банкроттық, төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және сот банкроттығы рәсімдері арқылы қалпына келтіру мүмкіндігі көзделген.

Соттан тыс банкроттық рәсімін мынадай критерийлерге сәйкес келетін азаматтарға қолдану жоспарлануда:

- борышкерге қатысты атқарушылық іс жүргізу жоқ;
- борышкер банктік қарыз шарты және (немесе) микрокредит беру туралы шарт бойынша берешекті реттеу жөнінде шаралар қабылдады;
- борышқордың айлық есептік көрсеткіштің (бұдан әрі-АЕК) 100 еселенген мөлшерінен аспайтын берешегі бар, бұл ретте кредиторлар алдындағы міндеттемелер оларды орындау мерзімі басталған күннен бастап он екі ай ішінде орындалмаған;
- борышқордың АЕК-тің 100 еселенген мөлшерінен кем емес және АЕК-тің 1600 еселенген мөлшерінен аспайтын берешегі бар, бұл ретте кредиторлар алдындағы міндеттемелер оларды орындау мерзімі басталған күннен бастап алты ай ішінде орындалмаған.

Егер борышкер мынадай өлшемшарттарға сәйкес келген жағдайда төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және сот банкроттығы рәсімдері қолданылады:

- борышқордың 1600 еселенген АЕК мөлшерінен астам берешегі бар;
- борышкер банктік қарыз шарты және (немесе) микрокредит беру туралы шарт бойынша берешекті реттеуді жүргізу бойынша шаралар қабылдады.

Қазіргі уақытта жұмыс тобының құрамы қалыптастырылып, жұмыс тобының отырысы өткізілді. Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

2. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасы азаматтарының төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттығы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ли Ю. В.

Жұмыс тобының мүшелері: Еспаева Д.М., Елюбаев М.С., Колода Д.В., Телпекбаева Ж.Т., Хамедов А.М., Ким В.А., Линник А.Г., Ерубайев С.С., Қоңыров А.О.

Заң жобасы «Қазақстан Республикасы азаматтарының төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттық туралы» Қазақстан Республикасы Заңының ережелерін іске асыруға бағытталған.

Заң жобасының негізгі мақсаты «Қазақстан Республикасы азаматтарының төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттығы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының қабылдануына байланысты заңнамалық актілерді сәйкес келтіру болып табылады.

Осыған байланысты заң жобасында Қазақстан Республикасының бірқатар заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу көзделеді.

Қазіргі уақытта жұмыс тобының құрамы қалыптастырылып, жұмыс тобының отырысы өткізілді. Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

3. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне Қазақстан Республикасы азаматтарының төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттығы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ли Ю. В.

Жұмыс тобының мүшелері: Еспаева Д.М., Елюбаев М.С., Колода Д.В., Телпекбаева Ж.Т., Хамедов А.М., Ким В.А., Линник А.Г., Ерубайев С.С., Қоңыров А.О.

Заң жобасы «Қазақстан Республикасы азаматтарының төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттығы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының ережелерін іске асыруға бағытталған.

Заң жобасын әзірлеудің мақсаты «Қазақстан Республикасы азаматтарының төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттығы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасында көзделген рәсімдерге қатысушылардың әкімшілік жауапкершілігін белгілеу қажеттілігі болып табылады.

Азаматтардың төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттығы саласындағы заңнаманы бұзғаны үшін әкімшілік жауапкершіліктің болмауына байланысты проблеманы шешу үшін Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу қажет. Түзетулермен азаматтың кредиторлар алдындағы өз міндеттемелерін орындаудан бас тарту мақсатында банкроттықты қолдану туралы өтінішпен әдейі жүгінгені үшін, сондай-ақ жалған ақпарат бергені немесе соттан тыс банкроттық, төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және сот банкроттығы шеңберінде оны жасырғаны үшін жауапкершілікті айқындау ұсынылады.

Бұдан басқа, төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және сот банкроттығы рәсімдерін жүргізу жөніндегі функция жүктелген тұлғалардың жауапкершілігін белгілеу орынды.

Тұтастай алғанда, ұсынылып отырған нормалар аталған саладағы заңнаманы бұзғаны үшін жазаның бұлтартпастығы қағидатын іске асыруға бағытталған.

Қазіргі уақытта жұмыс тобының құрамы қалыптастырылып, жұмыс тобының отырысы өткізілді. Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

Комитет өткізген іс-шаралар

2021 жылғы 25 қарашада М.А. Құсайыновтың төрағалығымен «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандыру нарығын және бағалы қағаздар нарығын реттеу мен дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобасын талқылау бойынша «дөңгелек үстел» өтті. «Дөңгелек үстел» жұмысына Парламент Мәжілісінің депутаттары, мүдделі министрліктер мен ведомстволардың, сондай-ақ бірқатар үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері қатысты.

Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі төрағасының орынбасары Мария Хаджиева заң жобасының негізгі ережелері бойынша баяндама жасады. «Қазақстан қаржыгерлері қауымдастығы» заңды тұлғалар бірлестігінен Басқарушы директор Ерлан Бурабаев сөз сөйледі.

Заң жобасында ұсынылатын өзгерістер мен толықтырулар сақтандыру қызметтерін тұтынушылар мен қор нарығындағы инвесторлардың құқықтарын қорғау шараларын күшейтуге, сақтандыру ұйымдары мен бағалы қағаздар нарығы субъектілерінің өнім желісін кеңейтуге, сақтандырудың кепілдік берілетін сыныптарының тізбесін кеңейтуге, сақтандыру нарығы мен бағалы қағаздар нарығы қызметтерін цифрландыруға, қаржы нарығына қатысушыларды реттеуді жетілдіруге, қолданыстағы заңнаманы ең үздік халықаралық стандарттарға сәйкес келтіруге бағытталған.

Талқылау барысында «дөңгелек үстелге» қатысушылар сақтандыру нарығының және бағалы қағаздар нарығының жұмыс істеуі жөнінде пікір алмасты, сондай-ақ заң жобасын қабылдаудан күтілетін нәтижелерді талқылады.

Бұдан басқа, «Салықтық және кедендік әкімшілендіруді цифрландыру барысы туралы тақырыбына «Үкімет сағатын» өткізуге дайындық шеңберінде **2021 жылғы 26 қарашада** Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитетінде **Комитеттің көшпелі отырысы** өткізілді.

Отырыс барысында «тәуекелдерді басқару жүйелері», «Электрондық шот-фактуралар» сияқты ақпараттық жүйелердің жұмысымен, сондай-ақ навигациялық пломбалардың, жеке тұлғаларға арналған «E-salyq Azamat» және жеке кәсіпкерлерге арналған «E-salyq Business» мобильді қосымшалардың жұмыс тетігімен танысты. Сондай-ақ, нақты уақыт режимінде экспорттық және импорттық операциялар бойынша «АСТАНА-1», «Бір терезе» электрондық кедендік декларациялау жүйесінің, шекарадағы электрондық кезек жұмысының жұмысы көрсетілді.

Жалпы, депутаттық корпус цифрландыру бойынша жұмыстардың оң динамикасын атап өтті және салық төлеушілер үшін барынша ыңғайлы салықтық және кедендік әкімшілендіруді цифрландыруды дамыту ұсынылды.

2.6. ЭКОЛОГИЯ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ТАБИҒАТ ПАЙДАЛАНУ КОМИТЕТІ

2021 жылғы 1 қыркүйек пен 2022 жылғы 30 маусым аралығында Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитеті (бұдан әрі – Комитет) 20 заң жобасы бойынша бас Комитет болды, оның ішінде 2-і VI шақырылымның алтыншы сессиясынан өтті, 5-ін Қазақстан Республикасының Үкіметі бірінші сессияда енгізді және 13-ін Қазақстан Республикасының Үкіметі екінші сессияда енгізді.

Барлық заң жобаларының 9-на Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды, 1-еуі Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді, 10 заң жобасымен жұмыс жалғасуда.

Ағымдағы сессияда барлығы Комитеттің 48 отырысы, оның ішінде Комитеттің 14 кеңейтілген отырысы өткізілді. Есептік кезеңде Комитет бас комитет болған жұмыс тобының отырыстары және 2 «дөңгелек үстел» отырысы өткізілді.

Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитеті бас Комитет болған заң жобалары:

1. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне энергия үнемдеу және энергия тиімділігін арттыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Тұрғанов Д.Н.

Жұмыс тобының мүшелері: Абақанов Е.Н., Адамбаев С.Ж., Ержан Қ.Т., Имашева С.В., Нұр Қ.І., Омарбекова Ж.А., Ташқараев Ғ.Ә., Хамедов А.М.

Заң жобасын қабылдаудың мақсаты 2021 жылға қарай жалпы ішкі өнімнің энергия сыйымдылығын 20% - ға және 2025 жылға қарай 25% - ға төмендету бойынша энергия үнемдеу және энергия тиімділігін арттыру саласында жүргізіліп жатқан саясаттың түпкілікті нәтижесіне қол жеткізу болып табылады.

Ол үшін мынадай:

Мемлекеттік энергетикалық тізілім жүйесін жетілдіру;

энергия аудиті жүйесін жетілдіру;

бюджет секторындағы жүйені жетілдіру және өңірлік саясатты күшейту;

мемлекеттік бақылау жүйесін жетілдіру міндеттері қойылған.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар екінші оқылымға:

- Мемлекеттік энергетикалық тізілім субъектілерінің су тұтыну мониторингі бойынша нормаларды сақтауға;

- Мемлекеттік энергетикалық тізілім субъектілерінің тізбесін кеңейтуге;

- міндетті энергия аудитінің орнына экспресс-энергия аудитін жүргізу шарттарын жеңілдетуге;

- бақылау субъектілеріне бармай профилактикалық бақылау жүргізу тәртібін нақтылауға;

- энергия үнемдеу және энергия тиімділігін арттыру саласындағы хабарлама тәртібін нақтылауға;

- энергия аудиторының құқықтары мен міндеттерін белгілеуді көздейтін жеке бап енгізуге;

- республикалық маңызы бар қалалардың жылу электр станцияларын (бұдан әрі – ЖЭО) баламалы энергия көздеріне, атап айтқанда газға ауыстыру тетігін бекіту және электр энергиясының тапшылығын жабуға;

- табиғи монополиялар туралы заңнамаға сәйкес реттелетін қызметтерге тарифті уәкілетті органның бастамасы бойынша жылына екі реттен артық емес, ал табиғи монополия субъектісінің бастамасы бойынша жылына бір реттен артық емес өзгертуді жүзеге асыруға;

- жер қойнауын зерттеу жөніндегі уәкілетті органға кен орындарының қорлары мен болжамды ресурстарды сыныптау әдістемесін, пайдалы қазбалардың, оның ішінде дәстүрлі емес көмірсутектерге жатқызылатын қорларын есептеу жөніндегі нұсқаулықты әзірлеу және бекіту бойынша құзырет беруге;

- Алматы қаласы мәслихаты мен әкімдігінің Алматы қаласындағы сыртқы жарықтандыру жүйелерін пайдалану қағидаларын, азаматтар көп жиналатын жерлерде бейнекамералар орнату және бейнебақылау мониторингін жүргізу қағидаларын бекіту, қаланың субұрқақ шаруашылығын күтіп-ұстау және оған техникалық қызмет көрсету, көппәтерлі тұрғын үйлерді күрделі жөндеу бойынша арнайы жалпы қалалық шот құру жөніндегі өкілеттіктерін толықтыруға бағытталған.

Жұмыс тобының 13 отырысы өткізілді.

Заң жобасы 2021 жылғы 13 қазанда бірінші оқылымда мақұлданды.

2022 жылғы 25 мамырда заң жобасы екінші оқылымда мақұлданып, Парламент Сенатына жіберілді.

2022 жылғы 16 маусымда заң жобасын Сенат түзетулермен Мәжіліске қайтарды.

Парламент 2022 жылғы 22 маусымда заң жобасын қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2. «2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа (Еуразиялық экономикалық одақтың ортақ электр энергетикалық нарығын қалыптастыру бөлігінде) өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Тұрғанов Д.Н.

Жұмыс тобының мүшелері: Жамалов А.М., Жаңбыршин Е.Т., Омарбекова Ж.А., Панченко И.И., Паяев А.М., Платонов А.С., Сапарова Ә.С., Торғаев Б.Н.

2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа өзгерістер енгізу туралы хаттамаға (Еуразиялық экономикалық одақтың ортақ электр энергетикалық нарығын қалыптастыру бөлігінде) Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің жоғары басшылары 2019 жылғы 29 мамырда Нұр-Сұлтан қаласында Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа қол қояудың бес жылдығын мерекелеу шеңберінде қол қойды.

Хаттама мүше мемлекеттердің энергетикалық қауіпсіздігін арттыруға, Еуразиялық экономикалық одақта (бұдан әрі-

ЕАЭО) адал бәсекелестікті қамтамасыз етуге, мүше мемлекеттер экономикаларының Электр энергетикасы саласындағы тиімділігі мен бәсекеге қабілеттілігін арттыру, экономикалық өзара тиімді және тең құқықты ынтымақтастықты одан әрі нығайту үшін жағдайлар жасауға мүмкіндік беретін құқықтық кеңістік қалыптастыруға бағытталған.

Осы Хаттама шеңберінде:

- ЕАЭО-ның ортақ электр энергетикалық нарығын қалыптастыру мен оның жұмыс істеуі, сондай-ақ оны басқару қағидаттары көзделді;
- ЕАЭО ортақ электр энергетикалық нарығының субъектілері мен орталықтандырылған сауда операторлары айқындалды;
- ЕАЭО-ның ортақ электр энергетикалық нарығында электр энергиясының саудасын жүзеге асыру рәсімі регламенттелді.

Жұмыс тобының 3 отырысы өткізілді.

2022 жылғы 19 қаңтарда заң жобасы мақұлданды және Сенаттың қарауына жіберілді.

Заңға Президент 2022 жылғы 16 наурызда қол қойды.

3. «Каспий теңізінің теңіз ортасын қорғау жөніндегі негіздемелік конвенцияға қоршаған ортаға трансшекаралық тұрғыдан жасалатын әсерді бағалау жөніндегі хаттаманы ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Сқакова А.А.

Жұмыс тобының мүшелері: Адамбаев С.Ж., Ерман М.Т., Жұмабаева А.Қ., Иса Қ.Ж., Унжакова И.С., Өмірғали Е.Қ.

Хаттаманың мақсаты теңіз ортасы мен құрлықтың ластануын болғызбау, азайту және бақылау үшін, оның биоалуантүрлілігін сақтауға және оның табиғи ресурстарын ұтымды пайдалануға және адам денсаулығын қорғауға жәрдемдесу үшін теңіз ортасы мен теңізге жақын орналасқан құрлыққа едәуір трансшекаралық әсер етуі мүмкін жоспарланып отырған қызметтің трансшекаралық контекстінде қоршаған ортаға әсерді бағалаудың тиімді және ашық рәсімдерін жүргізу болып табылады.

Хаттама Каспий теңізінің теңіз ортасына оның деңгейінің ауытқуын және жер үсті көздерінің ластануын ескере отырып қолданылады.

Хаттамаға сәйкес шығу Тарабының құзыретті органы елеулі трансшекаралық әсер етуі мүмкін жоспарланып отырған қызмет жөніндегі ақпарат туралы ықтимал қозғалатын Тарап және Хатшылық болуы мүмкін кез келген Уағдаласушы Тарапты хабардар етеді.

Егер қозғалатын Тарап қоршаған ортаға әсерді бағалау рәсіміне қатысуға ниет білдірсе, онда ол шығу тарапына қоғамдық консультациялар рәсімі туралы ақпаратты, қоршаған ортаға әсерді бағалау жөніндегі зерттеулерде шешуге болжанатын ерекше мәселелер туралы сұрау салуды және қолда бар қолжетімді ақпараттың қысқаша мазмұнын ұсынады.

Жұмыс тобының 2 отырысы, Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

2021 жылғы 8 қыркүйекте заң жобасы мақұлданды және Парламент Сенатына жіберілді.

2021 жылғы 4 қазанда Заңға Президент қол қойды.

4. «Өсімдіктер дүниесі туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Абақанов Е. Н.

Жұмыс тобының мүшелері: Абасов Қ.Б., Әшімжанов Ж.С., Бұларов І.Ж., Құлшар М.И., Линник А.Г., Мұсабаев С.Б., Сқакова А.А., Унжакова И.С., Жаңбыршин Е.Т.

Заң жобасының мақсаты өсімдіктер дүниесі объектілерін қорғау, қорғау, қалпына келтіру және ұтымды пайдалану саласындағы қатынастарды реттеуді, халықтың осы табиғи ресурстарға деген қажеттіліктерін қанағаттандыруды, сондай-ақ өсімдіктер дүниесі объектілерін қорғау және пайдалану саласындағы заңдылық пен құқықтық тәртіпті нығайтуды қамтамасыз ету болып табылады.

Өткізілген шаралар: тұсаукесер, «дөңгелек үстел» және жұмыс тобының 22 отырысы.

Заң жобасы 2022 жылғы 15 маусымда бірінші оқылымда мақұлданды.

Комитет Заң жобасымен жұмысты жалғастыруда.

5. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өсімдіктер дүниесі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Абақанов Е. Н.

Жұмыс тобының мүшелері: Абасов Қ.Б., Әшімжанов Ж. С., Бұларов І. Ж., Құлшар М.И., Линник А. Г., Мұсабаев С. Б., Сқакова А. А., Унжакова И.С., Жаңбыршин Е. Т.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасын «Өсімдіктер дүниесі туралы» заң жобасына сәйкес келтіру мақсатында әзірленді.

Өткізілген шаралар: тұсаукесер, «дөңгелек үстел» және жұмыс тобының 22 отырысы.

Заң жобасы 2022 жылғы 15 маусымда бірінші оқылымда мақұлданды.

Комитет Заң жобасымен жұмысты жалғастыруда.

6. «Семей ядролық қауіпсіздік аймағы туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Жаңбыршин Е.Т.

Жұмыс тобының мүшелері: Абақанов Е.Н., Жұмабаева А.Қ., Камасова З.А., Кұлахметов Ғ.З-Ғ., Решетников С.Н., Сқакова А.А., Тұрғанов Д. Н., Үйсімбаев А.С., Унжакова И.С.

Заң жобасының мақсаты бұрынғы ССП аумағында және оған іргелес жатқан жерлерде радиациялық және экологиялық қауіпсіздіктің тиісті деңгейін қамтамасыз ету, бұрынғы ССП жерлерін пайдалану, аумақты оңалту, елдің ғылыми әлеуетін дамыту, ядролық энергияны бейбіт мақсатта пайдалану мәселелерінде Қазақстан Республикасының ұстанымын нығайту мәселелерінде мемлекеттік бақылауды күшейту болып табылады.

Заң жобасында:

кешенді экологиялық зерттеп-қарау және мемлекеттік экологиялық сараптама нәтижелері негізінде ССП-ның нормативтен тыс ластанған аумақтарында Семей ядролық қауіпсіздік аймағын (бұдан әрі – ядролық қарусыз аймақ) құру;

уәкілетті органның ведомстволық бағынысты ұйымдары арасынан уәкілетті органның ұсынуы бойынша ЯҚМА операторын айқындау;

оператордың жерді пайдалануына СҚЯБ жерлерін беру;
операторға қауіпсіздікті қамтамасыз ету, СҚЯБ әлеуетін дамыту жөніндегі функциялар мен негізгі жұмыс түрлерін жүктеу қарастырылған.

Өткізілген шаралар: таныстырылым, жұмыс тобының 9 отырысы.

Заң жобасы 2022 жылғы 13 сәуірде бірінші оқылымда мақұлданды.

Комитет Заң жобасымен жұмысты жалғастыруда.

7. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Семей ядролық қауіпсіздік аймағы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Жаңбыршин Е.Т.

Жұмыс тобының мүшелері: Абақанов Е.Н., Жұмабаева А.Қ., Камасова З.А., Кұлахметов Ғ. З-Ғ., Решетников С.Н., Сқакова А.А., Тұрғанов Д. Н., Үйсімбаев А.С., Унжакова И.С.

Заң жобасының мақсаты қолданыстағы заңнаманы «Семей ядролық қауіпсіздік аймағы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасына сәйкес келтіру болып табылады.

Заң жобасында Жер кодексіне 3 санаттарды толықтыру бөлігінде, яғни «өнеркәсіп, көлік, байланыс, ғарыш қызметі, қорғаныс, ұлттық қауіпсіздік мұқтажына арналған және өзге де ауыл шаруашылығына арналмаған жерлер» ұғымына «ядролық қауіпсіздік аймағының жерлері» және Экологиялық кодекске жерді «босалқы жер» санатынан «ядролық қауіпсіздік аймағы жерлері» санатына ауыстыру мүмкіндігін беру бөлігінде өзгерістер мен толықтырулар енгізу көзделген.

Өткізілген шаралар: таныстырылым, жұмыс тобының 3 отырысы.

Заң жобасы 2022 жылғы 13 сәуірде бірінші оқылымда мақұлданды.

Комитет Заң жобасымен жұмысты жалғастыруда.

8. «Еуразиялық экономикалық одақтың кедендік аумағы арқылы қауіпті қалдықтарды трансшекаралық өткізу туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ахметов М.А.

Жұмыс тобының мүшелері: Әбілдаев А.Р., Бейсенбаев Е.С., Паяев А.М., Решетников С.Н., Рахимжанов А. М., Панченко И.И.

Заң жобасы мүше мемлекеттердің өзара саудасын жүзеге асыру кезінде Еуразиялық экономикалық одақтың кедендік аумағы арқылы қауіпті қалдықтардың трансшекаралық өткізілуіне байланысты қатынастарды реттеу, сондай-ақ ЕАЭО-да қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауға рұқсат беру тәртібін қамтамасыз ету мақсатында әзірленді.

Заң жобасының негізгі міндеттері:

1) ЕАЭО-ға мүше мемлекеттер арасында қауіпті қалдықтарды өткізудің бірыңғай тәртібін айқындау;

2) ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің уәкілетті органдарының ЕАЭО кедендік аумағы бойынша осындай тасымалдар кезінде берілген қорытындылар мен анықталған бұзушылықтар туралы ақпарат алмасу бөлігінде өзара іс-қимылын қамтамасыз ету болып табылады.

Заң жобасы қалдықтарды экологиялық негізделген жоюды және қайта өңдеуді, сондай-ақ қоршаған ортаның ластануын болдырмауды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Жұмыс тобының 1 отырысы, Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасы 2022 жылғы 2 ақпанда мақұлданды және Парламент Сенатына жіберілді.

Заңға Президент 2022 жылғы 29 наурызда қол қойды.

9. «Жаһандық жасыл өсу институтын құру туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Абақанов Е.Н.

Жұмыс тобының мүшелері: Адамбеков Т.С., Жаңбыршин Е.Т., Құлахметов Ғ.З-Ғ., Нұр Қ.І., Нұркина А.Қ., Нұрманбетова Ж.Н., Оспанов Б.С., Сқакова А.А.

Жаһандық жасыл өсу институтының (бұдан әрі - Институт) негізгі мақсаты мүше мемлекеттерге «жасыл» жобаларды іске асыру үшін жасыл төмен көміртекті экономиканы дамыту, институционалдық дамуды құру және инвесторларды тарту бойынша құралдарды ұсыну болып табылады.

Институт дамушы елдердің және өтпелі экономикасы бар елдердің орнықты дамуына мынадай:

1) экономикалық өсудің жаңа парадигмасын қолдау және тарату;
2) экономикалық көрсеткіштер мен орнықтылықтың, кедейлікті азайтудың, жұмыс орындарын құру мен әлеуметтік интеграцияның түйінді аспектілеріне бағдарлану, сондай-ақ экологиялық орнықтылықты қамтамасыз ету қағидаттарына негізделеді;

3) дамыған және дамушы елдер, сондай-ақ мемлекеттік және жеке меншік сектор арасындағы әріптестік қатынастар негізінде экономикалық, экологиялық және әлеуметтік жағдайлар жасау және жақсарту жолдарымен жәрдемдесетін болады.

Комитет Заң жобасымен жұмысты жалғастыруда.

10. «Қазақстан Республикасының Қылмыстық және қылмыстық іс жүргізу кодекстеріне экологиялық құқық бұзушылықтар үшін жауаптылықты күшейту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Елеуов Ғ.А.

Жұмыс тобының мүшелері: Қожахметов А.Т., Ерман М.Т., Ақышев С. С., Ахметов М. А., Камасова З. А., Осин Ш. А., Симонов С. А.

Өткізілген шаралар: таныстырылым, жұмыс тобының 2 отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы.

Заң жобасы Мемлекет басшысы Қ. К. Тоқаевтың 2020 жылғы 1 қыркүйектегі «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі Жалпыұлттық іс-шаралар жоспарының 94-тармағын орындау мақсатында әзірленді, онда Қазақстанның ұлттық парктері мен басқа да табиғи байлығын заңнамалық және нормативтік тұрғыдан қорғау, осы салада құқық бұзушылық жасаған азаматтарды қылмыстық және әкімшілік қудалауды қатаңдату міндеті қойылған.

Заң жобасының мақсаты ерекше қорғалатын табиғи аумақтарда, орман қоры жерлерінде және Қазақстан Республикасының мемлекеттік ұлттық табиғи парктері аумақтарында экологиялық құқық бұзушылықтар үшін қылмыстық жауаптылықты күшейту болып табылады.

Заң жобасы 2022 жылғы 29 маусымда бірінші оқылымда мақұлданды.

Комитет Заң жобасымен жұмысты жалғастыруда.

11. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне экологиялық бұзушылықтар үшін әкімшілік жауаптылықты күшейту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Елеуов Ғ.А.

Жұмыс тобының мүшелері: Қожахметов А.Т., Ерман М.Т., Ақышев С.С., Ахметов М. А., Камасова З. А., Осин Ш. А., Симонов С.А.

Заң жобасы Мемлекет басшысы Қ. К. Тоқаевтың 2020 жылғы 1 қыркүйектегі «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі Жалпыұлттық іс-шаралар жоспарының 94-тармағын орындау мақсатында әзірленді, онда Қазақстанның ұлттық парктері мен басқа да табиғи байлығын заңнамалық және нормативтік тұрғыдан қорғау, осы салада құқық бұзушылық жасаған азаматтарды қылмыстық және әкімшілік қудалауды қатаңдату міндеті қойылған.

Заң жобасының мақсаты ерекше қорғалатын табиғи аумақтарда, орман қоры жерлерінде және Қазақстан Республикасының мемлекеттік ұлттық табиғи парктері аумақтарында экологиялық құқық бұзушылықтар үшін қылмыстық жауаптылықты күшейту болып табылады.

Өткізілген шаралар: таныстырылым, жұмыс тобының 2 отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы.

Заң жобасы 2022 жылғы 29 маусымда бірінші оқылымда мақұлданды.

Комитет Заң жобасымен жұмысты жалғастыруда.

12. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Армения Республикасының Үкіметі арасындағы Армения Республикасына мұнай өнімдерін беру саласындағы сауда-экономикалық ынтымақтастық туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ташқараев Ғ. А.

Жұмыс тобының мүшелері: Амирханян А.Р., Алтай А.Д., Жамалов А.М., Магеррамов М.М., Өмірғали Е.К., Смағұл Б.

Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Армения Республикасының Үкіметі арасындағы Армения Республикасына мұнай өнімдерін беру саласындағы сауда-экономикалық ынтымақтастық туралы келісім 2020 жылы Нұр-Сұлтаңда жасалды.

Ратификациялаудың мақсаты Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Армения Республикасының Үкіметі арасындағы Армения Республикасына мұнай өнімдерін беру жөніндегі сауда-экономикалық ынтымақтастық шарттарын айқындау болып табылады.

Келісімді ратификациялау:

- Қазақстан Республикасынан мұнай өнімдерін әкетуді ретке келтіру және ішкі нарықты ЕАЭО елдеріне мұнай өнімдерінің бақылаусыз ағынынан қорғауға;

- артық мұнай өнімдерін Армения Республикасының неғұрлым сыйлықақы нарығында сатуға (Қазақстан Республикасының ішкі нарығына қатысты);

- сол арқылы корпоративтік табыс салығы есебінен салық түсімін ұлғайтуға мүмкіндік береді.

Жұмыс тобының 1 отырысы, Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

2022 жылғы 4 мамырда заң жобасы мақұлданды және Парламент Сенатына жіберілді.

Заңға Президент 2022 жылғы 11 маусымда қол қойды.

13. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Беларусь Республикасының Үкіметі арасындағы Беларусь Республикасына мұнай және мұнай өнімдерін беру саласындағы сауда-экономикалық ынтымақтастық туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Адамбаев С. Ж.

Жұмыс тобының мүшелері: С.В. Имашева, А.Р. Әбілдаев, С.С. Ақышев, Ж.С. Әшімжанов, А.М. Жамалов, А. Г. Линник, С. Нұрбек, Ғ.А. Ташқараев.

Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Беларусь Республикасының Үкіметі арасындағы Беларусь Республикасына мұнай және мұнай өнімдерін беру саласындағы сауда-экономикалық ынтымақтастық туралы келісім 2021 жылғы 28 маусымда Нұр-сұлтан қаласында жасалды.

Келісім шығарылған елі Қазақстан Республикасы болып табылатын электр энергиясын, газ бен көмірді қоспағанда, Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Беларусь Республикасының Үкіметі арасындағы Еуразиялық экономикалық одақтың сыртқы экономикалық қызметінің бірыңғай тауар номенклатурасының 27-тобында сыныпталатын тауарларды Қазақстан Республикасынан Беларусь Республикасына жеткізу жөніндегі сауда-экономикалық ынтымақтастықтың шарттарын айқындайды.

Келісімді ратификациялау:

- Қазақстанда шығарылған мұнай мен мұнай өнімдерін жеткізу, әкету көлемдерін реттеу және ішкі нарықты мұнай мен мұнай өнімдерінің, оның ішінде ЕАЭО елдерінің бақылаусыз ағындарынан қорғауға;

- қазақстандық кәсіпкерлерге Қазақстанның ішкі нарығына қарағанда неғұрлым тиімді бағамен сауданы жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Сондай-ақ мұнай және мұнай өнімдерін беру саласындағы өзара тиімді халықаралық ынтымақтастықты күшейту және сауда-экономикалық байланыстарды дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасау қажет.

Жұмыс тобының 1 отырысы, Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Комитет Заң жобасымен жұмысты жалғастыруда.

14. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түрікменстан Үкіметінің арасындағы Азаматтық қорғаныс, төтенше

жағдайлардың алдын алу және оларды жою саласындағы ынтымақтастық туралы келісімді ратификациялау туралы».

Келісім Қазақстан Республикасы мен Түрікменстан Үкіметтері арасындағы Азаматтық қорғаныс, төтенше жағдайлардың алдын алу және оларды жою саласындағы өзара іс-қимылды айқындауға, Төтенше жағдайлар саласындағы мамандарды апат немесе өзге де зілзала жағдайында ерікті және өзара көмек көрсету бойынша оқытуға бағытталған.

Комитет Заң жобасымен жұмысты жалғастыруда.

15. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Өзбекстан Республикасының Үкіметі арасындағы төтенше жағдайлардың алдын алу және оларды жою саласындағы ынтымақтастық туралы келісімді ратификациялау туралы».

Келісім Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Өзбекстан Республикасының Үкіметі арасындағы төтенше жағдайлардың алдын алу және оларды жою саласындағы ынтымақтастықтың құқықтық негіздерін белгілеуге бағытталған.

Комитет Заң жобасымен жұмысты жалғастыруда.

Комитет өткізген іс-шаралар

2021 жылғы 23 желтоқсанда «Семей ядролық қауіпсіздік аймағы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын талқылау» тақырыбында «дөңгелек үстел» өткізілді.

Іс-шара жұмысына Парламент Мәжілісінің депутаттары, Энергетика министрі Мағзұм Мырзағалиев, Ұлттық экономика, Ішкі істер вице-министрлері, Шығыс Қазақстан, Павлодар және Қарағанды облыстары әкімдерінің орынбасарлары, мүдделі мемлекеттік органдардың, «Ұлттық ядролық орталық» РМК, қоғамдық бірлестіктердің өкілдері мен сарапшылар қатысты.

Отырысты ашқан Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитетінің төрағасы Александр Милютин 2008 жылдан бастап қазіргі уақытқа дейін бұрынғы полигон аумағында ағымдағы радиациялық жағдайды анықтау, радиоактивті ластану деңгейін белгілеу, әдіснаманы әзірлеу және осы жерлерді шаруашылық мақсаттарда пайдалану мүмкіндіктерін бағалау, радиациялық мониторинг бойынша жүйелі жұмыстар жүргізіліп жатқанын атап өтті. Қаралып отырған заң жобасы бұрынғы Семей полигоны жерлерін пайдалану, оның аумағын оңалту, елдің ғылыми әлеуетін дамыту мәселелерінде бақылауды күшейтуге бағытталған.

Энергетика министрі Мағзұм Мырзағалиев өз баяндамасында заң жобасының негізгі мақсаты ластанған жерлерде Семей ядролық қауіпсіздік аймағын (бұдан әрі - СЯҚА) құру, Семей сынақ полигонындағы жұмыстарды орындауға және ластанған учаскелерді оңалтуға жауапты операторды айқындау болып табылатынын атап өтті.

Заң жобасы бойынша жұмыс тобының жетекшісі депутат Еділ Жаңбыршин талқыланды мәселелердің маңыздылығын атап өтіп, жұмыс тобы аясында депутаттар ұсынған негізгі нормалармен бөлісті.

Отырыс барысында Энергетика министрі, мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдардың өкілдері депутаттардың көптеген сұрақтарына жауап берді, оның ішінде СЯҚА үшін жер беру тетігін айқындау, СЯҚА операторын арнайы құқық субъектілерінің тізіліміне енгізу, СЯҚА аумағында құқықтық тәртіпті қорғауды жүзеге асыру және аумақтарында СЯҚА орналасатын облыстардың жергілікті атқарушы органдарымен өзара іс-қимыл жасау бойынша сұрақтарына жауап берді.

Отырысты қорытындылай келе, Комитет төрағасы Александр Милютин мәнді әрі тыңғылықты талқылау болғанын атап өтіп, көтерілген мәселелерді заң жобасын қарау кезінде ескеруді ұсынды.

2.7. ЭКОНОМИКАЛЫҚ РЕФОРМА ЖӘНЕ ӨНІРЛІК ДАМУ КОМИТЕТІ

2021 жылғы 1 қыркүйектен бастап 2022 жылғы 30 желтоқсан кезеңінде Комитет Қазақстан Республикасының Үкіметі енгізген **18** заң жобасы бойынша бас Комитет болды.

Барлық заң жобаларының ішінде: **11** – Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды, **2** – бірінші оқылымда мақұлданды, **1** – Үкімет қайтарып алды және **3** заң жобасы Комитеттің қарауында жатыр.

176 отырыс, оның ішінде Комитеттің **37** отырысы, жұмыс топтарының **139** отырысы өткізілді.

1. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік басқару деңгейлері арасында өкілеттіктерді қайта бөлу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ж.Ә. Ахметбеков.

Жұмыс тобының мүшелері: Д.Н. Нұрманбетова, Д.В. Колода, М.И. Құлшар, А.Г. Линник, В.И. Тохтасунов, А.С. Үйсінбаев.

Заң жобасы мемлекеттік басқару жүйесін одан әрі жетілдіру мақсатында әзірленді және мемлекеттік органдардың дербестігі мен жауапкершілігін арттыруға бағытталған және жекелеген функцияларды Үкіметтен орталық мемлекеттік органдарға, сондай-ақ орталық мемлекеттік органдардан жергілікті атқарушы органдарға беруді көздейді.

Заң жобасында **55** заңнамалық актіге, оның ішінде Қазақстан Республикасының **5** Кодексі мен **50** Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылады.

Орталық мемлекеттік органдардың жауапкершілігін арттыру және алға қойылған мақсаттар мен міндеттерді уақтылы орындау мақсатында заң жобасында:

- стратегиялық жоспарды іске асыру туралы есепті жасау және ұсыну тәртібін белгілеу;

- өрт қауіпсіздігі қағидаларын, сондай-ақ авариялық-құтқару жұмыстарын жүргізу үшін құтқарушыларды аттестаттау тәртібін бекіту;

- автомобиль жолдарымен жүруге арналған автокөлік құралдарының рұқсат етілген параметрлерін белгілеу;

- аэротүсірілім жұмыстарын жүргізуге рұқсаттарды тіркеу, есепке алу және беру қағидаларын әзірлеу және бекіту;

- ұлттық табиғи парктерде туристік және рекреациялық қызметті жүзеге асыру қағидаларын бекіту сияқты 89 функцияны Қазақстан Республикасының Үкіметінен орталық мемлекеттік органдарға мынадай беру көзделеді.

Сондай-ақ, орталық мемлекеттік органдардан жергілікті атқарушы органдарға, мысалы, облыстық ономастика комиссияларының және Республикалық маңызы бар қалалардың, астананың ономастика комиссияларының қызметін үйлестіру; кіреберіс жолдарда жол белгілерін (ақпараттық белгілерді) орнату сияқты 5 функцияны беру көзделеді.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар:

- акваөсіру (балық өсіру шаруашылығы) өнімінің өнімділігі мен сапасын арттыру бойынша құзыретті агроөнеркәсіптік кешенді дамыту саласындағы уәкілетті органнан жануарлар дүниесін қорғау, өсімін молайту және пайдалану саласындағы уәкілетті органға беруге, сондай-ақ оған асыл тұқымды балық өсіруді дамыту бойынша құзыреттер беруге;

- аудиторлық қызмет, бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік салаларында рұқсат беру рәсімдерін жүргізу бөлігінде уәкілетті органдардың құзыреттерін нақтылауға;

- аэротүсірілім жұмыстарын жүргізуге рұқсаттарды тіркеу, есепке алу және беру қағидаларын әзірлеу және бекіту жөніндегі нормаларды нақтылауға;

- арнайы мекемелердің қоғамдық бақылауын жүзеге асыру кезінде қоғамдық бақылау комиссияларының қызметі бойынша нормаларды нақтылауға бағытталған түзетулерді ұсынды.

Бұдан басқа, жұмыс тобы шеңберінде заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар Қазақстан Республикасы Үкіметінің тамақ өнімдерінің қауіпсіздігін қамтамасыз ететін уәкілетті органдардың қызметін салааралық үйлестіру; республикалық меншіктегі су шаруашылығы құрылыстарын басқаруды ұйымдастыру; экспорттық бақылауға жататын өнімнің номенклатурасын (тізімін) бекіту жөніндегі өкілеттіктерін сақтау жөнінде түзетулер енгізді.

Жұмыс тобына депутаттар мен комитеттерден 172 ұсынысы келіп түсті, олар мүдделі мемлекеттік органдар, қоғамдық және сараптамалық ұйымдар өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының он сегіз отырысында, комитеттің кеңейтілген отырыстарында қаралды. Қорытынды салыстырма кесте қабылданған 97 позициядан тұрады.

2021 жылғы 2 маусымда заң жобасын Парламент Мәжілісі бірінші оқылымда мақұлдады.

2021 жылғы 15 қыркүйекте заң жобасын Парламент Мәжілісі екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатына жіберді.

Заңға 2021 жылғы 24 қарашада Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды.

2. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік сатып алу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: А.П. Рау

Жұмыс тобының мүшелері: С.Ж. Адамбаев, Б.С. Дүйсенбинов, Қ.Т.Ержан, С.С. Ерубайев, З.А. Камасова, Қ.И.Нұр.

Заң жобасының мақсаты мемлекеттік сатып алуды өткізудің тиімділігін, ашықтығын арттыруға және сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін барынша азайтуға бағытталған мемлекеттік сатып алу саласындағы заңнаманы одан әрі жетілдіру болып табылады.

Заң жобасында мыналар көзделеді:

1) бір көзден мемлекеттік сатып алуды қысқарту. Шартты тікелей жасасудың 52 негізінен бір көзден сатып алудың 3 негізін алып тастау ұсынылады, мысалы:

- жаңарту тәртібімен шығарылатын, мемлекеттік материалдық резервтің материалдық құндылықтарын сатып алу;

- Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тұлғадан мүлікті сенімгерлік басқару жөніндегі көрсетілетін қызметтерді сатып алу;

- тауарларды – 100 айлық есептік көрсеткішке дейін, сондай-ақ жұмыстар мен қызметтерді 500 айлық есептік көрсеткішке дейін сатып алу;

2) сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін төмендету. Рейтингтік-балдық жүйені пайдалана отырып, сатып алудың жаңа тәсілі – конкурс ұсынылады. Сатып алудың бұл тәсілі мемлекеттік сатып алу процесіне адамның қатысуын толық болдырмау мақсатында енгізіледі.

3) мемлекеттік сатып алуды өткізу рәсімдерінің тиімділігін арттыру және оңайлату. Негіздемелік келісімдерді пайдалана отырып, сатып алудың конкурс түріндегі жаңа тәсілі енгізіледі. Бұл тәсіл сатып алу рәсімдерін қысқартуға мүмкіндік береді және кеңсе тауарлары, жанар-жағармай материалдары, байланыс қызметтері және басқалары сияқты стандартты (типтік) тауарлар, жұмыстар, көрсетілетін қызметтер бойынша пайдаланылатын болады.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар:

- өнім берушіні таңдау процесін едәуір жеңілдетуге және жылдамдатуға, сондай-ақ ашық бәсекелі нарық құру есебінен бюджет қаражатының үнемделуін арттыруға мүмкіндік беретін «электрондық дүкен» ұғымын нақтылауға;

- әлеуетті өнім берушілерге конкурсқа қатысуға өтінімді қамтамасыз ету үшін ғана емес, мемлекеттік сатып алу туралы шарттың орындалуын қамтамасыз ету үшін де жеке шотқа ақша салуға мүмкіндік беретін «электрондық әмиян» ұғымын нақтылауға;

- сатып алынатын тауарларды автоматтандырып сәйкестендіру мақсатында тауарлардың біріздендірілген сипаттамасын қалыптастыруға арналған «электрондық тауарлар каталогы» деген жаңа ұғымды енгізуге;

- «оффтейк-келісімшарттар» түріндегі мемлекеттік сатып алу туралы ұзақ мерзімді кепілдендірілген шарттар жасасуға;

- тұрақты жұмыс істейтін алқалы орган ретінде, шарт жасасудан жалтарудың салдарынан мемлекеттік сатып алуға жосықсыз қатысушылар тізіліміне енгізілген әлеуетті өнім берушілердің өтініштерін қарау үшін құрылатын «келісу комиссиясы» деген жаңа ұғымды енгізуге;

- мемлекеттік сатып алуды бір көзден алу тәсілімен жүзеге асыру негіздерін қысқартуға;

- тауарларды, жұмыстарды, көрсетілетін қызметтерді өзге тәсілдермен сатып алу мүмкін болмаған айрықша жағдайларда, мемлекеттік сатып алуды мемлекеттік сатып алу туралы шартты тікелей жасасу арқылы бір көзден алу тәсілімен жүзеге асыруға;

- мемлекеттік сатып алу веб-порталында бір көзден сатып алу туралы шешім қабылдаған лауазымды адам туралы мәліметтерді, сондай-ақ бәсекелес тәсілдермен сатып алудың мүмкін болмауы себептерінің негіздемелерін көрсете отырып, мемлекеттік сатып алуды бір көзден алу туралы есепті міндетті түрде орналастыруға;

- мемлекеттік сатып алуды мемлекеттік сатып алу туралы шартты тікелей жасасу арқылы бір көзден алу тәсілімен жүзеге асыру туралы шешім қабылдаған адамның дербес жауапкершілігін бекітуге;

- әлеуетті өнім берушілер туралы барлық мәлімет қамтылатын мемлекеттік сатып алу веб-порталында әлеуетті өнім берушілер паспорттарының базасын құруға;

- мемлекеттік сатып алу веб-порталында мемлекеттік сатып алуды жүзеге асыру туралы алдын ала хабарламаны орналастыру мүмкіндігіне;

- әлеуетті өнім берушілерге материалдық және еңбек ресурстарына ғана емес, мемлекеттік сатып алу туралы шарт бойынша міндеттемелерді орындау үшін жеткілікті қаржы ресурстарына да ие болу бөлігінде қойылатын біліктілік талаптарын нақтылауға бағытталған түзетулер,

- сондай-ақ жекелеген нормаларды нақтылайтын және заң жобасының мазмұнын жақсартатын түзетулер енгізді.

Бұданбасқа, «Құқықтық актілер туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 23-бабына сәйкес келтіру үшін заң жобасының тақырыбы: «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік сатып алу, жер қойнауын пайдаланушылар мен табиғи монополиялар субъектілерінің сатып алуы, байланыс, автомобиль көлігі және қорғаныс мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» болып жаңа редакцияда жазылды.

Парламент Мәжілісінің барлық комитеті заң жобасы бойынша оң қорытындылар берді. Жұмыс тобына 257 түзету келіп түсті, олар мүдделі министрліктер, ведомстволар, қоғамдық бірлестіктер мен сараптамалық ұйымдар өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының жиырма төрт отырысында, Комитеттің кеңейтілген отырыстарында қаралды. Қорытынды салыстырма кесте қабылданған 130 позициядан тұрады.

2020 жылғы 23 желтоқсанда Заң жобасын Парламент Мәжілісі бірінші оқылымда мақұлдады.

2021 жылғы 16 маусымда заң жобасын Парламент Мәжілісі екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатына жіберді.

2021 жылғы 21 қазанда Сенат заң жобасына түзетулер енгізді.

2021 жылғы 27 қазанда Мәжіліс Сенаттың өзгерістерімен және толықтыруларымен келісті.

Заңға 2021 жылғы 15 қарашада Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды.

3. «Өнеркәсіптік саясат туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ғ.М. Әмреев.

Жұмыс тобының мүшелері: Д.Н. Назарбаева, А.Т. Перуашев, А.Б. Бердалин, Г.Қ. Бижанова, И.И. Панченко, Е.В. Смайлов, А.Г. Линник, Е.Н. Абақанов, С.А. Симонов, Б.Қ. Тілеухан.

Заң жобасы Мемлекет басшысының 2020 жылғы 1 қыркүйектегі «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Қазақстан халқына Жолдауында айтылған «Өнеркәсіптік саясат туралы» біріздендірілген Заңды әзірлеу жөніндегі тапсырмасын іске асыру мақсатында әзірленді, ол өңдеуші өнеркәсіпті дамытудың негізгі қағидаттарын, мақсаттары мен міндеттерін айқындайды.

Заң жобасының негізгі мақсаты ұлттық экономиканы қазіргі заманғы жоғары өнімді, бәсекеге қабілетті, экспортқа бағдарланған өнеркәсіпті жедел дамыту арқылы арттыру болып табылады.

Заң жобасы:

- өңдеуші өнеркәсіпті дамыту, жұмыс істеп тұрған өндірістерді жаңғырту және бәсекеге қабілетті жаңа өндірістерді дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасауға;

- инновацияларды тиімді енгізуді және жоғары технологиялық өндірістерді дамытуды ынталандыруға;

- өнеркәсіп саласының инвестициялық тартымдылығын және экспорттық әлеуетін арттыруға бағытталған.

Заң жобасында орталықтандырылған және теңгерімді өнеркәсіптік саясатты іске асыру бойынша ведомствоаралық үйлестірудің негізі жасалады. Өнеркәсіптік саясаттың икемділігі мен жеделдігі мақсатында заң жобасы Қазақстан Республикасының Үкіметіне өнеркәсіпті мемлекеттік ынталандырудың жаңа шараларын енгізуге, оларды жоюға және қайта қарауға, сондай-ақ оларды қолдану тәртібін бекітуге құзырет береді. Мұндай шаралар тиімді ведомствоаралық үйлестіру үшін құрылған өнеркәсіптік саясат жөніндегі ведомствоаралық комиссияның ұсынымдары бойынша қабылданатын болады.

Заң жобасында ішкі нарықты сапалы өніммен молықтыруға және экспортқа шығуға баса назар аудара отырып, өнеркәсіп салаларын қолдаудан Өңдеуші өнеркәсіптің тиімді кәсіпорындарын ынталандыруға көшу ұсынылады. Сондай-ақ, заң жобасында өнеркәсіптік-инновациялық жүйені жоспарлау, мониторингілеу және талдау құралдары регламенттеледі.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар:

- «өнеркәсіптің цифрлық трансформациясы», «елішілік құндылық» ұғымдарын енгізуге және «өнеркәсіпті мемлекеттік ынталандыру шаралары», «өңдеу өнеркәсібі», «өнеркәсіптік-инновациялық жүйе» терминдерін нақтылауға;

- жергілікті атқарушы органдардың өнеркәсіптік саясатты іске асыру бойынша құзыреттерін енгізуге және өнеркәсіпті мемлекеттік ынталандыру саласындағы уәкілетті органның, сондай-ақ сыртқы сауда қызметін реттеу жөніндегі уәкілетті органның құзыреттерін нақтылауға;

- өнеркәсіптік саясаттың мақсаты мен міндеттерін және өнеркәсіпті мемлекеттік ынталандыру шарттарын нақтылауға;

- елде өнеркәсіптік саясатты қалыптастырудың негізгі құралы ретінде Өнеркәсіптің жай-күйі туралы жыл сайынғы ұлттық баяндаманы қалыптастыру жөніндегі нормаларды енгізуге;

- өндірісі ұлттық экономиканың ұзақ мерзімді бәсекеге қабілеттілігін және мемлекеттік ынталандыру шараларын айқындайтын басым тауарлар тізбесіне енгізу үшін тауарларды іріктеу өлшемшарттарын белгілеуге;

- еңбек өнімділігін арттыруға және тауарларды экспортқа ілгерілетуге бағытталуды ескере отырып, қарсы міндеттемелерді айқындау кезінде заңдылық, теңдік, транспаренттілік және мемлекет пен бизнестің өзара жауаптылығы қағидаттарын бекітуге;

- шикізатты өндірушілер мен қайта өңдеушілер мүдделерінің теңгерімін сақтау, өнім өндіру көлемін ұлғайту және өндірілетін өнімнің номенклатурасын кеңейту қағидаттарында өңдеу өнеркәсібінің кәсіпорындарын отандық шикізатпен қамтамасыз ету жөніндегі нормаларды енгізуге бағытталған түзетулер енгізді.

VII сайланған Парламент Мәжілісінің өкілеттіктерін іске асыру жөніндегі бірінші сессияға арналған негізгі іс-шаралар жоспарына сәйкес 2021 жылғы 17 маусымда заң жобасының негізгі ережелерін талқылау бойынша «дөңгелек үстел» өткізілді.

Жұмыс тобына депутаттар мен комитеттердің 475 ұсынысы келіп түсті, олар мүдделі мемлекеттік органдар өкілдерінің, «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасы, өңдеу өнеркәсібінің кәсіпорындары, сондай-ақ қоғамдық ұйымдар өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының жиырма тоғыз отырысында, Комитеттің кеңейтілген отырыстарында талқыланды. Қорытынды салыстырма кесте 233 позициядан тұрады.

2021 жылғы 6 қазанда заң жобасын Парламент Мәжілісі бірінші оқылымда мақұлдады.

2021 жылғы 17 қарашада заң жобасын Парламент Мәжілісі екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатына жіберді.

4. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өнеркәсіптік саясат мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ғ.М. Өміреев.

Жұмыс тобының мүшелері: Д.Н. Назарбаева, А.Т. Перуашев, А.Б. Бердалин, Г.Қ. Бижанова, И.И. Панченко, Е.В. Смайлов, А.Г. Линник, Е.Н. Абақанов, С.А. Симонов, Б.Қ. Тілеухан.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өнеркәсіптік саясат мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерін «Өнеркәсіптік саясат туралы» Заң жобасына сәйкес келтіру мақсатында әзірленді.

Заң жобасы өнеркәсіптік саясатты қалыптастыру және іске асыру мәселелерін реттеуге және өнеркәсіптік саясаттың мәселелерін реттейтін нормаларды жетілдіруге, өнеркәсіптік саясат мәселелері бойынша шешімдер қабылдау кезінде мүдделі мемлекеттік органдардың қызметін үйлестіру жүйесін құруға; инновациялық қызметті және жоғары технологиялық өндірістерді дамытуды

ынталандыруға; өнеркәсіптік кәсіпорындардың инвестициялық тартымдылығы мен экспорттық әлеуетін арттыруға бағытталған.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар:

- өнеркәсіпті мемлекеттік ынталандыру саласындағы және инновациялық қызметті қолдау саласындағы уәкілетті органдардың құзыреттерін нақтылауды;

- технологиялық саясат жөніндегі кеңестің негізгі міндеттерін айқындау мен нақтылауды;

- жекелеген заңнамалық актілердің ережелерін «Өнеркәсіптік саясат туралы» Заң жобасының нормаларына сәйкес келтіруді көздейтін түзетулер енгізді.

Жұмыс тобына депутаттар мен комитеттердің 167 ұсынысы келіп түсті, олар мүдделі мемлекеттік органдар өкілдерінің, «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасы, өңдеу өнеркәсібінің кәсіпорындары, сондай-ақ қоғамдық ұйымдар өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының он жеті отырысында, Комитеттің кеңейтілген отырыстарында талқыланды. Қорытынды салыстырма кесте 114 позициядан тұрады.

2021 жылғы 6 қазанда заң жобасын Парламент Мәжілісі бірінші оқылымда мақұлдады.

2021 жылғы 17 қарашада заң жобасын Парламент Мәжілісі екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатына жіберді.

2021 жылғы 20 желтоқсанда заң жобасын Парламент Сенаты екі оқылымда қабылдап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберді.

2021 жылғы 27 желтоқсанда Заңға Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды.

5. Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ресей Федерациясының Үкіметі арасындағы «Минералдық тыңайтқыштар шығару зауытын салу және пайдалану» жобасын іске асыру туралы келісімді ратификациялау туралы.

Жұмыс тобының жетекшісі: С.С. Ақышев.

Жұмыс тобының мүшелері: З.А. Камасова, С.Ж. Адамбаев, М.М. Төлепберген, Б.С. Дүйсенбинов, І.Ж. Бұларов, А.М. Жамалов, Т.С. Адамбеков.

Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ресей Федерациясының Үкіметі арасындағы «Минералдық тыңайтқыштар шығару зауытын салу және пайдалану» жобасын іске асыру туралы келісім 2020 жылғы 21 шілдеде Мәскеу қаласында жасалды және қуаты 1 млн. тоннаға дейінгі минералдық тыңайтқыштар мен индустриялық өнімдер өндіру жөніндегі жаңа зауыт салуға, сондай-ақ кемінде 1 200 жаңа жұмыс орнын құруға бағытталған.

Келісімде жергілікті шикізатты өндіруден бастап экспортқа бағдарланған өнімді шығаруға дейін толық өндірістік циклі бар өндірісті құру мақсатында осы жобаны іске асыру үшін жеңілдіктер, қолдау шаралары мен преференциялар қолдану көзделеді.

Аталған заң жобасы бойынша жұмыс тобының отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

2021 жылғы 17 қарашада Заң жобасын Парламент Мәжілісі мақұлдап, Парламент Сенатына жіберді.

2022 жылғы 21 қаңтарда Заңға Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды.

6. «Заттар мен материалдардың құрамы және қасиеттерінің стандартты үлгілерін құру және қолдану жөніндегі ынтымақтастық туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: С.М. Ертаев.

Жұмыс тобының мүшелері: Ж.Н. Нұрманбетова, А.Р. Әбілдаев, Ғ.А. Елеуов, З.Б. Сүлейменова, М.С. Елубаев, А.М. Жамалов.

Заттар мен материалдардың құрамы және қасиеттерінің стандартты үлгілерін құру және қолдану жөніндегі ынтымақтастық туралы келісімге Мәскеу қаласында қол қойылды және ол сауда-экономикалық, ғылыми-техникалық және ынтымақтастықтың өзге де салаларындағы техникалық кедергілерді жоюға, сондай-ақ заттар мен материалдардың стандартты үлгілеріне мемлекеттердің қажеттілігін қамтамасыз етуге бағытталған.

Келісім ұлттық және мемлекетаралық стандартты үлгілерді құруды және қолдануды, сондай-ақ осы Келісімге қатысушы мемлекеттерде қосымша сынақтар жүргізбестен мемлекетаралық стандартты үлгілерді қолдануды көздейді.

Аталған заң жобасы бойынша жұмыс тобының отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

2021 жылғы 24 қарашада заң жобасын Парламент Мәжілісі мақұлдап, Парламент Сенатына жіберді.

2022 жылғы 31 қаңтарда Заңға Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды.

7. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне биржалық сауданы дамыту және жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Е.В. Смышляева.

Жұмыс тобының мүшелері: А.М. Әбсеметова, Т.С. Адамбеков, А.В. Бойчин, С.В. Имашева, Ю.В. Кучинская, Б.М. Сартбаев, Г.Г. Шиповских

Заң жобасы тауар биржалары қызметінің талаптары мен ашықтығын арттыру, биржалық сауданы дамыту үшін бәсекелестік орта мен жағдайлар жасау мақсатында әзірленді.

Заң жобасында тауар биржаларының жарғылық капиталын ұлғайту, тауар биржаларының екі деңгейлі жүйесін енгізу, биржалық сауданың бірыңғай қағидаларын бекіту және брокерлер мен дилерлерді бірыңғай аккредиттеуді белгілеу, олардың бірнеше тауар биржаларына қатысуына тыйым салуды бір мезгілде алып тастау көзделеді.

Сондай-ақ, клиенттерге делдалдарсыз биржалық сауда-саттыққа қатысуға рұқсат беру, тауарлар мен сауда-саттықты секциялар бойынша бөлу көзделеді, сондай-ақ секцияның түріне және жасалған мәмілелердің көлеміне қарай сараланған мөлшерлемелер белгіленеді.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар жұмыс тобында мыналарға: биржалық тауар ұғымын нақтылауға; отандық тауар өндірушілер болып табылатын дилерлердің биржалық

сауда-саттыққа кедергісіз қатысуына бағытталған түзетулер енгізді; сондай-ақ көміртегі бірліктерін ататын мамандандырылған биржа жеке-дара бөліп көрсетілді.

Бұдан басқа, депутаттар дербес деректерді қорғау мәселелері бойынша «Мемлекеттік көрсетілетін қызметтер туралы», «Дербес деректер және оларды қорғау туралы», «Ақпаратқа қол жеткізу туралы», «Ақпараттандыру туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына нормалар енгізді.

Жұмыс тобына 261 түзету келіп түсті, олар жұмыс тобының жиырма отырысында, мүдделі министрліктер, ведомстволар, «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасы және қоғамдық бірлестіктер өкілдерінің қатысуымен Комитеттің кеңейтілген отырыстарында қаралды.

Қорытынды салыстырма кесте қабылданған 150 позициядан тұрады.

2021 жылғы 24 қарашада заң жобасын Парламент Мәжілісі бірінші оқылымда мақұлдады.

2021 жылғы 8 желтоқсанда Заң жобасын Парламент Мәжілісі екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатына жіберілді.

2021 жылғы 30 желтоқсанда Заңға Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды.

8. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Америка Құрама Штаттарының Үкіметі арасындағы әуе қатынасы туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ж.А. Ахметбеков.

Жұмыс тобының мүшелері: А.Р. Амирханян, Ю.В. Жулин, А.Қ. Жұмабаева, А.С. Платонов, М.Б. Рахманқұлов, Ғ.Ә. Ташқараев.

Келісімге 2021 жылғы 30 желтоқсанда Нұр-Сұлтанда қол қойылды.

Келісімде «ашық аспан» қағидаттары көзделген, оның шеңберінде тараптар тасымалдаушылар саны, межелі пункттер мен жиіліктер бойынша шектеусіз ұшуды орындай алады. Келісім сыртқы көліктік қолжетімділікті арттыруға және халықаралық авиамаршруттардың географиясын кеңейтуге ықпал ететін болады.

Аталған заң жобасы бойынша жұмыс тобының отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

2021 жылғы 17 қарашада заң жобасын Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдады және Қазақстан Республикасы Парламентінің Сенатына жіберілді.

2022 жылғы 21 қаңтарда Заңға Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды.

9. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасында кәсіпкерлік қызмет саласында жаңа реттеушілік саясатты енгізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: С.М. Ертаев.

Жұмыс тобының мүшелері: Д.М. Еспаева, С.С. Ерубаев, Ю.В. Ли, А.Қ. Нұркина, Ш.А. Осин, Е.Қ. Өмірғали, А.Т. Перуашев, Л.К. Рамазанова, Е.Б. Саиров, Е.В. Смайлов, Е.В. Смышляева.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы Президентінің 2020 жылғы 31 желтоқсандағы «Қазақстан Республикасында кәсіпкерлік қызмет

саласында жаңа реттеушілік саясатты енгізу жөніндегі шаралар туралы» № 483 Жарлығын іске асыру мақсатында әзірленді.

Заң жобасы кәсіпкерлік қызмет саласында жаңа реттеуші саясатты енгізуге бағытталған және онда:

кәсіпкерлік субъектілері мен мемлекеттің өзара іс-қимыл жасау қағидаттарын жетілдіру;

кәсіпкерлікті мемлекеттік реттеудің жаңа мақсаттары мен міндеттерін айқындау;

реттегіш құралдарды қалыптастыру шарттарын айқындау;

кәсіпкерлік саласындағы міндетті талаптар тізілімін енгізу;

кәсіпкерлік субъектілерінің ақпараттық құралдарды беруін автоматтандыру көзделеді.

Депутаттар заң жобасымен жұмыс барысында бірқатар түзетулер енгізді, олар:

- кәсіпкерлерге ақпараттық құралдарды электрондық нысанда ғана емес, қағаз жеткізгіште де беру тәсілін таңдау құқығын пайдалануға мүмкіндік беруге;

- кәсіпкерлік қызметті реттеуді қатаңдату кезінде, яғни қосымша талаптарды, міндеттерді белгілеу кезінде реттеушілік әсерге міндетті түрде талдау жүргізуге немесе кәсіпкерлік субъектілеріне жүктемені өзге де ұлғайтуға;

- егер реттеуші мемлекеттік орган кәсіпкерлік субъектілері үшін міндетті талаптар қамтылатын нормативтік құқықтық актілердің, сондай-ақ өзге де құжаттардың тиімділігін бағалау тұрғысынан уақтылы талдау жүргізбесе, міндетті түрде олардың күшін жоюға немесе қайта қарауға;

- кәсіпкерлік қызметті реттеу саласындағы пилоттық жобаны жүргізу шарттары заңнамалық деңгейде бекітілген жағдайда ғана және оған жеке кәсіпкерлік субъектілері ерікті түрде қатысқан кезінде ғана осы пилоттық жобаны жүргізуді көздейтін нормаларды белгілеуге;

- Кәсіпкерлердің құқықтарын қорғау жөніндегі уәкілдің ұсыныстары бойынша кәсіпкерлік субъектілеріне қатысты реттеуді қатаңдататын нормалардың күшін жою немесе қайта қарау үшін мүмкіндік беруге бағытталған.

Мемлекет басшысының 2021 жылғы 19 шілдедегі «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік басқару жүйесін одан әрі жетілдіру жөніндегі шаралар туралы» Жарлығын іске асыру үшін депутаттар Ішкі істер министрлігінен халықтың көпші-қоны саласындағы жекелеген функциялар мен өкілеттіктерді Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің қарамағына беруді, сондай-ақ қылмыстық-атқару жүйесінің мекемелерінде ұсталатын адамдарды медициналық қамтамасыз етуді Денсаулық сақтау министрлігінің қарамағына беруді көздейтін түзетулер енгізді.

«Астана» халықаралық қаржы орталығы институттарын Қазақстан Республикасына инвестициялар тарту үшін пайдалану мақсатында «Мемлекеттік мүлік туралы» Заңға жекелеген түзетулер ұсынылды.

Бұған қоса, заң жобасының тақырыбы жаңа редакцияда жазылды: «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне

кәсіпкерлік қызмет саласында жаңа реттеушілік саясатты ендіру және Қазақстан Республикасы ішкі істер органдарының жекелеген функцияларын қайта бөлу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобына депутаттар мен комитеттерден 499 ұсыныс келіп түсті, олар мүдделі мемлекеттік органдар өкілдерінің, «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасы, сондай-ақ қоғамдық ұйымдар өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының он алты отырысында, Комитеттің кеңейтілген отырыстарында талқыланды. Қорытынды салыстырма кесте 309 позициядан тұрады.

2021 жылғы 3 қарашада заң жобасын Парламент Мәжілісі бірінші оқылымда мақұлдады.

2021 жылғы 24 қарашада заң жобасын Парламент Мәжілісі екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатына жіберді.

2021 жылғы 30 желтоқсанда Заңға Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды.

10. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бәсекелестікті дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: С.С. Ақышев.

Жұмыс тобының мүшелері: Қ.Б. Абасов, М.А. Ахметов, А.Г. Линник, Г.А. Нұрымова, М.Б. Раманқұлов, Е.Б. Саиров, С.А. Симонов

Заң жобасы бәсекелестікті дамыту саласындағы заңнаманы жетілдіру мақсатында әзірленді және:

- кәсіпкерлікке мемлекеттің қатысуын қысқартуға;
- кәсіпкерлік субъектілерінің мемлекеттік қолдау шараларына және мемлекеттік органдардың сатып алуларына тең қол жеткізуін қамтамасыз етуге;
- тауар нарықтарындағы нарықтық шоғырлану деңгейін төмендетуге;
- шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту, сондай-ақ тауар нарықтарына кіру үшін әкімшілік және экономикалық кедергілерді қысқартуға бағытталған.

Заң жобасында 4 кодекс пен 6 заңға өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылады және мыналар:

- «негізгі қуат» ұғымын, негізгі қуатқа жатқызу өлшемшарттарын айқындау, сондай-ақ негізгі қуатқа тең қол жеткізу қағидаларын бекіту;
- арнайы құқық институтын енгізу арқылы мемлекеттік және жеке операторлардың қызметін реттеу;
- мемлекеттік тапсырмаларды бөлу үшін негіздердің толыққанды тізбесін, сондай-ақ оларды монополияға қарсы органның қарау әдістемесін айқындау;
- мемлекеттің кәсіпкерлік ортаға қатысуының орындылығын анықтау мақсатында талдау жүргізу;
- цифрлық көрсетілетін қызметтер нарықтарындағы бәсекелестіктің жай-күйіне талдау жүргізу әдістемесін бекіту;
- нормативтік құқықтық актілердің бәсекелестікке әсерін бағалауды ендіру;

- дәрілік заттарды көтерме және бөлшек саудада өткізуді кезең-кезеңмен қайта реттеу;

- орталықтандырылған сауда-саттықта нарықтық (еркін) бағалар бойынша электр энергиясын өткізу және электрмен жабдықтау нарығындағы делдалдық буындарды қысқарту көзделеді.

Жұмыс тобының заң жобасымен жұмыс істеуі барысында депутаттар:

- үстем немесе монополиялық жағдайға ие нарық субъектілерінің негізгі қуатына нарық субъектілерінің тең қол жеткізуін қамтамасыз етуге байланысты нормаларды нақтылау;

- мемлекеттік тапсырмаларды бөлу үшін негіздемелердің толық тізбесін, сондай-ақ тапсырыстарды мемлекеттік тапсырмалар тізбесіне енгізу үшін өлшемшарттарды белгілеу;

- мемлекеттік және жеке меншік операторлардың қызметін заңнамалық реттеу;

- нарық субъектілеріне, ақпарат жинау үшін қосымша уақыт қажет болған жағдайда, монополияға қарсы органға сұрау салу бойынша ақпарат беру мерзімін ұзарту туралы уәжді өтінішпен жүгіну құқығын беру жөніндегі норманы енгізу;

- кәсіпкерліктің, әсіресе шағын және орта бизнестің мемлекеттік қолдау шараларына тең қол жеткізуін қамтамасыз ету үшін мемлекеттік қолдау шараларын көрсететін тұлғалар қызметінің мониторингін жүзеге асыру жөніндегі монополияға қарсы органның құзыреттерін нақтылау бөлігінде түзетулер енгізді.

Жетінші сайланған Парламент Мәжілісінің өкілеттіктерін іске асыру жөніндегі екінші сессияға арналған негізгі іс-шаралар жоспарына сәйкес Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына арнаған Жолдауын іске асыру шеңберінде «Кәсіпкерлікке мемлекеттің қатысуын қысқарту және адал бәсекелестікті дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасау» тақырыбында дөңгелек үстел өткізілді.

Парламент Мәжілісінің барлық комитеті заң жобасы бойынша оң қорытындылар берді. Жұмыс тобына 257 түзету келіп түсті, олар мүдделі министрліктер, ведомстволар, «Атамекен» ұлттық палатасы және қоғамдық бірлестіктер өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының жиырма бір отырысында, Комитеттің кеңейтілген отырыстарында қаралды. Қорытынды салыстырма кесте қабылданған 152 позициядан тұрады.

2021 жылғы 3 қарашада заң жобасын Парламент Мәжілісі бірінші оқылымда мақұлдады.

2021 жылғы 8 желтоқсанда Заң жобасын Парламент Мәжілісі екінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатына жіберді.

2021 жылғы 23 желтоқсанда Сенат түзетулермен Мәжіліске қайтарылды.

2021 жылғы 29 желтоқсанда Мәжіліс Сенаттың түзетулерімен келісті.

2022 жылғы 3 қаңтарда Заңға Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды.

11. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көлік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: А.П. Рау.

Жұмыс тобының мүшелері: Е.Н. Абақанов, Д.Н. Тұрғанов, Т.С. Адамбеков, Ә.М. Әбсеметова, Д.К. Әлімбаев, В.Г. Набиев, Ш.А. Осин

Заң жобасы мынадай бөліктерде:

- көлік құралдарының салмақтық және габариттік параметрлерін өлшеудің автоматтандырылған станцияларын енгізу арқылы жолдарда көліктік бақылауды автоматтандыруда;

- суға батып кеткен мүлікті көтеру қағидаларын бекіту арқылы теңіз апаттарының салдарын жоюға байланысты қатынастарды реттеуде және суға батып кеткен кемені көтеру үшін кемелер иелерінің жауапкершілігін сақтандыруда;

- теміржол көлігіндегі апаттарды, авариялар мен оқиғаларды, оның ішінде жолаушылар поезында вагондардың жүруіне әкеп соққан тергеудің жеделдігін қамтамасыз етуде;

- ұшу қауіпсіздігінің деңгейін арттыру үшін Қазақстанның авиациялық әкімшілігінің өкілеттіктерін күшейту арқылы азаматтық авиация саласындағы мемлекеттік реттеудің тиімділігін арттыруда, сондай-ақ авиация инспекторларының жауапкершілігін күшейтуде;

- ұлттық заңнаманы Халықаралық Азаматтық авиация ұйымы стандарттарының талаптарына және Еуропалық Одақтың авиациялық талаптарына сәйкес келтіруде көлік саласындағы заңнаманы жетілдіруге бағытталған.

Заң жобасында 11 заңнамалық актіге, оның ішінде Жер және Еңбек кодекстеріне, Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасындағы көлік туралы», «Теміржол көлігі туралы», «Ішкі су көлігі туралы», «Автомобиль көлігі туралы», «Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін пайдалану және авиация қызметі туралы» Заңдарына және басқаларға өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылады.

Заң жобасын жұмыс тобында талқылау аясында депутаттар әлеуметтік маңызды түзетулерді ұсынды. Бұл:

- жол жүру құжаттарын (билеттерді) сатуды орталықсыздандыру және жолаушылар тасымалын басқарудың автоматтандырылған жүйелері арқылы теміржол көлігіндегі орындарды резервке қою;

- авиатасымалдаушының кінәсінен әуе көлігімен жолаушыларды тасымалдау кідірілген әрбір сағат үшін айыппұл белгілеу;

- жолаушыларға қонақ үйден орын беру және тамақтану үшін күту сағаттарының санын 8 сағатқа дейін қысқарту (бұрын 10 сағат болған);

- жолаушылар тасымалын қолдауға бағытталған уақытша теңгерімдеуші төлем төлеуді жүзеге асыру;

- жүк көлік құралдарының автомобиль өткізу пункттеріне (Қазақстан Республикасынан шығу кезінде) кіру уақытын броньдау үшін автоматтандырылған электрондық кезек жүйесін енгізу;

- рұқсат етілген ең жоғары массасы рұқсат етілген жалпы массадан асатын самосвалмен жүктерді автомобильмен тасымалдауға тыйым салуды белгілеу (жалпыға ортақ пайдаланылатын автомобиль жолдары және елді мекендердің көшелері бойынша).

Жұмыс тобына депутаттар мен комитеттердің 466 ұсынысы келіп түсті, олар мүдделі мемлекеттік органдар, қоғамдық және сараптамалық ұйымдар өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының 12 отырысында, комитеттің кеңейтілген отырысында талқыланды.

2022 жылғы 25 мамырда заң жобасын Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі бірінші оқылымда мақұлдады.

12. «2014 жылғы 12 қарашадағы Еуразиялық экономикалық комиссияның бәсекелестіктің бірыңғай қағидаларының сақталуын бақылау жөніндегі өкілеттіктерді жүзеге асыруы кезінде құпия ақпаратты қорғау тәртібі және оны жария еткені үшін жауаптылық туралы келісімге өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: А.М. Хамедов.

Жұмыс тобының мүшелері: Қ.Б. Абасов, Н.Г. Дементьева, З. А. Камасова, А.Қ. Нұркина, С. А. Симонов, Ғ.Ә. Ташқараев

Хаттамаға 2021 жылғы 17 ақпанда Мәскеу қаласында қол қойылды және Еуразиялық экономикалық комиссияның бәсекелестіктің бірыңғай қағидаларының сақталуын бақылау жөніндегі өкілеттіктерді жүзеге асыруы кезінде құпия ақпаратты қорғау тәртібі және оны жария еткені үшін жауаптылық туралы келісімді 2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы шарттың ережелеріне сәйкес келтіруге бағытталған.

Хаттаманы ратификациялау комиссияның трансшекаралық нарықтардағы бәсекелестіктің жалпы қағидаларының бұзылуы туралы өтініштерді қарауы шеңберінде Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттер ұсынған мәліметтердің құпиялылығын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

2021 жылғы 26 желтоқсанда заң жобасын Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдады және Қазақстан Республикасы Парламентінің Сенатына жіберілді.

2022 жылғы 16 наурызда Заңға Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды.

13. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Біріккен Араб Әмірліктері үкіметінің басым салалардағы жобаларды дамыту үшін ұзақ мерзімді стратегиялық әріптестік құру туралы бірлескен декларациясын ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ғ. З. Құлахметов.

Жұмыс тобының мүшелері: С.В. Имашева, Б.С. Оспанов, Д.К. Әлімбаев, Н.Г. Дементьева, М.Б. Раманқұлов, М.М. Тәжмағамбетова, Д.Н. Тұрғанов

Заң жобасы 2021 жылғы 10 қазанда Әбу-Дабиде жасалған Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Біріккен Араб Әмірліктері үкіметінің басым салалардағы жобаларды дамыту үшін ұзақ мерзімді стратегиялық әріптестік құру туралы бірлескен декларациясын ратификациялауға бағытталған.

Бірлескен декларация басым салалардағы жобаларды дамыту үшін ұзақ мерзімді стратегиялық әріптестік құруға ықпал ететін болады және энергетикалық, көліктік-логистикалық, ауыл шаруашылығы және фармацевтика салаларына тікелей шетелдік инвестициялар тартуға мүмкіндік береді.

2022 жылғы 10 қаңтарда Қазақстан Республикасының Үкіметі заң жобасын қайтарып алды.

14. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инновацияларды ынталандыру, цифрландыруды дамыту және ақпараттық қауіпсіздікті дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Е. В. Смышляева

Жұмыс тобының мүшелері: А.М. Әбсеметова, Т.С. Адамбеков, И.Ю. Буларов, А.Б. Бердалин, Ю.В. Жулин, Ю.В. Ли, Б.М. Сартбаев, Е.В. Смайлов, И.С. Унжакова, Ж.Т. Телпекбаева, Ж.Д. Сүлейменова, С. Нұрбек

Заң жобасы:

- Ұлттық пошта операторына ауылдық елді мекендерде тұратын халыққа мемлекеттік көрсетілетін қызметтерге қол жеткізуді қамтамасыз ету функциясын беруге;

- халықтың цифрлық құжаттарды қағаз нысанымен қатар пайдалануына;

- азаматтық хал актілерін мемлекеттік тіркеу туралы бастапқы және қайталама куәліктерді электрондық нысанда беру арқылы азаматтық хал актілерін тіркеуді цифрландыру және көрсетілетін қызметті алушының қалауы бойынша оларды қағаз жеткізгіште беруді сақтауға;

- халыққа қоғамдық-маңызды қызмет көрсету сапасына қоғамдық мониторинг және бағалау жүргізу үшін «қоғамдық маңызы бар қызмет» жаңа түсінігін енгізуге;

- тұтастығының бұзылуы дербес деректердің таралып кетуіне әкеп соғуы мүмкін ақпараттандыру объектілерін қоса отырып, ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымның аса маңызды объектілерінің тізбесін кеңейтуге;

- функцияларды орындау мерзімдерін қысқарту, кадрлық, материалдық-техникалық, қаржылық және басқа да ресурстарды оңтайландыру, артық ұйымдастыру рәсімдерін (бизнес-процестерді) болдырмау мақсатында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып, әкімшілік органдардың бизнес-процестерінің реинжинирингін енгізуге;

- тіркелген ақпараттық қауіпсіздік зерттеушілерінің жұмысы мен оларды үйлестіру үшін ақпараттандыру объектілеріндегі олқылықтарды анықтау платформасын енгізуге бағытталған.

Заң жобасында 49 заңнамалық актіге (9 кодекс пен 40 заңға), оның ішінде Азаматтық кодекске, Азаматтық процестік кодексіне, Жер кодексіне, Кәсіпкерлік кодексіне, «Жер қойнауы және жер қойнауын пайдалану туралы» Кодекске, «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Кодекске, «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» Кодекске, Қазақстан Республикасының «Электрондық құжат және электрондық цифрлық қолтаңба туралы», «Жеке басты куәландыратын құжаттар туралы», «Мемлекеттік көрсетілетін қызметтер туралы», «Мемлекеттік статистика туралы» және басқа да заңдарға өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылады.

Жұмыс тобына депутаттар мен комитеттерден 444 ұсыныс келіп түсті, олар мүдделі мемлекеттік органдар, қоғамдық және сараптамалық ұйымдар өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының 17 отырысында, Комитеттің кеңейтілген отырысында талқыланды.

2022 жылғы 4 мамырда заң жобасын Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі бірінші оқылымда мақұлдап, Парламент Сенатына жіберді.

15. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне тұрғын үй саясатын реформалау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ә.М. Рахымжанов

Жұмыс тобының мүшелері: С.Б. Мусабаев, Е.В. Смышляева, А.Т. Кожаметов, И.И. Панченко, Ю.В. Кучинская, А.М. Абсеметова, Е.Б. Бейсенбаев, Л.К. Рамазанова, А.М. Жамалов, А.Р. Амирханян, С.С. Ерубаев

Заң жобасы Қазақстан Республикасының Президенті Қ. К. Тоқаевтың 2020 жылғы 11 мамырдағы Төтенше жағдай жөніндегі мемлекеттік комиссияның отырысында айтылған тапсырмасын орындау мақсатында әзірленді, оған сәйкес Қазақстан Республикасының Үкіметіне «Қазақстанның тұрғын үй құрылыс жинақ банкі» АҚ негізінде толыққанды даму және қолдау институты – «Отбасы банк» құру тапсырылды, ол есепке алуды, қоюды және тұрғын үй бөлуді орталықтандырылған түрде жүзеге асыратын болады.

Заң жобасы тұрғын үй қатынастары саласындағы заңнаманы жетілдіруге бағытталған және онда:

- тұрғын үй жағдайларын жақсартуға бағытталған мемлекеттік қолдау шараларының тізбесін айқындау, сондай-ақ тұрғын үйге мұқтаж болу өлшемшарттарын айқындау;

- ұлттық даму институты мәртебесіне ие тұрғын үй құрылысы жинақ банкінің «Тұрғын үймен қамтамасыз ету орталығы» электрондық базасын қалыптастыруы, жүргізуі және өзектендіруі;

- ұлттық даму институты мәртебесіне ие тұрғын үй құрылысы жинақ банкінде есепте тұрған азаматтар үшін жеке тұрғын үй қорынан жалға алынған тұрғын үйді жалдау ақысының бір бөлігін субсидиялау;

- тұрғын үйге мұқтаж азаматтарды жалдау төлемдері бойынша субсидияларды өндіріп алудан және оларға билік етумен шектеуден қорғауды заңнамалық бекіту;

- кондоминиум объектісін басқару органдарының қызметі жөніндегі нормаларды жетілдіру көзделеді.

Бұдан басқа, ауылдық жерлерде тұрғын үй мәселесін шешу үшін заң жобасында ауылда, кентте, ауылдық округте жұмыскерлерге тұрғын үй салған жұмыс берушілердің шығындарын субсидиялау тетігі көзделеді.

Заң жобасы бойынша мүдделі министрліктер мен ведомстволар, жергілікті атқарушы органдар, Парламентке кірмеген саяси партиялар, халықтың әлеуметтік осал топтары (жетім балалар, мүгедекбалаларыбар отбасылар, көпбалалы аналар және көпбалалы отбасылар және т.б.) мәселелері жөніндегі қоғамдық қорлар мен ұйымдар, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық саласындағы сараптамалық ұйымдар өкілдерінің, сондай-ақ «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасы өкілдерінің қатысуымен таныстырылымы және жұмыс тобының 7 отырысы өткізілді.

Осы Заң жобасы бойынша қорытынды дайындау мерзімі 2022 жылғы 7 желтоқсанға дейін айқындалған.

16. «2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа Еуразиялық экономикалық комиссияның кадр құрамын қалыптастыру тетігін нақтылау бөлігінде өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жеткешісі: Е.Қ. Өмірғали

Жұмыс тобының мүшелері: М.Ә. Құсайынов, Д.Қ. Мыңбай, М.А. Ахметов, Ф.Ә. Қаратаев, С. Нұрбек, А.Қ. Нұркина.

Заң жобасы 2021 жылғы 5 тамызда Мәскеуде жасалған Еуразиялық экономикалық комиссияның кадрлық құрамын қалыптастыру тетігін нақтылау бөлігінде 2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялауға бағытталған.

Хаттама Еуразиялық экономикалық комиссияның кадрлық құрамын қалыптастыру тиімділігін арттыруға ықпал етеді және Еуразиялық экономикалық комиссияның лауазымды адамдарымен және қызметкерлерімен жасалатын еңбек шарттарының (келісімшарттардың) талаптарын өзгерту бөлігінде Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа өзгерістер енгізуді көздейді.

Аталған заң жобасы бойынша жұмыс тобының отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Осы Заң жобасы бойынша қорытынды дайындау мерзімі 2022 жылғы 7 желтоқсанға дейін айқындалған.

17. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Мемлекет басшысының жекелеген тапсырмаларын іске асыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ғ.М. Әміреев.

Аталған заң жобасы Мемлекет басшысының 2022 жылғы 11 қаңтарда Парламент Мәжілісінде айтылған тапсырмаларын, сондай-ақ Мемлекет басшысының елдің дамуы мен жаңа Қазақстанды қалыптастыруда әлеуметтік-экономикалық маңызы бар тапсырмаларын іске асыру мақсатында әзірленді.

Заң жобасында мыналар көзделген:

- мемлекеттік-жекешелік әріптестік саласындағы заңнаманы және инвестициялар туралы келісімдер жасасу тетігін жетілдіру;
- бюджетаралық қатынастарды реформалау;
- «Самұрық-Қазына» қорының мемлекеттік сатып алу және сатып алу тәртібін қайта қарау.

Бұдан басқа, мемлекеттің экономикалық функцияларын жеке монополиялық операторлардың жүзеге асыруына тыйым салуды белгілеуді заңнамалық тұрғыдан бекіту; мемлекеттік органдардың жеке және заңды тұлғалардан негізсіз ақпарат сұрауларын қысқарту; артық кедергілерді және мемлекеттік қызметке іріктеу рәсімдерін алып тастау және одан шығу тәртібін оңайлату ұсынылады.

Заң жобасында 22 заңнамалық актіге, оның ішінде Бюджет, Кәсіпкерлік, Әкімшілік рәсімдік-процестік, Экология кодекстеріне және «Қазақстан Республикасындағы кедендік реттеу туралы» кодекске, сондай-ақ «Мемлекеттік-жекешелік әріптестік туралы», «Мемлекеттік сатып алу туралы», «Квазимемлекеттік сектордың

жекелеген субъектілерін сатып алу туралы», «Ұлттық әл-ауқат қоры туралы», «Рұқсаттар және хабарламалар туралы», «Табиғи монополиялар туралы», «Сауда қызметін реттеу туралы», «Мұнай өнімдерінің жекелеген түрлерін өндіруді және олардың айналымын мемлекеттік реттеу туралы», «Газ және газбен жабдықтау туралы», «Агроөнеркәсіптік кешенді және ауылдық аумақтарды дамытуды мемлекеттік реттеу туралы», «Автомобиль көлігі туралы» және т.б. заңдарға өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылып отыр.

Осы Заң жобасы бойынша қорытынды әзірлеу мерзімі 2022 жылғы 23 қарашаға дейін айқындалған.

18. «Еуразиялық экономикалық одақтың техникалық регламенттері талаптарының сақталуына мемлекеттік бақылауды (қадағалауды) Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің көрсетілген саладағы заңнамасын үйлестіру мақсатында жүзеге асыру қағидаттары мен тәсілдері туралы келісімді ратификациялау туралы».

Заң жобасы Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің заңнамасын үйлестіру мақсатында әзірленді және Одақтың техникалық регламенттері талаптарының сақталуын мемлекеттік бақылауды (қадағалауды) жүзеге асырудың қағидаттары мен тәсілдерін айқындауға бағытталған.

Келісімде ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің аумағында техникалық регламенттердің талаптарына сәйкес келмейтін өнімді анықтау, сондай-ақ айналысқа шығаруды болдырмау мақсатында мемлекеттік бақылау (қадағалау) органдарының өзара іс-қимылы көзделеді.

Осы Заң жобасы бойынша қорытынды дайындау мерзімі 2022 жылғы 14 желтоқсанға дейін айқындалған.

Комитет өткізген іс-шаралар

2021 жылғы 1 қыркүйектен бастап 2022 жылғы 30 маусымға дейінгі кезеңде Комитет 1 парламенттік тыңдау, 4 «дөңгелек үстел», Комитеттің 4 тақырыптық отырысын және 3 «Үкімет сағатын» өткізді:

1) жетінші сайланған Парламент Мәжілісінің өкілеттіктерін іске асыру жөніндегі екінші сессияға арналған негізгі іс-шаралар жоспарына сәйкес **2021 жылғы 14 қазанда** Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар - ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру шеңберінде «Кәсіпкерлікке мемлекеттің қатысуын қысқарту және адал бәсекелестікті дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасау» тақырыбында «дөңгелек үстел» өткізілді.

«Дөңгелек үстел» отырысына Парламент Мәжілісінің депутаттары, министрліктер мен ведомстволардың, парламенттік емес саяси партиялардың өкілдері, сондай-ақ «Атамекен» Ұлттық Кәсіпкерлер палатасының, қауымдастықтар мен қоғамдық бірлестіктердің өкілдері қатысты.

Осы «дөңгелек үстелде» нарық субъектілерінің үстем немесе монополиялық жағдайға ие нарық субъектілерінің шешуші қуатына тең қол жеткізуін қамтамасыз етуге; мемлекеттік және жеке операторлардың қызметін реттеуге; мемлекеттік тапсырмаларды

бөлу үшін негіздердің толық тізбесін, сондай-ақ тапсырыстарды мемлекеттік тапсырмалар тізбесіне енгізу үшін критерийлерді белгілеуге байланысты неғұрлым өзекті мәселелер талқылауға шығарылды.

Отырыс қорытындысы бойынша, «дөңгелек үстелге» қатысушылардың айтылған ұсыныстары адал бәсекелестікті дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасауға ықпал ететін бәсекелестік туралы заң жобасының нормаларын жетілдіру мақсатында жұмыс тобының отырыстарында қаралды;

2) Жетінші сайланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің екінші сессияға арналған негізгі іс-шаралар жоспарына сәйкес **2021 жылғы 11 қарашада** Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауында белгіленген міндеттерді іске асыру мақсатында «Ауылдық елді мекендерді таза ауыз сумен толық қамтамасыз ету мәселелері» тақырыбында «дөңгелек үстел» өткізілді.

«Дөңгелек үстел» отырысына Парламент Мәжілісінің депутаттары, сондай-ақ Индустрия және инфрақұрылымдық даму, Ұлттық экономика, денсаулық сақтау министрліктерінің өкілдері, Шығыс Қазақстан, Батыс Қазақстан және Қостанай облыстары әкімдерінің орынбасарлары қатысты.

«Дөңгелек үстелде» ауылдық елді мекендерді таза ауыз сумен қамтамасыз етудің ең өзекті мәселелері, оның ішінде сумен жабдықтау объектілерін салу, оларды тиісті жағдайда ұстау, сумен жабдықтау объектілерінің санитариялық-техникалық жай-күйі мәселелері, тариф белгілеу және сумен жабдықтау саласына инвестициялар және т.б. мәселелер талқылауға шығарылды.

Негізгі баяндаманы Индустрия және инфрақұрылымдық даму бірінші вице-министрі Қ.А. Өскенбаев жасады. Сонымен қатар денсаулық сақтау бірінші вице-министрі М.Е. Шоранов және Ұлттық экономика вице-министрі А.К. Әмрин баяндама жасады. Қостанай, Шығыс Қазақстан және Батыс Қазақстан облыстары әкімдерінің орынбасарлары өз баяндамаларында өңірлердегі сумен қамтамасыз етудің жай-күйі мәселелеріне тоқталды. «Дөңгелек үстел» қорытындысы бойынша ұсыныстар әзірленіп, Қазақстан Республикасының Үкіметіне жолданды;

3) **2021 жылғы 14 қыркүйекте** «Нұрсұлтан Назарбаев халықаралық әуежайы» АҚ қызметіндегі проблемалық мәселелер» тақырыбына арналған Комитеттің тақырыптық отырысы өтті.

Депутаттар алдында «Нұрсұлтан Назарбаев халықаралық әуежайы» АҚ Басқарма Төрағасы Ғ.Қ. Тәжімұратов, Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі Азаматтық авиация комитетінің төрағасы Т.Т. Ластаев, Ақмола облысы әкімінің орынбасары М.С. Таткеев, сондай-ақ Қаржы, Ұлттық экономика министрліктерінің, «Самұрық-Қазына» АҚ, «Қазақстанның Даму Банкі» АҚ және «ҚТЖ» ҰК» АҚ өкілдері баяндама жасады.

Әуежайдың проблемалық мәселелерін талқылау барысында депутаттар өткір мәселелерді көтерді, оның ішінде мынадай:

- әуежайдың «Қазақстанның Даму Банкі» АҚ алдындағы қаржылық қарызын өтеу;

- «Көкшетау әуежайы» филиалын жергілікті атқарушы органның балансына беру;

- Нұр-Сұлтан және Алматы қалаларының әуеайлақтарындағы ұшу-қону жолақтары мен әуежайларының терминалдары бойынша мүлікке салық мөлшерлемесін төмендету;

- сондай-ақ «Нұрсұлтан Назарбаев халықаралық әуежайы» АҚ қаржы-шаруашылық қызметіне талдау жүргізу қажеттілігіне қатысты мәселелер.

Отырыс қорытындысы бойынша мемлекеттік органдар мен ұйымдарға ұсынымдар берілді;

4) **2021 жылғы 28 қыркүйекте** «Қазақстан Республикасында баламалы энергия көздерін дамыту туралы» тақырыбында тақырыптық отырыс өтті.

Қазақстан Республикасының Энергетика вице-министрі Қ.Б. Рахымов және Қазақстан Республикасының Экология, геология және табиғи ресурстар вице-министрі А.Ә. Пірімқұлов және ҚРМГ серіктесі А.Н. Ермолаев депутаттар алдында баяндама жасады.

Ағымдағы жағдай және баламалы энергия көздері секторын дамыту бойынша атқарылған жұмыстар туралы талқылау барысында депутаттар:

- баламалы энергия көздерін дамыту туралы жаңа заң жобасы;

- электр қуатының жетіспеушілігі;

- көмір өнеркәсібі, осы саладағы жұмыс орындары;

- электр энергиясына тарифтер;

- баламалы энергетика өндірісіне арналған жабдықтар;

- қайталама өнеркәсіптік газды пайдалануға арналған технологиялар;

- қатты тұрмыстық қалдықтарды жағу және баламалы энергия өндіру, қоршаған ортаға әсер ету жөніндегі бағдарлама туралы мәселелерді көтерді.

Отырыс қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсынымдар берілді;

5) **2021 жылғы 7 желтоқсанда** «Nur Otan» партиясының «Өзгерістер жолы: әр азаматқа лайықты өмір!» сайлауалды бағдарламасын орындау жөніндегі Жол картасының 243-тармағын орындау шеңберінде «53 тазарту құрылысын салу және жаңғырту» тақырыбына арналған Комитеттің тақырыптық отырысы өтті. Депутаттар алдында ҚР Индустрия және инфрақұрылымдық даму бірінші вице-министрі Қ.Ә. Өскенбаев баяндама жасады.

Қазақстан Республикасының қалаларында халықтың қолайлы өмір сүру жағдайларын қамтамасыз етуді, сумен жабдықтау және су бұру қызметтерінің қолжетімділігін, 53 кәріздік тазарту құрылыстарын салу мен реконструкциялауды талқылау барысында депутаттар мынадай мәселелерді көтерді, олар:

- КТҚ салу және реконструкциялау бойынша үлгілік жобалық шешімдерді әзірлеу;

- КТҚ салу және реконструкциялау бойынша жобалау-сметалық құжаттаманы әзірлеу және жобаларды қаржыландыру;

- жоба созылып кеткен жағдайда ЖСҚ ұзартуға республикалық бюджеттен қосымша қаржыландыру;

- КТҚ салу және реконструкциялау кезінде нарықты монополияландыру;

- Экология кодексіне сәйкес әзірленген, Қазақстан Республикасының аумағында су сапасының стандарттарынан асатын қазіргі заманғы стандарттар;

- МЖӘ арқылы жобаларды қаржыландыру;

- жобалардың өтелу мерзімдері;

- тұтынушылар үшін тарифтер мәселелері.

Комитет отырысының қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсынымдар берілді;

6) **2021 жылғы 21 желтоқсанда** «2025 жылға қарай шикізаттық емес экспортты 2 есеге ұлғайту» тақырыбына арналған тақырыптық отырыс өткізілді. Қазақстан Республикасының Сауда және интеграция вице-министрі Қ.Қ. Төребаев депутаттар алдында баяндама жасады.

Отырысқа Парламент Мәжілісінің депутаттары, сондай-ақ мүдделі министрліктер мен ведомстволардың өкілдері қатысты.

Осы тақырыпты талқылау барысында депутаттар мынадай мәселелерді көтерді:

- «Nur Otan» партиясының сайлауалды бағдарламасын орындау бойынша жол картасы тармағының шикізаттық емес экспорт бойынша көрсеткішін орындау;

- жеңіл өнеркәсіптің шикізаттық емес экспорты үлесінің өзгеруі;

- фармацевтика өнеркәсібі өнімдері экспортының болжамды көрсеткіші;

- ковидке дейінгі және ковид кезеңдерінен бастап тауарлар саудасының қарқынын қалпына келтіру;

- цемент бағасының өсуі;

- ауыл шаруашылығы өнімдерін экспорттау;

- көлік қызметтерінің өсуі және т.б. мәселелер.

Комитет отырысының қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсынымдар берілді;

7) **2021 жылғы 25 қазанда** Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің отырыс залында «Мемлекеттік қызметтер көрсету процестерін жақсарту» тақырыбында «Үкімет сағаты» өтті. Қазақстан Республикасының цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрі Б.Б. Мусин баяндама жасады, Мәжілістің Экономикалық реформа және өңірлік даму комитетінің төрағасы А.П. Рау қосымша баяндама жасады. «Үкімет сағатының» қорытындысы бойынша ұсынымдар қабылданды.

8) **2022 жылғы 22 ақпанда** Қостанай облысының Лисаков қаласында А.П. Рудың төрағалығымен Моноқалаларды дамыту бағдарламасының жобасын талқылау бойынша «дөңгелек үстел» өткізілді.

«Дөңгелек үстел» отырысына Парламент Мәжілісінің депутаттары С.С. Ақышев, А.С. Сапарова, Е.В. Смышляева, сондай-ақ Лисаковск қаласының әкімі А.С. Ибраев, ҚР Ұлттық экономика министрлігінің Өңірлік даму департаментінің директоры Д.К. Жамбайбек, «Қостанай облысы әкімдігінің экономика

және бюджеттік жоспарлау басқармасы» ММ басшысы Г. Мұсағазин, Рудный, Арқалық және Жітіқара қалалары әкімдерінің орынбасарлары қатысты.

Отырысқа қаланың Құрметті азаматтары, қалалық мәслихат депутаттары, қала құраушы кәсіпорындардың басшылары, кәсіпкерлер, қала әкімдігінің мемлекеттік органдарының басшыларыда қатысты.

Отырыс барысында Ұлттық экономика министрлігі департаментінің директоры Д.К. Жамбайбектің баяндамасы тыңдалды. Ол қазіргі уақытта республикада 1,4 млн. адам саны бар 27 моноқала, 35 қала құраушы кәсіпорын бар екенін атап өтті. Моноқалалар халқының саны соңғы жеті жыл ішінде тұрақты.

Депутаттар моноқалаларды дамыту бойынша проблемалық мәселелерді көтерді. А.П. Рау бұл үшінші бағдарлама екенін атап өтті. Моноқалаларды дамытудың екінші бағдарламасы 2012-2020 жылдары қабылданып, іске асырылды. Сонымен қатар даму бағдарламасына сәйкес моноқалалар, ең алдымен, коммуналдық инфрақұрылымның, абаттандыру мен жолдың өзекті проблемаларын шешу үшін республикалық бюджеттен елеулі инвестициялар алды және алуды жалғастыруда.

9) **2022 жылғы 28 ақпанда** Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің жалпы отырыс залында «Қазақстан Республикасындағы ішкі туризмнің проблемалары мен даму перспективалары туралы» тақырыбында «Үкімет сағаты» өтті. Қазақстан Республикасының Мәдениет және спорт министрі Д.А. Абаев баяндама жасады. Экономикалық реформа және Өңірлік даму комитетінің төрағасы А.П. Рау қосымша баяндама жасады. Үкімет сағаты қорытындылары бойынша ұсынымдар қабылданды.

10) Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің отырысында берген тапсырмаларын іске асыру мақсатында **2022 жылғы 17 наурызда** «Қазақстан Республикасының негізгі тауар нарықтарын монополиясыздандыру жөніндегі шаралар туралы» тақырыбында «дөңгелек үстел» өткізілді.

Отырысты Комитет төрағасы Рау Альберт Павлович жүргізді. Дөңгелек үстелде Бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігінің төрағасы С.М. Жұманғарин негізгі баяндама жасады. Дөңгелек үстел тақырыбы бойынша Энергетика вице-министрі А.М. Мағауов, Индустрия және инфрақұрылымдық даму вице-министрі Б.С. Камалиев, Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі вице-министрі М.С. Олжабеков, Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі төрағасының орынбасары О.Т. Қизатов, «Атамекен» Ұлттық Кәсіпкерлер палатасы Басқарма төрағасының орынбасары Е.Л. Устемиров және тәуелсіз сарапшы П.В. Своик та сөз сөйледі.

Отырыс барысында «дөңгелек үстелге» қатысушылар мұнай және мұнай өнімдері, тауарлық газ, электр энергиясы, көлік және байланыс, қаржы нарықтары сияқты монополиялық тауар нарықтарына оларды монополиясыздандыру және бәсекелестікті дамыту тұрғысынан жүргізілген кешенді талдау қорытындылары бойынша пікір алмасты.

Отырыста бәсекелестікті дамыту жөніндегі неғұрлым өзекті мәселелер және Қазақстан Республикасының негізгі тауар нарықтарын монополиясыздандыру жөнінде қабылданып жатқан шаралар талқыланды. Депутаттардың дұрыс тәсілдерді әзірлеуге және монополияға қарсы заңнаманы жетілдіруге мүмкіндік беретін, сондай-ақ тауар нарықтарының шоғырлануын төмендетуге, нарыққа жаңа қатысушылардың пайда болуына, баға бәсекелестігін арттыруға және операторларды қысқартуға ықпал ететін негізделген ұсыныстары айтылды.

«Дөңгелек үстел» отырысына депутаттар, «Ауыл» Халықтық-демократиялық патриоттық партиясы» ҚБ, «Adal» саяси партиясы» ҚБ және «Жалпыұлттық әлеуметтік-демократиялық партиясы» ӨҚБ өкілдері, сондай-ақ барлық мүдделі орталық және жергілікті атқарушы мемлекеттік органдардың, ұлттық даму институттарының, «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасының өкілдері, қауымдастықтар мен бизнес-қауымдастықтар қатысты.

11) **2022 жылғы 25 сәуірде** Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің отырыс залында «Ауыл-Ел бесігі» жобасының іске асырылу барысы туралы» тақырыбында «Үкімет сағаты» өтті. Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрі А.С. Қуантыров баяндама жасады. Экономикалық реформа және өңірлік даму комитетінің төрағасы А.П. Рау қосымша баяндама жасады. Үкімет сағатының қорытындысы бойынша ұсынымдар қабылданды.

12) Жетінші сайланған Парламент Мәжілісінің өкілеттіктерін іске асыру жөніндегі екінші сессияға арналған негізгі іс-шаралар жоспарына сәйкес **2022 жылғы 17 маусымда** Экономикалық реформа және өңірлік даму комитеті Экология мәселелері және табиғат пайдалану және Аграрлық мәселелер жөніндегі комитеттермен бірлесіп, Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Жолдауын іске асыру аясында «Қазақстанның су саласын дамыту перспективалары» мәселесі бойынша Парламенттік тыңдау өткізді.

Парламенттік тыңдауға дайындық барысында ауылдық елді мекендерді таза ауыз сумен қамтамасыз ету бағыты бойынша талдау жүргізілді. Қорытындысы бойынша Комитет Парламенттік тыңдау материалдарының жинағына енгізу үшін ауылдық елді мекендерді таза ауыз сумен қамтамасыз ету бойынша өңірлер мен нақты АЕМ бөлінісінде ақпараттық-талдамалық материалдарды ұсынды.

2021 жылғы 1 қыркүйектен бастап 2022 жылғы 30 маусымға дейінгі кезеңде Комитет заң жобалары бойынша **106-дан** астам қорытынды дайындап, қарады. Комитет депутаттары Мәжілістің жұмыс топтарының құрамына және Мәжілістің бейінді комитеттерінің қызметі шеңберіндегі жұмыс кездесулеріне белсенді қатысты. Мемлекеттің лауазымды адамдарына **49** депутаттық сауал жолданды. Азаматтардың өтініштері бойынша **1049-дан** астам хат қаралып, қоғамдық қабылдау бөлмелерінде азаматтарды қабылдау жүзеге асырылды.

III БӨЛІМ

САЯСИ ПАРТИЯЛАР ФРАКЦИЯЛАРЫНЫҢ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ МЕН «ЖАҢА ҚАЗАҚСТАН» ДЕПУТАТТЫҚ ТОПТАРЫНЫҢ ҚАЗАҚСТАН ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНДЕГІ ЖҰМЫСЫ ТУРАЛЫ

3.1. «АМАНАТ» ПАРТИЯСЫНЫҢ ФРАКЦИЯСЫ

Фракция жетекшісі – «АМАНАТ» партиясының Төрағасы, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошанов

Фракция Жетекшісінің орынбасарлары - П.О. Казанцев, Е.Б. Саиров, И.С. Унжакова

Фракция Төралқасының орынбасарлары – П.О. Казанцев, Е.Б. Саиров, И.С. Унжакова, Қ.Б. Абасов, Е.С. Бейсенбаев, А.М. Жамалов, А.П. Рау, Е.В. Смышляева, Ж.Д. Сүлейменова

Парламент Мәжілісіндегі «АМАНАТ» партиясы фракциясының құрамына 73 депутат кіреді, оның ішінде 22 әйел (жалпы санының 30,1%), 35 жасқа дейінгі 5 депутат (6,8 %) бар.

Фракцияның негізгі функциялары:

- Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес партияның басшы органдарының заң шығарушылық және өзге де қызметінде бағдарламалық нұсқауларын және партия Төрағасының шешімдерін іске асыру;

- негізгі ережелері партияның бағдарламалық құжаттарында бекітілген, елдің қоғамдық-саяси және әлеуметтік-экономикалық дамуы мәселелері бойынша партия мен партия Төрағасының ұстанымын көрсететін саясатты Парламент Мәжілісінде жүргізу;

- фракция жиналысы қабылдаған шешімге сәйкес Парламент Палаталарының бірлескен отырыстарында және Парламент Мәжілісінің жалпы отырыстарында Фракция мүшелерінің ортақ дауыс беруін қамтамасыз ету;

- Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде көзделген Парламент Мәжілісі депутаттарының өкілеттігі шегінде партияның Сайлауалды бағдарламасының іске асырылуына бақылауды жүзеге асыру болып табылады.

Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі VII сайланған Парламенттің екінші сессиясының ашылуында, 2022 жылғы 11 қаңтардағы Мәжілістің жалпы отырысында, 2022 жылғы 16 наурыздағы «Жаңа Қазақстан: жаңару мен жаңғыру жолы» атты Қазақстан халқына Жолдауында, тиісінше 2022 жылғы 28 қаңтарда, 21 наурызда және 26 сәуірде өткен ХХІ, ХХІІ, ХХІІІ кезектен тыс партия съездерінде қойған міндеттер жұмыстың басты бағдары болып табылады.

Фракция мүшелері бастамашылық еткен заң жобалары

VII сайланған Парламент Мәжілісінің **II сессиясы** басталғаннан бері фракция депутаттары **22** заң жобасына бастамашылық

жасады, оның ішінде Мемлекет басшысы қол қойғаны - 10, Сенатқа жіберілгені – 6, Мәжілістің қарауында жатқаны - 6.

VII сайланған Парламент Мәжілісінің I сессиясынан 1 заң жобасы өтті, Мемлекет басшысы қол қойғаны - 1.

Алдыңғы сайланымнан 3 заң жобасы өтті, оның ішінде Мемлекет басшысы қол қойғаны – 2, Мәжілістің қарауында жатқаны - 1.

Осылайша, Фракция мүшелері 26 заң жобасына бастамашылық жасады, олардың ішінде Мемлекет басшысы қол қойғаны – 13, Сенатқа жіберілгені - 6, Мәжілістің жұмысында жатқаны - 7.

Мемлекет басшысы қол қойған заңдар (13)

1. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері С.А. Симонов, А.В. Бойчин, А.М. Жамалов, Мәжіліс депутаты – И.В. Смирнова, Сенат депутаттары А.И. Лукин, Н.Н. Қылышбаев, О.В. Перепечина). Президент 18.11.2021 ж. қол қойды (№ 73-VII ҚРЗ).

Кірістерді жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимылдың ұлттық жүйесін жақсарту, Ақшаны жылыстатуға қарсы күрестің қаржылық шараларын әзірлеу тобының халықаралық стандарттарын іске асыру мақсатында әзірленді.

Заңның негізгі бағыттары:

- Қазақстан Республикасының жария лауазымды адамдары жүзеге асыратын, ақшамен және өзге мүлікпен операциялар бойынша тиісті бақылауды заңнамалық деңгейде белгілеу;

- цифрлық активтер шығаруды, олардың сауда-саттығын ұйымдастыруды, цифрлық активтерді ақшаға, құндылықтарға және өзге де мүлікке айырбастау жөнінде қызметтер көрсетуді жүзеге асыратын тұлғаларды қаржы мониторингі субъектілеріне жатқызу;

- мекеменің заңды иесі туралы мәліметтердің (тікелей немесе жанама) ашықтығын белгілеу мақсатында қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті органға Бизнес-сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізілімінің деректеріне қол жеткізуге рұқсат беру болып табылады.

2. Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері Б.А. Бекжанов, С.В. Имашева, Н.Р. Раззақ, Сенат депутаттары Қ.Б. Сафинов, Л.Ж. Сүлеймен). Президент 20.12.2021 ж. қол қойды (№ 82-VII ҚРЗ).

Президент жанындағы Сот және құқық қорғау жүйелерін реформалау жөніндегі комиссия әзірлеген сот жүйесін жетілдіру жөніндегі тәсілдерді іске асыру мақсатында әзірленді.

Судьялар корпусының кәсібилігін арттыруға, сондай-ақ судьялардың жауапкершілігі мен тәуелсіздігін арттыруға бағытталған түзетулердің екі блогы көзделеді.

Судья кадрларын іріктеу және судьялардың кәсіби қызметін бағалау тетіктерін жетілдіруге, судьяларды жауапқа тартудың ескіру мерзімдерін ұлғайтуға, соттарды қаржыландырудың жаңа моделін белгілеуге бағытталған түзетулер енгізіледі.

Аудандық соттарда тең дәрежелі лауазымдарға кандидаттарды іріктеу кезінде шалғайдағы және құрамы аз соттарда кемінде бес жыл жұмыс істеген судьяның басымдығына қатысты нормалар енгізіледі

3. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сот жүйесі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері Б.А. Бекжанов, С.В. Имашева, Н.Р. Раззақ, Сенат депутаттары Қ.Б. Сафинов, А.Ж. Сүлеймен). Президент 20.12.2021 ж. қол қойды (№ 83-VII ҚРЗ).

Заң жобасының мақсаты қолданыстағы заңнаманы «Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Конституциялық заңының жобасына сәйкес келтіру болып табылады.

Заң жобасында Қазақстан Республикасының Бюджет кодексіне, Қылмыстық-процестік кодексіне, Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексіне, сондай-ақ «Қазақстан Республикасының Жоғары Сот Кеңесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына түзетулер көзделеді.

Судьялыққа кандидаттардың психологиялық тестілеуді қайта тапсырудан өту мерзімдерін, сондай-ақ біліктілік емтиханының басқа кезеңдерін тапсырмаған адамдар үшін мерзімдерді нақтылау бойынша түзетулер енгізілді.

4. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне дауларды соттан тыс және сотқа дейін реттеу институттарын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері Б.Т. Кесебаева, С.В. Имашева, Сенат депутаттары Қ.Б. Сафинов, А.Ж. Сүлеймен). Президент 20.12.2021 ж. қол қойды (№ 84-VII ҚРЗ).

Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2020 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауында медиация саласындағы мемлекеттік саясатты жетілдіру қажеттігі туралы берілген тапсырмасына сәйкес әзірленді.

Мақсаты: медиация институтын дамыту және дауларды реттеу кезінде азаматтарға білікті заң көмегін көрсету.

Міндеттері: татуластыру рәсімдерін қолдану аясын кеңейту, азаматтардың сот шығыстарын барынша азайту, халықтың дауды соттан тыс реттеуге мүдделілігін анықтау.

Медиаторлар ұйымдарының негізгі функцияларын және уәкілетті органның құзыретін айқындау, онлайн-медиацияны дамыту көзделеді.

5. Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы Қазақстан Республикасының кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа

да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері С.А. Симонов, А.М. Жамалов, Сенат депутаттары О.В. Перепечина, Ғ.И. Дүйсембаев). Президент 20.12.2021 ж. қол қойды (№ 85-VII ҚРЗ).

Мемлекет басшысының жекелеген тапсырмаларын, бизнес пен азаматтарды қолдау жөніндегі бастамаларды, көлеңкелі экономикаға қарсы іс-қимылға бағытталған, салықтық әкімшілендіруді жақсарту жөніндегі шараларды іске асыру мақсатында әзірленді.

Қазақстан Республикасы Президентінің 2020 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауында берілген ішкі нарықта валюталық түсімді сатуға экспорттаушыларды ынталандыру жөніндегі тапсырмасын орындау мақсатында заң жобасында шикізат экспортынан түскен валюталық түсімнің кемінде 50%-ын шетелдік валютаны теңгеге айырбастауды жүзеге асырған бизнес субъектілерінің тауарлардың экспорты кезінде 80%-ға дейінгі мөлшерде ҚҚС-ты қайтарудың оңайлатылған тәртібін ұсыну жөніндегі нормалар ұсынылады.

Мемлекет басшысының 2021 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауында берілген тапсырмасын орындау үшін ең төмен жалақыны есептік көрсеткіш ретінде пайдалануды оны ең төмен есептік көрсеткішке ауыстыру жолымен алып тастау көзделген.

Бизнесті және азаматтарды қолдау мақсатында:

- салық төлеуші жеке тұлғаларды алдағы төлемдер мен салық берешегі туралы, оның ішінде банктердің және «Азаматтарға арналған үкімет» КЕАҚ мобильдік қосымшалары арқылы хабардар ету;

- 2021 жылғы 1 қаңтардан бастап жүк көтергіштігіне байланысты жүк автомобильдері үшін белгіленген мөлшерлемелер бойынша «В» санатындағы жеке көлік құралдарына салықты есептеу құқығын беру;

- салықтарды төлеу бойынша бір жылдан астам мерзімге тек жылжымайтын мүлік кепілімен немесе банк кепілдігімен бөліп төлеу ұсынылады. Жеке тұлғаның жалғыз тұрғын үйін кепіл ретінде қабылдауға шектеу енгізу;

- микроқаржылық қызметті жүзеге асыратын ұйымдарға ұқсас кредиттік серіктестіктерге провизиялар (резервтер) құру жөніндегі шығыстар сомасын шегеруге құқық беру;

- тарату салық тексеруінсіз камералдық бақылау арқылы қаржы-шаруашылық қызметті жүзеге асырмаған ҚҚС төлеушілердің қызметін тоқтатуды оңайлату;

- есепке алу-бақылау маркасын және банк кепілдігін немесе мүлік кепілін нысаналы пайдалану туралы міндеттемені ұсынған кезде алкоголь өнімі жөнелтілген күні алкоголь өнімі бойынша акциз төлеудің екінші тәсілін беру ұсынылады.

Салықтық әкімшілендіруді жетілдіру, көлеңкелі экономикаға қарсы іс-қимыл жасау мақсатында:

- ЕАЭО-ның кедендік аумағына әкелінген тауарларды қадағалау тетігі туралы келісімнің нормаларын ұлттық салық заңнамасына имплементациялау;

- мобильді төлемдерді реттеу;

- ЕДБ мен төлем ұйымдарының шетелдік интернет-компаниялардың пайдасына жеке тұлғалар жүзеге асырған төлемдер мен аударымдардың сомалары туралы ақпаратты мемлекеттік кіріс органдарына беру міндетін көздеу;

- тұтынушылардың құқықтарын қорғау және жұртшылық тарапынан бақылауды күшейту мақсатында салық төлеушінің паспортын енгізу ұсынылады.

6. Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері А.С. Құспан, И.С. Унжакова, Сенат депутаттары А.О. Шәкіров, М.А. Құл-Мұхаммед, Қ.П. Қожамжаров). Президент 29.12.2021 ж. қол қойды (№ 90-VII ҚРЗ).

Адам құқықтары жөніндегі уәкіл мен оның өңірдегі өкілінің мәртебесін, лауазымға сайлау және лауазымнан босату тәртібін, қызметтің қағидаттары мен кепілдіктерін, сондай-ақ оның өкілеттіктерін реттейтін негізгі ережелерді айқындау арқылы адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қорғау саласындағы заңнаманы жетілдіру мақсатында әзірленді.

Адам құқықтарын көтермелеумен және қорғаумен айналысатын ұлттық мекемелердің мәртебесіне қатысты қағидаттарға, сондай-ақ Омбудсмен институтын қорғау және нығайту қағидаттарына сәйкес Уәкіл лауазымы сайланбалы негізде бес жыл мерзімге тағайындалады. Қызмет ету кезеңінде ол оқытушылық, ғылыми не өзге де шығармашылық қызметті қоспағанда, саяси қызметпен айналыса алмайды, мемлекеттік қызметте бола алмайды, ақы төленетін басқа да қызметпен айналыса алмайды.

Уәкілге сот тәртібімен қолданылатын қылмыстық немесе әкімшілік жауаптылыққа тартуға қатысты қол сұғылмаушылықтың, оның қызметіне араласуға жол бермеудің және заңда көзделмеген қандай да бір функцияларды жүктеудің, сондай-ақ оның өз өкілеттіктерін жүзеге асыруына кедергі келтіру мақсатында қандай да бір нысанда ықпал етудің кепілдіктері жазылады.

Уәкілдің адам мен азаматтың бұзылған құқықтарын қалпына келтіру бөлігіндегі өкілеттіктерін айтарлықтай кеңейту ұсынылады. Мәселен, шағымды қарау нәтижелері бойынша Уәкіл:

- әрекеттері (әрекетсіздігі) салдарынан өтініш берушінің құқықтары мен бостандықтары бұзылған мемлекеттік органдарға, лауазымды адамдарға, мемлекеттік қызметшілерге бұзылған құқықтарды қалпына келтіру үшін қабылдануы тиіс шараларға қатысты ұсынымдар жолдай алады;

- адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын бұзған адамға қатысты тәртіптік немесе әкімшілік іс жүргізу не қылмыстық іс қозғау туралы өтінішхатпен уәкілетті мемлекеттік органдарға немесе лауазымды адамдарға жүгіне алады;

- шектелмеген адамдар тобының мемлекеттік органның, лауазымды адамдардың, мемлекеттік қызметшілердің шешімдерімен немесе әрекеттерімен (әрекетсіздігімен) бұзылған

құқықтары мен бостандықтарын қорғау үшін талап қоюмен сотқа жүгіне алады, сондай-ақ заңда белгіленген нысандағы процеске қатыса алады. Бұл ретте Уәкіл жіберетін талап арыз (талап қою) салық заңнамасына сәйкес мемлекеттік баждан босатылады.

Уәкіл, егер өзіне бұқаралық ақпарат құралдарынан адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын бұзу фактілері туралы мәлім болған жағдайда, заң жобасында көзделген шараларды қамтамасыз ете отырып, бұзушылықтар туралы шағымды қарауға бастамашылық жасауға құқылы екендігі айтылады.

Мазмұндық тұрғыдан Уәкілге адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарының бұзылғаны туралы ақпаратты зерделеу және талдау, шағымдарды қарау қорытындыларын жинақтап қорыту функциялары жүктеледі, бұл оның қызметіне жүйелі сипат береді. Осы қызметтің қорытындысы бойынша Уәкілдің адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз ету, әкімшілік рәсімдерді жетілдіру бойынша жалпы сипаттағы ескертулер мен ұсыныстар жіберуі күтіледі. Ол заң шығару бастамасы құқығы субъектілеріне қолданыстағы заңнамаға түзетулер енгізу туралы ұсыныстармен өтініш білдіре алады, ал қоғамдық маңызы зор не адам мен азаматтың Қазақстан Республикасының Конституциясында кепілдік берілген құқықтары мен бостандықтары өрескел немесе жаппай бұзылған жағдайларда жолданымды тікелей Президентке, Парламент Палаталарына немесе Үкіметке жібере алады. Уәкіл Конституциялық кеңеске осындай құқығы бар адамдардың жолданым жіберуі туралы өтінішхат беруге құқылы болады.

7. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері А.С. Құспан, И.С. Унжакова, Сенат депутаттары А.О. Шәкіров, М.А. Құл-Мұхаммед, Қ.П. Қожамжаров). Президент 29.12.2021 ж. қол қойды (№ 91-VII ҚРЗ).

Қазақстан Республикасының Бюджет, Қылмыстық-процестік, Азаматтық процестік, Әкімшілік рәсімдік-процестік кодекстеріне, «Шетелдіктердің құқықтық жағдайы туралы» және «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына түзетулер енгізу көзделеді.

Бұл түзетулер Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің мемлекеттік органның, жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару органдарының, лауазымды адамдардың, мемлекеттік қызметшілердің шешімдерімен немесе әрекеттерімен (әрекетсіздігімен) бұзылған шектелмеген адамдар тобының құқықтары мен бостандықтарын қорғау үшін талап қоюмен сотқа жүгіну мүмкіндігі бөлігінде өзінің өкілеттіктерін кеңейтуге байланысты.

Заң жобасының жаңашылдығы Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің өңірдегі өкілін тағайындау және мәслихаттың келісім беру тәртібі болуға тиіс. Осыған байланысты аталған түзетулер «Қазақстан Республикасындағы жергілікті

мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» Қазақстан Республикасының Заңына енгізіледі.

8. Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің қызметі мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері А.С. Құспан, И.С. Унжакова, Сенат депутаттары А.О. Шәкіров, М.А. Құл-Мұхаммед, Қ.П. Қожамжаров). Президент 29.12.2021 ж. қол қойды (№ 92-VII ҚРЗ).

Заң жобасы әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстің нормаларын «Қазақстан Республикасындағы адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы» Қазақстан Республикасы Заңы жобасының нормаларына сәйкес келтіру мақсатында әзірленді.

Уәкілдің өз өкілеттігі мерзімі ішінде күштеп әкелуге, әкімшілік жазалау шараларына тартылмайтынын белгілейтін түзетулер көзделген. Судьяның Уәкілге қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау шарттары айқындалды.

Заң жобасын қабылдау адамның және азаматтың конституциялық құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз етуге бағытталған демократиялық процестерді дамытуды күшейтуге, Уәкіл институтының тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

9. Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы Қазақстан Республикасының кодексіне (Салық кодексі) толықтыру енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері А.С. Құспан, И.С. Унжакова, Сенат депутаттары А.О. Шәкіров, М.А. Құл-Мұхаммед, Қ.П. Қожамжаров). Президент 29.12.2021 ж. қол қойды (№ 93-VII ҚРЗ).

Салық кодексінің 616-бабына Уәкіл жіберетін талап қоюды мемлекеттік баждан босату бөлігінде толықтыру енгізіледі.

10. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері А.С. Құспан, З.Б. Сүлейменова, Сенат депутаты М.А. Құл-Мұхаммед). ҚР Президенті 14.02.2022 ж. қол қойды (№ 107 ҚРЗ).

Жоба 1969 жылғы 23 мамырдағы халықаралық шарттар құқығы туралы Вена конвенциясына сәйкес келтіруге бағытталған:

- «халықаралық шартты құрайтын құжаттар алмасу» ұғымы енгізіледі;

- «дәйектеу», «қол қою», «өкілеттіктер», «халықаралық шарт жасасу» ұғымдарының анықтамалары қайта қаралады;

- ратификацияланбаған халықаралық шарт оған ратификациялауға жататын өзгерістер енгізілген жағдайда ратификациялауға жатады деп көзделеді,

11. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бала құқықтарын қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы ((әзірлеушілер: VI сайланған Мәжіліс депутаттары - Фракция мүшелері И.П. Аронова, З.Я. Балиева, С.В. Имашева; ҚХА депутаттық тобының мүшесі Н.В. Жұмаділдаева;

ҚХП фракциясының мүшесі И.В. Смирнова, Сенат депутаттары М. Бақтиярұлы, Н.Н. Қылышбаев, Е.Қ.Мамытбеков, А.Т. Мұсаханов, Д.О. Нұржігітова, Л.Ж. Сүлеймен). Президент 03.05.2022 ж. қол қойды (118-VII ҚРЗ).

Балалардың мүддесі үшін заңнаманы жетілдіру, сондай-ақ 2015 жылғы қыркүйекте Комитеттің 70-сессиясында Қазақстан Республикасының Бала құқықтары туралы конвенцияның ережелерін орындауы туралы Төртінші кезеңдік баяндаманы қорғау қорытындылары бойынша және «Балаға мейірімді Қазақстан» атты екі халықаралық конференцияның қорытындылары бойынша дайындалған ұсынымдар шеңберінде берілген бала құқықтары жөніндегі БҰҰ комитетінің ұсынымдарын іске асыру мақсатында әзірленді.

12. «Республикалық референдум туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері Б.А. Бекжанов, М.С. Елубаев, А.Қ. Нұркина, Сенат депутаты Л.Ж. Сүлеймен). Президент 05.05.2022 ж. қол қойды (№119-VII ҚРЗ).

Республикалық референдум өткізу кезінде бюллетеньдерге қойылатын талаптарды регламенттейтін ережелерді қамтиды, бұл дауыс беру рәсімін жүзеге асыру процесінде азаматтар үшін қолайлы жағдай туғызады (сұрақты сызып тастау арқылы емес, таңдап алынған сұрақтың тұсына белгі қою арқылы дауыс беру).

Сенат қоғамдық-саяси мәнге байланысты республикалық референдумның нысанасы бола алмайтын сұрақтарды нақтылады (3-баптан Тұңғыш Президентке сілтеме алып тасталды).

13. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: VI сайланған Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері Г.Қ. Бижанова, С.Ф. Бычкова; Сенат депутаттары С.М. Айтпаева, В.В. Волков). 13.04.2022 ж. мақұлданды және Сенаттың қарауына жіберілді.

Президенттің 2018 жылғы 15 ақпандағы Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары негізінде әзірленді. Ең көп қолданылатын технологияларды пайдалануды стандарттауға және зияткерлік меншік құқықтарын қорғауды қамтамасыз етуге бағытталған.

Мақұлданған және Сенатқа жіберілген заң жобалары (6)

14. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мүгедектігі бар адамдардың өмір сүру сапасын жақсарту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары: Фракция мүшелері – Е.С. Бейсенбаев, Д.Б. Зәкиева, Л.П. Павловец, Сенат депутаттары А.Ш. Әлназарова, О.А. Булавкина, С.А. Карплюк, Л.Т. Рысбекова, Е.Х. Сұлтанов 11.05.2022 ж. мақұлданды және Сенаттың қарауына жіберілді.

Заң жобасында мүгедектікке деген қазіргі көзқарас түбегейлі өзгерді, кемтар балалардың білім алу қажеттіліктерін қанағаттандыруды қоса алғанда, мүгедектігі бар адамдардың

құқықтарын түсіну мен түсіндірудің негіз қалаушы қағидаттарының кешені айқындалды, осы саладағы салыстырмалы талдау, ұлттық заңнама мен озық тәжірибе негізінде ережелерді іске асыру тетіктері әзірленді.

15. Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне байланыс мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері Ж.Т. Телпекбаева, Д. В. Колода, Сенат депутаты Е.Х. Сұлтанов). 09.03.2022 ж. бірінші оқылымда мақұлданды.

Заң жобасы Мемлекет басшысының тапсырмаларын іске асыру шеңберінде әзірленді және цифрлық теңсіздікті жоюға, интернетке барынша қол жеткізуді және сапалы байланысты қамтамасыз етуге бағытталған.

Ол ірі кәсіпкерлік субъектілері үшін заңнамада белгіленген техникалық өлшемдерге сәйкес келмейтін байланыс және интернетке қол жеткізу қызметтерін көрсеткені үшін әкімшілік айыппұл мөлшерін ұлғайту жолымен байланыс операторларының жауапкершілігін күшейтуге, сондай-ақ азаматтардың сапалы байланыс пен интернетке қол жеткізу құқықтарын қорғауға және операторлар арасында бәсекелестік үшін қосымша жағдайлар жасауға мүмкіндік береді.

16. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары: Фракция мүшелері – С.А. Симонов, А.В. Бойчин, А.М. Жамалов, Сенат депутаттары А.И. Лукин, С.Ә. Мәкежанов). 15.06.2022 ж. мақұлданды және Сенаттың қарауына жіберілді.

Заңды тұлғалардың өздерінің бенефициарлық меншік иелерін ашу міндетін белгілеуге; Терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен байланысты ұйымдар мен тұлғалардың тізбесіне енгізілген субъектілердің тікелей немесе жанама бақылауындағы қаражат пен өзге де активтерді тоқтатуға; қылмыстық қаражатты жария еткені үшін қылмыстық жауапкершілікті күшейтуге және ФАТФ ұсынымдарымен айқындалған бірқатар қылмыстық құқық бұзушылықтар үшін «мүлікті тәркілеу» түріндегі қылмыстық жазаны белгілеуге бағытталған.

17. Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексін қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары: Фракция мүшелері – С.А. Симонов, А.В. Бойчин, А.М. Жамалов, Сенат депутаттары А.И. Лукин, С.Ә. Мәкежанов). 15.06.2022 ж. мақұлданды және Сенаттың қарауына жіберілді.

Кірістерді жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимылдың ұлттық жүйесін жақсарту, ақшаны жылыстатуға қарсы күрестің қаржылық шараларын әзірлеу тобының халықаралық

стандарттарын іске асыру мақсатында әзірленді. Заңды тұлғалардың қылмыстық жолмен алынған қаражатты жылыстатқаны үшін әкімшілік жауапкершілігін белгілеу, қаржы мониторингі органдарының лауазымды адамдарына тиісті әкімшілік құқық бұзушылықтардың хаттамаларын жасауға, ал соттарға әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға және олар бойынша шешімдер қабылдауға өкілеттік беру ұсынылады.

18. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын мемлекеттік реттеуді, бақылау мен қадағалауды күшейту және қаржылық (инвестициялық) пирамидалардың қызметіне қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары: фракция мүшелері – М.Ә. Құсайынов, Д.К. Әлімбаев, ҚХА депутаттық тобының мүшесі Ю.В. Ли, Сенат депутаты А.И. Лукин) 15.06.2022 ж. мақұлданды және Сенаттың қарауына жіберілді.

Мемлекет басшысының қаржы пирамидаларына қарсы іс-қимыл жөніндегі тапсырмаларын іске асыру мақсатында әзірленді. Заң жобасы қаржы (инвестициялық) пирамидаларын жарнамалау үшін қылмыстық жауапкершілікті енгізуге; қаржы (инвестициялық) пирамидаларын құру үшін жазаны қатаңдатуға; сотқа дейінгі тергеп-тексеруді бастаған ішкі істер органдарына немесе экономикалық тергеу қызметіне қаржы (инвестициялық) пирамидаларын жарнамалау үшін тергеулігін айқындауға; қылмыстық іс-әрекеттерді әкімшілік құқық бұзушылықтардан арылтуға; жеке және (немесе) заңды тұлғалардың оны жүзеге асыру құқығы жоқ тұлғалардың пайдасына жеке және (немесе) заңды тұлғалардың ақша қаражатын және (немесе) өзге де мүлкін тартуға байланысты қызметті жарнамалауға тыйым салуды енгізуге бағытталған.

19. Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне қаржылық (инвестициялық) пирамидалардың қызметіне қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша толықтыру енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары: фракция мүшелері – М.Ә. Құсайынов, Д.К. Әлімбаев, ҚХА депутаттық тобының мүшесі Ю.В. Ли, Сенат депутаты А.И. Лукин). 15.06.2022 ж. мақұлданды және Сенаттың қарауына жіберілді.

Мемлекет басшысының қаржы пирамидаларына қарсы іс-қимыл жөніндегі тапсырмаларын іске асыру мақсатында әзірленді. Әкімшілік теріс қылық пен қылмыстық жазаланатын іс-әрекеттің ара-жігін ажырату үшін Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекске түзетулер енгізіледі.

Мәжілістің қарауындағы заң жобалары (7)

20. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сот-сараптама қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: VI сайланған Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері С.Ф. Бычкова, З.Ж. Аманжолова, Б.Т. Кесебаева, В.И. Олейник, Сенат депутаты С.А. Мәкежанов). 23.06.2021 ж. бірінші оқылымда мақұлданды.

Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасын іске асыру мақсатында әзірленді.

Заң жобасы ең жаңа технологиялық құралдар мен зерттеу әдістерін дамытуды және қолдануды ынталандыратын, сот ісін жүргізуде сот сараптамасының мүмкіндіктерін пайдаланудың бәсекеге қабілетті сипатын қамтамасыз ететін кәсіби сот-сараптама қызметтерінің бәсекелестік нарығын дамыту үшін жағдай жасауға бағытталған

21. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне атқарушылық іс жүргізуді жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары: фракция мүшелері - Д.В. Колода, Н.Р. Раззақ, ҚХП фракциясының мүшесі – И.В. Смирнова, ҚХА депутаттық тобының мүшесі Н.Г. Дементьева, Сенат депутаттары Қ.Б. Сафинов, А.Ж. Сүлеймен). Қорытынды дайындау жүргізілуде.

Заң жобасы атқарушылық іс жүргізу бойынша заңнаманы жетілдіру мақсатында әзірленді.

Заң жобасында атқарушылық іс жүргізу мәселелері жөніндегі заңнамалық актілердегі олқылықтарды, коллизиялар мен қайшылықтарды, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық көріністеріне ықпал ететін нормаларды жою көзделеді.

22. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қорғаныс өнеркәсібі және мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары: Фракция мүшелері – Қ.Т. Ержан, М.Т. Ерман, А.С. Құспан, Сенат депутаты Н.Н. Нұрсипатов). Қорытынды дайындау жүргізілуде.

Қорғаныс өнеркәсібі және мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс туралы заңнаманы жетілдіру мақсатында әзірленді.

Заң жобасында:

- мемлекеттік авиацияда ұшу жұмысының бірыңғай тәртібін белгілеу, мемлекеттік авиация саласындағы әртүрлі нормативтік құқықтық актілердің талаптарын күштік құрылымдардың ерекшелігін (ерекшеліктерін) және мақсатын ескере отырып үйлестіру;

- практикада іске асырылмауына байланысты мемлекеттік қорғаныс тапсырысы шеңберінде сатып алынатын әскери мақсаттағы және қосарланған мақсаттағы тауарларды (өнімдерді), әскери мақсаттағы жұмыстарды және әскери мақсаттағы көрсетілетін қызметтерді мемлекеттік мекемелерге бөлу және беру тәртібін белгілейтін нормаларды алып тастау;

- қосалқы бөлшектерді сатып алу рәсімін оңайлатуға және уәкілетті органды әскери мақсаттағы тауарлардағы (өнімдердегі), қосарланған мақсаттағы (қолданыстағы) тауарлардағы (өнімдердегі), әскери мақсаттағы жұмыстардағы және әскери мақсаттағы көрсетілетін қызметтердегі ақау себептерін анықтау жөніндегі комиссия құрамынан алып тастауға бағытталған нормалар ұсынылады.

23. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне отбасы институтын нығайту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері

Е.С.Бейсенбаев, Ж.Н. Нұрманбетова, Л.К. Рамазанова, А.Ә. Сарым, Сенат депутаты Л.М. Қалтаева). Қорытынды дайындау жүргізілуде.

Үкіметтің, уәкілетті органның және жергілікті атқарушы органдардың құзыреті нақтыланатын, сондай-ақ тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу мәселелерін құқықтық реттеуді тұжырымдамалық тұрғыдан толықтыратын мемлекеттік отбасылық саясат саласындағы әкімшілендірудің және ведомствоаралық өзара іс-қимылдың нақты жүйесін белгілейтін нормалар енгізіледі (тұрмыстық зорлық-зомбылықтан зардап шеккен, өмірлік қиын жағдайда деп танылған адамдарға арнаулы әлеуметтік қызметтер көрсету, жастар ресурстық орталықтарының мемлекеттік отбасылық саясатын іске асыруға қосу және басқалары).

24. Органикалық өнім өндіру және оның айналымы туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары: Фракция мүшесі – Б.М. Сартбаев, ҚХА депутаттық тобының мүшесі Ш.А. Осин, Сенат депутаттары Ә.Ә. Бектаев, А.Қ. Күрішбаев). Қорытынды дайындау жүргізілуде.

Органикалық өнім өндіру және оның айналымы саласындағы заңнаманы жетілдіру мақсатында әзірленді. Осы салада қолданылып жүрген нормативтік құқықтық актілер отандық органикалық өнім өндірушілердің заңды мүдделеріне сай келмейді және органикалық өндірісті жүргізудің халықаралық және өңірлік практикасына сәйкес келмейді.

Заң жобасына сәйкес, органикалық өндірісті сертификаттау өткізу нарығының сұраныстары мен артықшылықтарына, оның ішінде өндіруші таңдаған органикалық өндіріс стандартының талаптарына сәйкестігіне байланысты жүзеге асырылатын болады.

Сертификаттау объектілерінен түпкілікті өнімді – органикалық өнімді алып тастау және тек оны өндіру процестерін ғана сертификаттау ұсынылады.

25. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне органикалық өнім өндіру және оның айналымы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары: фракция мүшесі – Б.М. Сартбаев, ҚХА депутаттық тобының мүшесі Ш.А. Осин, Сенат депутаттары Ә.Ә. Бектаев, А.Қ. Күрішбаев). Қорытынды дайындау жүргізілуде.

Органикалық өнім өндіруді және оның айналымын мемлекеттік қолдау (тыңайтқыштар құнын субсидиялау) көзделеді.

Экология кодексіне енгізілетін түзету ауыл шаруашылығы өнімін, акваөсіру өнімін, тамақ өнімін, жабайы өсімдіктерден алынған өнімді және оларды қайта өңдеу өнімдерін өндірушілерге өз өнімдерін экологиялық таңбалауды ерікті негізде жүзеге асыруға құқық береді.

26. Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық кодексіне толықтырулар енгізу туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары: Фракция мүшесі – Б.М. Сартбаев, ҚХА депутаттық тобының мүшесі Ш.А. Осин, Сенат депутаттары Ә.Ә. Бектаев, А.Қ. Күрішбаев). Қорытынды дайындау жүргізілуде.

Органикалық өнім өндіру саласындағы заңнама талаптарына сәйкес келмейтін органикалық өнім айналымы үшін әкімшілік жауапкершілік енгізіледі. Бұрын мұндай норма болмаған.

Бұдан бөлек, заң шығару жұмысы процесінде Парламент Мәжілісінің екінші сессиясы барысында депутаттар - Фракция мүшелері мақұлданған және Сенатқа жіберілген 74 заң жобасының 37-іне 2021 түзету енгізді.

Жалпы отырыстарда заң жобаларын талқылау кезінде депутаттар - «AMANAT» Фракциясының мүшелері 139 рет сөз сөйлеп, 155 мәселені көтерді.

Фракцияның іс-шаралары

Фракция жиналыстары

Парламент Мәжілісінің II сессиясы кезінде Фракцияның 9 жиналысы өтті.

2021 жылғы 12 қазанда Премьер-Министрдің бірінші орынбасары А.Ә. Смайыловтың, Үкімет мүшелерінің, Партия хатшысы М.Ә. Сембековтың қатысуымен өткен Фракцияның кеңейтілген жиналысында 2021 жылғы қаңтар – қыркүйекте Партияның сайлауалды бағдарламасын орындаудың Жол картасын (бұдан әрі – Жол картасы) іске асырудың аралық қорытындылары қаралды.

Кеңейтілген жиналыстың қорытындысы бойынша Үкіметке 2021 жылға арналған Жол картасының жоспарлы индикаторларына уақтылы және толық қол жеткізуді қамтамасыз ету, жоспарлау сапасын және орталық мемлекеттік органдардың жергілікті атқарушы органдармен жұмысын нақты үйлестіруді жақсарту ұсынылды. Фракция төралқасына 2021 жылдың қорытындысымен Жол картасының тармақтары бойынша нысаналы индикаторларға уақтылы, сапалы және толық қол жеткізуге ағымдағы бақылауды күшейту тапсырылды.

2021 жылғы 18 қазанда Премьер-Министрдің бірінші орынбасары Ә.А. Смайыловтың, Үкімет мүшелерінің қатысуымен өткен Фракцияның кеңейтілген жиналысында Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауында қойылған міндеттер тұрғысында «2022-2024 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы», «Қазақстан Республикасының қорынан 2022-2024 жылдарға кепілдендірілген трансферт туралы» заңдардың жобалары қаралды. Қазақстан Республикасының 2022-2024 жылдарға арналған Жұмыс қорытындысы бойынша заң жобалары тұтастай мақұлданды, депутаттарға – Фракция мүшелеріне Палатаның жалпы отырысында заң жобаларына ынтымақтаса дауыс беру ұсынылды.

2021 жылғы 24 қарашада Елбасы, Партия Төрағасы Н.Ә. Назарбаев 2021 жылғы 23 қарашада партияның Саяси кеңесінің отырысында алға қойған міндеттерді іске асыру жөніндегі Фракцияның жиналысы болып, онда 2021 жылдың 10 айындағы Жол картасын орындаудың аралық нәтижелері қаралды.

Жиналыс қорытындысы бойынша Фракция төралқасына:

- Жол картасын орындаудың соңғы кезеңін тиімді мониторингілеу және бақылау бойынша тұрақты және сапалы жұмысты қамтамасыз ету; Жол картасында көзделген заң жобаларын уақтылы қарау және қабылдау;

- автоматтандырылған мониторинг жүйесі арқылы Жол картасының бекітілген тармақтарын орындау бойынша депутаттардың мемлекеттік органдардың жауапты лауазымды адамдарымен жұмысын ұйымдастыру;

- Жол картасының тармақтарын орындаудың бұзылуына жол бермеудің алдын алу шараларын әзірлеу, Жол картасының проблемалық тармақтары бойынша депутаттық сауалдарды уақтылы дайындау жөніндегі жұмысты үйлестіру;

- Жол картасы мен Ұлттық жобалардың нысаналы индикаторларын барынша үйлестіру, депутаттарды – Фракция мүшелерін Ұлттық жобаларға бекіту;

- сайлаушылармен кері байланысты күшейту бойынша жұмысты үйлестіру, депутаттардың – Фракция мүшелерінің халықпен кездесу кестесіне бірыңғай талаптар әзірлеу, жергілікті жерлердегі Жол картасы объектілеріне баруды қамтамасыз ету тапсырылды.

2022 жылғы 10 қаңтарда Фракция жиналысында Президент Қ.К. Тоқаев ұсынған Премьер-Министрдің кандидатурасы үшін ынтымақтаса дауыс беру туралы шешім қабылданды.

2022 жылғы 17 ақпанда Фракция Жиналысында Парламент Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошанов бірауыздан Фракция Жетекшісі болып сайланды. Жиналыста Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың Партияның кезектен тыс ХХІ съезінде берген тапсырмалары аясында «Фракцияны қайта жүктеу» жөніндегі міндеттер талқыланды. Жиналыс қорытындысы бойынша Фракция Төралқасына, депутаттарға және Партияның Орталық аппаратына тиісті тапсырмалар берілді.

2022 жылғы 3 наурызда Президенттің, «AMANAT» партиясының Төрағасы Қ.К. Тоқаевтың 2022 жылғы 1 наурыздағы партияның кезектен тыс ХХІІ съезінде берген тапсырмаларын іске асыру бойынша Фракция Жиналысы өтті. Парламент Мәжілісі Төрағасының Орынбасары, Фракция басшысының орынбасары П.О. Казанцев, депутаттар С.Нұрбек, Е.В. Смышляева, Е.Т. Жаңбыршин, Ю.В. Кучинская, Е.С. Бейсенбаевтың, Е.Б. Саировтың, И.С. Унжакованың баяндамалары тыңдалды. Талқылау қорытындысы бойынша Фракция Жетекшісі Фракцияның алдына міндеттер қойды. Депутаттар Мемлекет басшысының сенімді тірегі болуға, реформалардың алдыңғы шебінде болуға, Мемлекет басшысы көтерген мәселелерді халыққа дұрыс, қарапайым және дәлелді түрде жеткізуге, өткір әлеуметтік проблемаларды шешу үшін ұйымшылдықпен жұмыс істеуге; бастама көтеруге, өңірлерде, сарапшылар қоғамдастығы арасында жақтаушылардың кең қолдауына ие болуға тиіс. Осы мақсатта партияның Орталық аппаратына тиісті тапсырмалар берілді.

2022 жылғы 17 наурызда Фракция Жиналысында Ел Президенті, «AMANAT» партиясының Төрағасы Қ.К. Тоқаевтың 2022 жылғы 16 наурыздағы Қазақстан халқына Жолдауында қойылған міндеттерді іске асыру туралы мәселе қаралды.

Осы мәселе бойынша партияның Атқарушы хатшысы А.Р. Ораловтың, депутаттар – Фракция мүшелері Е.Б. Саироовтың, С.В. Имашеваның, Ж.Д. Сүлейменованың, А.П. Раудың, Қ.І. Нұрдың баяндамалары тыңдалды. онда заң шығару жұмысы, сайлаушылармен байланыс, медиа жұмыс, азаматтық қоғаммен және сарапшылармен өзара іс-қимыл саласындағы нақты міндеттер белгіленді.

2022 жылғы 29 сәуірде Мемлекет басшысының Қазақстан Республикасының Конституциясына өзгерістер енгізу жөніндегі республикалық референдумды тағайындауына арналған жиналыс өткізілді. Фракция депутаттарының алдына халық арасында кең ауқымды түсіндіру жұмыстарын жүргізу міндеті қойылды. Партияның Орталық аппаратына жұмыс кестесін, мелиялық жариялау және қажетті әдістемелік материалдарды дайындау тапсырылды.

2022 жылғы 20 маусымда Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы Ұлттық құрылтай қорытындысы бойынша Фракция Жиналысында депутаттар – Фракция мүшелері А.Ә. Сарым, А.П. Рау, Е.Т. Жаңбыршиннің баяндамалары тыңдалды. «AMANAT» партиясының Орталық аппаратына Ұлттық құрылтай қорытындыларын қоғамдық пікір көшбасшыларымен, азаматтық қоғам, ҰЕҰ, партия жанындағы қоғамдық кеңестер, барлық деңгейдегі мәслихаттардағы партия фракциялары, партияның өңірлік және аумақтық филиалдары, бастауыш партия ұйымдары өкілдерімен кеңінен талқылау жүргізу, сондай-ақ келесі Ұлттық құрылтайдың күн тәртібіне ұсыныстар енгізу тапсырылды.

Фракция Төралқасының отырыстары

Есепті кезеңде Фракция төралқасының **37** отырысы өтті, онда партияның Сайлауалды бағдарламасын орындаудың Жол картасын іске асыру барысын, сондай-ақ Парламент Мәжілісінің жалпы отырыстарында жария ету үшін депутаттық сауалдардың жобаларын қарауға басты назар аударылды.

Фракция Төралқасы Парламент Мәжілісінің II сессиясының басынан бастап қабылдаған жүйелі шешімдердің ішінен мыналарды бөліп көрсетуге болады:

- құрамында депутаттар Е.В. Смышляева (топ жетекшісі), Е.Н. Абақанов, А.В. Бойчина, С.В. Имашева, Ю.В. Кучинская, Б.М. Сартбаев, Ж.Д. Сүлейменова болатын Жол картасының іске асырылу барысын мониторингілеуді автоматтандыру мәселелері жөніндегі әдістемелік топты бекіту (03.09.2021 ж.);

- Фракция мен Парламент Мәжілісі Комитеттерінің құрамындағы өзгерістерге байланысты депутаттар – Фракция мүшелері арасында Жол картасының тармақтарын бөлуге өзгерістер енгізу (06.09.2021 ж.);

- Депутаттарға – Фракция мүшелеріне Жол картасының проблемалық тармақтарының орындалуын бақылау бойынша депутаттардың – Фракция мүшелерінің жұмысын жандандыру жөнінде ұсыныстар енгізу (13.09.2021 ж.);

– депутаттармен – Фракция мүшелерімен Жол картасының тармақтарын орындау бойынша қорытындыларды дайындау бойынша оңтайландырылған нысандарды бекіту (20.09.2021 ж.);

– Фракцияның VII сайланған Парламент Мәжілісінің II сессиясына Президент Қ.К. Тоқаев 2021 жылғы 1 қыркүйекте сессияның ашылуында қойған міндеттерді орындау жөніндегі іс-шаралар жоспарын қабылдау (29.09.2021 ж.);

– 2022-2024 жылдарға арналған үш жылдық республикалық бюджеттің заң жобалары бойынша Фракцияның кеңейтілген жиналысының Күн тәртібін Президент Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауында қойған міндеттері аясында бекіту (18.10.2021 ж.);

– 2021 жылғы 24 қарашадағы Фракция жиналысының қорытындысы бойынша Фракция Жетекшісі берген тапсырмаларды іске асыру (26.11.2021 ж.);

– Фракция Жетекшісінің орынбасарлары мен Төралқа мүшелері арасында міндеттерді қайта бөлу (11.03.2022 ж.);

– депутаттарды – Фракция мүшелерін өңірлерге бекітуге өзгерістер енгізу (16.03.2022 ж., 22.06.2022 ж.).

Семинарлар-тренингтер

Ағымдағы жылдың 3 қыркүйегінде «АМАНАТ» партиясының хатшысы М.Ә. Сембеков пен ҚР Үкіметі жобалық кеңсесінің басшысы А.Қ. Евниевтің қатысуымен «АМАНАТ» партиясының 2025 жылға дейінгі сайлауалды бағдарламасын орындаудың Жол картасын іске асыру барысына мониторингті автоматтандыру» «Өзгерістер жолы: Әр азаматқа лайықты өмір!» атты семинар-кеңес өтті. Семинарда депутаттар мен көмекшілерге партияның сайлауалды бағдарламасының Жол картасының орындалуына мониторинг жүргізудің бағдарламалық қамтылымы таныстырылды

Ағымдағы жылдың 24 қыркүйегінде депутаттардың – Фракция мүшелерінің көмекшілері үшін партияның Сайлауалды бағдарламасының Жол картасы тармақтарының орындалуы туралы қорытынды дайындау бойынша оқыту семинары ұйымдастырылды.

Ағымдағы жылдың 2-10 желтоқсаны аралығында депутат Е.В. Смышляева Үкіметтің жобалық офисімен бірлесіп, депутаттар мен олардың көмекшілері үшін Жол картасын іске асырудың автоматтандырылған мониторингі жүйесін пайдалану бойынша онлайн режимде оқыту семинарларын өткізді.

Өзге де іс-шаралар

Ағымдағы жылдың 29-30 қарашасында Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылдығын мерекелеу аясында депутаттар - Фракция мүшелері партия ұйымдастырған «Қазақстанның партиялық-саяси жүйесінің эволюциясы: сын-қатерлер, жетістіктер мен келешегі» атты халықаралық форумға қатысты.

Форумға Әзербайжан, Ұлыбритания, Қазақстан, Қытай, Ресей, Өзбекстан және басқа да елдердің саяси партияларының өкілдері, мемлекеттік органдардың, дипломатиялық корпус пен халықаралық ұйымдардың өкілдері, шетелдік және отандық сарапшылар қатысты.

Ағымдағы жылдың 10 желтоқсанында 27 депутаттың – Фракция мүшелерінің қатысуымен «Саясаткер бейнесі: коммуникация технологиялары» тақырыбында семинар өтті.

Өңірлердегі көшпелі жұмыс

2021 жылғы 7-16 шілде және 19-28 тамыз аралығындағы кезеңде депутаттар – Фракция мүшелері республика өңірлерінде Елбасы, Партия көшбасшысы Н.Ә. Назарбаевтың тапсырмаларын, партияның 2025 жылға дейінгі «Өзгерістер жолы: Әр азаматқа лайықты өмір!» сайлауалды бағдарламасын орындауды іске асыру, VII сайланымның I сессиясының қорытындысы бойынша Парламент Мәжілісінің заң шығару қызметін түсіндіру бойынша жұмыстар жүргізді.

Көшпелі жұмыс аясында депутаттар **729** елді мекенді аралап, **17** мыңнан астам адамның қатысуымен **1 370** кездесу өткізді. Кездесуге аграрлық сектор жұмыскерлері, еңбек ұжымдары, шағын және орта бизнес, үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері, жастар мен зейнеткерлер, сондай-ақ партияның облыстық, қалалық және аудандық мәслихаттардағы кәсіптік одақтары мен депутаттық фракцияларының басшылары қатысты.

Елді мекендерді аралау кезінде депутаттар азаматтарды жеке қабылдауды жүргізді. Барлығы **128** қабылдау өткізіліп, **519** адам қабылданды, **201** мәселе оң шешімін тапты.

Кездесу барысында барлығы **1 036** проблемалық мәселе анықталды, оның ішінде **378** елдік, **184** өңірлік және **474** жергілікті маңызы бар мәселелер болды. Кездесулерде көтерілетін ең өзекті тақырыптар: білім беру және денсаулық сақтау жүйелерімен, тұрғын үй және жер саясатына байланысты проблемалар, құрғақшылыққа байланысты агроөнеркәсіптік кешенді қолдау, әлеуметтік маңызы бар өнімдерге, ЖЖМ, жем-шөп, құрылыс материалдары бағасының өсуі, кредиттер мен субсидиялардың қолжетімділігі, инженерлік инфрақұрылымды дамыту, тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселелері, экологиялық проблемалар.

2022 жылғы 17-26 ақпан аралығындағы кезеңде Парламент Мәжілісінің депутаттары – «AMANAT» партиясы Фракциясының мүшелері республика өңірлерінде Президент, «AMANAT» партиясының Төрағасы Қ.К. Тоқаевтың тапсырмаларын, VII сайланған Парламент Мәжілісінің заң шығару қызметін түсіндіру бойынша жұмыс жүргізді.

Көшпелі жұмыс шеңберінде депутаттар – Фракция мүшелері **766** елді мекенде болып, **1 200**-ден астам кездесу өткізді, оларға **28 000**-нан астам адам қатысты.

Елді мекендерді аралау кезінде депутаттар жергілікті атқарушы органдардың өкілдерімен бірлесіп, **288** азаматты жеке қабылдады. **2 552** адам қабылданды, **321** мәселе бірден оң шешімін тапты.

БАҚ пен әлеуметтік желілерде **3 900**-ден астам материал жарияланды.

Кездесу барысында барлығы **1 209** проблемалық мәселе анықталды, оның ішінде **348** елдік, **203** өңірлік және **658** жергілікті маңызы бар мәселелер.

Талдау елдік маңызы бар проблемалардың мынадай құрылымын көрсетті:

- әлеуметтік сала мәселелері – 40,2 %;
- экономиканың негізгі салаларының мәселелері – 21%;
- қолданыстағы заңнаманы жетілдіру мәселелері – 30,2 %;

- құқықтық тәртіпті және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелері – 4%;

- мемлекеттік басқару және жергілікті өзін-өзі басқару мәселелері – 3,2 %;

- экология мәселелері – 1,4%.

Кездесулерде көтерілетін ең өзекті тақырыптар: денсаулық сақтау, халықты әлеуметтік қорғау, агроөнеркәсіптік кешенді дамыту, білім және ғылым, жұмыспен қамту, еңбекақы төлеу және еңбекті қорғау, әлеуметтік қамсыздандыру, денсаулық сақтау, білім және ғылым туралы заңнаманы жетілдіру мәселелері, құқықтық тәртіп пен қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелері, тұрғын үй мәселелері.

Сонымен қатар, жергілікті жерлерде проблемалық, резонанстық мәселелер туындаған кезде депутаттардың өңірлерге сапарлары жедел ұйымдастырылады.

2022 жылғы 2-8 қаңтарда Парламент Мәжілісінің депутаттары – «АМАНАТ» партиясы фракциясының мүшелері *Е.Т. Жаңбыршин* мен *С.Б. Мусабаев* сұйытылған мұнай газы бағасының көтерілуіне байланысты ахуал бойынша Маңғыстау облысына барды, қоғамдық штабтың жұмысына қатысты.

Ағымдағы жылдың ақпан айында депутаттар тобы (*Г.Қ. Бижанова, А.Т. Қожахметов, Ж.С. Әшімжанов*) тергеу изоляторларында болды, онда қаңтар оқиғасы кезінде ұсталғандар мен тұтқындалғандар бар. Депутаттар күзетпен ұстаудың заңды жағдайларын қамтамасыз етуді және тергеліп, қамауға алынғандар құқықтарының сақталуын тексерді, сондай-ақ қаңтар оқиғасына қатысы бар адамдарды қабылдауды жүзеге асырды.

Ағымдағы жылдың 19-23 наурызы аралығында фракция мүшелері Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2022 жылғы 16 наурыздағы Қазақстан халқына Жолдауында айтылған саяси реформаларды түсіндіру мақсатында еліміздің **11** өңірінде жұмыс істеді, **3,5 мың** адамды қамти отырып, халықпен **61** кездесу өткізді. Сапар барысында депутаттар бұқаралық іс-шараларға қатысты, сондай-ақ жеке кездесулер, азаматтарды қабылдау өткізді. Іс-шаралар түрлі форматта, түрлі алаңдарда өтті. Депутаттар халықтың әлеуметтік осал топтарымен кездесіп, қайырымдылық және жастар акцияларына қатысты.

Ағымдағы жылдың 6-11 сәуірі аралығында Фракция мүшелері бірқатар елді мекендердің тұрғындарынан тасқын сулардан тұрғын үй-тұрмыстық жағдайдың нашарлауы туралы өтініштердің келіп түсуіне және жария-ақпараттық алаңда жағымсыз қоғамдық пікірлердің өсуіне байланысты Ақтөбе, Шығыс Қазақстан, Батыс Қазақстан, Қарағанды және Павлодар облыстарында болды.

Ағымдағы жылдың 21-22 сәуірінде Мәжіліс депутаттары Қ.Б. Абасов А.Б. Бердалин көктемгі егіс жұмыстарының барысымен танысу, сондай-ақ азаматтарды жалпыға арналған жайылымдық жерлермен қамтамасыз ету мәселелерін зерделеу мақсатында Қарағанды және Түркістан облыстарына барды.

Конституцияға енгізілетін түзетулер бойынша республикалық жалпыхалықтық Референдум өткізудің маңыздылығын түсіндіру мақсатында депутаттар – «АМАНАТ» партиясы фракциясының

мүшелері ағымдағы жылдың **12-20 мамыры, 26 мамыры мен 3 маусымы аралығында** екі рет өңірлерге шықты.

Ағымдағы жылдың **12 мамыры мен 3 маусымы** аралығындағы бүкіл кезеңде депутаттар **1 204** елді мекенді аралап, қоғамның барлық топтарын таныстырған **120** мыңға жуық адамның қатысуымен **2,5** мыңнан астам кездесу өткізді. **6 мыңнан** астам өтініш пен ұсыныс қаралды.

БАҚ пен әлеуметтік желілерде **6,7 мыңнан** астам материал орналастырылды.

Партияның қоғамдық қабылдауында азаматтарды қабылдау

2021 жылғы 1 қыркүйек пен 2022 жылғы 1 маусым аралығында «АМАНАТ» партиясының Республикалық қоғамдық қабылдауында Фракция мүшелерінің **67** депутаты **393** азаматты қабылдады, оның ішінде **153-і** жазбаша және **240-ы** ауызша өтініштермен қабылдады. Елдегі эпидемиологиялық ахуалға байланысты азаматтарды қабылдау бейнеконференцбайланыс форматында өтті.

Депутат Е.С. Бейсенбаевтың Түркістан облысына сапары барысында Бағыс ауылы тұрғындарының өз ауылына газ құбырын жүргізу туралы өтініші оң шешімін тапты (жобаның құны 29 млн. теңгені құрады).

Депутат А.Қ. Нұркина Павлодар қаласынан мемлекеттік тұрғын үй қорынан тұрғын үйге мұқтаж адамдарды кезекте тұрғандар тізімінен шығару туралы шағымданған азаматтар тобын қабылдады. Депутат кезекте тұрған азаматтардың тізімін қалпына келтіру бойынша барлық шараларды қабылдады. Кезекте тұрған азаматтардың тізімінде 379 азамат қалпына келтірілді.

Депутат З.А. Камасова Шығыс Қазақстан облысына барған кезде облыстың мүмкіндігі шектеулі адамдарын қабылдады. Қабылдау қорытындысы бойынша азамат Ж. Стамбековтің көзіне операция жасауға көмек көрсетілді.

Депутаттық сауалдар

II сессия барысында Парламент Мәжілісінің жалпы отырыстарында фракция депутаттары **175** депутаттық сауалды жария етті, оның ішінде Премьер-Министрдің атына - **40** (жалпы санының 22,9%), Премьер-Министрдің орынбасарларына - **113** (64,6%), министрліктер мен ведомстволардың бірінші басшыларына - **22** (12,5%).

Депутаттық сауалдарда көтерілген негізгі мәселелер «экономика мәселелері» - **44** сауал (25,1%); денсаулық сақтау - **28** (16,0%); білім беру - **23** (13,1%) болды.

Бұдан әрі жария етілген сауалдар саны бойынша «құрылыс, көлік, байланыс, ТКШ көрсетілетін қызметтері» - **17** (9,7%), «ауыл шаруашылығы және агроөнеркәсіптік кешен» - **13** (7,4%), «халықты әлеуметтік қамсыздандыру» - **13** (7,4%) мәселелері жүргізілуде.

Экология проблемаларына **12** (6,9) сауал арналды.

Мәдениет, БАҚ, спорт мәселелері **9** (5,1%) сауалда айтылды.

Жастар саясатын дамыту және азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету тақырыптары бойынша 8 (4,6%) сауал жолданды.

Депутаттар өз сауалдарында ерекше назар аударуды және оларды тез арада шешуді талап ететін неғұрлым өзекті мәселелерді көтерді. Мәселен, Жамбыл облысының Байзақ ауданындағы оқ-дәрі қоймасындағы жарылыстар **А.П. Раудың** депутаттық сауалына себеп болды, құрғақшылық салдарын жою бойынша шаралар қабылдау қажеттілігі - **А.С. Платоновтың** сауалында айтылды, депутат **А.М. Жамалов** өзінің сауалында Алматыдағы қайғылы оқиғалардан кейін қарыз алушылардың құқықтары мен қорғалуын күшейту бойынша шаралар қабылдау қажеттігі туралы мәселені көтерді.

Б. Смағұлдың Премьер-Министр Ә.А. Смайыловтың атына жолдаған сауалында сұйытылған мұнай газы бағасының өсуіне байланысты Маңғыстау облысында әлеуметтік шиеленісті тұрақтандыру бойынша қабылданып жатқан шаралар туралы мәселе айтылды.

Депутат **Ж.С. Әшімжановтың** Бас прокурордың атына жолдаған қаңтар айындағы оқиғалар туралы сауалы құқық қорғау органдары басшыларының Мәжіліс қабырғасында есеп беруіне себеп болды.

Депутаттар өткір, резонанстық мәселелерден бөлек, мемлекеттік деңгейде шешім қабылдауды талап ететін маңызды, әлеуметтік маңызы бар мәселелерді жүйелі негізде көтереді. Олардың арасында: мектеп құрылысының нормативтерін қайта қарау, сондай-ақ жаңа мектептер салуды ұлғайту (**Ж.Д. Сүлейменова, Б.М. Сартбаев**), мектептерді білікті кадрлармен қамтамасыз ету (**Е.В. Смышляева**), бала құқықтарын қорғау (**Д.Б. Зәкиева**), ауылдық жерлерде арнаулы мамандардың болмауы (**З.А. Камасова**), мүгедектерді әлеуметтік қорғау шараларын жетілдіру (**Ә.М. Әбсеметова, Ж.Ә. Омарбекова**), кедейлікті төмендету бойынша нақты көрсеткіштерді анықтау (**Е.Б. Саиров**), көктемгі егіс жұмыстарын қаржыландыру (**Қ.Б. Абасов**), «Ауыл - ел бесігі» бағдарламасын іске асыру туралы (**Н.Ж. Ожаев**), ұн тарту өнімдерінің экспорты (**А.Б. Бердалин**), өзендердің таяздануы және құрғауы (**Д.Н. Тұрғанов**) және т. б.

Жалпы, есепті кезеңде депутаттар - фракция мүшелері жария еткен депутаттық сауалдар қоғам өмірінің және қоғамдық қатынастардың барлық маңызды салаларын қамтиды.

Ақпараттық-түсіндіру жұмысы

Фракция ақпараттық алаңда тиімді жұмыс жүргізеді.

2021 жылғы 1 қыркүйек пен 2022 жылғы 1 маусым аралығындағы кезеңде депутаттар – Фракция мүшелері әлеуметтік желілерде 10 536 авторлық пост жариялады, баспа БАҚ-та 875 авторлық жарияланым шығарды, телеарналарға 988 сұхбат берді.

Соныменқатар, **Фракцияның парақшалары** Facebook, Telegram, TikTok әлеуметтік желілерінде сайлаушыларды ақпараттандыру арналары ретінде іске қосылды, онда Фракцияға мүше барлық депутаттардың жарияланымдары жинақталған.

2022 жылғы 22 маусымдағы жағдай бойынша 3 227 пайдаланушы тіркелген, оның ішінде Facebook-те – 2 300; Telegram – 232; TikTok – 695 адам.әлеуметтік желілерде **2 967** материал жарияланды, оның ішінде: Facebook - те – 2 767, Telegram-115, TikTok-85 (195 000 рет қаралды).

Youtube-те **85** бейнематериал орналастырылған бейнеарна ашылды.

3.2. «ҚАЗАҚСТАН ХАЛЫҚ ПАРТИЯСЫ» ФРАКЦИЯСЫ

Жетінші сайланған ҚР Парламенті Мәжілісіндегі «Қазақстан Халық партиясы» фракциясы ҚР Парламенті Мәжілісі бюросының шешімімен тіркелді (2021 жылғы 15 қаңтардағы № 3-VII БМ қаулысы).

Фракцияның мақсаты: ҚХП-ның сайлауалды бағдарламасын, парламенттік жұмыс нысандары мен әдістерін, сайлаушылардың аманаттарын пайдалана отырып, партияның бағдарламалық мақсаттарын іске асыру.

Фракцияның отырыстары

2021 жылғы 1 қыркүйектен 2022 жылғы 30 маусымға дейінгі кезеңде фракция **58 отырыс** өткізді, онда депутаттық сауалдардың тақырыптары, фракцияның заң шығару жұмысына қатысу жөніндегі міндеттері, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің жалпы отырысына шығарылатын заң жобалары бойынша фракцияның ұстанымы және басқа да мәселелер талқыланды. Әлеуметтік маңызы бар мәселелерді талқылау кезінде депутаттарды, министрліктердің басшы қызметкерлерін, орталық мемлекеттік органдардың, жергілікті атқарушы органдардың өкілдерін, өндіріс басшыларын, тәуелсіз сарапшыларды, сондай-ақ жұртшылық өкілдерін шақыра отырып, фракцияның кеңейтілген отырыстары өткізілді.

2021 жылғы 6 қыркүйекте Қазақстан Халық партиясының алаңында ҚХП фракциясының кеңейтілген отырысы – Халық Кеңесі «Үнтымаг» үйлестіру кеңесінің өкілімен және «Қазақстан Еңбек конфедерациясы» РКБ Бас хатшысының орынбасарымен «Халықаралық еңбек ұйымының «Дамушы елдерді ерекше ескере отырып, ең төмен жалақыны белгілеу туралы» №131 конвенциясын ратификациялау туралы» тақырыбында өтті.

2021 жылғы 9 қыркүйекте ҚХП фракциясының «2022 – 2024 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы», «Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан 2022 – 2024 жылдарға арналған кепілдендірілген трансферт туралы» тақырыптарындағы кеңейтілген отырысы өтті.

2021 жылғы 16 қыркүйекте ҚХП фракциясының кеңейтілген отырысы Қазақстан Халық партиясының алаңында – Халық Кеңесі «Қазкөміртек» кеншілер-шахтерлер кәсіподағы басшылығының серіктес мүшелерімен, «Қорғау» көміршілер кәсіподағы төрағасының қатысуымен «Регрессниктер, мүгедектік, еңбек медицинасының толыққанды жүйесінің жоқтығы, кәсіптік аурулардың алдын

алу, жалақыны нақты инфляция деңгейі бойынша индекстеу» тақырыбында өтті.

2021 жылғы 21 қыркүйекте «Каспий теңізінің теңіз ортасын қорғау жөніндегі негіздемелік конвенцияға биологиялық әртүрлілікті сақтау туралы хаттаманы ратификациялау туралы», «Каспий теңізінің теңіз ортасын қорғау жөніндегі негіздемелік конвенцияға Каспий теңізін жерүсті көздерінен және құрлықта жүзеге асырылатын қызмет нәтижесінде ластанудан қорғау жөніндегі хаттаманы ратификациялау туралы» тақырыптарында Қазақстан Халық партиясының алаңында ҚХП фракциясының кеңейтілген отырысы өтті.

2021 жылғы 5 қазанда ҚХП фракциясының кеңейтілген отырысында Қазақстан Халық партиясының Төрағасы - фракция жетекшісі Айқын Қоңыров және Қазақстан Еңбек конфедерациясының Бас хатшысы «Қазақстандықтардың әл-ауқатын арттыру бойынша «Қазақстан Еңбек конфедерациясы» республикалық кәсіподақтар бірлестігімен ынтымақтастық туралы меморандумға» қол қойды. Қазақстандықтардың «Лайықты еңбекақы үшін!» шарасына қол жинау басталды.

2021 жылғы 7 қазанда «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне энергия үнемдеу және энергия тиімділігін арттыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» тақырыбында ҚХП фракциясының кеңейтілген отырысы өтті.

2021 жылғы 21 қазанда депутат А.А. Милютин «Жануарларға жауапкершілікпен қарау туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жануарларға жауапкершілікпен қарау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» және «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне жануарларға жауапкершілікпен қарау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» тақырыптарында ҚР Парламенті Мәжілісі комитетінің кеңейтілген отырысын өткізді.

2021 жылғы 22 қазанда «Қазақстан Республикасындағы санитариялық-эпидемиологиялық ахуал туралы» тақырыбында кеңейтілген отырыс («Үкімет сағатына» дайындық) өтті. Баяндамашы – ҚР Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрі Б.Б. Мусин.

2021 жылғы 5 қарашада «Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдарын реформалау туралы» тақырыбында кеңейтілген отырыс («Үкімет сағатына» дайындық) өтті. Баяндамашы – ҚР Ішкі істер министрі Е.З. Тұрғымбаев.

2021 жылғы 19 қарашада «Әскери қызметшілерді әлеуметтік қамсыздандыру жөніндегі шаралар туралы» тақырыбында кеңейтілген отырыс («Үкімет сағатына» дайындық) өтті. Баяндамашы - Қорғаныс министрі М.К. Бектанов.

2021 жылғы 10 желтоқсанда «Азаматтық қорғау жүйесін дамыту туралы» тақырыбында кеңейтілген отырыс («Үкімет сағатына» дайындық) өтті. Баяндамашы - Төтенше жағдайлар министрі Ю.В. Ильин.

2021 жылғы 15 желтоқсанда «Салықтық және кедендік әкімшілендіруді цифрландыру барысы туралы» тақырыбында кеңейтілген отырыс (Үкімет сағатына дайындық) өтті. Баяндамашы - Қаржы министрі Е.К. Жамаубаев.

2022 жылғы 17 қаңтарда «Еуразиялық экономикалық одақтың кедендік аумағы арқылы қауіпті қалдықтарды трансшекаралық өткізу туралы келісімді ратификациялау туралы» тақырыбына ҚХП фракциясының кеңейтілген отырысы өтті.

2022 жылғы 7 ақпанда ҚХП фракциясының «Жеке меншікті қорғау саласындағы кәсіпкерлік қызметті дамыту туралы» тақырыбында кеңейтілген отырысы өтті.

2022 жылғы 8 ақпанда депутат А.А. Милютин «Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың 2022 жылғы 11 қаңтарда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің отырысында берген тапсырмаларын іске асыру жөніндегі шаралар және Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігінің іс-қимыл бағдарламасы туралы» тақырыбында Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитетінің кеңейтілген отырысын өткізді.

2022 жылғы 10 ақпанда депутат А.А. Милютин «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне экологиялық бұзушылықтар үшін әкімшілік жауаптылықты күшейту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» «Қазақстан Республикасының Қылмыстық және қылмыстық-процестік кодекстеріне экологиялық құқық бұзушылықтар үшін жауаптылықты күшейту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» таныстырылым өткізді.

2022 жылғы 15 ақпанда депутат А.А. Милютин «Қазақстан Республикасының Президенті Қ. К. Тоқаевтың 2022 жылғы 11 қаңтардағы Парламент Мәжілісінің отырысында берген тапсырмаларын іске асыру жөніндегі шаралар және энергетика министрлігінің іс-қимыл бағдарламасы туралы» тақырыбында Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитетінің кеңейтілген отырысын өткізді.

2022 жылғы 25 ақпанда «Қазақстан Республикасындағы ішкі туризмді дамытудың проблемалары мен перспективалары туралы» тақырыбында ҚХП фракциясының кеңейтілген отырысы (Үкімет сағатына дайындық) өтті. Баяндамашы – Қазақстан Республикасының Мәдениет және спорт министрі Д.Ә. Абаев

2022 жылғы 15 наурызда ҚХП фракциясының «Қазақстанның су саласын дамыту перспективалары» тақырыбындағы отырысы өтті.

2022 жылғы 25 наурызда ҚХП фракциясының «Атқарушылық іс жүргізуде тараптардың құқықтарын қорғауды жетілдіру. Проблемалар және оларды шешу жолдары». Баяндамашы – Қазақстан Республикасының Әділет министрі Қ.С. Мусин

2022 жылғы 1 сәуірде «Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың ветеринариялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмасын орындау және ветеринария жүйесін реформалау жөніндегі шаралар туралы» тақырыбында ҚХП фракциясының кеңейтілген отырысы (Үкімет сағатына дайындық)

өтті. Баяндамашы – Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрі Е.Ш. Қарашөкеев

2022 жылғы 5 мамырда «Кеншілер, металлургтер, әйелдер және жұмыс істейтін мүгедектігі бар адамдар үшін зейнетақы жасын төмендету қажеттілігі туралы» тақырыбында фракция отырысы өтті.

2022 жылғы 5 маусымда «Газ саласын дамыту перспективалары» тақырыбында фракцияның кеңейтілген отырысы (Үкімет сағатына дайындық) өтті. Баяндамашы – Қазақстан Республикасының Энергетика министрі Б.О. Ақшөлақов.

2022 жылғы 10 маусымда Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар - ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру шеңберінде «Ғылымды дамыту туралы» тақырыбында фракцияның кеңейтілген отырысы (Үкімет сағатына дайындық) өтті. Баяндамашы – Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрі А.Қ. Аймағамбетов.

2022 жылғы 27 маусымда ҚР Мәжілісіндегі Фракцияның кеңейтілген отырысында депутат Е.В. Смайлов «Қазақстандағы жұмыс істейтін кедейлер» зерттеуінің таныстырылымын және оның нәтижелерін сараптамалық талқылауды өткізді.

2022 жылғы 28 маусымда зиянды және қауіпті еңбек жағдайларында жұмыс істейтін қазақстандықтарды қорғау және олардың:

- зейнетақы жасын төмендету,
- аралас жауапкершілік;
- еңбек жағдайларын жақсарту және т.б. проблемалық мәселелері

бойынша фракцияның кеңейтілген отырысы өтті.

2022 жылғы 29 маусымда құс шаруашылығы саласындағы мынадай проблемалық мәселелер бойынша фракцияның кеңейтілген отырысы өтті:

1. Мемлекеттік қолдау және субсидиялау шаралары.
2. Құс шаруашылығы өнімдерінің саудасы саласында жем-шөппен қамтамасыз ету және басқалар.

Осы және басқа да маңызды мәселелер «Қазақстан Халық партиясы» фракциясының кеңейтілген отырысында талқыланды.

Заң шығару қызметі

Фракция депутаттары келіп түскен заң жобалары бойынша жұмыс топтарына, Палатаның тұрақты комитеттерінің отырыстарына белсене қатысты, Мәжілістің жалпы отырыстарында сөз сөйледі, талқыланған заң жобаларына нақты ұсыныстар енгізді. Көптеген заң жобалары бойынша фракция депутаттары Мәжілістің тиісті тұрақты комитеттеріне бағытталған түзетулер мен өзгерістер енгізді. Жұмыс топтарында фракция депутаттарының мынадай заң жобалары бойынша ұжымдық пікірі айтылды: «Дербес деректер алмасу саласындағы әкімшілік мәселелер бойынша өзара құқықтық көмек туралы келісімді ратификациялау туралы», «Каспий теңізінің теңіз ортасын қорғау жөніндегі негіздемелік конвенцияға қоршаған ортаға трансшекаралық тұрғыдан жасалатын әсерді

бағалау жөніндегі хаттаманы ратификациялау туралы», «Каспий теңізінің теңіз ортасын қорғау жөніндегі негіздемелік конвенцияға биологиялық әртүрлілікті сақтау туралы хаттаманы ратификациялау туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне энергия үнемдеу және энергия тиімділігін арттыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «2022 – 2024 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы», «Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан 2022 – 2024 жылдарға арналған кепілдендірілген трансферт туралы «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасында кәсіпкерлік қызмет саласында жаңа реттеушілік саясатты енгізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бәсекелестікті дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының биологиялық қауіпсіздігі туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне биологиялық қауіпсіздік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көлік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне волонтерлік қызмет, қайырымдылық, мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс және үкіметтік емес ұйымдарға арналған гранттар мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Тәжікстан Республикасының Үкіметі арасындағы өтеусіз әскери-техникалық көмек көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы», «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қырғыз Республикасының Үкіметі арасындағы өтеусіз әскери-техникалық көмек көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы», «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Тәжікстан Республикасының Үкіметі арасындағы тәжік-ауған шекарасына іргелес аудандарда қауіпсіздікті қамтамасыз етуде әскери-техникалық жәрдем көрсету туралы келісімді ратификациялау туралы», «Еуразиялық экономикалық одақтың кедендік аумағы арқылы қауіпті қалдықтарды трансшекаралық өткізу туралы келісімді ратификациялау туралы», «2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа (Еуразиялық экономикалық одақтың ортақ электр энергетикалық нарығын қалыптастыру бөлігінде) өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы», «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көлік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасында кәсіпкерлік қызмет саласында жаңа реттеушілік саясатты енгізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан

Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасында кәсіпкерлік қызмет саласында жаңа реттеушілік саясатты енгізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексіне) Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша толықтыру енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне дауларды соттан тыс және сотқа дейін реттеу институттарын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасындағы сайлау туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Саяси партиялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгеріс енгізу туралы».

Бұл ретте Қазақстан Халық партиясының депутаттары мынадай заң жобалары бойынша жұмыс топтарының жетекшілері болып табылады:

Ғ.З. Құлахметов – «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Біріккен Араб Әмірліктері Үкіметінің басым салалардағы жобаларды дамытуға арналған ұзақ мерзімді стратегиялық әріптестік құру туралы бірлескен декларациясын ратификациялау туралы».

А.А.Милютин – «Жануарларға жауапкершілікпен қарау туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жануарларға жауапкершілікпен қарау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» және «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне жануарларға жауапкершілікпен қарау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

А.М. Паяев - «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Америка Құрама Штаттарының Үкіметі арасындағы халықаралық салық тәртібін жетілдіру туралы келісімді ратификациялау туралы».

Е.В. Смайлов - «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне халықтың көші-қоны саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бұдан басқа, Қазақстан Халық партиясы фракциясының депутаттары заң жобаларының бастамашысы болды:

Е.В. Смайлов - «Халықаралық еңбек ұйымының «Дамушы елдерді ерекше ескере отырып, ең төменгі жалақыны белгілеу туралы» №131 конвенциясын ратификациялау туралы», «Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» 2013

жылғы 21 маусымдағы № 105-V Қазақстан Республикасының Заңына зиянды және қауіпті еңбек жағдайларында жұмыс істейтін жұмыскерлердің, 1-2-3 топтағы мүгедектігі бар адамдардың, сондай-ақ әйелдердің зейнет жасын 60 жасқа дейін төмендету бөлігінде өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы.

И.В. Смирнова - «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мәжбүрлеп көшіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Сондай-ақ депутат Е.В. Смайлов «Жануарларға жауапкершілікпен қарау туралы» заң жобасы бойынша 49 түзету енгізді.

Депутаттық сауалдар

Сайлаушылардың, бүкіл қоғамның өзекті мәселелері Мәжілістің жалпы отырыстарында фракция мүшелерінің лауазымды адамдар мен мемлекеттік органдарға жолдаған депутаттық сауалдарында көрініс тапты.

2021 жылғы 1 қыркүйектен 2022 жылғы 30 маусым аралығы кезеңінде фракция депутаттары Парламент Мәжілісінің жалпы отырыстарында 57 депутаттық сауалды жария етті.

Ж.Ә. Ахметбеков:

1) Электр энергетикасындағы 3 тарифтік баға саясатына оралу туралы;

2) Азаматтық қорғау органдары (АҚО) қызметкерлерінің әлеуметтік қамтамасыз етілуін жақсарту және кәсіптерінің беделін арттыру туралы;

3) мүгедектігі бар адамдар үшін зейнетақы жасын төмендету мәселелері;

4) Қоғамдық кеңестер мен ҰЕҰ-дың, оның ішінде «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыру жөніндегі азаматтық тиімділігін түбегейлі арттыру туралы;

5) Елдің энергетикалық қауіпсіздігі мәселелері жөніндегі мемлекеттік комиссия құру туралы;

6) Мемлекеттік кеден қызметін қалпына келтіру қажеттілігі туралы;

7) Ковидтік госпитальдар салу бойынша BI Group холдингінің қызметіне мемлекеттік ревизия жасау қажеттілігі туралы;

8) АЭТКАҚ жеке компаниясының пайдасына электр энергиясына тарифтерді жасанды көтеру туралы.

9) «Артспорт» балалар спорт секцияларының жобасы туралы.

Ф.Қ. Қаменов:

1) Тұтыну кооперативтері арқылы тұрғын үй сатып алу үшін ақшалай қаражат салу тәуекелі туралы азаматтардың хабардар болуын арттыру туралы.

А.О. Қоңыров:

1) Инфляцияға қарсы күрес және азаматтарды қолдау жөніндегі жүйелі шаралардың қажеттілігі туралы;

2) Отын нарығындағы жүйелік теңгерімсіздіктер туралы;

3) «Жер үй» бағдарламасын іске қосу қажеттілігі туралы;

4) Мемлекеттік жоспарлау және ұлттық жобалар туралы;

5) Қазақстан ішінде ұлттық компаниялар мен қорлардың қаражатын инвестициялау саясатына көшу қажеттілігі туралы.

6) Жеке тұлғалардың көлік құралдарын міндетті техникалық қарап-тексеруден бас тарту қажеттілігі туралы;

7) Инфляция бойынша қайта жүктеу туралы;

8) Еңбек дауларын жүйелі түрде шешу қажеттігі туралы;

9) Стратегиялық ресурстардың экспорты саласында ұлттық экономикалық және энергетикалық қауіпсіздікті барынша қамтамасыз ету қажеттілігі туралы;

10) Жеке банктерді, квазимемлекеттік делдалдарды қаржыландыруға қатысты;

11) 2025 жылға дейінгі халықтың кірісін арттыру бағдарламасына қатысты;

12) Жеңілдікпен кредит беру бағдарламасын іске асыруға қатысты;

13) Қазақстан Республикасы Президентінің мемлекеттік қорғаныс тапсырысы саласындағы тапсырмаларын іске асыру қажеттігі туралы.

Ғ.З. Құлахметов:

1) Әскери қызметшілерді әлеуметтік қорғау туралы;

2) әскери зейнеткерлердің тұрғын үйі жөніндегі мәселелер;

3) Қаржылық инклюзив туралы

М.М. Магеррамов:

1) мүгедектігі бар адамдарды, оларға күтім жасайтын туыстары мен қамқоршыларын әлеуметтік қолдау жөніндегі шаралар туралы;

2) мүмкіндігі шектеулі балалар мен ересектерге стоматологиялық көмекті қамтамасыз ету жөніндегі шаралар туралы.

3) «Мүгедектігі бар балаларды және мүмкіндігі шектеулі балаларды тәрбиелеп отырған отбасыларды құқықтық және әлеуметтік қорғаудың өзекті проблемалары».

А.А. Милютин:

1) 7-ші сайланымның бірінші сессиясы ішінде жарияланған депутаттық сауалдарға жауаптардың сапасы туралы;

2) Халықты сапалы ауызсумен қамтамасыз ету туралы.

3) Орман шаруашылығының проблемалары туралы;

4) Электр энергиясына ашық және әділ тарифтерді айқындау және бекіту бойынша бірыңғай мемлекеттік орган құру қажеттілігі туралы;

5) Жылу энергетикасы және жылумен жабдықтау салаларын жаңғырту жөніндегі бірыңғай жүйелік саясаттың қажеттілігі туралы.

Г.К. Нұғманова:

1) Арқа Бифид диагнозы бар науқастарды ұстау және емдеу бойынша шығыстарды мемлекеттік қаржыландыруды түбегейлі ұлғайту қажеттілігі туралы;

2) Жекеменшік балабақшаларды қаржыландыру туралы.

С.Н. Решетников:

1) Қолда бар өрт-құтқару техникасын, өрт-техникалық жабдықты жаңғырту немесе оларды қазіргі заманғы үлгілерге ауыстыру мәселелері туралы.

А.М. Паяев:

- 1) Жайылымдар бойынша проблемалар;
- 2) Қазақстаннан бидай экспортына уақытша тыйым салуды енгізу қажеттілігі туралы.

А.А. Сқақова:

- 1) Ұлттық Климаттық Доктринаны әзірлеу қажеттілігі туралы;
- 2) Глазгодағы климаттың өзгеруі жөніндегі жаһандық саммиттің қорытындылары туралы;
- 3) Еңбекке уақытша қабілетсіздігі бойынша жәрдемақы төлеу және қолданыстағы әлеуметтік жүйені қайта қарау мәселелері туралы;
- 4) Елді мекендердегі су тасқыны мәселелері;
- 5) Бассейндік модельге көше отырып, су ресурстарын басқару және бассейндік инспекцияларды күшейту жөніндегі толыққанды мемлекеттік бағдарлама әзірлеу туралы;
- 6) Қазақстанның заманауи жаңа Қызыл кітабын дайындау жөніндегі кешенді ғылыми-техникалық бағдарламаның қажеттілігі туралы.

Е.В. Смайлов:

- 1) Жылжымайтын мүлікті реквизициялау жолымен қоныс аудару және нарықтық құны бойынша өтемақы төлеу туралы;
- 2) Халықаралық еңбек ұйымының «Дамушы елдерді ерекше ескере отырып, ең төмен жалақыны белгілеу туралы» №131 конвенциясын ратификациялау туралы;
- 3) Жаңа музыка мектептері мен өнер мектептерін салу туралы;
- 4) Мемлекеттік жәрдемақылар мен зейнетақыларды арттыру туралы.
- 5) Еңбек саласындағы жаңа Ұлттық саясатты әзірлеу қажеттілігі туралы мәселе;
- 6) Төтенше жағдай кезеңінде медицина қызметкерлері мен мекемелерді қорғау туралы;
- 7) Апатты және ескі үйлер тұрғындарының қажеттіліктерін ескере отырып, Жезқазған қаласындағы реновация бағдарламасын нақтылау және кеңейту қажеттілігі туралы;
- 8) Қалалық даму мәселелерін қоғамдық талқылау жүйесін енгізу қажеттілігі туралы;
- 9) Қазақстандықтардың еңбек құқықтарын қорғау туралы

И.В. Смирнова:

- 1) «Казбиофарм» холдингін құрудың орындылығы туралы;
- 2) Мектептердің үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету туралы;
- 3) Білікті протезист дәрігерлердің тапшылығы туралы.

Азаматтардың жолданымдары

Депутаттар тікелей Парламент Мәжілісіне өтініш білдірген азаматтарды қабылдауды тұрақты жүргізеді және келіп түскен өтініш-хаттарды қарайды.

2021 жылдың 1 қыркүйегі мен 2022 жылдың 30 маусымы аралығында фракция депутаттарының жеке қабылдауында 1370 азамат болды.

Маңызды іс-шаралар

Фракция депутаттары ҚХП ОК, мемлекеттік органдар және т.б.

өткізетін «дөңгелек үстелдерге», конференцияларға, форумдарға қатысты.

2021 ж. 24 қыркүйекте депутат А.А. Сқақова онлайн-форматта UNICEF конференциясына қатысты.

2021 ж. 27 қыркүйекте депутат А.О. Қоңыров делегация құрамында Түркия Ұлы Ұлттық Жиналысының Төрағасымен кездесуге қатысты.

2021 ж. 29 қыркүйекте депутат А.О. Қоңыров делегация құрамында Әзербайжан Республикасы Милли Меджлисінің Төрағасымен кездесуге қатысты.

2021 ж. 29 қыркүйекте депутат Е.В. Смайлов «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жөніндегі жаңа заңнамалық түзетулер туралы» сұхбатында Atameken Business-те Данила Москаленконың «Время говорить» бағдарламасында пікір таластырды.

2021 ж. 30 қыркүйекте депутат А.А. Сқақова «Каспий теңізінің теңіз ортасын қорғау жөніндегі негіздемелік конвенцияға Биологиялық әралуандылықты сақтау туралы хаттаманы ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы» ҚР Заңының жобасы бойынша жалпы отырыста баяндама жасады.

2021 ж. 6 қазанда депутат Е.В. Смайлов Алматы қаласында зооқорғаушылар Ю. Коваленкомен және Risha Fursova-мен кездесті – Мәжіліске келіп түскен «Жануарларға жауапкершілікпен қарау туралы» Заңның жобасын талқылады.

2021 ж. 7 қазанда депутаттардың ҚР АШМ-нің «Ауыл шаруашылығы дақылдарының сорттарын сынау жөніндегі мемлекеттік комиссия» РММ ұжымымен Қызметкерлердің жалақысын арттыру қағидаларына өзгерістер енгізу мәселелері бойынша кездесуі өтті.

2021 ж. 7 қазанда Бесағаш, Бесқайнар және Қотырбұлақ ауылдарының тұрғындарымен «Жылдың жылы мезгілінде судың жетіспеуі, суару шығыстары, су дебетінің болмауы, инфрақұрылымның болмауы және ескіруі, халық санының өсуі» тақырыбында кездесу өтті.

2021 ж. 8 қазанда депутат А.О. Қоңыров Аграрлық мәселелер комитетінің «Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» Жолдауын іске асыру аясында «Көтерме сауда-тарату орталықтарының желісін құру мен дамытудың өзекті мәселелері» тақырыбында көшпелі отырысына қатысты.

2021 ж. 8 қазанда «ҚХП-ның мүгедектігі бар адамдардың мәселелері жөніндегі жобалық кеңсесі» тақырыбында кездесу өтті. Вениамин Алаев пен Гүлмира Бурашева мүгедектікті алудан бастап ЖДБ-ға дейінгі сұлбаны құруды және барлық процестің талдауын жұмысқа алды.

2021 ж. 8 қазанда фракция депутаттары Қазақстанда мүгедектігі бар адамдардың құқықтарын қорғаушылар коалициясына қатысушылардың бірінші конференциясының ашылуына қатысты. Тақырыбы: «Партияның мүгедектігі бар адамдардың мәселелері жөніндегі жобалық кеңсесі туралы».

2021 ж. 11 қазанда депутат А.А. Сқақова Брюссельде ҚР Парламенті делегациясының құрамында Еуроодақ пен Қазақстанның Парламенттік ынтымақтастық комитетінің 18-ші отырысына спикер ретінде қатысты.

2021 ж. 14 қазанда депутат А.А. Сқақова Қазақстан құс өсірушілер Одағының онлайн конференциясына қатысты.

2021 ж. 19 қазанда депутат Е.В. Смайлов жұмыс тобының мүшелерімен және адам құқықтары және жария саясат жөніндегі халықаралық құқық саласындағы маман, сервистік полиция туралы жоба бойынша Құқықтық Саясатты Зерттеу Орталығының (LPRC) сарапшысы Н.Ж. Ерғалиевамен кеңес өткізді. «Қазақстан Республикасының ішкі істер органдарын реформалау туралы» тақырыпта «Үкімет сағатын» өткізуді талқылады.

2021 ж. 20 қазанда депутат Е.В. Смайлов жұмыс тобының мүшелерімен және ЕҚЫҰ-ның Нұр-Сұлтандағы Бағдарламалар офисінің полиция реформасы жөніндегі консультанты Э.Р. Хисамутдиновамен «Қазақстан Республикасының ішкі істер органдарын реформалау туралы» тақырыпта «Үкімет сағатын» өткізу жөнінде кеңес өткізді.

2021 ж. 20 қазанда депутат С.Н. Решетниковтің қатысуымен Қорғаныс министрлігінде әскери қызметтен босатылған, 10 және одан да көп жыл еңбек сіңірген әскери қызметшілерді тұрғын үймен қамтамасыз ету мәселелері бойынша «дөңгелек үстел» өтті.

2021 ж. 22 қазанда Парламент Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне дауларды соттан тыс және сотқа дейін реттеу институттарын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заңының жобасы бойынша «дөңгелек үстелі» өтті.

2021 ж. 29 қазанда депутат А.А. Сқақова Білім мен ғылымды дамыту жөніндегі республикалық қоғамдық кеңестің бесінші отырысына қатысты.

2021 ж. 29 қазанда «Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне (Салық кодексі) Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл қызметінің мәселелері бойынша толықтыру енгізу туралы» Заң жобалары бойынша «дөңгелек үстел» өтті.

2021 ж. 30 қазанда депутат Е.В. Смайлов Комитеттің «Қазақстан Республикасының ішкі істер органдарын реформалау туралы» тақырыпта өтетін «Үкімет сағатына» дайындық шеңберінде Қарағанды қаласына барып қайтты.

2021 ж. 4 қарашада депутат Е.В. Смайлов ҚР-ның Әділет вице-министрі Н.В. Пан мен ҚР ӘМ-нің Заңнама департаменті

директорының орынбасары Н.С. Жамаладинамен ҚР сайлау заңнамасының мәселелері бойынша кездесті.

2021 ж. 8 қарашада депутат А.О. Қоңыров делегация құрамында Польша Сенатының Маршалымен кездесуге қатысты.

2021 ж. 16 қарашада депутат А.О. Қоңыров делегация құрамында Еуропа Кеңесі Парламенттік Ассамблеясының төрағасымен кездесуге қатысты.

2021 ж. 18 қараша ҚХП фракциясының депутаттары «Халықаралық қаржы институттарынан қаржылық көмекті алу мен пайдаланудың ашықтығы» тақырыбындағы «дөңгелек үстел» жұмысына қатысты.

2021 ж. 22 қараша Қазақстан Халық партиясы фракциясының депутаттары Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті күніне арналған «Елбасы. Тәуелсіздік. Парламент» деген тақырыппен өткен Халықаралық парламенттік конференцияға қатысты.

2021 ж. 24 қарашада фракция депутаттары Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылдығын мерекелеу аясында Қазақстанның X Азаматтық форумында «Сыбайлас жемқорлық проблемасына нөлдік төзімділік», «Халықтық қатысу бюджеті» тақырыптары бойынша сөз сөйледі.

2021 ж. 25 қарашада депутат Е.В. Смайлов «Атамекен» ҰКП-ның Кәсіпкерлердің құқықтарын қорғау және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі кеңесінің «Салықтық әкімшілендіру саласындағы кәсіпкерлік қызметтің жекелеген шектеулері туралы» тақырыпта өткен отырысына қатысты.

2021 ж. 25 қараша – депутаттардың «Тұрғын үй қатынастары туралы» Заң жобасын талқылау жөніндегі сараптамалық кездесуге қатысуы.

2021 ж. 25 қарашада депутаттар «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандыру нарығын реттеу және дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» тақырыппен дөңгелек үстел өткізді.

2021 ж. 25 қарашада депутат А.А. Сқақова Қазақстан Тәуелсіздігінің 30 жылдығына арналған «Жасыл университеттер: тәжірибе, тұрақты даму контекстіндегі перспективалар» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияға спикер ретінде қатысты.

2021 ж. 26 қарашада депутат А.А. Сқақова С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті ұйымдастырған «Орман шаруашылығы, жабайы табиғат және қоршаған орта» жаңа факультетінің ашылуына орай «Қазақстанның табиғи ресурстарын қорғау және ұтымды пайдалану мәселелерін тиімді шешудегі жоғары білімнің рөлі» тақырыбындағы семинарға спикер ретінде қатысты.

2021 ж. 30 қарашада ҚХП депутаттары «Қазақстандағы мүгедектері бар адамдардың проблемаларына назар аудару және заңнамалық шешімдерді ілгерілету» тақырыбында мүмкіндігі шектеулі адамдармен кездесу өткізді.

2021 ж. 30 қараша – депутаттардың «Nur Otan» партиясының Қоғамдық саясат институтының «Қазақстанның партиялық-саяси жүйесінің эволюциясы: сын-қатерлері, жетістіктері мен

перспективалары» атты тақырыппен өткен халықаралық форумына қатысуы.

2021 ж. 6 желтоқсанда депутаттар «Азаматтық қорғау жүйесін дамыту туралы» тақырыптағы «Үкімет сағаты» шеңберінде Қазақстан Республикасының Төтенше жағдайлар министрі Ю.В. Ильиннің сөйлеген сөзін тыңдауға қатысты.

2021 ж. 10 желтоқсан – ҚХП депутаттарының Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылдығына арналған «Көшбасшы. Тұрақтылық. Өрлеу» деген тақырыппен өткен халықаралық ғылыми-практикалық конференцияға қатысуы.

2021 ж. 11 желтоқсанда депутат Ғ.З. Құлахметов Алматы қаласында этно-мәдени бірлестіктермен кездесуге қатысты.

2021 ж. 21 желтоқсан – ҚХП депутаттарының «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасының Кәсіпкерлердің құқықтарын қорғау және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі Кеңестің отырысына қатысуы. Тақырыбы: «Ақтөбе облысы кәсіпкерлерінің «Бағалы, сирек кездесетін және құрып кету қаупі төнген балық түрлері мен басқа да су жануарларын өсімін молайту жөніндегі қызметтерге» «Ашық конкурс» мемлекеттік сатып алуын өткізу кезіндегі құқықтарының бұзылуы туралы», «Алматы облысы Қапшағай қаласының жеке мектепке дейінгі білім беру ұйымдарын қаржыландыру проблемалары туралы».

2021 ж. 28 желтоқсанда «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне халықтың көпші-қоны саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң жобасының таныстырылымы өтті. Таныстырылымды заң жобасы бойынша жұмыс тобының жетекшісі Е.В. Смайлов жүргізді.

2022 ж. 3 ақпанда жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беруді ұсыну бойынша білім беру қызметін лицензиялау мәселелерін талқылау бойынша «дөңгелек үстел» өтті.

2022 ж. 4 ақпанда депутат Е.В. Смайлов Алматыда өткен қаңтар оқиғаларынан кейін қамауға алынған азаматтардың құқық қорғаушыларымен, адвокаттарымен және туыстарымен және қаңтар оқиғалары барысында келтірілген залал үшін төлем ала алмай отырған «Пассаж» сауда орталығының зардап шеккен кәсіпкерлерімен кездесуге барды. <https://qazaqstan.tv/news/152552/>

2022 ж. 5 ақпанда депутат Е.В. Смайлов Талдықорған қаласындағы 2022 ж. 5-6 қаңтарда болған оқиғалар мен тәртіпсіздіктерге қатысқаны үшін ұсталған азаматтардың туыстарымен кездесті. Тергеу изоляторларына барып, кейбір тергеудегі ересектермен де, кәмелетке толмағандармен де әңгімелесті.

2022 ж. 6 ақпанда депутат Е.В. Смайлов Алматы қаласында қаңтар оқиғаларында қаза тапқан азаматтардың туыстарымен кездесті.

2022 ж. 10 ақпанда депутаттар «Қазақстан Республикасында қылмыстық қудалау және жазаларды орындау саласындағы адам құқықтары туралы» дөңгелек үстелге қатысты.

2022 ж. 10 ақпанда депутаттар «Атамекен» Қазақстан Республикасы Ұлттық Кәсіпкерлер палатасының Кәсіпкерлердің құқықтарын қорғау және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл

жөніндегі кеңесінің отырысына қатысты. Тақырыбы: «Жеке меншікті қорғау саласындағы кәсіпкерлік қызметті дамыту туралы»:

1) 2022 жылғы қаңтардағы тәртіпсіздіктер салдарынан зардап шеккен бизнес субъектілеріне келтірілген залалды өтеу туралы;

2) қару айналымы және күзет қызметі саласындағы кәсіпкерлікті дамытудың әкімшілік тосқауылдары туралы.

2022 ж. 17 ақпан – Алматы қаласында тұрғындардың табысы, балалардың жәрдемақысы, өмірлік қиын жағдайдағы балалары бар әйелдерге арналған орталықтардың қажеттілігі және Алматы қаласындағы т.б. мәселелер бойынша депутаттардың Алматы қалалық активімен және партия мүшелерімен кездесуге баруы.

2022 ж. 18 ақпанда депутат А. Сқақова Алматы қаласындағы «Пассаж», «Москва» және «Апорт» сауда үйлерінің кәсіпкерлерімен кездесу өткізді. Олардың барлығы 4-5 қаңтарда тонаушылардан зардап шекті – олардың дүкендері тоналды – тауарларын: ерлер киімдерін, галантереясы, парфюмерлериясын алып кетті.

2022 ж. 18 ақпанда депутаттар Алатау ауданына заңсыз құрылыс үйінділерінің орнына барды. Kaz Eco Patrol-дың қоғамдық өкілі Тимур Елеусізов Алатау ауданы әкімдігінің абаттандыру бөлімінің басшысы Еділжан Ахтанбердіұлы Нарматовпен бірге проблемалық мәселелерді қарап, Алматы қаласында оларды шешу жолдарын талқылады.

2022 ж. 21 ақпанда депутаттар кездесу барысында ҚКП-ның Жобалау кеңсесінің өкілдері В. Алаевпен және Г. Бурашевамен Алматы қ. ТЖ кезінде мүгедектігі бар қазақстандықтардың мәселелерін талқылады.

2022 жылғы 22 ақпанда депутаттар Алматы қаласында АИТВ-мен, С гепатитімен, қант диабетімен және туберкулезбен өмір сүретін адамдардың пациенттік ұйымдарымен «дөңгелек үстел» өткізді. Тақырыбы: «Күрделі әлеуметтік маңызы бар аурулармен ауыратын пациенттерді емдеуге және уақтылы медициналық көмекке қол жеткізудің өзекті мәселелері».

2022 ж. 22 ақпанда депутаттар Қазақстан Құс өсірушілер одағының президенті Руслан Исмаилович Шариповпен, «Сары-Бұлақ» құс фабрикасының басшысы Ж.Ж. Смаиловпен, «Алель Агро» Директорлар кеңесінің төрағасы Р.Б. Жатакапаевамен, «Қазақстан құстарының» бас директоры П. Крынинмен кездесті. Құс өсірушілер Алматы қаласының бүгінгі болмысы арқылы еліміздегі осы саланың проблемалары мен қатерлері туралы айтып берді. .

2022 ж. 22 ақпан – «Баршаға арналған денсаулық – 2022» форумының ұйымдастырушыларымен кездесу. Іс-шараның мақсаты – Алматы қаласының денсаулық сақтау жүйесін реформалау бағдарламасын әзірлеу.

2022 ж. 23 ақпан – Kaz Eco Patrol басшысы Тимур Елеусізовпен кездесу, Іле өзеніне барып, Балқаш-Алакөл бассейндік инспекциясы мен Балқаширригациясы басшылығымен, су мамандарымен, аудан, табиғат қорғау қызметтерінің басшылығымен, кәсіби балықшылармен кездесті.

2022 ж. 24 ақпанда депутаттар Талғар ауданына заңсыз құрылыс үйінділерінің орындарына шықты. Проблемалық мәселелер қаралып, шешу жолдары талқыланды.

2022 ж. 25 ақпанда депутат А.А. Сқақова Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Ғылым комитетінің «Зоология институты» ШЖҚ РМК өкілдерімен кездесті.

2022 жылғы 17-26 ақпан аралығында Қазақстан Халық партиясы фракциясының депутаттары Алматы, Нұр-сұлтан қалалары, Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Қарағанды, Маңғыстау, Солтүстік Қазақстан және Түркістан облыстарының сайлаушыларымен кездесу үшін өңірлерге шықты.

Тұрғындармен, белсенділермен, әртүрлі қоғамдық және басқа топтармен өткізілген кездесулердің нәтижелері бойынша келесі негізгі мәселелер бойынша мәселелер анықталды.

Су. Халықты ауыз судың да, суармалы судың да болмауы, қолжетімділігінің шектеулі болуы және сапасы алаңдатады.

Жер. Ауыл тұрғындарына мал жаю үшін елді мекендердің жанында жайылымдық жерлер жеке шаруашылықтар да, шағын фермерлік шаруашылықтар да үшін жеткіліксіз.

Бағаның өсуі, жалақының төмендігі, инфляция. Өмір сүрудің қымбаттауы мен шығыстардың өсуі азаматтардың барлық санатын алаңдатады. Бұл – ең өзекті мәселелердің бірі.

Экология. Нұр-Сұлтанда, Алматыда және Алматы облысында экология – ауа сапасының проблемалары ерекше өткір күйінде қалып отыр.

Еліміздің барлық өңірінде азаматтарды заңсыз қоқыс тастайтын орындардың көптігі және қалдықтар мен қоқыс шығаруға арналған ресми полигондардың жоқтығы алаңдатып отыр.

Зейнетақы жасы.

Бұл мәселе әсіресе жұмыс істейтін мүгедектер мен зиянды және қауіпті еңбек жағдайларында жұмыс істейтін қызметкерлер үшін өзекті.

Сонымен бірге, зейнеткерлік жас алдындағы әйелдер де әйелдердің зейнеткерлік жасын 60 жасқа дейін төмендетуді жақтайды.

Әскери зейнеткерлерді тұрғын үймен және тұрғын үй төлемдерімен қамтамасыз ету.

Ауыл шаруашылығы, биология және т.б. ғылыми зерттеулерді қаржыландыру.

Алматы мен Нұр-Сұлтандағы нүктелі құрылыс.

Қала әкімі Е. Досаевтың мораторий туралы қабылдаған шешіміне қарамастан, біріншіден, жобалардың нақты тағдыры түпкілікті шешілген жоқ, екіншіден, қалада салынған және салу сатысындағы нүктелік құрылыс объектілері бар.

Елордада Желілік саябақтың, Ботаникалық бақтың салынуы әлеуметтік шиеленіс туындайды.

Отандық құс шаруашылығын дамыту мәселелері. Құс еті мен жұмыртқа өндірісіне субсидияларды алып тастау қауіп саланың өміршеңдігіне, сондай-ақ азаматтардың әлеуметтік көңіл-күйіне қауіп төндіреді, өйткені құс еті мен жұмыртқа әлеуметтік өнім болып табылады.

Қадеге жарату алымының мөлшері мен пайдаланылуы.

Кәсіпкерлердің мәселелері.

Біріншіден, Алматыдағы қаңтар айындағы оқиғаларға байланысты бизнеске келтірілген залалды өтеу.

Екіншіден, бизнес ҚХР-мен шекарадағы кеденде жүктердің кешігуіне шағымданады.

2022 ж. 11-12 наурызда депутат И.В. Смирнова Алматы қаласында өткен «Баршаға арналған денсаулық – Қазақстандық денсаулық сақтау саласының эволюциясы» бірінші тәуелсіз съезіне қатысты.

2022 жылғы 17 наурызда депутаттар «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мүгедек адамдардың өмір сүру сапасын жақсарту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заңының жобасы бойынша таныстырылымға қатысты.

2022 ж. 5 сәуірде депутаттар «Атамекен» Қазақстан Республикасы Ұлттық Кәсіпкерлер палатасының Кәсіпкерлер құқығын қорғау және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі кеңестің «Парасат» Қазақстандық медициналық-косметологиялық институты» ЖШС-нің Алматы қаласы әкімдігінің мемлекеттік мүлікті жекешелендіру туралы шарттарды бұзу жөніндегі заңсыз әрекеттері туралы жолданымы» тақырыбында семинар өткізді.

2022 ж. 13 мамыр депутаттардың Қырғыз Республикасы Жогорку Кенешінің Халықаралық істер, қорғаныс, қауіпсіздік және көпші-қон комитетінің делегациясымен кездесуі.

2022 ж. 23 мамырда депутат Е.В. Смайлов Atameken Business-ке Даниил Москаленконың «Шахтерлер, металлургтер, әйелдер және мүгедектігі бар адамдар үшін зейнеткерлік жасты төмендету қажеттігі» тақырыбында өткен «Время говорить» бағдарламасына қатысты.

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің «Қазақстан Халық партиясы» фракциясының мүшелері 2022 жылғы 12 мамыр мен 3 маусым аралығында Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Атырау, Шығыс Қазақстан, Солтүстік Қазақстан, Жамбыл, Қарағанды, Павлодар облыстарында, Алматы, Нұр-Сұлтан қалаларында Конституциялық реформа бойынша референдумды түсіндіру туралы сайлаушылармен кездесулер өткізді.

Елді мекендердің жалпы саны – 66, кездесулердің жалпы саны – 281, депутаттармен кездесулерге қатысушылардың жалпы саны 10855 адамды құрады.

Кездесулердің басты тақырыптары Тұңғыш Президенттің мәртебесі мен артықшылықтары, мемлекеттік және орыс тілдерінің мәртебесі, бір мандатты округтер мен партиялық тізім бойынша сайланған Мәжіліс пен мәслихаттар депутаттарын кері шақырып алу тетігі мәселелері болды. Мысалы, депутаттарды шақыру тәртібі бірдей бола ма, әлде пропорционалды және көпшілік округтер үшін олар әр түрлі бола ма? Адамдар әкімдердің мәслихат депутаттары болып тағайындалатыны немесе сайланатыны туралы түсіндіруді сұрады.

Өлім жазасын алып тастау керек пе, өйткені бұл, әсіресе, әйелдер мен балаларға қатысты қылмыстың өсуіне әкелуі мүмкін бе?

Конституциялық реформаларға түзетулер қалай жүзеге асырылады, оларды іске асырудың ерекше тетігі әзірленеді ме?

Неліктен Конституцияда барлық деңгейдегі әкімдерді тікелей сайлауға көшу бекітілмейді?

Ұсынылған түзетулер бойынша жер және оның қойнауы халыққа тиесілі болады – халықтың оларға билік ету құқығы қалай нақты іске асырылады?

Неліктен конституциялық түзетулер жобасында Халық партиясының әйелдердің зейнетақы жасын 58 жасқа дейін төмендету, зейнетақы мен жәрдемақыны жыл сайын индекстеуді қамтамасыз ету туралы ұсынысы көрініс таппады?

Кездесуге қатысушылар барлық қойылған сұраққа толық түсініктеме алды.

2022 ж. 5 маусымда фракция депутаттары «Qazaqstan» телеарнасындағы 16 сағаттық «Референдум Online» марафонына қатысты. Марафон нақты уақыт режимінде түрлі сала өкілдері мен сарапшылардың қатысуымен дауыс беру процесін талқылау және бақылау үшін өтті. Марафонның негізгі мақсаты – референдум барысы туралы жедел ақпаратты алға жылжыту, қоғамның түрлі топтарына саяси пікірталас алаңын ұсыну, дауыс берудің алдын ала қорытындыларын ашық талқылау. Бұл Қазақстандағы ең ауқымды және тұңғыш инфотейнмент форматындағы онлайн марафон.

2022 ж. 21 маусымда депутат М.М. Магеррамов Қазақстан Халық партиясы Орталық аппаратының базасында «Мүгедек балаларды және мүмкіндігі шектеулі балаларды тәрбиелеп отырған отбасыларды құқықтық және әлеуметтік қорғаудың өзекті мәселелері» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді.

2022 ж. 27 маусымда депутат И.В. Смирнова Қазақстан Халық партиясы Орталық аппаратының базасында «Жеке тұлғалардың банкроттығы туралы» дөңгелек үстел өткізді.

БАҚ

Фракцияға мүше депутаттар үнемі республикалық және өңірлік БАҚ-та, Қазақстан Халық партиясының «Халық үні» журналында жарияланады, электрондық бұқаралық ақпарат құралдарында сөз сөйлейді.

Есепті кезеңде БАҚ-та мақалалар, сұхбаттар, түсіндірмелер, пікірлер түрінде 1660 материал орналастырылды. Партияның ұстанымы әлеуметтік желілерде үнемі жарияланып отырады.

3.3. «АҚ ЖОЛ» ҚАЗАҚСТАН ДЕМОКРАТИЯЛЫҚ ПАРТИЯСЫНЫҢ ФРАКЦИЯСЫ

«Ақ жол» ҚДП фракциясы Парламент Мәжілісі бюросының қаулысымен тіркелді. Фракция құрамына төмендегідей депутаттар кірді:

А. Перуашев, А. Әбілдаев, Е. Барлыбаев, Б. Дүйсембинов, С. Ерубаев, Д. Еспаева, А. Жұмабаева, Қ. Иса, А. Линник, Е. Өмірғали, М. Раманқұлов, Ғ. Хамзин.

Фракцияның мақсаты: ҚР-ның Парламентінде «Ақ жол» ҚДП-ның мүддесін білдіру.

Парламент, Палаталар отырыстарында, комиссияларда, мемлекеттік органдарда «Ақ жол» ҚДП депутаттық фракциясының атынан өкілдік етуге оның басшысы А. Перуашевқа уәкілеттік берілген.

Фракция жетекшісінің орынбасарлары болып Д. Еспаева мен Б. Дүйсембинов сайланды.

Фракция отырыстары

Фракцияның 35 отырысы өткізіліп, оның барысында өңірлермен бейнеконференция байланысы режимінде заң жобаларына түзетулер, депутаттық сауалдардың тақырыптары, фракцияның заң жобалары бойынша ұстанымы талқыланды.

7 қыркүйекте фракцияның кеңейтілген отырысына Қарағанды, Ақмола, Қостанай, Алматы, Павлодар, Шығыс Қазақстан, Солтүстік Қазақстан, Жамбыл және Түркістан облыстарынан екі жүзге жуық кәсіпкер, сауда және қызмет көрсету, тамақ, сүт, май, машина жасау, жеңіл өнеркәсіп, құрылыс материалдарының өндірісі салаларындағы салалық қауымдастықтардың, Кәсіпкерлер форумының және т.б. өкілдері қатысты. Қаржы бірінші вице-министрі М. Сұлтанғазиев, Ұлттық экономика вице-министрі Ә. Қуантыров, Сауда вице-министрі Е. Қазанбаев, басқа да уәкілетті органдардың өкілдері қатысты.

Салықтарды әкімшілендіру және өнімдерді қадағалау бойынша жаңа әдістерді (тауарларға арналған бастапқы ілеспе жүкқұжат, электрондық шот-фактура, тауарларды таңбалау және бақылап отыру) енгізу кезінде бизнестің бастан кешіп отырған проблемалары, сондай-ақ Қаржы министрлігінің шағын бизнесті тексеруге мораторийді тоқтату туралы бастамасы талқылау нысанасы болды.

Сонымен қатар, отырыста Мәжіліс депутатының босаған мандатын 27 жастағы кәсіпкер Ғани Хамзинге беру туралы мәселе қаралды – ротация өз бастамасы бойынша кеткен депутат Азат Сембиновтың орнына жүргізілді.

21 қыркүйекте отырыс барысында «INDCOM KT» инжинирингтік компаниясының құрылымына кіретін кәсіпкерлер мен менеджерлер тобына партбилеттер тапсырылды.

5 қазанда отырыста фракцияның Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрі Б. Атамқұловтың, Ұлттық экономика бірінші вице-министрі Т. Жақсылықовтың, Қаржы вице-министрі Д. Кеңбейілдің және т.б. қатысуымен «Өнеркәсіптік саясат туралы» заң жобасына қатысты талаптары талқыланды.

Мемлекеттік органдар «Ақ жол» депутаттарының көптеген түзетулеріне Үкіметтің неге теріс қорытынды бергенін түсіндіруге тырысты. Нәтижесінде, олар, керісінше, фракцияның тәсілдерін қолдайтыны белгілі болды. Біз түзетулерге қайта оралып, отандық кәсіпорындардың мүддесі үшін заң жобасын екінші оқылымға дейін пысықтауға келістік.

11 қазанда фракция отырысына подполковник С. Жарасбаев келді. Жақында Жоғарғы Сот ақтап, өзіне адал аты мен әскери атағын қайтарып алған, әскери авиацияға техникалық қызмет көрсету жөніндегі маман «Ақ жол» партиясына және партия төрағасының орынбасары, депутат Б. Дүйсембиновке көрсеткен қолдауы үшін жеке алғысын білдірді. Бірінші сатыдағы соттар жалған айып бойынша офицерді сыбайлас жемқорлық үшін кінәлі деп таныған кезде, дәл осы «ақжолдықтар» Жоғарғы Сотқа және прокуратура органдарына С. Жарасбаевты қорғау үшін жүгінді.

Сондай-ақ фракция отырысында депутаттарға Блокчейн индустриясы және дата-орталықтары қауымдастығы жүгінді. Қоғамда майнингтің дамуына байланысты энергия тұтынудың қарқынды өсуі талқыланып жатқаны белгілі.

Өткен талқылау салаға қатысты тек Мәжіліс депутаттарында ғана емес, сондай-ақ түрлі өңірлердегі жергілікті мәслихаттар депутаттарында да осы компанияларға қолданылатын электр энергиясына тарифтер, олардың айналымдарының төленетін салықтарға сәйкестігі, экономика құрылымына әсері, энергия тапшылығын қалыптастыруға, жаңартылатын энергия көздерін пайдалану мүмкіндігі және т.б. сияқты маңызды мәселелердің бар екенін көрсетті.

Сонымен қатар, бұл сала жаңа, цифрлық экономика екені сөзсіз. Сондықтан тыйым салу емес, реттеудің нақты талаптары қажет. Қонақтар депутаттардың бірқатар сұрақтарына жауап бере алмағанын ескере отырып, пікірталасты ашық қалдыру туралы шешім қабылданды.

18 қазанда фракция отырысына Қорғаныс өнеркәсібі қауымдастығы кәсіпорындарын өкілдерінің қатысуымен Фракцияның отырысы өткізілді. Бұған дейін фракция Мемлекеттік қорғаныс тапсырысының өнімдеріне баға белгілеу қағидалары аясында саладағы ахуал мен отандық компанияларды кемсітушілік бойынша сауал жіберген болатын.

Қауымдастықтың атқарушы директоры Н. Олжабайұлы хабарлағандай, «Ақ жол» депутаттарының сынынан кейін мемлекеттік органдар кейбір ескертулерді ескерді, алайда олар ұсынып отырған жобада отандық өндірушілердің шаруашылық қызметіне араласу да, олардың мүдделерін шетелдік бәсекелестердің пайдасына қысым жасау да сақталып отыр. Қорғаныс саласындағылар «Ақ жол» депутаттарына жағдайға қайта араласып, әскери зауыттарды қорғау туралы өтінішпен жүгінді.

А. Перуашев Қауымдастықты және «Qazaqstan Paramount Engineering» компаниясын өз КБ әзірлеген «Барыс» броньды машинасының ҚР Қорғаныс министрлігінің сынақтарын сәтті аяқтауымен құттықтады.

Өзара мәселелерді талқылау үшін әскери техникаға тапсырыс берушілер өкілдерінің отандық өндірушілермен жабық режимде кездесуін ұйымдастыру туралы шешім қабылданды.

14 қарашада фракция отырысы барлық деңгейдегі мәслихат депутаттарының және Нұр-Сұлтан қаласынан, Қарағанды және Маңғыстау облыстарынан келген партия филиалдары

басшыларының қатысуымен өтті – барлығы 20-дан астам қонақ болды. Қалған филиалдар мен жергілікті мәслихаттардың депутаттары дәстүр бойынша он-лайн қатысты.

Өңірлерден келген «ақжолдықтар» көптеген мәселелерді көтерді, жақынарада бірқатар мәселелер бойынша тиісті депутаттық сауалдар дайындалатын болады.

15 ақпанда отырыста Петропавл, Қарағанды, Өскемен, Алматы, Көкшетау, Талдықорған, Орал кәсіпкерлерінің қатысуымен тауарларды міндетті таңбалау мәселелері талқыланды. Олар аяқ киім дүкендерінің өкілдері, Сауда кәсіпорындары қауымдастығының, Қазақстанның Тәуелсіз дәріханалар қауымдастығының, Фармацевтикалық қызмет қауымдастығының, Сүт одағының, Алкогольсіз сусындар өндірушілер қауымдастығының, Салық төлеушілер мен бухгалтерлер қауымдастығының және т.б. өкілдері болды.

Кәсіпкерлер аяқ киімге таңбалауды енгізу кезінде кездескен проблемалар мен шығыстар және басқа тауарлар бойынша қандай шығындар күтілетіні туралы айтып берді.

29 сәуірде фракция Президенттің Конституцияға өзгерістер енгізу жөніндегі бүкілхалықтық референдум өткізу туралы бастамасын талқылап, қолдады.

«Ақжолдықтар» референдумды дайындау мен өткізуге, Конституцияға енгізілетін түзетулерді қоғамның кең тобына, ең алдымен, өздерінің дәстүрлі электораты – кәсіпкерлер мен зиялы қауым арасында түсіндіруге дайын екендіктерін білдірді.

Заң шығару қызметі

Фракция депутаттары заң жобаларына 840-тан астам түзетулер енгізді. Олардың ішінде – Фракция депутаттарының сот-сараптама қызметі, рақымшылық жасау, асыл тұқымды мал шаруашылығы, бәсекелестікті дамыту, бюджеттік заңнама, салық, ерекше тауарларды бақылау, әскери қызмет бойынша, кәсіпкерлік, көрнекі ақпарат, бала құқықтарын қорғау, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл, өнеркәсіптік саясат, бәсекелестікті дамыту, мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді цифрландыру, сот жүйесін жаңғырту және т.б. салалардағы реттеушілік саясат бойынша ұсыныстары.

Д. Еспаева – сақтандыру нарығын және бағалы қағаздар нарығын реттеу мен дамыту, банк қызметі мәселелері жөніндегі; Е. Өмірғали – Еуразиялық экономикалық комиссияның кадрлық құрамын қалыптастыру тетігін нақтылау бөлігінде ЕАЭО туралы шартқа өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау жөніндегі; А. Линник – қорғаныс өнеркәсібі және мемлекеттік қорғаныс тапсырысы мәселелері жөніндегі, Қазақстан Республикасы мен Түрікменстан арасындағы Каспий теңізіндегі Қазақстан-Түрікменстан мемлекеттік шекарасын межелеу және балық аулау аймақтарының шектес учаскелерін бөлу туралы шартты ратификациялау жөніндегі; А. Жұмабаева – ҚР-ның Үкіметі мен ҚХР-ның Үкіметі арасындағы Ядролық материалдарды, радиоактивті материалдарды және радиациялық қауіпті заттарды заңсыз өткізуді болғызбаудағы өзара

іс-қимыл жөніндегі келісімді ратификациялау жөніндегі жұмыс тобын басқарды.

Фракцияның қаралып отырған заң жобалары бойынша ұстанымын жетекші жалпы отырыстар барысында жариялап отырды.

15 қазанда фракция Әділет вице-министрі Н. Панның қатысуымен Сайлау туралы заңға түзетулерді талқылады, ол Президенттің тапсырмасы бойынша Әділет министрлігі дайындаған өзгерістер: әйелдер мен жастарға арналған Мәжіліс пен мәслихатқа кандидаттардың партиялық тізімдеріне 30%-дық квотаны мүмкіндігі шектеулі азаматтарға да қолдану туралы, осы квотаны кандидаттарды ұсыну кезінде ғана емес, сондай-ақ мандаттарды бөлу кезінде де қолдану туралы айтып берді.

Жалпы, осы нормаларды қолдай отырып, «ақжолдықтар» Әділет министрлігіне сайлау процесінің ашықтығын қамтамасыз етуге байланысты заң жобасына өз ұсыныстарын жіберді. Ұсыныстар арасында:

- әрбір бюллетеньді камераларға тіркей отырып, дауыс беру мен дауыстарды санау барысын бейнебақылау;

- дауыс беру нәтижелерін және оның барысындағы бұзушылықтарды даулау кезінде қарау үшін ОСК-ның серверінде дауыс беру мен дауыстарды санаудың бейнежазбаларын жинақтау; не осы процестерді on-line режимінде тікелей көрсету;

- бюджет шығындарын болдырмау үшін саяси партиялардың ресми өкілдеріне бейнебақылау құқығын беру;

Алдыңғы өзгерістерді іске асыру кезінде туындаған проблемаларды шешу бөлігінде әйелдердің, жастардың және (енді) мүмкіндігі шектеулі кандидаттардың партиялық тізімдеріндегі өкілдігі туралы тұжырымды нақтылауды ұсынды.

Алғаш рет ауыл әкімдерін сайлау барысында мемлекеттік органдар бұл талаптың алынып тасталғаны және кәсіпорынды басқарудағы өтілінің жеткіліктілігі туралы мәлімдегеніне қарамастан, «Ақ жолдың» кәсіпкерлер арасынан шыққан 81 кандидатын мемлекеттік қызмет өтілінің болмауына байланысты тіркеуден бас тартты.

Осыған байланысты фракция «Сайлау туралы» Заңға тиісті норма енгізуді ұсынды.

20 қазанда А. Перуашев республикалық бюджетті талқылау барысында сөз сөйледі. Ол Үкіметтің Ұлттық қордың азаймайтын қалдығының шегінен шығу және мемлекеттік қарыздың рұқсат етілген мөлшерінен асып кету туралы теріс болжамдарына назар аударды, Ұлттық қордың қаражатын басқаруды реттейтін нормативтік құжаттарды қайта қарау қажеттігін, сондай-ақ мемлекеттік қарызды тарту және өтеу тәртібін атап өтті.

«Ақ жол» партиясы Парламентте бюджетті ғана емес, Үкіметтің іс-қимыл бағдарламасын да қарауды және бекітуді ұсынады, – деді ол, – оның жұмысын жұмсалған қаражат бойынша емес, нақты міндеттерге қол жеткізу үшін бағалауға болады».

А. Перуашев Ұлттық Банктің базалық мөлшерлемесін төмендету, екінші деңгейдегі банктердің пайызын төмендету және бизнесті қолжетімді қаржыландыру қажеттілігін атап өтті. «Ақ жол» дәл

осыдан кредиттер бойынша қарыз сомасы ақылға қонымды шектен шығып кетеді және кәсіпорындарды рейдерлік жолмен тартып алуға алып келеді, ал отбасы балаларымен бірге жалғыз үйінен шығарылады.

Бұдан басқа, «Ақ жол» көшбасшысы бюджет кірістерінің 97%-ға болжамды өсуі «жақсарту» – салықтық әкімшілендіруді қатаңдату есебінен қамтамасыз ету жоспарланып отырғанына назар аударды.

«Фискалдық органдардың бизнеске қысымы, шоттарға тыйым салу, табысты жұмыс істеп тұрған кәсіпорындарды банкроттыққа дейін жеткізу, кәсіпкерлерге қылмыстық істер ашу бүгінгі күннің өзінде іскерлік ахуалға қауіп төндіреді. Ал мемлекеттік органдардың бұл практиканы қатаңдату ниеті – айтарлықтай алаңдаушылық туғызады», – деп атап өтті А.Перуашев.

3 қарашада Азат Перуашев бизнестің жаңа реттеуші саясаты туралы заң жобасын талқылау кезінде сөз сөйледі. «Ақ жол» көшбасшысы мониторингтік топтардың қызметін заңнамалық реттеу қажеттілігі туралы тағы да еске салды. Бұған қоса, А. Перуашев бизнесті жаңа реттеудің ажырамас бөлігі шенеуніктердің кәсіпорындарға зиян келтіргені үшін жеке жауапкершілігі болуы керек екенін – кәсіпкердің құқығын бұзған бастық бизнеске келтірілген залалды өз қалтасынан өтеуі үшін заңда міндеттеу керек екенін атап өтті.

Өз сөзінде ол бизнес жұмысы үшін банктер мен коллекторларға борышкерлерден несие бойынша кепілге қойылғаннан артық мүлік алуға тыйым салу талабымен шектеулер кезеңінде салық және бухгалтерлік есептілік бойынша «пилоттық жобаларға» тыйым салу қажеттілігі туралы да айтты.

Несиемен күресе алмаған және кепілін берген, бірақ банктер мен коллекторларға тиесілі кәсіпкерлер мен азаматтарды қорғау мәселесіне ерекше назар аударылды.

«Бүгін біз Тәуелсіздіктің 30 жылдығына рақымшылық жасау туралы заң қабылдадық. Бұл маңызды және имандылық шарасы. Бірақ «Ақ жол» фракциясы сотталғандарға ғана емес, адамгершілікті де танытуды қарастырады. Қарапайым адамдар да, кәсіпкерлер де адамгершілікке мұқтаж», – деп атап өтті Перуашев, кепілге қойылған мүлікті «кез келген жағдайда бағалаушылар мен соттар нақты құнынан 1,5-2 есе арзан бағалайтынын» айтып, борышкер сот орындаушысын және онымен бірге жүрген адамдарды атып тастаған Алматыдағы трагедияны мысалға келтірді.

20 сәуірде А. Перуашев республикалық бюджетті нақтылау барысында сөз сөйледі.

«Үкімет ұсынған бюджетті нақтылауды қарастыра отырып, шығыстардың бірден 17%-ға бұрын-соңды болмаған ұлғаюын атап өткен жөн – іс жүзінде бұл бюджеттің жаңа редакциясы туралы болып отыр.

Бюджетті барабар бағалау үшін қоғам мен Парламент Үкіметтің нақты міндеттері бар іс-қимылдарын түсінуі керек: осынша жұмыс орындарын құру, зейнетақылар мен орташа жалақыны қандай да бір деңгейге дейін көтеру, инфляцияны қандай да бір проценттерге дейін түсіру, аурушаңдық пен жұмыссыздықты осыншама қысқарту, қандай да бір жаңа технологиялық өндірістер ашу және т.б.

Президенттің таяудағы Жолдауын ескере отырып, мәлімделген конституциялық реформа шеңберінде «Ақ жол» Демпартиясы Парламенттің бюджетпен қатар, Үкіметтің іс-қимыл бағдарламасын да бекіту туралы талапты қайтаруға бастамашы болады. Өйткені, мәселе жеке цифрларда емес, кешенді көзқараста, қайда баратынымызда және оған қалай қол жеткізгіміз келетінде», – деді ол.

25 мамырда А. Перуашев Салық кодексіне енгізілген өзгерістерді талқылау барысында сөз сөйледі. Ол «Ақ жол» 2012 жылдан бастап Үкіметке әлеуметтік және басым тауарлар үшін ҚҚС-ның салалық төмендетілген мөлшерлемелерін енгізуді ұсынатыны еске салып өтті. Бұл тәсілді ЭЫДҰ елдері мен Еуроодақ кеңінен қолданады, тіпті Ресей де өз азық-түлік тауарлары үшін осы тетікті енгізді. Алайда біздің Үкімет мұндай бастамалардан бас тартуда.

2020 жылы Президент ТЖ аясында әлеуметтік тауарларға ҚҚС-ның төмендетілген мөлшерлемесін уақытша енгізді. Бірақ «Ақ жолдың» осы норманы Кодекске енгізуге деген 3 әрекеті Үкіметтің «әкімшілендірудің қолайсыздығы» деген сылтаумен бас тартуына тап болды.

Ал бұл, Перуашев атап өткендей, тауарлардың өзіндік құнын төмендетудің нақты құралы.

Ол пестицидтер мен асыл тұқымды малдардың импортына ҚҚС бойынша есепке жатқызу әдісін қайтаруға да тоқталды. Мыңдаған ауылшаруашылық тауар өндірушілері бұл норманы 1 қаңтардан бастап күтеді, одан бюджет ештеңе жоғалтпайды.

«Еттің, сүттің, бидайдың және т.б. бағасы да осы жерде жатыр. Ал заң жобасы бұл мәселені айналып өтіп, фермерлерді дәрменсіз күйде қалдырып отыр.

ҚҚС-ның өзіне қатысты да сұрақ бар. Өз алдына бұл артық өндірісті болдырмауға арналған салық. Бірақ бізде «өндірістің жүрмеуі» дағдарысы бар.

Егер Үкімет әлеуметтік тауарлар үшін ҚҚС-тың төмендетілген мөлшерлемелерін енгізгісі келмесе, онда ҚҚС-ты айналым/сату салығына ауыстыру туралы мәселені қарау керек. Кәсіпкерлік есептер мен тексерушілерден қысым көріп келеді. Сондықтан шағын бизнес үшін әлем ұзақ уақыт бойы «міндеттелген салық салу» (патент) ойлап тапты: оны жылына бір рет төледің бе – ешкім саған тексерулермен және айыппұлдармен келе бермейді.

Бұл шешім ондаған және жүздеген миллиардтар жұмсалатын бірде-бір жұмыспен қамту бағдарламасы бойынша құрылмаған соншама жұмыс орнын құрар еді», – деп атап өтті «Ақ жол» көшбасшысы.

Осы отырыста Азат Перуашев көлік туралы заң жобасын бірінші оқылымда талқылау барысында сөз сөйледі.

«Жалпы, қарастырылып отырған заң жобасын жұмыс тобы жақсы пысықтап, бірқатар өзекті мәселелерді көтереді. Бұған қоса, жетілдіруді талап ететін мәселелер де бар», – деп атап өтті ол.

Айталық, КГА уәкілетті әкімшіліктің қызметтерін қаржыландыру жеке және заңды тұлғалардың төлемдері есебінен жүзеге асырылатындығын және олар шығыстарды өтеу және оның қызметі

шығынсыз болуы үшін жеткілікті болуы керек екенін бекітуді ұсынады.

Бірақ сол кезде, Перуашев атап өткендей, реттеуші мен бизнес арасындағы қарым-қатынаста теңгерім болуы тиіс. Егер авиациялық әкімшіліктің шығынсыздығы туралы айтатын болсақ, онда ол реттейтін субъектілердің құқықтарын да тіркеу қажет. Мысалы, төлемдерді жинау кезінде олардың заңды мүдделері де ескерілуі керек.

«Әйтпесе, бұл – көрсетілетін қызмет емес, соңғы кезде қаптап кеткен заңдастырылған бопсалау. Олар маған мұның бәрі қағидаларда болады деп айтып, тіпті қолайлы тұжырымдарды іздеуден де бас тартады.

Кешіріңіз, заң қағидалардан да маңызды. Қағидаларда сіз егжей-тегжейлі жазып қойыңыз. Ал реттелетін қатынастардың принциптері заңда бекітілуі керек.

Яғни, әкімшіні қаржыландыру бизнес субъектісі қызметінің көрсеткіштерін де, оның көлемін, қауіпсіздіктегі сол бір тәртіпті де ескеруі керек. Бірақ әзірлеуші реттеушімен қарым-қатынастағы кәсіпорындардың сипаттамаларын есепке алу туралы мұндай ескертуді де қосқысы келмейді.

Онсыз сендер бизнесті, егер олар бұзылған болса, өз құқықтарыңызды қорғаудың теориялық мүмкіндігінен айырасыз. Бұл нарықтық мемлекет емес, бюрократтардың ұстанымы», – деді «Ақ жол» басшысы.

8 маусымда фракция Үкіметтің 2021 жылғы республикалық бюджеттің атқарылуы туралы есебін қолдамады. Өз сөзінде «Ақ жол» басшысы экономикадағы жағдайды сынға алып, оны банктердің қате саясатымен байланыстырды.

Экономикадағы мұндай жағдайдың субъективті себептерінің арасында «Ақ жол» фракциясы Ұлттық Банктің барабар емес базалық ставкасын және оның ЕДБ мүдделерін лоббилендіруін көріп, банктерге әділ салық салуды енгізуді ұсынды.

Бұған қоса, «Ақ жол» Үкіметтің іс-қимыл бағдарламасын бекіту жөніндегі функциясын Парламентке қайтаруды талап етеді. Перуашев бұған дейін Үкімет туралы заңда Үкіметтің жаңа құрамын Парламентте өз іс-қимыл бағдарламасын ұсынуға және қорғауға міндеттейтін норма болғанын еске салды. 2007 жылы бұл норма жоғалып кетті, содан бері Парламент Үкіметтің саяси бағдарламасымен емес, былайша айтқанда, оның «бухгалтериясымен» жұмыс істейді.

Перуашев Мәжілістің бюджеттік бастамаларын Үкіметтің бұғаттау практикасын тоқтатуды талап етті. «Ақ жол» басшысы Президенттің 2020 жылғы 23 наурыздағы барлық мемлекеттік компаниялардың таза кірісінің 100%-ын бюджетке жіберу туралы тапсырмасын еске салды.

«Бірақ Үкімет бюджетке мемлекеттік компаниялардың пайдасының тек 16%-ын жіберді. Ағымдағы жылғы сәуірде «Ақ жол» фракциясы заңға ұлттық компаниялардың табысын бюджетке 100% қайтару туралы талап енгізуді ұсынды, бірақ олар бізге бас тартты, өйткені Парламент туралы заңға сәйкес депутаттардың бюджетке қатысты бастамаларын Үкіметтің мақұлдауы тиіс», – деді ол.

Конституциялық реформаны дамытуда «Ақ жол» көшбасшысы Мәжіліске Жоғары аудиторлық палата актілерінің негізінде шенеуніктердің талан-таражға салу мен сыбайлас жемқорлық фактілері бойынша парламенттік тергеп-тексеру жүргізу құқығын беруді ұсынады.

«Ақ жол» бұл Парламенттің жұмысын сапалы жаңа деңгейге шығаратынына, биліктің атқарушы және өкілді тармақтары арасындағы тежемелер мен қарама-қайшылықтардың тепе-теңдігін күшейтетініне сенімдіміз.

Перуашев «Ақ жол» демократиялық партиясының осы және басқа да бастамаларын заңнаманы Конституцияның жаңа редакциясына сәйкес келтіру барысында енгізетінін айтты.

20 маусымда Парламент палаталарының бірлескен отырысында фракция Үкіметтің 2021 жылғы республикалық бюджеттің атқарылуы туралы есебін қолдамады. Фракцияның ұстанымын басшының орынбасары Б. Дүйсембинов айтты.

Депутаттық сауалдар

Қаралатын кезең ішінде фракция депутаттары әртүрлі тақырыпта **84** депутаттық сауал жолдады: бұл кәсіпкерлікті қолдау, тұрғын үй проблемалары, білім беру, денсаулық сақтау, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері және т.б.

1 қыркүйек

Фракцияның Денсаулық сақтау министріне ковидтік ауруханалардағы медицина қызметкерлерінің штат санының нормасы туралы сауалы айтылды.

Фракция депутаттары COVID-19-ға қатысты бірқатар шектеу шараларын сынға алды.

8 қыркүйек

«Ақ жол» Үкіметтен Қаржы министрлігінің шағын бизнесті тексеруге мораторийді алып тастау және кәсіпкерлерді қолдау туралы мәлімдемесінен бас тартуды сұрайды

«Ақ жол» «Ақтөбе қаласының халықаралық әуежайы» мүліктік кешенінің бағалау құнының негізділігіне тексеру жүргізуді талап етеді.

«Ақ жол» Желтоқсанның саяси мәнін қайта қарау қажеттігі туралы сауал жолдады.

Маңғыстау өңірінде суды тұщыландыру проблемалары айтылды.

15 қыркүйек

«Ақ жол» Мемлекеттік кірістер комитетіне ТІЖ өлшемдерін қайталайтын есептілікті қатарласып алып тастау мәселесін қарауды ұсынады.

«Ақ жол» экономикалық айналымға күйреген кәсіпорындардың активтерін қайтаратын инвесторлардың заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз етуді талап етеді.

«Ақ жол» депутаттары ресейлік «Сбер» компаниялар тобымен цифрлық үкімет платформасын құру жөніндегі келісімнің төңірегіндегі ахуал туралы мәселелерді айтты.

22 қыркүйек

«Ақ жол» ҚХР-дан жүк тасымалының кешіктірілуіне байланысты ден қою шараларын қабылдауды талап етті

«Ақ жол» жеке тұлғалардың банкроттығы туралы заңның қажеттілігі туралы тағы да мәлімдеді: Алматыда 5 адамның өліміне әкеп соққан қайғылы оқиға - мемлекеттік органдардың мыңдаған шағын кәсіпкерлер мен қарапайым борышкерлердің жағдайына немқұрайлы қарауының тікелей нәтижесі.

Фракция жұмыс істеп тұрған автопаркке тиесілі субсидияларды төлеу мәселесін қайта көтерді.

30 қыркүйек

«Ақ жол» фракциясы вакциналарды таңдауды кеңейту есебінен вакциналау қарқынын жеделдетуді ұсынады.

«Ақ жол» депутаттары ЖРК құрылысы кезінде ұрлықты ұйымдастырушыларды халықаралық іздестіру туралы мәселе қойды.

«Ақжолдықтар» Қазақстанның цифрлық кодының өзгеруіне қарсы шықты.

6 қазан

Фракция дизель отынының тапшылығына байланысты жағдайды түсіндіруді талап етті.

Депутаттар ұлттық ғылымометрия жүйесінің қажеттілігі туралы мәлімдеді.

«Ақжолдықтар» мал шаруашылығы өнімдерін экспорттау проблемаларын айтты.

13 қазан

«Ақ жол» адал зергерлік кәсіпорындарды қолдап, зергерлік бұйымдардың көлеңкелі айналымын қысқарту жөнінде шаралар ұсынды.

Фракция ғалымдарға бюрократиялық қысымға қарсы шықты.

«Ақ жол» ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерді қолдау мәселелерін тағы да көтерді: фермерлердің субсидияларын уақтылы төлеу, олардың кредиттерді өтеуін ұзарту қажеттілігі.

27 қазан

«Ақ жол» фракциясы ковидтік қауіп аймағында жұмыс істейтін медицина қызметкерлеріне тиісті жалақы төлеуді талап етеді.

«Ақ жол» күріштің егіс алқаптарын қысқарту туралы шешімге қарсы шықты.

3 қараша

«Ақ жол» ҚХР-дан жүк тасымалының кешіктірілуіне байланысты бизнесті қолдаудың нақты шараларын қабылдауды қайта талап етті.

10 қараша

Шахтерлердің қаза болуына байланысты «ақжолдықтар» қауіпті кәсіптегі жұмысшылар үшін зейнет жасын қайтару қажеттілігі туралы мәлімдеді.

«Ақ жол» мұнай өнімдері мен көмір тапшылығын шешуді, сондай-ақ осы саладағы бағаларды реттеуді енгізуді талап етеді.

17 қараша

«Ақ жол» депутаттары интернеттің қолжетімділігі мен ұялы байланыстың сапасы туралы мәселені көтерді.

«Ақ жол» кәсіби футбол клубтарын мемлекеттік қаржыландыруға қарсы шықты.

24 қараша

«Ақ жол» ұлттық экономикалық мүдделерді қорғап, дәнді және майлы дақылдар тұқымдарын экспорттауға баж салығын белгілеуді талап етті.

«Ақ жол» кез келген микрокредиттер бойынша жылдық 56%-дан аспайтын мөлшерде мөлшерлеме белгілеуді талап етеді.

8 желтоқсан

Фракция тұрғындар мен кәсіпкерлердың шамадан тыс кредит алуына байланысты күрделі жағдай туралы сауал жолдады.

22 желтоқсан

Фракция мемлекеттік органдар, ұлттық компаниялар мен квазимемлекеттік сектор кәсіпорындарының қызметкерлері арасында жастар мен ерекше қажеттіліктері бар адамдарға, сондай-ақ әйелдерге (депутаттар квотасына ұқсас) квота енгізу туралы мәселе қойды.

«Ақ жол» депутаттары А.Байтұрсыновтың 150 жылдығын мерекелеу бойынша ұсыныстарын айтты.

«Ақ жол» фракциясы ірі шетелдік жер қойнауын пайдаланушылар құрған Мұнай-газ машинасын жасауды дамыту орталығының нақты жобаларын жеделдетуді талап ете отырып, қайтадан сауал жолдады.

12 қаңтар

«Ақ жол» фракциясы азаматтарды халықаралық деңгейде танылған вакциналармен жеткілікті мөлшерде қамтамасыз ету қажеттілігі туралы мәселені қайта көтерді.

«Ақ жол» спорттағы сыбайлас жемқорлық жанжалдары бойынша шаралар қабылдауды, спортшыларды қысымшылық пен қорлаудан қорғауды талап етеді.

19 қаңтар

Фракция депутаттары шағын бизнесті патенттерге толық аудару қажет деп санайды.

«Ақ жол» депутаттары ӨКМ-ге ұқсастық бойынша тауарларды міндетті түрде таңбалаудан түсетін түсімдерді бюджетке қайтаруды талап етті – бүгінде мемлекет енгізген төлемдер жеке монополияның қалтасына түседі.

«Ақ жол» қаңтардағы тәртіпсіздіктер барысында тонаулар мен өрттерден зардап шеккен шағын және орта бизнесті қолдап сөйледі.

26 қаңтар

«Ақ жол» фракциясы қаңтардағы оқиғаларды адал және ашық тергеуді, ол аяқталғаннан кейін халықты оның нәтижелері туралы хабардар ету үшін парламенттік тыңдаулар өткізуді талап етіп сөйледі.

«Ақ жол» депутаттары шаруашылық дауларында кәсіпкерлерді қылмыстық қудалауды тоқтатуды талап етті.

Фракция кірме темір жолдардың монополистерімен мәселені шешуді қайтадан талап етеді.

«Ақ жол» депутаттары Денсаулық туралы кодекске тікелей қайшы келетін мониторингтік топтар туралы Денсаулық сақтау министрлігі бұйрығының жобасын кері қайтарып алуды талап етеді.

2 ақпан

Фракция квазимемлекеттік кәсіпорындардың бюджеттерін және олардың топ-менеджерлерінің кірістерін қоғам үшін ашық етуді талап етеді.

«Ақ жол» депутаттары қаңтар трагедиясы кезеңінде Қазақстаннан шет елдерге ірі ақша аударымдары туралы, сондай-ақ осындай транзакцияларды жөнелтушілер мен алушылар туралы ақпарат беруді талап етті.

«Ақ жол» МЖӨ аясында қымбат тұратын ауруханалардың құрылысын сынға алып, жұмыс істеп тұрған клиникаларды бір тиынға таратып беріп, триллиондаған жаңа нысандарды қаржыландыру мағынасыз деп атады.

«Ақ жол» депутаттары мұнай өнімдері көлемінің 50%-ын тікелей ресурс ұстаушылардан бөлшек сауда сатушыларына делдалсыз бөлуді қамтамасыз етуді талап етті.

9 ақпан

«Ақ жол» депутаттары қаңтар айындағы оқиғалар барысында ауыр қылмыс жасауға қатысы жоқ ұсталған азаматтарды тергеу изоляторларынан босатуды талап етеді.

Фракция Өнеркәсіпті дамыту қорында өндірістік кәсіпорындарды қолдау бойынша барлық даму институттарын біріктіруді және қайталанатын квазимемлекеттік құрылымдарды жоюды талап етеді.

«Ақ жол» депутаттары жалған жұмыспен қамту бағдарламаларын жойып, оларды ШОБ-қа қолдау көрсетумен алмастыру қажет деп санайды.

16 ақпан

«Ақ жол» фракциясы азаматтардың конституциялық құқықтарын қамтамасыз етуді және қазақстандықтардың ПТР-тестсіз өз еліне кіруіне рұқсат беруді талап етеді.

Фракция ӘКК қызметінің проблемалық мәселелерін атап өтті.

«Ақ жол» қала мен ауыл арасындағы қаржыландыру алшақтығын қысқарту қажеттілігі туралы, сондай-ақ АӨК-ті субсидиялауды арттыру туралы мәселені көтерді.

2 наурыз

«Ақ жол» депутаттары әкімдікке кандидаттар үшін мемлекеттік қызмет тәжірибесінің болуы талаптарын алып тастауды талап етеді – кәсіпкерлік және ұжымдарды басқару тәжірибесі бар азаматтар әкім болып сайлануға лайықты.

«Ақ жол» біздің аумағымызбен өтетін, бірақ басқа елдердің әкімшіліктеріне тиесілі теміржол транзиті үшін артық төлеуге мәжбүр болған кәсіпкерлерді қорғап сөйледі.

«Ақ жол» депутаттары кәсіпкерлердің теміржол жүк тасымалымен байланысты мәселелерін көтерді.

9 наурыз

«Ақ жол» депутаттары Ауыл шаруашылығы министрлігін Субсидиялау қағидаларын ҚР-ның Салық кодексіне сәйкес келтіруді талап етеді – ауыл шаруашылығы өндірушілері НҚА-дағы коллизияға байланысты субсидияларды қайтаруға мәжбүр.

«Ақ жол» депутаттары республикада аз бейінді мамандар – педиатрлардың жетіспеушілігі мәселесін көтерді.

30 наурыз

«Ақ жол» фракциясы әр облыста қосымша ауданаралық мамандандырылған ХҚКО ашу қажет деп санайды.

«Ақ жол» депутаттары «Фармация» СК-ның отандық компаниялармен дәрі-дәрмектер мен медициналық бұйымдарды жеткізуге арналған ұзақ мерзімді шарттарын шұғыл түрде ұзартуды талап етеді.

«Ақ жол» рейдерлікке ұшыраған теміржолдардың заңды иелерін қорғауды талап етеді.

13 сәуір

«Ақ жол» фракциясы еліміздің барлық жоғары оқу орындарында жер мен мүлікті алып қоюдың заңдылығын тексеруді талап етеді.

«Ақ жол» депутаттары мектепке дейінгі ұйымдардағы балалар тамағының бір бөлігін субсидиялауды және барлық оқушылар үшін тегін ыстық тамақ енгізуді талап етеді.

«Ақ жол» еліміздің барлық өңірлеріндегі қоқыс полигондарында санитарлық-эпидемиологиялық талаптардың сақталуына жедел тексеру жүргізуді талап етеді.

«Ақ жол» депутаттары өзіне жүктелген міндеттерді өз мақсатына сәйкес орындамайтын Әлеуметтік медициналық сақтандыру қорын сынға алды.

«Ақ жол» фракциясы «Astana HUB-тың» майнингтік компанияларының заңсыз алған артықшылықтарын бюджетке қайтаруды талап етеді.

27 сәуір

Фракция ШОБ-тың 93 компаниясының мүддесін қорғады, оларға мемлекеттік кәсіпорын тауарлар мен қызметтер үшін 1,7 млрд. теңге қарыз болған.

«Ақ жол» Аңшылық алқаптарды қайта бекітіп беру қағидаларынан материалдық-техникалық жабдықтау бойынша орындалмайтын талаптарды алып тастауды талап етеді.

«Ақ жол» депутаттары бюджет қаражатын жеке сектордағы бұрыннан бар IT-жобаларға жұмсау орынсыз деп санайды.

«Ақ жол» фракциясы Ұлттық идеология тұжырымдамасын қабылдау туралы бастамамен шықты.

4 мамыр

«Ақ жол» депутаттары көтерме бағаның көтерілуіне жол бермеу және мұнай өнімдері нарығындағы делдалдарды жою бойынша шаралар қабылдауды талап етеді.

«Ақ жол» фракциясы кезекті рет «білімділердің кетуіне» қарсы шығып, еліміздің жоғары оқу орындарына түсу емтихандары түрінде ҰБТ-ға балама енгізуді ұсынды.

11 мамыр

«Ақ жол» депутаттары онлайн-несиелеуге тыйым салуды ұсынды.

«Ақ жол» фракциясы ұлттық экономикалық мүдделерді қорғауды ескере отырып, халықаралық автокөлік тасымалдарын реттеу шараларын шұғыл әзірлеуді талап етеді.

25 мамыр

«Ақ жол» ХТТ бойынша кедендік бұзушылықтар үшін жауапкершілікті декриминализациялауды және олар үшін қаржылық жазаны қарастыруды талап етеді.

«Ақ жол» депутаттары қазақстандық азаматтарды Каспийдің сауда флотында жұмысқа орналастыру мәселелерін көтерді.

Фракция ветеринарлық вакциналарды уақытылы жеткізу, ветеринарлық зертханаларды жануарлар ауруларын анықтау үшін диагностикаумдармен қамтамасыз ету мәселелерін көтерді.

15 маусым

«Ақ жол» демократиялық партиясы ірі шетелдік инвесторлармен мұнай-газ ресурстарын, түсті және қара металл кендерін өндіруге арналған келісімшарттардың талаптарын ашуды талап етеді.

«Ақ жол» әлеуметтік тұрғын үйді бөлудегі сыбайлас жемқорлық проблемаларын кезекті рет көтерді және кезекте тұрғандарды есепке алудың бірыңғай ұлттық жүйесін енгізуді аяқтауды талап етті.

«Ақ жол» фракциясы кутум балықтарын Қызыл кітаптан шығаруды және заңсыз балық аулағаны үшін қылмыстық жазаларды ізгілендіруді жақтап сөйледі.

22 маусым

Халықаралық санкциялар әсерінен Ресей мен Беларусьтің Сыртқы сауда операцияларының қысқаруына байланысты «Ақ жол» ЕАЭО-ның кедендік төлемдерінен түсетін түсімдерді бөлудегі Қазақстанның үлесін ұлғайтуды ұсынды.

«Ақ жол» депутаттары Алматының құрылысын салу бойынша ұсыныстарды қайта енгізді.

«Ақ жол» фракциясы отандық орамаларды өндірушілер үшін салықтық преференциялар белгілеуді талап етеді.

«Ақ жол» май саласы кәсіпорындарын қолдауға келді.

Азаматтардың жолданымдары бойынша жұмыс

Қоғамдық қабылдаудың онлайн жұмысы ұйымдастырылды – азаматтар фракция депутаттарымен бейнебайланыс арқылы байланыса алады. Өңірлердегі азаматтар, кәсіпкерлер фракцияның апта сайынғы отырыстары барысында бейнеконференция байланысы арқылы депутаттарға тікелей жүгінуге мүмкіндігі бар.

Ағымдағы сессия кезеңінде 1532-ден астам азамат қабылданды, 1500-ден астам жазбаша жолданым қаралды.

Азаматтардың жолданымдарындағы көптеген проблемалар депутаттық сауалдар, заң жобаларына түзетулер үшін негіз болды. Азаматтар мен кәсіпкерлердің жолданымдары бойынша уәкілетті мемлекеттік органдарға бірқатар хаттар жіберілді.

Айталық, **7 қазанда** Азат Перуашев қостанайлық «BeefStream» кәсіпорнын қолдау мақсатында ҚР ЖС төрағасының атына үндеу жолдады. Табысты кәсіпорын басшылығы өздерін фискалдардың ойдан шығарылған талаптарынан банкроттыққа жеткізуіне байланысты жүгінді. Олардың талаптарына облыстық ветеринария басқармасы маманының болжамды (!) сойылған жануарлардың тірі салмағы және тағы да (болжамды) жануарлардың тірі

салмағына есептелген ет шығымының нормасы негіз болды. Бұл «қорытындыны» «барлық өзекті әдістемелерге сәйкес келмейтін ретінде Ауыл шаруашылығы министрлігінің және мал шаруашылығы саласындағы ҒЗИ мамандары ресми түрде жоққа шығарды. Сонымен қатар, кәсіпорын істің нақты жағдайы бойынша барлық қажетті құжаттаманы ұсынды. Бірақ соттар жергілікті «сарапшының» бірінші қорытындысына сенеді және бизнеске үстеме 560 млн теңге есепке жазған, бұл сөзсіз кәсіпорынның жойылғанын білдіреді.

2 қарашада фракция Премьер-Министрдің орынбасары – Сыртқы істер министріне Қазақстанның ЕО Green Pass Passport цифрлық сертификаттар жүйесіне кіру қажеттігі туралы хат жолдады. Мұндай сертификатқа ие болу ЕО елдері бойынша кедергісіз жүруге құқық береді. Хат азаматтардың халықаралық тасымалдарды қалпына келтіруге, соның ішінде оқу және іскерлік серіктестікке жәрдемдесу туралы өтініштері бойынша дайындалды.

9 желтоқсанда «Ақ жол» фракциясы Үкіметке және Ұлттық Банкке зейнетақы жинақтарының жеткіліктілік шегін анықтау жөнінде хат жолдады. Депутаттар Мемлекет басшысының 01.09.2021 ж. Қазақстан халқына Жолдауында «...әлеуметтік және басқа да салаларда ең төмен жалақыны есептік көрсеткіш ретінде» алып тастау туралы тапсырмасын орындауды, тиісінше зейнетақы жинақтарының ең төмен жеткіліктілік шегін айқындау әдістемесінен алып тастауды және аталған шекті ең төмен зейнетақы мөлшері мен ең төмен күнкөріс деңгейіне байланыстыра отырып, есептеуді жүргізуді талап етеді. Сонымен қатар, олар зейнетақы жинақтарын салынып жатқан тұрғын үй кешендерінде тұрғын үйді брондауға алдын ала шарт жасасқан азаматтарға бұрынғы жеткіліктілік шегі бойынша пайдалануға рұқсат беруді сұрайды.

4 сәуірде Вице-премьер Тоғжановтың төрағалығымен өткен Үкімет отырысында депутаттар Дүйсембинов, Еспаев, Жұмабаев және Ерубайев өңірлердегі кездесулер барысында сайлаушылар айтқан мәселелер туралы айтты.

6 сәуірде жалпы отырыста Азат Перуашев өңірлердегі сайлаушылармен кездесу барысында анықталған жүйелі мәселелерді атап өтті.

Ол шағын бизнесті есеп беруден толық босату, олардың жұмыс орындарын жаппай құру үшін оларды міндеттелген салық салуға (патенттер) ауыстырудың қажеттілігі туралы мәлімдеді.

«Ақ жол тағы да тұтыну тауарларының міндетті цифрлық таңбалануын алып тастауды талап етеді», – деп атап өтті Перуашев.

Ол Денсаулық сақтау министрлігін пандемияның қайталану қаупін ескеріп, дәрі-дәрмектер мен қорғаныс құралдарын дайындап қоюға шақырды.

Бұғағ қоса, ол Батыс Қазақстан және Ақтөбе облыстарындағы су тасқынынан зардап шеккендерге көмек көрсету үшін Үкімет резервінен қаражат бөлуді сұрады.

Басқа да маңызды іс-шаралар, сөз сөйлеулер

1 қыркүйекте Мәжіліс отырысында Азат Перуашев Жамбыл облысындағы әскери қоймадағы жарылыс салдарынан зардап шеккендерге және қаза тапқандардың отбасыларына бір күндік жалақыны аударуды ұсынды. Ол қайғылы жағдайдың себептерінің ақ-қарасын анықтап, құтқарушыларды оқ-дәрілері бар қоймаларды сөндіруге жібергендерді жазалауды талап етті.

22 қыркүйекте Азат Перуашев Машина жасаушылардың IX форумында панельдік пікірталас өткізді. Пікірталас барысында ол дайын автобустар мен комбайндарды импорттайтын автомобиль құрастыру кәсіпорындарына жеңілдіктер туралы бірқатар өткір мәселелерді көтерді.

29 қыркүйекте «Ақ жол» депутаттары Байзақ ауданындағы жарылыстан зардап шеккен жиырма отбасын көмірмен қамтамасыз етті. Аз қамтылған отбасылардың өтініштері бойынша олар барлық жылыту маусымына Шұбаркөл көмірінен бір-бір самосвал алды. Сапар барысында «Ақ жол» делегациясы жөндеу-қалпына келтіру жұмыстарының барысымен танысты. Перуашев облыс басшысының алдына кәсіпкерлерге көмек көрсету қажеттілігі туралы мәселелер қойды.

9-12 қазанда Андрей Линник «Қазақстан Республикасы – Еуропалық одақ» (ҚР–ЕО) Парламенттік ынтымақтастық комитетінің кезекті 18-ші отырысына қатысты. Депутат пандемия жағдайында Қазақстан үкіметінің дағдарысқа қарсы негізгі шаралары туралы хабардар етті, ҚР – ЕО сауда-экономикалық және инвестициялық ынтымақтастығының жаңа перспективалық бағыттары туралы ақпаратпен бөлісті, еуропалық парламентарийлерді Кеңейтілген әріптестік пен ынтымақтастық туралы келісімнің экономикалық әлеуетін іске асыруға барынша қолдау көрсетуге шақырды.

14 қазанда Қазыбек Иса «Тәуелсіздік тарландары» телефильміне түсірілімге қатысты.

11 қазанда Азат Перуашев Қазақстан спортшылары одағының жетекшілері А.Қарлығашевпен, М. Тұрлыбековпен және атақты боксшы, Еуропа чемпионы С. Нұрқазовпен кездесті. Олар тіпті құрметті атақтары бар спортшылар мен жаттықтырушылардың еңбекақысының жеткіліксіздігі туралы мәселелерді көтерді. Олардың пікірінше, балалар спортын елемей және дұрыс қаржыландырмау балалардың спортқа деген сүйіспеншілігін арттыратын алғашқы жаттықтырушылардың тек энтузиазммен жұмыс істеуіне алып келді. Спортшылардың айтуынша, спорттағы сыбайлас жемқорлық жаттықтырушылардан жиындар мен жарыстарға бөлінген тәуліктік шығындарды 100% қайтаруды («пара» түрінде) талап етеді.

11 қазанда Айгүл Жұмабаева ҚР-дағы санитарлық-эпидемиологиялық жағдай туралы «үкімет сағаты» барысында сөз сөйледі. Депутат «Карантиндік шаралар туралы» заңның қажеттілігін атап өтті, онда карантинді енгізу тәртібі, мерзімдері мен шарттары, карантиндік шараларды белгілеуге өкілетті орган, оның құзыреті мен қабылданған шешімдер үшін жауапкершілігі, ең бастысы – шектеу жағдайында кәсіпкерлерді қорғау қарастырылған.

22 қазанда «Караван» газетінде «Өнеркәсіптік революция және «Википедиядан алынған реферат» сұхбаты жарияланды, онда А.Перуашев «Өнеркәсіптік саясат туралы» Заң жобасымен жұмыс туралы айтты.

«Бірінші дауыс бергеннен кейін, біз осы заң жобасын негізді сынға алған кезде, жағдай жақсы жаққа қарай өзгереді деп үміттенемін. Қалай болғанда да, экономикалық блок министрліктерінің басшыларымен және олардың қызметкерлерімен күн сайын дерлік консультациялар өткізіледі. Мен Бірінші вице-премьер А. Смайыловпен де және өнеркәсіптік блокқа жетекшілік ететін вице-премьер Р. Склярмен де кездестім, олар біздің ұстанымымызды және заңды екінші оқылымға дейін аяқтау қажеттілігін түсінді», – деп атап өтті А. Перуашев.

Бұл талқылаулар «Ақ жол» ҚДП депутаттары ұсынған нормаларды енді теріске шығаруға емес, көпшілігін ықтимал редакциялауға әкеледі. Мұндай көзқарас күдікті оптимизм туындатады және «Өнеркәсіптік саясат туралы» заң экономика мен отандық өндіріске шынымен пайдалы болуы үшін әлі де күш-жігерді қажет етеді.

23 қазанда Азат Перуашев «Биржалық сауда туралы» заң жобасы бойынша отандық өндірушілер мен ірі тау-кен өндіруші кәсіпорындардың өкілдерімен кеңес өткізді.

Сала өкілдері «Биржалық сауда туралы» заңға Перуашев ұсынған түзетулер, ең алдымен биржа арқылы – стандартталмаған тауарлармен сауда жасауға тыйым салу – рәсімдерді баяулатады және жеткізілімдердің бұзылуына әкеледі, ал олардың өндірісі үздіксіз сипатта болады деп санайды.

А. Перуашев бұл ТМК мүддесіне нұқсан келтіру емес екенін түсіндірді. Бірақ «Ақ жол» өндіруші компаниялардың біздің елге қосқан үлесі тек салықтармен шектелмеуі керек деп санайды. Олардың әлеуетін өңдеу өнеркәсібін дамыту, елде олар пайдаланатын жабдықтар, ауыстырылатын бөлшектер мен басқа да өнімдер өндірісін құру үшін пайдалану маңызды. Мұндай талаптар партияның саяси бағдарламасында бар, фракция офсеттік саясаттың осындай қағидаттарын «Өнеркәсіптік саясат туралы» заң жобасына енгізді.

«Біз өзара тиімді тәсілдерді әзірлеуіміз керек. Атап айтқанда, аталған ұсыныстарды мынадай басқа шаралармен алмастыруға болады: Қазақстанда өндірісі бар стандартталмаған тауарлармен сауда жасауға тыйым салу; биржалық сауда-саттыққа брокерлерден басқа, Отандық тауар өндірушілердің өз дилерлеріне рұқсат беру; стандартталмаған тауарлармен сауда жасауға құқығы бар және тауарлардың осы тобы бойынша сауда-саттықта анықталған бұзушылықтар үшін мұндай құқығы жоқ немесе одан айырылған биржаларды бөлу», – деп атап өтті А. Перуашев.

8 қарашада Берік Дүйсембинов ІІМ реформасы бойынша «үкімет сағатында» сөз сөйледі. Ол «Ақ жол» фракциясы шенеуніктердің бизнеске немесе жеке тұлғаларға келтірілген залал үшін жеке жауапкершілігінің қажеттілігі туралы мәселені үнемі көтеріп отыратынын атап өтті. ІІМ реформасы шеңберінде қызметкерлерді материалдық қолдауды арттыру көзделгенін ескере

отырып, депутат олардың жауапкершілігін де арттыруға шақырды.

«Құқық қорғау органдарының нақты қызметкерлерінің қателері/кәсіби еместігінен туындаған шығындарды бюджеттен өтеу практикасын тоқтату және кінәлілердің өз кінәсінен бюджетке төленген сомаларды қайтару бойынша кері талап қою практикасын енгізу қажет», – деп есептейді «Ақ жол».

18 қарашада «Время» газетінде «Непростая промышленность» сұхбаты жарияланды, онда А. Перуашев «Ақ жол» фракциясы атынан бизнес партиясының «Өнеркәсіптік саясат туралы» Заң жобасын бірінші оқылымда қалай сынға алғанын айтты. Нәтижесінде, «ақжолдықтар» биліктен айтарлықтай жеңілдіктерге қол жеткізді.

24 қарашада Казыбек Иса «Латын әліпбиіне көшу – қазақ тілінің жаңа белесі» атты деректі фильм үшін «Алматы» телеарнасына сұхбат берді.

1 желтоқсан, Тұңғыш Президент күні фракция депутаттары «Ақ жол» партиясы ұйымдастырған дәстүрлі «Менің елім – менің халқым» фотобайқауының қорытындысын шығаруға қатысты.

3 желтоқсанда фракция депутаттарының микрокредиттік ұйымдар қауымдастықтарының басшыларымен кездесуі өтті.

Бірқатар республикалық микрокредиттік ұйымдардың басшылары «Микроқаржы қызметі туралы» заң жобасына енгізілген түзетулер бойынша фракция депутаттарына жүгінді. Ұсыныстар 24 қарашада Д. Еспаева жылдық мөлшерлемесі жүздеген пайыздан асатын 50 АЕК-ке дейінгі микрокредиттер бойынша пайыздық мөлшерлемелердің реттелмегендігі туралы депутаттық сауалды жария еткеннен кейін енгізілді және оларға 56%-дан аспайтын жалпы белгіленген деңгейді қолдануды ұсынды.

«Ақ жол» депутаттарының халыққа түскен борыштық жүктеменің ұлғаюына қатысты алаңдаушылығын бөлісе отырып, МҚҰ ымыралы шешімдер ұсынды: микрокредиттер бойынша берешек сомасын одан әрі өсімпұл есептеуді тоқтата отырып, негізгі борыш сомасының 1,5 еселенген мөлшерінен аспайтын мөлшерде шектеу; заңға берешекті бұрынғы шарттарда қайта қаржыландыру туралы қолданыстағы норманың орнына тек жақсартушы шарттарда қайта қаржыландыру мүмкіндігін енгізу және т.б.

«Біз қауымдастықтардың айтылған қарсы ұсыныстарын өте перспективалы деп санаймыз. Қауымдастықтар заң жобасы бойынша өзара қолайлы ұстанымды әзірлеу үшін «Ақ жолға» өз ұсыныстарының нақты тұжырымдарын береді. Қалай болғанда да, жағдай мен жинақталған проблемалар заңнамалық шешімді талап етеді», - деді А.Перуашев кездесу соңында.

5-6 желтоқсанда фракция депутаттары «Ақ жол» партиясы жастар қанатының Тәуелсіздіктің 30 жылдығына арналған форумына қатысты. Фракция депутаттары ҚХА депутаттық тобының көшпелі іс-шараларына қатысты. Бірлік пен қоғамдық келісімді нығайтудың өзекті мәселелері бойынша халықпен кездесулер Елбасы Н.Назарбаев пен Президент Қ.Тоқаевтың 21 қазанда ҚХА сессиясында және оның кеңесінің отырысында берген тапсырмаларының орындалуына депутаттық бақылауды жүзеге асыру мақсатында ұйымдастырылды.

9-11 желтоқсанда А. Жұмабаева Ақмола облысына, **20-21**

желтоқсанда А.Линник пен М. Раманқұлов Жамбыл облысы мен Шымкент қаласының тұрғындарымен кездесті.

10 желтоқсанда Қазыбек Иса «Қазақстан» телеарнасының «Апта» бағдарламасына көрнекі ақпарат туралы заң жобасы бойынша қатысты.

20 желтоқсанда А.Перуашев «Үкімет сағатында» салықтық және кедендік әкімшілендіруді цифрландыру барысы туралы сөз сөйледі.

«Басты міндет – бизнес пен мемлекеттің мүддесі үшін бизнес пен мемлекет арасындағы өзара қарым-қатынастың ашықтығы мен қарапайымдылығын қамтамасыз ету. Ал Цифрландыру - бұл біз қажет болған жағдайда пысықтап, қайта қарап, нақтылай алатын құрал», - деп атап өтті ол және цифрландыру аясындағы кәсіпкерлердің есептілікті қайталаумен, тауарларды таңбалаумен байланысты қарсылықтарының мысалдарын келтірді.

«Ақ жолда», егер ұсынылып отырған цифрландыру форматы бизнес үшін проблемалар тудырса, шығыстардың, өндірістік емес шығындардың ұлғаюына және тауар құнының артуына алып келсе, онда формат дұрыс емес шығар, сондықтан қарсы әріптестерді де естуіміз керек деп санайды.

«Кәсіпкерлердің құқықтарына нұқсан келтіру үшін емес, өзара қолайлы шешімдер табу үшін құралдарды қолданайық. Шынтуайтқа келгенде, біз серіктестерміз, бізде мемлекетке зиян келтіру міндеті жоқ, ал мемлекеттің бизнеске нұқсан келтіру міндеті жоқ. Сондықтан мен сіздерді кері байланыс орнатуға, оны өз жұмысыңыздың аясында дұрыс қабылдауға шақырамын. Жалпы, «Ақ жол» фракциясы цифрландыру мәселелерін өте маңызды деп санайды. Біз кәсіпкерлерге құқықтан тыс, сыбайлас жемқорлық қысымымен байланысты көптеген мәселелерді шешуге мүмкіндік береді деп санаймыз», - деп атап өтті Перуашев.

24 желтоқсанда Азат Перуашев пен Ерлан Барлыбаев Қостанайда Beef export group ірі ет комбинатының техникалық іске қосылуына қатысты. Компания Ресей, ҚХР, Пәкістан және БАӘ өнімдерін экспорттауға сертификаттар алды

2 қаңтарда «Ақ жол» көшбасшысы Азат Перуашев «Жабайы капитализм дәуірінен өркениетті нарыққа шығу уақыты келді» (Zakon.kz) сұхбатында өткен жылды қорытындылай келе, оның пікірінше, 2021 жылы елде, Парламентте және партияда қандай маңызды оқиғалар мен өзгерістер болғанын айтып берді.

7 қаңтарда «Ақ жол» фракциясы мен Ұлттық Кеңесі қаңтар оқиғаларына байланысты мәлімдеме жасады.

«Біздің депутаттар бірінші күннен бастап лаңкестердің шабуылына ұшыраған Алматыға ұшып баруға, комендатураның тиісті рұқсатын алуға тырысудамыз» – делінген хабарламада.

«Ақжолдықтар» қазақстандықтарды қиын уақытта нағыз басшының ерік жігерін көрсеткен Президенттің айналасына бірігуге, Қазақстанның мемлекеттілігін қолдауға және қорғауға шақырды.

8 қаңтарда Азат Перуашев хабарда қаңтардағы қайғылы оқиғаға қатысты сөз сөйледі.

9 қаңтарда Азат Перуашев Қазақстандағы оқиғалар бойынша «Москва» радиостанциясы тілшісінің сұрақтарына жауап берді.

11 қаңтарда Азат Перуашев Президент ұсынған ҚР Премьер-Министрінің кандидатурасын қолдау мақсатында жалпы отырыста сөз сөйледі.

«Бүгінгі шешіммен қоғам әлеуметтік, экономикалық және саяси реформаларды қоса алғанда, дамудың жаңа парадигмасына деген ең маңызды үмітпен байланыстырады. Әлихан Смайыловтың кандидатурасы лайықты деп есептейміз.

6-шақырылымдағы депутаттар бюджет қаражатын тиімсіз пайдаланғаны үшін шенеуніктердің жеке жауапкершілігін күшейту мәселесін көтерген кезде, Әлихан Асханұлы Қаржы министрі бола отырып, сол кездегі Премьер-Министрдің қарсылығына қарамастан депутаттардың талаптарын қолдады. Бүгінгі таңда қоғамда әлеуметтік алшақтық пен сыбайлас жемқорлық, экономиканы монополиясыздандыру және деофшоризациялау проблемалары дұрыс қойылып отырған кезде, мұндай табандылық, бәлкім, мемлекеттік қызметшілер үшін басты критерий болып табылады» - деп атап өтті ол.

14 наурызда Б.Дүйсембинов, Қ. Иса, А. Әбілдаев қаңтар айындағы оқиғаларды тергеудің алдын ала қорытындыларына арналған мәжіліс отырысында сөз сөйледі. Олар «қаңтар оқиғалары» кезінде ұсталған және тергеу изоляторларына қамауға алынған азаматтармен, сондай-ақ олардың туыстарымен, адвокаттарымен кездесулер, зорлық-зомбылық қолдану, құқық қорғау органдары тарапынан ұрып-соғу жағдайлары туралы айтып берді.

Депутаттар әділ шешімін тапқанға дейін барлық көтерілген мәселелерді өздерінің бақылауында ұстайтындарын атап өтті.

«Президенттің «ауырлататын мән-жайлар болмаған кезде» жазаны жеңілдету шараларын қабылдау қажет» деген сөзін назарға ала отырып, қаңтардағы оқиғалардың алғышарттары мен себептерін ескере отырып, онша ауыр емес құқық бұзушылықтар жасаған азаматтардың істерін Қылмыстық кодекс тұрғысынан ғана емес, адамгершілік тұрғысынан да қарау керек», - деп атап өтті.

28 наурызда А. Жұмабаева «Үкімет сағатында» ішкі туризмді дамыту туралы сөз сөйледі. Ол «гастрономиялық туризмді» қолдау және оны жеке бағытқа бөлу қажеттігін атап өтті.

21 мамырда фракция депутаттары Қытай Компартиясы Орталық Комитетінің халықаралық бөлімінің басшылығымен кездесуге қатысып, партияаралық ынтымақтастық мәселелерін талқылады.

А.Перуашев, Б. Дүйсембинов және А.Жұмабаева бейнеконференция режимінде Министрдің орынбасары Цянь Хуншаньмен сөйлесті. Әңгіме қытай тарапының бастамасы бойынша өтті, келіссөздердің мақсаты - пандемияға байланысты 2019 жылдан бері үзілген Қытай компартиясы мен «Ақ жол» партияаралық және іскерлік ынтымақтастығын қайта бастау.

Цянь Хуншань «Ақ жол» партиясының Қытай мен Қазақстанның іскер топтары арасындағы диалогта елеулі рөл атқаратынын және екі ел бизнесі ынтымақтастығының көпірін жүргізуді жалғастыру қажеттігін атап өтті. Партияаралық диалогтың тағы бір бағыты ретінде ҚКП ОК Халықаралық бөлімі Министрінің орынбасары партиялық БАҚ-тың ынтымақтастығын атап өтті.

23 мамырда фракция депутаттары партияның 20 жылдығына арналған конференцияға қатысты. Конференция делегаттары сондай-ақ Конституция реформасы мен алдағы бүкілхалықтық референдумды талқылады. Жалпы ұстаным - Президент Қ.Тоқаев ұсынған Негізгі Заңның өзгерістеріне, олардың саяси жүйені демократияландыруға және парламентаризм институттарын күшейтуге бағытталуына байланысты қолдау көрсету.

11 маусымда фракция депутаттары А.Перуашев, Қ. Иса, Б.Дүйсембинов, Д. Еспаева, А. Жұмабаева, С. Ерубает, М. Раманқұлов республикалық пікірсайыс турнирінің қазылар алқасына қатысты. Турнирдің міндеті – «Ақ жол» партиясының саяси бағдарламасын өзектендіру үшін ұсыныстар жинау.

Фракция депутаттары референдумға дайындыққа, конституциялық реформа бойынша түсіндіру жұмыстарына белсенді қатысты. «Ақжолдықтар» үгіт науқаны барысында 205 елді мекенде 356 кездесу өткізді, оған 20 мыңға жуық адам қатысты.

Фракция жұмысының кейбір оң нәтижелері

- Фракцияның депутаттық сауалынан кейін прокуратура органдары қысқы уақытта құрылыс-монтаждау жұмыстарын жүргізу кезінде қосымша шығыстарды мемлекеттік бюджетке қайтару туралы қадағалау актілерін шығаруды тоқтатты.

5 қазанда Қазақстан құрылысшылар одағы сала кәсіпорындарының мүдделерін қорғағаны үшін «Ақ жол» фракциясына алғыс хат жолдады.

-Фракцияның депутаттық сауалынан кейін шағын коммерциялық көлікке көлік салығын есептеу тәртібі қайта қаралады - Салық заңнамасына түзетулердің тиісті пакеті Мәжілісте қаралып, мұндай өзгерістерді енгізу ретроспективті түрде – 2021 жылдың қаңтарынан бастап ұсынылуда.

- Депутаттық сауалдан кейін өз өндірісінің шикізатынан дайындалған тазартылған бағалы металдарды – алтынды, платинаны ҚҚС-тан босату мүмкіндігі қаралады. Естеріңізге сала кетейік, осы жылдың қазан айында фракция адал зергерлік кәсіпорындарды қолдап, зергерлік бұйымдардың көлеңкелі айналымын қысқарту бойынша шаралар ұсынды.

- Ғылыми гранттар бойынша аралық есептер алынып тасталды, ғалымдардың жалақысы базалық қаржыландыруға енгізілді, ғылыми жобалардың мерзімі 5 жылға дейін ұзартылды, ҰҒК шешімдерінің апелляция институты енгізілді – бұл туралы ҚР БҒМ а. ж. қазан айында жарияланған «Ақ жол» фракциясының депутаттық сауалына берген ресми жауабынан белгілі болды.

- «Ақ жол» депутаттары мониторингтік топтардың қызметін заңнамалық реттеуге қол жеткізді - тиісті норма кәсіпкерлік саласындағы жаңа реттеу саясаты туралы заң жобасына енгізілді. Заң жобасы 24 қарашада Мәжілістің жалпы отырысында екінші оқылымда қабылданды.

- Жұмыс тобы барысында мемлекеттік органдар «Ақ жол» депутаттарының банктерге азаматтар мен кәсіпкерлердің мүлкін кепілден тыс алуға тыйым салу туралы ұсынысын қолдамағанына

қарамастан, фракция жетекшісінің атына Қаржы нарығын реттеу және дамыту Агенттігінен хат келіп түсті, онда коммерциялық кредиттер бойынша кепіл мәселесін кешенді түрде пысықтауға дайын екендігі туралы хабарланады. Агенттік бұл мәселелерді ағымдағы жылдың желтоқсан айында Мәжіліске енгізу жоспарланып отырған Стрестік активтер нарығын дамыту мәселелері жөніндегі заң жобасы шеңберінде қарауды ұсынады.

- Қазақстанның Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі микрокредиттер бойынша ең жоғары артық төлемді 50 АЕК-ке дейін төмендетуді қолдады.

Агенттік депутаттық сауалға «Халықтың борыш жүктемесін одан әрі шектеу мақсатында Агенттік «Ақ жол» фракциясы депутаттарының микрокредит бойынша артық төлемнің шекті мөлшерін 50 АЕК -ке дейін екі есе - микрокредит сомасының 100% - ынан 50% - ына дейін төмендету жөніндегі ұсыныстарын қолдайды» - деп хабарлады.

- «Ақ жол» депутаттық сауалынан кейін Ауыл шаруашылығы министрлігінің Субсидиялар туралы қағидалары ауыл шаруашылығы өндірушілерінің талаптарын ескере отырып қайта қаралады.

- «Ақ жол» -дың бірқатар жолданымдарынан кейін істерді қайта қарау және рейдерлер басып алған темір жолдарды заңды иелеріне қайтару басталды – 19 сәуірде Бас прокуратурадан осындай алғашқы жауап алынды.

Естеріңізге сала кетейік, 2017 жылдан бастап «Ақ жол» фракциясы теміржол кірме жолдары саласындағы заңсыздық туралы бірнеше рет депутаттық сауал жолдаған болатын. Бұдан бұрын, «Ақ жол» фракциясының а.ж. 26 қаңтардағы сауалына шенеуніктерге қатысты қылмыстық іс қозғау туралы Бас прокуратурадан жауап келіп түсті, ал монополияға қарсы ведомство монополистердің тарифтері 90-95% - ға төмендегенін хабарлады.

- Фракцияның депутаттық сауалынан кейін аңшылық алқаптарды қайта бекіту жөніндегі қағидалардан материалдық-техникалық жабдықтау бойынша орындалмайтын талаптар алынып тасталды. Премьер-Министрдің бірінші орынбасары Р.Склярдың жақында алған жауабында қазіргі уақытта тиісті Қағидалар жобасы бекіту үшін қажетті рәсімдерден өтіп жатқандығы туралы хабарланған.

- Фракцияның депутаттық сауалынан кейін Еңбек министрлігі «Платформалық жұмыспен қамту» жаңа бағдарламалық қосымшасын әзірлеу мен қаржыландыруды алып тастады.

3.4. «ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ» ДЕПУТАТТЫҚ ТОБЫ

Қазақстан халқы Ассамблеясының VII сайланған Парламент Мәжілісіндегі депутаттық тобының мақсаты Парламенттің Қазақстан халқы Ассамблеясымен, мемлекеттік органдармен және азаматтық қоғам институттарымен этносаралық және конфессияаралық қатынастар, жалпыұлттық бірлік мәселелері бойынша партияаралық ынтымақтастық саласындағы тиімді өзара іс-қимылын қамтамасыз ету болып табылады.

Қазақстан халқы Ассамблеясы депутаттық тобының жұмысы

Көрсетілген кезеңде Қазақстан халқы Ассамблеясының Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісіндегі депутаттық тобының 8 отырысы, оның ішінде 1 көшпелі отырысы өтті:

- Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйекте VII сайланымның II сессиясының ашылуында сөйлеген сөзі аясындағы Қазақстан халқы Ассамблеясының Мәжілістегі депутаттық тобының жұмысы туралы;

- 2021 жылғы 28 сәуірдегі Қазақстан халқы Ассамблеясының «Бірліктің, бейбітшілік пен келісімнің 30 жылы» атты XXIX сессиясында Елбасы Н.Ә. Назарбаев қойған міндеттерді іске асыру туралы (03.09.21 ж.);

- Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауында белгіленген басымдықтар туралы. «Ел халқының денсаулығын қорғау жөніндегі шараларды іске асыру туралы» (24.09.21 ж.);

- Мәжіліс Төрағасының орынбасары П.О. Казанцевтің, ҚХА төрағасының орынбасары М.А.Әзілхановтың қатысуымен жалпыұлттық бірлік пен қоғамдық келісімді нығайту бойынша өзекті мәселелерді түсіндіру үшін ел өңірлеріне шығатын депутаттық топ мүшелерінің міндеттері туралы (06.12.2021 ж.);

- Жалпыұлттық бірлік пен қоғамдық келісімді нығайту жөніндегі өзекті мәселелерді түсіндіру үшін еліміздің өңірлеріне шығатын ҚХА депутаттық тобы мүшелерінің мәселелері туралы (16.02.2022);

- Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың 2022 жылғы 16 наурыздағы «Жаңа Қазақстан: жаңару және жаңғыру жолы» атты Қазақстан халқына Жолдауында белгіленген басым міндеттер туралы (17.03.2022);

- Этносаралық қатынастар және қоғамдық келісім мәселелерін, сондай-ақ ел Конституциясына түзетулерді және алдағы референдумды түсіндіру үшін ел өңірлеріне шығатын депутаттық топ мүшелерінің міндеттері туралы (11.05.2022);

- Жалпыұлттық бірлік пен қоғамдық келісімді нығайту жөніндегі өзекті мәселелерді түсіндіру үшін еліміздің өңірлеріне шығатын ҚХА депутаттық тобы мүшелерінің сұрақтары туралы (16.02.2022).

ҚХА-ның Мәжілістегі депутаттық тобының жетекшісі С.Абдрахманов ҚР Парламенті Мәжілісі депутаттарының - Қазақстан халқы Ассамблеясының депутаттық тобы мүшелерінің ел өңірлеріне шығуы қоғам өмірінің түрлі мәселелері, соның ішінде этносаралық қатынастар бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргізу үшін жоспарланғанын атап өтті. Отырыста сапардың нәтижесі елдегі әлеуметтік шиеленісті төмендетуге ықпал ететін мәселелерді шешу және ұсыныстар әзірлеу болуы керек екеніне назар аударылды. Отырыс барысында сарапшыларды

шақырып, мәселелерді нақты, тереңірек талқылау ұсынылды. Халықпен кездесу кезінде елдің тарихы мен мәдениеті, тәуелсіздік жылдарындағы қазақстандық қоғамның дамуы мәселелерін, сондай-ақ халықты толғандыратын проблемалық мәселелерді қозғаудың маңызы зор. Депутаттық топтың жүйелі түрде шығуы ескеріле отырып, халықпен кері байланыс қамтамасыз етілуге тиіс.

- Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың 2022 жылғы 16 наурыздағы «Жаңа Қазақстан: жаңару мен жаңғыру жолы» атты Қазақстан халқына Жолдауында белгіленген басым міндеттер туралы (17.03.2022).

Отырыста Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаев 2021 жылғы 1 қыркүйекте VII сайланған Парламент Мәжілісінің II сессиясының ашылуында депутаттық корпусың алдына жаңа міндеттер қойғаны атап өтілді. Сондай-ақ ҚХА депутаттық тобының жұмысы Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К.Тоқаевтың 2022 жылғы 16 наурыздағы «Жаңа Қазақстан: жаңару мен жаңғыру жолы» атты Қазақстан халқына Жолдауында белгіленген тапсырмаларды іске асыру шеңберінде жүргізіледі.

Мәжілістің Қазақстан халқы Ассамблеясы депутаттық тобының мүшелері Президенттің «Жаңа Қазақстан: жаңару мен жаңғыру жолы» атты Жолдауы аясында ҚХА депутаттық тобының оларды іске асыруға қатысу, сондай-ақ Ассамблеямен бірлесіп қоғамдық келісім мен жалпыұлттық бірлікті нығайту бойынша одан әрі жұмыс істеу мәселелерін талқылады.

Депутаттар С. Абдрахманов, А. Амирханян, Н. Дементьева, Ю. Ли, В. Набиев, Ш. Осин, І. Бұларов, А. Хамедов, В. Тохтасунов (онлайн) Мемлекет басшысы айтқан мәселелерге назар аударды. Іс-шараның қорытындысы бойынша Қазақстан халқы Ассамблеясының депутаттық топ мүшелері мен барлық құрылымының Мемлекет басшысының Жолдауын түсіндіру және іске асыру жөніндегі жұмысқа қатысуы бойынша нақты шаралар әзірленді.

Денсаулық сақтаудың өзекті мәселелері бойынша депутаттық топтың отырысы (24.09.21). Отырыстың күн тәртібіндегі мәселе – «Ел халқының денсаулығын қорғау жөніндегі шараларды іске асыру туралы». ҚХА-ның Мәжілістегі депутаттық тобының жетекшісі С. Абдрахманов депутаттардың өңірлердегі кездесулері кезінде халықтың сұрақтары коронавирус пандемиясымен ғана байланысты емес денсаулық сақтауға қатысты болғанын атап өтті. Мәселе әрдайым өте өзекті және көптеген проблемалардың шешілмеуімен қоғамның назарын аударады. Отырыс жұмысына Мәжіліс депутаттары, Қазақстан халқы Ассамблеясының Парламент Мәжілісіндегі депутаттық тобының мүшелері, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің басшылығы, өкілдері қатысты.

Денсаулық сақтау саласындағы жағдай туралы Денсаулық сақтау бірінші вице-министрі М.Е.Шоранов, вице-министр А. Гиният хабарлап берді.

Мемлекет басшысы ағымдағы жылдың 1 қыркүйегіндегі Қазақстан халқына Жолдауында денсаулық сақтау жүйесінің алдына нақты міндеттер қойғаны атап өтілді. Мәселен, Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы тіркеген вакциналарды сатып алуды жеделдету қажеттігі атап өтілді. Бірқатар вакциналар

сатып алынды. Сонымен қатар, жақын арада Pfizer-BioNTech вакциналарын жеткізу жоспарлануда. Қазіргі уақытта тасымалдау мәселелері мен жеткізу кестесі пысықталуда. Зертханалық жабдықтарды жаңғырту қажетті зерттеулердің барлық спектрін орындауға, сынақтар жүргізу уақытын қысқартуға, көрсетілетін қызметтердің сапасын арттыруға, сондай-ақ эпидемиологиялық тексерулерде көмек көрсетуге және таралудың бастапқы себептерін анықтауға мүмкіндік беруге тиіс. Осы мақсаттарға республикалық бюджет қаражатынан 4,7 млрд. теңге көлемінде қаржыландыру көзделген. Ауылдық жерлерде медициналық көмекпен қамтамасыз ету үшін жалпы сомасы 8,2 млрд. теңгеге 137 тірек елді мекендерінде фельдшерлік-акушерлік, медициналық пункттер мен дәрігерлік амбулаториялар ашу көзделген. Нұр-Сұлтан және Алматы қалаларында кемінде 20 заманауи аурухана мен 2 ғылыми-инновациялық орталық салу бойынша инвестициялық жобалар іске асырылуда. Сонымен қатар, Президент отандық фармацевтикалық өнім үлесін 17-ден 50%-ға дейін жеткізуді тапсырды. Жаһандық фармацевтикалық компаниялармен ынтымақтастық жандандырылды, инвесторларды тарту жүзеге асырылуда, технологиялар мен жаңа әзірлемелер трансферті жүргізілуде. Фармацевтика өнеркәсібін реттеу функциясы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігінен Денсаулық сақтау министрлігінің қарамағына беріледі.

Депутат Л.Павловец өз сөзінде Денсаулық сақтау саласын дамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған бағдарламасының стратегиялық мақсаттарының бірі сапалы және қолжетімді денсаулық сақтауды қамтамасыз ету болып белгіленгенін атап өтті. Тәуелсіздік жылдары денсаулық сақтау жүйесі елеулі өзгерістерге ұшырады. 2020 жылғы қаңтардан бастап бағдар сақтандыру медицинасына бағытталды, оның жаңа моделі елімізде медициналық көмек көрсету деңгейін едәуір арттыруы, дәрігерлер мен медицина қызметкерлерінің жалақысын арттыруға, ауруханаларға жоғары сыныпты жабдықтар мен қымбат дәрі-дәрмектер сатып алуға ықпал етуге тиіс.

Депутаттар Президенттің тапсырмасы бойынша 2021 жылғы 1 ақпаннан бастап елде COVID-19-ға қарсы жаппай вакцинациялау басталғанын, «QazVac» отандық вакцинасы әзірленгенін, басқа елдердің вакциналарын таңдау мүмкіндігі кеңейтілгенін, соның арқасында елімізде кейбір нәтижелерге, яғни вакцинациямен қамтуды арттыруға, вакцина дозаларын алу үшін ауқымды пункттер мен жылжымалы медициналық пункттер ұйымдастыруға қол жеткізілгенін атап өтті. Сонымен қатар, Мемлекет басшысы ел қауіпсіздігін болжаудың ұлттық жүйесін құруды тапсырды. Мәжілісте биологиялық қауіпсіздік туралы тиісті заң жобалары қаралуда. Пандемия кезінде пациенттерге медициналық көмек көрсету бірінші орынға шықты, бірақ осындай қиын жағдайларда медициналық қызметтердің басқа түрлерін көрсетудің – консультациялық-диагностикалық, жоспарлы емдеуге жатқызудың, медициналық оңалтудың басымдығы қалпына келтірілуге тиіс. Сондай-ақ, жіті аурулардың қайталануын төмендету және пациенттерде ауыр патологияларды қысқарту үшін халықтың кең тобына амбулаториялық дәрі-дәрмекпен қамтамасыз етуді ұлғайтып қана қоймай, оларды

жоспарлы тұтынуды және үздіксіз жеткізуді жақсарту қажет. Бүгінгі күні дәрі-дәрмекпен қамтамасыз ету ауқымы аурулар бойынша 45-тен 137-ге дейін кеңейтілді. Өкінішке орай, бірыңғай дистрибьютор жүйесінде дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың қалыптасқан көлемі туралы ашық айтылмайды. Қоғамның қазіргі заманғы қажеттіліктеріне сәйкес денсаулық сақтау кадрларын даярлаудың көптеген мәселелері шешілмеген күйінде қалып отыр. Болон жүйесі шеңберіндегі халықаралық білім беру кеңістігіне бағыт алу денсаулық сақтау мамандарын даярлау жүйесін өзгертуге мүмкіндік берді, бірақ бұл жерде педиатрлар, инфекционистер, пульмонологтар, реаниматологтар, эпидемиологтар тапшы болып табылатын қызмет құрылымдары мен кадрларына назар аудару қажет.

Депутаттар С. Абдрахманов, Г. Шиповских, Б. Смағұл, Ю. Ли, І.Бұларов, И. Смирнова, А. Рау, Н. Дементьева дәрі-дәрмекпен қамтамасыз ету саласында халыққа медициналық көмек көрсетуге, медициналық ұйымдарды жарақтандыруға, денсаулық сақтауды дамытудың мемлекеттік бағдарламасының тармақтарын іске асыруға қатысты сұрақтар қойды. Атап айтқанда, халықты вакцинациялау, Денсаулық сақтау министрлігі жанындағы Дәрі-дәрмек ақпараттық-талдау орталығы тарапынан медициналық препараттармен қамтамасыз ету; жеке фармацевтика саласын, қажетті инфрақұрылымды дамыту, кадрлар даярлау жұмыстарына қызығушылық танытты.

Депутаттардың отырыс барысында қойылған барлық сұрағына Денсаулық сақтау министрлігінің мамандары жауап берді. Отырысқа қатысушылар өз ұсынымдарын берді және «Дені сау ұлт» әрбір азамат үшін сапалы және қолжетімді денсаулық сақтау» ұлттық жобасы Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау саласын дамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған бағдарламасының негізгі бағыттары мен негізгі жобаларының сабақтастығын қамтамасыз етуге мүмкіндік беретініне, денсаулық сақтау жүйесі мен халықтың денсаулығын жақсартуға ықпал ететініне сенім білдірді.

Қазақстан халқы Ассамблеясы депутаттық тобының Қазақстан-неміс орталығындағы көшпелі отырысы (06.10.21 ж.).

Орталықта ұйымдастырылған экскурсия барысында қонақтар Қазақстан немістерінің өміріндегі маңызды тарихи кезеңдермен, сондай-ақ «Возрождение» Қазақстан немістер бірлестігі» қызметінің негізгі бағыттарымен танысты. Депутаттар С.Абдрахманов, И.Булатов, Н. Дементьева, Ю. Ли, В. Набиев, Ш. Осин, А.Хамидов қатысты.

Орталықтың ашылуының бастамашысы – ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты, «Возрождение» Қазақстан немістер бірлестігі» қоғамдық қорының Қамқоршылық кеңесінің Төрағасы А. Рау қатысушыларға Орталық және оның міндеттері туралы айтып берді. Ол Орталықтың қызметін қаржыландыруды Германия Үкіметі мен жеке демеушілер жүзеге асыратынын атап өтті. Нұр-Сұлтада Орталық құру туралы келісімге Қазақстан Президенті Қ.К.Тоқаевтың 2019 жылғы желтоқсандағы Германияға алғашқы ресми сапары кезінде Берлинде қол қойылды. Орталықтың қызметі Қазақстан немістерінің этникалық бірегейлігін, мәдениеті мен ана тілін сақтауға бағытталған,

сондай-ақ екі елдің іскерлік қоғамдастығы үшін диалог алаңы ретінде қызмет етеді. Іс-шараға қатысушылардың айтуынша, елордадағы неміс үйі барлық немісті, әсіресе жастарды тарту орталығына айналуы маңызды. Дәл осы жерде олар этностың қоғамдық өмірінде не болып жатқандығы туралы ақпарат алып, өз мәдениетімен танысып, ана тілі, неміс тілінде сөйлей алады. Отырыста неміс тілін дамыту, неміс тілінің оқытушыларын даярлау, газетті, Алматы қаласындағы неміс театрын қолдау мәселелеріне тікелей назар аудару қажеттігі атап өтілді. Біраз уақыт бұрын депутаттар жаңадан ашылған шіркеуде – демеушілердің күшімен салынған Евангелиялық-Лютерандық шіркеуде болды.

Мәжілістегі ҚХА депутаттық тобының мүшелері С.Абдрахманов, Н.Дементьева, В. Набиев, Ш. Осин Президенттің «Жаңа Қазақстан: жаңару мен жаңғыру жолы» атты Жолдауын іске асыру міндеттерін талқылау бойынша ҚХА Кеңесінің отырысына қатысты (05.04.2022).

Қазақстан халқы Ассамблеясы Кеңесінің кеңейтілген отырысында Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың «Жаңа Қазақстан: жаңару мен жаңғыру жолы» атты Қазақстан халқына Жолдауын түсіндіру және іске асыру міндеттері туралы мәселе қаралды. Кеңес жұмысына Қазақстан Республикасы Президенті Әкімшілігі Басшысының орынбасары А.Балаева, ҚХА төрағасының орынбасары – ҚХА Хатшылығының меңгерушісі М. Әзілханов, мемлекеттік органдар мен ұйымдардың, БАҚ өкілдері, қоғам қайраткерлері, ҚХА мүшелері, этномәдени бірлестіктердің, сондай-ақ ҚХА республикалық және өңірлік қоғамдық құрылымдарының басшылары қатысты. Отырысты ашқан А.Балаева Қазақстанның әрбір азаматы Жолдаудың еліміздің тағдырындағы орны мен рөлін терең түсінуі қажет екенін атап өтті. Жолдаудың басымдықтары мен міндеттері Қазақстан Тәуелсіздіктің 30 жылы ішіндегі әлеуметтік-экономикалық, қоғамдық-саяси және мәдени даму саласындағы жетістіктерінің жиынтығына негізделеді, ал Жолдау 2019 жылы Президент Қ.К.Тоқаев өзінің сайлауалды бағдарламасында бастамашылық жасаған саяси реформалар бағытының жалғасы болды.

16 наурыздағы Жолдау жаңа Қазақстанның мемлекеттік құрылысының сапалы жаңа кезеңін ашқаны, ал Қазақстан халқы Ассамблеясының негізгі міндеті тұтастықты, жалпыұлттық бірлікті сақтау болып табылатыны атап өтілді. ҚХА жұмысы Жолдаудың міндеттерін іске асыруда жаңа перспективаларды қалыптастыруға және жаңа мүмкіндіктер жасауға бағытталған белсенді сипатқа ие.

Жолдауда ұсынылып отырған ҚХА-ның Сенаттағы жаңа парламенттік өкілдігі Қазақстанның саяси жүйесін әлемдік демократиялық стандарттарға жақындатады, ал Ассамблеяның депутаттық мандаттарының маңызы арта түспек. Осыған байланысты ҚР Парламенті Сенатының депутаттығына ұсынылатын кандидаттарды іріктеу және мақұлдау рәсімдерін әзірлеу ұсынылды.

Мәжілістегі ҚХА депутаттық тобының жетекшісі С.Абдрахманов өз сөзінде биылғы Жолдаудың қордаланған көкейтесті сұрақтарға жауап беретін және қазақстандық мемлекет пен қоғамның таяу перспективадағы даму бағытын айқындайтын,

қазақстандық қоғам тыныс-тіршілігінің барлық аспектілері шоғырланған ауқымды құжат екенін айтты. Президент Қазақстан халқына Жолдауында өмірдің барлық саласында жүйелі өзгерістер жүргізуге мүмкіндік беретін және қазақстандықтардың өмірін жақсартуға тиіс бірқатар бастамаларды ұсынды.

Мәжіліс депутаты Н.Дементьева Жолдаудың тарихи маңыздылығына ерекше тоқталып, Жолдауда берілген негізгі қағидаттарды жүзеге асыру үшін өз ұсыныстарын жеткізді. «Жолдауда айтылған негізгі қағидаттарды іске асыру мақсатында Қазақстан халқы Ассамблеясы кадр резервін дайындап, Жолдауды барлық этномәдени бірлестіктер арасында талқылауы қажет», - дей келе, Жолдаудың ережелерін іске асыруға белсенді қатысуға шақырды.

Сонымен қатар, Кеңес отырысында Ассамблеяның таяудағы отырысында күрделі мәселелерді егжей-тегжейлі талқылау қажеттігі атап өтілді. Партиялық жүйені дамыту аясында ҚХА алдында еліміздегі бейбітшілік, бірлік және келісім мәселелері бойынша партияаралық ынтымақтастықтың тетігіне айналу міндеті қойылды.

Отырысқа қатысушылардың пікірінше, Ассамблеяның медиаторлары Жолдаудың қоғамдағы зорлық-зомбылық деңгейін төмендету, отбасылық-тұрмыстық қатынастар саласындағы құқық бұзушылықтарға тиімді қарсы тұру, сондай-ақ әйелдер мен балаларға қатысты зорлық-зомбылықтың алдын алу сияқты міндеттерін іске асыруға өз үлесін қосуға тиіс. Этникалық БАҚ-тар елдің қоғамдық өміріне тығыз интеграциялануға, этностық әрауандылықты жария ету жөніндегі ұлттық контенттің маңызды әрі бірегей сегментін қалыптастыруға тиіс.

А. Балаева «Жаңа Қазақстанға бірге!» атты кең ақпараттық жобаны іске қосуды ұсынды, оған ҚХА-ның барлық құрылымдары қосылуы тиіс. Ол Ассамблеяның жаңа азаматтық қоғам институты – «Ұлттық құрылтайға» қатысу мәселесіне барынша жауапкершілікпен қарау қажеттігін атап өтті.

Сонымен қатар, А. Балаева Кеңестің ұлттық құрылыс мәселелерінің ауқымды кешенін егжей-тегжейлі талқылау және оны алдағы сәуірде өтетін Ассамблеяның кезекті сессиясын талқылауға шығару міндетіне назар аударды.

ҚХА Кеңесінің мүшелері өз сөздерінде ҚХА-ның кадрлық резервін ұйымдастыру; бірлік саясатын ақпараттық ілгерілету мәселелерін талқылау үшін тұрақты жұмыс істейтін алаң ретінде «ҚХА-медиа» шығармашылық зертханасын және QOGAM LIFE платформасын құру; Жолдауды іске асыруда Достық үйлері базасында этномәдени бірлестіктердің «Жаңа Қазақстанды құруға қосқан әр адамның үлесі» республикалық акциясын іске асыру туралы ұсыныстар енгізді. Ассамблея мүшелері Жолдаудың міндеттері іске асырылатыны және Жаңа Қазақстанның мемлекеттік құрылысының жаңа парағын ашатыны туралы ортақ пікірге келді.

Заң шығару қызметі

Депутаттар – Қазақстан халқы Ассамблеясы депутаттық тобының мүшелері келіп түскен заң жобалары бойынша жұмыс топтарына, тұрақты комитеттердің отырыстарына қатысты,

Мәжілістің жалпы отырыстарында сөз сөйледі, талқыланып жатқан заң жобаларына ұсыныстар енгізді. Жұмыс істеген кезеңде Қазақстан халқы Ассамблеясының депутаттары басқа партиялық фракциялардың депутаттарымен бірге 7 заң жобасына, оның ішінде: атқарушылық іс жүргізуді жетілдіру; органикалық өнім өндірісі мен айналымы; қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын мемлекеттік реттеуді, бақылауды және қадағалауды күшейту және қаржы (инвестициялық) пирамидаларының қызметіне қарсы іс-қимыл жасау және т.б. мәселелер бойынша заң жобаларына бастамашылық жасады

Депутаттар 5 жұмыс тобының жетекшілері, 59 заң жобасын қарау жөніндегі жұмыс топтарының мүшелері болды, олардың барысында 126 түзету енгізілді. Атап айтқанда, бұл «Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің отыз жылдығына байланысты рақымшылық жасау туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өсімдіктер дүниесі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне дауларды соттан тыс және сотқа дейін реттеу институттарын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инновацияларды ынталандыру, цифрландыруды және ақпараттық қауіпсіздікті дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне (Салық Кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне халықтың көші-қоны саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» және т.б.

Ақпараттық-түсіндіру жұмысы

Қазақстан халқы Ассамблеясынан сайланған депутаттардың қызметі медиа-кеңістікте үнемі жарияланып отырды. Есепті кезеңде БАҚ-та ел мен қоғамның тыныс-тіршілігінің түрлі мәселелері бойынша мақалалар, жарияланымдар, пікірлер, сұхбаттар, жеке парақшалардағы ақпарат түрінде – 160-тан астам материал, әлеуметтік желілерде 444 материал орналастырылды. Депутаттар 75 іс-шара дайындап, өткізді. 85 іс-шараға қатысып, оның барысында 65 баяндама жасады.

Қазақстан халқы Ассамблеясы депутаттық тобының мүшелері мыналарға:

– Президент Қ.К. Тоқаевтың төрағалығымен өткен Қазақстан халқы Ассамблеясы Кеңесінің кеңейтілген отырысына (21.10.21 ж.);

– Түркістан қаласындағы Түркітілдес елдер Парламенттік Ассамблеясының «Түркі парламентаралық ынтымақтастығының келешегі» тақырыбындағы X жалпы отырысының сессиясына (27-28.09.21 ж.);

– Мәжіліс Спикері Н.З. Нығматулиннің төрағалығымен Мәжілістің Партияаралық кеңесінің отырысына (18.11.21 ж.);

– «Қазақстан Республикасы Парламентінің ашықтығы: қазіргі жай-күйі және даму перспективалары» атты зерттеу нәтижелерінің таныстырылымына (02.09.21 ж.)

– Президенттің «Жаңа Қазақстан: жаңару мен жаңғыру жолы» атты Жолдауын іске асыру міндеттерін талқылау бойынша ҚХА Кеңесінің отырысына (05.04.2022);

– ел Президенті Қ.К.Тоқаевтың төрағалығымен Қазақстан халқы Ассамблеясының «Ел бірлігі – жаңарған Қазақстанның тірегі» атты XXXI сессиясына (29.04.2022 ж.);

– Мәжіліс Төрағасы Е. Ж. Қошановтың Түркітілдес елдер Парламенттік Ассамблеясының (ТүркПА) Бас хатшысы М. Сурейя Эрмен кездесуіне (03.06.2022 ж.);

– Қазақстан халқы Ассамблеясының «Ұлттық құрылтай – билік пен қоғам диалогының жаңа кезеңі» кеңейтілген отырысына (22.06.2022 ж.) және тағы басқаларға қатысты.

Сондай-ақ депутаттар бірқатар іс-шараларға қатысып, өз ұсыныстарын енгізді, олардың ішінде:

– Ақмола облысында жастар саясатын дамыту жөніндегі мәселелер мен ұсыныстарды талқылау үшін жастар қозғалысының көшбасшыларымен, жас блогерлермен, белсенділермен кездесуге (26.09.21 ж.);

– онлайн форматта өткен Павлодар облысы Қазақстан халқы Ассамблеясы жастары активтерімен кездесуге (30.09.21 ж.);

– «Қазақстан халқы Ассамблеясының Достық үйлері мен қоғамдық құрылымдары, «Қоғамдық келісім» қызметінде менеджменттің заманауи әдістерін ендіру жөніндегі әдістемелік кеңестің отырыс-семинарына (30.09.21 ж.);

– Қазақстан халқы Ассамблеясының республикалық Медиация кеңесінің отырысына (16.11.21 ж.);

– ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің қатысуымен Қазақстан халқының Ассамблеясы ұйымдастырған Қоғамдық келісім мен жалпыұлттық бірліктің қазақстандық моделін ілгерілету бойынша Жамбыл, Шығыс Қазақстан облыстарындағы «Шоғырландыру – одан әрі прогрестің басты факторы» атты семинар-дәрістерге (2021 ж. қараша - желтоқсан) қатысты;

– қоғамдағы этносаралық келісім мәселелері бойынша халықпен кездесу үшін өңірлерге шықты (2021 ж. желтоқсан, 2022 ж. ақпан, мамыр, маусым).

Депутаттық топ басты ресурстардың бірі – Парламент сайтымен және assembly.kz ҚХА порталымен жұмысты жалғастырды. Қазақстан халқы Ассамблеясының Хатшылығымен, ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігімен, «Қоғамдық келісіммен» бірлесіп Қазақстан халқы Ассамблеясының жұмыс істеп тұрған республикалық өңірлік журналистер клубтарымен, этностық БАҚ-пен, сондай-ақ этномәдени бірлестіктер мен Қазақстан халқы Ассамблеясының қызметін жария ететін БАҚ-пен байланыс жасалады.

Халықпен жұмыс

Көрсетілген кезеңде азаматтардың 385 өтініші қаралды. 136 адам жеке қабылдауда болды. Халықтың өтініштері бойынша мемлекеттік органдарға хаттар жіберілді және заңнамалық

тұрғыдан түсіндірмелер берілді. Сайлаушылар мен жұртшылық өкілдері көтеретін мәселелер заң шығару барысында, кеңестерде талқыланады, ішінара депутаттық сауалдарда да көрініс табады.

2021 жылғы 5-23 желтоқсан аралығында Қазақстан халқы Ассамблеясының ХХІХ сессиясында және 2021 жылғы 21 қазанда Ассамблея Кеңесінің отырысында Тұңғыш Президент - Елбасы Н.Ә. Назарбаев пен Қазақстан Президенті Қ.К. Тоқаевтың берген тапсырмаларының орындалуына депутаттық бақылауды жүзеге асыру шеңберінде ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаттары - Қазақстан халқы Ассамблеясының депутаттық тобының мүшелері еліміздің 17 өңірінде жұмыс сапарымен болды. Депутаттар Қазақстан халқы Ассамблеясының және оның қоғамдық құрылымдарының мүшелерімен – аналар кеңестерімен, қоғамдық келісім кеңестерімен, ҚХА ғылыми-сараптамалық топтарымен және кафедраларымен, «Ассамблея жастары» жастар ұйымымен, ғылыми және шығармашылық интеллигенциямен, медиаторлармен, журналистермен, қоғамдық пікір көшбасшыларымен, сондай-ақ жоғары оқу орындары мен колледждердің студент жастарымен, қоғамдық және үкіметтік емес ұйымдармен, еңбек ұжымдарымен жалпыұлттық бірлік пен қоғамдық келісімді нығайтудың өзекті мәселелері бойынша кездесулер өткізді. Сонымен қатар, **6 мыңнан** астам адамды қамтыған халықпен **134** кездесу өтті, оның барысында Мәжіліс депутаттары Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Тәуелсіздік тағылымы» және Қазақстан Президенті Қ.К. Тоқаевтың «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» бағдарламалық мақалалары негізінде Тәуелсіздік кезеңіндегі бейбітшілік пен келісім саясатының іске асырылуы туралы хабардар етті. Мақсаты – этносаралық қатынастар саласындағы мемлекеттік саясатты одан әрі жетілдіру және елдегі бірлік пен келісімді нығайту бойынша ұсыныстар әзірлеу.

2022 жылғы 17-26 ақпан аралығында ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаттары - Қазақстан халқы Ассамблеясының депутаттық тобының мүшелері еліміздің 17 өңірінде жұмыс сапарымен болды. Депутаттар Қазақстан халқы Ассамблеясының және оның қоғамдық құрылымдарының мүшелерімен – аналар кеңестерімен, Қоғамдық келісім кеңестерімен, ҚХА ғылыми-сараптамалық топтарымен және кафедраларымен, ғылыми және шығармашылық интеллигенциямен, «Ассамблея жастары» жастар ұйымының мүшелерімен, медиаторлармен, журналистермен, қоғамдық пікір көшбасшыларымен, сондай-ақ білім беру ұйымдарының оқушыларымен, ЖОО мен колледждердің студент жастарымен, қоғамдық және үкіметтік емес ұйымдармен, еңбек ұжымдарымен жалпыұлттық бірлік пен қоғамдық келісімді нығайтудың өзекті мәселелері бойынша кездесулер өткізді. **54** елді мекенге барып, **17** азаматты қабылдау ұйымдастырылды, онда **89** адам қабылданды. БАҚ және әлеуметтік желілердегі жарияланымдар саны - **91**. Сонымен қатар, **3128** адамды қамти отырып, халықпен **116** кездесу өткізілді, оның барысында Мәжіліс депутаттары Тәуелсіздік кезеңіндегі бейбітшілік пен келісім саясатының іске асырылуы және алдағы жылдарға арналған алдағы жоспарлар туралы хабардар етті. Мақсаты - елдегі этносаралық қатынастар саласындағы мемлекеттік саясатты одан әрі жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірлеу.

12-20 мамыр және 25 мамыр - 3 маусым аралығында Мәжіліс депутаттарының ел өңірлеріне шығуы ұйымдастырылды. Кездесулерде білім беру сапасы, денсаулық сақтау, мәдениет, ауылды дамыту, ТКШ мәселелерімен қатар жүргізіліп жатқан конституциялық реформа да талқыланды. Қазақстан халқы Ассамблеясынан сайланған депутаттар референдумға шығарылатын Конституцияға түзетулерді түсіндіруге белсенді қатысты, өңірлерде халық топтарының, өңірлік қоғамдық кеңестердің, шығармашылық және ғылыми зиялы қауымның, жастардың өкілдерімен әртүрлі форматтағы кездесулер өткізді. **145** елді мекенде болды. БАҚ және әлеуметтік желілердегі жарияланымдар - **239. 10 мыңнан астам** адамды қамти отырып, халықпен қоғамдық диалог, әңгімелер мен талқылаулар форматында **275** кездесу өтті, оның барысында Мәжіліс депутаттары президенттік саяси жаңғырту бағдарламасы және Конституцияға өзгерістер енгізу туралы хабардар етті. Ағымдағы жылдың 12 мамырында Мәжіліс депутаттары С.Абдрахманов пен Ю.Ли Нұр-Сұлтан қаласының педагогикалық қоғамдастығымен кездесуде ел үшін маңызды референдум мәселелері талқыланды. Б. Момышұлы атындағы № 53 мектеп-лицейінде ұйымдастырылған кездесу аясында, «Референдум-2022: Қазақстан Республикасы тарихындағы рөлі мен маңызы» тақырыбында семинар өтті. Семинарға Нұр-Сұлтан қаласындағы мектеп директорларының ата-аналармен, оқушылармен тікелей қарым-қатынас жасайтын тәрбие ісі жөніндегі орынбасарлары, орта білім беру ұйымдарының тарих пәні мұғалімдері қатысты. Мұғалімдер ортасында сөйлеген депутаттар қазіргі қоғамдағы педагогтердің рөлін атап өтті, алдағы конституциялық реформаның маңыздылығын айта келе, қазақстандық қоғамда болатын өзгерістердің мәнін түсіндірді.

19 мамырда депутат А.Р. Амирханянның бастамасымен Батыс Қазақстан облысының этномәдени бірлестіктерінің өкілдері Қазақстан Республикасының Конституциясына өзгерістер енгізу жөніндегі референдумға қатысты өңірлік активтердің қатысуымен жиналыс өткізді. Депутат А.М. Хамедов Ақтау қаласында референдумға қойылған жаңа конституциялық түзетулер мен реформаларды түсіндіре отырып, аудитория алдында сөз сөйледі. Қарағанды облысында депутат Ш.А.Осин бірқатар объектілерді аралап, қала ардагерлерімен, Қарағанды қаласының еңбек ұжымдарымен кездесті. Депутат В.Г. Нәбиев Алматы қаласында қала активімен, «Ассамблея жастары» РҚБ өкілдігінің жастарымен референдумға және ҚР Конституциясына енгізілетін түзетулерді түсіндіруге арналған кездесу ұйымдастырды. Депутат І.Ж. Бұларов Тараз қаласындағы Достық үйінде «Береке көзі – бірлікте» атты республикалық конференцияға қатысты, онда да конституциялық реформа мен референдум мәселелері талқыланды. 19 мамырда Достық үйінде С.Абдрахманов жалпыұлттық референдум өткізудің тарихи мәні мен маңыздылығы мәселелеріне арналған «дөңгелек үстел» форматында кездесу өткізді. Оған ғылыми және шығармашылық зиялы қауым өкілдері, Қазақстан

халқы Ассамблеясының, Нұр-Сұлтан қаласы әкімдігінің «Руханият» ММ мүшелері қатысты. Кездесуде еліміздің қоғамдық-саяси өмірі, ел Конституциясына түзетулер жобасы бойынша республикалық референдум өткізу мәселелері талқыланды.

Депутат З. П. Кузиевтің қатысуымен көшпелі жұмыс аясында ағымдағы жылдың 20 мамырында «Этносаралық саладағы заманауи үрдістер: әлеуметтік өлшемдер» семинарында референдум және ҚР Конституциясына белгіленген түзетулер бойынша жұмыстарды ақпараттандыру мақсатында талқылау өтті. Іс-шара барысында қатысушылар айтылған бастамалар туралы өз пікірлерімен бөлісті, сондай-ақ осы бастамалардың Жаңа Қазақстанды құруда асы маңызды екенін атап өтті.

Жаңа конституциялық түзетулер мен реформаларды түсіндірудің екінші кезеңі аясында депутат Н.Г.Дементьева Маңғыстау облысына барды. Әбіш Кекілбаев атындағы тарихи-өлкетану музейінің ұжымымен кездесу өтті. Депутат І.Ж. Бұларов ағымдағы жылдың 26 мамырында Маңғыстау облысында «Oil Services Company» ЖШС ұжымымен конституциялық реформалар бойынша түсіндіру жұмысын жүргізді. Депутат Ш.А. Осин «Сантехпром» ЖШС еңбек ұжымымен кездесіп, ғылыми-практикалық конференцияға қатысты. 27 Мамырда депутаттар В.Г. Набиев пен А.Р.Амирханянның Солтүстік Қазақстан облысына сапары аясында №17 ұлттық жаңғыру мектеп-кешеніне барып, мектеп ұжымымен кездесті. Жамбыл облысында депутат З.П. Кузиев Тараз қаласы мен Байзақ ауданының тұрғындарымен конституциялық реформа мәселелері бойынша бірқатар кездесулер өткізді.

Кездесулердің мақсаты – азаматтарға Конституцияға енгізуге ұсынылған өзгерістердің мағынасын ғана емес, Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаев белгілеген реформалардың бағытын да жеткізу. Барлық мемлекеттік және қоғамдық институттар референдум және ауқымды мемлекеттік құрылыс – Жаңа Қазақстанды құру мәселелерін талқылау мен түсіндіру процесіне жұмылдырылды.

Депутаттық сауалдар

Есепті кезеңде Қазақстан халқы Ассамблеясынан сайланған депутаттар Үкіметтің және мемлекеттік органдар басшыларының атына 21 депутаттық сауал, оның ішінде денсаулық сақтау мәселелері бойынша – 3, қаржы саласындағы заңдылықты сақтау – 3, экология – 4, экономика және қаржы – 3, этносаралық қатынас – 2, білім беру – 1, әлеуметтік қорғау – 2, еңбекті қорғау – 1, тұтынушылардың құқықтарын қорғау – 1, ауыл шаруашылығы мәселелері бойынша 1 депутаттық сауалды жария етті.

1) Елдің білім беру мекемелеріндегі балалардың қауіпсіздігі туралы – Дементьева Н.Г. (01.09.21 ж.);

2) Заңсыз қаржы операцияларына қарсы іс-қимыл туралы – Ли Ю.В. (18.09.21 ж.);

3) Орман өрттері кезінде қатынау үшін техникалық жабдықтау қажеттілігі, сондай-ақ үлкен қалалардағы түтінтұман проблемасы туралы – Амирханян А.Р. (22.09.21 ж.);

4) Бірқатар коллекторлық агенттіктер мен қаржы ұйымдарының қызметі туралы – Ли Ю.В. (30.09.21 ж.);

5) Зиянды және қауіпті еңбек жағдайларында жұмыс істейтін еңбекке қабілетті халықтың денсаулығын қорғау туралы – Осин Ш.А. (06.10.21 ж.);

6) Елде бүйрек қызметінің жеткіліксіздігі ауруы бар пациенттердің аурушандығы және жоғары өлім-жітімі бойынша көрсеткіштердің ұлғаю проблемасы туралы – Набиев В.Г. (13.10.21 ж.);

7) Елдегі жинақталған қатты тұрмыстық қалдықтарды және құрылыс қалдықтарын сұрыптау мен қайта өңдеу мәселелері туралы – Хамедов А.М. (03.11.21 ж.);

8) Протездеуге мұқтаж мүгедектігі бар адамдарды оңалту саласындағы проблемалар туралы – Набиев В.Г. (17.11.21 ж.);

9) Биліккөз көлінің экологиялық жағдайы туралы – Бұларов І.Ж. (15.12.2021 ж.).

10) Қаржылық көрсетілетін қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғаудың халықаралық тетіктерін жетілдіру жөніндегі шаралар туралы – Ли Ю.В. (22.12.2021 ж.).

11) Өңірлердегі этникалық топтар бөлінісінде зерттеулердің, бұқаралық ақпарат құралдарының, әлеуметтік желілер мен мессенджерлердің этносаралық қатынастарға әсері аспектісінде жүйелі талдаудың қажеттілігі туралы – Бұларов І.Ж. (19.01.2022);

12) Қазақстандағы эпилепсияның алдын алу және емдеу жөніндегі шаралар кешені туралы – Набиев В.Г. (02.02.2022);

13) Елдегі этносаралық қатынастар саласында мамандар (саясаттанушылар, журналистер, психологтар және медиаторлар) даярлау мәселелері туралы – Дементьева Н.Г. (16.02.2022);

14) Қант диабетін емдеу бойынша медициналық көмек алумен байланысты проблемаларға қатысты – Набиев В.Г. (30.03.2022);

15) Кредиттерді ресімдеу кезіндегі жүйелік проблемалар туралы – Ли Ю. В. (30.03.2022);

16) Өңірлерде медицина қызметкерлері мен автокөліктердің жетіспеушілігі проблемасы туралы – Амирханян А. Р.

17) Елдің энергиямен жабдықтау жүйелерін жаңғырту және жаңарту қажеттілігі туралы – Осин Ш.А.

18) Қазақстанда геологиялық барлау саласын дамыту жөніндегі жаңа мемлекеттік тәсілді қалыптастыру туралы – Абдрахманов С.А. (11.05.2022);

19) Мүгедектігі бар адамдарды кресло-арбалармен қамтамасыз ету проблемалары туралы – Набиев В. Г. (15.06.2022);

20) «Имантау-Шалқар курорттық аймағын дамытудың проблемалық мәселелері туралы» – Бұларов І.Ж. (22.06.2022);

21) «Мемлекеттік орман қоры жерлерін жеке тұлғалардың аңшылық шаруашылығы үшін пайдалануы туралы» – Кузиев З.П. (29.06.2022).

Көтерілген сұрақтарға тиісті мемлекеттік органдардың жауаптары алынды. Депутаттар жауаптардың көпшілігінде алынған ақпаратқа қанағаттанады, сондай-ақ олар бойынша мемлекеттік органдармен одан әрі жұмыс жүргізледі. Бірқатар депутаттар жауаптарға ішінара қанағаттанған, өйткені қойылған

сұрақтар толық ашылмаған. Осыған байланысты депутаттар оларды уәкілетті мемлекеттік органдардың қатысуымен өтетін кеңестерде қарауды жоспарлап отыр.

Депутаттар мемлекеттік органдардың бірқатар жауаптары бойынша ұсыныстар берді. Атап айтқанда, депутат **Ю.В. Ли** халықтың қаржылық және цифрлық сауаттылығы бойынша жұмысты шұғыл күшейту және бұл мәселеде формализмнен арылу қажеттігін ұсынды. Бұдан басқа, өкілеттіктерді теріс пайдаланған кезде коллекторлардың қылмыстық жауапкершілігін енгізу ұсынылады. Қаржылық (инвестициялық) пирамидалардың заңсыз қызметі бойынша депутат қаржы пирамидаларын жарнамалау үшін қылмыстық жауапкершілік енгізу туралы заң жобасын ұсынды, ол қазіргі уақытта өзі жетекшісі болып табылатын жұмыс тобының қарауында жатыр. Депутат **А.М. Хамедов** жер учаскесін бере отырып, сұрыптау желілерін және қатты тұрмыстық қалдықтарды қайта өңдеу және сұрыптау жөніндегі шағын зауыттарды орнату бойынша рұқсат беру рәсімдерін алуды жеңілдету мәселесінде жалпы отырыста немесе дөңгелек үстелде Үкімет мүшесі-уәкілетті органның басшысын тыңдау орынды деп санайды.

Үкіметтен алынған ақпаратқа сәйкес, депутаттық сауалдарда көрсетілген мәселелер Үкіметтің бақылауында болады. Сондай-ақ, бейінді министрліктерге оларды шешу бойынша түбегейлі шаралар қабылдау тапсырылды.

Қазақстан халқы Ассамблеясының депутаттары қызмет барысында жұмыс кеңестері мен депутаттық сауалдарда айтылған этносаралық қатынастарды үйлестіруге, елдегі жалпыұлттық бірлікті қамтамасыз етуге қатысты проблемаларды көтергенін ерекше атап өткен жөн.

Мәселен, **С.Абдрахмановтың** депутаттық сауалында (19.05.2021) әлемде өсіп келе жатқан жаңа тәуекелдер мен сынтетеуріндердің жалпы динамикасын, этносаралық саладағы қақтығыстардың жалпы өсуін ескере отырып, қолданбалы этносаяси зерттеулер институтын қолдау туралы мәселе көтерілді. Бұл Институт 2020 жылдың мамыр айында ҚР Президенті Қ.К.Тоқаевтың этносаралық қатынастар саясаты саласындағы алға қойған мақсаттары мен міндеттерін жүзеге асыру үшін Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі жанынан құрылған болатын. Этносаралық зерттеулер саласындағы жобаларды қажетті қаржыландыруды көздеу, этностардың әлеуметтік жай-күйі мен серпінін, қоғамдық-саяси процестерді мониторингтеу, этносаралық саладағы жағдайды зерделеу, болжамды бағалар мен тәуекелдерді айқындау ұсынылды.

Депутат **Н.Г. Дементьева** (10.02.2021) этностардың қазақ тілін тиісті деңгейде тиімді игеруі және меңгеруі үшін орыс тілінде оқытатын мектептерде қазақ тілін оқыту сапасы мәселесін көтерді.

Депутат **И.Ю. Бұларовтың** депутаттық сауалында (15.04.2021) жұмыс күші артық өңірлерден жұмыс күші тапшы өңірлерге қоныс аударушыларды қабылдау жөніндегі квотаны қайта қарау қажеттігіне назар аударылды. Себебі елдегі көші-қон және демографиялық процестерді тұрақтандыру мәселелерді табысты шешу, өңірлерді үйлесімді дамыту, мемлекеттің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету, мемлекеттегі этностардың біркелкі

орналасуы, этносаралық қатынастар мәдениетін жетілдіру үшін қажет.

І.Ж. Бұларовтың (19.01.2022) еліміздегі соңғы оқиғаларға байланысты депутаттық сауалында қоғамдағы этносаралық қатынастарды дамытуға, әсіресе, әлеуметтік зерттеулер мәселелеріне ерекше назар аудару қажеттігі туралы айтылды. Атап айтқанда, 2022 жылы өңірлердегі этникалық топтар тұрғысынан зерттеулер жүргізу, қазіргі әлеуметтік-экономикалық жағдайдың олардың көңіл-күйіне әсерін зерттеу ұсынылды. Бұқаралық ақпарат құралдарының, әлеуметтік желілер мен мессенджерлердің этносаралық қатынастардағы ықтимал (әлеуетті) келіспеушіліктерге ықпалы аспектісінде жүйелі талдау; этносаралық интеграция процестерін бағалау, этностық топтардың жинақы өмір сүруінің алғышарттарына талдамалық шолу жасау, мемлекеттік органдарды осы мәселелерді шешу жөніндегі нақты ұсыныстармен қамтамасыз ету қажеттігі атап өтілді.

Этносаралық қатынастар саласында кадрлар даярлау мәселелері **Н.Г.Дементьеваның** депутаттық сауалында (16.02.2022) көтерілді.

Этносаясатшылар, этножурналистер, этнопсихологтар, этномедиаторлар және т.б. мамандарды жүйелі даярлауды жүзеге асырудың маңыздылығына назар аударылды. Интернет-кеңістіктің адамдардың санасына әсерін және этносаралық қатынастарды дамытуды ескере отырып, этносаралық қатынастар саласында кадрларды жедел даярлау талап етіледі. Этносаралық тақырыпты кәсіби тұрғыдан жария етуді ұйымдастыру бойынша барлық күш-жігерді шоғырландыру маңызды. Ол үшін этносаралық қатынастар саласындағы ақпараттық жұмыстың тиімділігін арттыруға бағытталған және этносаралық процестер мен қоғамдағы өзара іс-қимылды дұрыс көрсету дағдыларын жетік меңгерген жаңа форматтағы журналистерді даярлау мәселелерін шешу қажет.

Сонымен қатар, депутаттар аурулардың алдын алу және емдеу, кәсіптік аурулар, медициналық қызмет көрсету, мүгедектігі бар адамдар мәселелері, қаржы саласындағы заңдылықты сақтау, экологияның жай-күйі және оны жақсарту жөніндегі шаралар және т.б. мәселелерді көтерді.

Мемлекеттік органдармен және үкіметтік емес ұйымдармен өзара іс-қимыл, проблемаларды қою және оларды шешу жолдары Мемлекет басшысының тапсырмаларын іске асыруға ықпал етті.

Ел Президенті Қ.К. Тоқаевтың төрағалығымен өткен «Халық бірлігі – жаңартылған Қазақстанның негізі» күн тәртібімен өткен Қазақстан халқы Ассамблеясының XXXI сессиясында Қазақстан халқы Ассамблеясы сайлайтын Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты болып, шығып қалған депутаттың орнына З.П. Кузиев сайланды. Мемлекет басшысының өкімімен Н.Г. Дементьева Қазақстан халқы Ассамблеясы төрағасының орынбасары болып тағайындалды. Сондай-ақ, депутат Н.Г.Дементьева 16 маусымда Ұлытау өңірінде өткен Ұлттық құрылтай құрамына кірді және оның маңызды міндеттерінің бірі

қоғамдық шоғырлануды одан әрі дамыту бойынша идеялар мен қадамдарды әзірлеу болып табылады.

Парламенттік қызмет шеңберінде депутаттық топтың мүшелері, Қазақстан халқы Ассамблеясынан сайланған депутаттар Қазақстан халқы Ассамблеясының алдағы кезеңге арналған даму тұжырымдамасын ескере отырып, өз жұмысын жалғастыратын болады.

3.5. «ЖАҢА ҚАЗАҚСТАН» ДЕПУТАТТЫҚ ТОБЫ

2022 жылғы 9 ақпанда Мәжілістің жалпы отырысында Парламенттің төменгі палатасындағы жұмыс деңгейін арттыру және Мәжіліс депутаттары тарапынан Президенттің тапсырмаларын қадағалау мақсатында «Жаңа Қазақстан» депутаттық тобын құру туралы ресми түрде жарияланды.

«Жаңа Қазақстан» депутаттық тобы (бұдан әрі - депутаттық топ) – өз өкілеттіктерін бірлесіп жүзеге асыру үшін құрылған, «Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Регламентіне сәйкес жұмыс істейтін Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі депутаттарының ерікті бірлестігі (бұдан әрі – депутаттық топ). Депутаттық топтың негізгі мақсаты Қазақстан Республикасы Президентінің қоғамды топтастыруға бағытталған саяси бастамаларын белсенді түрде заңнамалық қамтамасыз ету және іске асыру болып табылады.

Депутаттық топтың тең төрағалары топ мүшелерінің келісілген өзара іс-қимылын және депутаттық топ қызметінің және кіші топтар қызметінің негізгі бағыттары бойынша шешімдер жобаларын дайындауды қамтамасыз етеді, сондай-ақ жұмыс жоспарларының орындалуына жауап береді және кіші топтардың төрағалары болып табылады.

Депутаттық топтың қызметін үйлестіру және жұмысын ұйымдастыру үшін депутаттық топ мүшелерінің арасынан депутаттық топтың үш тең төрағасы мен хатшысы сайланады, депутаттық топтың 35 мүшесі бар.

Депутаттық топтың құрамына мынадай негізгі бағыттар бойынша үш кіші топ кіреді:

- * агроөнеркәсіп кешені, өнеркәсіп, экономика және экология;
- * адам құқықтары, қауіпсіздік және құқықтық реформалар;
- * әлеуметтік-мәдени даму және жастар саясаты.

Депутаттық топтың басшысы болмаған кезеңде оның міндеттерін депутаттық топтың басшысы айқындайтын кіші топтың төрағасы атқарады.

VII сайланған Қазақстан Республикасы Парламентінің екінші сессиясы ішінде Мәжіліс депутаттары - депутаттық топтың мүшелері 3 заң жобасын әзірледі: «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне экологиялық таза көлікті танымал ету және электромобильдерге арналған инфрақұрылымды дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»,

«Мемлекеттік сатып алу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы жаңартылатын энергия көздерін, электр энергетикасын және табиғи монополияларды пайдалануды қолдау мәселелері бойынша» (қазіргі уақытта келісуде).

Екінші сессия барысында депутаттық топтың мүшелері Мәжілісте Жеті іс-шара (депутаттық топтың қызметі, топтың хатшысын тағайындау, жоспарды жасау туралы) және үш көшпелі іс-шара өткізді. Атап айтқанда, ZOOM платформасы арқылы Желтоқсан оқиғасына қатысушылармен, Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің Орынбасарымен және «Қазақстан Халқына» қоғамдық әлеуметтік қорының басшылығымен кездесулер өткізілді.

Бүгінгі таңда депутаттық топ 5 депутаттық сауалды жария етті: 2022 жылғы 9 наурызда - ҚР Бас прокуроры Б. Н. Асылқовқа – «қайғылы қаңтар» оқиғасына байланысты (депутат Ж. С. Әшімжанов), 2022 жылғы 20 сәуірде - ҚР Премьер-Министрі А. А. Смайыловқа ШҚО аудандарындағы егістік жерлерді суару проблемалары туралы (депутат Е.Б. Саиров), 2022 жылғы 15 маусымда - ҚР Премьер-Министрі А.А. Смайыловқа банктік кредит беру туралы (депутат Қ. И. Нұр), 2022 жылғы 22 маусымда - ҚР Премьер – Министрінің бірінші орынбасары Р.В. Склярға Атырау - Астрахань автотрассасының құрылысы туралы (депутат С.Ж. Нақпаев), 2022 жылғы 29 маусымда – ҚР Премьер-Министрі А.А. Смаиловқа – еңбек даулары туралы (депутат Е.Т. Жаңбыршин).

Ағымдағы жылғы 17-22 маусым аралығында адам құқықтары, қауіпсіздік және құқықтық реформалар жөніндегі кіші топтың жұмысы шеңберінде кейбір құқық қорғаушыларға, сондай-ақ қаңтар оқиғалары туралы істер бойынша жәбірленушілердің туыстарына ҚР Бас прокуратурасы басшылығының қабылдауына көмек көрсетілді.

Депутаттық топтың атына келіп түскен жолданымдар, сондай-ақ Мәжілістің қоғамдық қабылдауында тіркелген шағымдар туралы: көтерілген әлеуметтік-экономикалық проблемалар, денсаулық сақтау, білім беру, тұрғын үй мәселелері, жұмыссыздық және басқа да өтініштер тиісті құзыретті органдарға жіберілді.

Тең төрағалар депутаттық топтың қызметін жалпы үйлестіруді жүзеге асырады және оның қызметін жоспарлауды, депутаттық топтың Қазақстан Республикасы Парламенті Палаталарының басшылығымен, басқа да депутаттық бірлестіктермен өзара іс-қимылын қамтамасыз етеді, Парламент Мәжілісінде, Мемлекеттік органдарда, саяси партияларда, қоғамдық ұйымдарда және бұқаралық ақпарат құралдарында депутаттық топтың атынан өкілдік етеді.

IV БӨЛІМ МӘЖІЛІСТІҢ ӨКІЛЕТТІЛІГІ

4.1. «ҮКІМЕТ САҒАТТАРЫ»

«Үкімет сағаты» шеңберінде Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісінде 2021 жылғы 1 қыркүйектен бастап 2022 жылғы 30 маусымға дейін орталық мемлекеттік органдармен 10 кездесу өткізілді, олардың барысында республиканың әлеуметтік-экономикалық дамуының өзекті мәселелері туралы ақпарат тыңдалды.

2021 жылғы 11 қазанда депутаттар алдында Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау министрі А. В. Цой **«Қазақстан Республикасындағы санитарлық-эпидемиологиялық жағдай туралы»** баяндама жасады.

«Үкімет сағатының» қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі ұсынымдарды қабылдады.

2021 жылғы 25 қазанда депутаттар алдында Қазақстан Республикасының Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрі Б.Б.Мусин **«Мемлекеттік қызметтер көрсету процестерін жақсарту»** тақырыбында баяндама жасады.

«Үкімет сағатының» нәтижелері бойынша Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары ұсынымдарды қабылдады.

2021 жылғы 8 қарашада депутаттар алдында **«Қазақстан Республикасының ішкі істер органдарын реформалау туралы»** тақырыбында Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрі Е.З.Тұрғымбаев сөз сөйледі.

«Үкімет сағатының» нәтижелері бойынша Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары ұсынымдарды қабылдады.

2021 жылғы 6 желтоқсанда Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісінде **«Азаматтық қорғау жүйесін дамыту туралы»** тақырыбында Төтенше жағдайлар министрі Ю.В.Ильин баяндама жасады.

«Үкімет сағатының» қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары ұсынымдар қабылдады.

2021 жылғы 20 желтоқсанда Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісінде **«Салықтық және кедендік әкімшілендіруді цифрландыру барысы туралы»** тақырыбында Қазақстан Республикасының Қаржы министрі Е.К. Жамаубаев баяндама жасады.

«Үкімет сағатының» қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары ұсынымдар қабылдады.

2022 жылғы 28 ақпанда депутаттар алдында Қазақстан Республикасының Мәдениет және спорт министрі Д.А. Абаев **«Қазақстан Республикасындағы ішкі туризмді дамытудың**

проблемалары мен перспективалары туралы» тақырыбында сөз сөйледі.

2022 жылғы 28 наурызда Қазақстан Республикасының Әділет Министрі К.С. Мусин депутаттар алдында **«Атқарушылық іс жүргізуде тараптардың құқықтарын қорғауды жетілдіру. Мәселелер мен шешу жолдары»** тақырыбында баяндама жасады.

«Үкімет сағатының» қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары ұсынымдар қабылдады.

2022 жылғы 4 сәуірде депутаттар алдында Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрі Е.Ш. Қарашөкеев **«Қазақстан Республикасының Президенті Қ. К. Тоқаевтың ветеринариялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмасын орындау және ветеринария жүйесін реформалау жөніндегі шаралар туралы»** тақырыбында баяндама жасады.

«Үкімет сағатының» қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары ұсынымдар қабылдады.

2022 жылғы 25 сәуірде Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрі А.С. Қуантыров депутаттар алдында **«Ауыл - Ел бесігі» жобасының іске асырылу барысы туралы»** тақырыбында баяндама жасады.

«Үкімет сағатының» қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары ұсыныстар қабылдады.

2022 жылғы 6 маусымда депутаттар алдында Қазақстан Республикасының Энергетика министрі Б.У. Ақшопбаев **«Газ саласын дамыту перспективалары»** тақырыбында баяндама жасады.

«Үкімет сағатының» қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары ұсынымдар қабылдады.

4.2. ДЕПУТАТТЫҚ САУАЛДАР

2021 жылғы 1 қыркүйектен 2022 жылғы 30 маусымға дейінгі VII сайланымның екінші сессияның жұмысы кезеңінде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің жалпы отырыстарында **354** депутаттық сауал жарияланып, мемлекеттік органдарға жіберілді. Оның ішінде «АМАНАТ» фракциясы депутаттары - **183**, «Ақ Жол» фракциясы депутаттары - **86**, «Қазақстанның Халық партиясы» фракциясы депутаттары - **57**, сондай-ақ Қазақстан халқы Ассамблеясының депутаттары – **23** және «Жаңа Қазақстан» - **5**.

Депутаттық сауалдардың негізгі бөлігі (107) экономикалық даму, оның ішінде өңірлік даму, мемлекеттік бағдарламаларды іске асыру, өнеркәсіп, көлік, құрылыс, сондай-ақ кәсіпкерлікті қорғау, банк қызметі және салық саясаты мәселелеріне қатысты болды. Денсаулық сақтау жүйесіндегі проблемалар, халықты әлеуметтік қорғау, білім беру жүйесін жетілдіру, халықты жұмыспен қамту сияқты әлеуметтік маңызы бар мәселелер өткір күйінде қалып отыр.

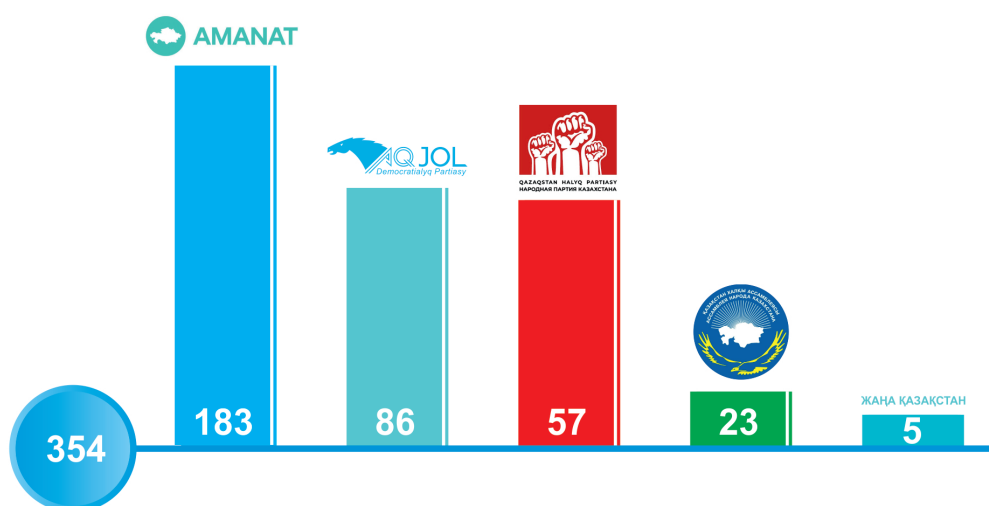

Осы бағыттар бойынша 101 сауал жолданды. Ауыл шаруашылығы мен АӨК-ті дамыту проблемалары, қоршаған ортаны қорғау мәселелері депутаттардың 54 сауалында қозғалды. Құрылыс, ТКШ, көлік инфрақұрылымын жетілдіру, интернетпен қамтамасыз ету мәселелері бойынша 30 сауал бастамашылық етілді. Жол, қоғамдық қауіпсіздік, сондай-ақ балалардың құқықтарын қорғау, құқықтық қорғау мәселелеріне 30 сауал арналды. Депутаттардың 32 сауалында мәдениетті, мемлекеттік тілді, бұқаралық ақпарат құралдарын, жастар саясатын, отбасы және спортты дамыту мәселелері айтылды.

1 Диаграмма

**Фракциялар бойынша VII сайланымның II сессиясындағы
депутаттық сауалдар туралы
МӘЛІМЕТТЕР**

Әлемдегі қалыптасқан геосаяси жағдай бүкіл әлемдік экономиканың дамуына қатты әсер етті. Сондықтан депутаттардың сауалдарының көпшілігі экономикалық және қаржы секторына, оның ішінде банк саласына, салық салу жүйесіне, өңірлерді, өнеркәсіпті дамытуға, ШОБ-ты қорғауға арналды. Біздің негізгі сауда серіктесіміздің экономикалық проблемаларына алаңдаған депутаттар ішкі нарықты қорғау және бизнесті қолдау үшін дағдарысқа қарсы шараларды ұсынды. Депутаттар өз сауалдарында азық-түлік нарығындағы қалыптасқан ахуалға және тауарларға, оның ішінде нан-тоқаш және макарон өнімдеріне, ауыл шаруашылығы өнімдеріне бағаның реттелмейтін өсуіне; теңге бағамының тұрақтылығын қамтамасыз ету және қаржы нарығын тұрақтандыру қажеттілігіне, бюджетті жоспарлаудың тиімділігіне, кредиттерді ресімдеу кезіндегі жүйелі проблемаларға, жеке банктерді қаржыландыруға, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асырудың қажеттілігіне назар аударды. онлайн несиелерге тыйым салу және т. б. Соңғы уақытта Қазақстанда электр энергетикасы саласында проблемалар байқалатыны ескеріліп, осы секторды жандандыруға, атап айтқанда елдің энергетикалық

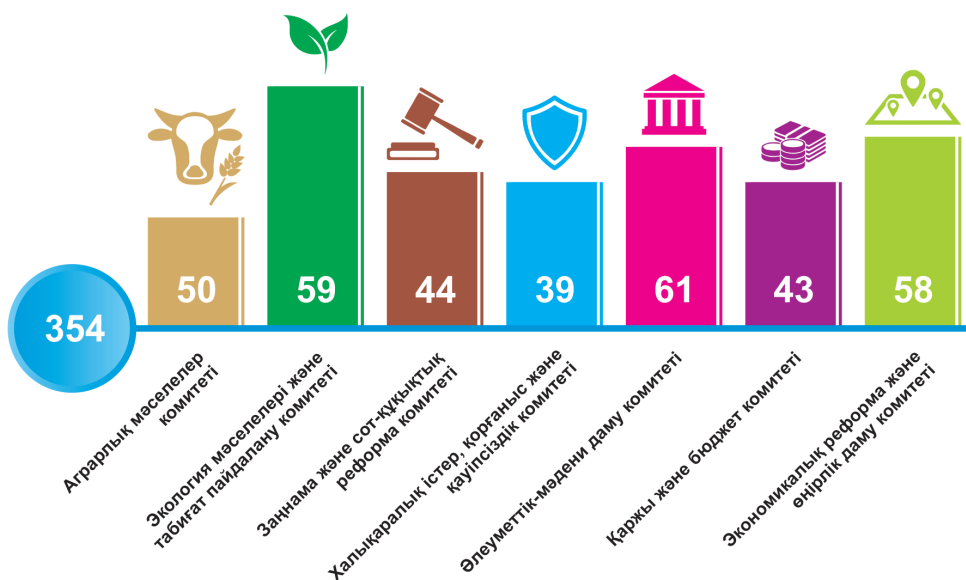

қауіпсіздігі мәселелері жөніндегі мемлекеттік комиссияны құруға; сондай-ақ электр энергиясына ашық және әділ тарифтерді айқындау және бекіту жөніндегі бірыңғай мемлекеттік органды құруға; елдің энергия үнемдеу жүйелерін жаңғырту және жаңарту қажеттілігіне қатысты көптеген сұрау салулар жіберілді және т.б. Еліміздің экономикасына тікелей шетелдік инвестициялардың күрт төмендеуі депутаттардың алаңдаушылығын тудырды және Үкіметтің атына инвесторларды тартумен байланысты жағдайды жақсарту бойынша қабылданып жатқан шаралар туралы сұрау салуға негіз болды. Сондай-ақ, шағын және орта бизнесті қолдау мәселелері де өткір күйінде қалып отыр. Депутаттар Қытаймен және т.б. шекара арқылы тауарлар мен тауарларды тасымалдауға ілеспе жүкқұжаттарды ресімдеу кезіндегі бизнесмендердің проблемалары туралы және т. б. жолданымдар жіберді. Қыркүйек айындағы қайғылы оқиғалар кредиторлар мен қарыз алушылар арасындағы өзара қарым-қатынастың жүйелі проблемаларын ашып, мәжілісмендердің бірқатар сауалдарына негіз болды. Депутаттар Бас прокуратура мен ҚНРДА-ға коллекторлық агенттіктер мен қаржы ұйымдарының қызметіне қатысты сауал жолдады, сондай-ақ Үкіметке қарыз алушылардың құқықтарын күшейту және жеке тұлғалардың банкроттығы туралы заң жобасын жедел әзірлеу жөнінде шаралар қабылдау қажеттігі туралы ұсыныс жасады. Сондай-ақ депутаттар микрокредиттер бойынша бірыңғай сыйақы мөлшерлемесін енгізу туралы ұсынысты қарауға енгізді.

Әлеуметтік саясат, денсаулық сақтау, білім беру мәселелері өткір күйінде қалып отыр.

2 Диаграмма

**VII сайланымның II сессиясындағы комитеттер бойынша
депутаттық сауалдар туралы
МӘЛІМЕТТЕР**

Бірқатар депутаттық сауалдар әлеуметтік сипаттағы мәселелерге арналды. Депутаттар Үкіметке мүгедектігі бар адамдарға, бала күтімі бойынша, көп балалы отбасыларға берілетін мемлекеттік жәрдемақылардың мөлшерін, сондай-ақ ең төменгі зейнетақы мөлшерін ұлғайтуды сұрады. Сондай-ақ, депутаттар өз сауалдарында ТЖМ өнеркәсіптік қауіпсіздік қызметкерлерін, әскери зейнеткерлерді, тау-кен кәсіпорындарының қызметкерлерін әлеуметтік қорғау мәселелерін көтерді. Сондай-ақ, депутаттар Әлеуметтік қамсыздандыру саласындағы «қос зейнеткерлер» деп аталатын алаяқтық схемаларға назар аударды және зейнетақымен қамсыздандыруды реттеудегі олқылықтарды жою бойынша шаралар қабылдауды талап етті. Әдеттегідей, сауалдардың бір бөлігі мүгедектер мәселелеріне арналды. Депутаттар мүгедек балалар мен ересектерді дәрі-дәрмекпен қамтамасыз ету, мүгедектер арбаларын алу, олардың сапасы мен пайдалану мерзімдері, Мүгедектігі бойынша және мүгедек адамның күтімі бойынша төмен жәрдемақылар, мүгедектікті анықтау үшін медициналық-әлеуметтік сараптамадан өту және қайта куәландыру, қамқоршылықты ресімдеу және т. б. мәселелер туралы атап өтті. Сондай-ақ, қойылған сауалдарда аз қамтылған, тұрмысы қолайсыз отбасылардан шыққан, өмірлік қиын жағдайда жүрген балалардың құқықтарын қорғау, оларға әлеуметтік қолдау көрсетуге қатысты мәселелер қозғалды.

3 Диаграмма

Мәселенің сипаты бойынша VII сайланымның II сессиясындағы депутаттық сауалдар туралы МӘЛІМЕТТЕР

Елде және әлемде коронавирустың тұрақты оң эпидемиялық жағдайына және пандемия басталғанға дейін қалыпты жағдайға оралғанына қарамастан, денсаулық сақтау саласындағы жағдай шиеленісіп отыр. Пандемия кезінде медициналық қызметкерлерге жүктеменің артуы ауруханалар мен жедел жәрдем бригадаларында жұмысшылардың жетіспеуіне әкелді, мұны депутаттар денсаулық сақтау министрлігіне жолдаған сауалында көрсетіп, медицина қызметкерлерінің штат санының нормаларын қайта қарауды сұрады. Сонымен қатар, депутаттар коронавирусқа қарсы вакциналарды уақытылы сатып алуды қамтамасыз ету мәселелерін көтерді; арқасы Бифид диагнозы бар науқастарды емдеуді мемлекеттік қаржыландыруды ұлғайту қажеттілігі туралы; қант диабетін емдеу бойынша медициналық көмек алуға, сондай-ақ мүмкіндіктері шектеулі балалар мен ересектерге стоматологиялық көмек алуға байланысты проблемалар туралы; ана өлімі мен бүйрек жеткіліксіздігі бар пациенттердің өлім-жітімінің жоғары болуы, инсульт орталықтарын құру және т. б.

Білім беру саласында Қазақстандағы жоғары білім беру сапасы, мектептерді білікті кадрлармен қамтамасыз ету, аудармалар саласындағы мамандардың жетіспеушілігі, педиатрия факультеттерін қалпына келтіру, ауылдық орта-арнайы оқу орындарын сақтау, мектепке дейінгі ұйымдарда тамақпен қамтамасыз ету және оқушыларды тегін ыстық тамақпен қамтамасыз ету, үш ауысымды мектептер, студенттерді жатақханамен қамтамасыз ету, жеке мектептерді қаржыландыру, этникалық қандастар үшін Қазақстанның жоғары оқу орындарына түсу бойынша жаңа білім беру тұжырымдамасын әзірлеу қажеттігі және т. б. мәселелер көтерілді.

Депутаттар көтерген өзекті мәселелердің қатарында АӨК және ауыл шаруашылығын дамыту, сондай-ақ қоршаған орта, экологиялық қауіпсіздік мәселелері бар. Бидай мен ұн өнімдерінің экспортына тыйым салу, мал шаруашылығы саласын, балық саласын, күріш шаруашылығын қолдау, шегіртке зиянкестеріне қарсы фитосанитариялық өңдеу, ауыл шаруашылығы шикізатының экспорты, елдің Климаттық доктринасын әзірлеу қажеттілігі, Балқаш-Алакөл су шаруашылығы бассейнін дамыту, орман өрттерінің проблемалары, су ресурстарын ұтымсыз пайдалану, трансшекаралық өзендердің проблемалары, Маңғыстау облысындағы радиоактивті қалдықтардың рекультивациясы, елді мекендердің экологиялық ахуалын сақтамау мәселелері тұрмыстық қатты қалдықтар полигондарындағы санитарлық-эпидемиологиялық талаптар, жасыл желектерді кесу және күтіп ұстау және басқалар депутаттардың жолданымдарының тақырыбы болды.

Депутаттар мәдениет, мемлекеттік тіл, жастар саясаты, спортты дамыту мәселелерін өз сауалдарында тағы да атап өтті. Үкімет атына мемлекет жүргізіп отырған тіл саясаты және мемлекеттік тілді үйренуге жағдай жасау туралы, жастардың әлеуметтік-экономикалық жағдайын жақсарту туралы, жастарды патриоттық тәрбиелеудегі жаңа бағыттар, спорт мектеп-интернаттарында сыбайлас жемқорлық, спорт саласында кадрлар даярлау, ойын-

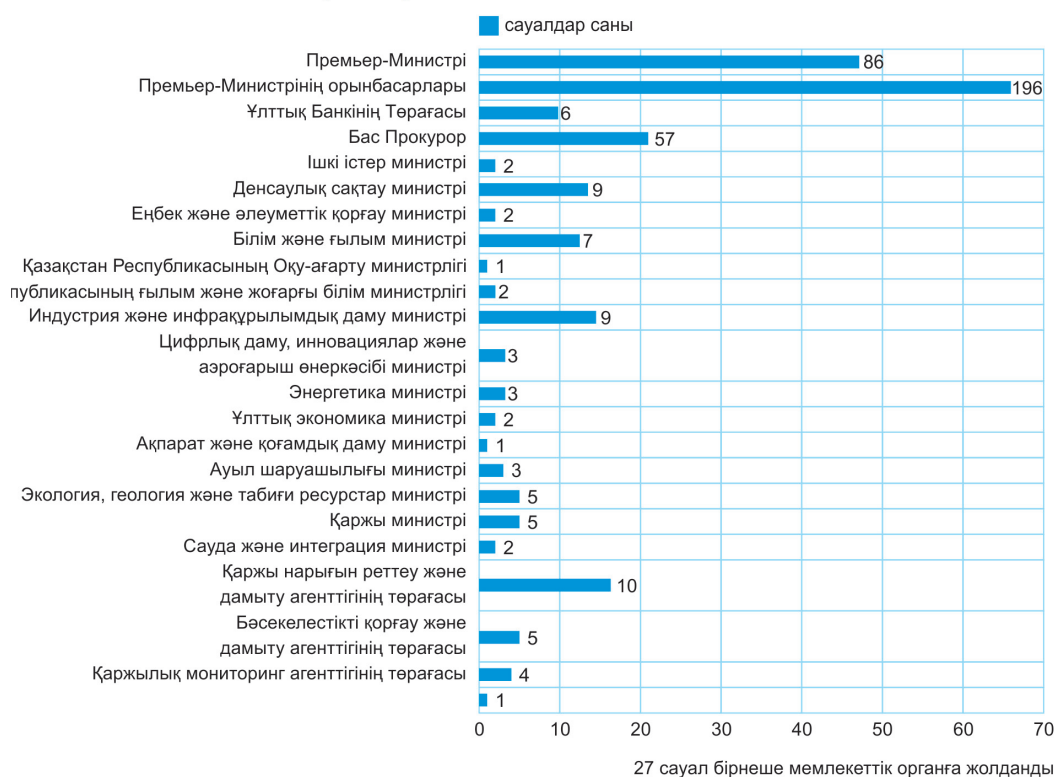

сауық пен аттракциондар саласында жазатайым оқиғаларға жол бермеу шараларын қабылдау және т.б. туралы сауалдар жолданды.

Осы жылдың басында елді дүр сілкіндірген қайғылы оқиғалар депутаттардың Үкіметке жолданған бірнеше сауалға себеп болды. Депутаттар әлеуетті құрылымдардың басшыларын Мәжіліске шақырды, онда Бас прокуратура қаңтардағы оқиғаларды тергеу туралы сұрақтарға жауап берді.

4 Диаграмма

Адресаттар бойынша VII сайланымның II сессиясындағы сауалдардың жалпы статистикасы

4.3. АЗАМАТТАРДЫҢ ХАТТАРЫ МЕН ЖОЛДАНЫМДАРЫ БОЙЫНША ЖҰМЫС

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі депутаттарының атына **2021 жылғы 1 қыркүйектен бастап 2022 жылғы 30 маусымға дейінгі** кезеңде жеке және заңды тұлғалардан **10540** жолданым (ЭҚАБЖ – 8119, Е-өтініш – 2421) келіп түсті, оның ішінде ЭҚАБЖ бойынша: **жеке тұлғалардан – 7546 (93%), заңды тұлғалардан – 573 (7%),** оның ішінде: **ұжымдық – 536, қайталама – 3892, электрондық үкімет порталы (ЭҮП) арқылы 4123.** Жолданымдар бойынша **шығыс жауаптардың саны – 6038 және жауаптардың саны – 7614.**

Сектор бойынша жалпы құжат айналымы **24462** жолданымды құрайды.

Комитеттер бойынша бөліністегі жолданымдар туралы деректер

Комитеттер	Азамат-тардың жолданым-дары саны	Шығыс құжаттар саны	Жауаптар саны
Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті	2758	2135	2776
Әлеуметтік-мәдени даму комитеті	1390	1128	1211
Экономикалық реформа және өңірлік даму комитеті	1226	801	909
Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитеті	1213	1089	1323
Қаржы және бюджет комитеті	569	416	441
Аграрлық мәселелер комитеті	416	331	424
Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитеті	404	311	427

Келіп түскен жолданымдар саны бойынша көш бастап тұрғандар: Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті – **2758 (34%),** Әлеуметтік-мәдени даму комитеті – **1390 (17 %),** Экономикалық реформа және өңірлік даму комитеті – **1226 (15 %),** Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитеті – **1213 (14,9 %),** Қаржы және бюджет комитеті – **569 (7%),** Аграрлық мәселелер комитеті – **416 (5%),** Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитеті – **404 (4,9 %) жолданым.**

Өтініштердің жалпы санынан өтініштердің басым көпшілігін:

43% – құқықтық сипаттағы, 11% – заң жобалары бойынша ұсыныстар, 8 % – әлеуметтік сипаттағы, 7% – тұрғын үй мәселесі, 5% – білім беру мәселелері, 3 % – денсаулық сақтау мәселелері құрайтынын атап өткен жөн.

Жолданымдардың басым көпшілігі:

- «**сот төрелігі мен құқықтық тәртіп**» сипаты бойынша – **3536** жолданым: Шымкент қ. – 530 (15%), Алматы қ. – 521 (14,7%),

Нұр-Сұлтан қ. – 429 (12%);

- «әлеуметтік мәселелер» сипаты бойынша – 666 жолданым:

Нұр-Сұлтан қ. – 142 (21%), Алматы қ. – 102 (15%), Қарағанды облысы – 56 (8,4%);

- «тұрғын үй мәселесі» сипаты бойынша – 577 жолданым:

Нұр-Сұлтан қ. – 136 (24%), Алматы қ. – 107 (18,6%), Атырау облысы – 43 (7%) келіп түсті.

Келіп түскен өтініштер сипаты бойынша төмендегі статистикалық деректер кестесінде берілген.

Талдау көрсеткендей, жолданымдардың басым бөлігі: Нұр-Сұлтан қаласы – 1856, Алматы қаласы – 1304 және Шымкент қаласы – 736 өтініш берушілерінен келіп түскен.

Нұр-Сұлтан қ. – 1856 (23%);

Алматы қ. – 1304 (16%);

Шымкент қ. – 736 (9%);

Алматы облысы – 593 (7,3%);

Қарағанды облысы – 559 (6,8%);

Ақмола облысы – 456 (5,6%);

Маңғыстау облысы – 401 (4,9%);

Жамбыл облысы – 305 (3,8%);

Шығыс Қазақстан облысы – 296 (3,6%);

Түркістан облысы – 291 (3,5%);

Батыс Қазақстан – 252 (3,1%);

Қостанай облысы – 238 (2,9%);

Атырау облысы – 232 (2,8%);

Ақтөбе облысы – 225 (2,7%);

Қызылорда облысы – 135 (1,7%);

Солтүстік Қазақстан облысы – 113 (1,4%);

Павлодар облысы – 97 (1,2%).

Жеке және заңды тұлғалар жолданымдарының сипаты туралы
ДЕРЕКТЕР

Өңірлер	бар-лық жолданым	оның ішінде:										
		заң жобалары бойынша ұсыныстар	экономикалық реформа	әлеуметтік мәселелер	сот төрелігі және құқықтық тәртіп	білім, ғылым, мәдениет, жастар мәселелері	денсаулық сақтау мәселелері	экология және табиғи ресурстарлы (жануарлар дүниесі, жер ресурстары, өсімдіктер әлемі, әуе бассейні) пайдалану мәселелері	ТҚШ, тұрғын үй беру, жалпы құрылыс мәселелері	қаржы, кредиттер	лауазымды тұлғалардың әрекеті мен әрекетсіздігі, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес	мемлекеттік басқару
Ақмола облысы	456	40	20	23	280	10	12	18	22	6	15	10
Ақтөбе облысы	225	7	20	21	132	7	2	11	8	6	6	5
Алматы облысы	593	20	34	31	304	54	13	36	41	13	29	18
Атырау облысы	232	9	12	41	87	4	10	5	43	12	6	3
Шығыс Қазақстан облысы	296	21	19	40	118	20	13	15	14	14	11	11
Жамбыл облысы	305	7	17	11	171	23	5	12	22	23	7	7
Батыс Қазақстан облысы	252	10	10	30	120	11	4	10	23	11	19	4
Қарағанды облысы	559	60	52	56	205	36	29	27	22	21	14	37
Қостанай облысы	238	15	13	10	165	8	6	5	7	5	4	0
Қызылорда облысы	135	9	14	25	39	8	2	15	15	6	1	1
Маңғыстау облысы	401	11	17	47	236	10	15	24	21	11	6	3
Павлодар облысы	97	10	14	8	24	11	6	11	8	1	0	4
Солтүстік Қазақстан облысы	113	6	3	8	66	9	8	3	5	2	2	1
Түркістан облысы	291	16	21	36	92	20	3	32	39	9	21	2
Нұр-Сұлтан қ.	1856	477	240	142	429	73	56	45	136	43	85	130
Алматы қ.	1304	111	141	102	521	80	34	38	107	74	37	59
Шымкент қ.	736	33	23	31	530	13	8	13	39	17	24	5
ТМД елдері, басқалары	30	0	3	4	17	1	0	1	2	0	0	2
ЖИНЫ:	8119	862	673	666	3536	398	226	321	574	274	287	302

V БӨЛІМ

МӘЖІЛІСТІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫ

Жетінші сайланымдағы **Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі** екінші сессиясының халықаралық қызметі сабақтастық, дәйектілік және ашықтық қағидаттарына сәйкес парламентаралық ынтымақтастықты нығайтуға, парламенттік дипломатия құралдарын дамытуға және Қазақстанның халықаралық бастамаларын ілгерілетуге бағытталған.

Коронавирус пандемиясы кезеңіндегі шектеу шаралары Қазақстан Республикасы Парламентінің халықаралық қызметіне де өз әсерін тигізді. Жетінші сайланымдағы екінші сессияның қызметі кезеңінде Парламент Мәжілісінің депутаттары ынтымақтастық жөніндегі топтар желісіндегі іс-шараларға белсенді қатысты, Еуропа, Азия және ТМД елдерімен **бейнеконференция форматында** бірқатар кездесулерді өткізді, сондай-ақ Парламентаралық одақтың (ПАО), Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің Парламентаралық Ассамблеясының (ТМД ПАА), Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымы Парламенттік Ассамблеясының (ҰҚШҰ ПА), Ислам ынтымақтастық ұйымы Парламенттік Одағының (ИЫҰПО), Еуропа Кеңесінің Парламенттік Ассамблеясының (ЕКПА), «Парламентарийлер ядролық қаруды таратпау және қарусыздану үшін» парламенттік бірлестігінің (ПЯҚТҚ), Православие Парламентаралық Ассамблеясының (ППА), Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымы Парламенттік Ассамблеясының (ЕҚЫҰ ПА), Солтүстік Атлант Шарты ұйымы Парламенттік Ассамблеясының (НАТО ПА), Түркітілдес елдердің Парламенттік Ассамблеясының (ТүркПА), Азия Парламенттік Ассамблеясының (АПА), Халықтың қоныстануы және дамуы жөніндегі парламентарийлердің Азия форумының (ХҚДПАФ), «Қазақстан Республикасы – Еуропалық одақ» Парламенттік ынтымақтастық комитетінің (ҚР-ЕО ПЫК) шеңберіндегі парламентаралық ұйымдардың іс-шараларына қатысты.

ЕКІЖАҚТЫ КЕЗДЕСУЛЕР

ҚР Парламенті Мәжілісінің Төрағасы:

2021 жылғы 24 қыркүйекте Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин және Қазақстанға ресми сапармен келген Тәжікстан Республикасы Оли Мажлисі Милли Мажлисінің төрағасы Рустами Эмомали екі ел парламентарийлерінің өзара іс-қимылының перспективалық бағыттарын талқылады.

Мәжіліс Төрағасы өз сөзінде Тәжікстан еліміздің Орталық Азиядағы маңызды серіктесі әрі сенімді одақтасы екендігіне тоқтала отырып, Қазақстан басшылығының екіжақты ынтымақтастықты кеңейтуге ерекше көңіл бөліп отырғандығына да назар аударды.

Бұл ретте Нұрлан Нығматулин ынтымақтастықтың стратегиялық серіктестік деңгейіне жетуіне Қазақстанның Тұңғыш Президенті-

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев пен Тәжікстан Президенті Эмомали Рахмонның ықпал еткенін атап өтті.

Мәжіліс Төрағасының айтуынша, Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың биыл Душанбеге ресми сапары өзара іс-қимылдың дамуына серпін берді.

Тәжікстан Республикасы Оли Мажлисі Милли Мажлисінің төрағасы Рустами Эмомали өз сөзінде де екіжақты ынтымақтастық деңгейін жоғары бағалады.

Біз бауырлас Қазақстанмен қарым-қатынастың бүгінгі деңгейін жоғары бағалаймыз. «Достас екі мемлекет басшыларының сенімді диалогы біздің елдеріміздің өзара табысты іс-қимылының неғұрлым қарқынды дамуына және құқықтық базаны жетілдіруге ықпал етеді», – деді Рустами Эмомали.

Тараптар Қазақстан-Тәжікстан қарым-қатынастарының маңызды құрамдас бөлігі ретінде парламентаралық диалогты жандандыруды қолдады. Бұл ретте Нұрлан Нығматулин бүгінде мемлекеттер алдында тұрған барлық мәселелерді шешу үшін күш-жігерді жұмылдырудың маңыздылығын атап өтті.

Мәжіліс Төрағасы Палата депутаттарының заң шығару қызметі туралы баяндап, Мемлекет басшысының бастамасымен Қазақстанда жүргізіліп жатқан саяси және экономикалық реформаларды заңнамалық қолдау жөніндегі жұмысты атап өтті.

Сұхбаттасушылар Ауғанстан проблемасы тұрғысынан өңірлік және халықаралық қауіпсіздік мәселелеріне ерекше назар аударды. Бұл ретте Ауғанстандағы мызғымас бейбітшілікті қалпына келтірудің және гуманитарлық дағдарысқа жол бермеудің маңыздылығы атап өтілді.

2021 жылғы 27 қыркүйекте Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин және Қазақстанға ресми сапармен келген Түркия Ұлы Ұлттық жиналысының Төрағасы Мұстафа Шентоп екі ел парламентарийлерінің өзара іс-қимылын тереңдету туралы келісті.

Мәжілістегі кездесу барысында тараптар саяси диалогтың жоғары деңгейін атап өтті. Мәжіліс Төрағасы Түркия еліміздің тәуелсіздігін бірінші болып мойындағанын, Қазақстанның Тұңғыш Президенті-Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың бауырлас елмен қарым-қатынасты ілгерілетуге ерекше назар аударатындығын атап өтті.

Нұрлан Нығматулин өз сөзінде Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев та Нұр-Сұлтан мен Анкара арасындағы серіктестікті нығайту бағытын жалғастыруда екендігіне тоқталды. Бұл ретте Мәжіліс Төрағасы Қазақстан Тәуелсіздігінің 30 жылдығы қарсаңында Түркия парламенті Төрағасының ресми сапары бауырлас елдер арасындағы шынайы достық пен құрметтің жарқын көрсеткіші екенін атап өтті. Қазақстан Түркия үшін ерекше мемлекет. Екі ел қатынастарының қалыптасуы мен дамуындағы маңызды рөл Қазақстанның Тұңғыш Президенті-Елбасына тиесілі.

«Біздің бауырлас халықтарымыздың арасындағы рухани байланыс жан-жақты ынтымақтастығымызды нығайтуда үлкен рөл атқарады», – деді Түркия Ұлы Ұлттық жиналысының Төрағасы Мұстафа Шентоп.

Нұрлан Нығматулин мен Мұстафа Шентоп парламентаралық қатынастарды дамыту туралы айта келе, оларды одан әрі тереңдетудің маңыздылығын атап өтті. Ынтымақтастық жөніндегі топтардың, бейінді комитеттердің бірлескен жұмыс тәжірибесі заңнамалық тәжірибемен белсенді алмасуға, сондай-ақ жоғары деңгейде қол жеткізілген уағдаластықтарды заңнамалық қолдау бойынша жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

Тараптар Қазақстан мен Түркияның сауда-экономикалық, мәдени-гуманитарлық өзара іс-қимылы мәселелерін де талқылады. Бұл ретте түрік кәсіпкерлерінің қаржы, көлік-логистика, ауыл шаруашылығы, туризмді дамыту бойынша инвестициялық жобаларға қатысу мүмкіндіктері туралы сөз болды. Нұрлан Нығматулин қазіргі кезде Мәжіліс депутаттары қарап жатқан «Өнеркәсіптік саясат туралы» заң жобасы шетелдік инвесторларға, соның ішінде түрік компаниялары үшін жаңа мүмкіндіктер ашатындығын атап өтті.

Түркия Ұлы Ұлттық жиналысының Төрағасы Мұстафа Шентоп Қазақстанға ресми сапары аясында 28 қыркүйекте Түркістанда өткен Түркітілдес елдер Парламенттік Ассамблеясының X жалпы отырысына қатысты.

2021 жылғы 28 қыркүйекте Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин Түркістан қаласында Түркітілдес елдер Парламенттік Ассамблеясының X жалпы отырысы аясында Қырғыз Республикасы Жогорку Кенешінің Төрағасы Талант Мамытовпен кездесті.

- Биыл Қазақстан мен Қырғызстан Тәуелсіздігінің 30 жылдығы атап өтіледі. Нұрлан Нығматулин Қырғызстанның Жогорку Кенеші Төрағасы Талант Мамытовпен кездесуі барысында: «осы уақыт ішінде біздің елдеріміз айтарлықтай жетістіктерге жетті. Қазақстан мен Қырғызстан арасындағы дәстүрлі достық және тату көршілік қарым-қатынастар келешекте де, соның ішінде біздің елдеріміз басшылығының маңызды бастамаларын қолдау үшін парламентаралық деңгейде де дами беретініне сенімдімін», – деді.

2021 жылғы 28 қыркүйекте Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин Түркістан қаласында Түркітілдес елдер Парламенттік Ассамблеясының X жалпы отырысы аясында Мажарстан Мемлекеттік жиналысы төрағасының бірінші орынбасары Марта Матраимен кездесу өткізді.

- Біздің елдеріміздің басшылары үнемі көрсетіп отыратын даму жөніндегі ортақ ұстанымдарды Қазақстан мен Мажарстан парламентарийлері де ұстанады, – деп атап өтті Нұрлан Нығматулин.

2021 жылғы 28 қыркүйекте Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин Түркістан қаласында Түркітілдес елдер Парламенттік Ассамблеясының X жалпы отырысы аясында ПАЧЭС Бас хатшысы Асаф Гаджиевпен кездесу өткізді. ПАЧЭС Бас хатшысымен келіссөздер барысында үлгілік заң шығару базасын қалыптастыру тетіктеріне қызығушылық, парламенттік дипломатияны нығайту атап өтілді.

2021 жылғы 29 қыркүйекте Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин Әзербайжан Милли Мәжілісінің Төрайымы Сахиба Гафаровамен келіссөздер өткізді. Мәжілістегі кездесуде

Нұрлан Нығматулин мен Сахиба Гафарова парламентаралық ынтымақтастықтың перспективаларын талқылап, Қазақстан мен Әзербайжан басшыларының уағдаластықтарын заңнамалық қолдау үшін, сондай-ақ екі елдің жан-жақты өзара іс-қимылын дамыту үшін зор мүмкіндіктерді атап өтті. Мәжіліс Төрағасы Қазақстанның Тұңғыш Президенті-Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың Әзербайжанмен қарым-қатынасты стратегиялық серіктестік пен бауырлас халықтар арасындағы достық рухында нығайту үшін берік іргетас қалауға қосқан ерекше үлесін атап өтті. Нұрлан Нығматулиннің айтуынша, бүгін Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Бакумен ынтымақтастықты тереңдетуге үлкен мән береді. - Бауырлас елдерімізді ортақ түркі тамырларымыз, ортақ мәдениет, ортақ дәстүр, ортақ тарих байланыстырады, - деп атап өтті өз кезегінде Әзербайжан Милли Мәжілісінің Төрайымы Сахиба Гафарова. Биылғы жылы Қазақстан мен Әзербайжан атап өтетін Тәуелсіздіктің 30 жылдығы туралы айта келе, Сахиба Гафарова Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев пен Әзербайжан Президенті Гейдар Әлиевтің екі халықты біріктірудегі және елдердің қарым-қатынасын жандандырудағы тарихи рөлін атап өтті. Нұрлан Нығматулин және Сахиба Гафарова ынтымақтастық жөніндегі топтардың, тиісті комитеттердің бірлескен жұмысын қарқынды етуді, заңнамалық тәжірибе алмасуды қолдады. Қазақстан және Әзербайжан депутаттарының халықаралық парламенттік ұйымдар шеңберіндегі өзара іс-қимылы туралы да сөз болды. Сұхбаттасушылар Түркістанда өткен Түркітілдес елдер Парламенттік Ассамблеясының X жалпы отырысының қорытындылары туралы пікір алмасып, отырыста қабылданған шешімдер парламентаралық диалогты нығайтуға, сондай-ақ Түркі елдері арасындағы жан-жақты ынтымақтастықты дамытуға ықпал ететініне сенім білдірді.

2021 жылғы 11 қазанда Палата Төрағасы Нұрлан Нығматулин және Словакия Республикасының Сыртқы және еуропалық істер министрі Иван Корчоктың кездесуі өтті.

Тараптар Қазақстан-Словакия қарым-қатынастарының жоғары деңгейін, барлық салаларда әріптестікті нығайтуға екіжақты мүдделілікті атап өтті. Мәжіліс Төрағасы бұған Словакия сыртқы саяси ведомствосы басшысының қазіргі сапары да ықпал ететініне сенім білдірді. Нұрлан Нығматулин өз сөзінде депутаттар сапар аясында қол жеткізілген уағдаластықтарды іс жүзінде жүзеге асыру үшін заңнамалық деңгейде қажетті көмек көрсетуге дайын екендігін атап өтті.

- Қазақстан Орталық Азия өңірінде, әсіресе жаңғырту, трансформациялау, азаматтық қоғамды дамыту саласында көшбасшы болып табылады. Біздің еліміздің аймақ мемлекеттерімен белсенді өзара іс-қимылына назар аударуда, бұл Қазақстанның Орталық Азия елдері арасындағы рөлін нығайта түседі, – деді Словакияның Сыртқы және еуропалық істер министрі.

Бұл ретте Иван Корчак екіжақты сауда-экономикалық ынтымақтастықты дамыту үшін зор мүмкіндіктерге тоқталды.

Мәжіліс Төрағасы мәжілісмендердің заң шығару қызметі туралы айта келіп, Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев бастамашы болған саяси жүйені жаңғырту үдерістерін қолдау, азаматтық қоғамды дамыту үшін заңнамалық база құру жөніндегі жұмысқа назар аударды.

- Мен Қазақстан Президентінің қазақстандықтардың әл-ауқаты үшін елді жаңғырту жөніндегі күн тәртібін толық қолдаймын, – деп атап өтті Иван Корчок.

Нұрлан Нығматулин мен Иван Корчак Қазақстан және Словакия парламентарийлері арасындағы белсенді өзара іс-қимылды да қолдады.

2021 жылғы 19 қазанда Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин Қазақстанға ресми сапармен келген Сауд Арабиясы Корольдігінің Консультативтік кеңесінің төрағасы Абдалла бен Мухаммад бен Ибрахим әл Аш-Шейхпен келіссөздер өткізді.

Мәжілістегі кездесу барысында тараптар екіжақты, соның ішінде парламентаралық деңгейдегі ынтымақтастықты нығайту мәселелерін талқылады.

Нұрлан Нығматулин Сауд Арабиясы – еліміздің Таяу Шығыстағы маңызды серіктестерінің бірі, тәуелсіздіктің алғашқы күндерінен бастап Қазақстанға үлкен қолдау көрсеткен және Қазақстанның жас астанасының құрылысына белсенді қатысқан мемлекет екендігіне тоқталды. Мәжіліс Төрағасы Қазақстан басшылығының Сауд Арабиясымен ынтымақтастықтың барлық салаларында қатынастарды дамытуға ерекше назар аударатынын атап өтті.

Бұл ретте Нұрлан Нығматулин Қазақстан-Сауд Арабиясы парламентаралық диалогының нығаюы мемлекет басшыларының уағдаластықтарын жүзеге асыруға ықпал ететініне сенім білдірді. Мәжіліс Төрағасы парламенттердің салалық комитеттері, ынтымақтастық топтары арасындағы өзара іс-қимылды нығайтуды, сондай-ақ заңнамалық тәжірибе алмасуды қолдады.

Абдалла бен Мухаммад бен Ибрахим әл Аш-Шейх екі ел арасында әсіресе саяси және экономикалық байланыстар қарқынды дамуда деді. Бұл ретте Сауд Арабиясы Корольдігінің Консультативтік кеңесінің Төрағасы қалыптасқан қатынастарды нығайту қажеттігін атап өтті.

Нұрлан Нығматулин Қазақстанның Сауд Арабиясымен сауда-экономикалық, инвестициялық салалардағы әріптестігінің перспективалары туралы айтқанда, қазіргі кезде Мәжіліс депутаттары қарап жатқан «Өнеркәсіптік саясат туралы» заң жобасы шетелдік инвесторларға, соның ішінде Сауд Арабиясы компанияларына жаңа мүмкіндіктер ашатындығын атап өтті.

Кездесуде елдер арасындағы мәдени байланыстарды нығайту туралы да сөз болды.

2021 жылғы 8 қарашада Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин Польша Сенатының Маршалы Томаш Гродзкиймен келіссөздер жүргізді.

Мәжілісте өткен кездесу барысында тараптар екіжақты ынтымақтастықтың перспективалық бағыттарын, соның ішінде Қазақстан және Польша парламентарийлері арасындағы ынтымақтастықты талқылады.

Нұрлан Нығматулиннің айтуынша, Қазақстан-Польша қарым-қатынасы жоғары серпінді көрсетуде. Елдер арасындағы дипломатиялық қатынастардың 30 жылдық кезеңі ішінде сенімді саяси диалог жолға қойылды, сауда-экономикалық және мәдени-гуманитарлық ынтымақтастық белсенді дамыды, ауқымды шарттық-құқықтық база қалыптасты.

- Бұл Қазақстанның Тұңғыш Президенті-Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың және Польшаның жоғары басшылығының ерен еңбегі. Бүгінде мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев елдеріміз арасындағы жан-жақты әріптестікті дамытуға зор мән береді, – деп атап өтті Мәжіліс Төрағасы.

Өз кезегінде Польша Сенатының Маршалы Қазақстанмен өзара іс-қимылды дамыту туралы айта келе, екі халық арасындағы қатынастар достық пен өзара көмек негізінде өрбіп жатқандығын атап өтті.

- Біз сіздер сияқты кең байтақ елдің достық пен келісімде өмір сүріп жатқан 100-ден астам түрлі этностардың үйіне айналғанына таңданамыз, – деді Томаш Гродзкий.

Тараптар парламентаралық диалогты кеңейтуге ерекше назар аударды.

Нұрлан Нығматулин Мемлекет басшысының бастамасымен елімізде жүргізіліп жатқан саяси жүйені реформалау, азаматтық қоғамды дамыту жұмыстарына тоқталды. Мәжіліс Төрағасы Қазақстан Парламенті елді саяси жаңғырту үшін қажетті заңнамалық базаны қамтамасыз ете отырып, бұл процеске белсенді түрде қатысып жатқандығын да атап өтті.

Нұрлан Нығматулин парламентаралық байланыстарды нығайтудың маңыздылығы туралы айта келіп, өзінің поляк әріптесіне Қазақстан және Польша парламентарийлерінің ынтымақтастық жөніндегі топтар, сондай-ақ заңнамалық тәжірибемен алмасу үшін тиісті комитеттер деңгейіндегі өзара іс-қимылын күшейтуді ұсынды.

Өз кезегінде Сенаттың Маршалы Томаш Гродзкий Польша сенаторларының Қазақстанмен барлық салада ынтымақтастықты дамытуға қажетті қолдау көрсетуге дайын екендігін білдірді.

Кездесу соңында Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин поляк әріптестерін және олардың атынан Польша халқын ұлттық мереке – 11 қарашада атап өтілетін Польша Тәуелсіздігі күнімен құттықтады.

2021 жылғы 10 қарашада Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин Франция Республикасының Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Дидье Канесспен Қазақстан-Франция ынтымақтастығының перспективалық бағыттарын талқылады.

Мәжіліс Төрағасы Франция еліміздің Еуропалық Одақтағы стратегиялық әріптесі болып табылатындығын, Қазақстан басшылығының екіжақты саяси байланыстарды нығайтуға, сондай-ақ Қазақстан мен Франция арасындағы сауда-экономикалық өзара іс-қимылды кеңейтуге ерекше назар аударатындығын атап өтті. Нұрлан Нығматулин Мемлекет басшысының бастамасымен елімізде өтіп жатқан саяси жүйені реформалау, экономиканы жаңғырту, азаматтық қоғамды дамыту үдерістеріне назар аударды.

Екіжақты ынтымақтастықты тереңдетудің перспективалық бағыттары туралы айта келе, тараптар көлік және энергетика, денсаулық сақтау және білім беру салаларына тоқталды.

Франция елшісі Дидье Канесс атап өткендей, орнықты даму және «жасыл» экономикаға көшу саласындағы қарым-қатынастарды дамыту басымдыққа ие. Бұдан басқа, Қазақстан мен Францияның ауыл шаруашылығындағы өзара іс-қимыл үшін әлеуеті зор.

- Қазақстан ауыл шаруашылығы әлеуеті күшті ел және Франция Еуропадағы алғашқы аграрлық ел екенін ескере отырып, біз бұл салада жеткілікті белсенді емеспіз, – деді Дидье Канесс.

Нұрлан Нығматулиннің айтуынша, салалық комитеттер мен ынтымақтастық топтары арасындағы тұрақты кездесулер тәжірибесін жаңарту заңнамалық қызмет тәжірибесімен, соның ішінде өнеркәсіпті экологиялық трансформациялау, цифрландыру және т.б. мәселелер бойынша тәжірибе алмасуға ықпал етеді.

2021 жылғы 16 қарашада Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин Еуропа Кеңесі Парламенттік Ассамблеясының Төрағасы Рик Демспен кездесу өткізді.

Мәжіліс Төрағасы биылғы жыл еліміз үшін айтулы оқиға – Қазақстан Тәуелсіздігінің 30 жылдық мерейтойы екендігін атап өтті. Бұл ретте Нұрлан Нығматулин Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың бастамасымен елімізде өтіп жатқан саяси жүйені реформалау, экономиканы жаңғырту, азаматтық қоғамды дамыту үдерістеріне назар аударды.

Осы бағытта атқарылған жұмыстар туралы айта келе, Мәжіліс Төрағасы сайлау процесін демократияландыру және сайлау заңнамасын жетілдіру, әйелдердің құқықтары мен мүмкіндіктерін кеңейту, парламенттік оппозиция институтын заңнамалық деңгейде бекіту мақсатындағы кешенді реформаларды атап өтті.

- Біз Қазақстанның парламенттегі әйелдердің өкілдігі туралы күш-жігерін жоғары бағалаймыз, – деп атап өтті ЕКПА төрағасы Рик Демс.

Тараптар Қазақстан Парламенті мен Еуропа Кеңесі Парламенттік Ассамблеясының ынтымақтастығын дамытуды қолдай отырып, өзара іс-қимыл бағыттарын, соның ішінде Қазақстанның бірқатар еуропалық конвенцияларға қосылу, сондай-ақ экология және климат мәселелері бойынша ынтымақтастық мәселелерін талқылады.

Нұрлан Нығматулин қазіргі уақытта Парламентте омбудсмен институтын дамыту арқылы адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қорғау саласындағы заңнаманы жетілдіру, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл, бала құқықтарын қорғау, волонтерлік қызмет және т.б. салалардағы жалғасып жатқан жұмыстар туралы баяндап берді.

2021 жылғы 22 қарашада Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин «Елбасы. Тәуелсіздік. Парламент» Халықаралық парламенттік конференциясы аясында Әзербайжан Республикасы Милли Меджлисі Төрағасының орынбасары А. Әлиевпен ынтымақтастықты нығайту мәселелерін талқылады.

Нұрлан Нығматулин Әзербайжан Милли Меджлисінің орынбасары Адиль Әлиевпен келіссөз барысында түркі мемлекеттерінің өзара іс-қимылының маңызды бөлігі ретінде парламентарийлер әріптестігін дамыту қажеттігі туралы сөз қозғады.

2021 жылғы 22 қарашада Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин Түркия Ұлы Ұлттық жиналысының вице-спикері Сурейя Сади Билгичпен кездесу өткізді.

Мәжіліс Төрағасы Түркітілдес мемлекеттер ынтымақтастығы кеңесінің 8-ші саммитінің қорытындысы бойынша қабылданған түркі мемлекеттері ұйымының атауын өзгерту туралы шешімнің тарихи сипатын атап өтті. Нұрлан Нығматулиннің пікірінше, бұл бауырлас мемлекеттер арасындағы байланыстарды тереңдетуге ықпал етеді.

Сұхбаттасушы парламентарийлердің тұрақты кездесулері заңнамалық жұмыс тәжірибесімен алмасуға және бауырлас халықтар үшін өзара қызығушылық тудыратын мәселелерді шешуге ықпал ететіндігіне де сенім білдірді.

2021 жылғы 22 қарашада Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин «Елбасы. Тәуелсіздік. Парламент» Халықаралық парламенттік конференциясы аясында Өзбекстанның Олий Мәжілісі заң шығару палатасы спикерінің орынбасары Одилжон Тожиевпен кездесу өткізді.

Бүгінде Қазақстан мен Өзбекстанның мәдени-гуманитарлық және сауда-экономикалық байланыстары ғана емес, сондай-ақ парламентаралық қатынастар да жаңа деңгейге шыққаны атап өтілді. Бұл ретте тараптар Қазақстан және Өзбекстан парламентарийлерінің байланыстарын жандандыру туралы сөз қозғады.

2021 жылғы 22 қарашада Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин «Елбасы. Тәуелсіздік. Парламент» Халықаралық парламенттік конференциясы аясында Ресей Мемлекеттік Думасы комитетінің басшысы Леонид Калашниковпен кездесті.

Қазақстан-Ресей парламентаралық өзара іс-қимылды тереңдету мәселелері талқыланды, сондай-ақ Нұрлан Нығматулин Палата комиссиясының, сондай-ақ салалық парламенттік комитеттердің әлеуетін пайдаланудың маңыздылығын атап өтті.

2021 жылғы 22 қарашада Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин «Елбасы. Тәуелсіздік. Парламент» Халықаралық парламенттік конференциясы аясында ТүркПА Бас хатшысы М.С. Эрмен кездесу өткізді.

2022 жылғы 9 ақпанда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Ерлан Қошанов пен елімізде ресми сапармен жүрген Өзбекстан Республикасы Олий Мажлисінің заң шығару палатасының спикері Нұрдинжон Исмоилов Парламентаралық ынтымақтастық кеңесін құру туралы келісімге қол қойды. Бұл кеңес Өзбекстан Президентінің Қазақстанға мемлекеттік сапары аясында мемлекет басшылары Қасым-Жомарт Тоқаев пен Шавкат Мирзиёевтің уағдаластықтарына сәйкес құрылды.

Мәжіліс Төрағасы іс-шараның тарихи сипатын атап өтіп, кеңес құру екі ел парламенттері арасындағы өзара іс-қимылды, оның ішінде екі мемлекет басшылары арасында қол жеткізілген барлық уағдаластықтардың іске асырылуын заңнамалық қамтамасыз ету үшін жаңа мазмұнмен толықтыратынын мәлімдеді.

Мәжіліс Төрағасы Стратегиялық әріптестікті одан әрі нығайту және дамыту туралы сұхбат барысында елдер арасындағы дипломатиялық қатынастар орнаған 30 жыл ішінде барлық салалардағы ынтымақтастықты тұрақты дамыту үшін берік негіз қаланғанын атап өтті.

Кездесу барысында Ерлан Қошанов Қазақстан Президентінің Жарлығына сәйкес, Олий Мажлис заң шығару палатасының спикері Нұрдинжон Исмоиловқа бауырлас халықтар арасындағы достық пен ынтымақтастықты нығайтуға қосқан зор үлесі үшін II дәрежелі «Достық» орденін табыс етті.

Өз кезегінде Нұрдинжон Исмоилов Қазақстан – Өзбекстан одақтастық қатынастары мен интеграциялық байланыстарын дамыту мен нығайтуға оның қосқан үлесін жоғары бағалағаны үшін алғысын білдірді.

Қазақстан – Өзбекстан қарым-қатынастарының маңызды құрамдас бөлігі ретінде парламентаралық өзара іс-қимыл туралы айта отырып, Олий Мажлис заң шығару палатасының спикері парламенттік оппозиция институтын заңнамалық деңгейде бекіту жөніндегі қазақстандық тәжірибені, Парламенттегі әйелдердің, жастардың және мүгедек адамдардың кең өкілдігіне тоқталып, оны одан әрі зерттеу мүмкіндігін атап өтті.

Олий Мажлис заң шығару палатасының төрағасы парламентаралық диалогты жандандыру саяси, экономикалық және мәдени-гуманитарлық өзара іс-қимылдың әлеуетін қарқынды арттыруға, екі ел халықтары арасындағы дәстүрлі достық байланыстарын нығайтуға тікелей қызмет ететінін мәлімдеді.

2022 жылғы 3 наурызда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Жоғары Кеңес төрағасының реформа жөніндегі орынбасары Сума Чакрабартимен кездесу өткізді.

2022 жылғы 14 сәуірде Мәжіліс Төрағасы Ерлан Қошанов Парламентте Беларусь Республикасының Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Павел Утюпинді қабылдады.

Мәжіліс Спикері мейманды қарсы ала отырып, Ерлан Қошанов Беларусь Қазақстанның маңызды саяси және сауда-экономикалық серіктесі екенін атап өтті. Дипломатиялық қатынас орнағалы бері барлық салада тығыз мемлекетаралық байланыс орнады.

Ерлан Қошанов дипломатқа Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Жаңа Қазақстан: жаңару мен жаңғыру жолы» атты жолдауында көрініс тапқан ауқымды саяси реформалар туралы мәлімет берді.

Өз кезегінде Беларусь елшісі екі ел ынтымақтасты барлық бағыттары бойынша қарқынды дамып келе жатқанын және оның

экономикалық, мәдени-гуманитарлық серіктесті кеңейту үшін маңызды рөл атқаратынын атап өтті.

Тараптар парламентаралық байланыстың жоғары деңгейіне назар аударды. Беларусь Ұлттық жиналысы өкілдері палатасымен ынтымақтастық бағытында Мәжілісте арнайы топ жұмыс істейді. Бұл заң шығару қызметі бойынша тәжірибе алмасуға және түрлі салаларда ауқымды мәселелер жөнінде пікір алысуға септігін тигізеді. Сондай-ақ екі елдің Парламент өкілдері түрлі халықаралық ұйымдар аясында белсенді әріптестік орнатып, бірге жұмыс істеуде.

Тараптар Қазақстан мен Беларусь арасындағы достық қарым-қатынастар екі ел игілігі жолында өзара серіктестік пен сенім рухында одан әрі дами беретініне сенім білдірді.

2022 жылғы 25 сәуірде Мәжіліс Төрағасы Ерлан Қошанов Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымы Парламенттік Ассамблеясы төрағасының орынбасары, Финляндия Парламентінің депутаты Пиа Каумамен кездесті.

Әңгіме барысында Палата Спикері Президенттің Қазақстан халқына Жолдауында көрсетілген саяси бәсекелестікті одан әрі арттыруға бағытталған саяси реформаларға тоқталды. Президент бастамаларын жүзеге асыру үшін Мәжілісті ауқымды заң шығару жұмысы күтіп тұр. Бұл жұмыстардың барлығы қоғам өкілдерін кеңінен қамти отырып, барынша ашық жүргізіледі. Осы орайда Мәжіліс Төрағасы қазақстандық парламентарийлерге саяси және басқа да реформаларды жүргізу бағытында ЕҚЫҰ институттарымен етене ынтымақтастық орнатуға тілектестік білдірді.

Палата Спикері парламентаралық ынтымақтастықты ынталандыру туралы айтып, Мәжіліс депутаттары Ұйым аясындағы іс-шараларға, соның ішінде сайлауға байқаушы ретінде қатысып келе жатқанына назар аударды. Осы тәжірибені есепке ала отырып, Ерлан Қошанов Пиа Кауманы ЕҚЫҰ және қазіргі уақытта Қазақстан төрағасы болып табылатын Азиядағы өзара ықпалдастық және сенім шаралары жөніндегі кеңес аясында белсенді диалогқа шақырды.

Өз кезегінде ЕҚЫҰ ПА төрағасының орынбасары ЕҚЫҰ елдері парламенттерінің ықпалдастығын одан әрі нығайтудың әлеуеті зор екенін жеткізді.

- Біз Қазақстанның Парламенттік Ассамблея аясында ЕҚЫҰ және оның институттарының іс-шараларына қатысуын жоғары бағалаймыз және бұл қарқынның болашақта да арта түсетініне сеніміміз мол, – деді Пиа Каума. Сондай-ақ Пиа Каума қазақстандық парламентішлерді жақын уақытқа жоспарланған ұйымның байқаушы миссияларына қатысуға шақырды.

Кездесуді қорытындылай келе, тараптар парламенттік дипломатия аймақтық және халықаралық күн тәртібіндегі мәселелерді шешуде маңызды рөл атқаратыны төңірегінде ортақ пікір білдірді.

2022 жылғы 29 сәуірде Палата Спикері Ерлан Қошанов Корея Республикасының Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті елшісі Ку Хонг Сокты қабылдады. Кездесуде Мәжіліс Төрағасы Қазақстанның

Кореямен екіжақты қарым-қатынасты дамытуға ерекше мән беріп отырғанын атап өтті. Екі ел арасында дипломатиялық қарым-қатынастың орнағана 30 жыл толды. Осы уақыт ішінде көптеген салаларда қарқынды диалог жолға қойылды. Бұған ең алдымен екі мемлекет басшылары арасындағы қалыптасқан диалогтың нәтижесінде қол жеткізілді.

Ерлан Қошанов дипломаттың Қазақстандағы жұмысына сәттілік тілеп, бұл кездесу 1 мамыр – Қазақстан халқының бірлігі күні мерекесі қарсаңында өтіп жатқанын және елімізде 130-дан астам этнос өкілдері достық пен келісімде өмір сүріп келетінін айтты. - Бұл – еліміздің бірегей артықшылықтарының бірі, – деді Ерлан Қошанов.

Ерлан Қошанов Ку Хонг Сокты ел Президентінің Жолдауында айтылған саяси реформаларға байланысты алдағы айтулы өзгерістер жайлы хабардар етті. Осы орайда Мәжіліс спикері қазақстандық Парламент өкілдері күрделі өзгерістерді іске асыру үшін Кореяның заң шығару тәжірибесін зерделеудің маңыздылығын атап өтті.

Мәжіліс Төрағасы Корея Республикасымен сенімді және тату көршілік қарым-қатынасқа тоқталып, бұған қазіргі елімізде тұратын этникалық корейлер де септігін тигізіп отырғанын және олардың Қазақстан дамуына зор үлес қосып келетінін айтты.

Өз кезегінде дипломат Кореяның Қазақстанмен байланысты арттыруға мүдделі екенін айтып, сауда-экономикалық және инвестициялық салалардағы өзара тиімді серіктестікті кеңейтуге дайын екенін мәлімдеді.

Сонымен қатар Ку Хонг Сокекіеларасындағы жаңа экономикалық ынтымақтастық бағдарлама аясындағы табысты ықпалдастықты, мәдени-гуманитарлық саладағы зор мүмкіндіктерді атап өтті.

Тараптар кең ауқымды мәселелер бойынша парламентаралық ынтымақтастықты одан әрі дамыту бағытына ерекше мән берді.

2022 жылғы 1 маусымда Парламент Мәжілісінің Төрағасы Е.Қошанов ЕҚЫҰ-ның қазіргі төрағасы, Польшаның сыртқы істер министрі З. Раумен кездесу өткізді.

ЕҚЫҰ басшысы Қазақстанның саяси реформаларын өршіл деп атады. Бұл туралы Парламент Мәжілісінің Төрағасы Ерлан Қошановпен кездесуінде Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымының қазіргі төрағасы, Польша Республикасының Сыртқы істер министрі Збигнев Рау мәлімдеді.

З.Рау Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың Конституциялық реформаларын іске асыру нәтижесінде Парламенттің рөлі күшейетінін атап өтті.

- Қазақстанды ауқымды саяси реформаларды жүзеге асыруда біздің Ұйым мен ЕҚЫҰ Бағдарламалар офисінің барлық ресурсы пен тәжірибесін толық пайдалануға шақырғымыз келеді, – деді ЕҚЫҰ төрағасы.

Збигнев Рау Қазақстанға ЕҚЫҰ-ның қайта сайланған төрағасы ретінде өңірмен танысуға арналған сапары аясында арнайы келді. Сонымен қатар оның Өзбекстан мен Монғолияға да сапары жоспарлануда.

Ерлан Қошанов ЕҚЫҰ төрағасының сапары Қазақстан үшін маңызды саяси оқиға – референдум қарсаңында өтіп жатқанын атап өтті. Мәжіліс Спикері мұны Мемлекет басшысының реформалары мен жалпыхалықтық референдумды қолдауының дәлелі деп санайды.

Кездесу барысында тараптар Қазақстан мен ЕҚЫҰ-ның өзара іс-әрекетінің, Қазақстан-Польша екіжақты қатынастарының, соның ішінде екі ел парламенттері арасындағы байланыстың қазіргі жағдайы мен келешегін талқылады.

3.Рау өткен ғасырдың 30 жылдарындағы саяси қуғын-сүргін кезінде Қазақстанға жер аударылған ондаған мың поляктарға қолдау көрсетіп, пана болғаны үшін қазақ халқына алғысын айтты. Сондай-ақ ол Қазақстанда тұратын этникалық поляктардың төл мәдениеті мен тілін үйренуіне барлық жағдай жасалғаны үшін ризашылығын білдірді.

Кездесу қорытындысы бойынша тараптар барлық деңгейдегі ынтымақтастықты одан әрі кеңейту туралы келісті.

2022 жылғы 3 маусымда Мәжіліс Төрағасы Ерлан Қошанов Түркітілдес мемлекеттер Парламенттік Ассамблеясы миссиясының бақылаушыларымен кездесті.

Мәжіліс Төрағасы Ерлан Қошанов Түркітілдес елдер Парламенттік Ассамблеясы миссиясының байқаушыларымен кездесті. Басқосуға Түркия Республикасы Ұлы Ұлттық Жиналысының депутаты Реджеп Шекер, Әзербайжан Республикасы Милли Меджлисінің депутаты Хикмет Мамедов, Қырғыз Республикасы Жогорку Кенешінің депутаты Чолпон Султанбекова және ТүркПА Бас хатшысы Мехмет Сурейя Эр қатысты.

Мәжіліс Спикері бұл кездесудің Қазақстан үшін жауапты әрі тарихи кезеңде өтіп жатқанын атап өтті. «Екі күннен кейін өтетін үлкен саяси науқан – республикалық референдум барысын байқауға арнайы келген ТүркПА делегациясына шын жүректен алғысымды білдіремін. 5 маусымда сіздердің миссия халық белсенділігіне куә болып, әділ бағасын береді деп ойлаймын», – деді Ерлан Қошанов.

Өз кезегінде, байқаушылар Конституциялық реформалар Қазақстанның одан әрі дамуына тың серпін беретініне сенім білдірді. «Демократия – үнемі дамып отыратын процесс. Осы орайда Мәжілістің рөлі ерекше. 1995 жылдан кейін өткізіліп отырған референдумның да маңызы зор деп ойлаймын. Жексенбі күні өтетін науқан Қазақстан халқы және жалпы түркі жұрты үшін жақсылықтың нышаны болады деген сенімдіміз. Бауырлас қазақ елі жарқын болашаққа нық қадам жасайды деп білеміз», – деді Түркия Республикасы Ұлы Ұлттық Жиналысының депутаты Реджеп Шекер.

Кездесу соңында Ерлан Қошанов көпжақты байланыстарды нығайтуда парламентаралық ынтымақтастықтың маңызы зор екенін айтты.

2022 жылғы 3 маусымда Мәжіліс Төрағасы Ерлан Қошанов бүгін Түркітілдес елдер Парламенттік Ассамблеясының (ТүркПА) Бас хатшысы Мехмет Сурейя Эрмен кездесті.

Кездесу барысында Ерлан Қошанов еліміз тәуелсіздік тарихында жаңа кезеңге қадам басып отырғанын атап өтті.

- Біздің Президентіміз конституциялық өзгерістерге байланысты референдум өткізу туралы бастама көтерді. Бұл уақыт талабынан және қоғам сұранысынан туындап отырған тарихи шешім. Осыған байланысты елімізге ТүркПА-ның байқаушылары да келді. Бұл жұмысқа өзіңіз де атсалысып отырсыз, – деді Мәжіліс Төрағасы.

Өз кезегінде Мехмет Сурейя Эр алдағы референдумның сәтті өтетініне тілектестік білдіріп, бұл Қазақстанның одан әрі дамуы жолындағы маңызды кезең болатынына сенім білдірді. Біз Қазақстанды Еуразияның жарқыраған жұлдызы деп білеміз.

- Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың халыққа жолдауына өзі атап өткен реформалар негізінде Ата заңға өзгерістер енгізілгелі отыр. Сондықтан алдағы референдумның сәтті өтуіне шын жүректен тілектеспін, – деді ТүркПА-ның Бас хатшысы.

Мәжіліс Төрағасы Ерлан Қошанов Мехмет Эрге республикалық референдум жұмысына қатысуға белсенділік танытқаны үшін ризашылық білдірді.

Кездесуде тараптар Қырғызстанда өтетін ТүркПА-ның XI Кеңесі мен жалпы отырысына қатысты мәселелерді талқылады, аталған жиында ұйымның 2023-2028 жылдарға арналған Стратегиялық жол картасын бекіту жоспарланған.

2022 жылғы 4 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е. Қошанов ҰҚШҰ ПА байқаушылар миссиясымен кездесу өткізді.

Ерлан Қошанов ҰҚШҰ қазіргі заманғы сын-қатерлер мен қауіптерге жауап беретін беделді ұйым болып табылатынын және Қазақстан ұйымның беделін арттыру үшін осы бағытта барлығын жасайтынын атап өтті.

Байқаушылар Қазақстан Республикасының Конституциясына түзетулерді бекітудегі Парламенттің рөліне қызығушылық танытты. ҰҚШҰ ПА саяси мәселелер және халықаралық ынтымақтастық жөніндегі тұрақты комиссиясының мүшесі, Ресей Федерациясы Федералдық Жиналысы Федерация Кеңесінің Халықаралық істер жөніндегі комитеті төрағасының орынбасары Баир Жамсуев референдумға ұсынылған түзетулер қабылданған жағдайда Парламенттің Қазақстан Республикасы Конституциясының жаңа редакциясындағы рөлін күшейтудің, сондай-ақ Қазақстан Республикасында оларды бүкілхалықтық талқылаудың маңыздылығына тоқталды.

2022 жылғы 4 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е. Қошанов ТМД ПАА байқаушылар миссиясымен кездесу өткізді.

Кездесу барысында референдумға дайындық барысы мен елдің құқықтық жүйесін реформалау ерекшеліктері талқыланды. Ерлан Қошанов ТМД ПАА Кеңесі Хатшылығы басшысының орынбасары - ТМД ПАА Демократияны дамыту мониторингінің халықаралық институты директоры Иван Мушкеттің сұрағына жауап бере отырып, Конституцияға түзетулер қабылданған жағдайда қазіргі уақытта «Республикалық референдум туралы» заңды қоса алғанда,

мемлекеттің жиырма шақты заңына өзгерістер енгізу қажеттігі туындайтынын атап өтті.

2022 жылғы 17 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Спикері – Түркітілдес елдер Парламенттік Ассамблеясының қазіргі төрағасы Ерлан Қошанов ТүркПА-ға қатысушы мемлекеттердің жас парламентарийлермен кездесу өткізді.

ТүркПА жастар қанатының «Балалар мен жастар – ақпараттық технология дәуіріндегі түркілердің болашағы» атты бірінші отырысына қатысу үшін Қазақстанға бір топ жас парламентарийлер келді.

Мәжіліс Төрағасы жас әріптестерін айтулы күн – Қазақстан мен ТүркПА-ға мүше елдер арасындағы дипломатиялық қатынастардың орнағанына 30 жыл толуымен құттықтады. Ол осы жылдар ішінде тілдері мен тамыры ұқсас, мәдениеті мен тарихы ортақ түркі мемлекеттері тығыз байланыс орнатып, жылдан жылға өзара ынтымақтастықты нығайтып келе жатқанын мәлімдеді.

- Қазіргі уақытта біздің мемлекеттер басшыларының күш-жігерінің арқасында елдер арасындағы қатынастар барлық салаларда өте жоғары деңгейде дамуда. Қазақстан президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев түркі мемлекеттерімен ынтымақтастықты нығайтуға ерекше көңіл бөледі, – деп атап өтті Мәжіліс Спикері.

Бұл ретте түркі елдері арасындағы тығыз диалогты дамытуда парламентарийлерге үлкен рөл беріледі. Бұл туралы айта келе, Ерлан Қошанов Қазақстан бастамасымен құрылған, нәтижелі қызметі тұрақты дамудың жаңа деңгейіне шыққан ТүркПА-ның рөліне тоқталды.

Мәжіліс Төрағасы депутаттарды Қазақстанда жүргізіліп жатқан елдің саяси өміріндегі жүйелі өзгерістер мен өткен Республикалық референдумның маңыздылығы туралы хабардар етті.

Жас парламентарийлер мұндай кездесулер елдер арасындағы ынтымақтастықты кеңейтуге, сондай-ақ парламенттік дипломатияның рөлін күшейтуге ықпал ететінін атап өтті.

2022 жылғы 17 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Қошанов Түркі мемлекеттері ұйымының Бас хатшысы Б. Әміреевпен кездесу өткізді.

2022 жылғы 28 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Қошанов ҚХР Бүкілқытайлық жиналысы Тұрақты комитетінің төрағасы Ли Чжанышумен БКБ форматында кездесу өткізді. Кездесу барысында екіжақты қарым-қатынастардың барлық спектрі бойынша мазмұнды пікір алмасу болды.

ҚР Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасарлары:

2021 жылғы 28 қазанда Парламент Мәжілісі Төрағасының орынбасары Б. Кесебаева Орталық Азия елдері көшбасшы әйелдерінің диалогы шеңберінде «Орталық Азиядағы әйелдердің орнықты дамуы мен көшбасшылығы» аймақтық конференциясының жұмысына қатысты.

2021 жылғы 12 қарашада Парламент Мәжілісі төрағасының орынбасары Б. Кесебаева БКБ режимінде Халықаралық құқықтық ынтымақтастық жөніндегі Қытай форумына қатысты.

2022 жылғы 28 ақпанда Парламент Мәжілісі төрағасының орынбасары П. Казанцев Литва Парламентінің ынтымақтастық жөніндегі топ делегациясымен кездесу өткізді.

2022 жылғы 4 наурызда Парламент Мәжілісі төрағасының орынбасары Б. Кесебаева Бейбітшілікті, тұрақтылық пен қауіпсіздікті нығайтудағы көшбасшы әйелдердің рөлі туралы халықаралық кездесу өткізді.

2022 жылғы 21 сәуірде Парламент Мәжілісі төрағасының орынбасары Б. Кесебаева БҰҰ Бас хатшысының Орталық Азия бойынша арнайы өкілі Н. Германмен кездесу өткізді.

2022 жылғы 20 мамырда Парламент Мәжілісі төрағасының орынбасары Б. Кесебаева ТүркПА экономикалық ынтымақтастық жөніндегі комиссиясының 9-шы отырысына қатысушылармен кездесу өткізді.

ҚР Парламенті Мәжілісі Комитеттерінің төрағалары:

2021 жылғы 15 қыркүйекте Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан ЕҚЫҰ Бағдарламалар офисінің басшысы доктор Фолькер Фробартпен кездесу өткізді.

2021 жылғы 17 қыркүйекте Қаржы және бюджет комитетінің төрағасы М. Құсайынов «Қазақстан – Венгрия» ынтымақтастық тобымен кездесу өткізді.

2021 жылғы 5 қазанда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан және Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің хатшысы С. Имашева Еуропалық Одақтың Орталық Азия бойынша арнайы өкілі Тери Хакаламен кездесу өткізді.

2021 жылғы 25 қазанда Қаржы және бюджет комитетінің төрағасы М. Құсайынов Мажарстан Премьер-Министрінің орынбасары – Қаржы министрі М. Варгамен кездесу өткізді.

2021 жылғы 29 қазанда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан БҰҰ БЖКБ Орталық Азия бойынша өкілі Ханс Фридрих Шоддер мырзамен кездесу өткізді.

2021 жылғы 1 қарашада Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Әзербайжанның Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі А. Атамоглановпен кездесу өткізді.

2021 жылғы 18 қарашада Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Бельгия Корольдігінің Төтенше және Өкілетті Елшісі А. Вантгеммен кездесу өткізді.

2021 жылғы 8 желтоқсанда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Кубаның Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Эмилио Певида Пупо мырзамен кездесу өткізді.

2021 жылғы 8 желтоқсанда Қаржы және бюджет комитетінің төрағасы М.Құсайынов Хорватияның Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Рафик Шабанович мырзамен кездесу өткізді.

2021 жылғы 9 желтоқсанда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Ұлыбританияның Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Кэти Лич ханыммен кездесу өткізді.

2022 жылғы 15 ақпанда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан және депутат Н. Раззақ АҚШ-тың ҚР-дағы уақытша сенімді өкілі Д. Куомен кездесу өткізді.

2022 жылғы 15 ақпанда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан мен Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті комитетінің төрағасы А. Қожахметов ЕО-ның ҚР-дағы Елшісі К. Янкаускаспен кездесу өткізді.

2022 жылғы 15 ақпанда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан және депутат С. Әбдірахманов Вьетнамның Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті елшісі О. Нгуенмен кездесу өткізді.

2022 жылғы 24 ақпанда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Қазақстан Республикасындағы ЮСАИД бағдарламаларының үйлестірушісі Г. Харриспен кездесу өткізді.

2022 жылғы 28 ақпанда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Литва Парламентімен ынтымақтастық тобымен кездесу өткізді.

2022 жылғы 2 наурызда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан, Экономикалық реформа және өңірлік даму комитетінің төрағасы А. Рау мен Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы А. Қожахметов «Қазақстан Республикасы – Испания Корольдігі» парламентаралық ынтымақтастық тобының онлайн кездесуін өткізді.

2022 жылғы 9 наурызда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан ТүркПА Халықаралық істер комитеттері төрағаларының онлайн кездесуіне қатысты.

2022 жылғы 14 наурызда Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы А. Қожахметов пен депутат Е. Смайлов БҰҰ Босқындар істері жөніндегі Орталық Азия жөніндегі Жоғарғы Комиссары басқармасының өкілі Х. Шоддермен кездесу өткізді.

2022 жылғы 5 сәуірде Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан БҰҰДБ өкілі Я. Беришпен кездесу өткізді.

2022 жылғы 6 сәуірде Қаржы және бюджет комитетінің төрағасы М. Құсайынов ЕҚДБ-ның Орталық Азия бойынша өкілі Ж. Хагитаймен кездесу өткізді.

2022 жылғы 11 сәуірде Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан, депутаттар С. Нұрбек, А. Сарым және Е. Смайлов АҚШ Мемлекеттік хатшысының орынбасары У. Зеймен кездесу өткізді.

2022 жылғы 12 сәуірде Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы А.Қожахметов пен Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің хатшысы С. Имашева Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымының Демократиялық институттар және адам құқықтары жөніндегі Бюро делегациясымен кездесу өткізді.

2022 жылғы 28 сәуірде Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан және Қаржы және бюджет комитетінің төрағасы М. Құсайынов Венгрияның Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті елшісі О. Ронмен кездесу өткізді.

2022 жылғы 28 сәуірде Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан, депутаттар Н. Дементьева, А. Линник, А. Сарым және Е. Смайлов шетелдік журналистермен кездесу өткізді.

2022 жылғы 4 мамырда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан ЕҚЫҰ Парламент Ассамблеясының Жібек жолы тобының кездесуіне қатысты.

2022 жылғы 24 мамырда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Малайзия Сыртқы істер Вице-министрі К. Джаффармен кездесу өткізді.

2022 жылғы 1 маусымда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Гендерлік теңдік, әйелдер құқықтары және мүмкіндіктерді кеңейту мәселелері жөніндегі атқарушы директордың орынбасары А. Бхатиямен кездесу өткізді.

2022 жылғы 2 маусымда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан АҚШ Конгресі аппараты қызметкерлерінің делегациясымен кездесу өткізді.

2022 жылғы 3 маусымда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан шетелдік БАҚ өкілдерімен кездесу өткізді.

2022 жылғы 9 маусымда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Үндістанның Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Ш. Трипатимен кездесу өткізді.

2022 жылғы 10 маусымда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан ЕҚЫҰ ПА Жібек жолы тобының онлайн кездесуіне қатысты.

2022 жылғы 15 маусымда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Парламенттің сыртқы саяси комитетінің төрағасы М. Кауфманмен кездесті.

2022 жылғы 15 маусымда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Венгрия Ұлттық Жиналысының Мемлекеттік хатшысы, Сыртқы байланыстар басқармасының басшысы П. Шардимен кездесу өткізді.

2022 жылғы 27 маусымда Экономикалық реформа және өңірлік даму комитетінің төрағасы, «Қазақстан Республикасы –

Германия Федеративтік Республикасы» ынтымақтастық жөніндегі парламентаралық топтың жетекшісі А. Рау ГФР Бундестагының депутаты, «Германия – Орталық Азия» парламенттік тобының төрағасы О. Шмидтпен кездесу өткізді. Тараптар парламентаралық өзара іс-қимылды нығайту мәселелерін талқылады.

ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаттары:

2021 жылғы 13 қыркүйекте Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің хатшысы М. Ерман Португалия СІМ Сыртқы саясат мәселелері жөніндегі бас директоры М. Фишермен кездесу өткізді.

2022 жылғы 19 сәуірде депутат А. Сқақова климаттың өзгеруі мәселелері бойынша СІМ өкілдері мен Орталық Азия елдерінің парламентарийлерінің кездесуіне қатысты.

2022 жылғы 22 сәуірде депутат С. Нұрбек АҚШ-тың Қазақстандағы дипломатиялық миссиясы басшысы орынбасарының міндетін атқарушы Аллен Дэвид Кристофермен кездесу өткізді.

Конференциялар, форумдар, семинарлар, дөңгелек үстелдер және т.б.

2021 жылғы 20-23 қыркүйекте депутат Л. Рамазанова БКБ форматында «Қырғызстан және Өзбекстан кәсіпкер әйелдерінің диалогы» бизнес-форумына қатысты.

2021 жылғы 18 қазанда Халықаралық істер комитетінің хатшысы М.Ерман бейнеконференцбайланыс режимінде ҰҚШҰ ПА Кеңесі жанындағы Сараптамалық-консультативтік кеңестің отырысына қатысты.

2021 жылғы 18 қазанда Парламент Мәжілісінің депутаттары Н. Дементьева және М. Ерман БКБ форматында ҰҚШҰ ПА Әлеуметтік-экономикалық және құқықтық мәселелер жөніндегі тұрақты комиссиясының отырысына қатысты.

2021 жылғы 19 қазанда депутаттар М. Ерман мен Е. Тайжанов БКБ режимінде ҰҚШҰ ПА Қорғаныс және қауіпсіздік мәселелері жөніндегі тұрақты комиссиясының отырысына қатысты.

2021 жылғы 19 қазанда Қазақстан Парламентінің ТМД Парламентаралық Ассамблеясындағы өкілетті өкілі И. Мусалимов БКБ форматында ТМД ПАА Бақылау-бюджеттік комиссиясының отырысына қатысты.

2021 жылғы 21 қазанда депутаттар Г. Әміреев пен Е. Әмірғали БКБ режимінде ТМД ПАА Мемлекеттік құрылыс және жергілікті өзін-өзі басқару тәжірибесін зерделеу жөніндегі тұрақты комиссиясының отырысына қатысты.

2021 жылғы 21 қазанда депутаттар М. Ахметов пен В. Ким БКБ режимінде ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің Жастар Парламентаралық Ассамблеясының (ТМД ЖПАА) отырысына қатысты.

2021 жылғы 25 қазанда депутат А.Рахымжанов БКБ режимінде ҚР Тәуелсіздігінің 30 жылдығына арналған Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияға қатысты.

2021 жылғы 28 қазанда депутат Б. Бекжанов БКБ форматында ТМД ПАА Құқықтық мәселелер жөніндегі тұрақты комиссиясының отырысына қатысты.

2021 жылғы 28 қазанда депутаттар Е.Тайжанов пен Ф. Каменов БКБ форматында ТМД ПАА Қорғаныс және қауіпсіздік мәселелері жөніндегі тұрақты комиссиясының отырысына қатысты.

2021 жылғы 29 қазанда депутат М. Елубаев БКБ режимінде ТМД ПАА Ғылым және білім жөніндегі тұрақты комиссиясының отырысына қатысты.

2021 жылғы 29 қазанда Қазақстан Парламентінің ТМД парламентаралық Ассамблеясындағы өкілетті өкілі И. Мусалимов БКБ форматында ТМД ПАА Мәдениет, ақпарат, туризм және спорт жөніндегі тұрақты комиссиясының отырысына қатысты.

2021 жылғы 3-4 қарашада депутаттар А. Құспан, Ж. Ахметбеков және Н. Раззақ БКБ форматында ЕҚЫҰ ПА күзгі сессиясының жұмысына қатысты.

2021 жылғы 8-11 қарашада Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан БКБ форматында «WPL көшбасшы әйелдердің жаһандық форумына» қатысты.

2021 жылғы 9 қарашада Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрайымы Ж. Нұрманбетова БКБ форматында ТМД ПАА Білім және ғылым жөніндегі сарапшылық кеңесінің отырысына қатысты.

2021 жылғы 16 қарашада Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан БКБ форматында «COVID-19 дәуірінде бейбітшілік пен қауіпсіздік үшін парламенттік ынтымақтастықты нығайту» тақырыбында Азия-Еуропа Парламенттік әріптестігінің 11-ші отырысына қатысты.

2021 жылғы 19 қарашада Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан БКБ форматында ҰҚШҰ ПА ПК бірлескен отырысына қатысты.

2021 жылғы 22 қараша «Елбасы. Тәуелсіздік. Парламент». Осындай атаумен Нұр-Сұлтанда Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті күніне орай Мәжіліс ұйымдастырған халықаралық парламенттік конференция өтті.

Биыл Тәуелсіздіктің 30 жылдығы аясында өткен форумға Әзербайжан, Ресей, Словакия, Түркия, Өзбекстан, Еуропа Парламентінің басшылары мен өкілдері, сондай-ақ халықаралық ұйымдардың өкілдері, ғалымдар мен сарапшылар қатысты.

Конференцияны алғысөзбен ашқан Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин, Елбасының стратегиялық бағытының арқасында Қазақстан Кеңес Одағының шеткері жатқан республикасынан әлемдік қоғамдастықтың толыққанды мүшесі, өңірлік көшбасшы, экономикасы мықты және тұрақты қоғамы бар заманауи мемлекетке айналғанын атап өтті.

Мәжіліс Төрағасы 90-шы жылдардың басында Қазақстандағы күрделі экономикалық дағдарыспен қаржылық тұрақсыздық туралы еске сала отырып, еліміз іс жүзінде жаңа уақыттың қажеттіліктеріне сай келетін тиімді басқару вертикалын мүлдем басынан бастап құруға тура келгенін атап өтті.

- Қазақстанның Тұңғыш Президенті отандастарының әл-ауқатын қамтамасыз етуді бірінші орынға қойды, ол үшін бірінші кезекте экономикалық реформаларға ден қоюды ұсынды. Қазіргі кезде Н. Назарбаевтың «алдымен экономика – содан соң саясат» формуласы мемлекеттік дағдарыс-менеджменттің эталонына айналды, – деп атап өтті Нұрлан Нығматулин.

Сол кезеңдегі шешімдердің қатарында нарықтық тетіктерді ендіру, ұлттық валютаны енгізу, Ұлттық қорды құру және т.б. бар.

Мәжіліс Төрағасы биыл 25 жылдығын атап өтіп жатқан қазақстандық парламентаризмнің дамуына да назар аударды.

Мәжіліс Төрағасының айтуынша, қазақстандық парламентаризм елдің саяси өміріндегі эволюциялық үдерістердің көрсеткіші әрі нәтижесі.

Нұрлан Нығматулин Қазақстанның қазіргі дамуы туралы айта келе, Елбасының стратегиялық бағытының сабақтастығын қазір Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев жалғастырып жатқандығын атап өтті. Бұл ретте Мәжіліс Төрағасы адам құқықтарын қорғаудың жаңа тетіктерін енгізудің, азаматтық қатысуды кеңейтудің және қоғамдық бақылауды күшейтудің маңыздылығы мен өзектілігін атап өтті.

Конференцияға қатысушылар Қазақстанның Тұңғыш Президентінің бастамаларына, ең алдымен бітімгершілік бастамаларына, оның идеяларының Қазақстанның ғана емес, жалпы өңірдің орнықты дамуы үшін маңыздылығына назар аударды.

- Нұрсұлтан Назарбаев нақты бағдарламалар ұсынып, бітімгершілік бастамаларымен сөз сөйледі, Қазақстанның халықаралық аренадағы жоғары орнын қамтамасыз етті. Осының арқасында бүкіл әлем Қазақстанның әлеуеті қандай екенін білді. Ең бастысы, ол Қазақстанның мұндай ұстанымдарын АҚШ, Қытай және Ресей сияқты барлық ірі халықаралық ойыншыларға жеткізді, – деді Еуропалық парламенттің депутаты Рышард Чарнецкий.

Түркия Ұлы Ұлттық Жиналысы Төрағасының орынбасары Сурейя Садилбилгич қазақстандықтарды Тұңғыш Президент күнімен және Тәуелсіздіктің 30 жылдығымен құттықтай отырып, бұл күндерді Түркия үшін де үлкен мереке деп атады.

- Тәуелсіздіктің 30 жылы ішінде Қазақстан үлкен жетістіктерге жетті. Біз бүгін бұл туралы мақтанышпен айтамыз. Қазақстанның саяси тұрақтылыққа, экономикалық әл-ауқатқа қол жеткізуі Тұңғыш Президент-Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың қызметімен тікелей байланысты, – деді Сурейя Садилбилгич.

Тәуелсіздіктің 30 жылы ішінде Қазақстан-Әзербайжан қарым-қатынастарын дамыту туралы Әзербайжан Милли Меджлисі төрағасының орынбасары Адиль Әлиев те өз пікірімен бөлісті.

- Қазақстанның Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Назарбаев – Әзербайжан мен Қазақстан қатынастарының дамуы мен нығаюына

зор үлес қосқан тұлға, – деді Әзербайжан Парламентінің вице-спикері.

Өзбекстан Парламенті заң шығару палатасының вице-спикері Одилжон Тожиев өз сөзінде Шавкат Мирзиёев пен Нұрсұлтан Назарбаев бастамашылық еткен және қолдау көрсеткен Орталық Азия мемлекеттері басшыларының консультативтік кездесулерін өткізуөңірдесенімге, өзара түсіністікке, достық пен ынтымақтастыққа негізделген жаңа геосаяси жағдайдың қалыптасуына ықпал етті.

Бұл ретте Одилжон Тожиев Президенттер Шавкат Мирзиёев пен Қасым-Жомарт Тоқаевтың уағдаластықтарының арқасында Қазақстан-Өзбекстан қарым-қатынасы бүгін жаңа стратегиялық деңгейге көтерілгенін атап өтті.

Халықаралық парламенттік конференция аясында Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин Әзербайжан, Ресей, Түркия және Өзбекстан парламентарийлерімен келіссөздер жүргізді. Мәжіліс Төрағасы мемлекет басшыларының уағдаластықтарына заңнамалық қолдауды қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін парламентаралық диалогты кеңейтудің маңыздылығын атап өтті. Нұрлан Нығматулиннің айтуынша, елдер арасындағы қарым-қатынастардың барлық жылдары ішінде сенімді саяси диалог құрылып, жан-жақты ынтымақтастықты кеңейту үшін берік іргетас қаланды.

2021 жылдың 23 қарашасында депутат З. Сүлейменова ҚР Бельгиядағы Елшілігі «EUROACTIV» агенттігімен бірлесіп ұйымдастырған «On the road to a greener economy in Kazakhstan – How can the EU help?» онлайн конференциясына қатысты.

2021 жылғы 25 қарашада Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан БКБ форматында ТМД ПАА Кеңесінің отырысына қатысты.

2021 жылғы 25 қарашада Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан БКБ режимінде ТМД ПАА тұрақты комиссияларының:

- экономика және қаржы;

- саяси мәселелер және халықаралық ынтымақтастық бойынша отырысына қатысты.

2021 жылғы 29 қарашада Н.Нығматулин ҰҚШҰ Парламенттік Ассамблеясында сөз сөйледі.

Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин ҰҚШҰ Парламенттік Ассамблеясы өз қызметін қазіргі жағдайға барынша бейімдеп, ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттер басшыларының шешімдері аясында заң шығару күн тәртібін қалыптастыру қажеттігін атап өтті.

Мәжіліс Төрағасы ҰҚШҰ Парламенттік Ассамблеясы отырыстарында бейнеконференция форматында сөйлеген сөзінде өз пікірімен бөлісті.

Нұрлан Нығматулин атап өткендей, ҰҚШҰ ПА парламентарийлерінің алдында жуырда өткен ҰҚШҰ Душанбе Саммитінің қорытындыларын ескере отырып, Ұжымдық қауіпсіздік жүйесі қызметін нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету бойынша міндеттер тұр.

Осыған байланысты Мәжіліс Төрағасы Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың ҰҚШҰ Бас хатшысының бітімгершілік мәселелері жөніндегі арнайы өкілі лауазымын тағайындау туралы бастамасының өзектілігіне назар аударды.

- Таяудағы осы лауазымды тағайындау, сондай-ақ «Бітімгершілік қызмет және бітімгершілік күштер туралы» үлгілік заңды қабылдау ҰҚШҰ-ның бітімгершілік әлеуетін одан әрі дамытудың барынша уақтылы және маңызды қадамы болып табылады, – деп есептейді Нұрлан Нығматулин.

Мәжіліс Төрағасының айтуынша, жалпы алғанда ҰҚШҰ ПА үлгілік заңдары мен ұсынымдарын әзірлеу кезінде прагматикалық көзқарасты ұстану маңызды.

- Біздің мемлекеттеріміздің басшылары ҰҚШҰ Ұжымдық Қауіпсіздік Кеңесінің отырыстарында нақты шешімдер қабылдаған кезде, біздің міндетіміз олардың заңнамалық деңгейде практикалық іске асырылуын қамтамасыз ету, – деп атап өтті Нұрлан Нығматулин отырысқа қатысушы әріптестеріне арнаған сөзінде.

Мемлекет басшысының биологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы бастамалары жөнінде, сондай-ақ Ауғанстандағы жағдай туралы сөз болды.

Мәжіліс Төрағасы Қазақстан Президентінің бастамасы бойынша Ауғанстандағы гуманитарлық және азық-түлік дағдарысына жол бермеу үшін түрлі бағыттарда жұмыс жүргізіліп жатқандығын атап өтті.

Бұл ретте Нұрлан Нығматулин Ауғанстан проблемасына аймақ елдерінің парламентарийлерінің, сондай-ақ халықаралық сарапшылардың, саясаттанушылар мен осы саладағы мамандардың қатысуымен жеке талқылау өткізуді ұсынды.

Отырысқа ҰҚШҰ ПА мүшелері – Армения, Беларусь, Қазақстан, Қырғызстан, Ресей, Тәжікстан Парламенттері мен олардың палаталарының басшылары мен өкілдері, сондай-ақ бақылаушылар ретінде Сербия қатысты.

2021 жылғы 13-14 желтоқсанда депутаттар Г. Бижанова мен М. Елубаев БКБ форматында Біріккен Ұлттар Ұйымының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл конвенциясына қатысушы мемлекеттер конференциясының 9-шы сессиясына қатысты.

2022 жылғы 4 ақпанда депутаттар Е. Абақанов, З. Сүлейменова және А. Сқақова «Таза энергия революциясы және оның ЕҚЫҰ өңіріне ықпалы» Парламенттік веб-диалогына қатысты.

2022 жылғы 9-10 ақпанда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А. Құспан ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттер парламенттерінің халықаралық істер жөніндегі комитеттері мен комиссиялары төрағаларының кеңесіне онлайн қатысты.

2022 жылғы 15 ақпанда Парламент Мәжілісі Төрағасының орынбасары Б. Кесебаева, Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан, депутаттар З. Сүлейменова мен А. Сқақова Әйелдер жағдайы жөніндегі

комиссияның (ӘЖК) 66-сессиясына дайындық бойынша Орталық Азия мемлекеттеріне арналған субөңірлік консультацияларға онлайн қатысты.

2022 жылғы 18 ақпанда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А. Құспан ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттердің парламенттік делегациялары басшыларының үйлестіру кездесуіне онлайн қатысты.

2022 жылғы 24-25 ақпанда депутат Д. Зәкиева ЕҚЫҰ Парламенттік Ассамблеясының қысқы сессиясына онлайн қатысты.

2022 жылғы 2 наурызда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Қазақстанның БҰҰ-ға мүшелігінің 30 жылдығына арналған конференцияға қатысты.

2022 жылғы 4 наурызда депутат Б. Әбдіғалиұлы «Мемлекеттік тілдің халықаралық қатынастар саласындағы орны» атты дөңгелек үстел жұмысына қатысты.

2022 жылғы 10 наурызда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А. Құспан БҰҰ-ның Адами даму жөніндегі жаһандық баяндамасының таныстырылымына және Қазақстанның БҰҰ-ға мүше болуының 30 жылдығына қатысты.

2022 жылғы 14 наурызда ҚР Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитеті, Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті және Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің мүшелері БҰҰ Босқындар істері жөніндегі Жоғарғы Комиссары басқармасының азаматтықсыздық мәселелері жөніндегі брифингіне қатысты.

2022 жылғы 16 наурызда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Финляндияның Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Сойли Мякеляйнен-Буханист ханыммен жұмыс түскі асына қатысты.

2022 жылғы 17 наурызда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Ұжымдық қауіпсіздік туралы Шарт Ұйымы Парламенттік Ассамблеясының Кеңесі жанындағы сараптамалық-консультативтік кеңестің онлайн отырысына қатысты.

2022 жылғы 28-29 наурызда Алматы қаласында Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің Парламентаралық Ассамблеясы Кеңесінің ұйымның құрылғанына 30 жыл толуына арналған салтанатты отырысына Парламент Мәжілісі Төрағасының орынбасары П. Казанцев, Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан және Аграрлық мәселелер комитетінің төрағасы Е. Барлыбаев қатысты.

2022 жылғы 5 сәуірде Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрайымы Ж. Нұрманбетова ТМД ПАА Ғылым және білім жөніндегі сарапшылар кеңесінің отырысына онлайн қатысты.

2022 жылғы 11 сәуірде Парламент Мәжілісі төрағасының орынбасары П. Казанцев Парламент Мәжілісі басшылығының атынан Еуропарламент депутаттары делегациясының, «ЕО-Қазақстан Республикасы» ынтымақтастық жөніндегі топ мүшелерінің құрметіне қабылдау өткізді.

2022 жылғы 11 сәуірде депутат Л. Рамазанова ТүркПА әйелдер парламенттік тобының отырысына онлайн қатысты.

2022 жылғы 12 сәуірде «Қазақстан Республикасы-Еуропалық Одақ» парламенттікынтымақтастықкомитетінің19-шыотырысыөтті, іс-шараға Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан, Экономикалық реформа және өңірлік даму комитетінің төрағасы А. Рау, депутаттар Т. Адамбеков, А. Қоңыров, Ю. Кучинская, С. Нұрбек, В. Набиев, А. Перуашев және А. Сарым қатысты.

2022 жылғы 12 сәуірде Парламент Мәжілісі төрағасының орынбасары Б. Кесебаева Орталық Азия көшбасшы әйелдерінің кезекті отырысына бейнеконференция форматында қатысты.

2022 жылғы 14 сәуірде Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрайымы Ж. Нұрманбетова, депутаттар М. Елубаев, С. Имашева және Е. Тайжанов ТМД ПАА қорғаныс және қауіпсіздік, ғылым және білім, құқықтық мәселелер, мәдениет, ақпарат, туризм және спорт мәселелері жөніндегі тұрақты комиссияларының онлайн отырыстарына қатысты.

2022 жылғы 15 сәуірде депутаттар Д. Мыңбай мен Ж. Әшімжанов ТМД ПАА Мәдениет, ақпарат, туризм және спорт жөніндегі тұрақты комиссияларының онлайн отырысына қатысты.

2022 жылғы 20 сәуірде Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан ПАО «Еуразия» геосаяси тобының отырысына онлайн қатысты.

2022 жылғы 21 сәуірде Парламент Мәжілісі Төрағасының орынбасары Б. Кесебаева «Орталық Азиядағы әйелдер, бейбітшілік пен қауіпсіздік өзекті мәселелері» атты дөңгелек үстел жұмысына қатысты.

2022 жылғы 22 сәуірде Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан және Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы А. Қожахметов «Құқық үстемдігін орнатудың конституциялық және халықаралық аспектілері» атты халықаралық конференцияға қатысты.

2022 жылғы 28 сәуірде депутат Л. Рамазанова «ОА-да гендерлік мәселелерге және су ресурстарын басқаруға назар аудара отырып, климаттың өзгеруі» тақырыбындағы консультативтік дайындық кездесуіне қатысты.

2022 жылғы 10-12 мамырда депутат Ғ. Құлахметов ДСҰ мәселелері бойынша парламенттік виртуалды семинарға қатысты.

2022 жылғы 12 мамырда депутат Б. Сарбаев ТМД ПАА аграрлық саясат, табиғи ресурстар және экология жөніндегі тұрақты комиссиясының онлайн отырысына қатысты.

2022 жылғы 12 мамырда депутат Б. Сартбаев «Органикалық ауыл шаруашылығы туралы» модельдік заңды дайындау бойынша ТМД ПАА жұмыс тобының онлайн отырысына қатысты.

2022 жылғы 13 мамырда депутат Б.Сартбаев «Аумақтардың орнықты дамуын қамтамасыз етудегі жерге орналастырудың рөлі» атты дөңгелек үстелге онлайн қатысты.

2022 жылғы 13 мамырда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А.Құспан және депутаттар І. Бұларов, А. Линник, Г. Нұрымова, Н. Раззақ, А. Сарым, Е. Смайлов, И. Смирнова, Б. Торғаев және М. Төлепберген Қордау ауылында Қазақстан-қырғыз шекарасында Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі мен Қырғыз Республикасы Жогорку Кенешінің делегацияларының бірлескен отырысына қатысты.

2022 жылғы 19-20 мамырда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан ТМД ПАА-ның әлеуметтік саясат және адам құқықтары, экономика және қаржы, саяси мәселелер және халықаралық ынтымақтастық жөніндегі тұрақты комиссияларының отырыстарына онлайн қатысты.

2022 жылғы 19 мамырда депутат Ә.Рахымжанов ТүркПА экономикалық мәселелер жөніндегі комиссиясының отырысын өткізді.

2022 жылғы 20 мамырда депутат Ә. Рахымжанов шағын және орта кәсіпкерлікті қолдау саласында тәжірибе алмасу бойынша сарапшыларға арналған ТүркПА семинарын өткізді.

2022 жылғы 9 маусымда депутат С. Әбдірахманов ТүркПА-ның құқықтық және халықаралық мәселелер жөніндегі комиссиясының отырысына қатысты.

2022 жылғы 17-18 маусымда депутат Е.Абақанов ТүркПА жас парламентарийлері тобының «Технологиялық дәуірдегі балалар мен жастар» атты бірінші отырысына қатысты.

ШЕТЕЛДЕРГЕ САПАРЛАР

ҚР Парламенті Мәжілісінің Төрағасы:

2021 жылғы 6-8 қыркүйекте Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин бастаған парламенттік делегация 6-8 қыркүйекте Вена қаласында өткен парламент спикерлерінің бесінші Дүниежүзілік конференциясына қатысты. Парламентаралық Одақ, Австрия Парламенті БҰҰ-мен өзара іс-қимыл кезінде ұйымдастырған форумда парламентарийлер пандемиядан кейінгі даму, оның ішінде климаттың өзгеруіне қарсы күрес және экологиялық орнықтылықты қамтамасыз ету үшін экономиканы реформалау туралы пікір алмасты. Парламентарийлер көпжақты қатынастарды нығайту, бейбітшілік пен орнықты дамуды қамтамасыз ету үшін диалог, өзара түсіністік және ынтымақтастық қағидаттары негізінде маңызды парламенттік іс-әрекеттерді де анықтады. Мәжіліс Спикері Нұрлан Нығматулин қатысқан интерактивті жалпы пікірсайыс осы тақырыпқа арналды.

Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин парламенттер спикерлерінің Бесінші Дүниежүзілік конференциясында сөйлеген сөзінде Қазақстан басшылығының ауқымды реформалары, сондай-ақ заңнамалық қолдау еліміздің орнықты дамудың халықаралық ұстанымдарына сәйкес дамуына мүмкіндік беретінін атап өтті.

Мәжіліс Төрағасы Нұрлан Нығматулин бастаған парламенттік делегация осы күндері Австрия астанасы Вена қаласында өтіп жатқан парламент спикерлерінің бесінші Дүниежүзілік конференциясына қатысуда. Мәжіліс Спикері көпжақты ынтымақтастықты нығайту, бейбітшілік пен орнықты дамуды қамтамасыз ету үшін парламенттік қызмет тақырыбына арналған интерактивті жалпы пікірталастарда сөз сөйледі. Сонымен қатар, Нұрлан Нығматулин бүгінгі таңда Қазақстанда болып жатқан және еліміздің орнықты дамудың халықаралық қағидаттарына сәйкес дамуына мүмкіндік беретін процестер туралы айтып берді. Тиімді мемлекет пен әділ қоғам құрудың тұжырымдамалық негіздерін Қазақстанның Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Назарбаев қалаған болатын. Бүгін күні Президент Қасым-Жомарт Тоқаев саяси бағыттың сабақтастығын қамтамасыз етеді, - деді Мәжіліс Төрағасы. Нұрлан Нығматулин қазақстандық қоғам өмірінің барлық салаларын қозғайтын ауқымды жүйелі реформалар туралы айта келіп, азаматтық қатысуды кеңейтуге және қоғамдық бақылауды күшейтуге, сондай-ақ Мемлекет басшысының бастамаларын заңнамалық қолдауға назар аударды. - Парламент реформаларды дер кезінде заңнамалық сүйемелдеуді қамтамасыз ете отырып, бұл процеске белсенді түрде тартылған. Сайлау заңнамасы мен сот жүйесін жетілдіретін маңызды заңдардың тұтас пакеті қабылданды. Өзгерістер саяси партиялар, бейбіт жиналыстар, жергілікті өзін-өзі басқару туралы заңнамалық актілерге де қатысты болды, - деді Мәжіліс Спикері. Өз сөзінде Нұрлан Нығматулин Қазақстанның жаһандық және өңірлік деңгейлерде бейбітшілік пен қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қосқан үлесіне ерекше назар аударды. - Жаңа сын-қатерлер аясында Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесіне есеп беретін биологиялық қауіпсіздік жөніндегі халықаралық агенттік құруды ұсынды. Бұл жаңа мамандандырылған құрылым биологиялық қауіптердің алдын алуға тікелей қатысты болуы мүмкін. Біз әріптестеріміздің осы маңызды қазақстандық бастаманы белсенді қолдайтынына сенеміз, - деп атап өтті Мәжіліс Спикері. Халықаралық күн тәртібіндегі Ауғанстандағы бейбітшілік пен қауіпсіздікті қалпына келтіру сияқты өзекті мәселе туралы айта келіп, Нұрлан Нығматулин бүгінгі таңда ең маңыздысы – Ауғанстандағы гуманитарлық және азық-түлік дағдарысына жол бермеу екенін атап өтті. Мәжіліс Спикері қазіргі уақытта Қазақстан Президентінің шешімі бойынша Ауғанстанға жәрдемдесу жөніндегі БҰҰ миссиясы біздің елімізде уақытша орналастырылғанын еске салды. Бесінші Дүниежүзілік парламент спикерлерінің конференциясы коронавирустық пандемия басталғаннан бері жүзбе-жүз форматта өткізіліп келе жатқан алғашқы ауқымды парламентарийлер форумы болды. Венадағы конференцияны Парламентаралық одақ, БҰҰ-мен өзара іс-қимыл кезінде Австрия Парламенті ұйымдастырды. Әлемнің 90-нан астам елінің парламент спикерлерінің назарында -пандемияға қарсы күрес және covid-19-дан кейін қалпына келтіру жөніндегі жаһандық шараларды қоса

алғанда, шұғыл халықаралық парламенттік іс-қимылды талап ететін басымдықтар, климаттың өзгеруі және экологиялық орнықтылықты қамтамасыз ету мәселелерін шешу, дезинформацияға қарсы іс-қимыл, жастардың саясатқа қатысуы, гендерлік теңдік бар. Қазақстандық парламентарийлер делегациясының құрамында Сенат пен Мәжіліс депутаттары болды.

2021 жылғы 8 қыркүйекте Парламентаралық Одақтың (ПАО) төрағасы Дуарте Пашекомен кездесу барысында одан әрі өзара іс-қимылдың перспективалары талқыланды.

Сонымен қатар, Мәжіліс Спикері қазақстандық парламентарийлер негіз қалаушы құқықтар мен бостандықтарды сақтай отырып, барлық адамдар үшін тең мүмкіндіктерді қамтамасыз ететін, әлеуметтік әділ және қауіпсіз әлем пайымына негізделген ПАО қағидаттарын ұстанатынын атап өтті.

Ауғанстандағы ахуалды тұрақтандырудың маңыздылығы туралы да сөз болды. Нұрлан Нығматулиннің пікірінше, Парламентаралық Одақ парламенттік дипломатия құралдарын пайдалана отырып, Ауғанстан мәселесін реттеуде маңызды рөл атқара алар еді. Парламентарийлерге толеранттылық пен мәдени сан алуандық идеологиясын ілгерілету, жаһандық күн тәртібіндегі өзекті мәселелерді бейбіт жолмен шешуге және ымыраға келуге шақыру қажет, - деді Мәжіліс Спикері.

2021 жылғы 8 қыркүйекте Испания депутаттары конгресінің Спикері Меритчель Батетпен кездесуде Мәжіліс Төрағасы Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың бастамасымен қолға алынған саяси реформаларға назар аударды.

- Біз Қазақстанның қарқынды дамып келе жатқанын және демократияны нығайту бағытында үлкен қадамдар жасалып жатқанын көріп отырмыз. Ең алдымен, әйелдер мен жастардың рөлін күшейтуге қатысты саяси реформалар – бұл жалпы демократияны дамыту үшін өте маңызды қадам, - деді өз кезегінде Меритчель Батет.

2021 жылғы 8 қыркүйекте Парламент Мәжілісінің Төрағасы Корея Республикасы Ұлттық Ассамблеясының төрағасы Пак Бен Сокпен әңгіме барысында ынтымақтастықты нығайту тақырыбын талқылады. Тараптар қазақстандық және корейлік парламентарийлердің өзара іс-қимылын кеңейту екі мемлекет басшыларының уағдаластықтарын іске асыруға ықпал ететініне сенім білдірді. Мәжіліс Спикері Нұрлан Нығматулин атап өткендей, жақында Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың Сеулге мемлекеттік сапары екі елдің саяси диалогын дамытуға және стратегиялық серіктестігін кеңейтуге қосымша серпін берді.

2021 жылғы 8 қыркүйекте Парламент Мәжілісінің Төрағасы Әзербайжан Парламентінің Төрағасы Сахиба Гафаровамен кездесу өткізді. Нұрлан Нығматулин парламентарийлердің, соның ішінде түркі институттары аясындағы бірлескен сындарлы жұмысы бауырлас халықтар мен елдер арасындағы жан-жақты өзара іс-қимылды, достық пен татукөршілікті одан әрі нығайтуға ықпал ететініне сенім білдірді.

2021 жылғы 8 қыркүйекте Мәжіліс Төрағасы Қырғызстан Парламентінің Спикері Талант Мамытовпен кездесті. Нұрлан Нығматулин парламентарийлердің, соның ішінде түркі институттары аясындағы бірлескен сындарлы жұмысы бауырлас халықтар мен елдер арасындағы жан-жақты өзара іс-қимылды, достық пен татукөршілікті одан әрі нығайтуға ықпал ететініне сенім білдірді.

2021 жылғы 8 қыркүйекте парламент спикерлерінің Бесінші дүниежүзілік конференциясы аясында Нұрлан Нығматулин Бельгия Корольдігі Федералдық Парламентінің спикерлері: Өкілдер палатасының төрағасы Элиан Тильемен және Сенат Төрағасы Стефани Д'Оз мырзамен келіссөздер жүргізді. Кездесу барысында парламентаралық ынтымақтастықты одан әрі дамыту перспективалары талқыланды.

2022 жылғы 2 маусымда Парламент Мәжілісі Төрағасының Орынбасары Б. Кесебаева, депутат Д. Зәкиева және Л. Рамазанова Экожер халықаралық конгресі аясында «ТүркПА-ға мүше елдердегі тұрақты даму саясатындағы гендерлік мүмкіндіктер» атты ТүркПА әйелдер форумына қатысты.

2022 жылғы 6 маусымда Парламент Мәжілісінің Төрағасы Ерлан Қошанов Ереванда ҰҚШҰ Парламенттік Ассамблеясы Кеңесінің көшпелі отырысына қатысты.

Армения, Беларусь, Қазақстан, Қырғызстан, Ресей және Тәжікстан парламенттерінің басшылары Ұйым қызметінің ағымдағы мәселелерін, өңірлік қауіпсіздік саласындағы ахуалды талқылады, сондай-ақ болашаққа жоспарлар белгіледі.

ҰҚШҰ ПА Кеңесінің отырысында қатысушылар өздерінің алғы сөздерінде Қазақстанды еліміздің Конституциясына өзгерістер мен толықтырулар енгізу жөніндегі референдумның табысты өтуімен құттықтады.

Мәжіліс Спикері Ерлан Қошанов жиналғандарды жалпыхалықтық плебисциттің алдын ала қорытындылары туралы хабардар етіп, Ұйымға мүше мемлекеттер парламенттерінің басшыларына ҰҚШҰ ПА референдумды бақылау жөніндегі миссиясы шеңберінде өз өкілдерін Қазақстанға жібергені үшін алғыс айтты.

- Алдын ала деректер бойынша қазақстандықтардың 77,2%-ы конституциялық өзгерістерге дауыс бергені Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың реформалар бағытын кең қоғамдық қолдауының айқын дәлелі болып табылады. Мен Қазақстанда ҰҚШҰ ПА миссиясының байқаушыларымен кездестім және оларға белсенді қатысқаны және объективті бағалағаны үшін ризамын, - деп атап өтті Мәжіліс Төрағасы.

Сондай-ақ, Мәжіліс Спикері қатысушыларға Қазақстанда жүргізілген конституциялық реформаның маңыздылығы туралы айтты.

- Референдум - бұл еліміздегі өзгерістерге деген кең ауқымды қоғамдық сауалға жауап. Конституциялық түзетулерге негіз

болған Президент реформаларының негізгі екпіні үш бағытқа берілді. Бұл адам құқықтары мен бостандықтарын қорғау жүйесін нығайту, азаматтардың мемлекетті басқаруға қатысуын кеңейту, билік институттарының ашықтығы мен тиімділігін арттыру, - деп мәлімдеді Ерлан Қошанов.

- Өткен жылдар ішінде ҰҚШҰ пәрменді халықаралық ұйым ретінде қалыптасты. ҰҚШҰ қызметінің негізгі бағыттарының бірі Парламенттік өлшем болды, ол Ұйымның басымдықтарын ескере отырып, ұлттық заңнаманы жүйелі үйлестіруге және парламентаралық ынтымақтастықты дамытуға мүмкіндік берді, - деп атап өтті Ерлан Қошанов.

Күн тәртібі бойынша сөз сөйлеген Мәжіліс Төрағасы халықаралық және өңірлік деңгейлерде қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін Ұйымның бітімгершілік қызметінің жоғары әлеуеті туралы айтты.

Бүгін Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың өткен жылғы мерейтойлық Саммитте айтқан ҰҚШҰ-ны БҰҰ-ның бітімгершілік қызметіне қосу туралы ұсынысты іске асыру үшін барлық жағдай жасалғаны ерекше атап өтілді. Бұл қадам Ұйымға БҰҰ аясында бейбітшілікті қолдау жөніндегі халықаралық операцияларға қатысуға мүмкіндік береді.

Бұл әсіресе Ауғанстандағы қазіргі күрделі жағдайға байланысты. Осыны ескере отырып, Ерлан Қошанов қауіпсіздіктің ықтимал қатерлерін болдырмау және ҰҚШҰ елдерінің аумағында содырлар мен радикалды діни ағымдарды ұстанушылардың кіруіне жол бермеу үшін Оңтүстік шекараларда Ұйымның жауапкершілік аймағын нығайту маңызды екенін атап өтті.

Сондай-ақ, Кеңес отырысында парламентарийлер ҰҚШҰ Ұжымдық қауіпсіздік кеңесінің қыркүйек (2021 жылғы) сессиясы шешімдерінің орындалу қорытындыларын және Ұйымның сессияаралық кезеңдегі қызметін талқылады.

Сапар барысында Мәжіліс Төрағасы Ерлан Қошанов Армения Республикасы Ұлттық Жиналысының төрағасы Ален Симонянмен кездесті. Кездесуде екіжақты ынтымақтастықтың қазіргі жағдайы мен перспективалары, оның ішінде екі елдің парламенттері деңгейінде талқыланды.

Ресей Федерациясы Федералдық Жиналысы Мемлекеттік Думасының Төрағасы Вячеслав Володинмен кездесу барысында Қазақстан-Ресей парламентаралық өзара іс-қимылдың өзекті мәселелері қаралды. Сұхбаттасушылар бейінді комитеттер мен ынтымақтастық жөніндегі топтар желісі бойынша бірлескен жұмысты күшейтуді, сондай-ақ заңнамалық қызмет тәжірибесімен алмасуды қолдады.

Сондай-ақ, ҰҚШҰ елдері парламенттері басшыларының Армения Премьер-Министрі Никол Пашинянмен кездесуі өтті.

Парламентаралық диалогты нығайту мәселелері Мәжіліс Төрағасы Ерлан Қошановтың Беларусь Республикасы Ұлттық жиналысының Өкілдер Палатасының Төрағасы Владимир

Андрейченкомен, Қырғыз Республикасының Жогорку Кенеші Торагасы Талант Мамытовпен және Тәжікстан Республикасының Маджлиси Оли Маджлиси намояндагон төрағасы Махмадтоир Зокирзодпен бейресми кездесулері барысында талқыланды.

2022 жылғы 23-24 маусымда Парламент Мәжілісінің Төрағасы Е.Қошанов Қырғыз Республикасында өткен ТүркПА Кеңесінің отырысына және XI жалпы отырысына қатысты. Форум аясында Қырғыз Республикасы Жогорку Кенешінің төрағасы Т. Мамытовпен, Түркия Ұлы Ұлттық Жиналысының төрағасы М. Шентоппен, Әзербайжан Республикасы Милли Меджлисінің төрайымы С. Гафаровамен екіжақты кездесулер өтті.

Сондай-ақ іс-шараға Венгрия, Өзбекстан және Түрікменстан парламенттері басшылары, халықаралық ұйымдардың өкілдері қатысты.

ТүркПА-ға мүше елдер парламенттерінің басшыларын Қырғыз Республикасының Президенті С.Н. Жапаров қабылдады.

ТүркПА Кеңесінің отырысында Ұйымға төрағалық қазақстандық тараптан Қырғыз тарапына өтті. Сондай-ақ, атауды «Түркі мемлекеттерінің парламенттік ассамблеясы» деп өзгерту туралы шешім қабылданды.

ТүркПА-ның жалпы отырысы барысында Комиссия қызметінің мәселелері, ТүркПА-ның жаңадан құрылған әйел-парламентарийлері мен ТүркПА-ның Жас парламентарийлерінің жұмыс қорытындылары қаралды. Чолпон-Атин Декларациясы қабылданды.

ҚР Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасарлары:

2022 жылғы 16-18 мамырда Парламент Мәжілісі Төрағасының орынбасары Б. Кесебаева Экономикалық Ұнтымақтастық Ұйымы Парламенттік Ассамблеясының 3-ші Бас конференциясына қатысты, Баку қ., Әзірбайжан.

2022 жылғы 14-15 маусымда Парламент Мәжілісі Төрағасының Орынбасары П. Казанцев «Тарихи естелік: бірлікпен келген Ұлы Жеңіс» халықаралық парламенттік конференциясына қатысты, Минск қ., Беларусь.

ҚР Парламенті Мәжілісі комитеттерінің төрағалары:

2021 жылғы 10-13 қыркүйекте Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан басқарған Парламент Мәжілісі делегациясының, сондай-ақ депутаттар Д. Мыңбайдың, Ә. Рахымжановтың және А. Хамедовтың Әзербайжан Республикасына жұмыс сапары болды.

2021 жылғы 16-19 қыркүйекте Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы А. Қожахметов Ресей Федерациясы, Мәскеу қаласы, Мемлекеттік Думаға сайлауды байқауға ҰҚШҰ ПА миссиясының құрамында қатысты.

2021 жылғы 11 қазанда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан бастаған ҚР Парламентінің делегациясы Брюссель қаласында (Бельгия Корольдігі) өткен «Қазақстан Республикасы-Еуропалық Одақ» парламенттік ынтымақтастық комитетінің 18-ші отырысының жұмысына қатысты.

2021 жылғы 22-25 қазанда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан ТМД ПАА миссиясының құрамында Өзбекстан Республикасы, Ташкент қаласы, Өзбекстан Республикасы Президентінің сайлауын байқауға және мониторингілеуге қатысты.

2022 жылғы 20-24 наурызда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан, депутаттар Е. Абақанов пен А. Сқақова ПАО, Нуса-Дуа, Бали, Индонезия 144-ші Ассамблеясының жұмысына қатысты.

2022 жылғы 2-4 мамырда Корея Республикасы, Сеул қаласындағы 15-ші Дүниежүзілік орман конгресіне Экология мәселелері және табиғатты пайдалану комитетінің төрағасы А. Милютин және депутат Ғ. Елеуов қатысты.

2022 жылғы 12 мамырда Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрайымы Ж. Нұрманбетова «Орталық Азия-Ресей Федерациясы» 1-ші парламенттік форумына қатысты, Ашхабад қ., Түрікменстан.

2022 жылғы 13 мамырда Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрайымы Ж. Нұрманбетова Орталық Азия елдері мен РФ әйелдер диалогының бірінші кездесуіне қатысты, Ашхабад қ., Түрікменстан.

2022 жылғы 27-30 мамырда Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. Құспан Литва, Вильнюс қ., НАТО ПА көктемгі сессиясының жұмысына қатысты.

ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаттары:

2021 жылғы 16-19 қыркүйекте депутат Б. Бекжанов Ресей Федерациясы, Мәскеу қаласы, Мемлекеттік Думаға сайлауды байқауға ТМД ПАА миссиясының құрамында қатысты.

2021 жылғы 16-19 қыркүйекте депутаттар М. Ахметов пен В. Ким Мемлекеттік Думаға сайлауды байқауға қатысты, Мәскеу қаласы, Ресей Федерациясы.

2021 жылғы 7 қазанда депутаттар Қ. Иса мен М. Тәжмағанбетова «Отандастар» қорының іс-шараларына, қазақ диаспорасының өкілдерімен кездесуге және Қырғыз Республикасы, Бішкек қаласында «Абаі үйі» ашылу салтанатына қатысты.

2021 жылғы 7-10 қазанда депутат Ж. Әшімжанов Қырғыз Республикасындағы, Бішкек қаласындағы Қазақстан Республикасының Мәдениет күндері шеңберіндегі іс-шараларға қатысты.

2021 жылғы 8-9 қазанда депутат З. Сүлейменова Италияның Рим қаласында Климаттың өзгеруі бойынша ұлттық, өңірлік және халықаралық деңгейлерде парламенттік іс-қимылдарды ілгерілету

әдістерін талқылау үшін ПАО Парламенттік конференциясына қатысты.

2021 жылғы 13-15 қазанда депутат Л. Рамазанова Ресей Федерациясы, Санкт-Петербург қаласында өткен «Әйелдер: жаңа болмыстағы жаһандық миссия» үшінші Еуразиялық әйелдер форумына қатысты.

2021 жылғы 21 қазанда депутат Б. Сарбаев Ресей Федерациясы, Санкт-Петербург қаласында ТМД ПАА аграрлық саясат, табиғи ресурстар және экология жөніндегі тұрақты комиссиясының отырысына қатысты.

2021 жылғы 22 қазанда депутат Б. Сартбаев Ресей Федерациясы, Петергоф қаласында ТМД сәулет және қала құрылысы жылына арналған «Қазіргі заманғы қаланың келбеті» конференциясына бақылаушы ретінде қатысты.

2021 жылғы 22-25 қазанда депутат Ф. Қаратаев Өзбекстан Республикасы, Ташкент қаласы, Өзбекстан Республикасы Президентінің сайлауын байқауға қатысты.

2021 жылғы 22-25 қазанда Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрайымы Ж. Нұрманбетова ТүркПА миссиясының құрамында Өзбекстан Республикасы, Ташкент қаласы, Өзбекстан Республикасы Президентінің сайлауын байқауға және мониторингіне қатысты.

2021 жылғы 7 қарашада депутат З. Сулейманова Біріккен Ұлттар Ұйымының Климаттың өзгеруі жөніндегі 26-шы конференциясында (COP26) ПАО парламенттік отырысына қатысты, Глазго қ., Ұлыбритания.

2021 жылғы 10-12 қарашада депутат Л. Рамазанова Түркия, Стамбул қаласы, Түркі Сауда-өнеркәсіп палатасы Кәсіпкер әйелдер комитетінің бірінші отырысына қатысты.

2021 жылғы 25-26 қарашада депутат А. Нұркина Ресей Федерациясы, Санкт-Петербург қаласында өткен ТМД ПАА әлеуметтік саясат және адам құқықтары жөніндегі тұрақты комиссияларының отырысына қатысты.

2021 жылғы 26 қарашада депутат А. Нұркина Ресей Федерациясы, Санкт-Петербург қаласында ТМД ПАА 53 жалпы отырысының жұмысына қатысты.

2021 жылғы 26-30 қарашада Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің хатшысы М. Ерман Испанияның Мадрид қаласындағы Парламентаралық Одақтың 143-ші Ассамблеясының жұмысына қатысты.

2021 жылғы 26-29 қарашада депутат Ж. Телпекбаева ТМД ПАА миссиясының құрамында Қырғыз Республикасы, Бішкек қ., Қырғызстандағы парламенттік сайлауды байқауға және мониторингілеуге қатысты.

2021 жылғы 26-29 қарашада депутат Т. Адамбеков ҰҚШҰ ПА миссиясының құрамында Қырғыз Республикасы, Бішкек қ., Қырғызстандағы парламенттік сайлауды байқауға және мониторингілеуге қатысты.

2021 жылғы 26-29 қарашада депутат Е. Абақанов ТүркПА миссиясының құрамында Қырғызстандағы парламенттік сайлауды

байқауға және мониторингілеуге қатысты, Бішкек қ., Қырғыз Республикасы.

2021 жылғы 9-10 желтоқсанда депутат Г. Бижанова Ислам Ынтымақтастық Ұйымы Парламенттік Одағының 16-шы сессиясының жұмысына қатысты.

2021 жылғы 14-15 желтоқсанда депутаттар Е. Тайжанов пен Ф. Қаменов Катар, Доха қаласында «Терроризмге және зорлық-зомбылық экстремизміне қарсы күрес бойынша ұлттық іс-қимыл жоспарларын (ҰДЖ) іске асырудағы парламентарийлердің рөлі» атты дөңгелек үстел жұмысына қатысты.

2022 жылғы 12-18 наурызда депутат Л. Рамазанова БҰҰ Әйелдер жағдайы жөніндегі комиссиясының 66-шы сессиясының жұмысына қатысты, Нью-Йорк қ., АҚШ.

2022 жылғы 1-4 сәуірде депутат С. Нақпаев ЕҚЫҰ ПА желісі бойынша Венгриядағы парламенттік сайлауды байқауға қатысты, Будапешт, Венгрия.

2022 жылғы 1-4 сәуірде депутат Б.Әбдіғалиұлы ЕҚЫҰ ПА желісі бойынша Сербиядағы парламенттік сайлауды байқауға қатысты, Белград, Сербия.

2022 жылғы 21 сәуірде депутат Ғ. Елеуов Орал трансшекаралық өзені бассейнінің экожүйесін сақтау жөніндегі Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясы комиссиясының 3-ші отырысына қатысты, Омбы қ., Ресей Федерациясы.

2022 жылғы 21-22 сәуірде депутат Л. Рамазанова ТүркПА Әлеуметтік-мәдени мәселелер жөніндегі комиссияның отырысына қатысты, Баку қ., Әзербайжан.

2022 жылғы 5-8 мамырда «Қазақстан Республикасы – Әзербайжан Республикасы» ынтымақтастық тобының мүшелері А.Хамедов, З. Камасова және Г. Нұрымова Әзербайжанның Баку қаласына жұмыс сапарымен барды.

2022 жылғы 11-14 мамырда депутат Е.Абақанов ТүркПА Қоршаған орта, Табиғи ресурстар және денсаулық сақтау жөніндегі комиссиясының отырысына қатысты, Анкара, Конья және Қараман қалалары, Түркия Республикасы.

2022 жылғы 24-25 мамырда депутат Б. Дүйсембинов «ТүркПА-ға қатысушы мемлекеттерде адам құқықтарын қорғау» конференциясына қатысты, Баку қ., Әзербайжан.

2022 жылғы 9-10 маусымда депутаттар М. Ахметов пен В. Ким Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығындағы халық шығармашылығы мен мәдени мұра жылына арналған ТМД – ға қатысушы мемлекеттердің жастар Парламентаралық Ассамблеясының отырысына, сондай-ақ «Жас парламентарийлер - Достастық болашағына көзқарас» Жастар парламентаралық форумына қатысты, Санкт-Петербург қаласы, Ресей Федерациясы.

2022 жылғы 20-21 маусымда депутат Е. Смайлов Түркия Республикасы, Стамбул қаласы, парламенттер және көші-қон және босқындар жөніндегі жаһандық шарттар тақырыбындағы Жаһандық конференцияға қатысты.

VI БӨЛІМ

ЖҰРТШЫЛЫҚПЕН ЖӘНЕ БАҚ-ПЕН БАЙЛАНЫС

Мәжіліс депутаттары еліміздің ақпараттық күн тәртібін қалыптастыруға белсенді қатысады. Бұқаралық ақпарат құралдары олардың заң шығару қызметінің нәтижелері, түсініктемелері, бастамалары мен депутаттық сауалдары арқылы жедел түрде кең аудиторияға жеткізеді.

Баспасөз қызметі үшінші парламенттік сессияда Мәжілістің депутаттық корпусының жұмысын БАҚ-да жариялауды қамтамасыз ету үшін 60-тан астам баспа және электрондық басылымды аккредиттеді, олардың 500-ден астам корреспонденті журналистік пулға кірді. Парламенттік тақырыпты елдің жетекші БАҚ-ы: 16 телеарна, 14 газет пен журнал, 30-дан астам ақпараттық агенттік пен интернет-портал, 1 радио жариялайды.

Осы сессияда бұқаралық ақпарат құралдарының назарында дәстүрлі түрде барлық негізгі парламенттік іс-шаралар болды. Бұл Парламент палаталарының бірлескен отырысы, Мәжілістің жалпы отырыстары, бейінді комитеттердің отырыстары, «Үкімет сағаттары», заң жобаларының таныстырылымдары. Ақпараттық күн тәртібінде саяси партиялар фракцияларының жиналыстары, халықаралық кездесулер мен депутаттардың шетелдік сапарлары, «дөңгелек үстелдер» мен конференциялар туралы хабарламалар болды.

Үшінші парламенттік сессияның айрықша ерекшеліктерінің бірі бірнеше ірі ақпараттық науқандардың өткізілуі еді.

Ең алдымен, бұл депутаттардың Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына үндеулерінде және елдің саяси жүйесін кешенді жаңғыртуға байланысты бағдарламалық құжаттарда белгілеген басымдықтарын түсіндіруі.

Осыған байланысты депутаттардың халықпен кездесу үшін өңірлерге шығуын атап өткен жөн. Есепті кезеңде парламентарийлер нысаналы аудиторияның ерекшеліктерін ескере отырып, жаңартылған форматта ұйымдастырылған сайлаушылармен кездесу үшін өңірлерге үш рет барды.

Депутаттардың басты назарында Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың жаңа бастамалары, оның ішінде елдегі әлеуметтік-экономикалық жағдайды тұрақтандыру және референдумға шығарылған конституциялық өзгерістерді түсіндіру болады.

Бұқаралық ақпарат құралдарының назарында еліміздің Премьер-Министрінің орынбасары Ералы Тоғжановтың өңірлерге сапары барысында мәжілісмендерге жиналған азаматтардың өтініштерін мемлекеттік органдардың қарау нәтижелері туралы ақпараты болды.

Мәжілістің жалпы отырысы жеке ақпараттық жоба болды, онда Бас Прокурор мен мемлекеттік органдардың бірінші басшылары ағымдағы жылдың қаңтарында еліміздің бірқатар өңірлерінде жасалған қылмыстарды тергеу барысы туралы айтып берді.

Мәжіліс Армениядағы ҰҚШҰ Парламенттік Ассамблеясы Кеңесінің және Қырғызстандағы Түркітілдес елдер Парламенттік Ассамблеясының отырыстарына депутаттардың қатысуына, сондай-ақ Жамбыл облысы Қордай кентіндегі шекара бекетінде Қазақстан мен Қырғызстан парламенттерінің халықаралық істер және қорғаныс жөніндегі бейінді комитеттерінің бірлескен көшпелі отырысын өткізуге байланысты да бұқаралық ақпарат құралдарының назарына ілікті.

Мәжіліс туралы ақпараттық хабарламалардың басым бөлігі депутаттардың заңнамалық жұмысына байланысты болды.

«Республикалық референдум туралы» Конституциялық заңға түзетулер, құқық қорғау қызметін өткеру, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл, волонтерлік қызмет, қайырымдылық, мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс және үкіметтік емес ұйымдарға арналған гранттар тәртібін жетілдіру мәселелері жөніндегі заң жобалары БАҚ-та барынша қызығушылық тудырды.

Мүгедектігі бар адамдардың өмір сүру сапасын жақсарту, сақтандыру нарығы мен бағалы қағаздар нарығын реттеу және дамыту, инновацияларды ынталандыру, цифрландыруды және ақпараттық қауіпсіздікті дамыту мәселелеріне қатысты заң жобалары, сондай-ақ Салық кодексіне түзетулері бар заң жобасы және басқалар жұртшылықтың назарынан тыс қалған жоқ.

Мәжілістегі Үкімет сағаттары да БАҚ-та елеусіз қалмады, ондағы депутаттық баяндамалар баспа және электрондық басылымдарда да көптеген жарияланымдарда көрініс тапты. Күн тәртібінде Қазақстандағы ішкі туризмді дамыту, ветеринариялық қауіпсіздік және ветеринария жүйесін реформалау жөніндегі шаралар, «Ауыл-Ел бесігі» жобасын іске асыру, сондай-ақ газ саласын дамыту туралы азаматтар үшін өзекті мәселелер қамтылды.

Жаңалықтар хабарларынан басқа, БАҚ-та апта сайынғы қорытынды бағдарламалар, шолу және талдау материалдары, сондай-ақ Мәжіліс депутаттарының қатысуымен тақырыптық телебағдарламалар шығады.

Мәжіліс депутаттарының қызметі туралы кеңінен ақпараттандыру үшін Мәжілістің www.parlam.kz ресми сайтында, www.zakon.kz, www.inform.kz, www.tengrinews.kz, www.baigenews.kz ақпараттық агенттіктердің сайттарында, сондай-ақ «YouTube» бейнехостингінде түрлі парламенттік отырыстарды онлайн трансляциялау практикасы жалғасып жатыр. Бұдан басқа, депутаттар «Facebook» және «Telegram» танымал әлеуметтік желілердің мүмкіндіктерін тиімді пайдаланады. Осымен бірге парламентарийлердің жұмысы туралы ақпараттың басты дереккөзі Мәжілістің сайты болып табылады, онда Баспасөз қызметі фото және бейнематериалдарды қоса бере отырып, жедел түрде хабарлар жариялайды.

VII БӨЛІМ ҚОРЫТЫНДЫ

VII сайланымдағы Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің екінші сессиясы 2021 жылғы 1 қыркүйекте Парламент Палаталарының бірлескен отырысында басталды, онда Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаев «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына жыл сайынғы Жолдауын жариялады. Жолдауда Президент елдің әлеуметтік-экономикалық дамуының басым мақсаттарын белгіледі.

2022 жылғы 16 наурызда Қазақстан Республикасының Президенті ел халқына «Жаңа Қазақстан: жаңару және жаңғырту жолы» атты Жолдауын арнады.

Жолдауда бірлік пен әділеттілікке ұмтылатын жаңа Қазақстанды құру жолы жарияланды. Халық мемлекеттік басқару процесіне кеңінен тартылатын Екінші республиканы құру міндеті тұр. Жаңа Қазақстанның әлеуметтік және экономикалық пайымы әлеуметтік әділеттілік қағидаттары мен адам құқықтарының басымдығы негізінде қалыптастырылды.

Осы мақсатта Мемлекет басшысы еліміздің Ата заңына түзетулер топтамасын ұсынды, олар тұтастай алғанда барлық мемлекеттік модельді кешенді саяси трансформациялауға бағытталған. Бұл өзгерістер суперпрезиденттік басқару үлгісінен ықпалды Парламенті мен есеп беретін Үкіметі бар президенттік республикаға түпкілікті көшуді бекітуге арналған.

Қазақстан Республикасының Конституциясына түзетулер республикалық референдумға шығарылды.

Парламент Мәжілісінің депутаттары еліміздің барлық өңірлерінде халықпен кездесулерге белсене қатысып, азаматтармен конституциялық реформаның мәні және референдумда әрбір қазақстандықтың дауысының маңыздылығы туралы әңгімелесті.

2022 жылғы 5 маусымда өткен референдумның қорытындылары еліміздің Жаңа Қазақстан мен Екінші республика құруға таңдаған бағытын қазақстандықтардың қолдайтынын растады.

Ағымдағы жылдың ақпан айында Мәжілісте «Жаңа Қазақстан» атты жаңа депутаттық топ құрылды. Топ өзекті мәселелерді уақтылы көтеріп, Үкіметпен тығыз жұмыс істейді, қажетті заң жобаларын әзірлеуге қатысады және коммерциялық емес ұйымдармен, қоғам белсенділерімен тығыз жұмыс істейді деп мәлімделді.

Парламенттің екінші сессиясы барысындағы тағы бір айтулы оқиға Мәжілістің қоғамдық қабылдауының ашылуы болды.

Мәжілістің тоғыз депутаты Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы Ұлттық құрылтай құрамына кіріп, 16 маусымда өткен бірінші отырысына белсенді қатысты.

22 маусымда Мәжілістің жалпы отырысында жаңа консультативтік-кеңесші орган ретінде Парламент Мәжілісі жанынан Қоғамдық палата құрылды. Оның міндеттері Мәжіліс, қоғамдық және кәсіптік бірлестіктер, бизнес, сарапшылар қоғамдастығы мен азаматтық қоғам өкілдері арасында еліміздегі неғұрлым маңызды қоғамдық-саяси және әлеуметтік-экономикалық

мәселелерді талқылау бойынша сындарлы өзара іс-қимылды қамтамасыз ету, аса маңызды әлеуметтік, экономикалық және саяси заң жобаларын қабылдау кезінде қоғамдық келісімге қол жеткізу, Парламент Мәжілісінің заң шығару қызметінің сапасын арттыру және жұртшылықтың, саяси партиялардың, үкіметтік емес сектор мен мемлекеттік органдардың өкілдерін ашық диалогқа және жария талқылауға тарту болып белгіленді.

Парламент Мәжілісінің заң жобалау жұмысы туралы. Екінші сессияның жұмысы барысында Парламент Палаталарының 4 бірлескен отырысы, Мәжілістің 42 жалпы отырысы өткізілді. Мәжілістің қарауында 127 заң жобасы болды, оның 31-і өткен сессиядан өткен, 96 сессия барысында келіп түсті.

Аталған кезеңде Мемлекет басшысы 66 заңға қол қойды. Палата 75 заң жобасын қарап, мақұлдады және Сенатқа жіберді.

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары мемлекеттік құрылыстың құқықтық базасын, мемлекеттің экономикалық және қаржы-бюджеттік саясатын, шаруашылық қызметін, әлеуметтік-мәдени саланың жұмыс істеуін, адам мен азаматтың құқықтарын қамтамасыз етуді, заңдылық пен құқықтық тәртіпті қорғауды және т.б. одан әрі дамытуға бағытталған заңнамалық актілер топтамасын мақұлдады.

Олардың ішінде мемлекеттік басқару деңгейлері арасында өкілеттіктерді қайта бөлу, бәсекелестікті дамыту, Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің құқықтық мәртебесі мен қызметі, қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл, өлім жазасының күшін жою, көрнекі ақпарат, өнеркәсіптік саясат мәселелері жөнінде, Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің отыз жылдығына байланысты рақымшылық жасау, жануарларға жауапкершілікпен қарау туралы және басқа да заңдар бар.

Парламент еліміздің сыртқы саясатының басымдықтарын қамтамасыз ететін және Каспий теңізін жерүсті көздерінен ластанудан экологиялық қорғау саласында шет елдермен және халықаралық ұйымдармен ынтымақтастықты нығайтуға бағытталған, сондай-ақ Каспийдің теңіз ортасының биологиялық әртүрлілігін сақтау туралы; АҚШ-пен әуе қатынасы туралы; Қазақстанның ТМД елдерімен әскери ынтымақтастығының түрлі аспектілері туралы бірқатар халықаралық келісімдерді ратификациялады.

Ағымдағы сессияда депутаттар заң шығару бастамасының конституциялық құқығын толық көлемде іске асырды. Парламент депутаттары қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл, сот жүйесі, атқарушылық іс жүргізуді жетілдіру, Қазақстан Республикасындағы адам құқықтары жөніндегі уәкіл туралы, халықтың көші-қоны, салық салуды реттеу мәселелері жөніндегі Қазақстан Республикасының 27 заң жобасына бастамашылық жасады.

Қазіргі уақытта Мәжілістің портфелінде 50 заң жобасы бар.

Мәжілісте Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру аясында «Қазақстанның су саласын дамыту перспективалары» тақырыбында Парламенттік тыңдау, 10 «үкімет сағаты», комитеттердің 8 көшпелі отырысы, заңнамалық реттеуді талап ететін аса маңызды проблемалар және түрлі салалардағы ағымдағы саясаттың өзекті мәселелері талқыланған 17 «дөңгелек үстел» өтті.

Депутаттық сауалдарда сайлаушыларды толғандырған әлеуметтік-экономикалық және қоғамдық дамудың өзекті мәселелері Үкімет пен басқа да мемлекеттік органдардың алдына қойылды. Қаралып отырған кезеңде Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі мен оның орынбасарларының, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Төрағасының, Қазақстан Республикасының Бас Прокурорының және орталық мемлекеттік органдар басшыларының атына халық қалаулыларының 354 сауалы жолданды.

Депутаттық сауалдардың басым бөлігі денсаулық сақтау мәселелері, халықты әлеуметтік қорғау, білім беру жүйесін жетілдіру, халықты жұмыспен қамту сияқты әлеуметтік маңызды мәселелерге арналған. Пандемия жағдайында аса өзекті болған экономиканың тұрақты өсуі, өңірлік даму, салық салу жүйесі, банк саласы, өнеркәсіп, шағын және орта бизнесті қолдау проблемалары да мемлекеттік уәкілетті органдарға депутаттардың сауалдарында көрініс тапты. Мемлекеттік бағдарламаларды іске асыру, көлікті, құрылысты дамыту, салық саясатын жетілдіру, ауыл шаруашылығы мен АӨК, қоршаған ортаны қорғаудың өзекті проблемалары да назардан тыс қалған жоқ. Депутаттардың сауалдарының қатарында бала құқығы, мәдениет, мемлекеттік тілді дамыту, БАҚ, жастар саясаты, спорт мәселелері де болды.

Қаралып отырған кезеңде Мәжіліс депутаттарының атына азаматтардан 10540 жолданым келіп түсті.

Палата жұмысының барлық бағыттары ақпараттық кеңістікте, жаңалықтар сайттарында, Мәжілістің әлеуметтік желілердегі ресми парақшаларында кеңінен жарияланады. Жалпы отырыстар, заң жобаларын жұмыс топтарында талқылау, бейінді комитеттердің тақырыптық отырыстары, «дөңгелек үстелдер» Мәжілістің ресми ресурстарында – parlam.kz веб-сайтында және YouTube бейнехостингінде онлайн форматта көрсетілді. Депутаттардың блогтарында Палата қызметі және заңнамалық бастамалар туралы ақпарат орналастырылады.

Депутаттық корпустың халықаралық қызметі парламентаралық ынтымақтастықты нығайтуға, парламенттік дипломатияны дамытуға және Қазақстанның халықаралық бастамаларын ілгерілетуге бағытталды. Қаралып отырған кезеңде парламентарийлер ынтымақтастық жөніндегі топтар шеңберіндегі іс-шараларға, сондай-ақ Еуропа, Азия және ТМД елдерінің өкілдерімен бейнеконференция форматындағы кездесулерге, халықаралық парламентаралық ұйымдар шеңберіндегі іс-шараларға белсенді қатысты.

Компьютерде беттеген: *Р. Әшімова*
Инфографиканы безендірген: *П. Назаренко*